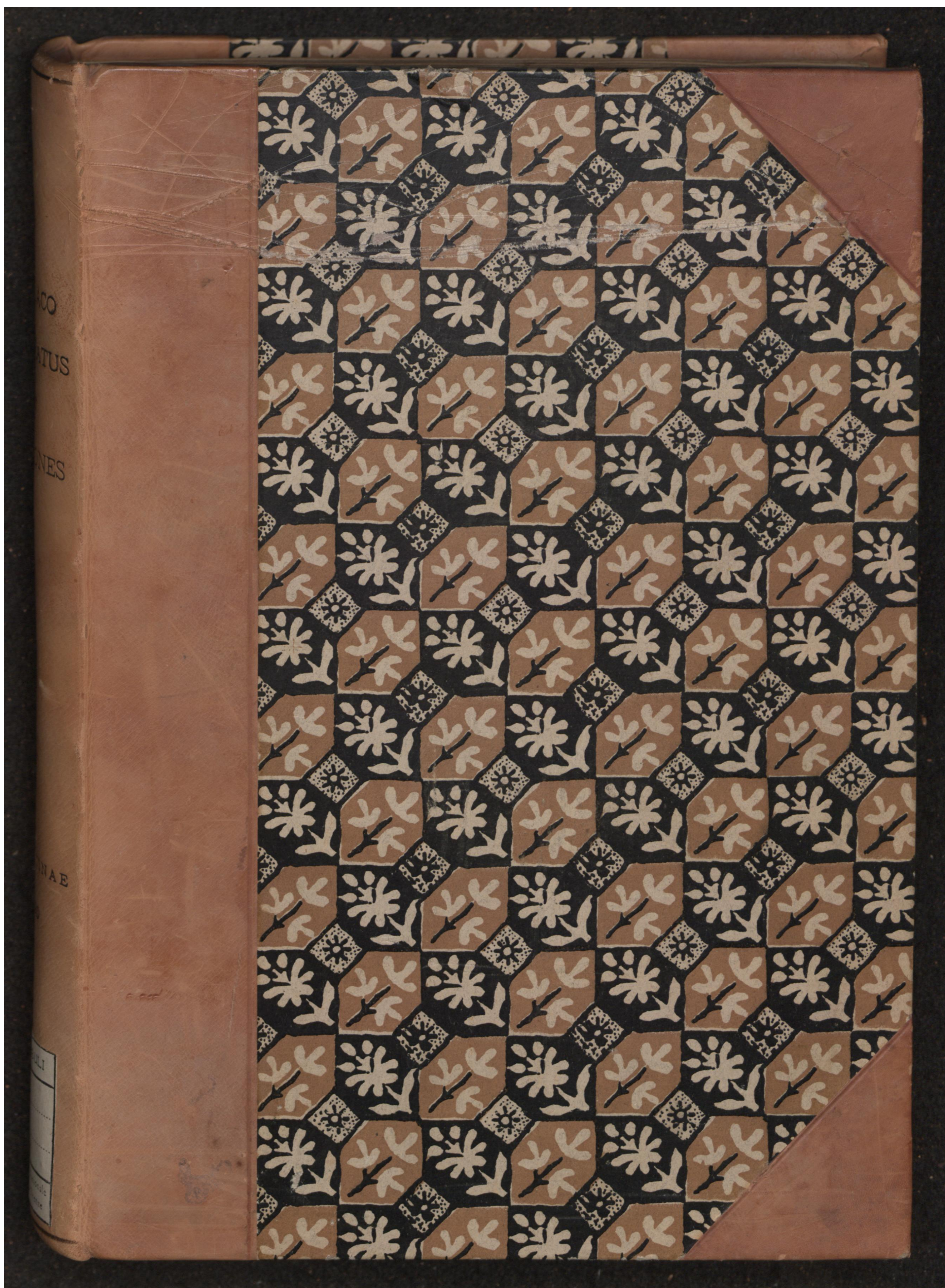

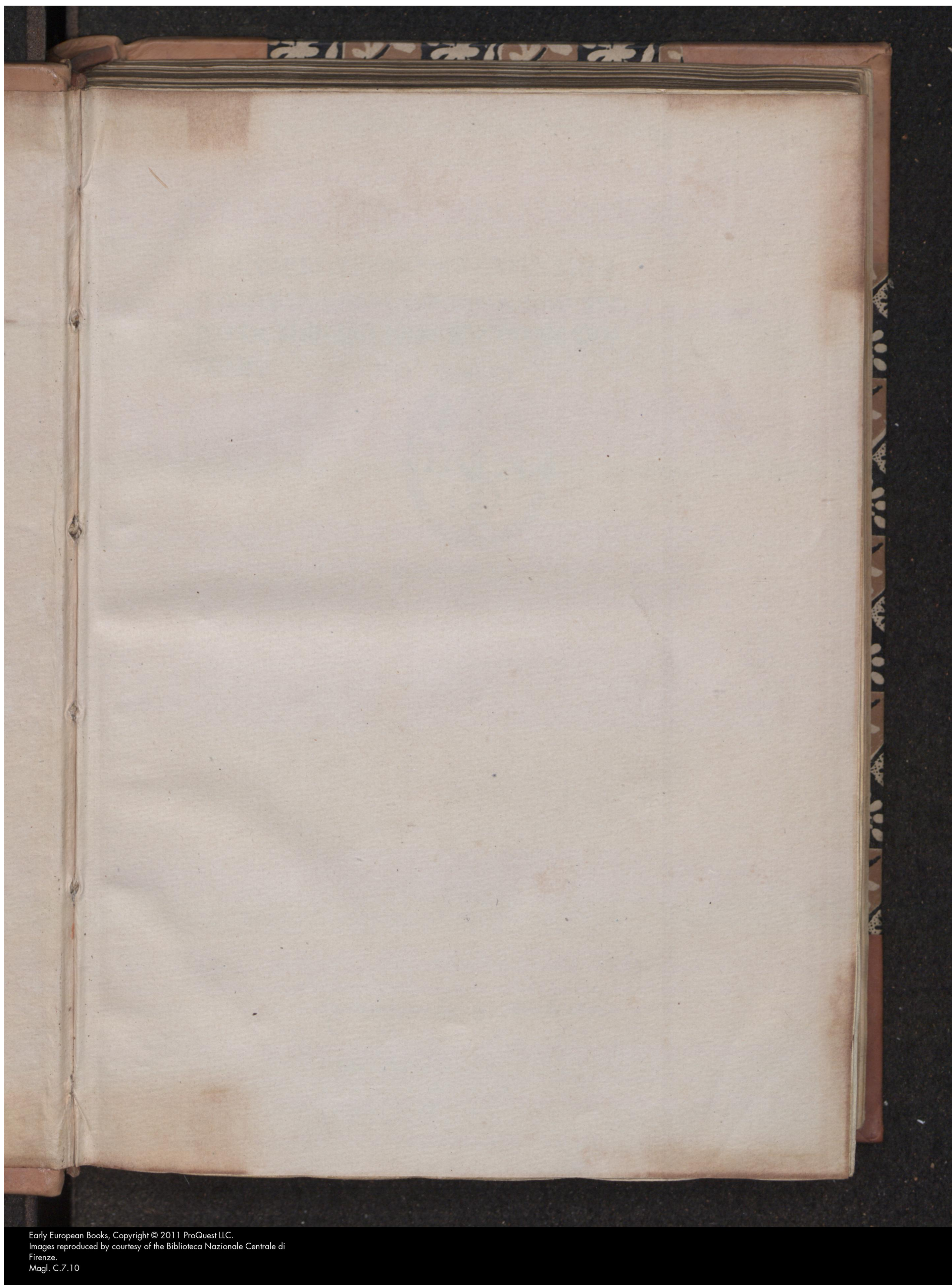

ALLIACO
TRACTATUS
ET
SERMONES
ARGENTINAE
1490
INCUNABULI
C
7
10
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

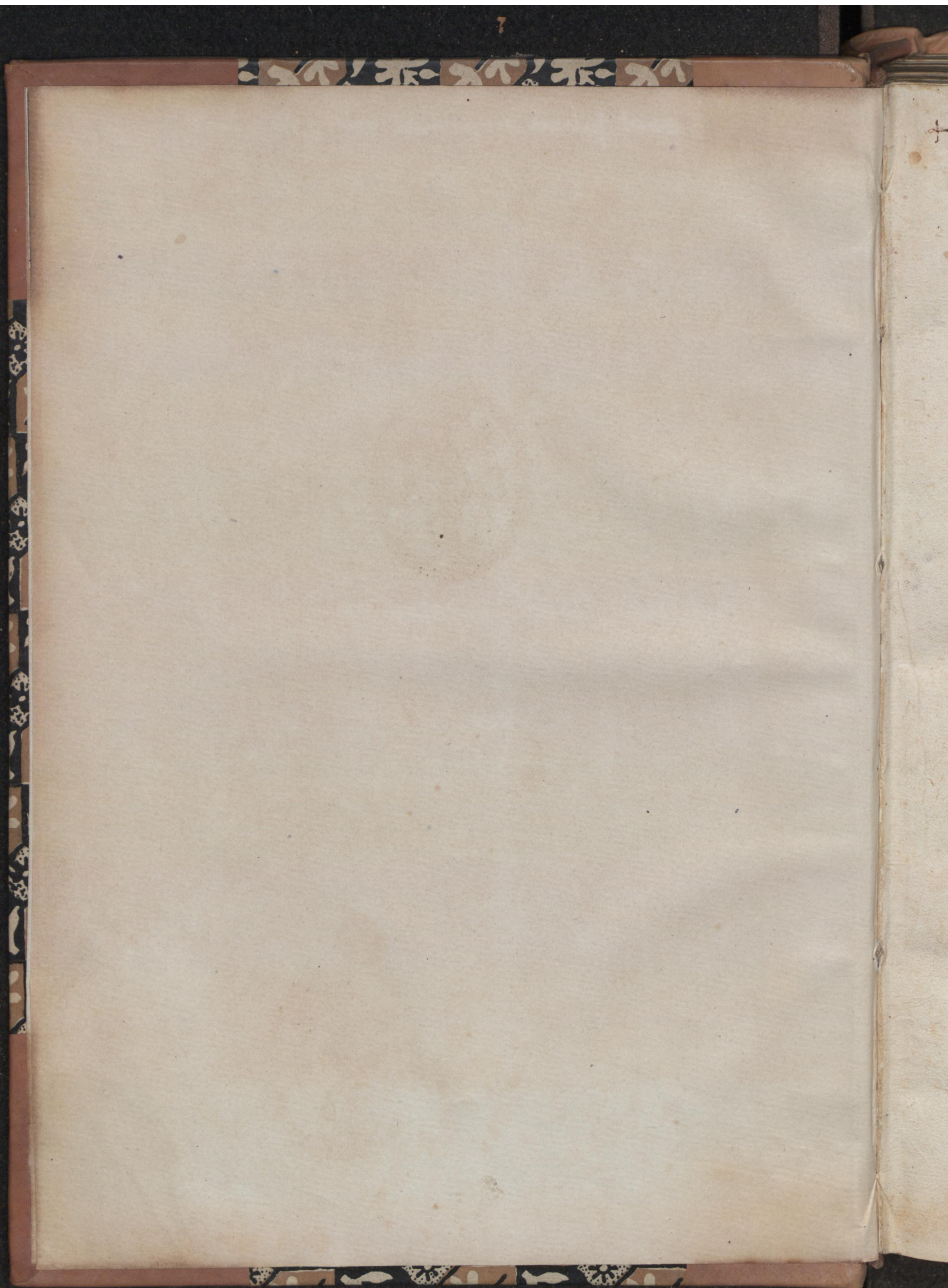

Tractatus et sermones compilati a reuerendissimo domino domino Petro de Alliaco. sacre theologie doctore.

Ad usum ... et amicorum

Contenta in hoc uolumine

In hoc volumine ɔtinentur tractat⁹ et sermones compilati a reuerendissimo domino. domino Petro ð Alliaco sacre theologie doctore. quondam cancellario Parisieñ. postea Anicieñ. episcopo ⁊ Cameraceñ. Deinde sancte romane ecclesie cardinali. Et primo

Incipit speculū considerationis editum siue compilatū per reuerendū in christo patrē dominū Petrū de Aillyaco sacre theologie doctorem. ac episcopū Cameracensem. ⁊ postea cardinalē ⁊c.

Tractatus sequens qui speculum consideratōnis intitulat᷑ tres partes s̄m tres ꝯsiderationes continet.

Incipit speculum ꝯsiderationis.

Quisquis es qui a mundi sollicitudine elongasti fugiens ⁊ iuxta verbū ꝓphete manēs in solitudīe ad tranquillitatem vite quietioris migrasti vt ꝓpositum tuū firmius stabilias. stabiliusq; confirmes. Teipsum ad quid veneris diligenter interroga. ⁊ assidua meditatione per ea que in hoc considerationis speculo perspexeris tibi ipse respondeas.

Triplicem considerationem proponit capitulum primum.

i

N primis igitur cõsiderate ꝑncipaliter ad tria. ad que omnis humane vite tendere debet intentio. Hoc est ad viciorũ purgationẽ. ad virtutũ plantationem. et per hec ad premiorũ qualemcunq; pregustationẽ venisse. Nam vere sic est ꝙ quicunq; ab exteriorũ tẽporalium turbatione ad interiorẽ spũalium vacationẽ ꝑ diuinã vocationẽ quasi ꝺ scola vanitatꝫ ꝑ scalã veritatis attrahũtur. nõ nisi prius expurgatis viciјs et complãtatis virtutibus. ad illam eternorũ premiorꝫ suauitatem quantũ in hac transitoria vita conceditur videndã. et vtrũq; ꝑgustãdam subleuanť. talibus enim ꝑ ꝓphetã dicitur Gustate et videte quoniam suauis est dominus.

Primam consideratione prosequiť capitulum secundum.

q

Uantũ aũt ad huius ꝯsiderationis principium id est ad purgationem viciorũ ꝑtinet. audi et diligenter attende terribilem diuine scripture sententiã Omne inquit quod est in mũdo. aut est concupiscentia carnis. aut concupiscentia oculoꝝ. aut superbia vite. O viciorũ voraginem. O nimiũ infelicẽ maleq; securũ qui in tanta tamq; periculosa tẽpestate sese feliciter aut secure stare fallaciter seductus existimat. Quid ergo aliud restat nisi vt ab huius mũdi turbido mari. in portũ quiete salutis euadas. vbi nõ solum tuorũ sed et alienorũ viciorũ caribdim ac scillaꝫ effugias. Sed vbi hũc portum queras aut vbi inuenias considera. profecto si expientie credis illum querere securius ⁊ facilius inuenire poteris in claustrali solitudine. ꝙ in sollicitudine pastorali. Queris cur ita sit. Nam illa suorum tm̃. ista ꝓ ⁊ suorũ et alienorũ peccatorꝫ curam gerit. Uis scire quorũ. Certe ouium et agnorũ. certe hedorũ ⁊ quod terribilius est ⁊ luporũ. si enim pastor es curã habes ouium id est simplicium subditoꝝ curam agnorũ. id est mediocriũ ⁊ maioꝝ Curam hedorũ ac luporũ id est puersoꝝ errantium ⁊ seuientiũ. Quot enĩ tales lupos ⁊ seculares ⁊ ecclesiasticos hodie xp̃i patiať ouile quibus pastoralis cure sollicitudo iugiter ꝑturbatur. quis enumerare sufficiat. Et tamen tuũ est officium. pusillum gregem ab huiusmodi luporũ seuicia defendere. tuum est officiũ ecclesiasticũ ouile nunc verbo ꝓdicationis. nũc exemplo conuersationis. nũc subsidio temporalis sustentatiõis suauiter pascere. qñq; ꝓ baculo spũalis correctiõis salubriter ꝑcutere. et nõnunq; gladio seuerioris excõicationis seuientis obstinationis cõtumaciã coercendo ferire. Tuum ergo ẽ officiũ sic omniũ peccata quodãmodo tu is hũeris supportare. Heu ꝙ insuaue iugum ⁊ vere onꝰ grauissimũ angelicis etiã humeris formidandum.

Periculum prelationis concludit capitulum tercium.

c

Erte huius oneris põdus expertus erat sanctꝰ ille rex ⁊ ꝓpheta dauid qui ad deum lacrimabiliť exclamabat Induxisti nos in laqueum. posuisti tribulationes in dorso nostro. imposuisti homines. i. hoĩum peccata sup capita nostra. O qualis ⁊ quãtus ⁊ ꝙ fortis ⁊ multiplex tribulationũ laqueus. O te felicem si de illorũ numero fueris in quoꝝ ꝑsona ꝑ psalmistaꝫ caniť. laqueus contritus est ⁊ nos liberati sumꝰ. Quid ergo dicemus An pastoralẽ sollicitudinẽ condẽnamus Absit. Sed etiam laudãtes ⁊ venerantes eius onera ꝑtimescimus fragiles ⁊ infirmi. eius ꝑicula formidamus debiles ⁊ multipliciter impfecti. Qui fortes et ꝑfecti sunt cum Dauid sarcinam hanc a deo tamen sibi impositam patienter sustineant. ⁊ tamẽ cum Dauid eam lamẽtabiliter defleant. Qui aũt debilis ⁊ impfectus est eã a dorso suo excutiat. ac tã onerosо periculo et periculoso oneri libẽs cedat. ꝙ si hoc facere supioris sui non sinat autoritas. tunc ille sic oneris obedientiã reuerenter ferat. vt honoris reuerentiam non arroganter suscipiat. nec eam sibi sed deo attribuẽs. illud dauiticũ memoriter teneat Nõ nobis dñe nõ nob. sed noĩ tuo da gloriam.

De tẽtatiõib; ⁊ turbatõib; cure pastoralꝭ.

Capitulum quartū.
Ed hec hacten⁹ de alienis pecca/
s tis.nūc de ꝓprijs videamus. Cōsi
dera ergo in sollicitudine pastora
li quot ⁊ q̄ꝫ varie occurrant tentationes ⁊
occasiones peccatorū. Ibi quippe delicie
ibi diuicie.ibi populares honores. Ex q̄/
bus triplex illa quam supra meminim⁹ vi
ciorū vorago nascitur. Ex delicijs.s. ꝯcu
piscentia carnis.ex diuicijs ꝯcupiscētia o
culorū.ex honoribꝫ supbia vite Et q̄s ne/
sciat nimis esse difficile.non dicam vince
re sed fugere.in delicijs gule ⁊ luxurie vo
luptatem.in diuitijs inordinate auaricie
cupiditatē.in honoribꝫ superbe glorie va
nitatē. Quis preterea ex hac ꝓcella enata
re poterit sine multiplici perturbatōe vi/
te.lesione fame.ac ꝑplexitate conscientie.
Nunc vita in sua virtute concutit᷑.nūc fa
ma in suo honore scandalisat᷑.nunc ꝯsciē
tia in sua pace molestat᷑ imo pene deijcitur
Quis enim ꝑplexas cōsciētie nodos euol
uat.quibꝫ iste status inuoluit᷑. nunc in gu
bernatione domus ac familie.officiario/
rū quoqꝫ ⁊ literaliū ministrorū.nūc in ac
quisitione.conseruatione ac dispensatio/
ne temporaliuꝫ.in defensione iuriū.in di/
scussione litium.nunc in administratōne
spūalium.in correctione morū.in vana q̄
qꝫ ambiguitate.ac ambigua fluctuatione
casuū dubiorū incessanter emergentium
animū lacerantiū ac in diuersa ⁊ aduersa
trahētiuꝫ. Hec sunt igit᷑ aliaqꝫ innumera
magis deflenda lacrimis q̄ꝫ literis descri
benda.que in pastorali sollicitudine men
tis quietem ⁊ spūalem tranq̄llitatē ꝑtur/
bant.que cum miris ⁊ inenarrabilibꝫ mo
dis vicioꝝ occasionē p̄beant. minime ad
eorū expurgationē proficiunt. sed offici/
unt maxime.

De laude vite quiete et claustralis.

Capitulum quintum.
Cōtra ꝟo claustralis solitudo ab
c huiuscemodi ꝑturbatōibꝫ quieta
ad purganda peccata liberius po
terit intendere.⁊ corrigenda p̄terita.⁊ fu/
gienda presentia.⁊ p̄cauēda futura. Cur
ita.quia cum tres sint aduersarij. mūdus
caro.diabolus.quibus impugnat᷑ huma
nū genus ⁊ ad peccata atqꝫ vicia ꝓuocat᷑
illa solitaria et spūalis trāquillitatis ē ve/
lut castrum munitissimū. vbi coꝝ insidijs
ac machinamētis resistit᷑. Ibi quippe mū
di vanitas ꝯtemnit᷑.carnis vilitas despi/
citur ⁊ fallax diaboli malignitas facilius
euitatur Ibi contra hoꝝ aduersariorum
insultus. tres turres fortissime firmit᷑ sta
bilite ac stabiliter firmate sūt Cōtra mū/
di auariciā volūtaria pauꝑtas.ꝯtra car/
nis concupiscentiā mundicia et castitas.
contra diaboli suꝑbiam obedientia ⁊ hu
militas. Quid pl'a. Ibi aduersus huius/
modi hostiū ictus ⁊ iacula.ieiunijs. vigi/
lijs.orationibꝫ.alijsqꝫ regularibꝫ discipli
nis tanq̄ꝫ armis spūalibꝫ humana fragili
tas pugnādo ac resistēdo protegit᷑. Quid
dico pugnando ac resistendo ꝓtegit᷑.imo
ꝟo ibi non sufficit peccatis atqꝫ vicijs pu
gnando resistere.sed ea deuota religio sa/
tagit vincēdo repellere. repellēdo purga
re.purgando radicit⁹ extirpare.

De his que iuuāt ad purgationē vitio
rum.

Capitulum sextum.
Ed quomō inq̄es hoc potest hūa
s na fragilitas efficere. sane cū hoc
non possit virtute ꝓpria sed dei spe
cialiter auxiliāte gratia Ipa tamē ad hoc
ex sua erga deum humiliatiōe roborat᷑.et
ab humili sue cōditionis meditatione iu
uat᷑. Hoc est si hūiliter meditet᷑ sue ge/
nerationis ingressum miserabilē.sue con
uersationis ꝓgressum culpabilē.sue disso
lutionis egressum damnabilē. Si diligē
ter ꝯsideret sue carnalis originis vilitatē
vite p̄sentis labilitateꝫ.future mortis ne/
cessitatem. Vilitas originis humane
ostendit᷑.quia homo de humo imo de hu
more spermatico format᷑. In culpa ꝯcipi
tur.in pena nascit᷑. Labilitas p̄sentꝫ vi
te declarat᷑ ex īfirmitate corꝑis ex debilita
te senectutis.ex instabilitate temporis.
Necessitas mortis future demonstrat᷑
ab origiali culpa.a temporali pena. a cor
porali miseria. Sed heu cū mors ista sit
ineuitabilis ac irreuocabilis.tn̄ incerta ē
mortis hora et indeterminabilis. Cunqꝫ
eam multa ⁊ magna mala precedāt. ⁊ ma
iora plerūqꝫ ꝯmitent᷑.maxima deniqꝫ sub
sequunt᷑ videlꝫ terribilitas iudicij.acerbi
tas purgatorij vl' horrēda p̄ealitas infer
ni. Hec sunt nouissima nostra ad q̄ sa
pienter intelligenda ⁊ iugiter memorāda
scriptura diuina nos excitat. Utinā inq̄t

saperent ⁊ intelligerent ac nouissima pro
uiderent. Et iterum. Memorare nouissima
tua ⁊ in eternum nõ peccabis. Sane vbi
frequens ac feruens horũ meditatio mẽ/
tem occupat. non ibi peccatorũ ac viciorum
radix pullulat. non ibi gula carnis ↄcupi
scentiã prouocat. nõ luxuria maculat. nõ
superbia inflat. nõ inuidia murmurat. nõ
ira inflammat. non auaricia stimulat. nõ
accidia inquietat. Ac ideo cũ septiformis
huius nequitie radix extirpat᷑. omnis plã
tatio vitiosa purgatur.

Secunda pars

Secunde partis primum capitulũ se/
cundam considerationem prosequitur.

Diximus ergo breuiter de prima considera
tione. hoc est de purgatione
viciorũ. Nunc quod ad secũ
dam attinet de plantatione virtutũ prose
quamur. Hec autẽ adeo ↄnexa sunt vt
vnum ad aliud insepabiliter conseq̃mur.
Est quippe humanus anim⁹ velut ager
spũalis in quo dum expurgant᷑ viciorum
spine. cõsequens est vt in eo virtutum plã
tule inserant᷑. Sicut ergo pmum sic et se/
cundũ. Facilius in solitudine religionis
ꝙ in platõis sollicitudine opamur. Qua
in re illud ↄsiderandum nobis est. ꝙ reli/
gio est quasi scola virtutis acquirende et
ↄseruande. Prelatio vero quasi scala vir
tutis iam acquisite et pfecte. ac non soluz
in se sed in alios exercende. illa ergo infe/
rior. ista superior. illa suauior. ista sublimi
or. illa quietior. ideo facilior. ista cõmuni
or. ideo fertilior. Quapropter sumopere
cauendũ. ne vel religiosus plationis solli
citudinẽ velut infructuosam despiciat. vl᷑
prelatus religionis solitudinẽ velut inu/
tilem contemnat. sed ille plationi honorẽ
iste religioni amorẽ exhibeat. Qui vo pa
storalem curam habet. ac ideo vitã clau/
stralem ⁊ solitariam tranquillitatem non
omnino sequi valet. hanc tamen suspirãs
desideret. ⁊ eam vtcũqꝫ potest imitari stu
deat. ⁊ in animo suo claustrũ sibi ac spũa/
lem solitudinem constituat. vbi sese vires
qꝫ suas recolligat vt sic facilius vel virtu
tes acquirat. vel acquisitas custodiat

De tribus virtutibus theologicis Capitulum secundũ.

Ed iam de virtutuz plantatione
loquamur. ⁊ earum numerũ atqꝫ
ordinem describamus. Sunt ita
qꝫ septem virtutes quasi prelate septẽ pn/
cipales in orto spirituali. Ex quibus cete
rarum virtutum rami nascuntur. Harũ
tres prime ac precipue sunt fides. spes. ca
ritas. que theologice. id est diuine nomi/
nant᷑. quia principaliter animã ordinent
ad finem supremũ qui deus est. Virtutes
autem alie circa ea que ad finem sunt ver
santur. Fide ergo bonitatẽ finis agnosci
mus. caritate desideramus. spe vo fiduci
am obtinẽdi habemus. Fide agnoscim⁹
quo debemus tẽdere. caritate ad illud a/
mamus peruenire. spe confidimus ptin/
gere. Cumqꝫ anime nostre vires impfecte
in suis actibus ac diminute sint. vis rati
onalis in cognoscendo. vis con cupiscibi
lis in volendo. vis irascibilis in exequen
do. Fides est directio cognitionis in rõ/
nali. Caritas est ordinatio volitiõis in cõ
cupiscibili. Spes est fortificatio executõ
nis in irascibili. Quia vero ardua est via
qua in deum tenditur ⁊ anime viribꝫ in/
accessibilis nisi diuĩa virtute iuuetur. Jõ
fides diuine veritati. spes diuine potesta
ti. caritas diuine bonitati penitus innitit᷑
Per fidem deus sue veritatis lumine ani
mam dirigit. Per spem sue potestatis iu/
uamen erigit. Per caritatem sue bonita/
tis dulcedine trahit. trahẽdo suauiter al/
licit. alliciendo secũ eam spiritualit᷑ vnit.
⁊ tanqꝫ virginem castam sibi despõsando
coniungit. Virginitas em̃ mentis in hoc
cõsistit vt fides sit integra. spes solida. ca/
ritas sincera.

De quatuor virtutibus cardinali/bus. Capitulum tercium.

Unt autem alie quatuor virtutes
Prudentia. temperantia. fortitu
do. iusticia. que cardinales cõmu
niter nominant᷑. Vel propter earũ premi
nentiam. aut pncipalitatẽ qua ceteris vir
tutibus moralibus preferunt᷑. vt alie ad
eas quodãmodo reducuntur. Vel quia
sicut hostium cardini sic moralis conuer
satio eis innititur. Vel quia sicut cardo
stabilis manet in quo hostium vertit᷑. sic

he virtutes stabiles sunt. licz ea circa que versant illa videlicet quibus ad vltimuz finem vtendum est continua mutabilitate voluant. Prudētia igitur animā tenet in rationabili veritate. ne ab ea per ignorantiam. errorem aut curiositatē recedat. Temperantia eā tenet in mediocri necessitate. ne p superfluitatem aut diminutionē excedat. Fortitudo tenet in animi equalitate ꝛ quadaz equali stabilitate ne aduersitas eum deijciat. Justicia in proximi vtilitate ne ei noceat sed vtiliter pficiat. He itaqꝫ virtutes in homine motus viriū aīe dirigunt. Prudentia actum rationalis q̄ est bonum et malum discernere. Temperantia actū ꝯcupiscibilis. qui est velle bonum delectabile Fortitudo actum irascibilis. qui est aggredi arduum et sustinere difficile. Justicia ṽo actus hoīs quos alie virtutes dirigunt respectu sui. vires omnes circuiendo dirigit respectu pximi Harū quoqꝫ virtutū numerus et sufficiētia ex eorū officijs ꝺclaratur. Prudentia quasi lumē preferens intellectum dirigit Triplex aūt alia virtus eam quasi lucernam sequens affectū pficit. videlicz tēperantia respectu eius qđ infra nos est. fortitudo respectu eius quod contra nos est Justicia ṽo respectu eius quod iuxta nos est. aut supra nos est id est proximi ꝛ dei. Prudentia ergo est in eligēdis. temperantia in vtendis. fortitudo in tolerandis. iusticia in distribuendis. Haꝝ preterea virtutū effectus ꝯtra quatuor originales defectus militant. contra ignorantiā prudētie cognitio. contra ꝯcupiscētiā tēperātie moderatio. contra infirmitatē fortitudis roboratio. contra malignitatē iusticie rectitudo. His deniqꝫ quatuor virtutibus velut quatuor p̄ciosis lapidibꝫ christi spōse corona quasi totidem stellis rutilās decorat. Prudentiā habet a parte anteriori vt caueat a malis futuris. Justiciā a parte posteriori. vt satisfaciat de preteritꝭ. tēperantiam a dextris ne eleuet in prosperꝭ fortitudinē a sinistris ne succumbat in aduersis.

De distinctione virtutum cardinaliuz ſm quosdam philosophos.

Capitulum quartum.

Quidam autem philosophi predictas ṽtutes varijs gradibꝫ distinxerunt. dicentes quatuor esse quaternaꝝ genera virtutū. Ex his prime politice nominant. secunde purgatorie. tercie animi iam purgati. quarte exemplares. Politice sunt hoīs inq̄ꝫtum sociale animal est. His boni viri reipublice consulunt et vrbes tuentur. His parētes venerantur. liberos amant. proximos diligunt Prudētie vero hominis politici officiū est vniuersa que cogitat vel agit ad rōnis normam dirigere ac nihil preter rectum velle vl' facere. Temperātie nihil appetere penitendū. in nullo moderatiōis legem excedere sub iugo rōnis cupiditatē domare. Fortitudinis est animū supra periculi metuz agere. nihilqꝫ nisi turpia timere. tolerare fortiter vel aduersa vl' prospera. Justicie vero seruare vnicuiqꝫ quod suum est.

Secunde virtutes quas purgatorias vocant. hominis sunt inq̄ꝫtum diuinitatis capax est. solūqꝫ animū eius expediūt. qui decernit se a corporis cōtagione purgare. ꝛ quadaz humanoꝝ fuga. solis se ingerere diuinis. He sunt ociosorū q̄ rerū publicarū actibus se sequestrant. Has q̄dam virtutes philosophantiū nominant apud quos virtutū officia sic dispensant. Prudentie esse dicūt mundū istum et oīa que in mūdo sunt diuinorū ꝯtemplatiōe despicere. oēmqꝫ animi cogitationē in sola diuina dirigere. Temperātie omnia relinquere inquātum natura patitur q̄ corporis vsus requirit. Fortitudinis nō terreri animā a corpore quodāmodo ductu philosophie recedentē. nec altitudinez pfecte ad superna ascensiouis horrere. Justicie ad vnā propositi huius ꝯsentire viam. ꝛ in hanc dirigere vnicuiusqꝫ virtutis obsequium. Tercie virtutes sunt purgati defecatiqꝫ animi. et ab omni mūdi huius aspergine detersi. Illic prudentie est diuina non quasi in electionē pferre sed sola nosse. et hec tanqꝫ nihil aliđ sic intueri. Temperantie terrenas cupiditates non reprimere sed penitus obliuisci. Fortitudinis passiones ignorare nō vincere. vt nesciat irasci. cupiat nihil. Justicie ita cum superna et diuina mente sociari. vt imitādo perpetuum cum ea fedus seruet. Quare virtutes exemplares dicuntur que in ipsa diuina mente cōsistūt a quarum exemplo ydeali reliquę oēs

per ordinem defluunt. Illic prudētia est mens ipa diuina. Temperantia quoq̧ q̄ in se perpetua intentione ꝯuersa est. Fortitudo est ꝙ semper eadem manet. nec aliq̄ndo mutat᷑. Justicia ꝙ ꝑenni lege a sempiterna operis sui continuatione non flectitur. O q̈ felices illos philosophos dixerim qui premissos virtuose sublimitatis gradus non tam verbis eloqui q̈ factis assequi meruerint. Sꝫ non ē hec infidelium sed christianorū philosophorum ꝑfectio. nec humane industrie opus sed diuine gratie. Utinā tamen philosophi christiani. vtinam theologi. vtinā religiosi et prelati hec que a gentilibus philosophis dicta et scripta sunt memorit᷑ teneant. ⁊ ea que illi propria virtute superbe ꝓ̄sumere ausi sunt hūiliter ꝑficere deo auxiliante studeant.

De virtutum distinctione ſm philosophos peripathethicos.

Capitulum quintum.

Licet autē peripathethicorū philosophoꝝ ṗnceps Arestotiles etiā quandam virtutē heroycam somniauerit. quam velut diuinaꝫ quasi supra humanitatis vires posuit. hanc tamē parum prosecutus. de virtutibus solū quātum naturalis ratio patitur locutus est. ⁊ eas in ethycis distinguens in intellectuales ⁊ affectionales diuisit. Quarū numerum et officia in tractatu nostro ꝺ anima hoc modo breuiter collegimus. Intellectuales enim virtutes dicuntur que ītellectum ꝑficiunt Et he quinq̧ sunt Ars. prudentia. scientia. intellectus. ⁊ sapiētia. quarum sufficiētia sic accipitur. Quia omnis huiusmodi virtus aut est circa contingens. aut circa necessariū. Si primuꝫ aut est circa contingens factibile. et sic est ars. aut circa contingens agibile et sic est prudentia. Est eñ differentia inter factibile et agibile sicut inter factionē ⁊ actionem. Nam actio est operatio manens in operāte. Factio ꝟo est operatio extra operantem transiens. Si autē virtus sit circa necessariū. vel est circa necessariū in essendo. sicut sunt deus et intelligentie. ⁊ sic est sapientia. vel circa necessariū in significādo. ⁊ hoc dupliciter. quia vel circa necessariū quod est cōclusio demonstrationis. ⁊ sic est scientia. vel circa necessarium quod est demonstrationis principium. et sic est intellectus. Uirtutes autem affectionales sunt que affectum seu appetituꝫ ⁊ ꝓ̄cipue voluntatem ꝑficiunt. Et he morales vocant᷑. quia ex more. id est ex assuefactione ⁊ boni operis cōsuetudine generantur. Quaruꝫ distinctio et sufficientia sic assignat᷑. quia omnis moralis ꝟtus respicit aliquod bonum tanq̈ obiectū ꝓsequendū. vel eius oppositū tanq̈ fugiendum. Omne aūt bonum circa quod versant᷑ mores hominuꝫ. aut est vtile aut honorabile. aut delectabile. Si q̇s ergo virtuose se habꝫ circa vtile aut circa vtilia cōmunia. ⁊ sic est iusticia et maxime cōmutatiua. quia capiendo large iusticiā ad multa alia se extendit. Ul᷑ circa vtilia propria sicut sunt diuitie proprie. Et hoc contingit dupliciter. quia vel simpliciter ⁊ absolute. ⁊ sic est liberalitas. vel ſm quid ⁊ cuꝫ quadam excellentia ⁊ arduitate. scilicꝫ circa magnos sumptus. ⁊ sic est magnificentia. Si ꝟo quis se habꝫ virtuose circa honorabile. Uel circa homines mediocres et hec a q̇busdā vocatur philotomia. Ul᷑ circa homines arduos et magnas dignitates. ⁊ sic est magnanimitas. Si autem circa delectabile. hoc cōtingit dupliciter Uel priuatiue. videlicet opposita delectabiliū. id est tristabilia et terribilia aggrediendo. ⁊ sic est fortitudo. vel positiue scilicet delectabilia prosequēdo. Et hoc dupliciter. vel circa delectabilia ad vitā. aut simpliciter. aut ſm quid necessaria. et sic ē temperātia. Uel circa delectabilia ad cōuersationē humanam decenter ꝑtinētia. Et hoc tripliciter. quia vel ſm actum potentie concupiscibilis. ⁊ sic est amicicia. q̄ alio nomine dicitur sodalitas. vel ſm actum potentie irascibilis. et sic est mansuetudo. vel ſm actum potentie rationalis. Et hoc iterum tripliciter. quia vel hoc cōtingit ex eo ꝙ virtuosus rationabiliter et delectabiliter se habet cum alijs in colloquijs. ⁊ sic est affabilitas. Uel ex eo ꝙ se alijs nō exhibet fallaciter. sed qualis est talem se ostendit in factis ⁊ dictis. ⁊ hec virtus vocatur veritas. Uel in hoc ꝙ complacens se habet in ludis ⁊ iocis. et hec dicitur eutropelia ab eu quod est bonum et tropos conuersio. quasi omnia cōuertēs in bonum.

De virtutibus pertinentibus ad prudentiam. Capitulum sextū.

l Icet autem peripathetici ⁊ alij gentiles philosophi ꝺ virtutibꝰ multa subtiliter disputauerint. Plura tamē et magis salubriter de eis tractauerunt theologi et philosophi christiani earū scrutatores pitissimi et pfectissimi sectatores. Ad illas tamen cardinales ꝟtutes quas ꝑnominauimꝰ singulas alias quodāmodo reducere satꝫ vtiliter conati sunt. Ad prudentiam illas que sunt circa cōsiliabilia. Ad temperātiā illas que sunt circa delectabilia. Ad fortitudinē illas que sunt circa terribilia. Ad iusticiam illas q̄ sunt circa cōmunicabilia. Hec autē qualiter efficere curauerint breuiter discurrere tentabimus. Ad prudentiā igitur ptinēt ratio siue discretio. memoria. intelligētia prouidentia. circumspectio. cautio. docilitas. Rationis seu discretiōis est inter bonum ⁊ malū. vel inter duo bona q̄d melius. aut inter duo mala quid peius sit rationis iudicio discernere. Memorie ē recordari preterita. Intelligentie prospicere presentia. Prouidentie premeditari futura. Nam prudentis animus tribus tēporibꝰ dispēsatur. preterita recordaꝛ. presentia ordinat. futura prouidet. Prouidētia enim dicitur quasi procul videns cuiꝰ officium est ex preteritis ⁊ presentibꝰ futura perpēdere. Circumspectionis est inter cōtraria vicia mediū tenere. ⁊ inter duo mala minus eligere Unde dicta est circūspectio quasi circūquaqꝫ inspectio. Cautionis est a virtutibus vicia que virtutū speciem preferunt discernere ac discernēdo cauere. Nā illa vicia pniciosius decipiunt que se sub velamīe virtutis tegūt quia tanto nequiora sunt quanto esse vitia minime cognoscuntur. Docilitas est quid aut qualiter docendū vel discendū sit erudire. Hac doctor efficit vt docēdo instruat. instruendo placeat. placendo alliciat. ⁊ ad bene agendum pmoueat Hec discipulū cauere facit in inquirendo vanam curiositatē. in studēdo vagam instabilitatem In transcurrēdo nimiam velocitatem. sicqꝫ eum dirigit vt diligenter q̄rat vtilia. stabiliter studeat salubria. pseueranter teneat q̄ esse didicerit virtuosa.

De virtutibus pertinentibus ad tēperantiam. Capitulum septimū.

a D temperantiā pertinent ꝯtinentia. clementia. modestia. sobrietas seu abstinētia. castitas seu pudicicia. Continētia regit animū q̄ntum ad appetitū boni ꝓprij. Clementia q̄ntum ad appetitum mali alieni. Modestia q̄tuꝫ ad gestum exterioris modi. Unde modestia dicitur quasi modi temperātia. Modus eñ ordinatus seruandus est exteriꝰ ꝰm persone dignitatē vel conditionē ꝰm temporis oportunitatē. ꝰm loci congruitatem. seruandus est modus in verbo. in risu. in corporis motu. in mēbrorū situ. in gestu. in habitu. in cultu. in occupatione in ocio. vel in quiete. deniqꝫ in omni virtutis actu. Sobrietas que etiam abstinentia vł quandoqꝫ parcitas dicitur. animam regit circa delectatōes que sunt ꝰm gustum Castitas ꝟo que quandoqꝫ pudicicia nominaꝛ circa delectatōes q̄ sunt ꝰm tactum ⁊ maxime q̄ntum ad coitum et hec appropriate ꝯtinentia dicitur. licꝫ cōtinentie nomē extendaꝛ. non soluꝫ ad temperantiam inordinati appetitus delectādi. sed etiam inordinati appetitus habendi. nec solum ad voluptatem carnaliū delitiarū sed etiā ad cupiditatem temporaliū diuiciarū moderationis gubernatiōe refrenandā. Magis tamen ꝯmuniter cōtinentia sumiꝛ pro castitate seu abstinētia ab omni coitu illicito. Et hec multiphariē diuiditur. Nam inter ꝯtinētes q̄dam sic ab illicito coitu abstinent q̄ licito vtūtur. quorū continētia dicitur castitas cōiugalis. Quidā ꝟo abstinent ab vtroqꝫ. ⁊ hoc in duplici statu potest contingere vł in eis q̄ habent integritatē carnis ⁊ ꝓposītum seruande ppetue incorruptiōis q̄rū est castitas virginalis. vel in eis q̄ carnis integritatē non habent quoruꝫ continentia quo ad psonas que in matrimonio fuerūt diciꝛ castitas vidualis. q̄ ad alias ꝟo nō est ei speciale nomē ipositū. licꝫ aūt cōtinētia pncipałr respiciat delectatōeꝫ coitus. q̄r illa pcipua est inter delectatōes tactꝰ. tñ etiā alias voluptates q̄ tactū alliciunt moderaꝛ. vt i suauitate vestiū. lectoꝝ vnguētoꝝ. balneoꝝ. carnaliūqꝫ ꝯtactuuꝫ nō solū genitaliū. sed ⁊ aliorū membroꝝ.

Temperantia insuꝑ adhibenda est nō
solum circa delectationes sensuū gustus
⁊ tactus. sed etiā visus auditus et olfactꝰ.
sed nō sunt vsitata nomīa virtutū que his
tribus appropriantur sensibꝫ.

De virtutibus pertinentibus ad for-
titudinem.

Capitulum octauum

D fortitudinē pertinēt magnani-
a mitas. fiducia. securitas. patiētia.
constantia. magnificentia. quarū
partium sufficientia sic accipit̃. quia forti
tudo ⁊ animi debilitatē expellit et eiꝰ ma-
gnitudinē efficit. Inquātum vero fortitu-
do debilitati opponitur. triplex ꝑ eaꝫ ani
mi debilitas expellitur. Prima est nimia
passibilitas a malo futuro que timiditas
vocatur. ⁊ contra hanc est securitas. Se
cūda est nimia passibilitas a p̄senti malo.
que teneritudo vel animi mollicies dicit̃.
et contra hanc est patientia. Tercia est ni
mia instabilitas in ꝓposito que similis vir
ge debili aut arūdini vento agitate facili-
ter in omnē ꝑtem flectitur. et contra hanc
est constantia. Inquātum vero fortitudo ani
mi magnitudinē efficit tribus partibꝫ di-
stinguitur. habet eīm eius actus ꝑncipiū.
medium ⁊ finem. Quantū ad principiuꝫ
ad eam pertinet magnanimitas. que ē ra
tionabilis terribiliuꝫ aggressio. Quantū
ad medium fiducia que est rei inchoate se
cura ꝓsecutio. et eam ad finem ꝑducendi
firma spes ⁊ expectatio. Quantū ad fineꝫ
magnificentia. que est rerum gestarū felix
consummatio.

De virtutibus pertinentibus ad iusti
ciam.

Capitulum nonum.

D iusticiā ꝑtinent multe virtutes
a quas varij varie assignant. Nam
quidam eam diuidūt in seuerita-
tem ⁊ liberalitatē. Est autē seueritas vir-
tus debito supplicio coercens iniuriā. li-
beralitas vero virtus beneficiorū eroga
trix. quam ꝓ affectu benignitatem. pro ef
fectu beneficentiā vocant. et hec tota con
sistit in tribuendo et retribuēdo. Quaꝫ in
septem ꝑtes diuidunt. religionē. pietateꝫ.
innocentiā. amiciciam. reuerentiam. con
cordiam. misericordiā. Quidam vero iusti
ciam in quinqꝫ ꝑtes distribuunt. videlicꝫ
obedientiā que est respectu suꝑiorū. disci
plinā que est respectu inferiorū. equitateꝫ
que est respectu paris. veritatē et fidelita-
tē que ad omnes ꝑtinent. Quidam auteꝫ
duo ad iusticiaꝫ ꝑtinere dicūt. s. velle oībꝫ
ꝓdesse ⁊ nulli nocere. que duobꝫ p̄ceptꝭ le
gis naturalis ꝯueniūt. Sed generali-
or ac ꝑfectior iusticie diuisio hoc mō pote
rit assignari. Nam cū sit officium iusticie
vnicuiqꝫ reddere quod suū est. quedā de-
bemus omnibꝫ. vt dilectionē caritatē ⁊ fi
dem. Quedā vero nō oībus generaliter sed
specialiter aliquibus debemus. vt quedā
suꝑioribus. ꝗdam inferioribꝫ. quedā eq̄li
bus vt iam p̄tactum est. Sed ⁊ aliq̄d spe-
ciale debemus nobis specialiter ꝯiunctis
vt parentibꝫ ⁊ patrie beniuolis ac consan
guineis pietatē. His aūt qui beneficia
conferunt gratiā. His qui mala inferunt
vīdicationē His ꝗ miserabiliter mala fe-
runt misericordiā. Ampliꝰ inter ea que su
periori debent̃. aliquid est qđ soli deo de-
bet̃. vt latria que a ꝗbusdā vocat̃ religio. Latria
Aliud qđ soli đbet̃ creature. vt dulia que Dulia
grecum nomē est. qđ latine seruitus inter
p̄tat̃. Et licet seruitus cōmunis deo ⁊ cui
cunqꝫ alteri q̄nqꝫ dulia vocetur. tamen si
cut latria dicit̃ cultus soli deo debitus et
exhibitus. vnde et ydolatria est qua id qđ
soli deo debet̃ ydolis datur. sic dulia ap-
propriate nuncupatur honor seu cultꝰ de
bitus et exhibitus creature. Aliud aūt
est quod ⁊ creatori ⁊ creature debetur. et
vtriqꝫ licet s̄m magis ⁊ minus exhibet̃ vt
reuerentia et obediētia. De p̄dictis vero
et his que ad ea ꝑtinent multa essent dicē
da que maius opus requirerent. Ampli-
us inter ea que inferiori debent̃ specialit̃
est correctio seu disciplina. Et hec ē mul
tiplex. vna est omnibꝫ cōmunis. quā debe
mus corpori ꝓprio vt ip̄m castigādo subij
ciamus spiritui. quod fit abstinentia ieiu
niorū. asperitate vestiū. duricie lectorū. la
bore vigiliarū. ꝑegrinationū. verbeꝝ. ⁊ si
que sunt similia. Alia est etiam genera
lis quam debemus ꝓximo. vicꝫ fraterna
correctio. ꝗsquis eīm peccat in hoc ꝗdam
mō proximo subijcit̃. vt ab eo secreta disci-
plina fraternaliter corrigat̃. Alia ē spe
cialis quam maiores debent populo sibi
subdito. et hec duplex. vna sp̄ualis perti-
nēs specialiter ad prelatos ecclesiasticos
vt est contumacium excommunicatio.

Alia eſt temporalis magis pertinēs ad ꝓncipes terrenos. vt malefactorū punitō que fit materiali gladio. Amplius īter ea que pari ſeu equali debemus. ſpecialiter eſt equitas. que eſt equalitatꝭ amor in his in quibus debet eſſe equalitas. et hec valde neceſſaria eſt diſpenſatoribꝫ in rerū adminiſtratione. mercatoribꝫ iñ venaliū cōmutatione. iudicibus in cauſaꝝ examinatione. De ſingulis aūt iuſticie aliarū ꝗꝫ ꝑmiſſarum virtutum ꝑtibus proſequi ꝑſentis operis breuitas nō patitur. ſed ſolum earū diſtinctionē hic ſupꝑficialiter tetigimus vt deuotus quiſqꝫ in orto ſpirituali anime ſue ꝯſideret quantū earū plantatio fructificet. ⁊ ex earum fructu quātū deguſtatio mentem eius vel reficiat vł ad eternorum ꝑmiorū ſuauitatem ꝑguſtandam alliciat.

Latria
Dulia

Tercia pars.

Terciam couſideratione᷑ proſequitur tercie partis capitulum primum.

Expeditis itaqꝫ duabus conſiderationibꝫ ꝑoribus. iam terciam aggredimur. quam de ꝑguſtatiōe ꝑmiorū intitulauimus. Expurgatis eīm vitijs ⁊ plantatis virtutibꝫ. dignuꝫ eſt vt ex orto ſpūali fructus bonorū operū ⁊ virtuoſorū meritorū in hac vita colligamus et in futura eternorū premiorū ſuauitateꝫ guſtemus. Sunt aūt nōnulli qui hāc ſuauitatem fructuoſiſſimā etiā in vita ꝑſenti quodāmodo ꝑguſtare merenꝭ In qͥbus illud ꝓpheticū impletur Guſtate qm̄ ſuauis eſt dominus. Quod vtiqꝫ hi faciliꝰ aſſequunꝭ in ocio religionis ꝙꝫ in ꝑlationis officio. facilius in ſolitudine ſpirituali ꝙꝫ in temporali ſollicitudine. faciliꝰ in vacatione ꝯtemplatiue vite ꝙꝫ in occupatione actiue. dicente domino p. ꝓphetaꝫ Uacate et videte quoniā ego ſum deus. Per vacationē igitur ⁊ ſpūalem qͥeteꝫ ad diuinam viſionē ⁊ ꝯtēplationē ꝑtingimꝰ. ac per hoc ad illam ꝑmiorū ſuauē preguſtationē quā hic inqͥrimus. ⁊ ideo de contemplatione et quomodo ad eam ꝑuenimus agendum eſt.

De actiue ⁊ cōtemplatiue vite comparatione.

Capitulum ſecundū.

Sunt igitur duodecim ꝑrogatiue que a ſapientibꝫ aſſignanꝭ. in quibus vita ꝯtēplatiua videtur actiue ꝑminere. Prima quia ꝑfectior. eo ꝙ rei ꝑfectiori ac meliori intendit ſcilicꝫ deo. Actiua ꝓ proximo. Unde inter hāc ⁊ illam hec diſtantia eſt. quia actiua in opibꝫ iuſticie ⁊ proximi vtilitate verſatur. Contemplatiua aūt vacans ab omni negocio in ſola dei dilectione defigiꝭ. illa mundanis rebus bene vtitur. iſta mundo renuncians ſoli deo viuere delectaꝭ. dicēs cum ꝓpheta. mihi adherere deo bonum eſt.

Secunda. quia eſt in dei cognitōe clarior. quod figuratū eſt in Lya que lyppis erat oculis. Mens eīm que contēplando ocia appetit ſicut Rachel melius et clariꝰ videt ſed pauciores filios deo generat. qͥ ꝓ ad laborē actionis et predicationis ſe dirigit. ſicut lya minus videt ſꝫ amplius parit. Tercia ꝙ eſt mundior ⁊ pulcrior Hinc de Rachel dicitur ꝙ erat decora facie ⁊ venuſto aſpectu. ⁊ de ꝯtemplatiōe ſapientie ſcriptum eſt. vie eius vie pulcre.

Quarta quia eſt ſecurior. facile eīm laqueos peccatorū euadit in terris qui oculos habet in celis Ideo de tali viro ꝯtemplatiuo ſcriptum legimus Amantiſſimꝰ domini habitabit confidenter. Quinta ꝙ eſt quietior. ideo de Maria diciꝭ ꝙ ſedens ſecus pedes domini audiebat verbum illius. Maria ergo ſedet. quia contemplatiua pacatis viciorū tumultibus. optata iam in chriſto mentis quiete fruiꝭ Martha ſtat. quia actiua laborioſo deſudat certamine. Nam ⁊ ſollicita eſt ⁊ turbatur erga plurima. Sexta. quia eſt iocūdior. Martha enim cōuiuium parat domino. Maria vero iam in conuiuio domini iocundaꝭ. Contemplatiua ergo vita merito maior eſt ꝙꝫ actiua. quia hec in vſu preſentis oꝑis laborat. illa vero ſapore intimo venturam iam requiē deguſtat.

Septima. ꝙ eſt ꝑmanentior. Ideo dictum eſt Maria optimā partem elegit qͥ non auferetur ab ea. Contemplatiua eīm incipit hic et in celeſti patria perficietur. Actiua vero cum corpore deficit. quia in eterna vita panem eſurienti non porrigit vbi nullus eſurit. Nec cetera opera pietatis agit. quia eis non ibi opus erit.

6

Octaua est quia deuotior. vnde maria
christum vnxisse in euangelijs legit̃. In q̃
vnguento deuotionis dulcedo. ⁊ in Ma
ria contẽplatio designatur. Nona ẽ. qꝛ
deo familiarior. ꝓpterea per Johannẽ eu
angelistam figurat̃. qui in cena supra pec
tus domini recubuit. vbi celestia secreta
contẽplando didicit. Decima quia p̃ci
osior. eoqꝫ sit rarior. Actiua em̃ cõmunis
multorũ est. Cõtemplatiua ṽo paucoꝝ
quod in archa noe figuratuꝫ est que infe/
rius valde lata ⁊ ĩ summitate secreta erat.
Undecima ꝙ est celesti vite similior qꝛ
similia opera ad ꝯtemplatiuã ꝑtinent q̃/
lia ad vitam beatam. Ibi nanqꝫ vacabi/
mus ⁊ videbimus. videbimꝰ ⁊ amabimꝰ.
amabimus ⁊ laudabimꝰ. Duodecima.
quia est vltimo fini ꝓpinquior. nam acti/
ua ad cõtemplatiuã. Cõtemplatiua ṽo in
deum immediate ordinat̃. Qui ergo ꝓ̇us
in actiua vita ꝓficit bene ad ꝯtemplatõeꝫ
ascendit. quod in Jacob figurat̃ ad queꝫ
Lya ꝓ̇us q̃ꝫ Rachel introducta legit̃. In
quo etiam designat̃ ꝙ p̃latus debet se pri
us in campo actionis exercere. deind̾ ad
montẽ ꝯtemplationis ascendere sicut mo
yses fecisse scribit̃. Sic em̃ vtriqꝫ vite de
bet intendere vt qñqꝫ cũ Martha ꝑ acti/
uam in varietate curaꝝ quasi a se recedẽs
circa ꝓ̇imũ sollicitus laboret. quandoqꝫ
ṽo cum Maria ꝑ ꝯtemplatiuam in vni/
tate cogitationũ. quasi ad se rediens erga
deum solitarius vacet. ⁊ in illud vnũ om/
nes anime vires recolligat. de quo dicit̃.
porro vnũ est necessariũ.

De his que ad contemplationẽ dispo/
nendo preueniunt.

Capitulum terciũ.

a D hanc autẽ ꝯtẽplationẽ quedaꝫ
disponendo p̃ueniunt. quedã ad
iuuando ꝓficiunt. quedam ꝯsum
mãdo ꝑficiunt. de quibus hic breuiter ꝓ/
seq̃mur. In ꝓ̇mis ḡ dicimus ꝙ sex sunt
que inter alia specialiter ad ꝯtẽplatõeꝫ di
sponẽdo p̃ueniũt ⁊ p̃ueniendo disponũt.
videlicꝫ. quies. solitudo. silentiũ. lectio. o/
ratio. ⁊ meditatio. In tribꝫ ꝓ̇mis hoc dili
genter obseruandũ est. vt nõ sint implica
ta terrenis affectionibꝫ. nõ ociosa a medi/
tationibꝫ spũalibꝫ. nõ infructuosa in vir/
tuosis opibꝫ. Et tunc implebit̃ qđ de his
tribꝫ breui verbo Hieremias ait. Sede/
bit solitarius ⁊ tacebit. qꝛ leuabit se supra
se. Quid est leuare se supra se nisi per ꝯtẽ/
plationẽ sup̃na ascẽdere. Ad hoc aũt etiã
alijs tribꝫ adiuuamur. Nam lectiõe ĩstrui
mur. oratione erigimur. meditatione diri
gimur. His nanqꝫ quasi tribꝫ scale gradi
bus ad celestia subleuamur. Nec ad hoc
ꝓ̇mus gradus sine aliorũ connexione suf
ficit. qꝛ ad sapientie ꝯtemplationẽ non at
tingit lectionis instructio. nisi assit ad ere
ctioneꝫ mentis orationis deuotio. Quip
pe cum em̃ illa donũ dei sit. fatuꝰ esse ꝓba
tur quia sine diuino auxilio sua industria
ad eam ꝑuenire presumit. dicente scriptu
ra. qui indiget sapientia postulet eã a deo.
licet tamẽ contẽplatio sapientie principa
liter procedit a diuina gratia. iuuari nihi
lominus potest humana industria ⁊ ad h̾
ꝑ meditationẽ id est intentam mentis cõ
siderationẽ dirigimur. Solet autem int̾
meditationẽ seu ꝯsiderationẽ ⁊ ꝯtempla/
tionẽ assignari distinctio. licet sepe pro in
uicem indifferenter vtamur. Meditatio
em̃ seu consideratio ꝓprie ad rerum inqui
sitionẽ. contemplatio ṽo ad earum certi/
tudinẽ ꝑtinet vt consideratio sit intẽta ad
inuestigandũ cogitatio. contemplatio au
tẽ indubia rei seu veri apprehensio seu in
tuitio.

De his que ad contemplationem adiu
uando proficiunt

Capitulum quartum.

l Icet autem virtutes omnes gene
raliter. tamẽ specialiter dona spi/
ritussancti ad contemplationẽ ad
iuuando proficiunt hac videlicet ratione
quia animã iuuant ad operandũ faciliter
et expedite. Cuius rei gratia scienduꝫ est
ꝙ cũ septeꝫ principales virtutes sint de q̃
bus superius diximus. sunt tamen septeꝫ
spũssancti dona que ysa. loquens enume
rat. Requiescet inquit super eũ spũs dñi spi
ritus sapientie ⁊ intellectus. spũs ꝯsilij et
fortitudinis. spũs scie et pietatis ⁊ spũs ti
moris domini. Sunt etiam octo beatitu
dines quas xp̃s in monte discipulis p̃di/
cauit. Sũt p̃terea duodecim fructꝰ spũs/
sancti q̃s apl̾s noiat. caritas. gaudiũ. pax
patiẽtia. lõganimitas. bonitas benignitas
mãsuetudo. fides modestia. ꝯtinẽtia. casti
tas. Et licet hec oĩa tã dona q̃ꝫ beatitudi
nes ⁊ fructus sint ṽtutes aut ṽtutũ effectꝰ

tamē inter hec quidam ita distinguūt vt virtutes dicant inq̄tum aīam inclinant ad operandum recte Dona inq̄tum eam adiuuant ad opandum faciliter et expedite. Beatitudines inq̄tum eleuāt ad operandū pfecte. Fructus ꝟo inq̄tum alliciunt ꝛ reficiūt ad opandum delectabiliter ꝛ iocunde. Sed quia predicti fructus cū virtutibus donis ac beatitudinibus manifeste coueniunt. de eis nihil. de alijs ꝟo pauca dicemus. Et primo septem dona hoc modo distinguimus. Nā p ea spiritussanctus contra septē tentamēta nos muniendo instruit. contra stulticiam sapientia. contra hebetudinē intellectu. cōtra pcipitationē consilio. contra malū timorē fortitudine. contra ignorantiā scientia. cōtra duriciā pietate. contra supbiam diuino timore. Quatuor aūt predictoruꝫ malorū ad intellectū. alia tria ad affectuꝫ videnꝫ ptinere. Nam stulticia siue insipientia est quando intellectus sapore terrenoꝝ impeditur a gustatione celestiū et supnorum. Hebetudo est grossicies intellectus qua impeditur ne in creaturꝭ creatorem agnoscens penetret interna misterio rū. Precipitatio est defectus deliberationis in his que sunt ardua ꝛ ad pfectionem salutis ptinent. Ignorantia est defectus discretionis in his que cōmuniter agenda sunt. Contra primū est donū sapientie quo agnoscunꝫ supiora. Cōtra secundū est donū intellectus quo agnoscūtur interiora. Unde ab intus legendo dicitꝫ intellectus. ꝛ intellectio quasi intus lectio. Contra terciū est donū consilij quo agnoscunꝫ piculosiora. Contra quartuꝫ est donū scientie quo agnoscunꝫ inferiora ꝛ agibilia minora. Triū aūt malorū que ad affectū ptinent. vnum est respectu dei. scilicet supbia que est inordiata excellentia animi. contra quā est donum timoris. Aliud respectu ꝓximi. scilicꝫ duricies cōtra quam est pietas. Tercium respectu inimici seu mali aduersi videlicꝫ timoris pusillanimitas. contra quā est fortitudo.

Horū quoqꝫ donorū tria ptinēt ad diuina. Nā dono intellectꝰ cognoscitur dei veritas Dono sapiētie gustatur eius suauitas. Dono timoris honoratur eius sublimitas. Alia aūt ptinēt ad humana. q̄ diuidunꝫ in ea que agenda sunt cōmuniter ab omnibꝫ ꝛ sic sunt sub precepto q̄ꝺ ptinet ad salutꝭ necessitatem. ꝛ sic circa hec est donum pietatis. cui in his lumē pstat donū sciētie. Uel in ea que specialia et ardua sunt ꝛ cadunt sub consilio tanq̄ ptinentia ad salutis pfectionē. ꝛ circa hec est donum fortitudinis. cui in his lumē prestat donum cōsilij. Horū preterea donorū tria ptinent ad intellectum. scilꝫ. dona sciētie. cōsilij. ꝛ intellectus. Tria ad affectū. videlicꝫ dona pietatis. fortitudinis ꝛ timoris. Donum ꝟo sapientie quodam modo ad vtrūqꝫ videtur ptinere. quia est eius ꝓprium nō solum videre sed gustare. Unde et sapiētia dicitꝫ quasi sapida seu saporosa scientia. Horū deniqꝫ donorū duo ptinent ad contēplatiuā. videlicet sapientia ꝛ intellectus. quia dono sapientie deum contēplamur in se. dono aūt intellectus in creaturis. Alia q̄nqꝫ ptinent ad actiuam. qꝛ timore declinamus mala. pietate aūt ꝛ fortitudine adiuuāte lumie sciētie ꝛ consilij bona proseq̄mur. Licet tamen inter dona sapientia primo loco et timor vltimo nomieꝫ. nihilominus a dono timoris sapientie ꝯtēplatio inchoatur sicut scriptū est Initiū sapiētie timor dn̄i. donis vero medijs proficiendo ad perfectionem appropinquatur. sed dono sapientie contemplationis perfectio consummatur.

De his que ad contemplationē cōsummando perficiunt.

Capitulum quintum.

Pater illa ꝟo que contemplatiōis cōsummationeꝫ pficiunt seu eius pfectionē efficiunt. specialiter ponēde sunt octo beatitudines euāgelice. et eo videlicꝫ qꝛ mentē eleuant ad opanduꝫ pfecte vt supra tetigimꝰ. In illis eī̄ octo doctrine sue regulis expssit xp̄s cōpendium totius euāgelice legis ꝛ xp̄iane pfectionis. ex q̄bus alia dependent oīa. Un̄ vt illius doctrine pfectionē ꝛ sublimitatem ostēderet. eam daturꝰ ascendit in montē.

Ideo aūt beatitudies noianꝫ. qꝛ in eis consistit btitudo vie quodāmō ꝓpinq̄ beatitudini patrie. ꝛ ei in aliquibus pfectiōibus consimilis Naꝫ hm̄oi beatitudo nobis in via presentis vite possibilis. in tribꝫ consistere dicitꝫ. In altitudine sapientie suauitate cōscientie. virtutis sublimitate.

Has igitur beatitudies ita possumus
distinguere. In illis em̄ anima ad bonuz
⁊ contra malum ꝑfecte ordinaꝛ Ad bonū
quippe ordinate se habet si modica bona
modicū diligat. si ꝟo bona esuriat ⁊ sitiat
⁊ si eis ita adhereat vt nulla pena ab eis se
pari valeat. Ad p̄mū pertinet Bt̄i paupe
res spiritu. Ad secūduz Beati qui esuriūt
⁊ sitiunt iusticiā. Ad tertiū Beati qui ꝑse
cutionē patiunꝛ propter iusticiaz. Ad ma
lum ꝟo quis ordinate se habet si nulli ma
lum inferat. sed sibi illatum vel gratis as/
sumptū equanimiter ferat. si alteri illatuz
ꝓ posse auferat. si studiose cauet vt nec in
q̇neꝛ a malo culpe nec ꝑturbeꝛ a malo pe
ne. Ad primū ꝑtinet. beati mites. Ad secū
dum. beati qui lugent. Ad tercium. beati
misericordes Ad q̄rtū. beati mūdo cord.
Ad quintum. beati pacifici. In prima
aūt beatitudine est ꝑfectionis inchoatio.
scilicz in pauꝑtate spūs seu humilitate. qr
prima virtus christianorū est humilitas.
in beatitudinib᷒ medijs est ꝑfectionis cō
summatio. In vltima ꝟo ꝑfectionis ostē/
sio. Ad ꝑfectionē itaq̄ duo ꝑtinent scilicz
purgari a noxijs. ⁊ repleri bonis Primuz
ad pauꝑtatem spūs ⁊ ad māsuetudinē ꝑti
net. quia pauꝑtas spūs fugat mala q̄ no/
bis ꝓueniunt a bonis que in nobis vl' cir
ca nos sunt. sicut amorem ⁊ sollicitudinē
seculi. Mansuetudo ꝟo fugat mala q̄ ve
niūt nobis ab aduersis que ꝯtra nos sūt.
videlicet ꝑturbatiōes animi. Secun/
dum aūt. id est repletio boni ad alias q̇n/
q̄ beatitudines ꝑtinet Est em̄ duplex bo
num. videlicz bonū expediēs ſm quid vt
est medicina vl' incisio mēbri ꝓ salute cor
poris Et est bonū simpl'r ⁊ absolute expe
diens. Ad primū ꝑtinent luctus. peniten
tia ⁊ ꝑsecutionis patientia. quib᷒ salubri/
ter quis hic eligit cruciari vt possit in fu/
turo cōsolari Ad bonum aūt simpliciꝛ
ꝑtinent quatuor sequentes beatitudines
Due p̄me ad actiuā. Alie ad ꝯtemplatiuā
Beati q̄ esuriūt iusticiā respicit bonū q̄d
debemus de necessitate. Beati misericor
des bonū quod facimus ex supererogatō
ne. Aliarū duarū que ꝑtinent ad contem
platiuaz prior ꝑtinet ad intellectū. videlz
cordis mundicia. cuius est videre deum.
Posterior ad affectū. scz pacis tranquilli
tas. cuius est p̄parare deo mēt' habitacu
lum. dicente ꝓpheta. In pace factus est lo
cus eius. His itaq̄ octo gradibus mira/
bilem ꝑfectionis scalaz xp̄us nobis erexit
cuius vtraq̄ extremitas celū tangit. Ideo
in ꝯmendatione prime beatitudinis ⁊ vl/
time dicitur. qm̄ ipsorū est regnū celorū.
hic videlicet in spe ⁊ finaliter in re. quam
iam quodāmō possident in celestis suaui
tatis pregustatione.

De consideratiōe eorum que nos su/
mus vel que in nobis sunt.

Capitulū sextum.

D Istinximꝰ plura q̄ aliqualiter ad
ꝯtemplationē pertinere videntur
Nunc aūt ea distinguamus circa
que contemplationis cōsideratio versaꝛ.
Licet em̄ proprie et p̄ncipaliter contēpla
tio solum respectu dei sit. tamen etiā eius
ꝯsideratio quodāmodo se extendit ad res
alias ꝓut in deum ⁊ in eius cognitionem
ad dilectionez referunꝛ. Tria sunt igiꝛ ad
que huiusmodi cōsideratio extendiꝛ. vide
licet ea que nos sumus vel que in nobis
sunt. ea que circa nos sunt. ⁊ ea que supra
nos sunt. de quibus breuiter est dicendū
Igitur q̄ntum ad ea que nos sumus vl' q̄
in nobis sunt tria considerare debemus.
scilicet mirabilem humani corporis cō/
positionē. mirabiliorē corporis et spiritꝰ
connexionē. ⁊ mirabilissimā anime ratio
nalis conditionē ¶ Circa primū cōside/
randū ⁊ admirandū est dei artificiū in de
bita vniuersoꝝ membroꝝ ꝓportiōe. in or/
dinata tam exteriorū q̄ interiorum sensu
uum distinctione. In pulcra deniq̄ hu/
mani vultus decoratione. quem propte/
rea sursum erectū formare voluit vt ho/
minem ad celestium diuinorumq̄ contē/
plationem factum esse ostenderet. Ideo
vt poeta inquit. Pronaq̄ cum spectēt a/
nimalia cetera terram Os homini subli/
me dedit celumq̄ videre Iussit ⁊ erectos
ad sydera tollere vultus.

¶ Circa secundū vero in ipsa cōnexione
anime ad corpus illud singulariter admi
ratione dignum est quod nō solū ip̄m ad
vitam ⁊ ad sensum animare potest. sed in
hoc etiam quodāmodo similez deo habi
tudinez tenet. Nam quemadmodū deus
in omni creatura sua inuenitur vbiq̄ to/
tus. sic anima licet simplex sit ⁊ indiuisibi
lis per omnia corporis mēbra diffusa est.

Et sicut deus in mundo omnia solo vo/
luntatis nutu creauit. omnia mouet. om/
nia regit atq3 disponit. sic aīa in toto cor
pore vbiq3 tota quasi in suo quodam mū
do omnia mēbra mouens eis vires influ
it. actiuitatē prestat ⁊ sepe sola voluntatis
libertate agere imperat/ vt ideo merito sa/
pientes quidam hominē microcosmū id
est minorē mundū nominare voluerint.

¶ Circa tertiū aūt ipsam conditionē ra/
tionalis anime diligēter meditari ⁊ vehe/
menter mirari debemus. Nam anima ni
hil recte existimat que seipsa3 ignorat. Ne
scit ꝙ sub pedibus suis omnis mundana
gloria iacet. que ꝯditionis sue dignitate3
non pensat. Nescit omnino quid de spiri
tu angelico. quid de diuino sentire debe
at. que seipsam prius nō cogitat. Cogita
igit̄ o anima nature tue excellentiam/ quō
te fecerit deus ad ymaginē ⁊ similitudinē
suam. quomō in triplici aīe potentia. me
moratiua sc3 intellectiua et volitiua in te
sancte trinitatis ymaginem impresserit. q̊
modo in virtutibus varijs in te suā simili
tudinem expresserit. quō te sup̱ omnē cor
poream creatura3 sublimauerit. quō in te
omniū creaturaꝝ ꝑfectionē quodāmodo
in vnum collegerit. et tibi cū insensibilib9
esse. cū plantis viuere. cum brutis sentire/
cum angelis intellectualiter ꝯgnoscere/ et
libere velle ꝯtulerit. quomodo cum eis te
indiuisibilem ac ꝑpetuam ⁊ dei capacē at
q3 in eo solo quietabilē de nihilo creaue/
rit. Cogita etiam circa oꝑatōes anime
volubilitatē cogitationis. agilitate3 yma
ginationis. ingenij acumē. discretōis exa
men. capacitatē memorie. viuacitate3 in/
telligentie. ⁊ circa hec alia plura stupēda.
de quibus in tractatu nostro de aīa cō/
pendiose multa collegim9 Sed ne tue
naturalis dignitatis cōsideratio te extol/
lat. tue etiam imꝑfectionis defectum con
siderare necesse est/ vt vnum ꝑ aliud tēpe/
retur. Agnosce itaq3 quid fueris. quid sis/
quid esse debueris. quid esse poteris. quid
fueris per naturā. quid sis per culpa3. q̇d
esse debueris per tuam industriam. q̇d ad
huc esse possis per diuinam gratia3. Nūc
malorum tuorū reminiscens. ꝯsidera vbi
fueris. nunc diuinoꝝ iudiciorū sententiā
metuens. cogita vbi eris. nunc mala p̄sen
tis vite attendens. solerter merens. agno
sce vbi sis. nunc bona sup̱ne patrie contē
plans. salubriter lugens. conspice vbi nō
sis. Considera deniq3 o homo diffinitōe3
tuam. q2 animal es rōnale mortale. vnde
quia rationalis es. cum deo et angelis ꝑ/
ticipans mentem in celum erigere. ⁊ quia
mortalis es/ cum terrenis animalibus vi
uens mortem meditari ⁊ metuere finē de
bes. Hinc a poeta dictu3 est. O felix mor
tale genus si semper haberet Eternū pre
mente bonū. finemq3 timeret.

De cōsideratione eorum que iuxta seu
prope nos sunt.

Capitulum septimū.

His consideratis que nos sumus.
aut que in nobis sunt. ad ea consi
deranda transeam9 que circa nos
sunt. Et hec triphariē distinguunt̄ Nam
quedam iuxta vel prope nos. quedam cō
tra nos. quedam pro nobis seu ꝓpter nos
sunt. Primo ergo q̄ntum ad ea que iux
ta vel prope nos sunt. id est ꝓximos nr̄os
ꝯsiderāda sunt coꝝ oīa. hoc est tā ꝑfectoꝝ
q̄3 ꝑuersoꝝ bona ⁊ mala. vt inde elucescat
q̇d imitari ⁊ quid vitari expediat. vt ex bo
nis discas vnde deo gratias agere. ex ma
lis vero quid corrigere debeas. Ad hanc
ꝯsiderationē ꝑtinet bona ꝓrimorū medi/
tari ad imitationis emulationem/ ⁊ ad dei
laudem ⁊ grāꝝ actionē. mala ꝟo ad nr̄am
eruditionē/ ⁊ eoꝝ emēdationē ac cōpassio
nē. Nam cum ex caritate proximos nr̄os
etiā inimicos sicut nosipsos diligere. id ē
eoꝝ ꝑfectionē ⁊ salutē ⁊ eis grām ⁊ glīam
optare debeam9. ꝯn̄s est vt eoꝝ bonis cō/
gaudere ⁊ eoꝝ malis cōdolere. sicut ꝓprijs
teneamur. Ideo dicit apl'us Caritas nō
querit q̄ sua sunt. quia sua reputat aliena
⁊ q̄ alioꝝ sunt q̄rit tanq̄3 ꝓpria Igitur qui
hanc habet oēs ꝓpter deū amat. Sic tn̄
in homine amat naturā vt culpam odiat.
nullū tn̄ ꝓpter culpā sp̄nit. nullū ꝯtemnit.
nullū iudicat. nullū se indigniorē q̄ntū ad
gratuitā dei electionē aut finalē dilectio/
nē reputat. Sed q2 nemo scit an amo/
re vl' odio dignus sit. ipse sua vl' alioꝝ pec
cata tanq̄3 ꝓpria deflēs. sibi ⁊ oīb9 ꝯgruen
tia bona desiderat. In h̄ aūt desiderio ita
debitū sapiētie ordinē seruat vt bona ma
iora minorib9 p̄ferat. sicut corꝑa reb9. ani
mas corꝑib9. sp̄ualia tꝑalib9. etn̄a caduc3

De ꝯsideratiōe coꝝ q̄ ꝯtra nos sunt.

8

Capitulum Octauum.

d Einde q̄ꝫtum ad ea que ꝯtra nos
sunt. id est nobis aduersa conside
randum est ea in triplici differen/
tia consistere. Nam quedam sunt patien/
ter toleranda. quedaꝫ potenter impugnā
da. quedam prudenter formidanda.

Ad primam differentiā ꝑtinent aduer
sa tribulationis que iterum triplex est. scꝫ.
diuine correctionis. humane ꝑsecutiōis.
⁊ diabolice impugnatiōis. Et pro his nō
solum patienter sed etiam gaudenter tole
randis nos consolatur scriptura dicens.
Per multas tribulationes oportet intra
re in regnum celoꝝ. O magna tribulatio
nis vtilitas. Cūq̄ꝫ eiꝰ alias multiplex vti
litas assignetur. hec vna sufficit q̄ꝑ ꝑ eā ce/
lestis regni introitus aperitur. ⁊ nobis ad
huc in terris iacentibus nostra mens di/
uine visionis celestiūq̄ꝫ ꝯtemplatiōe sub/
leuatur. Hinc Jacob ab Esau persecutꝰ
vidit dominū facie ad facieꝫ. Hinc Ste
phanus in tribulatione positus vidit glo
riam dei. Hinc Johannes in exilium re/
ligatus reuelatōes diuinas habuit de q̄/
bus Apocalipsim scripsit. Ad secundā
differentiam ꝑtinent triplicis hostis. mū
di. carnis. ⁊ demonis prelia. quibus con/
tra nos indesinenter insultantibus poten
ter repugnare debemus. vt nec mūdi tur
batio. nec carnis inquinatio. nec demo/
nis tentatio in nos preualeant. nec eoruꝫ
vicijs succumbamus. Alioquin ad con/
templationis scalam nō resurgimus ere/
cti. sed eiecti ab ea cadimus. Ad terciaꝫ
differentiam ꝑtinent p̄cipue tria. que pru
denter formidare ac formidando cauere
tenemur. videlicet peccati deformitas. in
ferni penalitas. purgatorij acerbitas. In
deformitate peccati consideremus dei of
fensam inestimabilem ꝓpter infinitatē sue
excellentie. In penalitate inferni dei fer/
uorem seu vindictam implacabileꝫ ꝓpter
rigoreꝫ sue iusticie. In acerbitate purga
torij dei iram mitigabilem ꝓpter dulcorē
sue clemētie. Hec ꝯsiderās propheta ora
bat dicens. Domine ne in furore tuo ⁊c̄.
Et ad hoc non suorum meritorū iusticiā
sed sue infirmitatis miseriam ⁊ diuine bo
nitatis misericordiā allegauit. Miserere
mei dn̄e quoniā infirmus sum. Et iteruꝫ
Miserere mei deus ꝓm mag. mi. tu. Ubi
sane magnam deplorat miseriam qui ma
gnam implorat miscdiam. Heu q̄ꝫ formi
dandi. heu q̄ꝫ cauēdi sunt furor iste et hec
ira dei. Igitur ne in furore arguamur. et
ne in ira corripiamur. implorata magna
dei misericordia nosipsos arguamꝰ ⁊ cor
ripiamus. Arguamus nos de multiplici
negligentia. de multiplici ꝯcupiscentia. d̄
multiplici nequicia. De negligentia in pe
nitētia peccatoꝝ. in resistentia tentationū
in ꝑfectu ac ꝑseuerantia bonorū operum
Arguamus nos de multiplici ꝯcupiscen
tia voluptatis. vanitatis et curiositatis.
De ꝯcupiscentia voluptatis in vestimen
tis deliciosis. in cibarijs saporosis. in ob/
lectamentis luxuriosis. De ꝯcupia vani
tatis. fauoris. laudis et honoris. De ꝯcu
piscentia curiositatis. ad sciendū occulta
vel minus vtilia. ad vidēdū pulchra et ni
mis allectiua. ad habendum cara ⁊ valde
sumptuosa. Arguamus nos de multipli
ci nequicia iracundie. inuidie et accidie.
De his ergo alijsq̄ꝫ peccatꝭ arguamꝰ nos
et corripiamus per cordis contritionem
oris confessionem. ⁊ operis satisfactionē
quia sine his tribus gradibus scalam cō
templationis ascendere non valemus.

De consideratione eorum que pro no
bis seu propter nos sunt.

Capitulum nonum

Ostq̄ꝫ diximus de his que ꝯ nos
p etiam de his que pro nobis seu ꝓ
pter nos sunt dicendum est Nam
sapia ꝯsiderat pro et cōtra. hoc est prospe
ra et aduersa. bona ⁊ mala. Ipsa a fine vs
q̄ꝫ ad finem attingens oīm habet nociciā.
celestiū. terrestriū ⁊ infernorū. Celestium
vt appetantur. terrestriuꝫ vt contēnanꝭ. in
fernoꝝ vt timeanꝭ. Omniuꝫ quoq̄ꝫ tā bo
norū q̄ꝫ malorū saporem habet. Unde sa
pientia quasi sapida scīa dicta est. quia si
bi omnia sapiunt vt debent. scꝫ mala cul
pe vt amara. mala pene vt insipida. bona
temporalia vt vilia. bona spūalia vt cara
bona gr̄e vt saporosa. bona gl'ie vt fructu
osa. Ideo bn̄ dictum est Inuenisti sapiē
tiā si tibi singula sapiūt ꝓut sunt. Per hāc
igitur sapere debemꝰ ea que ꝓ nobis seu ꝓ
pter nos sunt. hoc est dei auxilia et benefi
cia. Et horum q̄dam sunt generalia. que
dam specialia. quedam singularia. Et ite
rū generalia diuidunꝭ ī bn̄ficia creatōis.

repationis ⁊ glorificatõnis. Primo nāqꝫ humana natura creatur vt sit Secundo repatur seu iustificatᷣ vt bona sit. Tertio glorificatur vt beata sit. Per creationem ad bonum iniciatᷣ. ꝑ iustificationē in bono dilatatur. ꝑ glorificationē in bono cōsummatᷣ. In nullis aūt aliis dei opibꝫ apparet vel eius potētia sublimior. vel sapientia mirabilior. vel miscdia iocundior. Insuper beneficia dei specialia tria sunt. Primū est expectationis. quo deus peccatores patiēter expectat ad penitentiā Secundū cōuersiōis. quo diu expectatos cōuertens iustificat ꝑ grām. Terciū ꝯseruatiōis. quo ꝯuersos a casu p̄seruat et in bono statu ꝯseruat per ꝑseuerantiā. Amplius quedam sunt dei bñficia singularia q̄ vnicuiqꝫ singulariter exhibentᷣ. vel in bonis corporalibꝫ. tꝑalibus. aut spiritualibꝫ vel in bonis nature. fortune. aut grē. que quisqꝫ diligenter ꝯsiderās nō dicā renūerare sed vix enumerare sufficiet. Hinc ait propheta Quid retribuaꝫ dño ꝓ omnibꝫ q̄ retribuit mihi. Itaqꝫ in his oībꝫ dei bñficiis benefactorē nostꝝ meditari atqꝫ mirari ipmqꝫ ꝓ qualicunqꝫ eorū retributōe bñdicere ac laudare tenemur. Et non minus ꝓ generalibꝫ q̄ꝫ ꝓ singularibus beneficiis quas possumus graꝝ actiōes referre Quia nō minus ꝓ me fecit q̄ mihi cum aliis bñfecit. imo eo magis. quo bonū q̄nto cōmunius tanto diuinius vt ait philosophus

De contemplatiōe eorum q̄ supra nos sunt. Capitulū decimū.

P Ost hec ad ea tandem ꝯtemplāda que supra nos sunt corda leuemꝰ Ut em̄ ad eorū cōtemplationē sapientia ꝯscendere possit. alia oīa vndiqꝫ circūspicit. intus scꝫ ⁊ extra. ante ⁊ retro. a dextris ⁊ a sinistris. sursum et deorsum. Intus considerat cogitationes ⁊ affectiones. extra locutiones ⁊ oꝑatōes. retro peccata p̄terita. ante p̄sentia et futura. A dextris ꝓspera. a sinistris aduersa. vł a dextrꝭ exempla bonoꝝ. a sinistris exempla malorū. vel merita et demerita. Sursuꝫ bonorū premia. deorsum malorū supplicia. vel supius celeste regnum. inferius terrenuꝫ exiliū. Sed quorsum hec oīa Sane vt ꝑ eorū cōsiderationē finaliter sapiē ꝯtēplatio ad ea que supra nos sunt ꝑueniat. Supra nos aūt dico non celū. nō solem vł lunā. aut stellas. quia et si supra nos sint loci positione. sunt tñ infra nos p̄cii seu nature dignitate ac ꝑfectione. cuꝫ ⁊ ea ⁊ oīa corꝑalia que sub eis sunt. ꝓpter nos facta nobis subsint. Sed supra nos sunt deus angelus. ⁊ spūs beatus. deus ꝑ naturam angelus ꝑ naturā ⁊ gratiam. spūs beatus ꝑ grām et gloriā. Ideo de his triꝑtita nobis erit ꝯtemplationis cōsideratio. Prima de beatis animabus. Secūda de angelicis spiritibus. Tercia de diuinis ꝑfectionibus. vt sic de minoribꝫ ad maiora ⁊ altiora ꝓcedamus. ⁊ mirabilē dei potētiā sapientiā ⁊ clemētiā in sanctis suis ꝯtemplemur psallentes cum ꝓpheta. Mirabilis deus in sanctis suis. Licet autē statum beatitudinis ⁊ modū glorificatōnis hominū vel angeloꝝ sanctorū ꝓpter mirabilē eius altitudinē. nec homīs sensus capere. nec ratio possit cōprehendere. ꝓpter quod humana auiditas qꝺ ꝑ exꝑimentū vel rationē non ꝓbat quādoqꝫ pro modico vel pene pro nihilo reputat. mēs tamē christiana de future beatitudinis certitudine fidei attestatione stabilita. illius magnitudinē ꝑ ꝯtēplationē meditando atqꝫ mirando tandem post plenā mūdationeꝫ ꝯscientie. post multa exercitia iusticie. sepe incipit sperare ⁊ quodāmō sperādo et ⁊ amādo p̄gustare. quod prius vix poterat credere. ⁊ hoc est ad quod debemus indesinenter tendere donec future illius plenitudinis. plene felicitatis ⁊ felicis suauitatis quantulascūqꝫ primitias accipere valeamus

De contēplatione in sanctis animabꝫ. Capitulū vndecimuꝫ.

C Onsideremus ergo in beatis aīabus mirabilem earū gloriā. ⁊ inꝺ in angelicis spiritibus mirabiliorem excellentiā. ⁊ ex his deniqꝫ in diuīs ꝑfectionibus mirabilissimā supeminentiā ꝯtemplemur. Igitᷣ illa animaꝝ beatifica gloria principaliter cōsistit in sancte ⁊ indiuidue trinitatis ꝯprehēsiōe que tria cōplectitur. videlicꝫ clarissimā visionē. suauissimā fruitionē. ⁊ sacratissimā delectationem. ex visione fruitio siue dilectio. et ex his delectatio inseꝑabiliter consequitur. Ideoqꝫ in his tribus beatitudo essentialiter consistere dicitᷣ. licet eam plura alia

accidentaliter comitentur. Unde Johã-
nes in Apocalipsi ipsaꝫ beatitudinis glo
riã vidisse intelligit sub figura corone du
odecim stellarũ In quibꝫ duodecim con
ditiones corone beatifice designant vide
licet tres supradicte dotes anĩe. visio. frui
tio ⁊ delectatio. et quatuor dotes corporꝫ
glorificandi. que sunt pulcritudinis cla-
ritas. subtilitas. agilitas. ⁊ impassibilitas
ac quinqꝫ sensuum ꝑfecta satietas. In
supꝑ etiam ꝑ duodecim fructus ligni vite
quos ibidẽ Johãnes cõmemorasse legit.
duodecim ꝓuilegia beatorũ post genera-
lem resurrectionẽ corporũ figurant. vide
licet sanitas sine infirmitate. iuuentꝰ sine
senectute. impassibilitas sine morte. pul-
critudo sine deformitate. libertas sine ser
uitute vel coactione. pax sine turbatione.
securitas sine timore. satietas sine fastidio
vel esurie. abũdãtia sine indigẽtia vl' pau
pertate. cognitio sine ignorantia vel erro
re. gloria sine ignominia vel đdecore. gau
dium sine tristicia vel dolore. Licꝫ au
tem verũ et essentiale beatorũ gaudiũ ꝓn
cipaliter sit de creatore et in ipsa beatissi-
ma trinitate. tamẽ erit accidẽtaliter đ cre
atura. ⁊ in eius multiplici cõsideratione.
Gaudebunt quippe de christi humanita
te quã cum deitate vnitã videbunt. Gau
debunt de celesti habitatione et loci ame-
nitate. pulcritudine ⁊ magnitudĩe quam
possidebunt. Gaudebũt de iocunda san-
ctorũ tam hominũ qꝫ angelorũ societate.
societatis multitudine. multitudinis vni
tate ⁊ caritate cũ qua regnabunt. Gaude
bunt de corporũ glorificatione quaꝫ post
resurrectionẽ habebũt. Gaudebũt đ mũ
di periculis que supꝑauerunt. Gaudebũt
deniqꝫ de inferni supplicijs ⁊ penis a qui-
bus euaserunt. ⁊ in qͥbus dei offensam iu
sta vltione puniri letabũtur. quia sicut ꝑ
ꝓphetam dicitur. letabit iustus cum vide
rit vindictã. Est p̃terea aliđ speciale gau
dium seu p̃mium accidentale quod respe
ctu essentialis p̃mij dicit aureola id ẽ par
ua corona que dat aliquibꝫ sanctis ratõe
alicuius meriti excellẽtis Et hec tribꝫ sta
tibꝫ hominũ assignat. doctoribus scꝫ vir
ginibꝫ ⁊ martiribus. Hec itaqꝫ pauca de
p̃mijs glorie diximus. que omĩno maio-
ra sunt qꝫ cogitare aut dicere valeamus.
quia vt apostolꝰ ait. nec oculus vidit. nec
auris audiuit. nec in cor hominis ascẽdit
que p̃parauit deus diligentibus se.

De contẽplatione in angelicꝫ spiritibꝫ.
Caplm duodecimũ.

(s)Ed iam ad angelicos spiritus no
stra consideratio dirigat. Et vt đ
malis angelis taceamus quos su
perbia a celestibus sedibus eiecit. de illis
loquamur quos fide tenemꝰ in celis glo-
riosos esse atqꝫ beatos. ĩmortalitate ꝑpe-
tuos. intellectu ꝑspicuos. affectu beniuo
los. mũdicia puros. sanctimonia ĩtegros
religione pios. pietate serenos. serenitate
ac pace securos. Et sicut a deo ꝯditos sic
diuinis laudibꝫ ⁊ obsequijs deditos. Si
cut ab initio stabiles. sic in ꝑfectionis sta
bilitate ꝑseuerantes. Sicut in ꝑsonis di
stinctos. sic in distinctis ordinibus gradi
bus ⁊ officijs dispositos. Sunt enim an
geli qui in ministeriũ missi. singuli singu
lis hominibꝫ dati credunt. Sunt archã
geli qui minoribꝫ angelis presunt. ⁊ diui-
norũ misteriorũ conscij. non nisi ob preci
puas ⁊ maximas causas mittunt. Sunt
virtutes quorꝫ nutu vel opere signa ⁊ ꝓdi
gia fiunt. Sunt potestates suꝑiores istis
quarũ virtute potestas tenebrarum ꝯpri
mitur ne quantũ vult noceat. Sunt ꝓn-
cipatus. quorũ moderamĩe omnis in ter
ris principatus ꝯstituit. regitur. limitat.
transfertur atqꝫ mutat. Sũt dominatio
nes sic p̃fatis supeminẽtes ordinibus. vt
horum respectu ceteri videant omẽs ad
ministratorij spiritus. ⁊ ad istos tanqꝫ do
minos referri regimina ꝓncipatuũ. tuta-
mina potestatũ. operatiões virtutũ. reue
lationes archãgelorũ. curam ⁊ prouiden
tiam angelorũ. Sunt throni. qui ex eo qꝫ
alte sedent throni dicunt. Et ideo sedent.
quia in eis sedet deus altissimus. quã ses-
sionem summã tranqͥllitateꝫ et tranquil
lam serenitatẽ ac pacẽ intelligimꝰ. Sunt
cherubin qui ex ore altissimi sapientiam
haurientes in vniuersis ciuibꝫ celestibus
fontalis sapientie fluenta refundũt. Sũt
deniqꝫ seraphin. qui diuini amoris igne
succensi. singulos illos ciues lucernas ar
dentes caritate ⁊ claritate lucentes effici
unt In his autẽ contẽplari deum possu-
mus. Nam cum p̃missa omnia operẽtur
angelici spiritus. ea tamen in eis et ꝑ eos
operatur perfectius ille vnus atqꝫ idem

spūs qui singulis diuidit ꝓut vult. Nam
illam faciunt angeli non bono quod sunt
sed bono quo dei participes fiūt. de⁹ aūt
bono quod ipse est essentialiter illa efficit
supeminenter. Nā sup angelos assistit et
custodit vt supma pietas super archange
los reuelat ⁊ erudit vt intima claritas su/
per ꝟtutes opatur vt summa virtus. sup
potestates tuetur vt vera salus. sup ꝑnci/
patus regit vt principiū efficiens. sup do
minationes p̄est vt maiestas oipotēs. su/
per thronos sedet vt serenissima equitas.
sup cherubin nouit vt sapientissima veri/
tas. sup seraphin amat ⁊ ardet vt suauissi
ma caritas. O q̄ȝ bonū est iocundū ibi cū
celi ciuibus habitare ⁊ ꝑ mentis ꝯtempla
tionē vtcūqȝ hic possumus illas circuire
lucidissimas mansiones. ⁊ cum ꝓpheta ex
clamare. domine dilexi decorē dom⁹ tue
⁊ locum habitationis glorie tue.

De contemplatione in diuinis ꝑfectio
nibus. Capitulū tredecimū

V Erū multo melius atqȝ iocundi/
us est hos angelicos aliosqȝ bea/
tos spūs ꝑtransire. ⁊ ad dei diuia
rūqȝ ꝑfectionū cōtemplationē ꝑuenire. et
dicere cum sponsa in canticis. Paululuȝ
cum ꝑtransissem eos inueni quem diligit
anima mea. In hac itaqȝ ꝯsideratione il/
lud sciendū est. ꝙ diuinarū ꝑfectionū que
dam sunt non contra sed supra rōnē Que
dam ꝟo nō preter sed ſm rōnem. Supra
rationē sunt que ad diuinā trinitatē perti
nent vt triū ypostasum id est triū supposi/
torū vel ꝑsonarū in vna deitate realis di
stinctio. illarū triū rerum essentialis cir/
cūincessio. earundē suppositalis emana/
tio. patris ꝑncipians productio. filij eter/
na generatio. spūssancti ab vtroqȝ spiratō
⁊ alia hmōi. quoꝝ ꝯprehensio magis ha/
beri sperāda est ꝑ beatitudinē patrie q̄ȝ ꝑ
ꝯtemplationē vie. Sed alia sunt ſm ratō
nem que ad diuinaȝ ꝑtinent vnitatē. vt ꝙ
vna sit di essentia simplicissima immensa
infinita immobilis omnipotēs liberrima
⁊ generaliter ꝑfectissima. que licet huma
ne modū intelligētie excedant. tamē ratōi
consonant. In his ꝟo fides rationē ꝯfor
tat ⁊ ad eorum ꝯtēplationē adiuuat Qui
dam aūt oēm hmōi ꝑfectionū ꝯsideratio
nem in quadruplicē speciē colligūt. Pri/
ma est admiratio maiestatis ⁊ hec maxia.

⁊ que requirit cor purgatuȝ vt a vicijs li/
beꝝ. facile se ad supna leuet. Secūda hu
ic necessaria intuitio iudicioꝝ dei. que pa
uido aspectu dum vehemētius cōcutit in
tuentem fugat vitia. fundat virtutes. ini/
ciat ad sapientiā. humilitatē seruat. Ter/
cia est memoria bñficioꝝ que ne dimittat
ingratū sollicitat memorantē ad amoreȝ
benefactoris. Quarta expectatio ꝓmisso
rū ⁊ meditatio eternitatis. qr enim q̄ pro/
mittunt eterna sunt. hec lōganimitatē alit
⁊ ꝑseuerātie dat vigorē. Ad hec ꝟo cō/
uenienter adaptat illud aplī. vt possitȝ cō
prehēdere cum omnib⁹ sanctis que sit lō/
gitudo. latitudo. sublimitas et profundū.
Longitudinem apphendit meditatio ꝓ/
missorū. Latitudinē recordatio benefici/
orū. Sublimitatē contemplatio maiesta
tis. Profundū inspectio iudiciorū. Hec
in deo vna res sunt. q̄ lōgitudo dicitur ꝓ
pter eternitatem. latitudo ꝓpter caritateȝ.
sublimitas propter maiestateȝ. ꝓfunditas
ꝓpter sapientiam Hec autē disputatio nō
comphendit sed affectio sancta et ipsa ge/
mina est. s. timor domini sanctus ⁊ sanct⁹
amor. Et timor q̄dem sublimi ⁊ profun/
do. amor lato longoqȝ respōdet. Quid tā
timendū q̄ȝ potestas cui nō potes resiste/
re q̄ȝ sapiētia cui abscōdi nō potes. Quid
tā amabile q̄ȝ amor ipse quo amatꝫ. Ama
biliorē tamē iūcta eternitas facit Stupē
da itaqȝ sublimitas maiestatis pauēda a/
bissus iudiciorū feruorem exigit caritas.
eternitas ꝑseuerantiā sustinendi. Ad hos
autem contemplatiōis modos reducere
possumus quicquid de diuinis ꝑfectiōi/
bus meditamur aut loquimur vt ꝙ deus
est vnitas indiuisa. trinitas incōfusa. fecū
ditas immēsa. felicitas infinita. maiestas
impꝑscrutabilis. potestas imꝑturbabilis.
firmitas immobilis. eternitas intermina
bilis. veritas om̄isciens. volūtas om̄ipo
tens. bonitas om̄ia cōmunicans. caritas
omnia amans. incōmutabilis ratio. ratō
nabilis dispositio. disposita predestinatō
predestinata beatitudo. beatorū gloria. ꝑ
uersorū pena. glorificandorū electio gra
tissima. puniendoꝝ reprobatio iustissima
summa iusticie equitas summa misericor
die pietas. summa beniuolentie largitas.
summa beneficentie benignitas. Cui⁹ be
niuolentie ac beneficentie largissima ⁊ be

nignissima virtus creat mentes ad se par
ticipandū. viuificat ad sapiendum. afficit
ad appetendū. dilatat ad capiendū. iustifi
cat ad ꝓmerendū. beatificat ad ꝯprehen/
dendū. illuminat ad ꝯgnitionē. visitat ad
consolationē. roborat ad virtutē ꝑpetuat
ad immortalitatē. implet ad felicitatē. cir
cūdat ad securitatē. Hinc recte dictū est.
In ipso viuimꝰ mouemur ⁊ sumus. Vi/
uimus vita nature ⁊ intelligētie rationa/
lis. Mouemur vita grātie ⁊ meritorie actō
nis. et sumus vita glorie ac stabilite con/
firmationis. Nec solū nos in ipso sic spe/
cialiter sumus sed etiā in eo generalr̄ sunt
omnia. dicēte aplō. Ex quo omnia ꝑ quē
oīa in quo omnia. Ex quo oīa non quasi
ex semine vel materia preiacente sed vt ex
ydea vel exemplo p̄cedente. Per quē oīa
non tanq̄ȝ alio artifice indigenteȝ. sed ꝑ se
tanq̄ȝ primū ⁊ vnicū omniū principiū ꝓ/
ducere sufficientē. In quo oīa non quasi
in loco ꝯtinente sed vt in virtute ꝯseruāte
Cunq̄ȝ oīa sint in eo ipse quoq̄ȝ est oīa in
omnibꝫ non realiter sed virtualiter nec in
rebus localiter sed in eis vbiq̄ȝ est essenti/
aliter. Ipse deniq̄ȝ infra om̄ia ⁊ supra oīa
Infra om̄ia nō inclusus. supra oīa nō ex
clusus. Sed cū dicat euangelista. in mū
do erat ⁊ mūdus ꝑ ipsum factus est. ante/
q̄ȝ mundus fieret vbi erat Sane in seipo
⁊ semꝑ est ⁊ eternaliter erat. Sic ergo de
deo ⁊ diuinis ꝑfectionibus vt possumus
cogitātes eum ꝯtemplādo querimꝰ. Sȝ
quantūcunq̄ȝ in altum nostra cogitatio ꝓ
ficiat vltra est nec infra id quod humana
mēs cogitare potest. sed semꝑ vltra supra
q̄ȝ ipse altissimus q̄rēdus est quē pia ora
tione ⁊ deuotiōe. quem nostra inuestiga/
tione aut disputatione ⁊ querimus digni
us ⁊ inuenimus facilius.

De tribus gradibus ꝯsiderationis.
Capitulum. xiiij.

p Ostq̄ȝ autem diximus de rebꝫ cō/
templandis. restat vt dicamus d̄
varijs modis et speciebꝫ ꝯtempla
tionis. Et quia consideratio est genus ad
contemplationē stricte et ꝓprie dictam. de
tribus cōsiderationis gradibus vel speci
ebus prius agendū est. Quarū specieruȝ
gradus quidā ita distinguunt. dicētes il/
lum magnū esse qui vsum sensuū velut q̄s
dam ciuiū opes expendere satagit. dispo/
nendo in suam ⁊ multorū salutem. Illuȝ
v̄o non maiorē qui hunc sibi gradū ad il
la inuisibilia philosophando cōstituit ni/
si q̄ hoc dulcius illud vtilius. hoc felicíꝰ
illud fortius esse ꝯstat. Illum autem ma
ximū qui spreto ipso vsu rerū ⁊ sensuū q̄n
tum q̄dem humane fragilitati fas est non
ascensorijs gradibꝫ sed inopinatis excessi
bus auolare interdū contemplādo ad il/
la sublimia ꝯsueuit. Ad hoc vltimū perti
nent excessus pauli. excessus nō ascensus
nam potius raptuȝ fuisse q̄ȝ ascēdisse ipse
se perhibet. Has itaq̄ȝ ꝯsiderationis spe
cies ꝓprijs distinguūt nominibus. Primā
vocant dispensatiuā. secundā estimatiuā
terciā speculatiuā. Dispensatiua est consi
deratio sensibus sensibilibꝫq̄ȝ rebus ordi
nate ⁊ socialiter vtens ad promerendum
deum. Estimatiua est cōsideratio prudē/
ter ac diligenter queq̄ȝ scrutans ⁊ ponde
rans ad inuestigandū deum. Speculati
ua est consideratio se in se colligens et q̄n
tum diuinitus adiuuatur rebus hūanis
eximens ad ꝯtemplādū deum. Quod ꝑ/
ma optat scd̄a odorat t̄cia gustat. ad quē
tamē gustum ꝑducunt ⁊ cetere licet tardi
us. Sed prima laboriosius. secunda q̄e/
tius ꝑuenitur. Verū quia ea que supra
nos sunt ad quorū ꝯtemplationē ascēde
re querimus nō tam verbo docent q̄ȝ spi
ritu reuelantur. dicente apostolo. vob̄ re
uelauit deus per spiritū suum. ideo quod
sermo non explicat. consideratio querat.
oratio expectet. mereatur vita. puritas as
sequatur.

De differentia cogitationis meditatio
nis et contemplatiōis.
Capitulum. xv.

a Dhuc autē quidam hanc materi
am tractantes subtilius inter co
gitationē meditationem ⁊ contē/
plationē distinguunt. Nam eandē rē ali/
ter ꝑ cogitationē intuemur. aliter ꝑ medi
tationē rimamur. aliter ꝑ contemplatōeȝ
miramur. In cogitatione est euagatio. in
meditatione inuestigatio. in ꝯtemplatiōe
admiratio Nam cogitatio est improui
dus animi aspectꝰ huc illucq̄ȝ ad euaga/
tionē pronꝰ. Meditatio aūt est prouidus
animi intuitus in veritatis inquisitiōe ve
hementer occupatus. Contemplatio
v̄o perspicax et liber animi contuitus in

sapientie spectacula cum admiratione vsqꝫ quaqꝫ diffusus. Speculatio itaqꝫ et contemplatio licet pro inuicem poni sole ant. tamen quodãmodo discernunt̃ quia speculationẽ dicimus quando per speculum cernimus. Contemplationẽ quãdo sine inuolucro vmbrarũqꝫ velamine veritatem in sua puritate videmꝰ. Et sic cõtemplatio valde stricte accipitur. Contemplationis ꝟo formam in celi volatilibus cõsiderare possumus. Nam videmꝰ alia et alia nunc ad inferiora nunc ad superiora. nunc dextrorsum. nunc sinistrorsum. nunc in anteriora. nũc in posteriora nunc in girum moueri. nunc celeriter ⁊ q̄si subito flecti. nunc in vno eodemqꝫ loco diutius suspendi. ⁊ mobili agitatione se q̄si immobiliter figere. Acsi operis executione videantur dicere. bonum est nos hic esse. Juxta huius similitudinis exemplar nostre contemplationis volatus etiam multipliciter variatur vt ex dictis ⁊ dicẽdis patebit. sic etiam sepe cogitatio in meditationem. ⁊ meditatio in contemplationem transit. dum veritatem diu volitando quesitam mens solet per meditationẽ inuentam cum auiditate suscipere. ⁊ tandem per ꝯtemplationem mirari cũ exultatione. eiusqꝫ admirationi diutius inherere. De contẽplatione que sursum ⁊ deorsum volitat dicit̃. Ascendunt vsqꝫ ad celos ⁊ descendunt vsqꝫ ad abyssos De illa que quodammodo ante ⁊ retro fieri solet scriptum est in Ezechiele. ibant animalia ⁊ reuertebantur. De illa que fit quasi ĩ girũ dicit propheta. Leua in circuitu oculos tuos ⁊ vide.

De sex generibus ꝯtemplationis.
Capitulum. xvj.

i Li vero qui ꝯtemplationis varietates ita discernunt eam insuꝑ ĩ sex genera ꝯuenienter distribuũt.

Primum est in ymaginatione ⁊ ẜm solam ymaginationẽ. Secundũ in ymaginatione ẜm rationem. Tercium ĩ ratione ẜm ymaginationẽ. Quartũ in ratione ⁊ ẜm rationem. Quintum supra rationem sꝫ non preter rationem. Sextum supra rõnem est. sed videtur esse p̄ter rationem. Duo itaqꝫ sunt in ymaginatione. Duo in ratione. Duo in intelligentia. Primum genus est cum attendimꝰ corporalia ista que sensu corporeo haurimus q̄ꝫ sint multa q̄ꝫ magna q̄ꝫ diuersa q̄ꝫ pulcra vel iocunda. ⁊ in his omnibꝫ creaturis creatoris potẽtiã. sapientiã. magnificentiam mirando veneramur. ⁊ in operibus suis eum mirabilem laudabilem et amabilem recognoscimus Hoc autez genus esse debet incipientiũ. ⁊ tamẽ in eo ꝓpheta se exercuisse ostendit dicens. Meditatus sum in omnibus opibus tuis. Et iterum. Delectasti me dñe in factura tua. Et rursus. q̄ꝫ magnificata sunt opera tua domine omnia in sapientia fecisti. Secundum genus. est quando ad ea que ad primũ genus ꝑtinere iam diximus rationem querimus ⁊ inuenimus. imo inuentam in consideratione cum admiratione adducimus. In illo res ipsas. In istarũ rerum causas rationẽ. ordinem. dispositionem. modum ⁊ vtilitatem speculamur. atqꝫ miramur. ⁊ huic pene tota mundana philosophia subministrat. Terciuꝫ genus est quando ꝑ rerũ visibiliũ similitudinem in rerũ inuisibiliũ speculatiõe subleuamur. ⁊ ad hoc pertinent varie similitudines quibus scriptura diuina vtitur. cum de rebus spũalibus loquimur vt est illud. spũs meus super mel dulcꝭ ⁊ huiusmodi. Quartũ genus est quãdo semoto omnis ymaginationis officio multo illis solis animus intendit q̄ imaginatio ñ nouit sed que mens ex ratiocinatiõe colligit vel per rationẽ cõprehendit. vt quãdo inuisibilia nostra que ꝑ experientiã nouimus in considerationem adduximus ⁊ ex eorũ ꝯsideratione in celestium ⁊ suꝑnorũ intellectuum ꝯtẽplationẽ assurgimus. et ad hoc valet ⁊ multũ homini prodest cognitio suĳpsius maxime quo ad animaꝫ suam intellectiuam in qua est multiplex thesaurus absconditus vt supra tetigimꝰ.

Quintum genus est quando ea ex diuina reuelatiõe cognoscimus que nulla humana rõne plene inuestigare vel comprehendere sufficimus Talia sunt illa que ꝺ simplici essentia dei credimus ⁊ diuinarꝫ autoritate scripturarũ ꝓbamꝰ que in his supra rationem nec tamen preter rationẽ censenda est. ad que plene cõprehendẽda ratio non attingit. nec tamen eis penitus contradicit. sed potius facile acquiescit ⁊ sua attestatione alludit. Sextum genꝰ

est quando animus illa ex diuini luminis irradiatione cognoscit atq̨ considerat q̃bus omnis humana ratio declamat. Talia sunt pene omnia que de personarũ trinitate credere iubemur. Prime igit̃ cõtemplatiõis proprium est simpliciter ⁊ sine vlla ratiocinatione visibilium admirationi inherere. Secunde visibiliũ speculationi ratiocinando insistere. Tercie per visibilia ad inuisibilia ratiocinando ascendere. Quarte ex inuisibilibus inuisibilia ratiocinãdo colligere. Quinte in intellectualiũ intelligẽtia rationẽ admittere. Sexte in intellectualiũ intelligentia omnẽ humanã ratiocinationẽ trãscendere. Ex his itaq̨ contẽplationis generibus duo in ymaginatione consistunt quia solis sensibilibus intendunt Duo in ratiõe. quia solis intelligibilibus insistũt Duo in intelligẽtia . quia solis intellectualibus inseruiũt. Sensibilia autẽ dicunt̃ sensu corporeo perceptibilia. Intelligibilia ṽo inuisibilia siue insensibilia. ratione tamen comprehẽsibilia. Sed intellectualia illa inuisibilia que sola sunt hũane rõni incomp̃hensibilia. Qui autem hec contemplationis genera sic distinguunt ea insuper in varios specierum gradus subtiliter ac vtiliter subdiuidunt. de quibus ꝓsequi quia longum esset ad eorum scripta remittim⁹ Ex eis tamen aliqua vtilia sub breuitate notare decreuimus.

De triplici celo anime et d̃ sex correspõdentibus alis contemplationis.

Capitulum. xvij.

p Remissis generibus contemplationis velut sex alis a terrenis suspẽdimur . ⁊ ad celestia leuamur . sed anteqũ in celum celorum id est cõtemplationẽ supercelestium plene volare valeamus. ⁊ cum apostolo dicere. nostra cõuersatio in celis est. habemus triplex anĩe nostre celum prius transeundo penetrare. In corde enim hominis inuenire licz aliam quandam plenitudinẽ orbis terrarũ. Ibi sua quedam terra et suum celum nec vnum tm̃ sed secundũ et tercium . Tenet ymaginatio vicem primi. ratio secũdi. intelligentia tercij. Oportet autem vt sit tibi transitus per primum. si cupis euolare ad secundũ vel tercium. Et horum q̃dez primum celorũ ꝯparatione aliorum grossum est atq̨ corpulentũ eo ꝙ sit ymaginarium post se trahens et in se retinens formas rerum corporaliuz Reliqua ṽo duo sunt valde subtilia ⁊ multum ab illi⁹ grossitudine aliena Itaq̨ duabus prioribus alis ꝯtemplationis possumus primuz celum transire. Duabus medijs secundum ascendere. Duabus vltimis tertiũ penetrare. Has tamẽ sex alas ꝑfecti soli in hac vita vix habere possunt sed in futura. electi eas etiam ꝑfectiores habituri sunt. vt de vtraq̨ natura veraciter dici possit. q̃a sex ale vni et sex ale alteri. Si q̃s ergo aliquibus illarum caret citra perfectuz se eẽ non dubitet. bene tamen cum illo agitur cui vnum ex his tribus alaꝝ paribus datur. Quis mihi inquit dabit pẽnas sicut columbe. et volabo et requiescam . Licet em̃ terrenũ ⁊ nondum celeste animal sis. q̃diu iam duabus alis contentus fueris. habes tamen vnde corpus tuuz velare et vnde volare possis. Corpus velare ẽ mũdanorũ concupiscentiã ex mundane mutabilitatis cõsideratione temperare. imo in obliuionẽ adducere. Volare ẽ ab amore mundi se elongare.. Paruz tamẽ esse tibi debet has duas alas accepisse. sed vt ꝓbes te celeste animal esse stude ⁊ satage saltem duo paria habere. celestia enim animalia erant que vidit Ezechiel. quatuor inquit facies vni ⁊ quatuor pẽne vni. Verũtamen si vsq̨ ad terciũ celum penetrare desideras. nunq̃ id in duobus alaruz paribus posse presumas. Oportet em̃ sex alas habere qui cupit ad celestia archana volare.

De varijs modis et qualitatibus contemplationis.

Capitulũ. xviij.

d E predictis sex generibus cõtemplationis q̃bus ale sex preassignate correspondent Hoc quoq̨ sciendum est ꝙ in quatuor primis quasi domesticũ est ⁊ pene velut singulare sine vlla animi alienatione in ꝯtemplationez assurgere In duobus autem nouissimis familiare est ⁊ quasi proprium per ment̃ excessum videre. Quis tamen possint om̃ia

modo vtroqꝫ contingere. Horum aũt
qui in suis cõtemplationib9 supra semet/
ipsos ducunꝉ. et vsqꝫ ad mentis excessum
rapiuntur Aliȷ̃ hoc expectant et accipiũt
ex sola vocãte gratia. Aliȷ̃ vero vt possint
sibi comparant. cum gratie tamen coopa
tione ex magna animi industria. ⁊ illi qui
dem hoc donum quasi fortuitum habent
isti vero iam quodãmodo ex virtute pos/
sident. Tribus ergo modis in gratiam
ꝯtemplationis proficimus. Aliquãdo ex
sola gratia. aliquando ex adiuncta indu/
stria. aliquando ex aliena doctrina Nam
sepe ex aliena doctrĩa etiã iuuaꝉ industria
propria. Insuper tribus modis videtur
contemplationis qualitas variari. Mo
do enim agitur mentis dilatatõne. modo
mentis subleuatione. aliquando mentis
alienatõe. Mentis dilatatio est. quando
animi acies latius expanditur et vehemẽ
tius acuitur. modum tamen humane in/
dustrie non supergrediꝉ. Mẽtis subleua
tio est quando intelligentie viuacitas di/
uinitus irradiata humane industrie me/
tas transcendit. nec tamen in mentis alie
nationem transit. ita vt supra se sit qđ vi/
derat. ⁊ tamen ab assuetis penitus non re
cedat. Mentis alienatio est quando pre/
sentium memoria mẽti excidit. ⁊ quasi pe
regrinando humane industrie statum di
uine operationis trans figuratione tran/
sit. Hos tres contemplationis modos
experiuntur qui vsqꝫ ad summam huius
gratie arcẽ sublimari merentur. Primus
surgit ex industria humana. Tercius ex
sola gratia diuina. Medius autẽ ex vtri/
usqꝫ permixtiõe. De primo legitur Le/
ua in circuitu oculos tuos et vide. De se
cundo. Qui sunt isti qui vt nubes volant
De tercio Ego dixi in excessu meo.

De variȷ̃s gradibus trium modoꝝ cõ
templationis.

Capitulum decimũnonum.

tRes autem modi predicti variȷ̃s
possunt gradib9 subordinari. Nã
ille modus qui fit mentis dilatati
one tribus solet gradibus excrescere. ar/
te, exercitatione, attentione. Ars est quan
do quomodo aliquid agendum sit veraci
traditione seu sagaci inuestigatione addi
scimus. Exercitatio est quando id qđ ar/
te percepimus in vsum adducimus. et in
eius officiȷ̃ executione nosipsos ꝑmotos
et expeditos efficimus. Attentio est quan
do studio quod exeq̃mur summa diligen
tia insistimus. Ille vero modus cõtẽpla
tionis qui in mentis subleuatiõe accidit.
tribus gradibus excrescit. Intelligentia
nanqꝫ humana diuinitus inspirata ⁊ in il
lo celesti lumine irradiata aliquãdo sub
leuatur supra scientiã. Aliquando etiã su
pra industriã. Aliquando supra naturaꝫ
Supra scientiaꝫ quando aliquis tale ali
quid ex diuina reuelatione cognoscit qđ
modum proprie scientie vel intelligentie
excedit. Supra industriam quando ad
illđ humana intelligentia diuinit9 illumi
natur ad quod nulla sufficit sua scientia.
nec illa quam habet nec illa quam sua in
dustria comparare valet. Supra naturã
quando humana intelligentia diuina in
spiratõne afflata nõ cuiuscunqꝫ hominis
sed generaliter totius hũane nature mo
dum. industrieqꝫ metas transgreditur. si
cut videre de preteritis quod iam non est
Uidere de futuris quod nõdum est. Ui
dere de p̃sentibus quod sensibus absens
est. Uidere đ alieni cordis secretis quod
nulli sensui subiectum est. Ille etiam mo
dus qui mentis alienatõne fit tribus gra
dibus diuiditur. quia tribus de causis in
huiusmodi alienationẽ abducimur. Naꝫ
modo pre magnitudine deuotionis. mo
do pre magnitudine admiratõnis. modo
pre magnitudine exultationis fit vt mens
seipsam non capiat. sed supra seipsam ele
uata in alienationeꝫ transeat. Magni
tudine deuotionis quando tanto celestis
desideriȷ̃ igne succenditur. vt amoris di
uini flamma vltra humanum modum ex
crescat que animam humanam ad cere si
militudinem liquefactam a pristino statu
resoluat. ⁊ ad instar fumi attenuatam ad
superna emittat. Magnitudine admi
ratõis qñ diuĩo lumĩe irradiata et in sum
me pulcritudinis admiratione suspẽsa tã
vehemente stupore cõcutitur vt a suo sta
tu funditus excutiaꝉ. ⁊ in modũ fulguris
choruscãtis q̃nto ꝓfundi9 ꝑ despectũ sui

respectu vise pulcritudinis in ima deĳcit
tanto sublimius tantoqꝫ celerius ꝑ sum/
morũ desiderium super semetipsaꝫ rapta
in sublimia eleuetur. Magnitudie ex/
ultatõis quando intima illa supne ⁊ eter
ne suauitatis abundantia potata imo ple
ne inebriata. quid sit. quid fuerit. penitus
obliuiscitur. ⁊ insuper mundanũ quendã
affectum sub quodam mire felicitatis sta
tu raptim transformat. Sed cum di/
ctum sit quibus de causis mentis aliena/
tio accidere soleat. illud etiam adĳciendũ
videtur quibus gradibꝫ ascendat. Ascen
dit aũt aliquando supra sensum corpora
lem. aliquando supra ymaginẽ. aliquan/
do ꝟo supra rationeꝫ. quis duos primos
ascẽsus negare audeat. cum illum qui su/
pra rationẽ est apostolica autoritas ꝯuin
cat. Scio inquit hominez siue in corpore
siue extra corpus nescio. deus scit. raptuz
vsqꝫ ad tercium celum. Ecce. quia huma
nam rationem mentis alienatione transi
erat. quid circa se ageretur discernere ne/
quibat.

De sex documentis acquirende ⁊ con
seruande con templationis.

Caplm vicesimum.

n

Os itaqꝫ qui de tanta re nihil ꝓ/
pria virtute sapimus aliena dicta
⁊ ex multis pauca. de contempla/
tionis perfectione hic recitauimus. Sꝫ
iam de eius acquisitiõe ac conseruatione
vtilia quedam documenta ponamus.

Primum ergo est mũdificatio cordis.
Cum enim dicat christus Beati mundo
corde. quoniam ipsi deum videbunt. con
stat ꝙ ad dei cõtemplationẽ proficiũt cor
dis mundicia. ⁊ omnia que eam cum diui
na gratia cooperando efficiunt. Hec au/
tem sunt. intima veraqꝫ animi compũctio
siue cõtritio ⁊ lacrimarũ effusio. quas co/
mitari debet deuota oratio. Ideo orabat
propheta dicens. Cor mundũ crea in me
deus. Est autem triplex aqua lacrima
rum ad hoc nobis vtilis. scilicet compun
ctionis. compassionis. ⁊ deuotionis. Pri
ma est pro peccatis proprĳs. secunda pro
miserĳs alienis. tercia pro timore iudicĳ
finalis. pro horrore supplicĳ gehennalis.
pro amore premĳ eternalis. pro incolatu
miserie presentis. pro dilatione patrie ce/
lestis. pro desiderio diuine visionis beati
fice fruitionis ac gaudiose dulcedinis.
Qui sic seminãt in lacrimis. teste prophe/
ta. in exultatione metent. ⁊ vt a christo ꝓ/
mittitur. beati qui sic lugent. quoniaꝫ ipsi
consolabunt. Secundũ est maceratio
carnis. cum enĩ dicat apostolus. caro cõ/
cupiscit aduersus spũm oportet ꝙ ipa sui
maceratione castigata spiritui seruire co/
gatur. vt ille ad superiora contemplanda
sublimetur. Ideo idem apostolus ait. ca/
stigo corpus meum ⁊ in seruitutem redi/
go. Dum enim corpus sui castigatiõe de/
bilitatur animus in dei ꝯtemplatiõe for/
tius roboratur. vnde fit vt cuz animꝰ ma/
gis in contẽplationem ascendat. corpꝰ in
quandam infirmitatis debilitatez cadat.

Hinc tres discipuli visa trãsfiguratio
ne christi in facies suas ceciderunt. Hinc
Paulus in lucis circumfulgentia exceca
tus cecidisse legitur. Hinc Daniel ait.
Uidi visionem hanc grandem et non re/
mansit in me fortitudo. Et Ezechiel. Ui
di inquit ⁊ cecidi in faciez meam Ex quo
patet in quantam miseriã cecidimus qui
ipsum bonuz ferre non possumus ad qꝺ
creati sumus. Cum tamen de volũtaria
carnis maceratione hic loquimur eã mo
deratam esse intelligimus. nam tanta esse
posset ꝙ cõtemplationem ⁊ eius suauita/
tem suffocaret. Unde in hac re quoqꝫ san
ctorum austeritatẽ magis admirandam
ꝙ̃ imitandam esse credimus. sicut de san/
ctissimo confessore beato Petro quondã
papa celestino in libro quem de eius vita
scripsimus aliqualiter tetigisse memini/
mus. Tercium est feruor diuine dile
ctionis. In cuius figuram in feruore dei
Aaron cum igne et thimiamate intrabat
in sancta sanctorũ. Si autem scire velis
an illum habeas caritatis feruorẽ quem
dicimus. cogita quid sit quod in vita tua
ardentius dilexisti. anxius concupisti qꝺ
te iocundius afficiebat profundiusqꝫ dele
ctabat. Considera si eandem affectionis
violentiam dilectionisqꝫ abundantiã sen
tis quando in summi dilectoris desideri
um inardescis. quando in eius dilectio/
ne requiescis. nondum intimum illum af
fectionis tue sinum tenet. si intime dilecti
onis aculeus animaꝫ tuam in diuinis af
fectionibus minus penetrat ꝙ̃ in alienis

affectibus aliquando pen̄etrare solebat.
Quartum est horror mūdane delecta
tionis. sicut em̄ amor dei amorem mūdi
expellit. sic feruor diuine dilectōis horro
rem mundane delectationis inducit. Si
ergo tantam vel validiorē dilectionis vi
olentiā in intimis tuis circa diuina ꝑspe
xeris ꝙ̄ alias vnꝙ̄ expert⁹ fueris. vide ad
huc si forte aliud quid sit in quo delectari
vel ꝯsolari possis. Et si est nondum aude
as dicere dilectum tuum intimū ardentis
simi amoris sinū tenere Quintū est ob
seruatio humilitatis. hinc maria que con
platiue vite figuram tenet in humilitatꝫ si
gnum secus pedes christi sedet. et videns
iesum ad pedes eius cecidit et pedes eius
vnxit. ꝛ post resurrectionē pedes eius tan
gere voluit. Quisqꝫ ergo tanto esse de/
bet humilior quanto est in dei cōtempla/
tiōe sublimior. Ideo de anima ꝯtempla/
tiua in canticis scribit. Que est ista q̄ ascē
dit de deserto delicijs affluens innixa su/
per dilectum suum. Quia per humilitatē
non de suis viribus p̄sumit nec ascensuꝫ
suum suis meritis ascribit. sed dilecto in/
nititur. quia nō sua sed illius virtute sub/
leuatur. Sextum est deuotio oratiōis
et hec ex humilitate nascit. que quod a se
habere non posse cognoscit. a deo humili
ter ꝛ deuote exposcit. Unde bene dictum
est Oratione dilectus est aduocādus. te/
nendus ꝛ reuocādus. Ideo em̄ qn̄qꝫ sub
trahit se vt auidius reuocet et teneat forti
us Preteriens teneri vult. abiens reuoca
ri.

De quibusdam notandis circa ꝑfectio
nem contemplationis.

Capl'm vicesimūprimū.

a Dhuc aūt circa ꝯsummate contē
plationis ꝑfectionez quedam no
tanter recolligenda sunt. Et pri/
mo quidem notandū est ꝙ prudēti circū
spectione ꝛ frequenti increpatione opor/
tet inuigilare. ne vllus mētis excessus vel
cogitationis euagatio discretionis ꝑspi/
caciā lateat. ne sine redargutiōe fortiqꝫ ca
stigatione ꝑtranseat. Secundo notandū
ꝙ sicut aues cum volare volūt. alas suas
expandunt. sic debemus ꝛ nos cordis no
stri alas per desideriū extendere. et diuine
reuelationis horam semper expectare. vt
quacunqꝫ hora diuina inspiratiōis aura
mentis nostre nubila deterserit. veriqꝫ so
lis radios detexerit. excussis tandem con
templationis sue alis. mens nostra se ad
alta eleuet. ꝛ fixis obtutib⁹ in illud eterni/
tatis lumen quod desuꝑ radiat om̄ia mū
dane volubilitatis nubila trāscēdat. Hō
figuratum est in duobus cherubin q̄ erāt
expandentes alas. Tercio notandū ꝙ
debemus non solum ad hoc quod in hac
vita ꝑ contemplationē habere possumus
verum etiam ad illud diuīe cōtemplatio/
nis spectaculum quod in futura vita spe
ramus. animas nostras suspendere. et in
huius expectatione vehementi desiderio
euolare. Ideo debet anima perfecta om̄i
hora sue peregrinatiōis terminū cum de
siderio expectare. Hinc est ꝙ Abrahaz in
in hostio tabernaculi sui sedebat. et He/
lyas in spelunce sue hostio stabat.
Quarto notandū est ꝙ anima sancta ꝛ
veri sponsi amica debet ad dilecti sui ad/
uentum summo cum desiderio anhelare.
parata semꝑ vocāti occurrere. semꝑqꝫ sol
licita ne subito adueniens minus paratā
inueniat. vel diu exclusus vllam molesti
am sustineat. Ecce inquit vox dilecti pul
santis. apꝑi mihi soror mea. Uide ergo ne
tunc primo incipias te ad eius receptiōez
p̄parare cum iam ip̄e incepit ad hostium
pulsare. ne ei cogaris dicere expecta reex
pecta. Item notandum ꝙ dilectus au
ditur ꝑ recordationē. videtur per admira
tionem. deosculat per dilectionē. amplex
atur per delectationē. Uel auditur per re
uelationē. videtur per contemplationez.
deosculatur per deuotionē. amplexat vel
stringitur per dulcedinis sue infusionem.
qua dulcedine experta vlterius nō potest
anima pulsanti dilecto aliquas moras ne
ctere. sed prompta est aduenientē suscipe
Insuper sciendum est ꝙ aliud est animā
cum dilecto introire ꝛ aliud est eam ad ip/
sum exire. Eam introire est seipsam totaꝫ
in se colligere. Eam exire est seipsaꝫ extra
semetipsam totam effundere. Eam solaꝫ
cum solo morari. nil aliud est ꝙ̄ exteriorū
omniū obliuisci. ꝛ in eius dilectione sum
me ꝛ intime delectari. ꝛ ex his que in inti
mis suis considerat se in affectum dilecti
inflāmare. ꝛ tā ex bonoꝝ ꝙ̄ ex maloꝝ suo
rū ꝯsideratiōe in grāꝝ actiōꝫ assurgere.

Preterea notandū q̄ sublimitas diuina/
rum reuelationū manifestū est diuine di/
lectionis indiciuz. Jam non dicā inquit
vos seruos sed amicos. quia omnia q̄ au
diui a patre meo nota feci vobis. Ex ma/
gnitudine itaq̄ʒ diuine dilectionis pēdet
modus diuine reuelationis. comedite in/
quit amici ꝛ bibite. ꝛ inebriamini carissi/
mi. Comedunt illi qui cū multo studio ꝛ
longa meditatione vix possunt ad verita/
tis delicias ꝑtingere. Bibunt aūt illi q̄ ex
diuinis reuelatōibꝫ cū facultate ꝛ iocūditate
hauriūt qđ de intima veritatis suauitate
ardenter ꝯcupiscūt. Jtem deniq̄ʒ sciendū
est q̄ qui ad hanc gratiam ꝑfecerit. cū eaʒ
sibi vltra solitum subtrahi iam sentit. ha/
bet tamē quod facere debeat vt ad eam re
parandā adiuuari valeat. Debet enī ani/
mus qui eiusmodi est ꝓprijs meditatōibꝫ
cordis in se exultationē reparare. ꝛ impensa
sibi diuinoꝝ beneficiorū munera ante re
cordationis sue oculos reuocare. ꝛ hac re
cordatione seipsum ad profundā ꝛ deuo/
tam gratiarūactionem instigare. et tandē
aliquando internum illud spiritualis ar
monie organuʒ ex affectu in diuinas lau/
des laxare. Hoc itaq̄ʒ agentes quid aliud
q̄ʒ viam sternimus per quam veniente vi
sitantemq̄ʒ nos dominū excipiamus. Sa
crificiuʒ inquit laudis honorificabit me
et illic iter quo ostendam illi salutare dei.

Hoc itaq̄ʒ compendiū ex varijs ꝛ hinc
inde dispersis sapientū dictis atq̄ʒ senten
tijs collegimꝰ. quod si quis videre digna
tus fuerit eum hortamur vt ipsum nō bre
ui aut leui discursione sed longa et graui
discussione ꝑlegat. legendo intelligat. itel
ligendo sapiat. sapiendo in dei cognitōne
dirigat. ꝛ de cognitione ad dilectionē. de
dilectione ad feruorem. de feruore ad sua
uitatem transeat. vt sic tandem de presen/
ti suauitate ad futuram felicitatē perueni
at. eo duce qui ē via veritas ꝛ vita. via di/
rigens. veritas erudiens. vita reficiens.
vnus deus benedictus in secula seculo/
rum.

Explicit speculum considerationis pe
tri ꝛc.

Incipit compendium contemplatio/
nis editum a domino Petro quondā epi
scopo Cameraceñ. postea cardinali. ꝛc.

Prologus.

Woniā mul/
ti sapientes
multa de sapientie cōtem
platione scripserunt. que
omnia habere. aut habita
legere difficile est. Jdeo in libello quem
speculum considerationis intitulaui. ali/
qua vtilia ex eoruʒ sententijs breuiter col
ligere studui. Ad quorum tamen declara
tionem atq̄ʒ complementū hoc contēpla/
tionis compendium superaddere dignū
duxi. ipm diuidens in tres partiales tra/
ctatus.

Primus est de quibusdam vtilibus p̄
ambulis ad contemplationis cognitionē
preparantibus.

Secundus est de aliquibus figurali/
bus exemplis ad contemplationis acqui
sitionem proficientibus.

Tercius de spiritualibus sensibus ho
minis ad contemplationis ꝑfectionem ꝑ
tingentibus.

Primus pertinet ad doctrinalem intro
ductionem incipientium. Secundus
ad exemplarem manuductioneʒ ꝓficien/
tium Tercius ad experimentalē erudi
tionem ꝑfectorum.

Primus ergo tractatꝰ ex doctrina san/
cti Thome in secunda secunde. quedā vti
lia sub duodecim capitulis complectit̄.

Capitula primi tractatus.

Primū qualiter vita actiua et ꝯtempla
tiua distinguantur. Secundū qualit̄
in se comparent̄. Tercium qualiter ad
inuicem ordinent̄. Quartum de his q̄
actiue vite attribuuntur. Quintum de
his que ad contēplatiuā pertinere dicunt̄.
Sextum de subiecto in quo cōtempla
tiua subsistere ponitur. Septimū đ ob
iecto circa quod versatur. Octauū de
speciebꝫ ꝛ motibꝫ in quos contēplatio di/
uidit̄. Nonū ad quantum diuine ꝯgni
tiōis gradū ꝯtēplatio eleuat̄. Decimuʒ
de raptu qui ex ꝯtemplatione sequitur.

Undecimū ad quam vim anime raptus proprie pertinere videatur Duodecimū de eo ꝙ paulus in tercium celum se raptum fuisse testatur.

Incipit primus tractatus huius compendij de vite actiue et contemplatiue distinctione.

Capitulum primum.

s ECundū Gregorium super Ezechielez due sunt vite in q̄bus nos omnipotens deus per sacrum eloquium erudit. videlicet. actiua et contemplatiua. Que vt idem ait sexto moraliū significantur p̄ duas vxores Jacob. Actiua quidem p̄ Lyam. Contemplatiua vero per Rachelem Et per duas mulieres que dominum hospitio receperunt. Cōtēplatiua per Mariam. Actiua per Marthā. In hoc ergo differunt. quia cōtemplatiua precipue intendit circa veritatis speculationē. Actiua vero circa exteriorē occupationem. Unde patet ꝙ hec non est diuisio vite vtiliter sumpte. que ẜm philosophuz diuiditur in vegetatiuam. sensitiuam. et intellectiuaz. Sed est diuisio vite humane. que principaliter attenditur ẜm intellectuz a quo homo speciez sortitur. Ideo sicut intellectus diuiditur per actiuum et intellectiuum. quia finis intellectiue cognitōis vel est ipsa cognitio veritatis quod pertinet ad intellectum speculatiuū. vel est aliqua exterior operatio vel actio. quod p̄tinet ad intellectum practicum. Sic vita humana sufficienter diuiditur per actiuā et contemplatiuam. Nec obuiat huic diuisioni dictum philosophi. j. Ethicorū ꝙ tres sunt vite maxime excellentes. scilicet voluptuosa et ciuilis. que eadem videtur esse actiue et contemplatiue. Nā vita voluptuosa ponit finem in delectatione corporali. que cōmunis est nobis et brutis. Unde dicit ibidem philosophus ꝙ est vita bestialis. ideo non comprehēditur sub diuisiōe predicta. Omnia ergo studia humana si ordinentur ad necessitatē presentis vite ẜm rationem rectam. pertinēt ad vitam actiuam. que per actiones ordinatas consulit necessitati vite presentis. Si autem deseruiant cōcupiscentie pertinēt ad vitam voluptuosam. que non comprehenditur sub actiua vita. Humana vero studia que ordinantur ad cōsiderationez veritatis ad contemplatiuā vitam pertinent. Qd̄ autem Augustin⁹. xix. de ciuitate dei ponit tria vite genera. scilicet. Ociosum. quod pertinet ad contemplatiuam. Actuosum. quod p̄tinet ad vitam actiuā. Et illud tercium ex vtroqꝫ compositum. non impugnat diuisionē predictaz. Nam cum medium conficiatur ex extremis. et ideo virtualiter contineaꝛ in eis. sicut tepidum in calido et frigido. Propterea similiter sub actiuo ⁊ cōtemplatiuo cōprehenditur id quod est ex vtroqꝫ ꝯpositum Et sicut in quolibet mixto predomiātur aliquod simplicium. ita etiā in medio genere vite superabundat. quandoqꝫ quidē contemplatiuum. quandoqꝫ vero actiuū

De comparatione actiue et contemplatiue ad inuicem.

Capitulum secundū.

v Iso de vite actiue et contemplatiue distinctione Uidendū est d̄ earum comparatione. videlicz q̄ potior sit vel dignior ac maioris meriti. Dicendum ergo est ꝙ vita contēplatiua simpliciter melior ē q̄ꝫ actiua. qd̄ philosoph⁹ probat octo rationibus in p̄mo Ethico.

Prima. quia vita contēplatiua ꝯuenit homini ẜm id qd̄ est optimū in ipso. scilz. ẜm intellectum. ⁊ respectu p̄priorꝫ obiectorum. scilicz intelligibiliū. vita autē actiua occupaꝛ circa exteriora. Secunda. q̄a vita contemplatiua potest esse magis cōtinua. licet non q̄ꝫtum ad supremū contēplationis graduz. Tercia. quia maior est contemplatio vite contēplatiue q̄ꝫ actiue. Unde Augustin⁹ dicit in libro d̄ verbo domini. ꝙ martha turbabatur. Maria epulabatur. Quarta. q̄ in vita contemplatiua est homo magis sufficiēs. nā paucioribus ad eam indiget. Unde dicitꝛ Luce decimo. Martha sollicita es ⁊ turbaris erga plurima. Quinto. quia contemplatiua magis pro se diligitur. Uita autem actiua ad aliud ordinatur. Unde dicitur psal. Unam petij a dn̄o hanc req̄ram vt inhabitem in domo domini ⁊c̄.

Sexto quia contẽplatiua cõsistit in q̃
dam vacatione ⁊ quiete. Juxta illud Va
cate ⁊ videte quoniam ego sum deus.
Septimo quia vita ↄtemplatiua ẽ ẜm
diuina. vita aũt actiua ẜm humana. Vñ
dicit Augꝰ. libro de ṽbis domini. Jn ꝑn
cipio erat verbum. Ecce qđ maria audie
bat. verbum caro factũ est. ecce cui mar/
tha ministrabat. Octauo. quia vita cõ
templatiua est ẜm id qđ est magis ꝓpriuꝫ
homini id est ẜm intellectum. Jn oꝑatio
nibus aũt vite actiue cõicant etiam infe/
riores vires que sunt nobis et brutis cõ
munes. Vñ in psal. postꝗ̃ dictũ est. Ho/
mines et iumẽta saluabis domine. scribi
tur id qđ est hoibꝫ speciale. Jn lumĩe tuo
videbimus lumẽ. Nonã rõnem addit do
minus Lu. x. dicens. optimã ꝑtem elegit
Maria q̃ nõ auferet̃ ab ea. qđ exponens
Augusti. libro de verbis domini dic̃. Nõ
tu malam. sed illa meliorẽ. Audi vnde me
liorem. quia nõ auferetur ab ea. A te aufe
retur aliqñ onus necessitatꝫ. eterna ẽ dul/
cedo veritatis. Licet aũt vita contẽplati/
ua ꝓpter predicta simpliciter sit melior ẜm
q̇d. tamen ⁊ in casu magis eligenda ẽ vi/
ta actiua ꝓpter necessitatẽ presentis vite. si
cut dicit philosophꝰ ꝙ philosophari me/
lius est ꝗ̃ ditari. sed melius est ditari ne/
cessitatẽ patienti. Et ideo qñꝗ aliq̇s a cõ
templatione aduocatur ad opera vite ac/
tiue ꝓpter necessitatem presentis vite. nõ tñ
sic ꝙ cogatur totaliter ↄtemplationẽ dese
rere. sicut docet Augustinus. xix. de ciui/
tate dei. Et sic patet ꝙ cum aliquis a con
templatiua vita ad actiuam vocatur. hoc
non fit ꝑ modum subtractionis sed ꝑ mo
dum additionis. Jdeo in illis qui de re/
ligione transferunt̃ ad statum p̄lationis.
non fit transitus de meliori ad minus bo
num cum aplꝰus dicat. j. Corinth. xiij. E/
mulamini carismata meliora. Nã ad sta/
tum p̄lationis nõ solum ꝑtinet vita acti/
ua. sed etiam p̄lati debent esse excellentes
in ↄtemplatiua. Vnde Grego. dicit in pa
storali. Sit rector ↄtemplatiõe p̄cipuus
Ex p̄missis etiam patet ꝙ vita ↄtempla
tiua ex suo genere simpliciter est maioris
meriti ꝗ̃ actiua Et hoc est quod dic̃ Gre
go. iij. Omelia suꝑ Ezechielem. Cõtẽpla
tiua maior est merito ꝗ̃ actiua. Et. vj. mo
ral̃. Magna sunt actiue merita. sed ↄtem
platiue potiora. Ratio est. quia ↄtemplati
ua directe ꝑtinet ad dilectionem dei. Acti
ua ṽo directius ⁊ immediatius ad dilecti
onẽ proximi. Diligere aũt deum ẜm se est
magꝭ meritoriũ ꝗ̃ diligere proximũ. Po
test tamẽ ↄtingere ꝙ aliquis in oꝑibꝫ vite
actiue plus meretur ꝗ̃ alius in oꝑibꝫ vite
ↄtemplatiue. vt si quis ꝓpter abundantiã
diuini amoris ad dei gloriam interdũ su
stineat ꝓpter proximũ a dulcedine diuine
ↄtemplatõis ad tempus seꝑari. Et sic ex/
ponit Crisostomꝰ in libro de cõpunctõe
illud apl̃i ad Ro. ix. Optabã egoipse ana
thema esse a christo ꝓ fratribꝫ meis. Ad h̄
etiã trahi põt illud Grego. suꝑ Ezechiel̃.
Nullũ sacrificiuꝫ est deo magis acceptuꝫ
ꝗ̃ zelus aĩaꝝ. Per hoc eñ nõ p̄fert̃ simpli
citer meritũ vite actiue merito vite ↄtem
platiue. sed oñdit̃ magis esse meritoriũ si
q̇s offerat deo aĩam suã et aliorũ ꝗ̃ q̃cun
ꝗ alia exteriora dona. Nam p̄mo debꝫ q̇s
offerre deo aĩam suam. secũdo aĩas alioꝝ.
Et magis acceptũ est deo sacrificiuꝫ quo
q̇s aĩam suam et aliorum applicat ↄtẽpla
tioni ꝗ̃ actioni. Qđ aũt aplꝰus ait. j. Cori.
iij. Vnusquisꝗ ꝓpriam mercedẽ accipiet
ẜm suum laborẽ. nõ ꝓbat vitam actiuam
cui attribuit̃ labor maioris esse meriti ꝗ̃
ↄtemplatiuam. cui appropriat̃ quies. Nã
licet labor exterior oꝑetur ad augmentuꝫ
p̄mij accidentalis. tamẽ augmentũ meri/
ti respectu p̄mij essentialis p̄ncipaliter in
caritate consistit. Cuius quoddã signum
est labor exterior toleratus pro christo. sꝫ
multo expressius signuꝫ ẽ ꝙ aliquis p̄ter/
missis omnibus que ad hanc vitam per/
tinent. soli diuine ↄtẽplationi vacare de/
lectetur.

De ordine vite actiue ⁊ contemplatiue
Capitulum tercium.

p Ost hec ↄsiderandũ est de ordine
vite actiue ⁊ contemplatiue inui/
cem. De quo dicit Grego. Omel̃.
iij. suꝑ Ezechielẽ. ꝙ vita actiua p̄or ẽ tp̄e
ꝗ̃ ↄtẽplatiua. qꝛ ex bono oꝑe tẽdit̃ ad cõ/
templationẽ. Sciendum aũt est ꝙ aliq̇d
dicitur alio prius dupliciter. Vno modo
scđm suam naturam. Et hoc modo vita
contemplatiua est prior ꝗ̃ vita actiua. in
quantum prioribus et melioribus insistit
Vnde et actiuam mouet et dirigit.
Ratio enim superior que contemplatõni

deputaꝛ compaꝛ ad inferiorē que deputā
tur actioni. sicut vir ad mulierē que est per
virū regenda. vt Augustinꝰ dicit. xj. de tri/
nitate Alio mō dicitur aliqd ꝑus q̄ ad nos. s.
qꝛ est ꝑus via generatōis ⁊ h mō vita acti/
ua est prior contemplatiua. quia disponit
ad contemplatiuam. vt infra patebit. ipsa
em̄ p̄cedit sicut id qd est cōmune pluriū p̄
cedit via generatōis id qd est ꝓpriū ꝑfecto/
rum. Nā vita ꝯtemplatiua nō ordinaꝛ ad
qualē cunqꝫ dilectionē dei sꝫ ad ꝑfectaꝫ ad
quā p̄cedit dilectio ꝓximi ꝓpter deū qui ꝑ/
tinet ad actiuā. Sꝫ sicut a vita actiua ꝓce
diꝛ ad vitā ꝯtemplatiuā scd̄m ordinē gene
rationis. sic qn̄qꝫ a vita ꝯtemplatiua rediꝛ
ad vitā actiuā ꝑ viā dilectionis. vt scꝫ vita
actiua ꝑ ꝯtemplatiuā dirigaꝛ. sicut ꝑ opa/
tiones acq̄runꝛ habitꝰ. ꝑ habitū acq̄situ ꝑ
fectiꝰ aliq̄s opaꝛ. vt diciꝛ. ij. ethi. Jdō dicit
Greg. sup Ezech. ꝙ sicut bonꝰ ordo viuen
di est. vt ab actiua in ꝯtemplatiuā tendaꝛ.
ita plerūqꝫ vtiliꝛ a cōtemplatiua animꝰ ad
actiuā reflectiꝛ. Hoc aūt intelligendū est ī
hijs qui ad h apti sunt. Nā illi qui sunt pro
ni ad passiones ꝓpter eoꝝ impetū ad agen/
dum. sunt similiter magis apti ad vitā acti
uam ꝓpter spiritꝰ inq̄etudinē. Un̄ dic Gre/
gorius in. vj. moraꝛ. ꝙ nōnulli ita inq̄ sūt
vt si vacatōꝫ laboꝝ habuerint grauꝰ labo
rant. quia tanto deteriores cordis tumultꝰ
tolerāt. quāto eis licētiꝰ ad cogitatōes va/
cat. Quidā vero habēt naturaliꝛ animi pu
ritatē ⁊ quietē ꝑ quā ad ꝯtemplationē sunt
apti. qui si totaliꝛ actōibꝫ ōputenꝛ detrimē
tum sustinebūt. Un̄ Greg. ibidē dicit q̄rū
dam hoīm ita ociose mentes sunt. vt si eos
labor occupatōis excipiat ī ipa opis incho
atione succūbant. Sꝫ sicut ipē postea sub
dit sepe ⁊ pigras mētes amor ad opus exci
tat. ⁊ inq̄etas in ꝯtemplatōe timor refrenat
Un̄ ⁊ illi qui sunt magis apti ad vitā acti/
uam. pn̄t ꝑ exercitiū actiue ad ꝯtemplatiuā
p̄parari. ⁊ illi nihilominꝰ q̄ sunt magis ad
ꝯtemplationē apti. pn̄t exercitia actiue sub
ire. vt ꝑ hoc ad ꝯtemplatōeꝫ patiores red/
danꝛ. Ex p̄missis patet q̄liter vita ꝯtempla
tiua impediaꝛ ꝑ actiuā. ⁊ q̄liter ꝑ eam adiu
uetur. Nā vita actiua ꝯsiderari pōt q̄ntuꝫ
ad duo. Uno modo quātū ad ipm studiū
⁊ exercitiū exteriorū actionū. ⁊ sic manife/
stum ē ꝙ ipa impedit vitā ꝯtemplatiuā in
quantū impossibile ē ꝙ q̄s simul occupeꝛ
circa exteriores actōes ⁊ diuine vacet ꝯtē/
plationi. Alio mō pōt ꝯsiderari vita actiua
q̄ntū ad h ꝙ interiores anime passiōes cō/
ponit ⁊ ordinat ⁊ quātū ad h ipa adiuuat
ad ꝯtemplatōꝫ q̄ impediꝛ ꝑ inordinatōꝫ in
terioꝝ passionū. Un̄ Greg. dicit in. vj. mo
raꝛ. Qui ꝯtemplatōis arcē tenere desiderāt
ꝑus se in campo ꝑ exercitiū opis ꝓbent. vt
sollicite sciant. si nulla iā mala ꝓximis irro
gant si irrogata a ꝓximis eq̄nimiꝛ portant
Si obiectis bonis tꝑalibꝫ neq̄q̄ mens le/
ticia soluiꝛ. si subtractis nō nimio merore
sauciaꝛ. Ac deinde ꝑpendāt. si cū ad semet
ipos ītrorsus redeūt. in eo ꝙ spūalia rimā
tur. nequaq̄ reꝝ corꝑaliū seriē vmbras tra
hunt. vel fortassis tractas manu discretōis
abigunt.

De hijs que actiue vite attribuunꝛ.
Capitulū quartum.

Einde specialius inq̄rendū est. q̄d ad
vtrāqꝫ ꝑtem ꝑtineat. Et ꝑmo q̄dem d
vita actiua sciēdū est ꝙ omēs virtutes mo
rales ꝑtinēt eēntialiter ad eā. Un̄ ⁊ phs di
cit in. x. ethi. ꝙ ꝟtutes morales ordināt ad
felicitatē actiuā. Et Jsido. li. de sūmo bo/
no dicit ꝙ in actiua vita ꝑus ꝑ exercitium
boni opis cuncta exhaurienda sunt vitia.
vt in ꝯtemplatiua iā pura mētis acie ad cō
templādū diuina q̄sqꝫ ꝑtranseat. Quia tn̄
inter virtutes morales p̄cipua ē iusticia q̄
quis ad alteꝝ ordinaꝛ. vt phs ꝓbat. v. ethi.
Jō quādoqꝫ vita actiua describiꝛ ꝑ ea que
ad alteꝝ ordinanꝛ. Nō qꝛ in hijs solū. sꝫ qꝛ
in hijs p̄ncipaliꝰ ꝯsistit. Et ꝓpter h Greg. su
per Ezech. dicit ꝙ actiua vita est. panē esu
rienti tribuere ⁊ in fine multis enumeratꝫ
que ad alteꝝ ꝑtinent subdit. ⁊ q̄ singulis q̄/
busqꝫ expediūt dispēsare. Licet aūt prudē
tia ꝓprie sumpta, put de ea loquiꝛ phus. vj.
ethi. sit virtꝰ intellectualis tn̄ ipse in. x. ethi.
dicit prudentiā ꝑtinere ad felicitatē actiuā
Cuiꝰ ratio pōt assignari qꝛ illud qd ordina
tur ad aliud sicut ad finē p̄cipue in morali
bus trahiꝛ in speciē eiꝰ ad qd ordinaꝛ. sicut
ille q̄ mechaꝛ vt fureꝛ magꝫ diciꝛ fur q̄ me
chus scd̄m phm. v. ethicoꝝ. Cognitio aūt
prudētie ordinaꝛ ad opatōes ꝟtutū mora/
lium sicut ad finē qꝛ est recta rō agibilium
vt diciꝛ. vj. ethi. Jō cognitio prudētie ꝑti/
net ad vitā actiuam. Un̄ prudētia pōt dici
quodāmō media inter ꝟtutes intellectua/
les ⁊ morales, quātū ad h ꝙ in subiecto cō

uenit cū virtutibꝫītellectualibꝫ.in materia
vero totaliter ꝯuenit cuꝫ moralibꝫ. Jdeo
pertinet ad vitā actiuā sicut virtutes mo/
rales. Jnsuper ad actiuā vitā pertinet do/
cere de verbo sapiētie sicut dicit Gregoriꝰ
super Ezech. quia licet habitꝰ sapientie ꝑ/
tineat ad vitā ꝯtemplatiuā ⁊ etiā actꝰ in q̄n
tum interius respicit veritatē intelligibilē
Jn cuiꝰ ꝯsideratione ⁊ amore delectaꝛ. tñ
in quantū actꝰ huiusmodi transit exterius
per doctrinā pertinet ad actiuā. Ex p̄mis/
sis patet quare vita actiua in nobis non re
manet in patria. Dicit nanqꝫ Grego. super
Ezech. ꝙ cū presenti seclo vita auferꝛ acti/
ua. Cōtemplatiua aūt hic incipiꝛ vt in ce/
lesti patria ꝑficiaꝛ Ratio est quia actiua ha
bet finē in exterioribꝫ actibꝫ q̄ si referanꝛ ad
quietē ꝯtemplationis iā pertinent ad vitā
ꝯtemplatiuā. Jn futura aūt vita beatoruꝫ
cessabit occupatio exterioꝝ actuuꝫ. ⁊ si qui
actus exteriores fuerint referenꝛ ad finem
ꝯtemplatōis quia vt August. dicit in fine
de ciuitate dei. Jbi vacabimꝰ ⁊ videbimꝰ.
videbimꝰ ⁊ amabimꝰ. amabimꝰ ⁊ laudabi/
mus. Et ibidē p̄mittit ꝙ deꝰ ibi sine fine vi
debitur. sine fastidio amabiꝛ. sine fatigatio
ne laudabiꝛ. Licet ergo virtutes mora
les que pertinēt ad vitā actiuā remaneant
post hanc vitaꝫ. sicut Augustinꝰ dicit. xiiij.
de trinitate Nō tamē remanebūt scd̄m actꝰ
quos nūc habēt circa finē exteriorē. sꝫ actꝰ
eaꝝ referenꝛ in quietē ꝯtemplatiōis quam
Augustinꝰ in verbis p̄missis intelligit per
vacationē que est intelligenda non solū ab
exterioribꝫ tumultibꝫ sꝫ etiā ab īteriori tur/
batione passionū. Jn angelis vero quātū
ad dispensationē ministerioꝝ dei aliq̄d re/
manebit de vita actiua q̄diu mundꝰ dura
bit q2 vnꝰ aliū ꝓilluminat purgat ⁊ perficit
vt patet per Dyonisiū. vij. c. celestis iherar
chie. Jpi etiā administratōi inferioꝝ crea/
ture intendūt qd̄ figuraꝛ ꝑ hoc qd̄ Jacob
vidit angelos in scala ascendētes ⁊ descen/
dentes quoꝝ p̄mū pertinet ad ꝯtemplatio
nē scd̄m ad actionē. Sꝫ sicut dicit Grego.
in moral. li. ij. Nō sic a diuina visione foris
exeunt vt interne ꝯtemplatōis gaudijs pri
uenꝛ. Et iō in eis nō distinguiꝛ vita actiua
⁊ ꝯtēplatiua sicut in nobis q̄ per opera acti
ue impedimur a ꝯtemplatione. Uñ cū no
bis ꝓmittiꝛ ꝙ in futura vita similes erimꝰ
angelis dei. nō ꝓmittiꝛ illa similitudo ange
loꝝ quantū ad administratiōeꝫ creature q̄
nobis nō ꝯpetit scd̄ꝫ ordinē nature nostre
Jō in nobis nō remanebit ibi cōditio vite
actiue. Quod ergo dicit Greg. super Eze.
ꝙ in vita actiua fixa permanere possumꝰ. i
ꝯtemplatiua aūt intēta mente manere nul
lomodo valemꝰ. nō ꝓbat ꝙ vita actiua sim
pliciter sit durabilior q̄ꝫ ꝯtemplatiua. Nā
hec durabilitas vite actiue in statu p̄senti.
excedens durabilitatē ꝯtemplatiue. non ꝓ
uenit ex ꝓprietate vtriusqꝫ vite scd̄m se ꝯsi/
derate. sꝫ ex defectu nostro q̄ ex cordis gra
uitate retrahimur ab altitudine ꝯtempla/
tionis. Uñ ibidē subdit Greg. ꝙ ipa sua in
firmitate tāte celsitudinis repulsus animꝰ
in semetipo relabiꝛ.

De hijs que ad ꝯtemplatiuam vitā per
tinere dicuntur.

Capitulū quintū.

i Am vero ad ea que ad vitā ꝯtem
platiuā pertinēt transeamꝰ. Et di
camus ꝙ ad eā potest aliquid per
tinere dupliciter. Uno modo dispositiue.
Alio modo essentialiter. Primo mō virtu
tes morales pertinent ad ꝯtēplatiuā. Jm
peditur eñi actus ꝯtemplatōis. in quo eēn
tialiter ꝯsistit vita ꝯtemplatiua. ⁊ per vehe
mentiā passionū per quā abstrahiꝛ intētio
anime ab intelligibilibꝫ ad sensibilia ⁊ per
tumultꝰ exteriores. Uirtutes aūt morales
impediūt vehementiā passionū. ⁊ sedant ex
terioꝝ occupationū tumultꝰ. Et ideo vir/
tutes morales dispositiue ad vitā ꝯtempla
tiuā pertinēt. Et inter alias maxime ad eā
pertinent. sanctimonia ⁊ pax. Primo qui/
dem sanctimonia. id est mūdicia cordis. q̄
causaꝛ ex virtutibꝫ que sunt ꝯtra passiones
impediētes puritatē ratōis. Jdeo de eo di
citur Matth. v. Beati mundo corde. quo
niā ipi deū videbūt. Pax etiā. que subtra/
hit litigioꝝ ⁊ tumultuū occasiones. Jdeo
de hijs duabꝫ virtutibꝫ specialiter diciꝛ ad
Heb. vltimo. Pacē seq̄mini cū oībꝫ ⁊ san
ctimoniā. sine q̄ nemo videbit deū. Hec āt
sanctimonia nō solū pōt intelligi mūdicia
cordis. sed etiā mundicia corporis. id est tē
perantia seu virtus castitatꝭ. que rep̄mit cō
cupiscētias maxime obscurātes lumē rati/
onis. ⁊ iō maxime reddit hominē aptuꝫ ad
ꝯtemplationē. in quantū delectatōes vene
ree maxime dep̄mūt mentem ad sensibilia.
vt Aug. dicit in li. soliloqoꝝ. Sꝫ scd̄o mō

ſcꝫ eſſentialiter. virtutes morales nõ perti
nent ad vitã ꝯtemplatiuã ſed actiuã. vt di/
ctũ eſt. Nã finis vite actiue. eſt ꝯſideratio
veritatis. Et ideo vita ꝯtemplatiua eſſen/
tialiter vnũ actũ habet. in quo finalit̃ ꝑfici
tur. ſcꝫ ꝯtemplationẽ veritatis. a quo ha/
bet vnitatẽ. Quia tñ ſcd̃m Dyoniſiũ ſexto
capitulo de diuinis nominibꝫ. Differẽtia
eſt in cognitione hoĩs ⁊ angeli eo ꝙ ange
lus ſimplici apprehenſione veritatẽ inuenit
Hõ aũt quodã ꝓceſſu ex mlt̃is ꝑtingit ad
intuitũ ſimplicis veritatis. Jõ ille vnꝰ actꝰ
ꝯtemplatõis in hoĩe habet multos actꝰ
quibꝫ ad eũ finaliter ꝑuenit. Quoꝝ quidã
ꝑtinent ad acceptionẽ ꝓncipioꝝ ex qͥbꝫ ce
dit ad veritatis ꝯtemplatõꝫ. Alij in dedu/
ctionẽ ꝓncipioꝝ in veritatẽ cuiꝰ cognitio ĩ
quirit̃. Ultimꝰ aũt ꝯpletiuꝰ actus eſt ipa cõ
templatio veritatis. Et ſcd̃m hoc Richar
dus de ſancto victore diſtinguit tres actꝰ
qui vident̃ ad vitã ꝯtemplatiuã ꝑtinere. ſ.
cogitationẽ. meditationẽ. ⁊ ꝯtemplationẽ
Uñ ſcd̃m eũ cogitatio ꝑtinere videt̃ ad eo
rum inſpectionẽ ex quibꝫ aliquis colligere
intendit vnã ſimplicẽ veritatẽ. Et ſic ſub co
gitatione ꝯprehendi poſſunt. ⁊ perceptões
ſenſuũ ad cognoſcendũ aliquos effectus ⁊
imaginationes ⁊ diſcurſus rõnis circa q̃/
cunqꝫ perducẽtia in cognitionẽ veritatis ĩ
tente. Licet ſcd̃m Auguſt. xiiij. de trini
tate. Cogitatio generaliter dici poſſit om/
nis actualis operatio intellectus. Medi/
tatio vero ꝑtinere videt̃ ad ꝓceſſum ratõis
ex ꝓncipijs aliqͥbꝫ ꝑtingentibꝫ ad veritatis
alicuius ꝯtemplationẽ. Et ad idem ꝑtinet
cõſideratio ſcd̃m Bernardũ. Licet ſcd̃m
phm ſecũdo de aĩa. Omnis opatio intel
lectus ꝯſideratio dicat̃. Sed ꝯtemplatio ꝑ
tinet ad ipm ſimplicẽ intuitũ veritatꝭ. Uñ
Richardꝰ dicit ꝙ ꝯtemplatio eſt ꝑſpicax et
liber animi ꝯtuitꝰ in res ꝑſpiciendas. Me
ditatio aũt eſt intuitꝰ animi in veritatis in/
qͥſitione occupatꝰ. Cogitatio ṽo eſt animi
reſpectꝰ ad euagationẽ ꝓnus. Ad ꝯtem/
plationẽ aũt miniſterialit̃ ꝑtinet nõ ſolum
cogitatio ſeu meditatio vt dictũ eſt. ſꝫ etiã
lectio ⁊ oratio qua hõ ad cognitionẽ verita
tis ꝑtingit dupliciter. Uno mõ a ſeipo ſeu
ꝑ ꝓpriũ ſtudiũ ⁊ ſic requirit̃ meditatio. Alio
mõ ꝑ eã que recipit ab alio. ⁊ hoc duplicit̃
quia vel in quantũ hõ recipit a deo ⁊ ſic ne
ceſſaria eſt oratio. ſcd̃ꝫ illud Sap. vij. In/
uocaui ⁊ venit in me ſpiritꝰ ſapientie vel in
quantũ homo recipit ab hoĩe ⁊ ſic neceſ
ſaria eſt lectio in quantũ accipit ꝑ ſcriptu/
rã. vel doctrina que accipit̃ ꝑ auditũ ex vo
ce loquentis. ſicut de maria que ꝯtempla/
tiuã animã ſignificat. dicit̃ Luce. x. Q ſe/
dens ſecus pedes domini audiebat verba
illius.

De ſubiecto in quo ꝯtemplatiua ſub
ſiſtit.

Capitulum ſextũ.

ſ Ed adhuc inquirendũ reſtat qd̓
ſit ꝓpriũ ſubiectũ. ⁊ quid adequatũ
obiectum vite ꝯtemplatiue. Quã
tũ autẽ ad primũ dicendũ eſt ꝙ vita cõtem
platiua quantũ ad ipam eẽntiã actionis. ſ.
ꝯtemplationis ſubiectiue eſt in intellectu
quantũ vero ad id qđ mouet ad exercendũ
talẽ opationẽ eſt in affectu quia voluntas
mouet oẽs alias potẽtias etiã intellectũ
Mouet aũt hec vis appetitiua ad aliquid
inſpiciendũ ꝓpter amorẽ rei viſe. vel ꝓpter d̓
lectationẽ que ꝯſequit̃ ex eius viſione. Et
ideo Greg. ſup Ezech. ꝯſtituit vitã cõtem/
platiuã in charitate dei in quantũ aliqͥs ex
dilectione dei inardeſcit ad eiꝰ pulchritudi
nem ꝯſpiciendã. Et qꝛ vnuſquiſqꝫ delecta
tur cũ adeptus fuerit id quod amat. iõ vi/
ta ꝯtemplatiua terminat̃ ad delectationẽ
que eſt in affectu. ex qua etiã amor incendi
tur. Licet ergo finis ꝯtemplatiõis ſit veri/
tas. ſcd̃m phm ſecũdo methaphiſice. ⁊ ve/
ritas ꝑtineat ad intellectũ. ipa tamẽ habet
rationẽ boni appetibilis ⁊ amabilis. ac de/
lectabilis. ⁊ ſcd̃m hoc ꝑtinet ad vim affecti
uam. Jdeo de ſapientia ſeu ꝯtemplatione
veritatis dicit̃ Sap. viij. Non habet ama
ritudinẽ ꝯuerſatio illiꝰ. nec tediũ cõuictus
eius. ſed leticiã ⁊ gaudiũ. Et Greg. dicit ſu
per Ezech. ꝙ vita ꝯtemplatiua amabilis
valde dulcedo eſt Uñ eius dulcedo ſeu de
lectatio omnẽ delectationẽ humanã exce/
dit. Nam ⁊ delectatio ſpũalis potior eſt q̃
carnalis ⁊ ipe amor quo ex charitate deus
diligit̃. omnẽ aliũ amorẽ excellit. Unde in
ps. dicit̃. Guſtate ⁊ videte quoniã ſuauis
eſt dñs. Licet ergo ꝯtemplatio diuino/
rum q̃ habet̃ in via. ſit valde impfecta reſpe
ctu illiꝰ que habet̃ in patria. tam̃ delectabi
lior omni alia ꝯtemplatione quantũcunqꝫ
ꝑfecta ꝓpter excellentiã rei ꝯtemplate. Uñ
phus dicit in primo de partibꝫ animaliũ

ꝙ accidit circa illas diuīas substātias mi/
nores nobis existere theoricas ſʒ et si scd̓m
modicū attingamꝰ eas. tm̄ ꝓpter honorabi/
litatē ꝯgnoscēdi delectabiliꝰ aliq̇d habent
ꝙ̄ que apud nos oīa. Si vero obiciat̃ ꝙ i
ꝯtemplatōe nō sit delectatio. qꝛ scd̓m Gre
goriū sup Ezech. in ea est ꝯtentio ⁊ certa/
men. Vn̄ mens in eiꝰ certamine posita qn̄/
ꝙ̄ supat qn̄ꝙ̄ succūbit. ex eo etiā sequit̃ qn̄
ꝙ̄ corpalis lesio. q̄ delectatōꝫ īpedit. Vnd̓
Gen̄. xxxij. dicit̃ ꝙ Jacob postꝙ̄ dixerat. vi
di dn̄m facie ad faciē claudicabat pede eo
ꝙ tetigit neruū femoris eiꝰ. ⁊ obstupuerit.
Dicendū est ꝙ ꝯtentio vel certamē qn̄ ꝓue
nit ex ꝯtrarietate exterioris rei. impedit illi
us rei delectationē. Nō em̄ delectat̃ q̇s in
re ꝯ quā pugnat. ſʒ in re ꝓ qua q̇s pugnat.
cū eā adeptꝰ fuerit. ceteris parib9 magis d̓
lectat̃. Sicut Aug. dicit. viij. ꝯfes̃. ꝙ quā/
to fuit maiꝰ piculū in p̄lio. tanto ē maiꝰ gau
diū in triūpho. Nō est aūt in ꝯtemplatiōe
ꝯtentio vel certamē ex ꝯtrarietate veritatꝭ
quā ꝯtemplamur. ſʒ ex defectu nr̄i intelle/
ctus ⁊ ex corruptibili corpe. qd̓ nos ad in/
feriora retrahit. Scd̓ʒ illud Sap. ix. Cor
pus qd̓ corrūpit̃ aggrauat animā ⁊c. Eti/
de est qn̄ hō ptingit ad ꝯtemplatōꝫ veritatꝭ
ꝙ ardentiꝰ eā amat. Sʒ magis odit ꝓpriuʒ
d̓fectū a grauitate corruptibilis corpis. vt
dicat cū aplo Infelix ego hō. q̇s me libera
bit de corpe mortis huiꝰ. Vn̄ ⁊ Greg. dicit
sup Ezech. Cū deꝰ iam p desideriū ⁊ intel
lectū cognoscit̃. oēm d̓lectatōꝫ carnis are
facit. Ex h̓ etiā ꝓcedit. ꝙ ex ꝯtemplatōe qn̄
ꝙ̄ lesio sequit̃ in corpe. qd̓ in Jacob figu/
ratū est. qui post ꝯtemplatōꝫ dei. vno pede
claudicabat. qꝛ necesse est vt ꝯualescente a
more dei. debilitet̃ amor seculi vt Greg. su
per Ezech. ait. Et ideo p agnitōꝫ suauitatꝭ
dei. vnus in nobis sanꝰ pes remanet. atꝙ̄ a
lius claudicat. Ois em̄ q̇ ex vno pede clau
dicat. solū illi pedi innitit̃. quē soluʒ amat.
Sic ḡ ex p̄missis colligit̃. ꝙ licet vita ꝯtem
platiua. quo ad actū a quo denoīat̃. q̇ ꝯtem
platio dicit̃. eēntialit̃ ꝯsistat ī intellectu. tm̄
p̄ncipiū habet in affectu. in quantū videli
cet aliq̇s ex charitate ad ꝯtemplatōꝫ incita
tur. Et qꝛ finis rn̄det p̄ncipio. inde est etiā
ꝙ terminꝰ ⁊ finis cōtemplatiue vite ad affe/
ctum ptinet. dū scʒ in visiōe rei amate dele
ctat̃. ⁊ ip̄a delectatōe ad rei vise amorē. am
plius excitat̃. Vn̄ Greg. dicit sup Ezechie
lē. ꝙ cū quis ip̄m quē amat viderit. in amo
re ip̄ius ampliꝰ ignescit. Et hec est vltima
pfectio ꝯtemplatiue vite vt scʒ nō solū diui
na veritas videat̃ ſʒ etiā vt amet̃.

De ꝓprio ⁊ adequato obiecto vite cō
templatiue.

Capitulū. vij.

[Q]ed adhuc specialius īquirenduʒ
restat q̇d sit adequatuʒ seu appro
priatū obiectū vite ꝯtemplatiue.
Vn̄ sciendū est ꝙ ad eā p̄ncipaliter ptinet
ꝯtēplatio diuine veritatis. qꝛ hmōi ꝯtem/
platio est finis totiꝰ humane vite. Jdeo di
cit Greg. vj. moral̃. ꝙ in ꝯtemplatōe p̄ncipi
um qd̓ deꝰ est querit̃. Et Aug. p̄mo de tri/
nitate ꝙ ꝯtemplatio dei ꝓmittit̃ nobis acti
onū omniū finis atꝙ̄ eterna pfectio gaudi
orū que q̇deʒ in futura vita erit pfecta qn̄
videbimꝰ eū facie ad faciē. vn̄ ⁊ pfecte bea/
tos faciet Nūc aūt ꝯtemplatio veritatis di
uine ꝯpetit nobis impfecte videlicet p spe
culū ⁊ i enigmate. vn̄ ⁊ p eā fit nobis quedā
inchoatio beatitudis q̄ hic incipit. vt in fu
turo terminet̃. Sed qꝛ p diuinos effectꝰ in
dei ꝯtemplatōꝫ manuducimur scd̓m illud
Ro. i. Jnuisibilia dei p ea que facta sunt. ī/
tellecta ꝯspiciunt̃. inde est ꝙ ꝯtemplatio di
uinoꝝ effectuū secūdario ⁊ dispositiue pti/
net ad ꝯtemplatiuā vitā ꝓut scʒ ex hoc ma
nuducit̃ hō in dei cognitione. Vn̄ Augu.
dicit in libro de vera religione ꝙ in creatu
rarū ꝯsideratione nō vana ⁊ pitura curio/
sitas est exercenda. ſʒ gradꝰ ad īmortalia et
sp manentia faciendꝰ. Jdeo Dauid cogni/
tionē opeꝝ dei querebat. vt ex hoc mādu
ceret̃ in deū dicens. Meditabor in om̄ib9
operib9 tuis. Hinc etiā Bernardꝰ in libro
de ꝯsideratione dicit. ꝙ p̄ma ꝯtemplatio ē
admiratio diuine maiestatis. secunda iudi
ciorū dei. tertia beneficioꝝ ip̄ius. quarta ē
ꝓmissoꝝ. Quoꝝ p̄mū ptinet ad diuinā ve
ritatē. alia tria ptinent ad diuinos effectus
Ex ꝯsideratōne aūt diuinoꝝ iudicioꝝ. hō
manuducit̃ in ꝯtemplationē diuīe iusticie
Ex ꝯsideratōe vero diuinoꝝ bn̄ficiorū. in
ꝯgnitionē diuine bonitatis ⁊ misericordie
quasi per effectꝰ exhibitos vel exhibēdos.
Sic ḡ ex p̄missis patet. ꝙ ordine quodam
quattuor ad vitā ꝯtemplatiuā ptinēt. Pri
mo quidē virtutes morales. secūdo quidā
aliȷ̄ actꝰ preter cognitionē. tertio vero ꝯtem
platio diuinoꝝ effectuū. quarto est ꝯpleti/

unum scʒ ipa ɔtemplatio diuine veritatꝭ. Ex
p̄dictis etiā apparet quō vita ɔtemplatiua
diuturna ē. p̄mo q̄dē scd̄m seip̄aʒ siue scd̄ʒ
naturā suā ⁊ hoc dupliciť. vno mō qꝛ versa
tur circa incorruptibilia ⁊ imobilia. Alio
mō qꝛ nō habet ɔtrarietatē. Delectatōi em̄
que est in ɔsiderādo. nihil est ɔtrariū vt di
cit phus p̄mo thopi. Sʒ etiaʒ quo ad nos
ip̄a diuturna est. tuʒ qꝛ ɔpetit nobis scd̄m
actionē incorruptibilis ꝑtis scʒ aīe intelle/
ctiue. ideo potest post hanc vitā manere. tn̄
qꝛ in opib9 ɔtemplatiue corꝑaliť nō labo/
ramꝰ. vn̄ magis in hmōi opib9 ɔtinue ꝑsi/
stere possumꝰ sicut dicit phs. x. ethi. Licet ḡ
oēs intellectiue ꝑfectōes huiꝰ vite in futu/
ro euacuabunť scd̄m apl'm. j. chorꝝ. xiij. ꝓ/
pter qd̄ modꝰ ɔtemplādi nō erit idē hic ⁊ ī
patria. tn̄ vita ɔtēplatiua diciť manere rōe
charitatis. in qua habet p̄ncipiū ⁊ finē Jō
diciť Luc. x. Maria optimā partē elegit. q̄
nō auferet ab ea. Et Greg. sup Ezech. dic̄
Cōtemplatiua hic incipit. vt in celesti p̄ria
ꝑficiať. qꝛ amoris ignis h̄ ardere inchoat.
q̄ cū ip̄m quē amat viderit. in amorē ipius
ampliꝰ ignescit. Jn hac aūt vita q̄uis ɔtē/
platio ꝓpter causas p̄dictas diuturna sit. ta
mē eiꝰ dulcedo raptim trāsit. Vn̄ Greg. v.
moral'. exponēs illd̄ Job. iiij. Cū sp̄us me
p̄nte trāsiret dicit. ꝙ in suauitate ɔtempla/
tionis itime. nō diu mēs figiť. qꝛ ad seip̄am
ip̄a imensitate lumīs reuerberata reuocať
Ratio ē. qꝛ nulla actio h̄ diu pōt durare in
summo sui. Sūmū aūt ɔtemplatōis ē. vt
attingat ad vniformitatē diuine ɔtempla
tionis vt dicit dyo. Vn̄ ⁊ si q̄tū ad h̄ ɔtem
platio diu durare nō possit. tn̄ quātum ad
alios ɔtemplatōis actꝰ diu durare poterit.

De speciebꝫ ɔtemplatōis ⁊ de moti/
bus in quos diuidiť.

Capitulum octauum.

n Unc vero de speciebꝫ ⁊ de moti/
bus ɔtemplatōis distinguendū ē.
Cū aūt Bern̄. vt supra tangiť q̄t/
tuor eiꝰ species assignet Richardꝰ in sex spe
cies ɔtemplatōʒ distinguit. Prima est scd̄ʒ
solā imaginatōeʒ. dū attendimꝰ res corꝑa
les. Scd̄a est in imaginatōe scd̄m rōnem.
ꝓut scʒ sensibiliū ordinē ⁊ dispositōʒ ɔside
ramus. Tertia est in rōne scd̄m imaginati
onē. qn̄ scʒ ꝑ inspectōʒ reꝝ visibiliū. ad iui
sibilia subleuamur. Quarta ē in rōne scd̄ʒ
rōnem. qn̄ scʒ animꝰ intendit inuisibilibꝫ q̄
imaginatio nō nouit. Quinta est supra rō/
nem. qn̄ ex diuina reuelatōe cognoscimꝰ. q̄
hūana rōne ɔprehēdere nō possumꝰ. Sex/
ta aūt est supra rationē ⁊ p̄ter rōneʒ. qn̄ scʒ
ex diuina illuminatōe cognoscunť ea q̄ hu
mane rōni repugnare videnť. sicut ea q̄ di
cunť de mysterio trinitatis. Per istas vero
sex species designanť gradꝰ quibꝫ ꝑ creatu
ras in dei ɔtemplationē ascendiť. Nā in p̄/
mo gradu poniť ꝑceptio sensibiliū. Jn se/
cundo ꝓgressus a sensibilibꝫ ad intelligibi/
lia. Jn tertio dyiudicatio sensibiliū scd̄m i
telligibilia. Jn quarto absoluta ɔsidera/
tio intelligibiliū. ad q̄ ꝑ sensibilia perueniť
Jn quinto poniť ɔtemplatio intelligibili/
um. q̄ ꝑ sensibilia inueniri nō possunt. sʒ be
ne ꝑ rōneʒ capi possunt. Jn sexto vero cō/
sideratio intelligibiliū. que rō nec inuenire
nec caꝑe potest. Et h̄ pertinēt ad sublimeʒ
ɔtemplationē veritatis diuine in q̄ finaliť
ɔtemplatio ꝑficiť. De motibꝫ aūt q̄ disti
guunť in oꝑatione ɔtemplatōis sciendū ē
ꝙ Dyonisiꝰ. iiij. c. de diuinis noībꝫ tres mo
tus in ɔtemplatōe distinguit scʒ circularē
rectū. ⁊ obliquū. Vn̄ licet cōtemplatio sit
quedā sp̄ualis quies. Juxta illud Sapiē
tie. viij. Jntrans in domū meā ɔquiescam
cū illa. q̄ quies intelligiť esse ab exterioribꝫ
occupationibꝫ ⁊ motibꝫ corꝑalibꝫ. opponi/
tur tn̄ oꝑatio intellectꝰ. in q̄ ɔtemplatio cō
sistit essentialiť. motꝰ diciť scd̄m ꝙ motꝰ est
actꝰ ꝑfecti. vt phs dicit. iij. de anīa. Et quia
ꝑ sensibilia in cognitionē intelligibiliū de/
uenimꝰ. ⁊ oꝑatōes sensibiles sine motu nō
sunt. inde est ꝙ operatōes etiā intellectua/
les. q̄i motꝰ quidā describunť. Jn motibus
aūt corꝑalibꝫ perfectiores ⁊ p̄mi. sunt loca
les. vt ꝓbať. viij. phisicoꝝ. Jdeo sub eoꝝ si
militudine oꝑationū. intelligibiliū differē
tie assignanť. Quia vero tres sunt differē/
tie motꝰ localis. Naʒ quidā est circularis.
scd̄m quē aliq̄d moueť circulariť circa idē
centꝝ seu vniformiť. Alius est rectus scd̄ʒ
quē aliquid moueť ab vno in aliud. Terti
tius est obliquus quasi ɔpositꝰ ex vtroq̄ʒ. iō
in oꝑationibꝫ intelligibilibꝫ. id qd̄ simpli/
citer habet vniformitateʒ. attribuiť motui
circulari. Operatio aūt intelligibilis scd̄ʒ
quā ꝓcediť d̄ vno in aliud attribuiť motui
recto. Jlla vero q̄ habet aliq̄d vniformita
tis simul cū ꝓcessu ad diuersa attribuiť mo
tui obliquo. Et scd̄ʒ h̄ Dyonisiꝰ ponit mo

tum circularē in aīa qñ ipa ab exteriorib⁹
introiens ad seipaz. ⁊ cessante etiā omī dis
cursu rōis. reductis oīb⁹ rōnib⁹ aīe ad sim/
plicē ꝯtemplationē veritatis. ꝑtermissis oī
bus. vniformit̄ in sola dei ꝯtemplatōe ꝑsi/
stit ⁊ h̄ est qđ dicit. Deīde sicut vniformis
facta. vnite. id est vniformiter vnitis virtu
tib⁹. ad pulchrū ⁊ bonū manuducit̄. Mo/
tum aūt rectuz ponit in aīa. scđm h̄ ꝙ ab
exteriorib⁹ sensibilib⁹ ꝓcedit ad intelligibi/
liū cognitionē. Motū aūt obliquū ponit ī
ea similit̄ ex recto ⁊ circulari ꝯpositū. scʒ ꝑ
ut illuminatōib⁹ diuinis ratiocinādo vtit̄
Quia tñ vis intellectiua m̄lto altior est in
angelis. q̄ʒ in hoīe. ideo alio mō Dyonisius
bos mot⁹ assignat in angelis ⁊ in aīa. sʒ h̄
nō est ad p̄sens tractandū. Sʒ etiā Rich.
li. de ꝯtemplatōe multas ponit alias diffe/
rentias motuū. ad similitudinē volatiliuz
celi. quaꝝ quedā nūc ad altiora se attollūt
nūc ad inferiora demergunt̄. Alie dextror
sum vel sinistrorsuz diuertūt. quedā vero
in anteriora vel posteriora mouent̄. alia ve
ro q̄i in giꝝ vertunt̄. quedā aūt q̄i imobilit̄
vno loco manēdo suspendunt̄. Hec autez
differētia scđm sursuz. deorsuz dextrorsuz
sinistrorsuz. añ ⁊ retro. ⁊ scđm diuersos cir
cuitus. oēs ꝯtinent̄ sub motu recto vl̄ ob/
liquo. Nā per omnes designat̄ discursus ra
tionis. qui sit a genere ad speciez vel a toto
ad partē. erit vt ipē exponit. scđm sursum ⁊
deorsum. Si vero sit ab vno oppositoꝝ in
aliud. erit scđm dextrorsum ⁊ sinistrorsuz.
Si vero sit a causis in effect⁹ erit ante ⁊ re/
tro. Si aūt sit per accedētia que circūstāt
rem ꝓpinqua vel remota erit circuitus Dis
cursus aūt rationis quādo est a sensibilib⁹
ad intelligibilia scđm ordinē naturalis ra
tionis. ꝑtinet ad motū rectū. quādo aūt si/
mul scđz illuminatōes diuinas. ꝑtinet ad
motū obliquū. vt ex dictis patet Sola au
tem imobilitas quā ponit. ꝑtinet ad motū
circularē. Unde patet ꝙ Dyonisius mul/
to sufficienti⁹ ⁊ vtili⁹ motus ꝯtemplationis
distinguit ⁊ describit.

Ad quantū gradū visionis diuīe eēn
tie. ꝯtemplatio eleuat̄.

Capitum nonum.

Ed iam inq̄rendū est ad quantuz
s gradū visionis diuine essentie in
hac vita ꝯtemplatio eleuet̄. Et ei
ad ei⁹ clarā visionē ñ se extendat testat̄ Gre
gori⁹ super Ezech. vbi ait. Quādiu in hac
mortali carne viuit̄. nullus ita in ꝯtempla
tionis ꝟtute ꝑficit. vt in ipo incircūscripti
luminis radio. mentis oculos figat. Sed
sciendū est ꝙ sicut Augustin⁹ dicit. xij. sup
Genesim ad litterā Nemo viuens deū vi/
dit. ista vita qua mortaliter viuit̄ ī istis sen
sib⁹ corporis. sed nisi ab hac vita quisq̄ qđ
ammodo moriat̄. siue omnino exiens a cor/
pore. siue alienat⁹ a corꝑalib⁹ sensib⁹. in illā
nō subuehit̄ visionē Sic ergo dicendū est
ꝙ in hac vita potest aliquis esse dupliciter
Uno mō scđm actū. in quantū scʒ actuali
ter vtitur sensib⁹ corꝑis. ⁊ sic nullo mō con
templatio p̄sentis vite. potest ad clarā visi/
onē diuine essentie ꝑtingere Alio modo p̄t
quis esse in hac vita potentialit̄ ⁊ nō scđm
actū. in quātū scʒ aīa ei⁹ est corpori mor/
tali ꝯiuncta vt forma. ita tamē ꝙ nō vtitur
corꝑis sensib⁹. aut etiā imaginatōe sicut ac
cidit in raptu. ⁊ sic potest ꝯtemplatio hui⁹
vite ꝑtingere ad visionē diuīe essentie. Un
de suprem⁹ gradus ꝯtemplatōis p̄sentis vi
te est. talē habere visionē qualē habuit pau
lus in raptu. scđm quē fuit medio modo se
habens inter statū presentis vite ⁊ future.
Per hoc aūt ꝙ Jacob dicit. Uidi dn̄m fa/
cie ad faciē. ⁊ salua facta est aīa mea Geñ.
xxxij. nō est intelligendū ꝙ dei essentiā vide
rit. sʒ ꝙ formā scʒ imaginariā vidit. in qua
de⁹ est ei locutus. Uel q̄ꝛ ꝑ faciē aliquid co
gnoscimus. faciē. eius cognitionē vocauit
sicut glosa Gregorij ibidē dicit. Et ideo eti
am cū Greg. in. ij. dialogorū dicit. Anime
videnti deū creatorē. angusta est omnis cre
atura. Uir ergo dei scʒ beat⁹ Benedict⁹ q̄
intrare globū igneū. angelos quoq̄ ad ce/
los redeūtes videbat. ⁊ h̄ ꝓculdubio cerne
re nō nisi in dei lumīe poterat. Ex hijs ver
bis Gregorij nō dat̄ intelligi ꝙ beat⁹ Be/
nedictus deum in illa visione ꝑ essentiam
viderit. sed vult ostendere ꝙ quia videnti
creatorē. angusta est omnis creatura. conse
quens est ꝙ ꝑ illustrationē diuini luminis
de facili possint quecunq̄ videri. Uñ sub
dit. Quantūlibet enī paꝝ de luce creatoris
aspexerit. breue ei fit oē qđ creatū est.

De raptu ex ꝯtemplatione.

Capitulū decimū.

Uia de raptu qui ex ꝯtemplatōe
q sequit̄. iā aliqualiter tactū est. de
eo specialiter tractare ꝯuenit. Et

primo quid raptus sit. ⁊ in qua vi seu potē
tia anime ꝯsistit. Raptus aūt a quibusdaʒ
diffinitur ab eo qđ est scđm naturaʒ in id
qđ est supra naturā. vi superioris nature e/
leuatio. ⁊ sic raptus violentiā quandā im/
portat. Unde super illo verbo apostoli. ij.
Chor. xij. Scio hominē in xpo raptū vs/
ꝗ ad tertiū celū dicit glosa. raptū id est cō/
tra naturam eleuatum. Sciendū ergo ꝙ
aliquid potest violentari dupliciter. Uno
modo quantū ad finē inclinatiōis. sicut si
lapis qui naturaliter inclinaᵲ ferri deorsū
ꝓiciatur sursum. Alio modo quantum ad
modū tendendi. sicut si lapis velociꝰ ꝓiciaᵲ
deorsū ꝗ̄ sit motus eiꝰ naturalis. Sic igi
tur anima hoīs diciᵲ rapi in id qđ est cō
tra vel ꝑter naturā. Uno modo quantum
ad terminū raptus vt cū rapitur ad penas
scđm illud ps. Ne quando rapiat ⁊ nō sit q̊
eripiat. Alio modo quantū ad modum ho
mini ꝯnaturalē. qui est vt per sensibilia in
telligat veritatē. Et ideo quando abstrahi
tur a sensibiliū apprehensione. diciᵲ rapi. ēt
si eleueᵲ ad ea ad que naturaliter ordinaᵲ.
dū tamē hec abstractio nō fiat ex motu vel
inclinatiōe nature. sicut accidit in sompno
naturali. qui ꝓprie ñ potest raptꝰ dici. Hec
aūt abstractio potest ex triplici causa ꝯtin/
gere. Prima ex causa naturali ⁊ corporali.
sicut patet in multis. qui ꝓpter aliquā infir
mitatē alienationē patiunᵲ. Secundo ex
virtute demonū. sicut patet in arrepticijs.
Tertio ex virtute diuina. ⁊ sic loq̊mur nūc
de raptu. put scʒ quis diuino spiritu eleua
tur ad aliqua supnaturalia. cū abstractiōe
a sensibꝫ scđm illud Ezech. viij. Spiritus
eleuauit me in visionibꝫ dei. Unde licet na
turale sit homini vt in diuina tendat. scđm
illud Augustini pmo ꝯfeᵲ. Fecisti nos do
mine ad te. ⁊ inquietū est cor nostrū donec
requiescat in te. tam̄ iste modus ꝙ quis ad
diuina eleuetur cū abstractione a sensibus
nō est homini naturalis. sed ꝙ ad ea ꝑ sensi
bilia deducatur scđm illud apostoli. Inui
sibilia dei ꝑ ea que facta sunt ⁊c̄. Non est ta
men huiusmodi raptus om̄ino ꝯtra natu
ram. sed preter vel supra facultateʒ nature
quia ad dignitatē hominis qui ad imagi/
nem dei factus est naturaliᵲ pertinet. ꝙ in
deū eleueᵲ. sed quia deus est bonū infinitū
excedēs humanā facultatē. indiget homo
beneficio gratie. vt supernaturaliter ad il/
lud bonū capescendū adiuuetur. Ideo ei
necesse est quantū ad ea que excedunt suaʒ
facultatem. vt quadaʒ fortiori operatione
eleuetur. Et hic est raptus qui quantū ad
aliquid potest dici violētia seu coactio. scʒ
si attendatur operationis modus. non au
tem si attendatur operationis terminus. ī
quem natura hominis ⁊ intentio eius or/
dinatur.

Ad quam vim anime raptus pertine
re videatur.

Capitulum vndecimū.

[S]Ed iam videndū est ad quā potē/
tiam anime. cognoscitiuaʒ scilicet
vel affectiuā. raptus magis perti/
neat. Unde pmo sciēdū est ꝙ de raptu du
pliciter loquꝛ possumus. Uno modo quā
tum ad id in quod aliquis rapiᵲ. ⁊ sic ꝓprie
raptus nō potest pertinere ad vim appetiti
uam sed solum ad cognoscitiuam. quia di/
ctum est ꝙ raptus est preter ꝓpriā inclinati
onem illius quod rapitur. Ipē aūt motus
appetitiue virtutis est quedā inclinatio in
bonuʒ appetibile. Unde ꝓprie loquendo ex
hoc ꝙ quis appetit aliquid nō rapiᵲ. Uno
modo potest ꝯsiderari raptus quantuʒ ad
suā causam. ⁊ sic potest habere causaʒ ex ꝑ/
te appetitiue virtutis. Ex hoc nanꝗ ꝙ appe
titus ad aliquid vehementer afficiᵲ potest
ꝯtingere ꝙ ex violentia affectus. homo ab
omnibꝫ alijs alienaᵲ. Habet etiā effectum
in appetitiua virtute. cū scʒ aliquis delecta
tur in hijs ad q̄ rapitur. vnde ⁊ apostolus
nō solū dicit se raptū ad tertiū celū. qđ per
tinet ad ꝯtemplationē intellectus. sed etiā
in paradisum qđ etiā pertinet ad delectati
onem affectus. Preterea notandū est ꝙ ra
ptus addit aliquid supra extasim. Nam ex
tasis importat simpliciter excessuʒ a seipō
Unde super illo verbo ps. In te dñe spe/
raui dicit glosa. Extasis grece. latine diciᵲ
excessus mētis. Sed raptus super hoc ad
dit quandā violētiā. ideo potest extasis ad
vim appetitiuā pertinere. scilicet cū alicuiꝰ
appetitus tendit in ea que extra ipm sūt. Et
scđm dic̄ b Dyonisius ꝙ extasim facit diui
nus amor. in quantū scilicet facit appetitū
hominis tendere in res amatas. vnde po/
stea subdit. ꝙ etiā ipē deus per habundan/
tiā amatiue bonitatis. extra seipm fit per ꝓ
uidentiā ad om̄ia existentia. Sed iterū sci
endum. ꝙ homo dupliciter potest scđm ap

petitum fieri extra seip̄m. Uno modo quā
do appetitus intellectiuus totaliter in diui
na tendit ꝓtermissis hijs in que īclinat ap
petitus sensitiuus. et sic dicit Dyonisius.
iiij. caplo de diuinis nominibꝫ ꝙ Paulus
ex virtute diuini amoris. extasim faciente
dicit Uiuo ego iam non ego. viuit vero in
me xp̄us. Alio modo quando pretermisso
appetitu superiori. homo totaliter fertur ī
ea que pertinent ad appetitū inferiorem. et
sic dicit Gregorius in. ij. dyal. ꝙ ille q̄ por/
cos pauit. vagatione mentis ꝛ immūditie.
sub semetip̄o cecidit. Et iste excessus vl' ex
tasis plus appropinquat ad ratione͂ raptus
q̄ȝ primus. quia scilicet superior appetit⁹ est
magis homini ꝓprius. vnde quādo homo
ex violentia appetitus inferioris. abstrahit
a motu appetitus superioris. magis abstra
hitur ab eo qđ est sibi propriū. quia tamen
non est ibi violentia eo ꝙ voluntas potest
resistere passioni. deficit a vera ratione ra/
ptus. nisi forte tam vehemens sit passio. ꝙ
vsum rationis totaliter tollat. sicut contin
git in hijs. qui ꝓpter vehementiaȝ ire vel a/
moris insaniunt. Considerandū tamen est
ꝙ vterqꝫ excessus virtutꝫ appetitiue. potest
causare excessum cognoscitiue. vel q2 me͂s
ad quedam intelligibilia rapiatur. aliena/
ta a sensibus. vl' quia rapiat ad aliquā ima
ginariā visioneȝ. vel fantasticam apparitōȝ

De raptu Pauli in tertiū celum.
Capitulum. xij.

P Ostremo de raptu Pauli specia/
liter tractandū est. De quo q̄dam
dixerunt eum tunc non vidisse di
uinam essentiam. sed quandā refulgentiaȝ
diuine claritatis. Sed oppositū determi/
nat Augustinus non solū in libro de vide͂
do deū ad paulinā. sed etiā. xij. super Gen̄.
ad litterā. ꝛ habetur in glosa. ij. Chor. xij.
Et hoc etiā ibi ip̄a verba apostoli d̄signāt
quia dicit se audiuisse verba īeffabilia que
non licet homini loqui. Hec aūt videntur
esse ea que pertinent ad visione͂ beatorum.
que excedit statū vie scd̄m illud Isa. xliiij.
Oculus non vidit deus absqꝫ te. que p̄pa/
rasti diligentibꝫ te. Sciendū aūt est ꝙ me͂s
humana diuinitus rapitur ad ꝯtemplan/
dam veritate͂ diuinā tripliciter. Uno mo/
do vt contempletur eam per similitudines
imaginarias. ꝛ sic de Petro legitur Actu
um. x. ꝙ cecidit super eum mentis excessus
Alio modo vt ꝯtempletur veritate͂ diuinā
per ītelligibiles effectus. sicut fuit excessus
Dauid dicentis. Ego dixi in excessu meo
omnis hō mendax. Tertio modo vt conte͂
pletur eam in sua essentia. ꝛ talis fuit scd̄m
Augustinū raptus pauli ꝛ etiā moysi. ꝛ sa/
tis ꝯgruenter. Nam sicut moyses primus
doctor iudeorum. ita Paulus primus do
ctor gentiuȝ. Nec tamen ex hoc sequitur ꝙ
Paulus ī hoc raptu fuerit beatus. quia li/
cet diuina essentia non possit videri ab in/
tellectu creato nisi per lume͂ glorie. de quo
dicitur in p̄s. in lumine tuo videbim⁹ lu/
men. hoc tamen dupliciter participari po/
test. vno modo per modū forme īmanentꝫ.
ꝛ sic beatos facit sanctos ī patria Alio mo
do per modū cuiusdā passionis transeuntꝫ
sicut etiā dicitur de lumine ꝓphetie. ꝛ sic lu/
men illud fuit in Paulo. ideo tunc nō fuit
simpliciter beatus nec habitualiter. sed so/
lum quodāmodo habuit actum beatoruȝ:
ideo etiā tunc in eo non fuit fidei actus. sed
bene habitus. cū illa actuali visione. Sed
quantum ad hoc ꝙ dicit se raptuȝ vsqꝫ ad
tertium celū sciendū est. ꝙ nomine tertij ce
li potest vno modo intelligi aliquid corpo
reum. ꝛ sic tertiū celuȝ est celū empireū. qđ
dicitur tertiū respectu celi aerei ꝛ celi side/
rei. vel potius respectu celi siderei ꝛ respe/
ctu celi aquei siue cristallini. Et dicitur ra
ptus ad tertiū celū. nō quia raptus sit ad vi
dendū similitudineȝ alicuius rei corporee
sed propter hoc ꝙ locus est cōtemplatiōis
beatorum. in quo scd̄m glosam deus osten
dit ei vitam in qua videndus est in eternū
Alio modo per tertiū celuȝ potest intelligi
aliqua visio supermundana. que potest di
ci tertiū celuȝ triplici ratione. Uno modo
scd̄m ordine͂ potentiaꝝ cognoscitiuarū. vt
primū celuȝ dicatur visio supermundana
corporalis. que fit per sensum. sicut visa est
manus scribe͂tis in pariete. Daniel. v. Se
cundū aūt celū sit visio imaginaria. sicut il
la quā vidit Isaias ꝛ Johānes in apocali
psi. Tertiū vero celū dicat̄ visio intellectu
alis vt Augustinus exponit. xij. super Gen̄.
ad litterā. Secundo modo potest dici ter/
tium celum scd̄m ordine͂ cognoscibiliū. vt
primū celum dicatur cognitio spiritus hu
mani ꝛ suarū spiritualiū virtutū. scd̄m co/
gnitio celestiū spirituū. tertiū cognitio ipi
us sp̄us diuini. seu ꝯtemplatio dei. Tertio

mō pt dici tertiū celū scđm gradꝰ ꝯtemplationis dei. quoꝝ pmus ptinet ad angelos infime ierarchie. scđs ad āgelos medie. ꝛ tertius ad angelos supme vt dicit glo. ij. coꝛ. xij. Quia vero visio dei nō pōt eē sine delectatōe. iō dicit se raptū nō solū ad tertiū celū rōne diuine ꝯtemplatōis. sȝ etiā in paradisum rōne ꝯseqntis delectatōis. Sȝ quātū ad illud qđ Paulꝰ ait. siue i corpe siue extra corpꝰ nescio. deꝰ scit Sciēdū. ꝙ sicut dicit Aug. xij. sup Geñ. ad lrāȝ. nisi ab hac vita qsqȝ qđāmodo moriaꝛ. siue oīno exiēs ꝺ corpe. siue auersus ꝛ alienatꝰ ab hijs corpeis sensibꝰ. in illā ñ subuehiꝛ visionē. Iō satȝ ꝯstat ꝙ paulꝰ tūc adhuc exñs in statu vie. ñ vidit deū p eēntiā sine abstractōe a sensibꝰ. Pꝰtñ illū raptum qñ cessauit illa visio. memoꝛ fuit illoꝝ q̄ viderat. nō p viȝ memorie corpalis seu sensitiue ptis. sȝ p aliqs spēs itelligibiles. habitualiꝛ ex h in eiꝰ intellectu relictas. vñ totā illā cognitōȝ. nec cogitare poterat aut verb exꝓmere. ꝛ h est ꝙ diċ. q̄ ñ licet homī loq̄. Utꝝ aūt aīa Pauli in statu illo fuit totaliꝛ a corpe sepata. vlꝛ vtrū ipe h ignorauerit. dicēdū est ꝙ nō fuit necessariū ꝙ aīa sic separeꝛ a corpe. vt ei nō vnireꝛ sic forma. fuit tñ necessariū eiꝰ itellectū abstrahi a fantasmatibꝰ. ꝛ sensibiliū pceptōne. qꝛ talibꝰ pceptōibꝰ nō eleuaꝛ intellectꝰ ad altissimā diuie eēntie visionē. Nec tñ oportuit aīaȝ separi a viribꝰ aīe vegetabilꝛ. sic aīa sensibilis. qꝛ vires vegetatiue ñ opanꝛ ex intētione seu cognitōe. sic sensitiue vires. sȝ per modū nature. iō nō reqriꝛ ad raptū abstractio ab eis sic a potētijs sensitiuis. p q̄ꝝ opatione minuereꝛ intētio aīe circa itellectiuā cognitōȝ. Sȝ vtrū de facto aīa pauli tunc fuerit a corpe sepata lꝛ nō. ꝛ vtꝝ h sit illđ qđ aplꝰs se nescire diċ. icertū ē. Quidā ei dicūt illđ qđ aplꝰus ait. se nescire an i corpe an extra corpꝰ. nō referre ad eē hoīs rapti. qi igrauerit an aīa eiꝰ eēt in corpe lꝛ nō. sȝ ad modū raptꝰ vt igrauerit an corpꝰ fuerit silꝛ raptū cū aīa in tertiū celū lꝛ nō. sȝ solū aīa. sic de Ezech. dꝛ ꝙ adductꝰ ē in visiōibꝰ dei in iherusalē. Sȝ hūc sensuȝ iprobat Aug. xij. sup Geñ. ad lrāȝ. Iō alij scđȝ aliū sensū intelligūt. vt. s. aplꝰs sciuerit se fuisse raptum scđm aīaȝ ꝛ nō scđm corpꝰ. nesciuit tñ nec tūc. nec postea. qliꝛ se hrēt aīa ad corpꝰ. scȝ an fuerit a corpe sepata vl nō. Unde dicit August. sup Geñ. xij. ad litterā pꝰlongā in qsitōȝ ꝯcludens. Restat ğ fortasse vt h ipm ignorasse intelligimꝰ. vtrū qñ in tertiū celū raptū est. in corpe fuerit aīa. qūo in corpore est qñ corpꝰ viuere diciꝛ. siue vigilātis siue dormiētis. siue in extasi a sensibꝰ corporis alienati. an ꝺ corpe oīno exierit vt mortuū corpꝰ iaceret. Et iō cuȝ aplꝰs ait. Scio hominē in xp̄o raptū licet hō noiet ꝯpositū ex aīa ꝛ corpe pt tñ p synodochen intelligi. vt pars homīs hō noieꝛ. ꝛ pcipue anīa que est pars eminētioꝛ. Potest etiā intelligi eum quē raptū dicit nō tunc hominē fuisse quādo raptus fuit. sȝ post annos. xiiij. Unde dicit Scio hominē. ꝛ nō ait. scio raptum. licet eñ raptꝰ ꝓprie differat a morte. nichil tamē ꝓhibet mortē sic diuitus ꝓcuratā mortē dici. ꝛ sic August. dicit. xij. sup Geñ. ad litterā. dubitāte inde apostolo. qs nostrū inde certus esse potuit. Uñ qui sup hoc loquunꝛ magis ꝯiecturaliꝛ q̄ȝ certitudinaliter loquunꝛ. Hijs itaqȝ pmissis que ad speculatiuā ꝯtēplatōis cogscēde ptinēt ad practicā ꝯtēplatiōis acq̄rēde ꝓceda mꝰ

Tractatꝰ secundꝰ cōpendij ꝯtemplationis: de spūali genealogia Jacob. ꝛ de figuralibꝰ exēplis ad ꝯtēplatōȝ ꝓficientibꝰ:

Vite actiue et cōtēplatiue mutuā habitudinē. atqȝ ordinē gñatōis ꝓtutū ptinētiū ad vtrāqȝ. nulle veterȝ testamti figure aptiꝰ significare. aut ꝯgruentiꝰ repsentare videnꝛ. q̄ȝ ille que in Geñ. de duobꝰ vxoribꝰ Jacob ꝛ eaꝝ generatōe legūtur. vt bñ merito de eaꝝ ple mystice intellecta. ꝓpheta dixisse crediꝛ. Hec est generatio querentiū dñm. q̄rentiū faciē dei Jacob. q̄rentium scȝ nō gressibꝰ pedū. sȝ gradibꝰ virtutum. sic eñ p opatione virtuosam. querendam eē faciē dei id est ꝯtemplatiuā eiꝰ visionē idē ostendit qui ait Ibūt de virtute in virtuteȝ. videbiꝛ deꝰ deoꝝ in syon. De hijs ergo figuris ꝛ eaꝝ sensibꝰ misticis erit tractatꝰ pñs. solū. xij. capitula ꝯtinēs.

Capitula secūdi tractatus.

Primū de iacob spūaliꝛ itellecto Secūdū de duabꝰ vxoribꝰ eiꝰ. Tertiuȝ de duabꝰ eiꝰ ancillis Quartū de q̄tuoꝛ pmis lye filijs Quintum de duobus filijs bale Sextum de duobus filijs Zelphe. Septimum de quinto lye filio. Octauum de eius filio sexto. Nonum de eius filia septimo genita:

Decimũ de pmo rachel filio. Undecimũ de secũdo eius filio oĩum vltimo. Duodecimũ de totius genealogie spũalis epilogo.

De Jacob spũalit intellecto.
Capitulũ primũ.

Acob interptatur supplantator. q a i facie Esau fugiẽs vidit in sõpnis scalã de terris ad celos attingẽtẽ τ postea mutato noĩe ab angelo vocatus est isrl. i. vir videns deũ. Unñ ꝓpter vtutẽ vidẽs deũ. ꝑ ꝯtemplatõz. Hic ꝗ ꝯgruẽtissime virũ vtuosuz τ ꝯtemplatiuũ signat. q supplãtato Esau. i. dyabolo τ vitijs eius. ꝑ scalã virtutũ de terrenis ad celestia ꝯscendere. τ ad visionẽ dei ꝯtẽplando meretur ꝑtingere. cuius figure ꝯtinẽtia ex alijs q in Jacob ꝯtigisse leguntur. id ẽ ex vxoribus τ filijs eius manifestissime patet. sicut ĩ li. de duodeciz pñarchis subtiliter atq͛ vtiliter venerabilis Rich. ꝑseq̃tur. Unñ huius libri sñiaz atq͛ ordinẽ sub cõpendio colligere dignũ duxi.

De duabus vxoribus Jacob.
Capitulũ secundũ.

Abet ergo Jacob vxores duas. h Prima est lya. secũda rachel Lya fecundior. rachel formosior. Lya fecunda sz lippa: rachel vero sterilis sz forme singularis. Lya est disciplina virtutis: rachel doctrina veritatis. Lya desideriuz iusticie. rachel studiũ sapiẽtie. Hee sunt ita q͛ due sorores. τ spiritus rõnalis gemie vxores. Rachel est rõ qua discernimus. lya vero affectio qua diligimus. Ratio ꝑtinet ad veritatẽ: affectio ad vtutẽ. Ex hijs oritur generosa ꝓles. Ex rõne oriuntur ꝯsilia recta. ex affectõe desideria sancta. Ex illa spũales sensus. ex ista ordinata affectio. ex illa deniq͛ oĩs veritas. ex ista oĩs vtus. Sicut ꝗ rachel ẽ meditari. ꝯtemplari. discernere. intelligere. sic ꝑtinet ad lyã flere. dolere. gemere. suspirare. Nã lya est affectio / diuina inspiratõe inflãmata. rachel est rõ / diuia reuelatõe illuminata. Lya est affectio / ad normã iusticie seipam ꝯponẽs. rachel rõ / se in celestis sapientie ꝯtemplationẽ attollẽs. Unñ recte lya laboriosa. rachel vo visuz ꝑncipiũ iterptatur

De duabus ancillis eius.
Capitulũ tertiũ.

Cepit aũt vtraq͛ illaꝝ ancillam suã. lya zelphã. rachel balã Hoc ẽ a affectio sensualitati. rõ imaginationi. obsequitur. sensualitas affectioni. imaginatio famulatur rõni Nã sine imaginatõe rõ nihil sciret. sine sensualitate affectio nil saperet. Discurrit ꝗ imaginatio vt ancilla inter dñm τ seruũ. i. inter rõnez τ sensum. Et quicq̃d intrinsecus haurit. ꝑ sensuz carnis intus repsentat ad obsequiũ rõnis. Sz τ sensualitas nihilominus satagit τ sollicita ẽ circa freq̃ns ministeriũ. ad dñe sue lye parata obsequiũ Est tñ balã garrula. zelpha vero temulẽta Bale nãq͛ loquacitatẽ nec ipa eius dña rachel. cõpescere põt. zelphe sitim. lya oĩno extinguere nõ põt. Nã ad satiandũ appetitũ. sensualitatis vino scz. id ẽ gaudio voluptatis. totus mũdus nõ sufficit. quia quãto plus bibit. tanto amplius sitit. Unñ recte zelpha. os inhyans vocatur. cuius sitis nõ extinguitur. Ymaginatio aũt cũ tanta importunitate in aure cordis ꝑstrepit. vt eius clamorẽ rachel oĩno cohibere nõ possit. Unde per strepitũ cogitationũ eius. qualis τ quanta sit bale garrulitas. etiã inuiti quotidiano experimento docemur. Ideo nõ ĩmerito bala. hoc est inueterata dicitur. quia ĩ garrulitate inueteratoꝝ morẽ imitatur.

De quattuor pmis filijs lye.
Capitulũ quartum.

Rius ergo de filijs lye dicenduz p videtur. Nam ipa pus peperisse legitur. Igitur septenaria Lye ꝓles septẽ sunt virtutes. ordinati affectus. scz timor. dolor. spes. amor. odiũ. gaudiũ pudor Isti omẽs modo possunt esse ordinati. modo inordinati. sed cũ ordinati fuerint. tunc bene inter Jacob filios deputandi Primo ergo nascitur timor. q͛ scriptũ est. Iniciũ sapientie timor dñi. Hec est prima virtutũ ꝓles. sine qua ceteras habere ñ potest. hic ex ꝯsideratõne peccatorũ nascitur. vnde iure ruben id est visionis filius vocatur. quia quãto quis peccata perfectius. sepiusq͛ ꝯsiderãdo videbit. tanto vehemẽtius timebit. Primo filio nato τ paulatim crescẽte. secundus nascitur. quia magnũ timorẽ necesse est vt dolor sequatur. ideo merito talis filius symeon id est exauditio nominatur. quia qui vere penitendo dolet. absq͛ dubio exauditus indulgentiam accipiet. Post hec sequitur spes venie. hic est tertius filioꝝ Jacob. qui ideo leui id est additus vel additio dicitur. q͛ illis duobus ꝑoribus datis hic supaddit. quẽ sic diuinus sermo nominat. ne ante timorẽ τ cõdignũ pnie dolorez. quis de spe venie pre

ſumat. Sȝ ſicut poſt creſcentē quotidie ti
morem ſuborť⁹ eſt dolor. ſic vtiqȝ poſt ſpez
natā ꝛ ꝑ quotidiana incremēta ꝓficientem
naſciť amor Hic eſt ille filiorū Jacob. qui
quarto loco naſciť. ꝛ Judas. id eſt ꝯfitens
in ſcriptura nomiať. qꝛ quiſqȝ qꝺ amat lau
dat. ꝛ illa vera laudatio. ipa eſt pura ꝯfeſſio
ſemꝑ quidē ꝯfitendo laudas. ſi ſꝑ amas et
ſemꝑ deſideras. Nec tñ ſufficit Jude ꝯfeſ/
ſio diuine laudis. ſȝ amat etiā ꝯfeſſionē ꝓ/
prij criminis. qꝛ ꝛ hāc ꝛ illā ad amorē ꝛ ho
norē dei multū ꝑtinere cognoſcit. ꝛ multū
ꝯmendat bonitatē ei⁹. nō ſoluȝ ꝙ bona ſua
largiter tribuat. ſȝ etiā ꝙ mala noſtra miſe
ricorditer ignoſcit. Hic larg⁹. hic pi⁹. vtro
biqȝ bonus. Jdeo iudas ħ inceſſant ꝯfiteť
ne ingrat⁹ appareat. vel de indulta venia vľ
de ꝯceſſa gratia. Ecce ğ quattuor primos
filios lye. ꝑmus eſt timor pene. ſecund⁹ eſt
dolor pnīe. terti⁹ ſpes venie. q̄rt⁹ amor iuſti
cie. ꝛ poſt ħ deſinit parere.

De duobꝫ filijs Bale.
Capitulum quintum.

Ato itaqȝ Juda id ē bonoꝝ iuiſi/
n biliū amore ſeu deſiderio exurgē
te atqȝ feruēte. incipit rachel amo
re ꝓlis eſtuare. qꝛ incipit velle cognoſcere.
Nam vbi amor ibi ocul⁹. Jdeo quātū pl⁹
creſcit iudas. id eſt affect⁹ diligēdi. tāto ām
plius in rachel feruet deſideriū pariēdi id
eſt ſtudiuȝ cognoſcendi. Sȝ quia difficile
eſt. imo pene ipoſſibile mentē carnalē ꝛ ad
huc in ſtudijs corꝑalibꝫ rudē. ad inuiſibili
um intelligentiā aſſurgere. ꝛ in illis ꝯtem/
plationis oculū figere. ideo ꝑus cogitat ꝑ
imaginationē. q̄ ne dū videre valet ꝑ intel
ligentie puritatē. Et ħ eſt cauſa cur rachel
ꝑus filios habȝ de ancilla. q̄ȝ generet de ſe
ipa. Sicut eīm ꝑ rachel rōnez. ſic ꝑ ei⁹ an/
cillā intelligim⁹ imaginatōz. ſȝ imaginatio
alia eſt beſtialis q̄ abſqȝ oī deliberatōe huc
illucqȝ vaga mēte diſcurrit Alia ē rationaľ
qñ ex hijs q̄ ꝑ ſenſuȝ corporeū nouim⁹. ali/
quid imaginabiliť fingim⁹ vt qñ ex multis
bonis vľ malis. q̄ in hac vita ſenſus corpo
reus expiť. q̄le vel quātū bonū vel malū in
vita futura eſſe poſſit colligiť. ꝛ ex imagina
tione q̄dā futuroꝝ imago figurať. talis ita
qȝ imaginatio. ꝛ ad bale ꝛ ad rachel ꝑtine/
re videť. Ad bale ꝑtinet in quātū imagina
tio. ad rachel in quātū rōnalis Talis itaqȝ
ꝓles. ꝛ imaginatōis eſt ꝑ natiuitatē. rōnis.
ꝑ adoptōz. Hmōi eīm ꝓlez vna generat. ſȝ
altera educat. Ex bale nāqȝ naſciť. ſȝ ꝑ ħ ra
chel moderať. Sunt itaqȝ due filie bale. q̄
rū ꝑmogenit⁹ dan diciť. poſterior neptaluȝ
noiať. Ad dan ꝑtinet futuroꝝ maloꝝ cōſi/
deratio. ad neptalim ſpeculatio futurorū
bonoꝝ. Quia ergo ꝑ officiuȝ dan. illicitas
cogitatōes depꝛhēdim⁹. arguim⁹. dampna
mus. caſtigam⁹. recte eū dan. id eſt iudiciū
vocam⁹. Nam ad eū ꝑtinet. exurgens ma/
lum ſtatim cū ꝑ cogitationē pulſat. in iudi
ciū adducere. diligenter diſcutere. depre/
henſum dampnare. ꝛ deceptoriā cogitati/
onē ex alia ꝯſideratione percutere. ac tem/
ptantia mala ex tormentoꝝ recordatōe ex/
tinguere. Sed ſicut ad officiū dan ſpectat
ꝑ p̄ſentationē pene reprimere exurgētia vi
cia. ſic ad neptalim ꝑtinet per ꝯſiderationē
p̄mioꝝ. inflāmare deſideria bona. Et quia
qñqȝ ꝯꝑatione vtiť. vt qñ ex p̄ſentiū bono/
rum mľtitudine vľ magnitudine colligit
illa futura vite gaudia q̄t vľ q̄nta eē poſſint
Qñqȝ ꝫo vtiť trāſlatōe. vt qñ reꝝ iuiſibiliū
quālibet deſcriptōz tranſfert ad reꝝ viſibi
liū ſignificatōz. recte neptalim diciť. q̄ cō/
paratio vel cōuerſio interp̄tať. qꝛ ſcȝ reruȝ
ꝯꝑatione vtens. ꝛ qꝛ quicq̄d ſcriptū repiť.
ad ſpiritualē intellectū tranſferens ꝯuertit
Et ħ de filijs bale.

De duobꝫ filijs zelphe.
Capitulū ſextū.

Jdēs itaqȝ lya. ſororē ſuā rachel
v adoptiua iā ꝓle gaudere. ꝓuocať
ꝛ ipa ancillā ſuam viro tradere. vt
poſſit cū ſorore ſua de filioꝝ adoptōe exul/
tare. ſi igiť vt dictū eſt. ꝑ zelphā ſenſualita/
tē debem⁹ accipe. quā aliā q̄ſo virtutis ꝓlē
p̄t ipa gignere. niſi vt diſcat ꝛ in rebꝫ ꝓſpe/
ris tꝑanť viuere. ꝛ in aduerſis patiētiā hře
Jſti ergo gad et aſer duo filij zelphe rigor
videlicȝ abſtinētie. ꝛ rigor patiētie. ħ eſt ge
mia ꝟtutū ꝓles quā zelpha q̄dē parit. i do
lore tñ. ad magnā felicitatē ꝛ btitudinē do
mine ſue. qꝛ ꝑ abſtinētiā ꝛ patiētiā caro q̄/
dē affligiť. ſȝ ad magnā inde pacē ꝛ tranq̄l
litatē anim⁹ cōponiť. Hic eſt ꝙ nato gad.
lya exclamat dicēs. Feliciť. Et iteꝝ aſer na
ſcēte ꝓnūciat. Hoc ꝑ beatitudīe mea. Un
de ꝛ gad id eſt felicitas dicitur. ꝛ aſer bea/
tus ſeu beatitudo noiať. Sȝ qñ queſo lya
ancillā ſuā viro ſuo traderet. vel tales ado
ptaret. niſi ſororȝ ſue exēplo ꝓuocata fuiſſet

20

Prius em̄ sp est vt ancilla rachel redi/
gatur sub viri ptāte. q̃ȝ ancilla lye. qꝛ si imagi
natōis euagatio. q̄ fit p inutiles cogitatio/
nes pius nō repmit̄. sensualitatꝫ imoderat⁹
appetit⁹ minie tpat̄. Et h̄ de filijs zelphe.

De mandragoris ruben.

n Atis itaqꝫ gad ꝛ aser. Jam tp̄s in
stat q̄ ruben mādragoras iueniat
si tn̄ eū foras ire nō pigeat Per ru
ben vt p̄dictū est timorē dei accipim⁹. q̄ in
tus ē qn̄ in secreto cordis. in ꝯspectu dei. i
nr̄a cōscia trepidam⁹. sꝫ foras exit qn̄ ꝓpter
deū. etiā hoib⁹ nos ad oēm obediētiā incli
nam⁹. Exit g̃ ruben tpe messis tritici. qn̄ ex
impio obediētie. exercet se timor in opibus
iusticie. Tūc aūt ruben mādragoras inue
nit. q̄s ab ipo mr̄ ei⁹ lya accipit. qꝛ p mādra
goras q̄ odorē suū solent late spargere. bo
ne opiniōis famā debem⁹ accipe. q̄s q̄dem
tūc lya accipit: qn̄ oblata laus affectū tan/
git. qn̄ in laudis sue pconijs anim⁹ afficit̄.
ꝛ pueꝛse delectat̄ Hoꝝ partes rachel petit
lya ꝯcedit. vt viꝝ accipiat. q̄ plis desideriū
flagrat. qꝛ suadet affectōi rō. humani fauo/
ris appetitū sub suo moderamie tpare. si ad
multiplicādā virtutū plez. cupit de diuini
spūs copl'a gaudere. Nouit em̄ rachel me/
lius q̃ȝ lya mandragoris vti. qꝛ quicq̄d af/
fectio cordis vsurpat ad laudē sui. recti⁹ sa
ne rō retorquet ad gl'iam dei. Recte aūt ru
ben p̄ ceterꝫ filijs lye post natos gad ꝛ aser
mandragoras iuenisse dicit̄. qꝛ quelibet ex
opib⁹ p̄clarıs abstinētie ꝛ patiētie ad timo
rē nō ad tumorē pfecisse. maxie laudam⁹ ꝛ
miramur.

De Jsachar q̄nto filio lye.
Capitulū septimū.

p Ostea g̃ quinto loco lye fili⁹ Jsa/
char nascit̄ Hic ē internū gaudiū
ꝛ spūalis dulcedo. q̄ intus sentit̄.
quā tūc veracit̄ habem⁹. qn̄ de veris ꝛ iter
nis bonis gaudem⁹ Pro tali ple libent̄ lya
mādragoras ꝯtempsit. vt talē filiū habere
possit. Mens etem̄ q̄ in laude hoīum dele
ctat̄. q̄d sit ineternū gaudiū expiri nō mere
tur. Recte aūt p⁹ natiuitatez gad ꝛ aser lya
talē filiū genuit. qꝛ nisi p abstinētiā ꝛ patiē
tiaꝫ. mens hūana ad veꝝ gaudiū nō ptin/
git. Oportet g̃ nō solū falsaꝫ delectatōꝫ sed
etiā vanā pturbationē excludere. q̄ vult de
veritate gaudere. Jsachar aūt merces iter
p̄tat̄. qꝛ ex nr̄is laborib⁹ tale gaudiū veꝝ. p
seueranti longanimitate expectam⁹. Cui⁹
gaudij dulcedinē. scriptura nūc gustū nūc
ebrietatē vocat. vt q̃ȝ sit p̄ua vl' magna ostē
dat. Praua quidē ad ꝯpatōꝫ future pleni/
tudinis. magna aūt. in ꝯpatōne cuiuslibet
mundane iocūditatis.

De sexto lye filio zabulon.
Capitulū octauū.

p Ost Jsachar zabulon nascit̄ q̄ ha
bitaculū fortitudis interp̄tat̄. per
quē intelligim⁹ odiū bonū. odiuꝫ
ordinatū. odiū vicioꝝ. De q̄ ꝓpheta. Perfe
cto odio oderā illos. Et iteꝝ. Omnē viam
iniq̄tatis odio habui Hic est ille egregius
miles dei. q̄ bella dn̄i p̄liari nō cessat. ꝛ quē
vsitato noīe scriptura zelū dn̄i vel zelū re/
ctitudinis appellat. Recte g̃ post Jsachar
qui merces interp̄tat̄. zabulon id est habi/
taculū fortitudinis nascit̄. quia post degu/
statā eterne mercedis dulcedinē. anim⁹ mi
rabilit̄ ꝯtra tēptationes roborat̄. ꝛ ideo sua
pericula puipendēs. dn̄i iniurias fortiter
vlciscit̄. Jste est zabulon. q̄ irascendo iram
dei placare ꝯsueuit. qui pie seuiēdo. dn̄ ho
minū vicia corrigit. eis q̄i nō pcendo meli
us parcit. Absqꝫ dubio nil sic placet deo q̄
modo zelus aniaꝝ Judā aūt ꝛ isachar p̄/
us q̃ȝ zabulon. lyam pepisse legim⁹ Et per
iudā charitatis amorē. p isachar spirituali
um gaudioꝝ expientiā significari iam dixi
mus. Prius itaqꝫ iudā ꝛ isachar nasci ne/
cesse est. qm̄ mens q̄ charitatis ꝛ interne su
auitatis adhuc expers ē. rectitudinis nor/
mā i suo zelo s̄uare minie p̄t. Oꝫ etiā zabu
lon nō solū delinq̄ntes corrigere. sꝫ ꝛ tēpe
tribulatōis ꝯtra psequētes defensare. alio
quin ver⁹ zelus non est. si paratior est ad fe
riendū q̃ȝ ad ptegendū. Ideo habitaculuꝫ
fortitudinis merito interpretat̄ Zabulon.
quia perfectus zelus. tanq̃ȝ forte domicili
um ꝛ firmiter munitū debꝫ infirmiores cō
tra omnia pericula. doctrina ꝛ oratione p̄/
tegere ꝛ vndiqꝫ munire. ꝛ in hoc non soluꝫ
infatigabiliter. sed etiā insuperabiliter per
seuerare. Magna aūt est hec virtus. cuius
officio quisqꝫ non solū seipm contra vicia
munit. sed etiam alios a peccatoꝝ laqueis
eripere contendit. ꝛ quoꝝ nō potest malici
am in meli⁹ mutare. nitit̄ saltē resistēdo rep
rimere. Quā maiorē gratiā potest de⁹ homi
ni ꝯferre. q̃ȝ vt ei⁹ ministerio. puersi hoīes i
melius cōmutent̄. ꝛ vt de filijs dyaboli fi/
lij dei efficiantur. An forte cuiq̃ȝ maius

videbit̃ eẽ mortuos ſuſcitare. Ergo ne ma
ius erit ſuſcitare carnẽ iteꝝ morituram ꝙ̃ a/
nimã ieternũ victurã. ⁊ carnẽ reuocare ad
gaudia mundi ꝙ̃ aĩe reſtituere gaudia celi
Merito ergo zabulon nato. exclamat ma/
ter eiꝰ lya. Ditauit me dñs dote bona.

De dina filia lye ſeptimo genita.

Capitulum. ix.

ſ Ed poſt has ſex virtutũ ſoboles.
poſt vicioꝝ odiũ. nullꝰ iõ p̃ſumat
ſe ſine vicio eſſe. aut i hac vita oĩa
peccata plene deſerere. aut ꝑfecte vitare. i/
mo eos ſepe ꝑ quos deꝰ alioꝝ errata corri/
gere diſponit. ex magne pietatis diſpenſati
one. grauiter cadere ꝑmittit. vt ex ꝓpria cul
pa diſcant. ꝙ̃ miſericordes in alioꝝ corre/
ctione eſſe debeãt. Sꝫ q̃ntũ putas erube/
ſcũt. ⁊ cũ quali ſe humilitate deiciũt q̃ ſe in
id vñ alios corrigunt. vl' forte in aliqđ gra
uius lapſos ꝯſpiciũt. q̃ alijs in ſtatu recti/
tudinis formã p̃buere debuerũt. Hinc eſt
ꝙ poſt zabulon naſcit̃ dina. qꝛ ſepe poſt ni
miũ zelũ. interueniẽte culpa. ſequit̃ humil'
verecũdia. Nihil em̃ aliud intelligimꝰ ꝑ di
nam niſi verecũdiã. ſꝫ ordinatã. qꝛ ſolũ pec
catũ erubeſcere. eſt bonã verecundiã hr̃e ⁊
ordinatã Sꝫ q̃ zabulon nõ dũ gignere me
ruit. fruſtra ſe dinam poſſe gignere credat
Diſce p̃us peccatũ odiſſe. ⁊ tũc incipies ve
raciter erubeſcere. Jlle pudor verꝰ eẽ cog/
ſcitur quẽ vicioꝝ odiũ p̃cedit ⁊ comitatur
Hũc nõ habẽt q̃ ampliꝰ erubeſcũt hr̃e ſor/
didã veſtẽ ꝙ̃ ſordidã mentẽ. aut q̃s magis
puderet in orõe feciſſe barbariſmũ ꝯ regu
lã p̃ſciani. ꝙ̃ ꝑtuliſſe mẽdaciũ ꝯ regulã xp̃i
Uel q̃s in p̃dicatõis officio. dũ ꝯ ſuꝑbiaꝫ
diſputãt ſi forte breuẽ loq̃ndi ſillabã ꝑdu/
cerẽt. magꝭ eos puderet de vicio orõnis ꝙ̃
de vicio elatõis. Nõ eſt credendũ hãc eẽ il
lã verecũdiã. quã intelligere d̃bemꝰ ꝑ dinã
nõ te credaſ dinã genuiſſe ⁊ ordinatã vere
cundiã hr̃e. ſi minꝰ erubeſcꝭ pudẽda cordis
ꝙ̃ corꝑis. ſi magꝭ verearꝭ vultũ hoĩm ꝙ̃ cõ
ſpectũ dei ⁊ angelorũ. Diligent̃ igit̃ ꝯſide/
rãti ꝙ̃ ſit raꝝ atq; paucoꝝ. humanã verecũ
diã plene viciſſe ⁊ ſolã illã q̃ ordinata ẽ poſ
ſidere. nõ erit vñ mirari debeat cur tal' cõplẽ
tã ſero lya pariat vl' ꝯcipiat Sꝫ ne de noĩs
rõne p̃teriſſe videamur. dina iudiciũ iſtud
iterp̃tat̃. Hoc itaq; ẽ illud iudiciũ q̃ q̃ſq; a
ꝓpria ꝯſciẽtia ꝯueniẽter ꝯuincit̃. ꝯdẽpnat̃.
⁊ digna ꝯfuſiõis pena mulctat̃. vere iudici
um mirabile digneq; ꝓnunciãdũ cũ demõ
ſtratõis admiratõe. in q̃ q̃nto q̃ſq; ſeipꝫ ar
dẽtiꝰ diligit. tanto in ſeipo acriꝰ ſeuit. in q̃ ſi
bi parci vehemẽtiꝰ cupit. tãto minꝰ ip̃e ſibi
ꝑci. Nõ tñ ſine cã fuit ꝙ pꝰ natũ zabulon.
deꝰ lye nõ filiũ ſꝫ filiã dare decreuit. q̃ fris
audaciã blande mitigaret. ⁊ blãdicijs deli
niret. Ualde g̃ oportunũ videt̃ ꝙ pꝰ zabu/
lon q̃ iratũ ⁊ zelantẽ animũ gerit. dina na/
ſcẽdo ſuccedit. vt ex ſororꝭ lenitate. fris fero
citas tꝑet̃. mltũ em̃ zelãtis anĩ ĩpetũ tꝑat.
cũ in ſeipo iuenit q̃s vñ erubeſcat. Sꝫ qꝛ
dina nil magnificũ molit̃. tribũ in populo
iſrahel facere nõ meret̃. imo etiã ſepe dum
plus iuſto ꝯfundi metuit. ad fortia virilia
nõ ſolũ nõ ꝯualeſcit. ſed ea etiã p̃pedire cõ
ſueuit. Sꝫ ꝙ̃uis velut femia pauida ſit ad
oꝑa fortitudinis. iuenit̃ tñ ꝓuida ad cuſto/
diã honeſtatis. Et ꝙ̃uis neſciat placere ꝑ
fortitudinẽ. placet tamẽ ꝑ forme pulchri/
tudinẽ. quia modeſtia verecũdie in ſui dile
ctione allicit. ⁊ ſe homĩbꝫ cõmendabileꝫ et
amabilẽ reddit. Unde quia verecũdie ve/
nuſtas ab om̃ibꝫ fere ꝯmendat̃. laudatur.
amat̃. dinã egredientẽ ⁊ intima ſua deſerẽ/
tem. ⁊ q̃ eã humiliare ꝯſueuerat. infirmita
tis memoriã. cito obliuiſcentẽ. ſubito ho/
minũ laudes excipiũt. ⁊ eã dũ fauoribꝫ de/
mulcẽt. corrũpunt. Dũ ergo in oblata lau
de delectat̃. ꝑ ſychen id eſt amorẽ vane glo
rie. filiũ ſcꝫ emor id eſt amoris ꝓprie excellẽ
tie. corrũpit̃. Totiens em̃ ſychen. quaſi vi/
olentia quadã potiꝰ ꝙ̃ volũtate. dinã nolẽ
tem opprimit. quotiẽs mentẽ modo inuitã
ad turpẽ laudis delectatõꝫ trahit. Certe ſi
dina ſemꝑ per humilitatẽ ꝑuula fuiſſet. vl'
intra thalami ſui ſecreta ſeipam cohibuiſ/
ſet. nec corruptõis maculã incurriſſet. nec
tantoꝝ maloꝝ que in corruptõis ſue vindi
ctaꝫ ſecuta ſunt. cauſa extitiſſet. Hec de no
uiſſimis liberis lye dicta ſufficiãt.

De Joſeph p̃mogenito rachelis.

Capitulũ. x.

ſ Ciendũ aũt eſt ꝙ affectus predi
cti tunc veraciter creduntur bo
ni. quando ſunt nõ ſolũ ad finẽ de
bitũ ordinati. ſꝫ etiã ꝑ debitum modũ atq;
mẽſurã moderati Timor em̃ nimiꝰ ſepe ca
dit in deſperationẽ. dolor in amaritudinẽ
ſpes immoderata in preſumptioneꝫ. amor
ſuperfluus in adulationẽ. leticia ſuperua/
cua in diſſolutionẽ. ira intꝑata in furorẽ. ⁊

ita virtutes in vicia vertunt. si per discretionem minime moderant. Hic est ille Joseph qui sero nascit. sed a patre plus ceteris amat. qr sine discretione virt⁹ nulla ꝯsūmatur. nulla ꝯseruat. Sz vix sero talē filiū accipere meremur. quia ad discretionis ꝑfectionē nō sine magno vsu. nō nisi per magꝫ expimenta erudimur Multa quidē de discretione legendo. multa audiēdo discim⁹ multa ex insito nobis ratiōis iudicio. Verūtamē in hac nūq̄ ad plenū erudimur sine expientie magisterio. Prius est ergo vt satagamus singulis virtutib⁹ studium frequens impendere. quod dum facimus necesse ē nos sepius cadere. oportet nos sepe resurgere. ⁊ per frequentē lapsum addiscere. qua vigilantia. qua cautela oporteat virtutū bona acq̄rere vel custodire Sic mēs diu exercitata. ad plenā morū discretōez ꝑducitur. ⁊ quasi de nato Joseph iure letat Patet aūt rō cur nec ipa quidē lya cur nec ancillaꝝ vlla sed rachel sola potuerit talē filiū gignere. Siq̄dem nō est sensualitatꝫ. nō imaginatōis. nō deniq̄ ipius affectōis. sed solius est rōnis discernere. sicut ⁊ intelligere. Joseph ergo de rachele. qr discretio de ratōe. Hic est ille Joseph q̄ solus inter fratres tunica talari vestit. quia sola illa actio ad ꝯsummatōis talū. debitiq̄ finis terminum ꝑducitur. que per discretōis prudentiā moderat. Hic est Joseph ille sompniator sompniorūq̄ interpretator. qr vera discretio in ipius temptatōis articulo. int ipa suggestionū fantasmata. ex eoꝝ qualitate. futura ꝑicula deprehendit ⁊ de eis cautos reddit Hic est Joseph quē emulant sui. venerant alieni. quē vendūt hebrei. emūt egiptij. qr citius ꝯsilio acq̄escunt. faciliusq̄ aliene prudentie cedūt. erroris sui tenebras ꝯgnoscentes. q̄ de sua iusticia aut sapiētia ꝑsumentes. Nouit itaq̄ ioseph nō solū cuz crescentib⁹ crescere. nō solū cū ꝓficientib⁹ ꝓficere. veꝝ etiā ex fratrū defectu ad ꝓfectū tendere. ⁊ ex alioꝝ detrimētis. prudētie lucra ꝯquirere. Unde merito talis filius Joseph id est augmentū nuncupat. ⁊ de ipo recte ꝑ patrē ei⁹ dicit. Filius accrescens Joseph. quia ei⁹ virtutis incremētū vsq̄ in finem nō finit. Ipe est q̄ fratrū suoꝝ negligētias nō negligit. q̄ eoꝝ excessus arguit Ipo ꝑsente nō licz eis quicq̄ vltra vires ꝑsumere. aut aliq̄d per negligentiaz ꝑtermittere. i ei⁹ ꝑsentia nō eis licet siue ad dexteraz siue ad sinistrā declinare. Hinc est illa īter ipm ⁊ fratres discordia grauis. ⁊ ira pene iplacabilis. Monita enim Joseph vident eis valde grauia. dura instituta. ꝯcilia īportabilia. Quid nanq̄ durius quid difficilius q̄ nil faciēdū negligere. ⁊ in omi suo facto nunq̄ modū ꝑturbare. nunq̄ ordinem cōfundere. aut mensuram excedere. Nihil a se animus difficilius extorquet. q̄ vt in oī affectione sua modum seruet Ad officium itaq̄ Joseph pertinet cura ⁊ custodia omnium fratrum suorū ⁊ disciplina singulorum. ad ipm spectat dispositio gerendorū. ad ipm ꝓuidentia futuroruz. ⁊ vt breuiter concludā debet hic noster Joseph totum interioris ⁊ exterioris hominis statū ⁊ habitum. quantuz possibile est. plene cognoscere. nec solū qualis sit. verū etiā qualis esse debeat subtiliter q̄rere ⁊ diligenter inuestigare. Per hunc itaq̄ Joseph animus assidue eruditur ⁊ quandoq̄ perducit ad plenam cognitionē sui. sicut per vterinuz fratrem eius beniamin quādoq̄ subleuatur ad ꝯtemplationem dei.

De beniamin secūdo rachelis filio omniū vltimo.

Capitulum. xj.

s Icut eni per Joseph gratiā discretionis. sic per beniamin intelligimus gratiā cōtemplationis. Uterq̄ de eadē matre nascitur. quia ⁊ dei cognitio ⁊ sui. ex ratione ꝑcipitur. Longe tamen post Joseph beniamin gignitur. qr animus qui in sui cognitione diu exercitatus. pleneq̄ eruditus nō est. ad dei cognitionem non sustollitur. Prius est vt cognoscas īuisibilia spiritus tui. q̄ possis eē idoneus ad cognoscenda inuisibilia dei. Precipuum enim ⁊ principale speculum ad videndum deuz animus rationalis inuenit seipsum. cum legamus hominē ad dei imaginem ⁊ similitudinem esse factū. Hoc itaq̄ speculum non desinit verus Joseph tenere. tergere ⁊ īspicere. tenere. ne deorsū corruens. terrenis per amorem inhereat. tergere. ne inanium cogitationuz puluere sordescat. inspicere. ne ad vana studia intentionis sue oculum reflectat. Exterso autez speculo ⁊ diu diligenter inspecto. incipit ei quedam diuini lumīs claritas interlucere ⁊ insolite visionis radi⁹ oculis ei⁹ apparere

de quo ꝓpheta. Signatū est super nos lu/
men vultus tui dn̄e. Ex hoc itaqꝫ lumīe vi
dendi deū. flammā desiderij ꝯcipit ⁊ fidu/
ciam sumit. Mens ergo que iam visionis
huius desiderio flagrat. si iam sperat qđ đ
siderat. iaꝫ se beniamin ꝯcepisse cognoscat
sperando eīm cōcipit. desiderādo parturit.
⁊ quāto ampliꝰ crescit desideriū. tanto ap/
propinquat ad partū. Sꝫ dicit scriptura
Spes que differtur. affligit animū. nouit
rachel. cui tanta pariendi anxietas ⁊ dolo
ris immēsitas. ideo pre dolore partus mo
riens. vocauit hunc filiū bēnoym. id est fi/
lium doloris. Sed pater eū in circūcisiōe
noīauit beniamin. id est filiū dextere. scꝫ de
xtere excelsi. id est gratie dei. Ad hanc nan
qꝫ gratiā nunq̄ꝫ pertingit mens per ꝓpriam
industriā. dei est hoc donū nō homīs meri
tum. licet hoc accipiat nemo sine ingēti stu
dio ⁊ ardenti desiderio. Ideo rachel studi
um multiplicat. ⁊ desideriū suū quotidia/
nis incrementis acrius inflammat. In tā
ta itaqꝫ quotidiani conatꝰ anxietate. in hu/
ius doloris immēsitate. ⁊ beniamin nascit̄
⁊ rachel morit̄. quia cū mens supra se met/
ipam rapitur. humanā ratione supergre/
ditur. ⁊ ad id quod supra se est eleuata. ⁊ in
extasim rapta. cū in diuinitatis lumine cō/
spicit humana ratio succumbit. Quid est
eīm rachel interitꝰ. nisi ratōis defectꝰ. Non
ne rachel mortua tunc erat. ⁊ oīs huma/
ne rōnis sensus in apostolo defecerat. q̇ di
cebat. siue corpe siue extra corpꝰ nescio deꝰ
scit. Ad quē statū gloriat̄ se nō quidē isse. sꝫ
raptū fuisse. Scio inquit hominē raptum
fuisse in tertiū celū. Sꝫ q̇d est celū ħ tertiū
qđ est inter terrā ⁊ celū. hoc est inter corpꝰ
⁊ spiritū. Sed alia est dignitas spiritꝰ hu/
mani. alia spiritus angelici ⁊ longe alia ex/
cellentia spiritꝰ diuini. Ad hoꝝ igit̄ celoꝝ
quodlibet. animꝰ tunc veraciter erigit̄. qn̄
terrenarū cogitationū ima deserēs. in eoꝝ
ꝯtemplatōe defigit̄. Ad ꝓmū igit̄ celū per
tinet cognitio sui. Ad scđm cognitio spūs
angelici. Ad tertiū ꝯtemplatio dei. Possu
mus tn̄ illaꝫ que in hac vita haberi pōt co/
gnitionē. tribꝫ gradibꝫ distinguere. ⁊ ꝑ tres
celos designare. Ad ꝓmū itaqꝫ ⁊ ad secun
dū celū. homīes ascendere possunt. sed ad
aliud quod est supra rationē. nisi per men/
tis excessum supra seipos rapti. nunq̄ꝫ per
tingunt. Ideo bene de beniamin dicitur.
Beniamin adolescētulus in mentis exces/
su. Ad hunc aūt excessum ⁊ huius cogniti
onis ascensum. Christus qui sine tribꝫ dis
cipulis in montē ascendere voluit. nos si/
ne triplici studio perduci non posse figura
liter edocuit. per studium operis. per studi
um meditationis. per studiū oratōis pau/
latim ꝓmouemur. ⁊ qn̄qꝫ ad ꝑfectionē co/
gnitionis perducimur. Multa eīm experi
mur operando. multa inuenimꝰ meditan/
do. inuestigando. multa extorquemꝰ oran/
do. Christus itaqꝫ qui terrena docet in val
le. hijs tribꝫ comitibꝫ celestia docet in mō/
te. Ibi xp̄s transfigurat̄. ibi clarificatꝰ vide
tur. apparent moyses ⁊ helyas. apparēt aūt
in maiestate. nō in obscuritate littere. sed ī
claritate spiritualis intelligentie. Et hec q̇
dem discipuli stantes aspiciunt. nondū in
faciē cadunt. nondū paterna vox auditur.
nondū auditoꝝ ꝓsternitur. nonduꝫ rachel
moritur. nondū beniamin nascitur. sꝫ mox
vt paterna vox intonuit discipulos ꝓstra/
uit. quia ad id qđ diuinitus inspiratur. hu
mani sensus capacitas deficit. Qđ ergo ꝓ/
pheta per rachelis interitum. hoc euāgeli
sta designat per casum discipulorum. hoc
psalmista exprimit in beniamin per mentꝫ
excessum. Possumus tamen per mortē ra
chel ⁊ per excessum beniamin diuersa con
templationū genera ītelligere. ⁊ illa supra
rationē esse. Unum supra rationē sed non
preter rationē. aliud ⁊ supra ⁊ preter ratio
nem. vnū ad mortem rachel. alterum per/
tinet ad beniamin excessuꝫ. In primo ben/
iamin interficit matrem. vbi omnē super/
greditur rationē. in secundo etiā seipm ex/
cedit. vbi in eo qđ ex diuina reuelatione co
gnoscit. humane intelligentie modū trāscē
dit. Sed quid est beniamin in egiptum đ
scendere. nisi ab eternoꝝ contemplatione
ad temꝑalia ꝯtemplanda. intuitū mentis
reuocare. Quid est ꝙ Joseph ⁊ Beniamī
conueniunt ⁊ oscula iungunt. nisi ꝙ medi
tatio ⁊ contemplatio sepe inuicem sibi. cuꝫ
rationis attestatione occurrunt. In mor/
te igitur rachel. contemplatio supra ratio/
nem ascendit. in introitu beniamin in egi/
ptum. ꝯtemplatio vsqꝫ ad imaginationē đ
scēdit. In ꝯosculatōe beniamī ⁊ ioseph di
uine reuelatōi. humana rō applaudit.

De totiꝰ iacob spūalis genealogie epi
logo. Capitulum. xij.

Ec igitur de prole Jacob spũalit̃ i
tellecta dicta sufficiant. quam sub
breuitate sic epylogare possumꝰ Jacob est
virtuosus animꝰ. huiꝰ due sunt vxores. lya
⁊ rachel. Lya est affectio. rachel ratio. Ha
rum due sunt ancille bala ⁊ zelpha Lye ser
uit zelpha id ẽ affectioni sensualitas. rache
li bala id ẽ rationi imaginatio Ex hijs om
nis ꝟtutũ ples ꝟ ordine nascendo ꝓgredit̃
Quattuor ꝑmi filij lye sunt. ꝑmus ruben.
timor pene. secundꝰ symeon. dolor peniten
tie. tertius leui. spes venie. quartus iudas.
amor iusticie. Deinde nascunt̃ duo filij ba
le. Primꝰ dan. consideratio futuroꝝ malo
rum. secundꝰ neptalim. speculatio futuro/
rum bonoꝝ. Postea duo filij zelphe. Pri/
mus gad. rigor abstinentie. secundꝰ aser. vi
gor patientie. Post istos tres nouissimi lye
liberoꝝ sunt. isachar. gaudiũ ꝯscientie. za/
bulon. odiũ malicie. Dyna. venustas vere
cundie. Postremo sequunt̃ duo filij rache
lis. ꝑmus Joseph. discretio seu ꝯsideratio
sui. secũdus ẽ beniamin. ꝯtemplatio seu vi
sio dei. vel ioseph. prudentia vera. Benia/
min vero. intelligẽtia pura. vt ad ioseph ꝑ/
tineat illud genus ꝯsideratõis qđ est ꝺ mo
ribus. Ad beniamin illud genꝰ qđ est de in
uisibiliꝰ. Prudẽtia vera quã discernimꝰ a
prudentia carnis. est de acq̃rendis mł'tipli
candis ⁊ ꝯseruandis moribꝰ bonis. Intel
ligentia pura quã sequestramꝰ ab admixti
one imaginatõis. est de ꝯtemplãdis ⁊ ꝯpre
hendẽdis rebꝰ ⁊ inuisibilibꝰ ⁊ eternis. Hec
ergo ex ꝓlibato libro Richardi breuit̃ col/
lecta sunt. vt huiꝰ breuitatis suauitas. ⁊ su/
auis vtilitas. ad ꝑlegendũ totũ aliũ librũ
⁊ alia ab eo de ꝯtemplatõis ⁊ charitatis ꝑ/
fectione ꝯscripta mentẽ lectoris alliciat. et
inde ad virtutis ⁊ salutis ꝓfectũ ꝑueniat.

Tractatus tertius huius compendij.
de spiritualibꝰ sensibꝰ hominis ad ꝯtempla
tionis ꝑfectionẽ ꝑtingentibus.

D contemplati

a onis apicem ⁊ ꝑfectionis eiꝰ cul
men cũ mens humana vsu quĩ
ꝗ₃ spiritualiũ sensuũ ꝑueniat. de quibꝰ in li
bello quẽ speculũ ꝯsideratõis intitulamus
vbi quedã vtilia de ꝯtemplatione breuiter
collecta sunt que ipsius operꝭ breuitas ple/
ne ꝯsiderare nõ ꝑmisit. Ideo specialiter ꝺ
eis ⁊ eoꝝ distinctõe tractare decreuimus.

Huius aũt tractatꝰ erũt. xiij. capła breuia.

Capitula tertij tractatus.

Primũ de sensuũ corꝑaliũ ⁊ spiritualiũ
distinctione. Secundũ de sensuũ difficili
cognitione. Tertiũ de eoꝝ exꝑimentali no
ticia ⁊ eius ꝑfectione. Quartũ de ipsoꝝ dis
tinctione ꝑmo penes potẽtias rationales.
Quintũ de hmõi distinctõe penes actꝰ vi/
tales. Sextũ de eoꝝ distinctõe penes rati/
ones obiectales. Septimum in speciali de
spirituali sensu auditus. Octauũ de spiri/
tuali sensu visus. Nonũ de spirituali sensu
olfactus. Decimũ de spirituali sensu tactꝰ.
Undecimũ de spirituali sensu gustꝰ. Duo
decimũ de hoꝝ sensuũ impedimẽtis. Tre
decimũ de eoꝝ remedijs ⁊ iuuamẽtis.

De sensuum spiritualiũ ⁊ corporaliũ
distinctione.

Capitulum primũ.

T ex diuinis scripturis ⁊ sanctoꝝ di
ctis colligit̃. sicut quinq₃ sunt sensus
corporales exterioris homĩs. sic interioris
homĩs ꝓportionabiliter sensus quinq₃ spiri
tuales assignant̃. Uñ in li. de spiritu ⁊ ani/
ma dicit̃. ꝙ duo sunt in homĩe sensus. vnꝰ
exterior alius interior. cũ eñ homo cõstat
ex anĩa ⁊ corpore seu carne. ⁊ in carne sunt
quinq₃ sensus visus. auditus. gustus. odo
ratus. ⁊ tactus. quos tam̃ nõ mouet absq₃
anime societate. ita anĩa suo mõ habet q̇n/
q₃ sensus. quia spirituales res nõ corꝑali/
bus sensibꝰ. sed spiritualibꝰ rimande sunt.
De spirituali visu in Deutro. diuina voce
dicit̃. Uidete quia ego sum solus. De spiri
tuali auditu in Apocalipsi. Qui habet au/
res audiẽdi audiat quid spiritꝰ dicat eccle
sijs. De spirituali gustu in ꝑs. Gustate ⁊ vi
dete quoniã suauis est dñs. De spũali ta/
ctu in euangelio loquit̃ xp̃us. q̇ se mulierem
magꝭ fide q₃ manibꝰ vel corꝑe tetigisse ostẽ
dit dicens. Quis est qui me tetigit. De spi
rituali odoratu ait sponsa in canticis. In
odore vngẽtoꝝ tuoꝝ currimꝰ. De hijs sen
sibꝰ dicit Bernardꝰ libro de amore dei. ꝙ si
cut corpus habet suos quinq₃ sensus qui/
bus anime ꝯiungit̃ vita mediante. sic ⁊ ani
ma habet sensus quinq₃ quibꝰ deo ꝯiungit̃
mediante charitate. Ideo dicit apł'us. No
lite ꝯformari huic seculo. sed reformamini
in nouitate sensus vestri. Per sensus ergo
corꝑis veterascimꝰ ⁊ huic seculo ꝯforma/
mur. Per sensus vero mẽtis. in agnitõem

De spiritualibus sensibus

dei renouamur.

De sensuum spiritualiuz difficili cognitione.

Capitulũ.ij.

s Ed horum sensuum spiritualiuz distinctionem cognoscere ac eorum officia et actus atq obiecta plene discernere non facile est. quia hoc nemo perfecte nouit nisi qui experimento ꝓbauit. Licet tamen inexperti. quantum nobis deus dederit. hos sensus distiguere tẽptabimus. Quidaz aũt eos ita distinguũt vt spiritualis visus dicatur in quantũ per eum videtur dei summa pulchritudo sub ratione splendoris. Auditus in quantuz ꝑ euz auditur eius summa armonia sub ratione verbi. Gustus in quantum per eum gustatur summa dulcedo sub sub ratione sapientie comprehendentis vtrũq scilicet verbum ⁊ splendorez. Odoratus in quantum per eum odoratur summa fragrantia sub ratione verbi inspirati in corde. Tact᷒ vero in quantum per eum astringitur summa suauitas sub ratione verbi incarnati ⁊ inter homines habitantis corporaliter et reddentis se nobis palpabile ⁊ amplexabile seu osculabile per ardentissimam charitatem.

De sensuũ spiritualiũ experimentali noticia ⁊ eoꝝ perfectõe.

Capitulũ.iij.

s Ed quia hec obscura sunt. Ideo id qd querimus clarius distinguere volumus si valemus. dicimus ergo in primis ꝙ spirituales anime perceptiones dicuntur sensus. in quantuz sunt noticie experimentales. est autez experientia. obiecti presentis certa noticia. qua obiectum ipsum actu vitali a potentia perceptiua realiter attingitur. Unde quantũcunq auctoritatem vel rationem haberez fidem vel opinionem aut scientiaz qd mel est dulce. propter hoc non haberem experimentalem noticiam de illo. nisi gustum exteriorem illud gustabile presentialiter ⁊ realiter attingere contigisset. Simile est de gustu interiori ⁊ aliĳs sensibus spiritualib᷒ Unde si ego lego vel audio quoniã suauis est dominus. non ideo de hoc experimentalem noticiam habeo. nisi gustus spiritualis attingatur a diuina dulcedine. de qua expimentali gustatione dicit sponsa in canticis. Fructus eius dulcis gutturi meo. Hec autẽ spiritualis experientia paucorũ est. quia solũ perfectissimorũ dicẽte Bernardo super cantica. Quicquid de tuis occultis scimus o domine Jhesu. aut scriptura docente. aut spiritu tuo sancto reuelante. aut certe qd perfectissimorũ est gustando cognoscimus. id est noticia experimentali sentimus. Sicut ergo per sensus corporales habemus experientiam de sensibilibus. sic per sensus spirituales. licet difficulter habere possumus experientiã de spiritualibus.

De distinctõe sensuũ spiritualiuz penes potentias rationales.

Capitulũ.iiij.

s Ed iam de horum sensuum distinctione loquamur. pretermittẽtes ꝙ cum ipi habeant denoĩa tionem sensuũ corporaliũ sic cum eis quãdam habent similitudinẽ. Ideo etiam proportionaliter ad eos triplicẽ recipiunt distinctionem. Unde hos distinguere possumus. Primo quantum ad potentias in q̃bus sunt. Secundo quantũ ad actus qui ab eis procedunt. Tertio quantũ ad obiecta circa que prosequenda vel cognoscenda proficiunt. Quantuz ergo ad primam distinctionẽ. dicimus ꝙ hĳ spirituales sensus sunt in anima. scilicet spirituali substãtia scd̃m tres eius potentias principales. in quibus consistit imago beatissime trinitatis. Primo nanq in potentia memoratiua que appropriatur patri. consistere dicit᷑ spiritualis auditus Secundo in potentia intellectiua que appropriatur filio. spiritualis visus. Tertio in potentia affectiua seu volitiua. que appropriatur spiritui sancto. tres alĳ spirituales sensus scilicet olfactus tactus ⁊ gustus. ⁊ h scd̃m tres ipius voluntatis actus. videlicet desiderium. dilectionem ⁊ delectationẽ. vt ad actum desiderãdi pertineat spiritualis olfactus. ad actuz diligendi. spiritualis tactus. ad actum delectandi spiritualis gustus. Nam sicut famescẽs primo cibũ corporalẽ de longe naribus odorat ⁊ odorando desiderat. secundo ipm magis proprie manibus tangit et tangendo diligent᷑ tractat. tertio intus ore recipit ⁊ recipiendo degustat. Sic anima cibum spiritualẽ. qui deus est experimentaliter sentit. ⁊ per tres actus affectiue po-

tentie spiritualiter attingit. primo ipsum ꝑ desiderium odorans. secundo per charitatis dilectionez tangens. tertio per delectationem degustans. Et hanc distinctionez spiritualium sensuum per potentias subiectiuas aliqualiter innuit Richardus libro. iiij. de contemplatione dicens. ꝙ sicut deus per memoriam auditur. ⁊ per intelligentiam videtur. ita per affectuz amplexatur ⁊ astringitur. Ubi per affectum quo deus astringitur tres sensus spirituales. scilicet olfactus gustus ⁊ tactus comprehenduntur. ⁊ hoc ideo quia per tactum deus amplexatur. gustus autem est quidam tactus. ⁊ ideo etiam gustui deseruit olfactus

De distinctione sensuum spiritualiuz penes actus vitales.

Capitulum. v.

q Uantum vero ad secundam distinctionem horum sensuum. que attenditur penes operationes vel actus vitales que in eis sunt. ⁊ ab eis quodāmodo procedunt. Jam ex precedenti distinctiōe satis inferre possumus quales sūt huiusmodi actus. Nā ex ea sufficienter apparet ꝙ primo ad auditum pertinet diuinas inspirationes recipere ⁊ retinere. secūdo ad visuz pertinet diuinas perfectiones intelligere ⁊ cognoscere. tertio ad olfactuz pertinet diuinas promissiones desiderare ⁊ appetere. Quarto ad tactum pertinet diuinas id est charitatiuas operationes efficere. ⁊ in eis deum quasi amplexando tenere. Quinto ad gustum pertinet diuinas id est eternorum premiorū delectationes iam quodammodo specialiter attingere ⁊ suauiter sapere. Et hanc distinctionem sensuum per suas operatōes spirituales seu eorum actus vitales quibus ad deum possunt pertingere notasse videtur Hugo libro de archa noe. vbi ait. ꝙ ad deuz pertingere est eum semper ⁊ per desiderium querere. ⁊ per cognitionem inuenire ⁊ per gustum tangere. Licet autem deus dum per desiderium queritur scd̄m aliquid vt presens non attingatur. tn̄ necesse est vt scd̄m aliquid etiaz tunc vt presens habeatur. qꝛ sicut dicit Gregorius. Profecto qui deum desiderat. eum iam habet quem amat. ⁊ tamen habitus amplius queritur. quia sine fine q̄rend⁹ q̄ sine fine est diligendus vt ait Augusti. super illud ps. querite faciem ei⁹ semper.

De sensuum spiritualium distinctione penes rationes obiectales.

Capitulū. vj.

q Uantum ad tertiam distinctionē quam prediximus assignandā esse penes obiecta circa que cognoscenda vel prosequenda spirituales sensus proficiunt. Ex premissis faciliter concluditur ꝙ deus scd̄m diuersas rationes obiectales huiusmodi sensus vitaliter immutantes spiritualiter attingitur. Unde deus dicitur primo obiectum spiritualis auditus in quantum diuinis inspirationib⁹ loquens. Ipse est obiectum visus in quantū diuinis perfectionibus lucens Ipe est obiectum olfactus in quantum diuinis promissionibus alliciens. Ipse est obiectū tactus in quantum diuinis id est charitatiuis ⁊ meritorijs operationibus perficiēs. Ipse est obiectum gustus in quantum diuinis id est premiatorijs delectationibus reficiens. Et hanc distinctionem sensuum spiritualium per rationes obiectiuas aliqualiter tetigit Augustinus libro. x. cōfes. ita dicens. Quid amo cū deum meū amo. Certe non exteriora sed amo quandam lucem ⁊ quandam vocem ⁊ quendam odorē ⁊ quendam cibum ⁊ quendam amplexum interioris hominis mei vbi fulget anime mee lumen quod non capit locus. vbi sonat verbuz quod non capit tempus. vbi olet odor quez non spargit flatus. vbi sapit cibus quem non minuit edacitas ⁊ vbi heret bonū qđ nō diuellit societas.

De spirituali sensu auditus.

Capitulum. vij.

s Ed ad aliqualem declarationem ⁊ maiorem elucidationem omniū predictorum vtile iudicamus de quolibet horum sensuum particulariter ꝓsequi ⁊ ea que de eis balbuciendo loq̇mur scripturarum auctoritatibus confirmare. Primo igitur de spirituali sensu audit⁹ diximus ꝙ est in potentia anime memoratiua. quia vt Richardus ait deus per memoriam auditur. qđ ideo conueniēter dici videtur quia auditus est sensus doctrīe. Ad memoriam autem pertinet doctrinam accipere. Licet tamen auditus iste sit in memoratiua nihilominus ad spiritualiter deum audiendum opus est vt disponatur. et

abilitetur vtraqꝫ alia potentia scilicet intel
lectiua ⁊ affectiua quia sicut dicit Richar/
dus super illo verbo. Qui habet aures au
diendi audiat ⁊ cetera Ille habet aures au
diendi. qui habet sensum intelligendi ⁊ af/
fectum diligendi. Huius autem auditus
proprius actus seu officiuz est. diuinas in
spirationes recipere. ⁊ retinere. ⁊ deus est
obiectum eius in quantum diuinis inspi/
rationibus loquens. ⁊ interioribus locu/
tionibus docens. Iuxta illud ps̃. Audiaz
quid loquatur in me dominus deus. Di/
uia eni locutio interior inspiratio est. quia
sicut dicit Augustinus super Geñ. ad litte
raz. Sapientia dei non cessat loqui occul/
ta inspiratione ad intellectualem creaturã
cuius allocutionis habuit experientiã spõ
sa que dicit. Uox dilecti mei pulsantis. Et
iterum. Anima mea liquefacta est vt dile/
ctus locutus est. Hec itaqꝫ vox seu locutio
dilecti non exterior seu corporalis sed inte
rior ⁊ spiritualis intelligenda est. quia sicut
dicit Gregorius secũdo moral'. Loquitur
deus intrinsecus silenter. sonans inuisibi/
li lingua. Et vt idem ait. xxvij. moral'. Uox
domini auditur cuz gratie eius inspiratio
in mente concipitur. Et tunc sponsus cuz
sponsa. hoc est deus cum anima inuisibili
lingua spiritualiter confabulatur. Unde
Bernardus super cantica dicit. ꝙ spiritus
est verbum diuinuz. spiritus quoqꝫ est ani
ma. ⁊ habẽt linguas suas quibꝰ sibi alteru/
trum colloquantur presentesqꝫ se indicent
⁊ verbi quidem lingua est fauor dignatio/
nis. anime vero lingua est feruor deuotio/
nis.

De spũali sensu visus.
Capitulũ. viij.

DE spirituali autez visu predixímꝰ
ꝙ est in potentia anime intellecti/
ua ⁊ vt Richardus ait deus per ĩ
telligentiã videtur. ⁊ licet a domino in exo
do sit dictum. non videbit me homo ⁊ vi/
uet. qđ de beatifica visione accipiendũ est.
tamen deuz in hac vita aliqualiter videre
possumus. non soluz visione fidei enigma
tica de qua dicit apostolus. videmus nũc
per speculum in enigmate. sed etiam visio/
ne intelligentie que maior est fidei. licet si/
ne fide haberi non valeat dicente prophe/
ta. Nisi credideritis non intelligetis. Et đ
hac visione intellectuali dicit Gregorius.
xiiij. moral'. super illo Iob. Uidebit faciez
eius in iubilo. ꝙ plerıqꝫ contemplatione q̃
dam etiam prius q̃ꝫ carne spolientur hila/
rescunt. dum in iubilo faciem dei conspici
unt. qđ fit dum aliquis oculum in radio e
terni solis figit. ibi viuens lumen videt. q̃r
iã omnis mutabilitatis vicissitudine atqꝫ
obumbratione calcatis. veritati eternita/
tis inheret. huius itaqꝫ intellectualis visus
seu spiritualis oculi proprius actus seu of
ficium est. diuinas perfectiones intellige/
re ⁊ experimentaliter cognoscere. ⁊ deꝰ est
obiectum eius in quantum diuinis perfe/
ctionibꝫ lucens. quia diuine perfectiones
sũt. velut pulchritudĩes obiectales in deo
relucentes. ⁊ anime intelligentiam illumi
nantes Harum perfectionum diuina/
rũ pulchritudinem ⁊ luminositatem spon
sa in canticis experta dicebat. Ecce tu pul
cher es dilecte mi ⁊ cetera. Et iterum. Di/
lectus meꝰ candidꝰ ⁊ rubicundꝰ electꝰ ex mi
libꝫ ⁊ cetera.

De spũali sensu olfactꝰ
Capitulũ. ix.

DE spirituali vero olfactu premisi
mus ꝙ est in potentia anime affe
ctiua seu volitiua ⁊ hoc scꝫ actũ
desiderandi. quia sicut canis venaticꝰ que
rit ⁊ sequitur ceruũ per odoris olfactum.
sic anima deum per affectionis desideriuz
Ideo Iohãnes euangelista dicebat. odor
tuus domine excitauit in nobis concupis/
centias eternas id est desideria eternoruz.
Huius ergo spiritualis olfactus proprꝰ
actus seu officium est diuinas eternorum
premiorum promissiones desideranter et
feruenter appetere. Et deus est obiectũ eiꝰ
in quantum diuinis promissionibꝫ allici/
ens. quia vt dicit Dyonisius. iiij. ecclesiasti
ce ierarchie ipse est fontana copia suscepti
onum diuinarum suauitatum. refundens
de sua plenitudine diuinissimas fragran/
tias. Hee autem odorifere suauitates siue
fragrantie conuenienter intelligi possunt
huiusmodi promissiões delectabiles a co
piosissimo diuine gratie fonte proceden/
tes quibus per desiderium in deum tendi
mus. De quibꝫ ait ps̃. Sicut ceruus desi/
derat ad fontes aquaruz. ita desiderat aĩa
mea ad te deus. Et de quibus in oratione

petit ecclesia vt ad promissiones tuas sine offensione curramus. Hee sunt itaqꝫ odorifere vngenta quibus in cursu presentis vie in quo deum querimus consolamur. De quibus sponsa experta loquitur. In odore vngentorum tuorum currimus post te. Ubi dicit Bernardus ꝙ quanto quis deo familiarius vite merito ꝛ mentis puritate appropiat tanto recentiorum aromatoruz ꝛ vnctionis suauioris sentit fragrantiam.

De spūali sensu tact⁹.
Capitulū. x.

De spirituali autem tactu supra dixisse meminimus ꝙ est in potētia anime affectiua ꝛ hoc scđm actum diligendi ꝛ amandi. quia sicut dicit Augustinus. ix. de trinitate. Uoluntas habet vnum proprium actum qui est actus tenendi seu amplexandi ꝛ quasi possidendi. quos actus non potest habere intellectus. Naz possessio non est actus cognoscentis sed voluntatꝭ habentis. sicut ꝛ sanitas non est medici cognoscentis sed sani eam habētis Huius igitur spiritualis tactus proprius actus seu officiuz est diuinas id est charitatiuas operationes efficere. ꝛ in eis deū quasi amplexando ꝛ possidendo tenere Et deus est obiectum eius in quantum diuinis id est charitatiuis ꝛ meritorijs affectionibus ꝛ operationibus animaz perficiens Et hoc habet fieri per dei perfectam charitatem qua amando tenetur. tenendo amplexatur. ꝛ amplexando osculatur dicente sponsa. Tenui eum nec dimitam. Et iterum Leua eius sub capite meo ꝛ dextera illius amplexabitur me. Et rursus. Osculetur me osculo oris sui Manus igitur spirituales quibus sponsa tangit sponsum et inseparabiliter tenet sunt charitatiue affectiones ꝛ operatiōes. Amplexus vero sūt amorose ꝛ feruide mentis deuotiones. per leuam eniz. que est sub capite. significatur cognitionis intellectiue splēdor. per dexteram que amplexatur. dilectionis affectiue feruor. que per deuotionem. ad amorosaz dei vnionem tenditur. Osculuz autem est ipsa semper intellectualis vnio. qua anima cum deo intime coniungitur. De qua dicitur. Qui adheret deo. vnus spiritus est cū deo.

De spūali sensu gustus.
Capitulū. xj.

De spirituali dnīqꝫ gustu predictū est. ꝙ consistit in potentia anime affectiua. ꝛ hoc scđm actum delectandi quia actum gustandi non habet intellectus. sed voluntas. sicut de actu tangē di premisimus. Huius spiritualis sensus proprius actus seu officiuz est. diuinas. id est eternoruz premiorum delectationes. iā quodammodo experimentaliter attingere ꝛ eorum suauitatem. delectabiliter sapere. Et deus est obiectum eius in quantum diuinis. id est premiatorijs delectationibus reficiens. De hoc gustu dicit Bernardus in libro de amore dei. Mens est quedam vis anime qua inheremus deo ꝛ fruimur. Fruitio autem hec est in sapore quodam diuino quare sapientia a sapore dicit̄. Sapor autem iste in gustu quodam est. gustuz vero istū digne nemo potest exprimere nec etiaz ille qui meretur gustare. sed potest dicere. Gustate ꝛ videte quoniam suauis. id est delectabilis est dominus. Et hanc dei suauitatem delectabilem electi sapiūt. Unde Gregorius. xj. moral. super illud Auris verba dījudicat ꝛ fauces comedētes saporem dicit. ꝙ electi non solum audiunt verba sapientis sed etiaz gustant. vt eis in corde sapiat. qđ reproboruz non mentibus. ſꝫ solummodo auribus sonat. Aliud nanqꝫ est cibum solum nominatuz audire. aliud vero est gustare. Electi itaqꝫ cibum sapientie sic audiūt vt degustent. quia hoc quod vere audiunt. eis per amorem medullitus sapit Reprobi vero qualiter sapiat ignorāt Aliud est ergo de deo scire. ꝛ aliud qđ cognoscitur faucibus intelligentie degustare. Hunc sapidum cibuz per charitatis dilectionem ꝛ dilectionis delectationem commederat sponsa in canticis. cuz ait. Comedi fauum cum melle meo. Et de huiusmodi cibi refectione dicit psalmista. Panē angelorum manducauit homo. que verba licet spiritualiter pertineant ad spiritualem degustationem ꝛ comestionem seu manducationem huius cibi. scđm diuinitatem tamen aliqualiter pertinent ad Christi humanitatem. in quantum spiritualiter gustatur per incarnationis mysteriū. vel per eukaristie sacramentum. in quibus est ani

me delectabilis refectio ⁊ ſpiritualis vite ſu
ſtentatio. Alioquin non dixiſſet Chriſtus
Qui manducat hunc panem viuet ineter/
num. Nam qui manducat non ſolum cor/
poraliter. ſed etiam ſpiritualiter per fidem
⁊ charitatem. Chriſtus qui vita eterna eſt
per ſpiritualem vnionem incorporatur. et
per guſtum humanitatis peruenit ad gu/
ſtum diuinitatis. ac per h̄ quodãmodo ad
prelibamen ⁊ preguſtationem eterne felici
tatis. Ideo bene exclamat Auguſtinus ſu
per Johannem. O ſacramentuz pietatis.
o ſignum vnitatis. o vinculum charitatis.
qui vult viuere accedat credat ⁊ incorpet
vt viuificetur.

De ſenſuum ſpiritualium impedimen/
tis.

Capitulū. xij.

[ſ]Ed cum de ſenſuuz ſpiritualium
diſtictione ⁊ eoruz perfectione di
xerim⁹. reſtat vt de hijs que in no
bis hanc ipediunt perfectionē diſſeramuſ
Hec aūt tria ſunt precipua. vnū qd̄ ad ani
mā. aliud qd̄ ad corpus. reliquū qd̄ ad ex/
teriora pertinet. Primū eſt culpabilis infe
ctio. ſecundū eſt carnalis depreſſio tertiuz
eſt temporalis turbatio. Et primo quidez
culpabilis infectio duplex eſt. vna culpe o
riginalis. de quo ipedimento dicit Bern/
ardus ſuper cantica. Saporem interiorē
perdidimus ab ipo exordio generis noſtri
ex quo cordis palatū ſenſu carnis preualē
te infecit virus ſerpentis antiqui. cepit nō
ſapere bonuz. ac ſapor noxius ſubintrare.
Ex hac ergo radice ceperūt interiores ſen
ſus lãgueſcere ⁊ tabeſcere. Alia eſt infectio
culpe actualis ⁊ precipue mortalis. ex qua
ſpiritualiū ſenſuū vſus ipediuntur eo ꝙ ꝑ
eam potentie anime ⁊ maxime voluntas d̄
formantur. qd̄ patet ex peccatorū mortali/
um diſtinctione. que ex ſeptena voluntatis
deordinatione ſumitur Voluntas em̄ aut
deordinatur quia illud appetit qd̄ non eſt
appetendū. aut quia refugit qd̄ non eſt re/
fugiendū. Si primo modo hoc eſt triplici
ter ſcd̄m triplex cõmutabile bonū ſeu appa
rens bonū ſcilicet honeſtū vtile ⁊ delecta/
bile. quia aut illud bonū apparēs honeſtū.
eſt priuata excellentia quã amat ſuperbia.
aut illud bonuz apparens vtile. eſt exterior
habundãtia quã amat auaricia. aut illud
bonū apparens eſt delectabile. ⁊ hoc dupli
citer. quia vel delectabile ſcd̄m guſtū ⁊ ad
conſeruationē indiuidui. ſicut alimentuz.
⁊ hoc amat gula. Aut delectabile ſcd̄m ta/
ctum ⁊ ad conſeruationē ſpeciei ſicut coit⁹
⁊ hoc amat luxuria. Si autē voluntas no
ſtra d̄ordinatur qꝛ refugit qd̄ nō eſt refugi
endū hoc eſt tripliciter ſcd̄m triplicē refu/
giendi modū. quia aut refugit ſcd̄z peruer
ſum inſtinctū potentie rationalis. ⁊ ſic eſt
inuidia. que irrationabiliter vult priuatū
bonū poſſidere ſine ſocio. aut ſcd̄z peruer/
ſum inſtinctuz potentie iraſcibilis. ⁊ ſic eſt
ira q̄ iperturbabilit̉ vult priuatū bonū ha
bere ſine contrario. aut ſcd̄m peruerſuz in/
ſtinctum potentie concupiſcibilis ⁊ ſic eſt
accidia. que infatigabiliter vult ſine labo/
re priuatū bonum tenere ⁊ ſine boni operꝫ
exercitio. Et ſic patet quomodo hijs ſeptē
deordinationibus mortalis culpe. defor/
mantur om̄es ſpirituales vires rationalis
anime. Secundo carnalis depreſſio ſpiri
tuales anime ſenſus ipedit ideo in li. Sa
pientie dicitur. Corpus qd̄ corrumpitur
aggrauat animã. ⁊ terrena inhabitatio de
primit ſenſuz multa cogitantē. Et propter
hoc ſicut ſcriptum eſt in libro de ſpiritu et
anima. cū exterior ſenſus carnis bono ſuo
vtitur. interior ſenſus quaſi obdormit. Et
vt ait Gregorius. xxiij. moral̉. vnde exteri/
us auditus aperitur. inde iterius obſurde
ſcit. Tertio temporalis perturbatio impe
dimentū eſt ſenſuum ſpiritualiū per curaz
⁊ ſolicitudinem rerum exteriorum. quia ſi
cut Hugo dicit li. iij. de archa noe. Men/
tes quas cure carnales exagitant non cõ/
prehendunt ſapientiam ſapidã. ſed qui mi
noratur actu. id eſt qui minus in exterio/
ribus ⁊ temporalibus perturbationibus
occupantur ipſe inuenit eam. Nã ſicut ait
Gregorius. xxx. moral̉. dum exterior euaga
ſio ſenſuum clauditur. iterior ſenſus aperi
tur.

De ſenſuum ſpiritualiuz remedijs ⁊ iu
uamentis.

Capitulū. xiij.

[d]E remedijs vero contra predicta
ipedimenta quaſi de medicamen
tis cõtra morbos anime aliquid
dicendum eſt. Hec ergo tria ꝑcipua. ſcd̄m
tres actus iherarchios quos ponit Dyoni
ſius. qui ſunt purgari. illuminari. ⁊ perfici
Unde ſcd̄m hec reformantur ⁊ reparãtur

spirituales sensus ad cõtemplationez eter
norum. iuxta qđ dicit apostolus Reforma
mini in nouitate sensus vestri. id est ꝯtem/
plando experimentaliter sentiatis . que sit
voluntas dei ⁊ cetera. Hoc itaqꝫ fit in no/
bis triplici via. scilicet purgatiua. illumĩa
tiua. ⁊ perfectiua. Purgatiua tendit ad no
stre culpabilis vanitatis mũdificatiuã re
formationem. illuminatiua ad eterne veri
tatis intellectiuam speculationez . perfecti
ua ad diuine charitatis affectiuaz vnionẽ.
Sed quia a multis multa dicta et scripta
sunt. ⁊ hec superficialiter tetigisse sufficiat.
Hoc vnuz tamen hic scire expedit. qꝛ ĩ hac
triplici via vtiliter incipere. proficere. ⁊ ꝑfi
cere non valemus. nisi illo duce ⁊ eius gra
tia dirigente qui ait . Ego sum via veritas
⁊ vita. via dirigens ad purgationem. veri/
tas lucens ad illuminationes. via consum
mans ad perfectionem . Et hoc ideo quia
sicut docet Bernardus in libro de amore
dei super illo verbo. aperuit eis sensum vt
ĩtelligerent scripturas. Hec apertio ĩteri/
oris sensus que est noticia experiẽtie intel/
ligentis ⁊ sentientis bonitatem ⁊ virtutem
dei fit eius potenti bonitate ⁊ efficaci virtu
te in filijs gratie. ⁊ est opus gratie operan/
tis qua efficitur. vt idem ait. vt leticia salu/
taris accepta . anima sapientie spiritu prin
cipali confirmata. leta decantet. ⁊ ideo di/
cat. Signatum est super nos lumen vult⁹
tui domine. dedisti leticiam in corde meo.
Quod nobis prestare dignetur ip̃a dei sa/
pientia. que est benedicta in secula seculo/
rum Amen.

Deo gratias.

Explicit compendium contemplatiõis
tres continens tractatus principales edi/
tum a reuerẽdo patre ⁊ domino sacre quo/
qꝫ theologie professore eximio domino Pe
tro de allyaco quõdã episcopo cameracẽn
⁊ postea cardinali.

Anotatio doctorum aliquorum
a q̃ de contemplatione locuti sunt

Magnus Dyonisius edoctus a
Paulo primus videtur hanc the
ologiam speculatiuaz tradidisse in suo tra
ctatu de mystica theologia ⁊ ĩ alijs libr; su
is sepius interserit.

Venerabilis deniqꝫ Richardus de sancto
victore quasi primus post Dyonisium ma
teriam hanc ab alijs sub collaudatione vł
ammonitione traditam reduxit ad moduz
artis ⁊ doctrine. cuius scripta omnia nihil
fere nisi contemplationem sapiunt aut re/
sonant.

Cassianus in collationibus patruz nomi/
natim in illa de charitate.

Augustinus in de vera religione ⁊ ꝯfessio
nibus ⁊ de diligendo deum in de trinitate
ac alibi pluries.

Clymacus in suo libro de. xxx. gradibus
scale.

Gregorius in suis moralibus sparsim spe/
cialiter in vj. ⁊ ĩ tertia omeł. super Ezechie
lem.

Bernardus super cantica ⁊ de diligendo
deum ⁊ alibi.

Hugo in de archa noe ⁊ de oratione ⁊ suꝑ
ecclesiasten presertiz in prologo ⁊ super ce
lestem ierarchiam specialiter . vij. c. ⁊ alibi

Bonauentura in suo itinerario totum mi
ro ⁊ compendiosissimo artificio complex⁹
est. ⁊ in suo stimulo amoris.

Sunt alij tractatus plures compilati a
nouellis vt est stimulus amoris ad xp̄i pas
sionem. Et alter de triplici via cuius initi/
um est. vie syon lugent Et alter de nouo se
culo. Et alter de septem itineribus eterni/
tatis. Et alter de ornatu spiritualium nu/
ptiaꝝ incipiẽs. Ecce sponsus venit. cuius
tertia pars suspecta est. Scripta sunt etiã
aliqua super hoc in vulgari ⁊ in sermoni/
bus quibusdam ad clerum et in paruulis
tractatibus. Que omnia denumerare non
nostrum est.

Deo gratias.

De quatuor gradibus scale spiritualis

De quatuor gradibus scale spiritualis
ex dictis beati Bernardi a domino Petro
de allyaco. quondan episcopo cameracen
si.

Quatuor sũt spi
rituales gradus anime. lectio.
meditatio. oratio ⁊ contempla
tio. Hij gradus sicut nomini
bus ⁊ numero sunt diuisi. sic or
dine ⁊ merito sunt distincti. Est aũt lectio
sedula scripturarum cuz animi intentione
inspectio. Meditatio est. studiosa mentis
actio. occulte veritatis noticiam. ductu ra
tionis proprie inuestigans. Oratio est. de
uota cordis in deum intentio. pro malis re
mouendis ⁊ pro bonis adipiscendis. Cõ
templatio est mentis in deuz suspense que
daz super se eleuatio. eterne dulcedis gau
dia degustans. Assignatis quatuor gra
duum descriptionibꝫ. restat vt eorum circa
nos officia videamus. Beate vite dulcedi
nem lectio inq̃rit. meditatio ĩuenit. oratio
postulat. ꝯtemplatio degustat. Lectio qua
si solidum cibũ ori apponit. meditatio ma
sticat ⁊ frangit. oratio saporẽ acq̃rit. ꝯtem
platio est ipsa dulcedo que iocundat ⁊ refi
cit. Lectio in cortice. meditatio in adipe.
oratio in desiderij postulatione. ꝯtempla
tio in adepte dulcedinis delectatione. Quod
vt expssius videri possit. vnũ de mltis sup
ponamꝰ exemplũ. In lectione audio. beati
mundo corde. qm̃ ipsi deũ videbunt. Ecce
breue verbũ sed suaui ⁊ mltiplici sensu re
fertũ. quod postq̃ aĩa diligent inspexerit
dicit intra se. redibo ad cor meũ ⁊ tempta
bo si forte intelligere ⁊ inuenire potero mũ
diciã hanc. p̃ciosa eñ ⁊ desiderabilis ẽ res
ista. cuiꝰ possessores beati dicunt. cui visio
dei. que ẽ vita eterna. pmittit. que tot sacre
scripture testimonijs collaudat. Hoc ḡ si
bi pleniꝰ explicare desiderãs. excitat rõnem
ad inquirẽduz q̃d sit. ⁊ q̃uo haberi possit h
adeo p̃ciosa mũdicia. Accedens ḡ sedula
meditatio. interiora penetrat. singla rimat
attẽte ꝯsiderat. q nõ dixit beati mũdo cor
pore sed mũdo corde. q nõ sufficit habere
manus mũdas ⁊ innoxias a malo ope. ni
si ⁊ a mal cogitatõibꝫ mũdemur ĩ mẽte. di
cente ꝓpheta. Quis ascẽdet in montẽ dñi.
Innocens manibꝫ ⁊ mũdo corde. Itẽ cõ
siderat quantũ hãc mundiciam optat idez
ꝓpheta sic orans. Cor mundum crea in me
deus. Et postq̃ hec ⁊ multa huiusmodi d
cordis mundicia pertractauit. Incipit co
gitare de eius premio q̃ gloriosum ⁊ dele
ctabile esset videre faciem desideratam do
mini. cogitat q in hac visione erit facietas
illa de qua dicit propheta. satiabor cuz ap
paruerit gloria tua. Hijs anima facibus ĩ
flammata. hijs incitata desiderijs. alaba
stro fracto. suauitatem vngenti presentire
incipit. nondum gustu. sed quasi nariuz o
doratu. ⁊ ex hoc colligit. q̃ suaue esset huiꝰ
mundicie sentire experientiam. cuius me
ditationem adeo inuenit esse iocundam.
Sed quid faciet. Habendi desiderio estu
at. ⁊ non inuenit apud se quomodo habere
possit. ⁊ quanto plus inquirit. tãto plus si
tit. dum apponit meditationẽ. apponit ⁊ do
lorem. quia non sentit dulcedinem. quam
in cordis mundicia meditatio eẽ monstrat
sed non prestat. Non enim est legentis aut
meditantis hanc sentire. nisi datum fuerit
desuper. hoc a solo deo est. qui sapientie sa
porem dat. ⁊ sapidam anime facit scientiã.
Sermo siquidem datur cunctis. talis sa
pientia paucis. Videns ergo anima q
ad desideratam experientie dulcedinem p
se non possit attingere. ⁊ quanto magis ad
cor altum ascendit. tanto magis exaltatur
deus. humiliat se ⁊ ad orationem confugit
dicens. Domine qui non videris nisi a mũ
dis cordibus. inuestigaui legendo ⁊ medi
tando que sit ⁊ quomodo haberi possit ve
ra cordis mundicia. vt ea mediante vel ex
modica parte possem te cognoscere. quere
bam vultum tuum domine. domine vultũ
tuum querebã. Diu meditatus sum in cor
de meo. ⁊ ĩ meditatõe mea exardescet ignis
⁊ desiderium amplius cognoscendi te.
Dum panem sacre scripture mihi frangis
in fractõe panis magis cognitus es. ⁊ quã
to plus te cognosco. tanto plus te cogno
scere desidero. non iam in cortice littere. s
in sensu experientie. Nec hoc peto domine
propter merita mea. sed pro tua misericor
dia. Fateor enim q indignus sum pecca
tor. sed et catelli edunt de micis que cadũt
de mensa dominorum suorum. Da mihi
ergo domine arram hereditatis future. sal
tem guttam celestis pluuie. que refrigeret
sitim meam. quia amore ardeo.

Hijs autem ⁊ huiusmodi ignitis elo/
quijs suum inflammat desiderium. sic suũ
accendit affectum. sic sponsa suum aduo/
cat sponsum. Dominus autem cuius ocu
li super iustos ⁊ aures eius ad preces eorũ
non expectat donec sermonem finierit. sed
medium orationis cursum interrumpens
festinus se ingerit ⁊ anime desiderio festi/
nus occurrit. celestis rore dulcedinis cir/
cũfusus vngentis optimis delibutus. ani
mam fatigatam recreat. esurientem reficit
aridam impinguat. facit eam terrenorum
obliuisci. ⁊ absortis ab ea carnalibus mo/
tibus superna contemplatione totaȝ in de
um conuerti. Sed o domine quomo/
do comperiemus quando hoc facis. ⁊ qđ
signum aduentus tui. Nunquid huiusmo
di consolationis ⁊ leticie testes sunt suspi/
ria ⁊ lachrime. Siquidem ita est. noua est
antifrasis ista. ⁊ inusitata significatio. Que
enim conuentio consolationis ad suspiria.
leticie ad lachrymas. Si tamen iste dicen
de sunt lachryme ⁊ non potius roris interi
oris hominis desuper infusi supereffluens
habundantia ad interioris ablutionis in/
dicium ⁊ exterioris hominis purgamentũ
O domine Jhesu si adeo sunt dulces iste
lachryme que ex memoria ⁊ đsiderio tui ex
citantur. ꝗ̃ꝫ dulce erit gaudium qđ ex ma/
nifesta tui visitatõe capietur. Si adeo dul
ce ē flere pro te. ꝗ̃ꝫ dulce erit gaudere de te.
Licet autē sponsus sic adueniens elapsus
quandoqꝫ subtrahit se quantũ ad predictã
visitationē quantũ ad contēplationis dul
cedinem. manet tamen presens quantũ ad
gubernationem quantum ad gratie vnio/
nē. ideo nõ desperes. Jdeo o sponsa ne exi/
stimes te contempni si paulisper subtrahit
tibi sponsus faciem suam. Omnia ista tibi
cooperantur in bonuȝ tibi venit ad conso
lationem tibi recedit ad cautelam. ne ma/
gnitudo reuelationis extollat te. ne semper
apud te sic incipias sodales ꝯtempnere. ne
hanc continuã visitationē nõ iaȝ gratie at/
tribuas sȝ nature. Recedit ergo. ne forte ni
mis assiduꝰ contempnaᵗ. ⁊ vt absens magꝭ
desidereᵗ. desideratus. auidiꝰ queraᵗ. diu
quesitus. tandē gratius inueniaᵗ Jnsuper
ne exiliũ reputemꝰ ꝓ patria. arrã ꝓ precij sũ
ma. venit sponsus vicissiȝ. ⁊ recedit paulis/
per. ꝓmittit nos gustare ꝗ̃ꝫ suauis est. ⁊ añ/
ꝗ̃ꝫ plene sentiaᵗ. se subtrahit. ⁊ ita quasi alis
expansis super nos volitãs. prouocat nos
ad volandũ. Ac si diceret. Ecce parum gu
stastis ꝗ̃ꝫ suauis sum ⁊ dulcis. sed si vultis
plene saciari hac dulcedie. currite post me
in odorē vngentorum meoruȝ. Sed caue
tibi o sponsa quando se absentat a te spon/
sus non longe abit ⁊ si non vides eum ipse
tamen videt te. zelothipus est si forte aliuȝ
amatorem receperis. id est alijs magis pla
cere studueris. statim discedet a te. Delica
tus est. nobilis. diues ⁊ speciosus Jdeo nõ
nisi speciosam dignaᵗ habere sponsam si vi
derit ĩ te maculã statĩ auertit ocl'os suos a
te. Esto ergo casta verecunda ⁊ humilis vt
sic ab eo frequenter visitari merearis. Ut
aũt que diffusius dicta sunt simul melius
videanᵗ. predictoꝝ summã recapitulando
colligamꝰ Ex premissis apparet quomodo
predicti gradus sibĳnuicē cohereant. Le/
ctio em̃ quasi fundamentũ ꝑmo occurrit ⁊
data materia mittit nos ad meditationem.
Meditatio quicq̊d appetendũ sit diligen/
tius inq̊rit. ⁊ quasi effodiens thesauꝝ inue
nit. Oratio se totis viribꝫ ad deũ erigens
impetrat thesauꝝ desiderabilē. ꝯtemplati
onis suauitatē. Hec aũt adueniēs ꝑdicto/
rũ triũ laborē remunerat. dũ celestis rore
dulcedĩs. aĩam sitienteȝ inebriat. Lectio ḡ
est scđm exteriꝰ exercitiũ. Meditatio scđm
interiorē intellectũ. Oratio scđȝ desideriũ
Contēplatio suꝑ oēm sensuȝ Primꝰ gradꝰ
est incipiētiũ. Scđs ꝓficientiũ. Tertiꝰ de/
uotoꝝ Quartꝰ beatoꝝ. Hĳ aũt gradꝰ ita cõ
cathenati sunt ⁊ vicaria ope sic sibĳnuiceȝ
đseruiũt ꝙ ꝑcedētes sine subseq̃ntibꝫ nihil
aut paꝝ ꝓsunt. seq̃ntes aũt sine ꝑcedentibꝫ
aut raro aut nũꝗ̃ꝫ haberi possunt. Uñ pos
sumꝰ colligere ꝙ lectio sine meditatõe ē ari
da. meditatio sine lectõe erronea. Orõ sine
meditatõe tepida. meditatio sine orõne in/
fructuosa. Orõ sine deuotõe nõ est ꝯtēpla
tõis acq̊sitiua. ꝯtēplatõis adeptio sine orõ
ne aut rara est aut miraculosa Deꝰ em̃ cuiꝰ
potētie nõ ē numerꝰ ⁊ cuiꝰ miscđia suꝑ oĩa
oꝑa eiꝰ. qñqꝫ đ lapidibꝫ suscitat filios abra
he. duȝ duros ⁊ nolētes acq̊escere cogit vt
velint. qñqꝫ nõ vocatꝰ se ingerit. qñqꝫ nõ q̃
sitꝰ se ĩfũdit. qđ ⁊ si aliqñ legimꝰ ꝯtigisse. vt ĩ
paulo ⁊ alijs q̊busdã ñ tñ iõ debemꝰ et nos
q̃i deũ ꝯtēptãdo talia ꝑsumere. sȝ facere qđ
ad nos ꝑtiet. vt ꝑ has q̃tuor ascēsiões ḡduũ
ascēdamꝰ de virtute ĩ virtutē donec videa

tur deus deorum in syon. Beatus ille qui
sic ascendit. sed caueat ne post contempla-
tionem istã qua eleuatus fuerat vsq̨ ad ce-
lum inordinato casu corruat vsq̨ ad abys-
sos. Ne post tantam dei visionem ad lasci-
uos mundi actus. ⁊ carnis illecebras con
uertatur Quando vero mentis humane a
cies infirma. beati luminis illustrationem
diutius sustinere non poterit. ad aliquem
trium graduum per quos ascenderat. leni
ter ⁊ ordinate descendat. ⁊ alternatim mo-
do in vno modo in alio scd̃m motum libe
ri arbitrij pro ratione loci ⁊ temporis de-
moretur. tanto tamen vt mihi videtur deo
vicinior quanto a primo gradu remotior.
Sed heu fragilis ⁊ misera humana con-
ditio. Ecce ductu rationis ⁊ scripturaruꝫ
testimonijs aperte videmus beate vite per
fectionem in hijs quatuor gradibus conti
neri. Sed quis est qui hunc viuendi tra-
mitem teneat. Quis est hic ⁊ laudabimus
eū. Velle multis adiacet. sed perficere pau
cis. Utinam de illis paucis essemus Sūt
autem quatuor cause que nos a predictis
gradibus plerūq̨ retrahunt. scilicet ineui
tabilis necessitas. honeste actionis vtilitas
humana infirmitas. mundana vanitas.
Prima excusabilis. scd̃a tolerabilis. tertia
miserabilis. quare culpabilis. Illis enim
quos h̃ causa a suo proposito retrahit. me-
lius erat gratiaꝫ dei non agnouisse. q̃z post
cognitam retroisse. Sed o deus bone sua
uis mitis dulcis consiliarius prudens ad
iutor fortis q̃z inhumanus est q̃z temerari
us qui te abicit. qui tam humilem tam mã
suetum hospitem a corde suo repellit. qui
prauas noxiasq̨ cogitationes recipiens. il
lud secretum cubile spiritussancti. scilicet
secretum cordis sui qđ paulo ante gaudijs
intendebat celestibus tam subito immun-
dis cogitationibus. quasi porcis conculcã
dum tradidit. Heu heu adhuc calēt in cor
de sponsi vestigia. ⁊ iã intromittūtur adul
terina desideria. Male conueniens est. au
res que modo audiuerant verba que non
licet homini loqui tam cito inclinari ad fa
bulas aut detractiones audiendas. Ocu-
los qui mõ sacrꝭ lachrymis baptisati erãt
confestim conuerti ad videndas vanitates
Linguam que modo dulce epitalamium
sponse cantauerat iterum conuerti ad tur-
piloquia. Absit hoc a nobis domine. sed si
forte ex humana infirmitate ad talia relabi
mur. Non ideo desperemus. sed iterum re
curremus ad clementeꝫ medicū ⁊ ipe q̃ nõ
vult mortem peccatoris iterū sanabit nos
Oremus ergo dominuꝫ vt impedimenta
que nos ab eius contēplatione retrahunt
in presenti nobis mitiget ⁊ in futuro peni-
tus auferat vt diuine contemplatiõis dul
cedine ⁊ torrēte voluptatis indeficiētis re
pleamur amen.

Explicit de quatuor gradibꝫ scale spūa
lis ex dictis beati Bernardi a domino Pe
tro de alyaco quondã epo cameracen̄.

Incipit verbum abbreuiatum super li
bro psalmorum.

V Erbū abbreuia
tuꝫ faciet dn̄s super terrã. Hoc
ꝑ aplm̄ ab Isaia propheta trãs
sumptum de xp̄o dictū est. q̃ est
verbū dei eternū. nã verbū erat apud deuꝫ
⁊ deꝰ erat verbū. ⁊ ideo h̃ verbū nõ est a dõ
factū. sed est verbū in quo dixit deꝰ ⁊ facta
sunt oĩa. Et tñ hoc verbū eternaliter infi-
nitū et imensuꝫ abbreuiatū fecit deꝰ super
terrã qñ verbū caro factū id est deꝰ hõ factꝰ
est assumēs carnē terrenã. q2 tūc sub breui
carnis clausura habitauit in nob. ⁊ quē to
tus nõ capit orbis in viscera virgis matrꝭ
se clausit factꝰ hõ. Per h̃ itaq̨ verbū sic
abbreuiatū oĩa verba ꝓphetaꝝ de xp̄o dicta
q̃ multa multūq̨ ꝓlixa atq̨ diffuse ꝯpendi
ose abbreuiata fuerūt. dū in eo tanq̃z in bre
ui verbo plene ꝯpleta sūt ip̄o teste q̃ ait Ne
cesse est ipleri oĩa q̃ scripta sūt i lege moysi
⁊ ꝓphetis ⁊ psalmis de me Nec absq̨ my
sterio postq̃z dixerat. in lege moysi ⁊ ꝓphetꝭ
addidit. ⁊ psalmis. nõ q̃i psalmista ð nume
ro ꝓphetaꝝ nõ fuerit. sꝫ q2 tanq̃z ꝓphetaꝝ exi
mius. ea q̃ in lege moysi ⁊ alijs ꝓphetis de
xp̄o diffusius obscuriusq̨ scripta erãt bre-
uiꝰ ⁊ clariꝰ ꝓphetauit. Est g̃ liber psalmo-
rū. de xp̄o verbo abbreuiato q̃i ꝓpheticum
verbū abbreuiatū. h̃ est velut breue ꝯpen-
diū oĩm ꝓphetaꝝ. ꝓpterea liber iste in xp̄i ec
clesia sūma cū veneratõne legit. ⁊ ꝑ ceteris
scripturis ꝓpheticis frequētius decantat.
Hac igit occasione vt hij qui deo psal-
lunt in ipso psalmoꝝ sensu spūalis suaui-

tatis saporem. vtcunqꝫ percipiant. vtile re/
putaui hoc opusculum componere. quod
verbum abbꝛeuiatum voco. quia in eo nō
ad longum ⁊ per singula verba psalteriuꝫ
exponere quod a maioꝛibus factuꝫ est. sed
sub ea qua potero bꝛeuitate singuloꝛū psal
moꝛuꝫ titulos. ipoꝛūqꝫ sententias coapta/
re. coartareqꝫ ꝓposui. Et a doctoꝛibꝫ appꝛo
batis dicenda colligere.

St itaqꝫ titulus talis. Incipit li/
e ber hymnoꝝ vel soliloquioꝛū ꝓ/
phete de Chꝛisto Liber dicitur ⁊
non libꝛi. contra eos qui plures psalmoꝛū
libꝛos esse dicebant. ipsomet Dauid in per
sona Chꝛisti econtra dicente. In capite li
bꝛi scriptum est de me. Unde etiam in acti
bus apostoloꝛum dicitur. Sicut scriptuꝫ
est in libꝛo psalmoꝛum. licet dici posset nō
repugnare plures libꝛos vnum vocari li/
bꝛum. Qui liber hymnoꝛum congrue no/
minatur. quia docet nos laudare deuꝫ. nō
solum coꝛde sed voce. Liber quoqꝫ solilo/
quioꝛum dicitur. quia Dauid non exterio/
ri amminiculo facti vel dicti. aut visionis
vel sompnij. sed solius spiritussancti instin
ctu pꝛophetauit ipso dicente. Audiā quid
loquatur in me dominus. P terea soli
loquiuꝫ dicitur. quia solius spiritussancti
eloquium. vel soliloquia dicuntur. quasi
sola de Chꝛisto eloquia quia solus Dauid
de Chꝛisto euidentius pꝛophetauit. adeo
vt magis videatur euangelizare q̄ꝫ pꝛophe
tare. Ideo dictus est liber soliloquioꝛū
pꝛophete sine nominis adiectione per ex/
cellentiam. intelligendo Dauid. sicut cum
nominatur apostolus. intelligitur Paulꝰ.
Hō contra illos est qui dixerunt plures fu
isse psalmoꝛuꝫ scriptoꝛes. eo ꝙ nomina eo
rum in titulis habeantur. sed hoc pꝛo my/
steriorum significatione que ex interpꝛeta
tione nominū percipitur factuꝫ esse credi/
tur. Non ergo illi auctoꝛes fuerūt psalmo/
rum. sed positio nōminū. seruit ratione my
steriorum. Tangitur autem huius li/
bꝛi materia. quia dicitur esse ō Chꝛisto sci
licet in capite ⁊ coꝛpoꝛe. Quandoqꝫ enim a
gitur de Chꝛisto scd̄m caput. aliquando
scd̄m coꝛpus. aliquando scd̄m vtrunqꝫ. de
Chꝛisto ꝟo scd̄m caput agitur tribus mo/
dis. aliquando scd̄m diuinitatē. vt ibi. Te
cum pꝛincipium. aliquando scd̄ꝫ humani
tatem. vt ego doꝛmiui ⁊ sompnum cepi. alī
quando per transsumptionem. vt quando
vtitur voce membꝛoꝛuꝫ. sicut ibi. Deus tu
scis insipientiam meam. De chꝛisti au/
tem coꝛpoꝛe mystico scilicet ecclesia etiam
tripliciter agitur. aliquando scd̄m perfe/
ctos. aliquando scd̄ꝫ imperfectos. interdū
scd̄ꝫ malos. qui sunt in ecclesia coꝛpoꝛe nō
mente. De oꝛdine quoqꝫ psalmoꝛū hoc
sciendum est. ꝙ non sunt eo oꝛdine disposi
ti quo compositi. Neqꝫ tamen sine ratione
ita dispositi sūt. quia esdras pꝛopheta. qui
psalterium. totāqꝫ bibliotecam a babiloni
is combustaꝫ instinctu spiritussancti repa
rauit. eo spiritu reuelante. psalmos ita dis
posuit. eisdēqꝫ titulos apposuit. qui sūt qua
si claues psalmoꝛum. Sicut enim per cla
uem intratur in domum. ita per congruas
expositiones tituloꝛum. clarescit subiecto/
rum intelligentia psalmoꝛum. Illud eti
am notandum est. ꝙ licet liber psalmoꝛuꝫ
vnus esse dicatur. tamē per tres quinqua/
genas distinguitur. quibus tres status xp̄i
ane religionis designantur. quoꝛuꝫ pꝛimꝰ
est in penitentia. secundus in iusticia. terti
us in laude diuina. Ideo pꝛima quinqua/
gena terminatur in penitentia. ibi. Mise/
rere mei deus Secūda in iusticia ibi. Mi
sericoꝛdiam ⁊ iudiciū cantabo tibi domi/
ne. Tertia in laude diuina. ibi. Omnis spi
ritus laudet dominū. Pꝛima statui incipi
entium. secunda statui pꝛoficientium. ter/
tia statui conuenit perfectoꝛum. ⁊ quia de
hijs agitur ī hoc libꝛo. ideo hec triplex psal
moꝛum fit distinctio. Hec ergo circa to
tum libꝛū aduertenda sunt. Pꝛeter hec aūt
in singulis psalmis quedā specialia consi/
deranda erunt.

Eatus vir qui non abijt in cō/
silio impioꝛum. Hic psalmus
b non habet titulum. quia est ca
put libꝛi ⁊ totius operis pꝛefa/
tioꝛ quasi pꝛologus siue pꝛohe
mium ⁊ de illo agit qui ē omniū pꝛincipiū
scilicet de toto Chꝛisto in capite ⁊ coꝛpoꝛe
⁊ sic materia huius psalmi eadem est que ⁊
totius libꝛi. Agit ergo de xp̄o tāqꝫ de be
ato viro. per beatitudineꝫ nobis blandiēs
deinde agit de vltionibus iniquoꝝ aduer/

sis eos terrens. Ibi. Non sic impii non sic
De beato autem viro primo agit. ostendē
do eum immunem ab omni peccato. dein
de in se plenum omni bono. postea vtilem
toti mundo. Ad ostendendū vero eū imu
nē ab oī peccato vtitur silitudie veter3 ade
qui triplici genere peccati deliquit. scilicet
voluntate. opere. 7 consuetudine. que hijs
tribus nominantur verbis. abijt. stetit. se/
dit. Abijt q Adā a deo per peccatū volun
tatis cum persuasioni dyaboli 7 eue cōsen
sit. Stetit per peccatum operis, cum po/
mum vetitum in peccato delectatus come
dit. Sedit per peccatum consuetudinis.
cum se stulte excusando 7 culpam in deum
referēdo. in superbia velut in cathedra pe
stilentie confirmatus perseuerauit Ille er
go primus Adam miser fuit. econtrario ve
ro nouus Adam. beatus vir qui nullo di/
ctorum peccatorum modo abijt. stetit. aut
sedit. sed vt idem psalmus prosequitur. vir
tutibus in se plenus. alijs etiam proficien/
do. prospere egit. impios aūt aduersantes
ei tanq̄ puluerē a se proiecit.

q Uare fremuerunt gentes. Ti/
tulus est. psalmus Dauid. Di/
citur autem iste psalmus sicut
7 ceteri. a psalterio quodam in
strumento musico. quia ad vo/
cem illius instrumenti decantabat Dauid
psalmos. ante archam in tabernaculo do/
mini. Et bene iuxta spiritualem intelligen
tiam. ab illo instrumento liber iste nomen
sortitur. quia sicut illud instrumentum est
decacordum. ita liber iste docet obseruan/
tiam decem mandatorum. Sed psalmus
Dauid dicitur non solu3 quia a Dauid cō
positus fuit. sed quia de illo loquitur qui
per Dauid mystice figurat. scilicet de xp̄o
qui est vere manu fortis 7 aspectu deside/
rabilis. Attribuit ergo Christo vero Da/
uid. qui hic de seipō rege loquitur. monēs
vt ei subdamur. Ubi primo persequentes
increpat 7 eis comminatur. deinde de om
nipotenti regno. de inenarrabili genitura.
de diuinitate quoq3 7 humanitate ei9 mul
ta prosequtur. Postremo hijs archanis pa
tefactis ammonet vt ei ab omnibus humi
liter obediat. quia ei obedientes 7 in eo cō
fidentes beatificabunt.

d Omine quid multiplicati sunt
Titulus. p̄s Dauid cum fuge
ret a facie absolon filij sui. No
ta est hystoria in libro Regum.
cui alludit titulus de qua tam̄
non agit psalmus. sed de significato mysti
co litteralis hystorie. id est de Christi pas/
sione 7 resurrectione. Dauid eni3 xp̄us est.
absolon filius eius iudas est. quem cum a
lijs apostolis Christus filium vocauit. a
quo Christus fugit cum mentem eius de/
seruit. 7 cor eius dyabolus intrauit. Et si/
cut Dauid iniquo filio pacem exhibuit. ita
Christus iude 7 cum amicis conuiuium.
7 postea pacis osculum dedit. Et sicut ab/
solon ita 7 iudas suspensus interijt q̄ mor/
tuo Christus in pace regnauit. quando in
gloria resurrexit. Est autem intentio
huius psalmi redarguere eos 7 maxime pa
ganos 7 philosophos. qui non putant glo
ria3 maiestatis posse descendere ad infima
humilitatis. id est deum posse hominem fi
eri pati 7 mori. Et primo proponit duas
partes. ad similitudinem preliantium op/
positas. 7 quasi preliando repugnantes. ex
vna parte multitudinem persequentium.
ex altera Christū oratione armatum 7 deo
susceptore securum. deinde ostenditur pre
lij finis id est resurrectio. que est consum/
matio passionis ibi. Ego dormiui.
Potest etiam intelligi iste psalmus vt
loquatur totus Christus id est ecclesia. cū
capite eius inter procellas persecutionu3
constituta Posset insuper moraliter in
telligi in persona cuiusq3 fidelis impugna
ti a vitijs.

c Um inuocarem. Titulus. In
finem psalmus cantici Dauid
Finis quandoq3 capitur pro
consumptione. vt cum dicitur
candela finiri. id est. deficere.
quandoq3 capitur pro cōsummatione. vt
cu3 dicitur domus finiri. id est perfecta es/
se. In titulis autem psalmorum pro con/
summatione accipitur. 7 significat Chri/
stum. qui est consummatio fidelium in pre
senti ad iusticiam. 7 in futuro ad coronā.
Quia vo hic habet psalm9 cātici Sciedū
est q̄ q̄nq3 psalm9 añ archā dñi solo instru
mento psalterij cantabatur. 7 tunc diceba
tur psalmus. quādoq3 sola voce humana.
7 vocabatur canticu3. quandoq3 instrumē

28

to ⁊ voce chori. ⁊ tunc quando instrumen-
to precedente ⁊ voce sequente. dicebat can-
ticum psalmi. quando vero vox chori pre-
cedebat ⁊ istrumentũ sequebatur. vocaba-
tur psalmus cantici. Et hac diuersitate v-
sus est esdras in titulis. sicut ⁊ Dauid non
absq; mysterio vsus est predicto instrumẽ-
to. Psalmus itaq; bonam operationẽ no-
tat. canticum leticiã mentis habitam de e-
ternis indicat. Unde dicitur psalmus. in
quo tantũ de bona operatione agitur. can-
ticum in quo de mentis exultatione soluz
tractatur. psalmi canticum. vbi primuz de
bona operatione postea de mentis iocun-
ditate agitur. cantici psalmus. vbi primuz
de mentis leticicia. postea de bona operati-
one tractatur vt hic. Prius enĩ dicit se exau-
ditum ⁊ in tribulatione dilatatuz. deinde
de penitentia ⁊ sacrificio iusticie loquitur.
⁊ ex hijs patet sensus tituli. Est autẽ
principalis intentio huius psalmi mone-
re vt deserãtur falsi dij ⁊ vana temporalia
seculi. Et primo Dauid exemplo sui incre-
pat ĩfideles de falsis dijs ⁊ falsis bonis. do-
cens in eis non confidere. Deinde propo-
nens nouũ hominẽ. veterem iubet exuere.
ibi. Et scitote. Postremo deposito veteri ho-
mine nos deo in sacrificium monet offerre
ibi. Sacrificate. vt de veteri vita transea-
tur ad nouam vitam.

v Erba mea. Titulus. In finem
pro ea que consequitur heredi-
tatem. Hystorie Genesis allu-
dit. vbi legitur Abraham duos
filios habuisse. vnum de ancil-
la. alium de libera. sed eiecta ancilla de do-
mo cum filio. libera cũ filio hereditatez ob-
tinuit. verum non de hystoria sed de signi-
ficato agitur in hoc psalmo. Libera enim
Sara que non scd̃m naturam. sed per dei
gratiam peperit. ecclesiam significat. ancil-
la vero synagogam vel ecclesiam malignã-
tium. que Christi ecclesiam persequitur. sz
ipa tandem hereditatem eternam alijs ex-
clusis consequitur. Et sic est sensus tituli.
Psalmus iste dirigens nos in finem. id est
in Christum. vel in eternã eternitatez. que
est finis ⁊ consummatio omniũ bonoꝝ. est
pro illa libera. id est pro ecclesia. cui haben-
da hereditas affirmatur. ⁊ a qua emula id
est synagoga vel maloꝝ congregatio exclu-
ditur. Intentio ꝓphete est certificare
fideles de hereditate habenda. Et primo a-
git de hereditate quã in persona ecclesie si-
bi dari petit. ⁊ ab ea emulã excludi asserit. ⁊
inde petit auxiliũ contra ea que emula in-
gerit. ibi. Deduc. Postremo premia bono-
rum ostendit. ibi. Et letentur. vt sicut tenet
pena. ita alliciant premia.

d Omine ne in furore. Titulus.
In finẽ ps Dauid pro octaua
Octaua hic dicitur dies iudi-
cij. quia omnia tempora septez
dierũ repetitione voluunt. post
que erit illa dies octaua iudicij. que nullaz
habet varietatẽ. Psalmus ergo iste mo-
nens ad bene agendũ propter tremenduz
iudiciũ. ⁊ dirigens nos in finẽ id est in xpz
attribuit ipi Dauid. id est penitenti. qui cõ-
positus est pro octaua. id est pro metu iudi-
cij. in quo peccator timet argui. Mo-
net ergo iste psalmus ad penitentiã. ⁊ est p-
mus septẽ psalmoꝝ penitentialiũ. qui sicut
⁊ alij a lachrymis ⁊ amaritudine penitudi-
nis incipit. ⁊ in certitudine venie terminat.
Unde pmo captat beniuolẽtiã a psona iu-
dicis. postea exponit erũpnas penitẽtis. ibi.
Laboraui. Deinde ostẽdit se correctũ vt se
parcat a mal'. ibi. Discedite. Postremo orat
pro inimicis cõuertendis. ibi. Erubescant
⁊ conturbentur.

d Omine de9 me9. Titul9. In fi-
nem ps Dauid. quẽ cãtauit do-
mino p vbis chusi filij gemini
Nota est in scd̃o li. Regũ hysto-
ria. qlit Dauid psecuto p absa-
lon filiũ suũ. chusi amic9 Dauid cessit ĩ ptẽ
absolon ad explorãda cõsilia. q secrete man-
dauit vt de cãpestrib9 Dauid fugeret in so-
litudine. ⁊ sic ei9 cõsilio liberat9 tandẽ psper-
re dimicauit. Cui hystorie alludit titul9 de
q tñ nõ agit psalm9. sed de ei9 velato myste-
rio. Chusi nãq; interptat silentiũ. ⁊ fili9
gemini dicit. q2 gemini dextera interptat.
p quẽ secretũ silentiũ ⁊ latens cõsiliũ in xpo
absconditũ. cõuenienter intelligit. Et silentiũ
iõ dicit fili9 dextere. q2 est specialis effectus
potẽtie diuie. q tũc vocatur dextera. cũ ad-
uersa mutat in psperа. Uñ scriptũ est. Hec
ẽ mutatio dextere excelsi. Sic g Dauid. p
quẽ significat xps cõtra absolon ⁊ achitofel
p quos iudas pditor ⁊ iudeoꝝ popul9 desi-
gnat. dimicauit p vba chusi. i. p cõsilia secre-
ti silẽtij diuini quo silentio de9 occultauit

iude ⁊ iudeis. secretũ sue passionis sacrm
postea fidelibꝰ reuelãdũ. ꝑ cuiꝰ secreti ma
nifestatõe cantat fidelis dño ei grãs refe/
rendo Est ergo ꝓncipalis intẽtio psal/
mi monere ad gratiarũ actões. ꝑ manifesta
tione silẽtij. Et ꝓmo petit ab omnibꝰ ꝑse/
cutiõibꝰ liberari Postea vt subueniat glo
ria resurrectõis xpi. Ibi. Exurge. Dein/
de terret metu futuri iudicij. Ibi. Deꝰ iu/
dex. Postremo leta ꝯclusio ponit̃ de con
fessione laudis dei. Ibi. Cõfitebor

d Omine dñs noster. Titulꝰ In fi
nem psalmꝰ dauid ꝑ torcularibꝰ.
Ecclesia dr̃ torcular. eadẽ ratione
qua dr̃ area. varijs eñ similitudinibꝰ: ea/
dem res in scripturꝫ sepe designat̃. Iõ ꝓo
torculari vel aree compat̃. quia sic in tor/
culari vina sepant̃ a vinacijs. ⁊ in area g̃/
na diuidũtur a paleis. que tamẽ necessa/
ria erãt vt simul nascerent̃ ⁊ crescerẽt. ad
maturitatẽq; ꝑuenirẽt. sic in eccl'ia ammi
xtio maloꝝ est cũ bonis. In futuro ꝓo se/
parabunt̃ cũ frumẽta recõdent̃ in horreis
palee aũt igne inextinguibili comburent̃.
Iste g̃ psalmꝰ Dauid tendẽs in finẽ. id
est. in xpm. de cuiꝰ exaltatõe agit. est ꝑ tor/
cularibꝰ. i. de ecclesijs ꝑ xpm ⁊ ꝑ eiꝰ apl'os
post ascensionẽ ꝯgregatis. de quaꝝ cõsti/
tutione ⁊ causa ꝯstitutionis hic agit̃. Vñ
ꝓncipalis intẽtio ꝓphete est errorẽ iudeo/
rum cõfutare. qui dicũt deũ tantũ in iu/
dea esse notũ. seu alioꝝ quorũlibet dicẽti/
um deũ solũ notũ esse apud se ⁊ sua notõe
cũ nomẽ eius ꝑdicatiõe apostoloꝝ notuꝫ
factũ sit in eccl'ijs vniuerse terre. Prio er/
go ꝓpheta laudes xpi describit. s. maiesta/
tem eiꝰ ⁊ opatiõem excelsam. deinde osten
dit naturã hoĩs olim viciataꝫ. in xpo sup
omnia exaltatã. Ibi. Quid est hõ. Ex q̃bꝰ
finaliter ꝯcludit nomĩs xpi gloriã in vni/
uersa terra esse diffusam

c Onfitebor tibi. Titulꝰ In finem
ꝓ occultis filij. psalmꝰ dauid. Cũ
dicit̃ filiꝰ ⁊ non dicit̃ cuiꝰ. sicut hic
ꝑ excellẽtiã. itelligit̃ xp̃s qui est vnigenitꝰ
dei filiꝰ. vel filiꝰ est etiã ipsiꝰ Dauid. q̃a de
eo natus. Est ergo psalmꝰ iste Dauid pro
phete. qui hic loquit̃ in ꝑsona eccl'ie diri/
gens nos in finẽ. i. in xpm. ⁊ est ꝓ occultis
id est. agit de occultis filij dei. vel xpi filij
dauid s̃m carnẽ. s. de occultis iudicijs di
uinis. quia ꝓncipali intẽtione ꝑtractat nõ
de iudicio vltimo futuro qd erit manife/
stum. sed de iudicijs dei que fiũt in p̃senti
seculo. que ⁊ si nota sint deo. tamẽ homi/
nibꝰ sunt occulta. vt q; aliqui excercẽtur ad
purgationẽ. aliqui inducunt̃ ⁊ inspirãtur
ad ꝯuersionẽ. aliqui ꝯtemnũtur ⁊ excecat̃
ad damnationẽ. Est g̃ intẽtio ꝓphete. nos
ammonere ne credamꝰ mundũ a casu vel
a fato regi. sed iusto iudicio dei. licet nob
occulto. cõtra illos q̃ de flore maloꝝ ⁊ la/
bore bonoꝝ murmurãt. nõ putãtes h̃ di/
uina dispositiõe. sed casu ꝯtingere. Pri
mo itaq; ꝓpheta letus psallit. quia cultu/
ra dyaboli aduẽtu xpi destruit̃. ⁊ christus
regnat. iudicat. ⁊ adiuuat. Secũdo fi/
deles ex h̃ ad laudẽ dei ꝓuocat. ibi. Psalli
te. Tertio finẽ maloꝝ ventuꝝ peccato
ribus cũ antixpo p̃dicẽdo indicat. ibi Cõ
uertãtur peccatores. Quarto mala tẽ/
poris antixpi ꝑtractat. quoꝝ nimietate ꝑ
motus dic̃ deo: cur recessisti. ibi Ut quid
dñe. Quinto p̃cat̃ iudiciũ maturari. et
vt sanctoꝝ mala finiant̃ exorat. ibi. Exur
ge dñe deus.

i N dño cõfido. Titulꝰ In finem:
psalmꝰ Dauid. Hic loquit̃ ꝓphe/
ta in ꝑsona alicuiꝰ fidelis redar/
guẽdo hereticos. ⁊ docẽdo resistendũ esse
eis quãdo volũt catholicos ad se trahere
⁊ ad montẽ sue alte ⁊ supbe sapiẽ transmi
grare. Et ꝓmo eos redarguẽdo increpat.
Secũdo docet q̃d deus iustꝰ iudex. boĩs
⁊ malis catholicis. scꝫ ⁊ hereticꝫ r̃tribuat
Ibi. Iustꝰ aũt q̃d fecit. Uel põt psal/
mus iste de iudeis accipi. vt xp̃s in passio
ne sua loquat̃ s̃m hoĩem. ꝯtra terrores et
machinatiões iudeoꝝ

s Aluũ me fac. Titulꝰ In finẽ psal
mus Dauid ꝑ octaua. Octaua. si
cut supra. hic accipit̃ ꝑ die iudicij
quã in sexto psalmo peccator culpe ꝯsciꝰ
timebat ne ibi puniret̃. Hic aũt dauid in
ꝑsona viri ꝑfecti ꝑ ea orat vt veniat et ibi
remuneret̃ Et ꝓmo petit a seculi ꝑuersita
te saluari. deinde ostẽdit xpm a patre mis/
sum ꝯtra mala seculi. Ibi. Propter mise/
riam inopũ ⁊ gemitũ paupeꝝ. Ubi docꝫ
xpi eloq̃a esse vera sicut impioꝝ falsa.
Usq; quo dñe. Titulꝰ In finẽ. p̃s
Dauid. Hic ꝓpheta plenꝰ charita/
te. qua auide xpi incarnationẽ ex/
pectat. in ꝑsona antiquoꝝ patrũ quasi de
e

29

dilatione cōquerit. vt supstitione dyabo
li abiecta vni⁹ dei cultura suscipiat. Prio
ergo cōquerit de dilatione aduēt⁹ christi.
Secūdo orat illumiari ne hūc aduentuʒ
expectādo. interim cedat fraudibꝫ inimici
ibi. Respice ꝛ exaudi me dn̄e deus meus.
Vel etiā pōt psalm⁹ iste intelligi vt loq̄
tur de secūdo aduētu xp̄i. s. de aduētu ad
iudiciū. in psona modernoꝝ sanctoꝝ. Nā
sicut antiqui p̄res p̄mū desiderabant ad/
uentū. sic mō sancti ꝛ pfecti cupiūt scd̄m.
Juxta illud. Cupio dissolui et esse cū xp̄o
Jxit insipiēs. Titul⁹ In finē psal
d mus dauid. Facies dei. i. christus
quā in p̄cedēti psalmo ꝓpheta desi
derabat videre. hic ostēdit venisse. ꝛ a iu/
deis ꝯtempta fore. Jdeo ꝓpheta in psona
sua vel xp̄i increpat insipientiā ꝛ duriciaʒ
eoꝝ qui xp̄o p̄senti. quē optauerūt nō cre
dunt. Primo g̊ eoꝝ malicia describitur ꝛ
increpat. Secundo eis iudiciū cōminat.
Nōne cognoscēt. Tertio eoꝝ ꝯuersio p̄di
citur. Quis dabit ex syon.
Omine q̇s habitabit. Titul⁹. psal
d mus dauid. Psalm⁹ iste ꝓprie ē mo
rum instructio ꝛ p̄sumptionis re
pressio. Nā quia in p̄n̄ti eccīa habitāt ma
li cū bonis. nec hic scire ꝑmittimur q̇ ve/
re sint de vnitate eccīe. ideo q̇dā. licet indi
gni iactāt se esse de eccīa. cū tn̄ nō sint. Jl
lorum g̊ p̄sumptionē retundēs ꝓpha. qua
si sacerdos an̄ ꝓpiciatoriū astans querit q̇
ꝛ in p̄senti eccīe tabernaculo digne do mi
litent. ꝛ in futuro beatitudinis mōte req̇/
escent. Et p̄mo ponit prophete interroga
tio. deinde subdit dn̄i responsio. ibi. Qui
ingreditur
Onserua me dn̄e. Titul⁹. Tituli
c inscriptio ipi dauid. Jste titulus
nō de veteri testamēto sed de euā/
gelio sumit. vbi legit q̇ Pylat⁹ xp̄o cruci
fixo talē titulū supposuit. Jhs nazaren⁹
rex iudeoꝝ. Vn̄ Hesdras de illi⁹ tituli in
scriptōe quā p spūm sanctū futurā p̄uide
bat. hūc psalmū post intitulauit. ostēdēs
hic agi de regno xp̄i. illa inscriptōe signifi
cato. vt sit sensus. Jnscriptio tituli. id est.
victoria vel regnū qd̄ tituli inscriptio no
tauit. attribuit vel ꝯuenit dauid. id ē. xp̄o
qui s̄m hoīem hic loquit. Est g̊ intētio
ꝓphete oīs monere ne regno xp̄i aut eius
titulo regali ꝯtradicāt. Et p̄mo in pso/
na xp̄i verā in se naturā hoīs ostendēs. pe
tit se inter picula saluari dicēs. oīa que p/
tulit ad gl'iam sue hereditatis esse pducta
Secūdo grās agit patri. de intellectu
sibi dato. ꝛ passione ac resurrectōe sua. ibi
Bn̄dicam dn̄m
Xaudi dn̄e. Titul⁹. Oratō dauid
e Hic psalm⁹ p̄mus est eoꝝ q̇ nomi
ne orōis intitulātur. Vn̄ ꝛ aliȷ̄ q̄t
tuor sil'r postulāti sequunt. qꝛ cū in aliȷ̄s i
terseratur orō. in istis pene cōtinuat. Hic
ergo xp̄s s̄m hoīem orat. ꝛ sibi corp⁹ suū. i.
eccīam associat. qꝛ eadē voce cū membris
suis orat nō p sua vtilitate sʒ p nostra ne/
cessitate. Christi eīm orō est fideliū institu
tio. ꝛ ideo orat vt formā orādi nobis ꝓpo/
nat. Est g̊ sensus tituli. Oratio psalmi
hu⁹ ꝯuenit dauid. i. psone xp̄i adiuncta ec
clesia que corp⁹ eius est. ꝛ p̄mo petit scd̄m
iusticiā retribui sibi. Secūdo ab insidiȷ̄s
iudeoꝝ liberari. ibi. Ego clamaui. Ter/
tio orat sibi ꝛ aduersariȷ̄s retribui. ibi Ex
urge dn̄e
Jligam te. Titul⁹. Jn finem pue
d ro dn̄i dauid. q̇ locut⁹ ē dn̄o ṽba
cantici hui⁹. Jn die q̄ eripuit eum
dn̄s de manu inimicoꝝ ei⁹ ꝛ d̄ manu saul
Pro liberatōe a psecutōe saul videtur da
uid hūc psalmū cantasse dn̄o. sʒ qꝛ titul⁹
habet in finē ꝛ vocat hūc psalmū canticū
finis aūt xp̄us est. canticū ṽo exultatio de
eternis. ideo nō litteralit de dauid solum
intelligit. sed meli⁹ spūaliter accipit de to
to xp̄o. s. de capite ꝛ mēbris. quē totū dn̄s
eripuit in die resurrectōis de manu īimi
coꝝ suoꝝ. i. iudeoꝝ. ꝛ de manu saul. i. iude
pditoris vel dyaboli. Vn̄ p hac spūali
liberatōe tot⁹ xp̄s deo grās agit. summaʒ
diuinoꝝ bn̄ficioꝝ colligēs. Scd̄o agit
de cladibꝫ humani generꝫ an̄ aduētū xp̄i.
ꝛ qualiter dn̄s sit misert⁹. ibi. Circūdede
runt me. Tertio agit de ṽtute ac poten
tia. ibi. De⁹ q̇ p̄cinxit. Quarto eccīa leta
munera dei laudat ꝛ ī eis exultat. ibi. Vi/
uit dn̄s ꝛ bn̄dict⁹ de⁹ me⁹
Eli enarrāt. Titul⁹ Jn finē. psal/
c mus dauid. Psalm⁹ iste agit de p̄
mo aduētu xp̄i. ꝛ attribuit Dauid
respicięti in finē. i. in xp̄m. q̇ est finis ꝯsū/
matiōis. Vel i finē. i. in tp̄s plenitudinis.
quo acta sunt q̄ hic tractātur. Hic ergo
monet ꝓpha vt relicta vetustate ad nouū

hoīem accedam⁹. Et p̄mo loquēs de īcar
natione xp̄i cōmendat p̄dicationē noue le
gis. Secūdo laudat p̄cepta noui testa
menti ⁊ veterꝫ. ibi. Lex dñi. Tertio vt sit
dign⁹ tāta sacramēta referre petit purga/
ri a vicijs. ibi. Delicta q̇s. ⁊c. Cōmendās
aūt p̄dicatiōem noue legis q̇ p̄dicēt et q̇d
⁊ q̄ꝫ discrete ⁊ q̄ꝫ mirifice ⁊ q̄ꝫ late. In pri
ma p̱te oñdit p̱ celos q̇ enarrāt gl'iam. xp̄i
apl'os intelligēs. in q̇bꝫ tāq̄ꝫ in celis deus
specialiter habitauit

e Xaudiat te. Titul⁹ In finem psal
mus dauid. Hic agit p̱pħa d̄ xp̄o
quasi de sacerdote immolaturo et
rege pugnaturo. Canēs q̄ ventura erant
xp̄o ṯp̱e afflictōis qd̄ fuit vsq̄ꝫ ad passionē
Deinde in secūda p̱te ea que futura erant
ṯp̱e glorie ⁊ ꝯsolatōis. qd̄ fuit post resurre
ctionem. Ibi Tribuat tibi. Et ea que hic
propheta loquitur optando etiā affirmat
p̱phetando.

d Omine in virtute tua Titul⁹ In
finem psalm⁹ Dauid. Iste psalm⁹
est vn⁹ coꝝ q̇ de duabꝫ naturis in
xp̄o agūt. cōtra hereticos q̇ vel p̱sonā di/
uidunt. vl' naturas nephāda commixtiōe
ꝯfundūt. Monet g̊ vt xp̄m: deū pariter ⁊
hoīem esse credam⁹ Et primo dirigen
do v̄ba deo patri. xp̄i filij sui meritū ⁊ pre
miū summatim p̱ponit Secūdo xp̄i v̄/
tutes ⁊ gl'iam specialiter describit. Ibi. q̇
niam p̄uenisti Tertio d̄ penis inimico/
rum suoꝝ agit. Ibi. Inueniat̃ man⁹ tua.
Et finaliter xp̄i exaltatiōem ꝯcludit. Ibi
Exaltare dñe in v̄tute tua

d Eus de⁹ me⁹ Titul⁹ In finē psal
mus dauid p̱ assumptōe vl' susce/
ptione matutina seu p̱ cerua ma/
tutina. Hui⁹ tituli sensus est. Psalm⁹ iste
tendēs in finē. i. in xp̄um de cui⁹ passione
agit: est Dauid. i. xp̄i q̇ hic loquit̃ in p̱sona
sua. Uel sub p̱sona eccie xp̄i. s. orātis pro
assumptiōe matutina. i. agētis de passiōe
vbi orat p̱ resurrectione mane facta. Et ħ
dicit̃ ad similitudinē solis q̇ paulati ascē/
dendo assumit̃ donec vbiq̄ꝫ clarescat. sic
xp̄s de passione ad resurrectiōem. et inde
in celū ad dexterā patris ascēdit. ⁊ postea
misso in apl'os sp̄ūsctō mundū fidei radijs
illustrauit. Alij aūt hn̄t p̱ cerua matutina
qd̄ idē est s̄m aliā similitudinē. Cerua ei
est humana xp̄i natura. q̄ lutū ⁊ spinas. s.

peccatoꝝ trāsilijt. ⁊ mane in gl'iam resur/
rectionis quasi ī altū est assumpta Mo
net g̊ p̱pheta cōpati passioni xp̄i vt sue re/
surrectōi cōregnem⁹ Et p̄mo p̄mittit̃ cō
questio de derelictōe ⁊ simul orō ꝯiungit̃
sicut in oībꝫ psalmis de passione. Se/
cundo passio describit̃ vbi ⁊ p̱ resurrectō
ne oratur. Ibi. Circūdederūt. Tertio
fruct⁹ ⁊ vtilitas passionis oñdit̃. ibi. Nar
rabo. ⁊c. Christ⁹ aūt p̄mo sub p̱sona vete/
ris hoīs culpe ac pene expositi loq̇ īcipit
corp̱is sui p̱sonā gerens. vel xp̄s in p̱sona
loquit̃ capitis verā in eo naturā humanā
exprimēs. Uñ ⁊ in cruce ait. quare me de
reliquisti. psalmū istū de se scriptū esse in
dicans. Uñ multa hic de ei⁹ passione di/
cunt̃ tā expressa. vt magis videant̃ hysto/
ria euāgelica q̄ꝫ p̱phetica. licet eñi multa ħ
habeant̃ nō tam ad ipsum q̄ꝫ ad ei⁹ mēbra
referenda

d Omin⁹ regit me. Titulus psalmi
dauid. Hic sub figura iudaici po
puli de captiuitate babilonica re
uersi sub Zorobabel. ⁊ ihu sacerdote ma
gno p̱pheta p̄dicit reditū fidelis p̱pl'i d̄ ba/
bilone hui⁹ seculi p̱ xp̄um ad domū dei. ⁊
agit de mia xp̄i. q̄ fit hec reductio sp̄ūalis
enumerās decē gratias p̱ q̄s velut per de
cem māsiones hō ad deū reuertit̃. Et in/
troducit̃ hic eccia loquēs de xp̄o p̱ quē ve
lut p̱ sacerdotē magnū fit ista reductio
In singulis versibꝫ singule notāt̃ gra/
tie. nisi q̄ in secūdo ⁊ septimo due pariter
ꝯiungunt̃. Prima g̊ gratia est loc⁹ pascue.
id est. s̄mo diuin⁹ q̇ saginat meditantes.
Secūda est aqua refectōis. i. baptismi q̄
reficiūtur rite suscipiētes Tertia est aīme
ꝯuersio p̱ v̄tutis ⁊ bone op̱atiōis augmē/
tationē. Quarta est deductio sup̱ semitas
iusticie. i. sup̱ p̄cepta p̱ caritatis radicatō
nem ⁊ p̱fectiōez. Quinta ē securitas a ma
lis p̱pter diuinā assistentiā. Sexta est ꝯso
latio eruditiōis. q̄ fit p̱ virge ⁊ baculi. i. di
uine correctōis disciplinaꝫ. Septima est
mēsa dñi. i. dñici corp̱is ꝯuiuatio. Octa/
ua est sp̄ūalis capitis. i. humane mētꝫ im/
pinguatio. s. sp̄ūalis leticie repletio. No/
na est calix inebriās. i. calix bñdictiōis. scꝫ
xp̄i sanguis q̇ quasi inebriat. dū vanaruꝫ
delectationū obliuionē p̄stat Decima est
misericordia subsequēs. i. grā ꝯsummās.
que ⁊ p̄ueniēdo inspirat. ⁊ mediādo adiu

30

uat.ꝛ finiēdo ad eternā habitatiōꝫ ꝑducē
do feliciter collocat
Omini est terra. Titul⁹ psalmus
d dauid in pͥma sabbati. Pͥa sab/
bati dr̄ dies pͥma post sabbatū In
qua die mūdus ꝯdit⁹ est. ꝛ lux diuisa a te/
nebris. ꝛ eodē die xp̄s depositis mortali/
tatis tenebris clarificat⁹ est. ꝛ hō depulsa
peccatoꝝ caligine ꝑ xp̄i resurrectiōem re/
staurat⁹. vt sit sensus tituli. Psalm⁹ iste est
dauid q̇ loquit̄ in ꝑsona sua vl̄ eccie. agēs
de clarificatōe xp̄i ꝛ hoīs restauratōe. que
facta est in pͥma sabbati. i. in matutino di/
ei dn̄ice. que dies etiā pͥma fuit in pͥmordi
ali reꝝ creatiōe. Monet ḡ ꝓpheta victo
rem xp̄m cū triūpho suscipe. Vn̄ ad simi/
litudinē p̄conis q̇ post triumphū totā ter
ram clamat esse victoris Primo dicit to
tum orbē esse dei. vt sicut null⁹ ab ei⁹ impe
rio. sic nec ab ei⁹ fide sit alien⁹. Secūdo
determīat quib⁹ v̄tutib⁹ p̄diti sunt. q̇ i ec/
clesia ꝑsistunt. Ibi. Quis ascēdet. Ter
tio xp̄iana religione dilatata suꝑstitiosos
a prauitate reuocat. vt patefactꝫ cordibus
xp̄m admittāt. ibi. Attollite portas
D te dn̄e leuaui. Titul⁹ In finem
a psalm⁹ dauid. Psalmus iste diri/
gens nos i finē. i. in xp̄m. attribuit̄
dauid. q̇ loquit̄ in ꝑsona eccl̄ie iter aduer
sa seculi grauit̄ afflicte. vel in ꝑsona peni/
tētis ꝑ flagella correcti. Monēs i aduer/
sis nō murmurare. sꝫ ad deū respicere Et
pͥmo petit doceri vias dn̄i. qꝛ ad deum ꝑ
spem erect⁹ est. Secūdo orat ꝓ peccatꝫ di
mittēdis pͥorib⁹ ꝛ ꝓ his que quotidie fiūt
Ibi Reminiscere. Tertio agit de eternis
ōn̄dēs quomodo habeātur. Ibi. Quis ē
homo.
Udica me. Titul⁹. psalm⁹ Dauid
i Psalmus iste attribuit̄ dauid. id
est viro ꝑfecto q̇ hic loq̇t̄. Et mo/
net vitari ꝯsortia īiquoꝝ ꝛ iūgi iustis. q̇a
ex ꝯuictu mores formant̄. Et pͥmo vir iu
stus dicit se nō habere ħ ꝑtē cū iniq̇s. ꝛ pe
tit ab eis discerni i futuro. Secūdo petit
ne malis misceat̄ in iudicio. ibi. Dn̄e dile
xi. In ħ aūt differt pͥma ps a secūda. qꝛ in
pͥma ꝑte de iudicio ꝛ multū de innocētia
sua agit. in secūda de vtroqꝫ pene pariter
tangit
Ominus illuminatio. Titulus.
d In finē psalm⁹ Dauid pͥusqꝫ lini/
retur. Hic titul⁹ alludit historie libri re/
gum de trina vnctiōe dauid. quaꝝ prima
linit⁹ fuit. nō vtiqꝫ in regē. sꝫ in signū futu
ri regni. sꝫ duab⁹ extremis q̄ ꝓ vna reputā
tur in regē vnct⁹ est. secūda videlicet vt re
gnaret suꝑ tribū iuda. tertia v̄o vt regna/
ret suꝑ vniuersum israel. ꝛ post pͥmam vn
ctionē dauid hostes habuit. post secūdam
regnauit i pace. Sꝫ hec figuralit̄ acta sūt
vt significaret̄ q̄ q̇libet fidelis q̇ a xp̄o xp̄i
anus dr̄. ꝛ a xp̄i chrismate denominatur.
ꝛ de ei⁹ plenitudine vnctōis linit̄. Primo
īungit̄ in signū futuri regni. dū sp̄ūssancti
gr̄am in baptismo ꝛ alijs sacramētis ꝑci/
pit. Secūdo vero in futuro inunget̄ i re/
gem qn̄ libertatē glorie recipiet. ꝛ sicut da
uid bis in regē vnct⁹ est. sic vnctio glorifi/
catiōis nostre gemīa erit stola corpoꝛꝫ et
aīe. sꝫ he due q̄si ꝓ vna reputant̄ Sic ḡ
psalm⁹ iste dirigēs nos in finē future ꝯsū/
mationis attribuit̄ dauid. i. cuilibꝫ fideli
agens de eo q̇d est pͥusqꝫ liniret̄ secūda vn
ctione. i. de eo q̇d est an̄ ꝑfectā vnctionē
regalē. an̄ quā hostes habet. qꝛ post pͥmā
vnctionē sacramētalē sub varijs hostib⁹
laborat ꝛ gemit. sꝫ post i pace regnās req̇
escit. vn̄ vt tandē in illo regno gaudeat. ħ
loquit̄ quasi q̇ddā ineffabile se desiderare
ōn̄dens ꝓ quo oīa patiēter tolerat Mo
net ḡ ne q̇s post pͥmā vnctiōem torpeat. sꝫ
ad secundā se diligēter p̄parādo disponat
Et pͥmo agit de pͥma vnctiōe ꝑ quā certi/
ficatur secūda. postea dic̄ q̇s labor ꝛ gemi
tus sit an̄ secundā vt finaliter habeat̄. ibi.
Exaudi dn̄e
D te dn̄e clamaui. Titul⁹. psalm⁹
a huic dauid. ꝑ dauid aliq̄n intelli/
git̄ caput. i. xp̄s. aliq̄n corp⁹. id est.
eccia. interdū vtrūqꝫ simul. i. tot⁹ xp̄s. vbi
aūt in titulo addit̄ huic vl̄ ipi. xp̄s intelli/
gitur. Hic ḡ psalm⁹ attribuit̄ huic dauid.
id est. xp̄o. q̇ hic loquit̄. ꝛ est terti⁹ eorū qui
agūt breuit̄ de passione xp̄i ꝛ resurrectiōe
Monēs eos aduersa tolerare q̇ volūt cū
xp̄o regnare. Et pͥmo ponit̄ orō tp̄e passi/
onis habita. Secūdo audit⁹ de resurre/
ctione sua gr̄as agit ibi. Bn̄dict⁹ xp̄s Ita
qꝫ s̄m q̇d hō. se hoīb⁹ iustꝫ i exēplū ꝓponit.
q̇ licet suꝑ oēs iust⁹ ꝛ dign⁹ sit. nō tn̄ i se cō
fidit. sꝫ totū a deo p̄re humilit̄ petit
Fferte dn̄o. Titul⁹ psalm⁹ dauid
a in ꝯsūmatione tabernaculi. Luꝫ

dauid ꝓspere regnaret mortuo saule. tulit archā de gabaa ⁊ detulit in hierl'm. Qua reducta fecit ei tabernaculũ. ⁊ obtulit holocausta. Ad qđ iuxta l'ram alias hostias offerre hic hortari videt̃. Sed spũalit̃ potiꝰ de significato tabernaculo. i. đ eccĩa hic agit̃. Sicut em̄ archa a philisteis reducta fuit. cui dauid tabernaculũ extēdit sic xp̄s a iure dyaboli eccĩam reduxit. eiq; dona gr̄e ꝯtulit. de cuiꝰ ꝑfectiōe hic ꝓpha loquit̃ q̄ hic tabernaculũ đr. q2 nũc ĩ ea ꝯ dyabolũ militat̃. queadmodũ scđm futurum đr domꝰ. q̄a in ea quiescet̃ Primo ergo monet ꝓpha fideles deo hostias spũales offerre Secũdo agit de ꝯstitutiōe eccĩe enumerās septē dona spũssancti. ibi Vox dñi Tertio dic̃ q̄d ꝯstitute fiat ecclesie. ibi. Dñs diluuiũ. ⁊c. ostēdēs quō in diluuio huiꝰ seculi dñs fideles suos illesos ꝑseruabit

Xaltabo te. Titulꝰ psalmꝰ cātici in
e dedicatōe domꝰ Dauid. Nō legit̃
dauid fecisse vl' dedicasse aliquaz domũ dño. ⁊ iō de spũali domo. i. đ eccĩa h̄ accipiendũ est. Que ĩ p̄cedēti psalmo tabernaculũ đr. hic aũt domꝰ nominat̃ ꝓpter cām ibi exp̄ssam. Supra ḡ egit de ꝯsũmatione tabernaculi tp̄e belli. Hic autem est psalmꝰ cātici. i. leticie habite. in dedicatione domꝰ dauid. i. eccĩe xp̄i. qñ in eterna pace manebit. Et loquit̃ hic totꝰ xp̄s. q2 v̄ba psalmi hꝰ quedā capiti. quedā corꝑi. q̄daz vtriq; ꝯueniũt. Et ē psalmꝰ iste de passione xp̄i ⁊ resurrectiōe. vt passio nō terreat. q̄s spes resurrectiōis letificat Primo ḡ agit xp̄s de sua dedicatōe. s. in sua ꝓpria ꝑsona iā facta in resurrectōe. postea v̄o futura ĩ domo sua. i. eccĩa. in finali resurgentiũ ꝯsummatōe. monēs sanctos h̄ sperantes deo laudē referre. Secũdo dicit quō hāc dedicatiōem meruerit. ibi. Ego autē Tertio quō eam acceperit. Ibi. Audiuit dominus

N te dñe speraui. Titulꝰ In finē
i psalmꝰ dauid ꝓ extasi. Psalmꝰ iste
dirigēs nos in finē. i. in xp̄m est dauid q̄ hic loquit̃ in ꝑsona xp̄i vel sua vl' ecclesie. habitꝰ ꝓ extasi. i. agēs de excessu mētis. q̄ fit qñ mens pauet terrena. Monēs ne q̄s de se p̄sumat s3 de dei mĩa. Et p̄mo ꝯtra pauorē p̄mittit̃ spes. ⁊ orō ꝯtra mala cũ certitudine liberatōis ⁊ gaudio. Secundo enumerat q̄t ⁊ q̄nta ꝑturbāt cōtra que est orō. ibi. Miserere mei. Tertio dicit q̄ sint bona dei ꝯtra mala. ibi. Quā magna. Vñ huiꝰ psalmi v̄ba. quedā capiti. quedā mēbris. q̄dā ꝓphete ꝯueniunt. In hac aũt varietate n̄ mutat̃ vox. s3 caput et mēbra eadē voce vtunt̃ dicēdo. Ego me mihi. qđ fit ꝓpt̃ vnitatē capitis ⁊ corꝑis xp̄i sc3 ⁊ eccĩe quā facit charitas. Sic lingua oĩm mēbroꝝ suscipit vocē. dicens ꝓ pede. calcas me. nō dicit calcas pedē. ⁊ ꝓ manu vulneras me. nō ait manũ meā vulneras.

Eati q̄ꝝ. Titulꝰ Intellectus Da
b uid. Hic est intellectꝰ dauid. i. pe
nitētis. In cuiꝰ ꝑsona hic loq̄tur. docēs q̄d intelligere debeat q̄ v̄e penitēs est. Et p̄mo dicit initiũ boni esse ꝑ indulgentiā dei. se v̄o sequentē illud viciũ hoĩz q̄ de opib; gloriant̃ ⁊ merita ꝓpria iactant fuisse miseꝝ. s3 ꝑ manũ dei ꝯuersum ad verum ĩtellectũ. Ad quē alios deceptos reuocat. in q̄ etiā stātes ꝯfirmat. Scđo agit de ꝯfessione. vñ est venia. ibi. Delictũ meum. Tertio penitudinē multiplicit̃ cōmēdat. ibi. Pro hac orabit. Quarto ponit̃ letus finis. vbi đr dare deꝰ intellectũ. Ibi. Intellectũ tibi dabo

Xultate iusti. Titulus In finem
e psalmꝰ Dauid. Hic ꝓpha mĩicor
diā ⁊ potētiā dei cōmēdat ⁊ facta eiꝰ enumerat. agēs de opib; creatōis ⁊ recreatiōis. vt timeat̃ potētia q̄ creat. ⁊ ametur mĩicordia q̄ recreat. Ad laudē ḡ dei ĩuitās oñdit. q̄ ⁊ quē: quō ⁊ q̄re laudare debeāt. Et p̄mo iustos ⁊ rectos laudare monet Secũdo beatũ dic̃ illũ q̄ ad cultũ dei ꝑuenit. ibi. Beata gēs Tertio q̄d de p̄dictis sentiat subdit. ibi. Aĩa nr̄a

Enedicā. Titulꝰ psalmꝰ dauid cũ
b mutauit vultũ suũ coram abyme
lech. ⁊ dimisit eũ ⁊ abijt Saul ꝑsequēs dauid nũcios misit ad achis regē apud quē ꝯfugerat dauid vt eũ ad se mitteret quē volebat occidere qđ p̄sentiēs dauid timuit ⁊ se fingēs furiosum vl' fatuuz mutato vultu corā rege illũ a se abijciens dimisit ⁊ sic dauid abijt ĩcolumis. Hic āt rex q̄ in historia regũ vocat̃ achis. vocabatur etiā abymelech q̄ noĩe vtit̃ Esdras in h̄ titulo ꝓpt̃ significatōz mystici sacri. Dauid em̄ xp̄m ⁊ vultꝰ mutatio mutationem veteris sacrificij ĩ nouũ significat. vetꝰ aũt

81

sacrificiū đr. vultꝰ qꝛ in signo volūtatē diuinā indicat. Abymelech ꝟo interꝑtatur patris mei regnū. ⁊ significat iudeos qui erāt regnū patrꝭ sui. i. dauid. q̇ ſm carnez fuit pr̄ xp̄i. eccīa ꝟo est regnū. nō illiꝰ pr̄is carnal'. sed dei pr̄is sui eterni. Mutauit ḡ vultū suū dauid corā abymelech. i. xp̄us mutauit vetꝰ sacrificiū corā iudeis q̇ erāt regnū patris sui dauid ī nouū sacrificiuz quā mutatiōz in cena oñdit in q̄ corpꝰ suū ⁊ sanguinē discipul' in eucharistie sacramēto exhibuit. ꝓpter qđ abymelech. i. ꝓpl's iudeoꝝ ⁊ illi ꝑcipue rudes ⁊ ignari discipuli q̇ h̄ sacramētū carnalit' intelligētes abierunt retro. xp̄m dimiserūt ⁊ ip̄e ab eorum cordibꝫ abiīt. Monet itaq; psalmꝰ iste ad nouū sacrificiū accedere mēte nō pede. Et ꝑmo ꝓpheta sūmatim dei laudē ꝑmittens Monet māsuetos ad idē. Secundo ad cōionem noui sacrificiī fideles hortat'. ibi Accedite. Tertio incipiētes monet a q̇bꝫ abstineāt. ibi. Venite. Quarto agit de tribulatiōe bonoꝝ ⁊ maloꝝ. ibi. Oculi dn̄i. Ne in ꝑiculis iustꝰ fluctuās aliq̄ dubitate mollescat nec iīustꝰ securꝰ suꝑbiat

[i] Udica dn̄e. Titulꝰ In finez psalmus dauid. Psalmꝰ iste dirigens nos ī finē attribuit' ip̄i dauid. id ē. xp̄o q̇ hic loquit'. nūc in ꝑsona sua. nūc ī ꝑsona eccīe. Et agit de passione xp̄i monēs vt aduersa eiꝰ exēplo feramꝰ Et ꝑmo incipit ab orōne. ꝓ vtraq; ꝑte pugne orās. id est. ꝓ se ⁊ aduersariīs cū ꝯmemoratōe culpe eoꝝ Secūdo ꝑmittēs de spe boni et gaudio narrat q̄z maligne erga xp̄m fecerint. ibi. Aīa aūt. Tertio de fructu passionis agit. ꝓmittēs ꝯfessionē totiꝰ ecclesie Et inde ꝑcat' cū cōmemoratōe culpe. confusionē ꝑsecutoꝝ. ⁊ exultatiōem fidelium Ibi. Cōfitebor

[d] Ixit iniustꝰ. Titulꝰ In finē seruo dn̄i psalmꝰ Dauid. Psalmus iste agit ꝯ errorē dicentiū oīa mala eē ex vicio nature ⁊ creatōis nr̄e. bona ꝟo ex libero arbitrio. Docet aūt h̄ ꝓpha mala esse ex nobis. bona esse ex deo ꝑ gratiam. Vn̄ in titulo recte seruꝰ dn̄i đr fidelis. q̇ ī hoc psalmo loquit' Mala sibi. ⁊ đo bona attribuēs. vel xp̄s seruꝰ dn̄i appellat'. quia vsq; quaq; pr̄i obediens. cui etiā ꝟba psalmi ꝯueniūt. Et ꝑmo asserit mala eē ex homine. Secūdo dic' bona ex deo esse ꝑ misericordiā. Ibi. Dn̄e in celo.

[n] Oli emulari. Titulꝰ psalmus Dauid. Psalmus iste totꝰ est de correctione moꝝ. ⁊ velut salubre antidotū ꝯtra illoꝝ errorē q̇ murmurāt đ florē maloꝝ ⁊ labore bonoꝝ. q̄si oīa casu agātur. docēs hec inferiora diuina ꝓuidentia gubernari. nō casu tractari. Et ꝑmo monet eccīa. in cuiꝰ ꝑsona loquit' ꝓpha ne q̇s malignantes imitet'. sz q̇cq̇d boni sperat' a dn̄o postulet'. a q̄ ꝓfutura ⁊ eterna donāt'. Secūdo dicit malos suꝑ bonos inuidia torq̄ri. ibi. Obseruabit pctōr. Tertio tractat iustū hic nunq̄z deseri. ꝑmia bonoꝝ ⁊ penas maloꝝ cōmiscēs cū interiectis adhortatiōibꝫ. ibi. Junior fui

[d] Omine ne ī furore. Titulꝰ ps. dauid ī rememoratōe sabbati. Psalmus iste ē Dauid. i. penitētis. habitꝰ ī rememoratōe sabbati. i. eterne req̇ei quā habere desiderat ⁊ ꝑdere formidat. Monēs ḡ ad pn̄iam ꝑmo ꝑ penas sūmatim dictas captat dei mīam. Secūdo ponit' narratio in q̄ multiplicē numerat miseriā. ibi Putruerūt. Tertio qꝛ int' tot mala sperauit ī dn̄o. affirmat se audiēdū cuz emēdatōis cōmemoratōe. ibi. Qm̄ ī te domine Quarto ponit' exultatiua ꝯclusio đ salute. ibi. Ne derelinq̄s me. Vn̄ a lachrymis ⁊ orōe incipiēs. sic in aliīs psalmis penitētialibꝫ ī exultatōe terminatur. vt certa spes ex h̄ imitātibꝫ detur

[d] Ixi custodiā. Titulꝰ In finē canticū dauid ꝓ iditū. Legit' in Paralipomenō. q̄ archa dn̄i reducta a philisteis. dauid an̄ eā ꝯstituit cātores q̄tuor milia ⁊ totidē ianitores q̇bꝫ ꝑfecit filios chore. Cātoribꝫ ꝟo ꝑposuit ducentos octoginta ⁊ octo viros inter q̇s fuerunt. asaph. eman. etham. ⁊ yditū. q̄rū nomina esdras frequent' posuit ī titulis tū ꝓ honore misteriī. tū ꝓpt' noīm interꝑtatiōes. q̇bꝫ subiectoꝝ psalmoꝝ ītellectꝰ pādunt'. Vn̄ hꝰ psalmi aꝑit' sensus ꝑ h̄ nomē yditū. qđ interꝑtat' trāsiliēs eos. s. remanētes ī seclo herētesq; terrenis. de q̇ trāsiliēte agit' hic. Docet em̄ psalmꝰ iste a dilectiōe seculi ad legē dei ⁊ inde ad eternitatē mēte trāsilire Et qꝛ h̄ iocūdū est mēti licet ḡue sit carni iō psalmꝰ iste đr canticuz. qꝛ h̄ fit mētio de eterna beatitudīe. Monet aūt h̄ psalmus trāsilientē terrena int' blasphemos ⁊ iīq̄s

lingue ꝯtinentiã ſuare. certamĩa et rixas cõprimere. q꞉ ħ ſilentiũ ei multũ eſt vtile. Vñ ꝑmo agit de ꝯtinẽtia lingue int̃ blaſphemos ⁊ calũnioſos. ⁊ optat noſcere finem vbi hec nõ ſunt. Secũdo dic̃ quõ om̃es ſint ſub vanitate ⁊ caſu. vñ opponit ſe expectare dñm petẽs liberari. Ibi. Verũtamẽ in imagine Tertio int̃ tot mala petit ſibi deũ adeſſe ⁊ peccata dimitti. vt ꝓſpero fine exeat. Ibi. Exaudi orõem

Xpectãs expectaui. Titulꝰ In finẽ pſalmꝰ dauid. Finis in titulis
e pſalmoꝝ multipl'r ſumit̃. aliqñ ſignificat xp̃m. aliqñ plenitudinẽ tẽꝑis. aliqñ nouum teſtamẽtũ. aliqñ paſſionem vl' reſurrectõꝫ xp̃i. Hic aũt ꝓ nouo teſtam̃to accipit̃ qd̃ ꝯſũmat. in qd̃ vetꝰ teſtamẽtum mutatũ eſſe oñdit̃ qd̃ eccĩa lõgo tꝑe expectauit. deſiderãs xp̃m ⁊ cũ eo nouũ teſtamentũ. in q̃ expectatõne multa a diabolo ſuſtinuit ⁊ occulte ⁊ manifeſte. a q̇bꝫ etiaꝫ poſt xp̃i aduentũ penitꝰ immunis nõ fuit Monet g̃ pſalmꝰ iſte relict̃ꝭ cerimonijs legis ⁊ ydolatrie ſuꝑſtitõe ad nouũ teſtam̃tũ accedere Et ꝑmo inducit eccl'iam expectaſſe deũ ⁊ accepiſſe eũ. ⁊ ab eo nouuꝫ teſtamẽtũ qd̃ ⁊ multi ſecuturi ſunt. vñ ꝑcutit om̃s ſuꝑſtitiões ⁊ inuitat ad mirabilia dei Secũdo exponit mirabilia que ſunt incarnatio. iuſticia p̃dicatiõis. liberatio hoĩm ab iniq̇tatibꝫ. ꝯfuſio inimicoruꝫ leticia ſperãtiũ. Ibi. Annũciaui. Et loq̇t̃ in ħ pſalmo xp̃s in ꝑſona mẽbroꝝ

Eatꝰ q̇ intelligit ſuꝑ. Titulꝰ In fi
b nẽ pſalmꝰ Dauid. Vel ſic Hieronimꝰ trãſfert. In finẽ intellectꝰ filijs chore. Sic legit̃ in libro numeri Chore cũ dathan ⁊ abyron mouit ſeditiõem ꝯ̃ Moyſen ⁊ Aaron. ꝓ q̃ a deo grauit̃ puniti ſunt. Fuerũt aũt q̇dã filioꝝ chore q̇ patris nequitiã nõ ſunt ſecuti. vñ ⁊ poſtea a dauid ĩ miniſteriũ domꝰ dñi ſunt ⁊ aſſumpti ⁊ a dño bñdicti. ꝓpt̃ qd̃ etiã in titul' pſalmoꝝ ſepe fit mẽtio de eis. maxime tñ ꝓpter noĩm interp̃tatõem ex q̃ ſpũalis intelligẽtia aperit̃ vt ħ Chore nãqꝫ caluaria interp̃tat̃ q̇ fuit locꝰ dñice paſſiõis. Vñ ꝑ caluariã xp̃i paſſio intelligit̃. filijq̃ caluarie filij ſunt paſſionis. q̇ in cruce dñi cũ apl'o gloriant̃. Et his huiꝰ pſalmi ĩtellectꝰ attribuitur. q̇ credũt xp̃m. ⁊ ſi pauperem eſſe ⁊ mortuũ. tñ veꝝ deũ. Et ſic ẽ ſenſus tituli. Intellectꝰ hꝰ pſalmi tendẽs in finem. i. xp̃m. attribuit̃ filijs chore. i. filijs crucis. Monẽs vt xp̃s ⁊ ſi pauꝑ ⁊ paſſus. credatur tñ deꝰ Et ꝑmo ꝓpħa intelligẽteꝫ ſuꝑ egenũ ⁊ pauperẽ ꝯcelebrat Secũdo xp̃s de paſſione ſua agit q̃ ſ̃m egenũ fuit. Ibi. Inimici mei. ⁊c̃. Tertio agit de reſurrectione. q̃ eſt gl'ia egeni. ad ꝯfirmãdã ſpem fideliũ. Ibi. Tu aũt dñe. Et eſt in hoc pſalmo vox totiꝰ xp̃i. i. capitꝭ ⁊ corꝑis quaſi vniꝰ hoĩs. Quedã em̃ ṽba capiti ꝯueniunt. q̇dã mẽbris. q̇dã ꝓpħe. Priꝰ ꝓpħa loq̇tur ĩ ſui ꝑſona. poſtea inducit xp̃m loq̇ntẽ ⁊ in mẽbris ⁊ ĩ ſe. In mẽbris ibi. Ego dixi. In ſe. ibi. Inimici mei.

Vemadmodũ deſiderat. Titulus
q In finẽ intellectꝰ vl' in ĩtellectu filijs chore. vt ſuꝑ. Filij chore ſunt filij calui. i. xp̃i. in caluo Heliſeo p̃ſignati q̇ tropheũ xp̃i. i. ſignũ crucis ĩ frõte cordis ⁊ corꝑis ſuſceperũt. q̇bꝫ intellectꝰ hꝰ pſalmi attribuit̃ Et eſt pſalmꝰ iſte ꝯtra triſticias ſeculi ne nos a dõ retrahãt vbi ẽ vox fidelis deũ deſiderãtis q̇ ſp̄retꝭ vicijs ad fontẽ gr̃e vel ꝯtẽplatõis diuĩe aſcẽdere cupit. Monẽs ne ſeculi triſticie aĩm ĩ deſperatiõem vl' tediũ trahãt. ⁊ a ſancto deſiderio retrahãt Et ꝑmo om̃e deſideriũ hꝰ fidelis dr̃ eſſe ad deũ Secũdo agit d̃ cõturbatiõibꝫ ꝯtra q̃s rõ ꝯfortat ſenſualitatem. ſpe ꝯſolationis diuine. Ibi. Quare triſtis es

Vdica me deꝰ. Titulꝰ In finem.
i pſalmꝰ dauid. Hic loquit̃ in ꝑſona eccĩe int̃ zizania ꝯſtitute. ꝯ̃ preſſuras ſeculi. petẽs ne ipe a deo retrahant. Et ꝑmo ꝯq̇rit̃ de ꝑmixtiõe maloꝝ. ⁊ p̃cat̃ ab eis ſeꝑari. Secũdo agit de leticia finali. ꝓ q̃ laudat deũ in tribulatõe. ibi. Et introibo. Et ex ħ ſe ꝯfortat qui prius triſtis erat. ⁊c̃.

Eus auribꝫ. Titulꝰ In finẽ pſal
d mi filijs chore ad ĩtellectũ Pſalmꝰ iſte dirigẽs in finẽ. i. in xp̃um. attribuit̃ filijs chore. i. filijs paſſiõis. ſ. ſanctis martyribꝫ. ad ĩtellectũ. i. vt ĩtelligant cur martyres deꝰ videt̃ relinq̇re ſubtrahẽdo tꝑalia bona ⁊ affligi ꝑmittẽdo. cũ p̃res antiquos iuuerit ĩ manu valida ⁊ eis tꝑalia abũdant̃ ꝯtulerit. Qd̃ iõ facit. i. tꝑalia ꝑfectis ſubtrahit. vt ampliꝰ deſiderent̃ et̃na. ⁊ aduerſa infert vt feruẽtiꝰ q̇rant̃ futura

bona. Ill' aūt antiq̄s tāq̄ꝫ rudibꝫ ꝛ adhuc
imꝑfectꝫ tꝑalia ꝯtulit. vt eos ad credēdū
ꝛ seruiēdū alliceret. ꝛ ꝑ illoꝝ tꝑalia nostra
spūalia voluit figurari Monet ḡ psalm⁹
iste ad ꝯtēptū terrenoꝝ ꝛ ad appetitū cele
stiū. Et ꝑmo distinguit bn̄ficia dei. osten
dens q̄ incipiētibꝫ data sūt in mūdo. ꝛ q̄ ꝑ
fectꝫ dabunt̄ in celo Secūdo enumerat
mala q̄ hic ferūt boni nō tñ obliti dī Nūc
aūt repulisti Tertio p̄cat̄ auxiliū vt h̄ af
flictis tꝑe resurrectōis xp̄s subueniat. Ex
urge ꝛc̄. Loquit̄ aūt ꝓpha in ꝑsona marty
rum seu fideliū ꝑsecutiōem patiētium.

e Ructauit coꝛ meū Titul⁹ In finē
ꝓ his q̄ ꝯmutabūt̄ filijs chore, ad
intellectū cāticū ꝓ dilecto. Canti
cū istud tēdens ī finē. i. in xp̄m vel ī ꝯsum
matiōꝫ eterne beatitudīs. habitū ꝓ his q̄
cōmutabūt̄. i. de veteri hoīe in nouū mu/
tabunt̄ Et ꝓ dilecto. s. xp̄o eccīe spōso. cā/
tat̄ filijs chore. i. filijs crucꝫ ad itellectū. s.
vt intelligāt mysteriū ꝯiūctōnis dilecti ꝛ
dilecte. i. xp̄i ꝛ eccīe spōse sue ad quoꝝ lau
dē ꝛ veneratōꝫ monet psalm⁹ iste Et ꝑmo
ꝓpha celestibꝫ epulis saginat⁹: p̄conia dei
se eructaturꝝ ꝓmittit Secūdo icipit de
laude spōsi laudās eū quadriformit̄. a for
ma. a ꝑtāte. a iudicio. ab oꝛnatu. ibi. Spe
ciosus forma. ꝛc̄. Tertio laus spōse cātat̄
submissi⁹ etiā quadruplicit̄. a forma. a gl'a
ab amictibus. a ꝑle. Ibi. Audi filia Hoc
ḡ canticuꝫ merito dꝛ epythalamiū. i. laus
thalami. qꝛ laus spōsi ꝛ spōse ꝛ despōsatio
nis eoꝝ

d Eus nr̄ refugiū. Titul⁹ In fineꝫ
psalm⁹ dauid. filijs chore ꝓ archa
nis. Psalm⁹ iste tendens ī finem
id est in xp̄m. est dauid. i. cuislibet fidelis. ꝛ
attribuit̄ filijs chore. i. filijs crucꝫ. habitus
ꝓ archanis. i. ꝓ manifestatōe archanoruꝫ
aduēt⁹ xp̄i. de q̄bꝫ h̄ agit̄ Primo nāq̄ꝫ ꝙ
in aduētu dn̄i oīs spes habēda sit oñdit̄ ꝛ
in trāsitu aplo'ꝝ ad gētes. Secūdo dic̄
ꝙ eccīa fundat̄ in xp̄o cui gētes ꝛ reḡ subij
ciunt̄. ibi. Flumīs impet⁹. Tertio nar/
rat magnalia icarnatōis tꝑe facta. ibi Ve
nite ꝛ videte oꝑa. Vidēs ḡ ꝓpha in xp̄i ad/
uētu multas insurgere tribulatōes ꝯ eas
ꝯsolatōe p̄muniēs. ī ꝑsona filioꝝ chore seu
cuiuscūq̄ꝫ fidel' de iudea. ad fidei ꝯstantiā
exhortatur

o Mnes gētes. In finem psalmus
dauid ꝓ filijs chore. Psalm⁹ iste
est dauid ꝓphe q̄ hic loquit̄ ī voce
aplo'ꝝ. habit⁹ ꝓ filijs chore. i. ꝓ ꝯuersis. di
rigēs ī finē. i. in xp̄i laudē. Vñ ꝑmo gētes
ad q̄s gr̄a trāsiuit ad dei laudē iuitat. Se
cundo ascēsio ꝛ regnū dei describit̄ vñ in
stāter psallere monet. ibi. Ascēdit

m Agn⁹ dn̄s. Titul⁹ psalm⁹ vl' laus
cātici filioꝝ vl' filijs chore secūda
sabbati. Psalm⁹ iste q̄ est laus cāti
ci est filioꝝ vl' cantat̄ filijs chore. habitus
scd̄a sabbati. i. scd̄a die p⁹ sabbatū. s. die q̄
fec̄ dn̄s firmamētū. ꝑ qd̄ h̄ intelligit̄ eccīa
sup̄ petrā firmata. d̄ q̄ hic agit̄. quā vocat
ciuitatē. eā ꝛ dn̄m ei⁹ cōmēdās. Vñ ꝑmo
agit de fundatōe ciuitatꝫ. quā cōmēdati/
ue describit Secūdo agēs gr̄as de aduē
tu xp̄i. monet de ḡdibꝫ eccīe distribuēdis:
ꝑ q̄s saluatoꝛ agnosci possit. Ibi. Susce/
pimus deus

a Udite hec. Titulus In finē filijs
chore psalm⁹ dauid Hic agit ꝓpha
de amatoribꝫ mūdi. oñdēs eos cū
sua gl'ia ꝑituros. ꝛ illos redarguēs q̄ co/
lūt deū vt h̄ bn̄ sit eis murmurātes qꝛ ma
li florēt ꝛ ipi p̄munt̄. q̄si de⁹ h̄ ignoret vl' n̄
curet. Vñ monet filios chore. i. fideles
xp̄i. vt ī mūdo deiecti nō iō appreciētur ela
tos. Et ꝑmo attētos fac̄ ad ea q̄ dictur⁹ ē.
Secundo icipit ꝓseq̄ illa dicēs ꝙ xp̄us
nō redimet ipios. ibi. Cur timebo. Tertio
dic̄ q̄ impijs ꝛ iustis reddēda sunt. ibi Si
cut oues Quarto ammonet ne timeātur
potētes. q̄ oīa cū luce relinquūt. ibi. Ne ti
mueris

d Eus deoꝝ. Titul⁹ psalm⁹ asaph.
Ut sup̄ dictū est asaph cum alijs
multꝫ p̄fect⁹ fuit cantoribꝫ ī taber/
naculo dn̄i. hebrayce iterp̄tat̄ ꝯgregatio.
grece vō synagoga Que h̄ loq̄t̄ in ꝑsona fi
deliū xp̄m expectātiū Agit aūt psalmus
de mutatōe legaliū sacrificioꝝ ī sacrificiū
laudis. sic̄ sup̄ egit de mutatōe eoꝝ ī sacri/
ficiū dn̄ici coꝛꝑis ꝛ sanguis. Agit etiā ꝑ/
mo de vtroq̄ꝫ aduētu dn̄i. ꝑ ꝑmū blādiēs
ꝑ secūdū terrēs Secūdo vox xp̄i induci
tur monētꝫ. vt relictꝫ sacrificijs pecuduꝫ
fiat sacrificiū laudis. Audi popul⁹ meus.
Tertio dic̄ a q̄bꝫ velit sacrificiuꝫ laudis.
vbi pctōri sue neq̄tie iputant̄. Ibi Pctōri
aūt. Duo ꝑmi v̄sus ad ꝑmū aduentum. se

quētes ad secundū ptinet
Iserere mei de⁹. Psalm⁹ dauid cū
m venit ad eū nathan ꝓpha. qm̄ itra/
uit ad bersabee. Titul⁹ iste patz ex
historia libri regū ꝺ adulterio dauid cum
vxore vrie. Uñ h psalm⁹ agit ꝺ pnia ꝛ hūi
litate quā habuit dauid qñ sup h eū ꝓpha
redarguit. monēs nos exēplo ipi⁹ ad peni
tētiā. Et pmo ponit deꝑcatio. vbi iudicis
beniuolētia captat Scdo ex auctoritate
dei māifestātꝫ. ꝯfidētia ablutōis oñdit. ibi
Incerta Tertio ex ꝯfidentia secur⁹ petit
deletiōꝫ oīm pctōꝝ ꝛ plenā restitutōꝫ. ibi.
Auerte Quarto dic̄ qd restitut⁹ ꝑsoluat.
ibi. Docebo ꝛc̄. Quito de edificatōe hie
rusalē ꝓphetat. ibi. Benigne fac.
Uid gloriarꝭ. Titul⁹ In finē In/
q tellect⁹ dauid cum venissꝫ dohet
idume⁹ ꝛ nūciassꝫ sauli. veit dauid
in domū abymelech. Ab historia libri re/
gū nō discrepat titul⁹ iste. nisi qꝛ sacerdos
ille q hōꝛ abymelech. ibi achymelech no
minat. Historie āt mysteriū ex noīm iter/
ꝑtatōe attēdendū est. Abymelech g patrꝭ
regnū interꝑtat. ꝛ sigt iudeos. ꝛ dom⁹ eius
regnū iudeoꝝ. Dohet mot⁹. ydume⁹ terre
nus. saul petitio. dauid manufortꝭ vl' desi
derabil' aspectu. iō dauid sigt xp̄ꝫ. ꝛ dohet
ydume⁹. i. mot⁹ terren⁹ desigt antixp̄um. q
terrenū gen⁹ maloꝝ hoīm ꝯ celeste gen⁹ fi
deliū ꝛ spūaliū hoīm. mouebit p mirabi
lia signoꝝ. Saul ꝟo sigt diabolū quē ma
li petūt i regē suū. vñ rex fact⁹ est sup oms
filios supbie. Hic āt terrenū regnū ꝛ cele
ste mixta sūt. i. boni q sunt regnū xp̄i ꝛ ma
li q sunt regnū diaboli ꝛ antixp̄i. ꝛ de his
duobꝫ generibꝫ agit iste psalm⁹. Est g titu
li sensus. Intellect⁹ dauid ꝓphe. tendēs in
finē h aperit. quē habuit de h qꝺ factū est
cū venissꝫ dohet ydume⁹. i. antixp̄s vl' ter
renū gen⁹ hoīm impioꝝ. q sunt corp⁹ ei⁹. ꝛ
annūciassꝫ sauli. i. diabolo ei⁹ auxiliū pe/
tēdo. vl' eū in regē postulādo. Annūciassꝫ
inqꝫ. veit dauid. i. xp̄s. i domū abymelech
id est. i regnū vl' synagogā iudeoꝝ. ꝛ iñ ad
ecciam fideliū q synagoge successit. ꝛ fctā
est dei regnū. Monet g h psalm⁹ vt ro
borent fideles ꝯ antixp̄m ꝛ cōplices ei⁹. q
finalit inuasuri sunt xp̄m ꝛ ei⁹ regnū. Et p
mo inuehit in doech. i. antixp̄m. vt ꝯ euꝫ fi/
deles roboret. Scdo agit ꝺ celeri fine in
iqui. ibi. Propterea de⁹ destruet te Tertio
ꝑ deiectōe ei⁹ ponit irrisio. ibi. Uidebūnt
Quarto dic̄ quō bon⁹ ꝯ eū se habeat cum
laude ptis ꝯtrarie. ibi. Ego aūt
Ixit insipiēs. Titulus In finem
d Intellect⁹ dauid ꝑ amalech. Tā/
git historiā libri regū ꝺ amalechi/
tis q absente dauid iuaserūt sychelech ci/
uitatē ei⁹. Amalech aūt iterꝑtat ꝓpl'us lu/
gens terrā. ꝛ significat antixp̄m ꝛ ei⁹ ꝓpl'm
amātes terrena. q in fine mūdi ꝑ viribus
vastabūt ecciam. Sꝫ dauid. i. xp̄s. ꝑcuss⁹
amalechitis eā liberabit. Uel ꝟm aliā lit/
teram in qua ponit Aug⁹. ꝑ amalech me/
lech. qꝛ melech interꝑtat dolēs vel pturi/
ens. Hic significat q nūc dolet. ꝛ maxime
dolebit tꝑe antixp̄i refrigescēte charitate
multoꝝ. ꝛ parturit donec formet xp̄s in il
lis. ꝑ q increpant hic hoīes inter qs gemit
Uñ hic intēdit ꝓpha ecciam ꝯ antixp̄m
vl' ꝑuersos q ei⁹ mēbra sunt roborare ꝛ cō
solari Et primo ponit increpatio maloꝝ
Secundo cōminatio p finē coꝝ. ibi. Nō/
ne. Tertio dic̄ ꝙ sal⁹ sit pturiēti eccie. ibi.
Quis dabit
Eus in noīe tuo. Titul⁹ In finēꝫ
d in carminibꝫ vel hymnis. Intelle
ctus dauid. cū venissent ziphei ad
saul ꝛ nūciassent saul. nōne dauid abscon
ditus est apꝺ nos. Legit in libro reguꝫ ꝙ
dauid fugiens venit in desertū ziph ꝛ ibi
latuit. qꝺ ziphei nūciauerūt saul. sed inde
fugiēs ꝛ i spelūca latēs euasit. Uñ sumit
titulus. sꝫ tñ nō de historia sꝫ de ei⁹ signifi
cato agit psalm⁹. Ziphei em̄ interꝑtat flo
rētes. ꝛ significāt illos q iu pn̄ti florēt co/
pia tpaliū. qꝝ gl'ia est vt flos feni. q hodie
floret ꝛ cras i clibanū mittit Inter hos la
tet dauid. i. sancti mortui mūdo. qꝝū vita
abscōdita est cū xp̄o in deo. Hos pdūt zi
phei regi saul. cū ad regnū mortis trahe/
re moliūtur. Et h est intellect⁹ Dauid. i. ꝓ
phete vel alteri⁹ cuiuscūqꝫ viri spūalis. q
intelligit florē maloꝝ transituꝝ. Et iste in
tellect⁹ est in carminibꝫ vel hymnis. id est
in laudibꝫ. qꝛ hoc intelligēs scit ꝙ etiam i
aduersis laudād⁹ est de⁹. Et h scit ille q di
rigit aciē mētis in finē. i. in nouissima nō
in pn̄tia Monet g in aduersis laudare
deū Et pmo sunt ꝟba eccie orātis ꝛ latē
tis inter zipheos cui⁹ bonū int⁹ est ꝛ mer
ces occulta Scdo dic̄ qd sibi ꝛ ziphеis
faciat de⁹. vñ soluit laudes. ibi. Ecce em̄

e Xaudi deꝰ. Titulꝰ In finē ī car
minibꝫ vł hymnis ītellectꝰ dauid
Per dauid hic ītelligit eccīa. que
sūmope aduertere dꝫ in q̄ malo nunc est.
a q̄ liberari optat plangēs int mala secłi.
quia nō est in pn̄ti incolatu locꝰ gaudij sꝫ
merorꝭ. ꝛ huiꝰ rei intellectꝰ est in carmi/
nibꝫ vel hymnis. i. in laudibꝫ. vt hoc intel
ligens sp deū laudet. qꝛ sp laudādus ē si/
ue erudiat nos aduersis siue ꝯsolet letis.
qđ fit si dirigit mētis acies in finē. id est in
xp̄m. vel ī futurā ꝯsummatiōem. ꝛ loquit
hic eccīa siue in ꝑsona sua siue xp̄i quasi ī
ꝑsona hoīs pusillanimis ī tēpestate posi/
ti Et primo ponit orō ꝯtra fluctꝰ seculi
Secūdo iste pusillanimis iā in solitudie
saluꝰ: sperat auxiliū dei ꝛ impcat ciuibus
Ibi. Expectabā Tertio affirmat q̄d sibi
ꝛ illis fiat alternatim ꝓcedendo. ibi. Ego
aūt. Et est psalmꝰ iste vnꝰ q̄ de passiōe xp̄i
ꝛ resurrectiōe latiꝰ agunt

m Iserere mei. Titulus In finem
ꝓ ꝑplo q̄ a sanctꝭ lōge factus ē ipsi
dauid ī tituli inscriptōe cū tenerēt
eū allophili in geth. Hic titulꝰ ꝑtim sum/
ptus est ex euāgelio. vbi legit đ inscriptōe
tituli ꝑ pilatū in cruce xp̄i ꝑtim ex libro re
gum. vbi habet ꝙ dauid fugiēs saulē veīt
ad achis regē geth. q̄ est ciuitas allophilo
rum. vbi legit fuisse ꝑegrinꝰ sꝫ nō retētus
idō nō litteraliter sꝫ spūaliter intelligēdum
est. vt sit sensus. Psalmꝰ iste tendēs in finē
id est in xp̄m. est ꝓ ꝑplo saluādo. q̄ a sanctꝭ
lōge factꝰ est. q̄bꝫ appropinquāt qui xp̄um
recipiūt in tituli inscriptōe. Populꝰ autē
qui est a sanctis lōge factꝰ. est in tituli īscri
ptione. cui ꝯtradicit. est tam populꝰ iudeꝰ
q̄ꝫ oīs qui nō vult habere regē xp̄m. ꝛ ipsi
idem sunt q̄ tribulāt eccīam. s. allophili. i.
alienigene a xp̄i noīe alieni. cōtradicentes
inscriptioni tituli. factꝰ scꝫ ipi dauid. id ē.
xp̄o in cruce pēdenti. cū tenerēt eum allo/
phili. i. ꝑsecutores sui. in geth. i. in torcula
ri. s. in p̄ssurꝭ passionis. sicut ꝛ adhuc ī cor
pore ꝛ mēbris eccīe multipliciter p̄mitur
Ideo hic p̄mo eccīa velut vua in torcu
lari ab allophilis p̄ssa. summatim tāgens
tribulatiōes. finaliter in deo sperās. dicit
se nō timere Secundo enumerat mala
que sustinet. ex q̄bus tandē fit inimicorūꝫ
ꝯuersio. Ibi. Tota die. Tertio iam ve
lut de malis seculi libera. laudē cātare se
ꝓmittit. Ibi. In me sunt deꝰ

m Iserere mei deus. Titulꝰ In finē
ne disperdas vel corrumpas Da/
uid in tituli inscriptōe cum fugerꝫ
a facie Saul in spelūcam. Legit in libro
regum ꝙ Dauid fugiēs saul venit ad lo/
ca tutissima engaddi. vbi abscōditꝰ ī spe/
lunca latuit. qđ tangit titulꝰ sed hoc ab hi
storia retrahit. qđ de tituli inscriptiōe dic̄
quia nullꝰ titulꝰ legitur fuisse inscriptꝰ da
uid quē saul vellet corrumpe. sed xp̄us q̄
de dauid natꝰ est. inscriptꝰ est titulꝰ quē po
pulus iudeoꝝ corrumpe voluit. sꝫ q̄a per
sanctū spūm scriptū erat. ne corrūpas. ait
Pilatus. Qđ scripsi scripsi. Spelūca ꝓ
caro vel sepulcrū xp̄i accipitur. vbi latuit
iudeis incognitus. Est ergo tituli sensus
Psalmus iste dirigēs nos in finem. id est.
in xp̄m. hoc agit ne tu pilate vel alius qui
cunq̄ꝫ disperdas vel corrumpas dauid. i.
xp̄m in tituli inscriptione. id est. negando
xp̄m esse regem. quod tituli inscriptio cō/
firmabat. Cum fugeret a facie Saul. id
est. cognitiōe iudeoꝝ in speluncā. s. carnis
id est. carne tectꝰ. vel in sepulcro abscōdi/
tus. Caro eñ vel mors que in sepulcro
patuit: iudeis xp̄i diuinitatem abscondit.
Agit ergo psalmꝰ iste de passione xp̄i ꝛ
resurrectiōe. monēs ne quis titulo crucis
ꝯtradicat. sꝫ xp̄m regē credat. Et p̄mo
ꝓpheta loquens in ꝑsona dn̄i. quasi inter
mala exclamat ꝛ predicit liberationem
Secūdo ꝑ quid liberatus sit. ꝛ de q̄bꝫ di
cit. Ibi. Misit deꝰ Tertio post resurre
ctionem laudes promittit. Ibi. Paratuꝫ
cor meum

s I vere vtiq̄ꝫ. Titulꝰ In finem. ne
corrumpas vel disperdas Dauid
in tituli inscriptiōe. Patet vt sup̄.
Et p̄mo ponitur exprobratio iudeorum.
ne similia faciamus. Secūdo que eis fit
retributio dicit. ibi. Deꝰ ꝯteret. Tertio ōn̄
ditur correctio iudeoꝝ de vltiōe iniq̄rum
Ibi. Letabit

e Ripe me. Titulꝰ In finē. ne cor/
rumpas vel disperdas dauid ī ti/
tuli inscriptōe. qn̄ misit saul et cu/
stodiuit domū eiꝰ vt īterficeret eū. Patet
vt supra. nisi ꝙ addit ex li. regū. ꝙ saul q̄/
rēs interficere dđ. misit satellites suos vt
custodirēt domū eꝰ. ꝛ eū māe exeūtē occi/
derēt, đ q̄ tū histo, ñ agit p̄s. sꝫ de eiꝰ sigto.

Uñ dauid xp̄m significat. domꝰ eiꝰ sepul
crũ xp̄i. saul regnũ iudeoꝝ. q̄ miserͭ custo
dire sepulcꝝ vt īterficerēt eũ. ⁊ si nō tunc
corꝑaliter. qꝛ iā interfectꝰ est. tñ sp̄ualiter.
id est. nomē eiꝰ ⁊ famā sue resurrectōis qđ
nō potuerũt. Qđ ꝓuidit hic ꝓp̄ha. monēs
ne q̄s regno eiꝰ qđ in tituli inscriptōe desi
gnaͬ ꝯtradicat. ⁊ loquiͬ hic totꝰ xp̄s. i. ca/
put ⁊ corpꝰ. q̄si ab inimicꝭ obsessus. Et p̄
mo orat liberari ascendendo ab imis ad
alta. orās etiā ꝓ salute gentiũ. Secundo
affirmat salutē gentiũ. orans etiā ꝓ salute
iudeoꝝ. Ibi. Cōuertenͭ ad vesperā. Ter
tio affirmaͬ salꝰ iudeoꝝ. ⁊ vtroq̄ꝫ ꝑiete col
lecto gētes agunͭ. Ibi. Cōuertētur

d Eus repulisti. Titulꝰ In finē pro
his q̄ cōmutabunͭ in tituli inscri
ptione ipi Dauid ī doctrinā: cum
succēdit mesopotamiā syrie. vl' syriā ⁊ sy/
riam sobal. ⁊ ꝯuertit ioab. ⁊ ꝑcussit edom
in valle salinaꝝ duodecī milia. In Para
lippomenō legiͬ. ꝙ naas rege amonitarũ
mortuo. misit dauid nũcios ad ꝯsolandũ
filiũ eiꝰ amon. Cui suggesserͭ p̄ncipes sui
ꝙ causa explorādi misisset. iō amon nũci/
os iniuriose remisit. vñ postea dauid vin/
dictā sumpsit. Legiͬ etiā in libro Regum
ꝙ dauid ꝑcussit adadezer regē iobal. q̄ est
ꝑs syrie. capta ꝓo syria ꝑcussit đ edom. xij
milia. Has historias tāgit titulꝰ. sꝫ qꝛ ibi
nō legiͬ ꝙ dauid ꝯuertit Ioab. vel ꝙ in p̄
dictis vastatiōib' aliq̄d succēderit. iō suꝑ
ficie relicta ad sp̄ualē sensum dirigũtur. q̄
ex interp̄tatiōe nominũ sumiͬ. Interp̄taͬ
eñ mesopotamia eleuata vocatio Syria
sublimis. Sobal vana vetustas. Ioab i/
imicꝰ. Edom terrenꝰ. His oīb' significāͬ
elati magnitudine terrene vanitatꝭ. quos
oēs xp̄s igne charitatꝭ quē misit in terrā
accēdit. ⁊ ꝯuertit inimicũ ad fidem suam.
Et ꝑcussit edom. i. terrenos: vt viuerēt ce
lestes. Pro his ḡ qui sic cōmutabunͭ đ
veteri vita in nouā. in tituli inscriptiōe. i.
suscepto xp̄i regno. ꝑ fidei sue doctrinā lo
quiͬ psalmus iste. Qđ aũt duodecim mi
lia in valle salinaꝝ ꝑcussos esse dic̄ titulꝰ.
significat ꝙ totꝰ mũdꝰ q̄ in duodenario tā
q̄ꝫ in numero ꝑfecto designaͬ a q̄ttuor or
bis ꝑtib' ad fidē sancte trinitatꝭ. ammoni
tus ꝑ duodecim ap̄lo ꝝ doctrinā. ꝑcussus
ad ꝯtritionē. ⁊ vocatꝰ est ad salutē. Et h̄ i
valle salinaꝝ. i. in humilitate sapiētie xp̄i/
ane. Uallis eñ humilitatē ⁊ saline. sapiē/
tie saporē significat. Intēdit ḡ prophe/
ta docere beatā esse ꝯtritiōem seculi. ꝑ q̄m
ꝓbat oēs hoīes cōmutādos de t̄palibus
ad eterna. Et primo referunͭ ꝑcussiones
facte ꝓ eternis penis vitandis. Secũdo
agit de liberatōne. quā p̄catur ⁊ affirmat.
Ibi. Ut liberenͭ. Loquiͬ autē in voce ꝑ/
cussoꝝ in meliꝰ mutatoꝝ

e Xaudi deus. Titulus In finem.
in hymnis psalmꝰ dauid. Hic est
vox ecclesie laborātis in terra. qua
si vniꝰ homīs. sed nō est vnus homo qui
a finibus terre clamat. que ⁊ si laboret in/
ter impedimēta seculi. deũ tamē laudare
nō desinit. ideo intitulaͬ psalmus in hym
nis. id est. in laudib' exhibitis Dauid. id ē
xp̄o. Et primo ecclesia vndiq̄ꝫ p̄ssa orat
⁊ se perseueraturā. ⁊ ꝑ q̄d indicat. Secũ/
do iam audita de hereditate habēda affir
mat. vnde laudes ꝓmittit. Ibi. Quoniaꝫ
tu deus

n Onne deo. Titulus In finē ꝓ idi
thim psalmꝰ dauid. Patet supra.
Psalmꝰ iste est dauid ꝓphete habi
tus ꝓ ydithim. id est. ꝓ transiliēte. scꝫ a ter
renis ad celestia. Monēs pigros illuc se/
qui ⁊ laudās locũ quo transiliēdo ꝑuenit
Et p̄mo ꝓpheta loquēs in ꝑsona trāsili
entis. rñdet inuidis volentibus decipere.
Secundo se subijci hortaͬ. ⁊ reliq̄s ad
idem monet. ibi. Uerũtame deo subiecta
esto. Tertio errātes exprobrat ⁊ monet
in deo. nō in caducis ꝯfidere. ibi. Uerũtñ
vani. Et h̄ est p̄ncipal' intētio psalmi.

d Eus deꝰ meꝰ Titulꝰ psalmꝰ Da/
uid cũ esset ī deſ'to idumee. In li/
bro regum legiͬ ꝙ dauid fugiens
saul abscōdit se ī deserto idumeoꝝ. de q̄ tñ
nō agit psalmꝰ. sꝫ đ eiꝰ significato. Uñ psal
mꝰ iste attribuiͬ Dauid loq̄nti ī ꝑsona ec/
clesie de his q̄ sustinuit cũ essꝫ ī deſ'to idu
mee. i. ī ariditate huiꝰ seculi. vbi ipa sitit ⁊
mīam a deo pijs p̄cib' expetit. donec et'na
capiat. docēs nos suo exēplo bñ ꝯuersari
in medio hꝰ natōis ꝑue atq̄ꝫ ꝑuerse. Et p̄/
mo dicit eccl'ia quō se habet in deserto. vi
delicet ꝙ ipa necessitatib' huiꝰ vite estuās
ad deũ clamat ⁊ eũ videre desiderat. queꝫ
⁊ laudat ⁊ id ampliꝰ agere optat. Scđo
exponit bona ⁊ mala vtriꝰq̄ꝫ ꝑtꝭ. s. ꝯ diffic'
tates hꝰ secl'i q̄s patiͬ. ꝯ. securitatē suā esse

ex deo. in qua memor est ei⁹. memorās in inimicos perituros. ꝛ regē suū cū suis letatur. Ibi. Sic memor fui. Et loquit hic i psona capitis ꝛ mēbroꝝ

Exaudi deus orōem meā Titulus In finē psalm⁹ Dauid. Hic agit de passione xpi ꝛ resurrectōe. ꝛ loqtur tot⁹ xps. i. caput ꝛ corp⁹ Monēs i passionib⁹ sperare i dño Et pmo enumerat que ptulerit ꝛ quō se ptra habuerit. vt i similib⁹ passionib⁹ spem in dño habeamus Secūdo iudeoꝝ prauitatē irridet. ibi. Sagitte

Te decet. Titul⁹ In finez psalm⁹ dauid. canticū hieremie ꝛ aggei et ezechielis de vbo pdicatiōis vel de populo trāsmigratiōis cū inciperēt pficisci. Note sunt historie qualit filij israel de hierusalē translati sunt i babiloniaz. Sed qa oīa in figura nostri ptingebāt eis. hec ad nos spūaliter referenda sunt.

Est ergo psalm⁹ iste canticū. i. exultatō populi xpiani pus p peccatū in babiloniam. i. in ciuitatē dyaboli transmigrantis In hac quoqꝫ vite miseria pegrinātis. sꝫ postea in hierusalē. i. in ciuitate dei p gratiam redeūtis ꝛ incipiētis pficisci. quā spiritualem liberatiōem puidētes pphete i titulo nominati gaudebāt Intēdit ḡ hic psalmus nos psolari in hoc exilio ne quis desperet. quia certificat reditū. ꝛ p quem fiat. ꝛ que diuitie sint reuersis. Unde primo pheta in voce reuertētium let⁹ cantat ꝛ affirmat reditū ꝛ pcatur Secūdo laudes dei ꝛ ṽtutes describit. ibi Spes omnium finiū terre.

Iubilate deo. Titulus In finem canticū psalmi resurrectōis. Canticum istud dirigēs nos in finez. i. in xpm. vel in future beatitudinis cōsummatiōnē: est resurrectiōis. quia hic ē exultatio de resurrectiōe tam capitis que pcessit. q̄s etiā membroꝝ que futura est. Et dr canticū psalmi. quia p spe resurrectionis monet ad bū opandū ꝛ ad iubilū et psalmum. Et pmo monet oēs de resurrectione xpi gaudere que oībus dat vitam. Secūdo incipiētes inuitat ad opa dei psiderāda. vt vna fides iūgat. q̄s vnū premium expectat. ibi. Uenite ꝛ videte Tertio monet gētes bñdicere deū. q̄ licet pbet tribulationib⁹. tū ducit ad regnū. ibi. Benedicite gētes Quarto iteꝝ monet nō iā rudes sꝫ deuotos exēplo sue liberatōis āplius pfidere i dño. ibi. Uenite ꝛ audite. ꝛc.

Deus misereat nostri. Titul⁹ In finē in hymnis psalm⁹ cātici Dauid. Psalm⁹ iste dirigēs in finē dr canticū. q2 est exultatio de bñdictōe q̄ per aduētū xpi oīb⁹ dāda erat. Et dr canticū psalmi. q2 monet ad bū opandū. s. ad laudem dei. ꝛ ideo est in hymnis. i. in laudib⁹ exhibendū Dauid. i. xpo Primo ergo pcatur benedici vt habeatur noticia saluatoris Secūdo hortat pfiteri. p directōne ꝛ iudicio. ibi. Cōfiteant. Tertio eadem ammonitio ponit. sed ad aliud tēdēs ibi. Cōfiteātur. Per hoc aūt q in vltimo ṽsu ter nomiat de⁹. notat trinitas psonarum a qua bñdictio postulat

Exurgat de⁹. Titul⁹ In finē. psalmus cantici dauid. Hic agit pheta de exaltatōe xpi ꝛ eccie. ꝛ inimicoꝝ deiectōe. vt bonos letificet et malos terreat. Monēs psallere deo et exultare Et primo dicit quid malis bonisqꝫ futurum sit cū xps exurget ad iudiciū. Secūdo agit de verbo euāgelij exhibito hoīb⁹ p xpi egressum. i. p incarnatiōem. q̄ velut a patre egrediēs ad hoīes ingressus ē. ibi. Deus cū egredereris. Tertio agit d donationib⁹ xpi ascēdentis. ibi. Dum discernit Quarto opatiōes dei exponit. ibi. De⁹ noster. Quinto precat ꝛ affirmat vt eccia dilatetur ꝛ pfirmet. ibi. In ecclijs. Sexto dicit q veniet xps ad iudiciū qui ascēdit. ibi Psallite

Saluū me fac. Titul⁹ In finem p his q̄ pmutabunt ipi dauid. Due sunt cōmutationes. Una d bono in malū. qua cōmutat⁹ est Adam. Alia de malo in bonū. ꝛ de bono in meli⁹. qua cōmutant fideles p xpi grām. Et p his agit iste psalm⁹. ꝛ est vn⁹ coꝝ q̄ de xpi passione ꝛ resurrectōe lati⁹ tractāt. Monēs ad laudem. p cōmutatōne fideliū p ipsum facta. Et pmo pcatur xps clamās ad patrez salu⁹ fieri. quia multa patit. quantū ad se gratis. sꝫ que ali⁹ rapuit soluit. Secūdo q̄ soluerit exponit. ibi. De⁹ tu scis Tertio pdictis malis orōem opponit. Ego vero. Quarto p aduersarios phetat. Fiat mēsa. Quinto dispēsatiōnē incarnationis ꝛ sanctitatē apostoli agit. Ego sum pauper

d Eus in adiutoriū Titulꝰ In finē psalmꝰ dauid in rememoratōe ꝙ saluū eū fecit dn̄s. Psalmꝰ iste dirigens in finē.i.in xp̄m attribuit Dauid. id est oi iusto.q̄ hic loquit in rememoratione ꝙ saluū eū fecit dn̄s. Un̄ i hac memoria gloriatur.nō in se.ſʒ in dō salutari suo

Et primo in psona cuiuslibet iusti petit se adiuuari vel saluari ⁊ malos erubescere Secundo monet letari bonos q̄s egenos deus adiuuat ⁊ liberat. Ibi. Exultent ⁊ letent.

i N te dn̄e speraui. Titulꝰ psalmus dauid filiorꝝ Jonadab ⁊ priorum captiuorꝝ. Hic psalmꝰ totus est de cōmendatōe gratie. vt tota spes nostra in deo sit.nō in nostris virib Qd aūt filiorum Jonadab fit hic mētio.hoc ideo q̄a iste cōmendat a hieremia ꝓpter obediētiā quā ipe ⁊ filij eiꝰ deo seruauerūt. Un̄ ⁊ deꝰ bn̄dixit eis ꝓpter obediētiam. eosq̄ p Hieremiā obijcit filijs israel. q̄ ꝓpter inobedientiam trina vice captiuati sunt. Cuʒ ſo dixisset filiorꝝ ionadab .adiecit ⁊ eorꝝ qui p̄mi captiui ducti sunt.non q2 illi captiui fuerunt.sed potiꝰ oppositi sunt filijs israel captiuādis peccato inobediētie Sʒ cū de his nō sonet psalmꝰ potiꝰ de nobis spūalis est intelligēdus. Jonadab em̄ interp̄tatur spōtaneꝰ dn̄i.i.qui ex volūtate suit. filij aūt eiꝰ sunt filij obediētie.s.qui ex dilectione seruiūt. Qui p̄mi captiui dicuntur q2 p inobedientiā p̄mi homīs in quo omnes peccauerūt sub lege carnis captiui sūt. vel p̄mi captiui intelligunt nō filij Jonadab p quos intelligimꝰ obediētes.ſʒ potius filij inobediētes q̄ nolūt corrigi.⁊ ideo peccato captiuati. Est g̊ psalmꝰ iste Dauid ꝓphete.q̄ cantat filijs obediētie vt pseuerent ⁊ filijs inobediētie vt desistāt.omnes monēs ne falso de seipsis p̄sumant. ſʒ in gratia dei ḡtis data spem ponāt Et p̄mo petit iustꝰ a captiuitate in qua natꝰ est ⁊ ab omnib malis liberari. Secundo agit de gratia danda tempe senectutꝭ ⁊ senij. Ibi. Ne p̄ijcias. Tertio dicit cui psone sit gratia. ⁊ que gratia. Deus quis similis.

d Eus iudiciū tuū. Titulus In salomonē. Salomon interp̄tat pacificus. qd verissime xp̄o cōgruit. qui mediator dei ⁊ hoīum nos recōciliauit. Jō in eū dirigit psalmꝰ iste. q2 cōmendatur ipe hic. ſm vtrāq̄ naturā monēdo. vt xp̄m verꝝ regē credamꝰ Et p̄mo agit de iudicio optādo illud dari filio Secūdo agit de eodē affirmādo qd optauerat. Ibi. Judicabit. Tertio dicit q̄s ⁊ qualꝭ ante veniet rex ille i futuro iudicaturꝰ. Descendet sicut pluuia Quarto agit d opibus eiꝰ. Quia liberabit. Quinto agit de honorificētia regis. Et viuet Sexto monet oms laudes ei dicere. ibi. Sit nomen eius Septimo ipemet ꝓpheta deo laudes eructat. Bn̄dictus dn̄s. Et more p̄ncipis oib dictꝭ subscriptiōʒ p ꝯfirmatione subijcit. Ibi. Fiat fiat

q Uam bonꝰ israel. Titulꝰ defecerūt hymni dauid filij Jesse psalmus asaph. In titulis sepe nomen Dauid reperit. sed p̄ter solitū hic additūʒ est. filij iesse. qd ideo factū est q2 hic agitur de hoc ꝙ fecerūt laudes vel hymni dauid n̄ xp̄i filij dei sed filij iesse.i.iudaici ꝓpl'i q̄ per illum regem significat. Cuiꝰ laus deficere dicit. q2 illo tpe quo latebant spūalia p regno illo vbi regnabat hō filius iesse ⁊ p huiusmodi carnalib carnalis populꝰ laudabat deū. sed regno illo ⁊ ceteris tpalib deficiētib deficit laus nō dauid filij dei. sed dauid filij iesse.i.carnalis populi. Et attribuit hic psalmꝰ asaph .i.sinagoge fideli nō iam carnaliter sed spūaliter. nec p tempalib ſʒ p eternis deo seruiēti. Monens etiā vt nō p tpalib sed p eternis deum laudemus Et primo Asaph describens nequiciam malorꝝ dicit se zelasse psp̄era eorꝝ tamē inde correctū et correctus alios corrigit. Secundo expōnēs suūʒ ⁊ aliorꝝ errorem dicit se inde reuersum ad melius cōsilium. Ibi. Ideo cōuertetur.

Tertio aperit quid didicit in sanctuario dei. Uerūtamen Quarto cōparat p̄miū celeste volūtati sue ⁊ se arguit. Quid em̄ mihi

v T quid deꝰ. Titulus Intellectus asaph. Asaph hebraice. grece synagoga. q̄ hic loquit. vn̄ h aperit intellectꝰ synagoge. nō carnalꝭ ſʒ iam fidelis q̄ intelligit ꝙ veritas venit figurꝭ ablatis ⁊ ꝙ eterna nō tpalia q̄rēda sunt. Monēs relictꝭ figurꝭ trāsire ad v̄itatē. Et q2 ꝓpheta p̄uidebat vastatiōʒ hierl'm ꝓpt repugnātiā quā factura erat v̄itati occidēdo xp̄m.

35

Ideo hāc vastationē hierusalē lamen tatꝛ ⁊ deplorat. Et ꝑmo describēs euersiōz hierusalē: querit causam quare fuerit q̄si ammirās ⁊ cōquerēs ⁊ p̄catur ꝓ repulso populo ⁊ vltionē in destructores Secū do ostēdit salutē vbiqꝫ factā in aduētu xp̄i Ibi. Deꝰ aūt Tertio ꝙ vbiqꝫ sit p̄catꝛ fi eri iudeis. Memor esto.

c Onfitebimur tibi. In finē ne cor rumpas vel dissipes Psalmꝰ can tici asaph. Psalmꝰ isteq̄ monet ad bn̄ operandū est cātici. qnia de remunera tione eterna. Et est asaph. i. fidelis syna goge dirigēs in finē. i. in beatitudinem. ne corrūpas vel dissipes. i. ne violes spem q̄ habetur in ꝓmissione dei. sed sit tibi certa eis ꝓmissio. vt ꝓspera ⁊ aduersa despicias ⁊ in dei ꝓmissione gaudeas Monet ergo psalmꝰ iste ne q̄s supbus d̄ se p̄sumat. nec humilis de deo desperet. q̄ licet affligatur certa tn̄ ꝓmissione ꝯsolatur. Et ꝑmo ꝓpo nitur humilis q̄ ⁊ alios inuitat. Secūdo terretꝛ supbꝰ iudicio. qd̄ effugi nō pōt. Ibi Cū accepero tp̄s

n Otus in iudea. Titulꝰ In finem. In carminibꝰ canticū ad assyri os Psalmꝰ asaph. Assyrij interp̄ tantur dirigētes quasi erigētes. ⁊ signifi cant iudeos. quia erigūt se cōtra christuz ip̄m ꝑsequēdo ⁊ eius eccīaz sicut olim as syrij ꝑsequebātur iudeos ⁊ eoꝝ synagogā Cōtra quos hic loquitꝛ asaph. id est syna goga fidelis. ꝯfutās eos ⁊ dirigens i finē id est. in xp̄m. ⁊ hoc in carminibꝰ. id est. in laudibꝰ ad quas monz. ⁊ est canticū. quia agit de bonis xp̄i. vt qd̄ illuminat. ⁊ ꝙ sal uat. Et ꝑmo frangit gloriam iudeorum. Secūdo dicit ꝙ xp̄s illuminat ꝙ saluat. ⁊ iudicat. ibi. Illuminans. Tertio ammo net deuotos ei reddere vota. Ibi. Quoni am cogitatio

v Oce mea ad dominū. In finem ꝓ yditū psalmus asaph. Psalmꝰ iste attribuitꝛ asaph. i. cōgregationi fi deli que hic loquitꝛ. et agit ꝓ yditum. id est ꝓ seipsa transiliēte in finē. id est. in christū qui est supꝑ omīa. docēs nil sibi prepone re. sed ꝓ eo desiderabilia ⁊ illecebras mun di calcare. Et ꝑmo dicit quomō trāscen dens omīa deū querit ⁊ inuenit Secun do inuēto deo deliberat an sit cū redēptu rus. ibi. Anticipauerūt Tertio dicit qd̄ deliberādo inuenerit. ibi. Et dixi. Quar to exponit q̄ in mūdo xp̄s oꝑatꝛ. Ibi. Ui derunt te

a Tendite popule meꝰ. Titulus. i tellectꝰ asaph. Hic est intellectus asaph. i. fidelis ꝯgregatōis. q̄a hic historialiter narrata. in nob spūaliter itel ligenda sunt. Que em̄ figuraliter illis cō tigerūt. eadē modo nobis i re fiūt. vnde ꝑ acta in veteri populo iudeoꝝ. intēdit mo nere nouū xp̄ianoꝝ ꝓpl'm ne sint ingr̄ti bn̄ ficijs dei. ⁊ eius irā in se ꝓuocēt. Et ꝑmo auditores attētos facit. quia que vidētur aperta. parabole sunt ⁊ enigmata ⁊ vt ma ior detur verbis suis reuerētia. dn̄m loq̄n tem inducit Secūdo sūmatim dicit q̄ dꝰ iudeis licet ingratis fecerit. Ibi. Quanta Tertio dicit que ab exitu d̄ egypto fec̄ eis nec tamē resipuerūt. Ibi Corā patribus Quarto dicit ꝙ dilata vindicta deꝰ dedit eis ꝑus que petebāt vt pateret eiꝰ potētia Ibi. Audiuit. Quinto agit de vindictꝫ dei. ⁊ ꝙ nō obstante simulata eoꝝ ꝯuersio ne timore pene sentētia diuina temꝑata ē Ibi. Adhuc esce eoꝝ Sexto dicturꝰ pla gas egypti ꝓpter eos factas. comparando mala eoꝝ beneficijs dei. dicit eos oblitos ⁊ temptasse deū. Ibi. Quotiēs exacerba uerūt. Septimo dicit ꝙ iudeos de egy pto eductos i terrā ꝓmissionis induxit. et tn̄ iteꝝ offenderūt. Ibi. Et abstulit Oc tauo agit de vltiōe facta i terra ꝓmissiōis que etiā retorta est i ip̄os. ꝑ quos puniuit Ibi. Audiuit deꝰ Nono dic̄ ꝙ repulsis i imicis ⁊ ꝑcussis. aliq̄s sibi electos ⁊ dile ctos edificauerit. Ibi. Et repulit. Et ibi agit de regno Dauid ⁊ loco regni. in q̄ re gnū xp̄i intelligitꝛ q̄ in dauid figurabatꝛ. et in regno eiꝰ xp̄i eccīa.

d Eus venerūt gētes. Titulꝰ psal mꝰ asaph. Psalmꝰ iste attribuitur asaph. i. fideli synagoge. q̄ hic loq̄ tur de ꝑcussione sibi faciēda ꝑ gētiles seu infideles. monēs i bonis xp̄ianoꝝ letari. ⁊ in eoꝝ calamitatibꝰ affligi Et ꝑmo ꝯq̄ ritur narrās quāta ꝑtulerit hierl'm. s. tp̄i bus antiochi. licꝫ destructa nō fuerit. ꝑ q̄ significatꝛ eccīe ꝑsecutio. in q̄ ip̄a n̄ deficit sꝫ ꝓficit Secūdo ponitꝛ deꝑcatio ꝓ pte sua ꝯ inimicos. ibi. Usqꝫ q̄ dn̄e. Tertō ex ultatiua ꝯclusio victoꝝ. ibi. Nos āt. Ubi post ꝑsecutōis lam̄ta suauitꝛ exultat eccīa

q Ui regis israel intende. Titulus
In finē pro his qui cōmutabunꝛ
Psalmus ꝓ assyrijs testimonium
asaph. Asaph prius in superioribus psal
mis ꝓ peccatis trepid⁹ orabat. Jam ve/
ro illuminat⁹ ⁊ cōfortatus. agit de primo
aduētu christi ⁊ de vinca ei⁹. ⁊ hoc est testi
moniū suū. scꝫ de xp̄o capite ⁊ eius corpo/
re. de rege ⁊ plebe. de pastore ⁊ grege.
Per hoc ergo testimoniū Asaph diri/
gens nos in finē. scꝫ xp̄m venturū. agit ꝓ
his qui cōmutabūtur. scꝫ de malo in bo/
num. vel de bono in meli⁹. Et ꝓ assyrijs.
id est. iudeis cōtra xp̄m se superbe ⁊ cōtu/
maciter erigētibus. vt cōmutandis. id est
cōuertendis fit testimoniū recte fidei. Et
assyrijs. id est. peruertēdis fit testimoniuꝫ
perfidie Monet ergo psalm⁹ iste ī me/
lius cōmutari ⁊ ad xp̄m dirigi. Et pri/
mo ponitꝛ deprecatio ꝑmi aduētus ꝑ quē
fit reparatiua cōmutatio generis huma/
ni. Secūdo agitꝛ de vinea. i. eccl̄ia. ostē/
dendo quō incepta sit ⁊ ꝑfecta. Ibi. Ui/
neam de egypto

e Xultate deo. Titulus In finem ꝓ
torcularibꝫ Psalm⁹ ipsi asaph q̇n
ta sabbati. Psalm⁹ iste dirigēs nos
in finem. id est. in xp̄m. Cantatꝛ ipi asaph.
quia ꝑm litterā ipse loquitꝛ iudeis. sed spi/
ritualiter xp̄ianis. agens ꝓ torcularibus.
id est. de eccl'ijs. que ꝓpter causam p̄tactaꝫ
ꝑ torcularia designantꝛ. quia in eis est p̄s/
sura tribulationū per quā boni a mal' dis
cernūtur. Habit⁹ quinta sabbati scꝫ vt si/
gnificaretur ꝙ hic agitꝛ de baptizatꝭ aqua
baptismi sacramētalis. Nam q̇nta die cre
auit de⁹ ex aquis natatilia ⁊ volatilia. id
est. pisces ⁊ aues. in quo figuratū est bap
tismi sacramentū. ꝑ quod renati. alij sunt
tanq̄ȝ pisces in fluctibꝫ hui⁹ seculi remanē
tes. alij tanq̄ȝ aues ad celestia tendentes.
Monet ergo psalm⁹ iste vt post baptis/
mū spretis terrenis mēte ad celestia ꝯscen
damus Et primo quasi ꝓposita sibi ima/
gine cuiusdā solēnitatꝭ electos ad celebri
tatē incitat. ostēdens quid eis inter huius
seculi pressuras agendū sit. Secūdo reꝓ
bos redarguit. ibi. Audi ꝑpl's.

d Eus stetit in synagoga. Titulus.
Psalmus asaph. Psalmus iste fit
Asaph. id est. synagoge. que hic a
xp̄o vel a propheta redarguitꝛ. quia deuꝫ
corporaliter vidit. ⁊ tamē eum nō agno/
uit. monens vt saltē nunc credat christuꝫ
quē tunc in medio sui vidit verꝝ deū fuis/
se ⁊ hominē. Et primo nūciat deuꝫ ꝑm
humanitatē in synagoga stetisse. ⁊ sibi con
trarios redarguit. Secūdo monet in/
telligere xp̄m esse deum. licet pauꝑ et ege/
nus fuerit. quod tamē eos nō fecisse asse/
rit. Ibi. Judicate. Tertio dicit ꝙ peri
erunt ⁊ a celesti gl'ia ceciderunt. quia gra
tiam adoptionis filiorū dei neglexerunt.
quā eis xp̄us exhibuit. Ibi. Ego dixi dij
estis

d Eus quis similis tibi. Titul⁹ Cā
ticum psalmi Asaph. Hic loquitꝛ
asaph. id est. fidelis synagoga p̄ui
dens xp̄m in maiestate iudicaturꝝ. q̇ in hu
militate iudicat⁹ est. ꝑ qđ deterret īiquos
a ꝑsecutōe bonorꝝ. quos multis modis af
fligunt in p̄senti. maxime tempe antixp̄i. ⁊
bonos monet ad patiētiam Et ꝑmo ꝓ/
posito terrore futuri iudicij describit ma
liciam inimicorꝝ vel iniquorꝝ. Secun/
do agit de vindicta eorꝝ. Ibi fac ill'. Ubi
nō est optatiua oratio. sed prophetica pre
nunciatio

q Uam dilecta. Titul⁹ In finem ꝓ
torcularibꝫ filijs chore psalmus.
Psalm⁹ iste dirigens nos in fineꝫ
id est. in xp̄um. ꝓponitur filijs chore. id est
xp̄i in caluaria crucifixi. Habitus ꝓ tor/
cularibus. id est. agens de ecclesijs in qui
bus sunt pressure tribulatōnū. Que bene
dicūtur torcularia. quia sicut fruct⁹ vue
vel oliue in torculari emanāt sic in pressu
ris ecclesiarꝝ merita sanctorꝝ patēt. que in
pace latebāt. quos monet psalm⁹ ad amo
rem eternorꝝ Et primo agit de inestima
bili desiderio eterne dom⁹. ad quam cum
admiratione suspirat. Secundo dicit
quo auxilio ad domū dei veniatur. Ibi.
Beatus vir. Tertio ōrat ⁊ humiliat se
ꝓ impetratōe. ibi. Dn̄e deus

b Enedixisti dn̄e. Titul⁹ In fineꝫ
filijs chore psalm⁹. Hic agit đ no
ua bn̄dictōe data filijs chore. id ē.
nobis xp̄ianis ꝑ ꝑmū xp̄i aduentū. Et
ꝑmo maledictōi ade oppōnēs bn̄dictōem
xp̄i. agit quō ꝑ eā fit auersio seu remissio i/
iquitatꝭ nr̄e Sc̄do agit de auersione ire
sue. ibi. Mitigasti. Tertio dic̄ vn̄ h̄ sciat
⁊ ꝑ quē fiat ⁊ q̄ illū bona seq̄ntꝛ. ibi. Audiā

Nclina dñe. Titul⁹ Orō Dauid.
i Hic est orō Dauid.i.xpi in forma
serui.q̄ orat a nobis in forma dei.
Orat em̄ ꝑ nobis vt sacerdos nr̄. Orat i
nobis vt caput nostꝝ.orat a nobis vt de⁹
noster. Ei⁹ aūt oratio est fideliū instructō
Vñ hic nos monet ad orōem.ꝛ hic loqui
tur xp̄s nobis.ꝛ nos in xp̄o.vt vox ista ca
piti ꝯueniat ꝛ corpi ꝛ membris Primo
ergo orat deū patrē.ꝛ seip̄m in forma dei
ꝑ seip̄o in forma serui.deinde ꝯcludit om
nes gētes adoraturas Secūdo orat ꝑ
omnib⁹ adorātib⁹. Jbi. Deduc me. Ter
tio ꝑ se.specialiter mētionē faciēs sue pas
sionis ꝛ resurrectōis. Jbi. De⁹ iniq̄.
Undamēta ei⁹. Titul⁹ Filijs cho
f re psalm⁹ cantici. Hic agit de ce/
lesti hierusalē.i.ecc̄ia.cui⁹ ps mili
tat in terris.ps triumphat i celis.ideo dr̄
psalm⁹ cantici. Psalm⁹.q̄a agit de ecclesia
ſm p̄sentē statū vbi agit op̄a cantici.quia
agit de ea ſm statū futuꝝ vbi exultabit.et
ꝓponitur filijs chore.i.xp̄i.vt ip̄i habitent
in syon.hic ꝑ spem.ꝛ in futuro ꝑ speciem.
Monet g̊ psalmus ad amorē celestꝭ hie
rusalē. Et p̄mo p̄dicat illam filijs chore.
quā cōmendat ꝑ fundamēta.ꝑ portas.ꝑ
famā vt eis augeat affect⁹ Secūdo ip̄e
dñs agit de eadē hierusalē. Jbi. Memor
ero. Tertio tāgit de futura beatitudie
Jbi. Sicut letantiū
Omine de⁹ salutis mee. Titulus.
d Canticū psalmi filijs chore Jn fi
nem ꝑ melech.ad resp̄odendū in/
tellect⁹ eman israelite vel esraite. Titulus
ex supradictis patet.nisi in eo qd̄ ibi dr̄ ꝑ
melech.q̄ interp̄tat chorus. Ut sit sensus
q̄ ꝑ choro letantiū est illud canticū. Qd̄
ideo canticū dr̄.quia licet hic de passione
xp̄i agatur.tamē let⁹ finis passionis osten
ditur. Et dr̄ canticū psalmi.q̄ꝛ monet ad
bonā operationē.s.ad imitationē passiōis
xp̄i.ꝛ ideo dirigit in finē.i.in xp̄m.vel in fi
nem celestiū p̄mioꝝ. Canit aūt ꝑ melech
id est.ꝑ choro.hoc est in ꝯcordia charita/
tis.ad rñdendū.i.vt xp̄o canenti ꝑ chorū
resp̄ōdeamus.ip̄m imitādo ꝛ gratias re/
ferēdo. Et hic est intellect⁹ eman israelite.
id est.sp̄ūaliter deū vidētis. Vel eman is/
raite.qui interp̄tat aduena.i.illi⁹ hominis
q̄ dicit fuisse oriētalis.qui in choro resp̄ō
dens canētibus hoc mysteriū intellexit
Monet ergo psalm⁹ xp̄i passionē imi/
tari. Et p̄mo xp̄s in forma serui p̄cat au/
xilium referēs se ab inimicis cōtemptum
Secūdo dicit q̄d amici ei⁹ in passione fe
cerūt. Jbi Lōge fecisti. Tertio ostēdit qui
bus nō ꝓsunt op̄a sua.ibi. Nunq̄d. Quar
ta dicit que in suis menbris sustinet Jbi.
Et ego
Jsericordias dñi. Titul⁹ Intel/
m lectus ethan israelite. Ethan cuꝫ
plurib⁹ alijs p̄fect⁹ fuit cātorib⁹ i
tabernaculo. Jnterpretat autē robustus.
qd̄ null⁹ est nisi in spe ꝓmissionis dei.de q̄
hic agitur. Hic est ergo intellect⁹ Ethan
israelite.i.robusti fidelis in fide videntis
deū.ꝛ in eū sperātis nō in se aut virib⁹ su/
is. Primo g̊ ꝓpheta d̄ misericordia ꝛ ve
ritate dei se cātatuꝝ ꝓmittit. Secūdo di
uersis modis laudes ꝛ potentiā dei descri
bit. Jbi. Cōfitebunt. Tertio ꝓmissiones
patris de xp̄o exponit. Jbi. Tūc locutus
es. Quarto illis ꝓmissionib⁹ aduersa dic̄.
Jbi. Tu ṽo repulisti. Quinto in q̄ imple
tē sunt ꝓmissiones subiūgit. Jbi. Usq̄ꝫ q̄.
Sexto q̄ etiā in mēbris xp̄i ꝓmissiones i
pleant nō tp̄aliter sed sp̄ūaliter ostēdit Jbi
Ubi sunt misericordie. Et ibi loquit in ꝑ
sona ecc̄ie regnantis.vt ꝓmissiones facte
dauid ꝯtra inimicos fidei impleātur. Et
in fine more p̄ncipis ad ꝯfirmationē di/
ctoꝝ.subscribit Fiat fiat
Omine refugiū. Titul⁹. Oratio
moysi hoīs dei. Psalm⁹ iste dicit
oratio moysi.nō q̄ moyses ip̄m cō
scripserit.sed q̄ꝛ in hoc p̄s .tractant q̄ i ve
teri testamēto ꝑ moysen dato ꝯtinent.ostē/
dendo ea q̄ lex vet⁹ sub velamīe ꝯtinebat.
Vel dr̄ oratio Moysi.q̄ꝛ eadeꝫ orat Da/
uid que orauit moyses Monet g̊ psal/
mus iste ad ꝯtemptū veteris.ꝛ ad amoreꝫ
noue vite. Et p̄mo in ꝑsona ecc̄ie loquēs
ꝛ a spe incipiēs ꝓponit eternū refugiū ho/
mini tp̄ali. Secūdo exponit infirmitateꝫ
hominis ei petēs subueniri. Jbi Ne auer
tas. Tertio orat ꝛ affirmat ei⁹ liberatiōem
Jbi. Dexterā
Ui habitat. Titul⁹. Laus cātici
q Dauid. Psalm⁹ iste est laus Da/
uid.i.xp̄i. Est aūt laus cātici quia
laus diuina nō humana. Hic em̄ agit de
victoria xp̄i ꝛ suoꝝ ꝯ̄ diabolū ꝛ ei⁹ tēptati
ones non humano auxilio sed diuino.

Unde ṕmo ꝓpheta describit fidentem ī solo deo. omīno protectiōe dei vallatum Secūdo dicit victorē xp̄m in celo leuatum a nullo posse cōtingi. ⁊ ab omī malo liberari. Ibi. Cadent a latere tuo mille.

Tertio inducit verba dei ecclesiam cōsolantis. ibi. Quoniā in me sperauit. Hic em̄ defensionē. ⁊ in futuro ṕmia ei ꝓmittit. Ideo hūc psalmum quotidie canit ecclesia. ad resistēdum contra dyaboli temptamenta

b Bonum est cōfiteri. Titulus psalmus cātici in die sabbati. Triplex est sabbatū. scȝ tempis. pectoris. ⁊ eternitatis. Sabbatū tpis est septima dies septimane qua deus reqͤuit ab opere. Sabbatū pectoris est trāquillitas mentis ⁊ cōscientie. Sabbatū eternitatis est requies vite eterne. De duobꝫ vltimis hic agitur. Unde monet hic ꝓpheta vt hic agētes sabbatū mētis libēter laboremus ꝓ sabbato eternitatis. Et ṕmo dicit quō bonus imperturbatꝰ agit sabbatū mētis. sentiēs oīa agi a deo. quod nō nouit stultus Secūdo asserit malos perituros vt metus sit ceteris. Ibi. Cū exorti Tertō dicit iustos florere. vt hac ꝓmissiōe deuoti gaudeāt. ibi. Iustꝰ vt palma

d Dominꝰ regnauit decorem indutꝰ Titulꝰ Laus cantici dauid ī die ante sabbatū quādo fundata ē terra In sexto die ad lr̄am nō legiť terra fundata. sed hoc mystice dr̄. qꝛ sicut sexto die fecit deus hoīem ita sexta etate seculi quā sextus dies significat deus venit hominē reformare. ⁊ tūc spūaliter fundata est terra. cum homo de terra factus in fidei ꝟtute fundatꝰ est. ⁊ de hoc est laus cātici huiꝰ ipī Dauid. i. xp̄o. qui sexto die que est ante sabbatū. i. sexta etate seculi hominē reformādo stabiliter fundauit. Monet ergo psalmus iste ad laudē dei. ⁊ ħ ex multiplici ratiōe. Primo laudatur a pulcritudine. Secūdo a fortitudine. ibi. Indutꝰ est. Tertio ab opibꝫ. ibi. Etenim. Quarto a potestate. ibi. Parata. Quinto a laudibus vniuersitatis. Ibi. Eleuauerūt. Sexto a veritate dictoꝝ. ibi. Testimonia. Septimo a laude domꝰ. ibi. Domū tuā. Merito ẜ psalmꝰ iste laude plenꝰ. ṕmꝰ cātatur ī matutinis laudibꝫ

d Deus vltionū. Titulꝰ psalmꝰ Dauid quarta sabbati. Psalmus iste dauid ꝓphete habitꝰ quarta sabbati. i. agens de patiētia sanctoꝝ. q̇ significātur ꝑ luminaria celi illo die facta. monet nos ad patiētiam ne murmuremꝰ contra deum. qꝛ ab eo sepe dātur bona malis. et mala bonis Et ṕmo assumēs querimoniam infirmoꝝ cōtra deū murmurātiū cur peccatores gloriātur ṕmittit vnde sanentur. Secūdo cōtra blasphemos inuehit ostēdens deū scire hec ⁊ curare. Ibi. Intelligite. Tertio dicit ꝙ mala mūdi ꝑ iniquos fiūt iustis. vt cōpuncti clament ad deū. ibi. Quis ꝯsurget

v Uenite exultemus. Titulus Laus cantici Dauid. Laus ista cantici. id est. deuotōis ⁊ hilaritatis fit ipī dauid. i. xp̄o. ꝑ cuiꝰ gratiā intramus ad requiem Uñ psalmus iste monet deū deuote ⁊ hilariter laudare Et ṕmo ꝓpheta laudes xp̄i describēs iudeos īuitat. quos ṕuidebat posse resistere xp̄o. Secundo ipē xp̄s monet eosdē ne obdurenť. ibi. Nolite obdurare corda vestra

c Cantate dño. Titulꝰ Psalmus dauid quādo domꝰ edificabať post captiuitatē. Per illā reedificationem post babilonicā destructionē. intelligitur spūalis reedificatio templi a diabolo ꝑ peccatū subuersi. id est. homīs a christo reparati. De qua reedificatiōe ⁊ nō de illa materiali tractat hic psalmꝰ. agens de vtroqȝ xp̄i aduētu ⁊ monēs ad eiꝰ laudem Et ṕmo loquiť ad p̄latos vt ipī cantent ⁊ annūcient oībꝫ. Secūdo loquiť ad subditos. ibi. Afferte dño

d Dominus regnauit exultet terra. Titulꝰ Psalmꝰ dauid ipsi quando terra eiꝰ restituta est ei. Hic tangitur quomō mortuo Absalon q̇ viuens patrē suū persequebať Dauid in pace regnauit. ⁊ ei restituta est terra sua. De quo tamē hic nō agitur sed de significato. Dauid em̄ significat xp̄m. quē Absalon. id ē. populus iudaicꝰ persecutꝰ est. sed restituta est ei terra sua quādo caro eius resurrexit. post quā resurrectiōem omīa que hic cantātur facta sunt. Et est iste psalmus de primo aduētu xp̄i quo mūdus liberatꝰ est. de quo monet ad exultatiōem. Uñ primo describit virtutes dñi ostendēs omia

ei restituta ⁊ inde arguit idolatras. Secundo omnimoda exultatio ostenditur. quam nec persecutio interrūpat. ibi. Audiuit.

c Antate domino. Titulꝰ Psalmus dauid. Psalmus iste de vtroqꝫ aduentu agit. inde monēs ad laudez ⁊ exultatiōem Et primo agit de ostēsione saluatricis dextere Secūda dic omnibꝫ modis laudandū esse ⁊ annūciādum ibi. Jubilate deo

d Ominus regnauit irascantur populi. Titulus psalmꝰ dauid. Hic agit de potentia ⁊ regno xp̄i. monens vt xp̄m tanq̄ȝ deum adoremꝰ ⁊ velut regem exaltemꝰ. Et p̄mo ostendit eum regnātem. ⁊ quicūqꝫ repugnet altū super omnes. vnde ei cedere monet. Secundo monet eū adorari. quia patres antiqui fuerunt eius. id est. seruierūt ei. Jbi. Exaltate dominū.

i Ubilate deo. Titulus Psalmꝰ in confessione. Duplex est confessio. vna laudis. alia criminis. Prima est perfectoꝝ. Secūda peccatorum. ⁊ de vtraqꝫ hic agitur Et p̄mo perfectis primum genꝰ confessionis. id est. laudem indicit. Secūdo intraturis, id est. incipientibus indicit secūdū genꝰ cōfessiōis peccatoꝝ. Jbi. Jntroite portas

m Jsericordiam ⁊ iudiciū Titulus Psalmꝰ ipi Dauid. Psalmus iste attribuit̄ ipsi Dauid. id est. christo agens de misericordia ⁊ iudicio. monens bona appetere ⁊ mala renuere. Et p̄mo de misericordia ⁊ iudicio proponit Secūdo exponit que sit via immaculata Jbi Perambulabā. Tertio dicit q̄s sit finis maloꝝ. ibi. Jn matutino

d Omine exaudi orationem meam. Titulꝰ Oratio pauperis cū anxiaretur ⁊ in cōspectu dn̄i effuderit p̄cem suā. Pauper iste christꝰ est. qui ꝓpter nos pauper factꝰ est in forma serui. cū diues esset apud deū. Qui etiā pauper est in membris. quos in se transfigurās in eorū persona hic orat. personā penitētis propt̄ pristinū statū anxiati ⁊ restitui petētis assumens Monet ergo psalmus omnes suā aduertere miseriā. ⁊ dei petere misericordiam Et primo ponit̄ captatio deprecatiua Secundo flebilis narratio. Jbi. Quia defec. Tertio subdit̄ certitudo ipetrādi veniā. Jbi. Tu aūt. Quarto pꝰ certitudinē venie. dicit q̄ de sua breuitate ad eternitatē transeat. ibi. Et rn̄dit ei.

b Enedic aīma mea domino. Titulus. Psalmꝰ ipsi Dauid. id ē. christo. Post preces pauperis sequuntur preconia gaudentis Et primo ꝓpheta per sua beneficia a dō collata hortatur benedicere deū. Secūdo ꝑ ea que antiquis cōtulit ⁊ posteris collaturꝰ est. Jbi. Faciens misericordiā dominꝰ ⁊ iudiciuȝ omnibꝫ Tertio per celestes ⁊ omnes alias creaturas monet benedicere deū. Jbi Benedicite dn̄o. Et loquit̄ propheta generaliter in persona cuiusqꝫ iusti animaȝ suam scd̄m vim superiorē ad bn̄dicendū exhortantis.

b Enedic anima mea dn̄o. Titulus psalmꝰ Dauid. Psalmꝰ iste sicut precedēs monet ad dei laudem. et docet benedicere deū per celū ⁊ terram ⁊ omnē ornatū eorum. Sed ꝑ hec visibilia mūdi: intelligere ⁊ cōtemplari possumus inuisibilia dei. Primo ergo monet deum benedicere ꝑ creaturas suas. Secūdo dicit quomodo ecciam per mare seculi deus traducit portū vite. Jbi. Hoc mare. Tertio promittit se sꝑ cantaturꝝ dn̄o. Jbi. Cātabo dn̄o

c Onfitemini dn̄o. Titulꝰ alleluia Jste est primꝰ viginti psalmoruȝ in quibꝫ magnalia dei ⁊ eiꝰ beneficia narrant̄. Quibꝫ ideo premittit̄ titulus alleluia. qd̄ interpretat̄ laudate deū. Hic ergo psalmꝰ monet ad laudē dei. Et p̄mo ammonet semē Abrae. id est. filios ꝓmissionis pertinētes ad hereditatē testamenti eterni. vt ip̄m deū tanq̄ȝ hereditatē eligāt ⁊ gratis ⁊ nō pro aliquo extra eū colant. ⁊ hoc faciant laudātes inuocātes, ⁊ annunciantes. nec in sua sed in eiꝰ gloria per fidē bene operātes. sed gaudentes. charitate seruētes Hūc enim interiorē intellectum exteriora p̄me partis huiꝰ psalmi verba resonant Secūdo ad paruuloꝝ corda nutrienda ⁊ in fide roboranda proponit de fide patriarcharū ⁊ de promissione dei vt nos simꝰ semen illorū. non solū ex iudeis. sed etiā ex gentibꝫ. Jbi. Memētote Tertio docet que subsidia tempalis vite p̄stitit deꝰ patribꝫ ⁊ filijs eoꝝ nō solū carnalibꝫ

sed spiritualibꝫ. vt nõ his hereant ſ3 ad bo
num eternũ referant quod faciunt. si his
allecti iustificationes ⁊ legẽ dei requirũt.
ibi. Cũ essent numero breui. Quarto nar
rat quomodo factu3 est vt transirẽt de re/
gno ad regnũ. ibi. Et vocauit. Quĩto nar
ratis breuiter his que in egypto gesta sũt
dicit quomodo firmauit populũ suũ ſup
inimicos suos. ibi. Et auxit. Sexto nar/
ratis malis que deꝰ intulit inimicis. ⁊ qbꝫ
bonis tꝑalibus israelitas fouit. subdit. vt
his adiuti legem dei q̃rant Ibi Et eduxit

Onfitemini dño. Titulꝰ Alleluia
c alleluia. Scdm Hieronymum:
vbicũq3 duo alleluia prescribunt
psalmo. vnũ ad finem prioris psalmi. ⁊ al
teru3 ad sequentẽ pertinet. cui concordat
Cassiodorꝰ. Sed ſm Augustinũ vbi bis
ponitur alleluia ad eundẽ ꝑtinet psalmu3
⁊ ad maiorẽ fit laudis expressionẽ sicut cũ
dominꝰ dicit in euangelio Amen amen. h̃
fit ad exprimendũ maiorẽ rei certitudine3
Monet aũt iste psalmus ad geminam
cõfessionem. ſ. laudis ⁊ peccatoꝝ. Et pri/
mo hebreus in cuiꝰ persona loquit̃ ꝓphe/
ta. relicta patrũ perfidia ad misericordia3
dei cõuersus: suadet aliјs ad eandẽ mise/
ricordiam cõuerti. orans vt populo bene
placito socient̃. qui erat in aduentu xp̄i cõ
gregandꝰ Secũdo peccata patrũ qui in
egypto peccauerũt cõmemorat. quos ta/
men dñs liberauit. Ibi. Peccauimꝰ. Ter
tio dicit peccata q̃ post exitu3 fecerunt. ibi
Cito fecerũt Quarto alia peccata enume
rat. de quibꝫ per phineẽ dicit placatũ deũ
ibi. Pro nihilo habuerũt. Quinto agit de
aqua ꝯtradictionis ⁊ de immolatiõe filio
rum. vnde vehemẽtiꝰ iratus est deꝰ. ⁊ ta/
men postea misertꝰ. Ibi. Et irritauerunt
Sexto precat̃ q̃d futuꝝ videt. scilic3 vt ec
clesia de omnibꝫ gentibꝫ congreget̃ ⁊ lau/
des eternas cantet. Ibi. Saluos fac do/
mine.

Onfitemini dño. Titulꝰ Alleluia
c alleluia. Hic psalmus cõmendat
dei misericordiã docens q̃d sumꝰ
per nos sc3 infirmi ⁊ mali. ⁊ q̃d per miseri
cordiam dei. sc3 boni ⁊ filiј dei. vbi cõteri
tur hominis superbia ⁊ glorificat̃ dei gr̃a
que de quattuor temptatõibꝫ liberat que
inferius describunt̃. de quibꝫ ꝑ nos libe/
rari nõ valemus Et ṗmo monet redem/
ptos ad confessionẽ ⁊ laudẽ Secũdo po
nit ṗmam temptatiõem que est error. vbi
est ⁊ fames. id est. desideriũ curiosum. ibi
Errauerunt Tertio ponit secũdam tem
ptationẽ. que est difficultas vicendaꝝ cõ/
cupiscẽtiaꝝ. Ibi. Sedentes in tenebris.
Quarto ponit tertiã temptationẽ. que est
tediũ benefaciendi. ibi. Omnẽ escam. ⁊c.
Quinto ponit quartã temptationẽ. que ẽ
tempestas seculi quatiẽs ecc̃iam. turbans
rectorem. Ibi. Qui ꝺ̃scendũt. Sexto cõ/
mendat ecc̃iam que inter ista per gratia3
salua facta est. Ibi. Posuit flumina. Se/
ptimo agit de hereticis: quibꝫ destructis
erigit̃ ecc̃ia. ibi. Et pauci facti sunt

Aratum cor meũ. Titulꝰ. Canti/
p cum psalmi ip̄i Dauid. id est xp̄o.
Hic agitur de xp̄i humilitate ſm
hominẽ. ⁊ de eius altitudine ſm diuinita
tem. Unde monemur vt xp̄m deũ ⁊ homi
nem credamꝰ. Et ṗmo christꝰ deo patri
gratias agit. q2 suscipiẽs passionẽ resurre
xit in gloria Secũdo dicit que salꝰ sit fa/
cta omni terre ſup qua3 est gl̃ia dñi. Ibi.
Ut liberent̃.

Eus laudẽ meam. Titulꝰ In finẽ
d psalmꝰ dauid. Hic esse ostẽdit̃ ꝓ/
phetia de xp̄o ⁊ eius passione. per
hoc q̃d in actibꝫ apostolorũ Petrus dicit
de iuda quod hic legitur. episcopatũ eius
accipiet alter. Monet ergo psalmꝰ Iu
de maliciã declinare ⁊ xp̄i humilitatẽ imi
tari. Et introducit̃ xp̄us ſm q̃d homo ad
patrẽ orans. increpãdo iudeos q̃ reddũt
mala pro bonis Secũdo prophetat que
mali ꝓ sua ĩpietate recipiẽt ibi. Cõstitue.
Tertio ꝑcat̃ vt resurrectõ3 ꝯsequat̃. ⁊ ini
mici dedecꝰ. Ibi. Et tu dñe.

Ixit dñs. Titulꝰ Psalmꝰ Dauid.
d Patet vt supra. Psalmꝰ iste agit ꝺ̃
duabꝫ naturis in xp̄o. ſ. de incarna
tione ⁊ omnipotẽti diuinitate xp̄i. Et pri/
mo refert propheta verba patris de filio.
in quibꝫ natura diuinitatis ⁊ humanitat̃
xp̄i simul exponitur. Secũdo pater aliq̃
tenꝰ indicat naturã diuinitat̃. ibi. Tecu3
ṗncipiũ. Tertio ꝓpħa agit de humilitate
xp̄i. ibi. Iurauit dñs

Onfitebor tibi dñe. Titulus Al
c leluia. Psalmus iste monet ad cõ
fessionem laudis. Et primo popu
lus fidelis se dicit cõfiteri in cõgregatiõe

58

iustorum vbi est eterna laus Secũdo di
cit fideles spirituali munere satiatos: pro
mittens aduentũ xpi. Ibi. Memoriam
Tertio eosdem redemptos asserit ⁊ no
uum testamentũ mansurũ. Ibi. Redem/
ptionem
Eatus vir. Titulus Alleluia re/
b uersionis Aggei ⁊ Zacharie. Hi
duo prophete longe post Dauid
fuerũt qui de renouatione templi prophe
tauerũt. de qua tamẽ reedificatione mate
riali hic nõ agitur. sed de spirituali quam
ipsi in illa figurari intellexerũt. ⁊ p isto spi
rituali magna hilaritate deũ laudauerũt
Ideo iste titul⁹ nomina eorũ cõtinet. non
quia hũc psalmũ cõscripserint. sed qa hãc
spiritualẽ templi reparatiõem de qua hic
agitur cũ exultatione p̄uiderũt. scz reuer
sionẽ populi xpiani. que in reuersione po
puli iudaici figurabatur. Et primo mo/
net propheta qd faciat beatus vir. ⁊ q̃nta
bona gratia dei mereat̃ Secũdo agit de
aduentu dñi. p quẽ homines beati sũt. ibi
Exortũ est Tertio d̃o impijs aduersa p/
uenire asserit. ibi. Peccator videbit.
Audate pueri. Titulus Alleluia
l Psalm⁹ iste sicut superior monet
ad laudẽ Et primo pp̄heta monet
deuotos vt laudẽt iugiter ⁊ vbiq̃ p̄dicent
Secũdo ipe facit qd alios monet. ibi. qs
sicut dñs
N exitu israel. Titulus Alleluia.
i Hic laudatur de⁹ ex miracul' anti
quis que erant figure futurorũ in
populo xpiano. Et primo dicit propheta
que mira dedit de⁹ hebreis in figura ⁊ xpi
anis in spiritu. Secũdo interrogat qua/
re hec facta sunt. Ibi. Quid est tibi. Ter/
tio inania symulachra gentiũ reprobat. et
religionẽ dei cõmendat Ibi. Simulacra
gentium
Ilexi quoniã. Titul⁹ Alleluia. id
d est. laudate deũ. Psalm⁹ iste est fi
deliũ consolatio cõtra dolores se
culi. in quo loquit̃ pp̄heta tanq̃ ouis que
errauerit. humeris pij pastoris ad gregez
reportata. Et primo quasi de fouea pec/
catoꝝ liberat⁹ ⁊ in petra constitut⁹ grati/
as agit quia exauditus est. ⁊ contra omĩa
pericula inuocasse se dicit. Secũdo iteꝝ
clamat. vt liberat⁹ ad reqem veniat. Ibi.
O domine

Redidi propter qd locutus sum.
c Titulus Alleluia. Uoce laudis
cõgrue pretitulat̃ iste psalm⁹. qa ĩ
in persona martyꝝ. q̇ confessione viguer̃t
monet ad ꝯfidendã xpi laudẽ. Et primo
cõmemorat beneficia dei quorũ p̄mũ po
nit xpi fidẽ s̃m fidei cõfessionẽ. qb⁹ adiun
git passionis calicẽ. Secũdo ꝯcludit mar
tyrij passionẽ sustineri propter fidei chri/
sti ⁊ ecclesie veritatẽ. quia scz est seru⁹ xpi
⁊ fili⁹ ancille sue. i. ecclesie xpiane. Ibi. O
dñe quia
Audate dominũ. Titulus Alle/
l luia. id est laudate deũ. Psalmus
iste p sua breuitate partes nõ rece/
pit. ideo est omniũ prim⁹ athomus. id est.
sine diuisione. sed tamẽ omnes cõpendio
sue locutionis superat Et est mira varia/
tio ꝯtra tediũ. salutaria dicere modo pau/
cis modo late. Monet aũt non solũ iude
os s; omnes gẽtes ad laudẽ. loquẽs ĩ pso/
na martyꝝ
Onfitemini domino. Titul⁹ Al/
c leluia. Psalm⁹ iste est de p̄mo ad/
uentu monẽs ad laudẽ. Et primo
fidelis popul⁹ peccatis solut⁹ monet om
nes dño cõfiteri. Et quia p dei misericor
diam audit⁹ est in tribulatõe. hominez di
cit nõ esse timendũ. Secũdo in solo deo
dicit esse fidendũ. ibi. bonũ est confidere.
Tertio portas hierusalez sibi cupit aperi
ri. ibi. Aperite. Quarto frequentari atria
dñi suadet de aduẽtu xpi gaudẽs. ibi. Be
nedict⁹ q̇ venit
Eati immaculati. Titul⁹ Allelu
b ia aleph. Sicut dicit Augustin⁹.
omĩs moralis doctrina est suauis
In qua hic psalm⁹ eminet. ⁊ quasi sol ple
ni luminis meridiano calore feruẽs. tot⁹
morali dulcedine resplendet. Et vt Am/
brosius ait p litteras hebrei alphabeti di
gestus est. vt sicut pueri in primis litteris
vsum discẽdi sumũt. ita ⁊ nos huiusmodi
elementis vsum viuẽdi vsq̃ ad maturita
tem discam⁹. Singulis autẽ litteris ver
sus octoni subijciunt̃. ita vt ab vna littera
octo versus incipiant In hoc autẽ psal
mo tot sunt octonarij quot elemẽta apud
hebreos. s. xxij. ⁊ singuli octonarij p om̃s
versus suos a singulis incipiũt elemẽtis.
quod in trãslatiõe seruari nõ potuit. Per
quod innuit q̈ sunt hic elemẽta scole xpi.

⁊ omnimoda doctrina ⁊ ꝑfecta ad beatitudinem. Cuiꝰ doctrine partes cōgruis interꝑtationibꝫ nominū elementoꝝ designāt vt Augustinꝰ asserit. Et teste Cassiodoro ipe octonariꝰ in singulis distinctionibus innuit. ꝙ vnaqueqꝫ ꝑs perfecta est ⁊ sufficit. vt si quis eā seruet in vita septē dieruꝫ ꝑueniat ad octauā resurrectiōis. vl' circūcisionem cordis habeat. quā octonarius significat. Huiꝰ ergo totiꝰ psalmi titulus est Alleluia. i. laus dei. quia in eo vere deus laudatur. Sed ṗmi octonarij specialis titulꝰ est Aleph. que est ṗma littera. et interpretatur doctrina. in quo significat̄ sequētes versus plenos esse doctrine. Et quia iste octonariꝰ est quasi prologus totius psalmi. breuiter tangēs que in sequentibus octonarijs cōtinent̄. ideo ei cōgrue prescribitur aleph. id est. doctrina. qđ est cōtinue toti psalmo doctrina redolenti. Huiꝰ ergo psalmi tot sunt ꝑtes quot sunt littere. ⁊ in hac ṗma parte loquit̄ chorus sanctoꝝ totus a ṗmo iusto vsqꝫ ad vltim. docens ꝙ cū diuersi diuersa querāt q̇bus sint beati. hic vera via ōndit̄. q̄ ad beatitudinem ꝑuenit̄

i In quo corrigit beth. In ṗma lr̄a viam beatitudinis exposuit. ī qua precat̄ se custodiri. In hac tempus cōuersionis aperit. in quo potissime a cōfusione fluxe etatis. ad deū q̇s ꝯuerti debet. Unde ꝯgrue huic octonario ṗmittit̄ littera beth. que interpretat̄ cōfusio. quia hic ostēdit hoīem a confusione. i. a lapsu peccatoꝝ liberari ꝑ obseruantiā ṗceptoꝝ. Ipe em̄ quasi cōfusus ƌ errore ⁊ lasciuia fluxe etatis. iā iuuenis sobria mēte desiderat quomodo viā corrigat. quō erubescēda deponat ⁊ plenā libertatis viam assumat dicens. In quo corrigit adolescentior viam suam. id est. prauā peccati cōsuetudinem

r Etribue seruo tuo Gimel In hac tertia littera humanā indigētiam ostēdit. ⁊ gratiā dei ꝯtra eā poscit Gimel em̄ interpretat̄ retributio. Hic autem cōtra multiplicē indigentiā: multipliciter gratiā tribui petit. Dixerat supra In quo corrigit. ⁊c. deinde subiunxit. In custodiēdo sermones tuos. Nūc vt id faciat petit auxilium

a Dhesit Delech. In hac q̄rta littera dicit se corꝑali necessitate ꝯstrictum. Delech em̄ interpretatur timor. ⁊ etiā natiuitas. Timet ergo ex corruptibili corpore qđ a natiuitate ⁊ a radice ṗmi parentis aggrauat aīam. relabi ad priorē peccati vitā. Hic vero ostēditur ꝙ lex fidei timentē relabi cōfortat ⁊ ad omīa ei sufficit. Ipe ergo timēs ait. Adhesit scꝫ ꝑ ꝯsensum Anima mea pauimēto. id est. corꝑi vel terrenis. que sunt calcāda velut pauimētū. sꝫ Tu dn̄e viuifica me. vt in celo sit mens mea ⁊ nō adhereat terre

l Egē pone. He In hac q̇nta littera ṗcatur xp̄o veniēte sibi q̇ veterem tenuit nouā legem constitui. Et quia ꝑ eā verā esse ⁊ vere viuere habet Ideo huic octonario cōgrue premittitur littera He que interpretat̄ esse vel viuere quod vere non habetur nisi in xp̄o ⁊ in eiꝰ lege.

e T veniat Uau. In hac sexta littera precatur vt saluator veniat. q̇ ē misericordia peccatoꝝ ⁊ vita fidelium. vt inimicos cōfundat ⁊ in lege proficiat. id est. suos ꝓficere faciat. ⁊ q̇a digne petentibꝫ sꝑ pn̄s adest xp̄s. ideo hic ṗmittitur littera Uau. que interpretat̄ ipse vl' ille. i. saluator xp̄s q̇ adhuc loquētibꝫ nob̄ dicit ego assum

m Emor esto Zay. In hac septima littera agit de spe ꝓmissionū dei. que facit omnia pacifice tolerari. Et quia spes est nō de presentibꝫ sꝫ de futuris. ideo cōgrue hic ṗtitulatur lr̄a Zay que interpretat̄ huc. vl' duc te. quia h̄ agit de spe que ad futura tendit. Quasi dicat. Huc tēde. huc dirige iter tuū. quo vocat te verbū dei. s. ad celestē ⁊ eternā gloriam. Festinās ergo illuc īgredi dicit Memor esto verbi tui. i. cito da qđ ꝓmisisti. in quo mihi spem dedisti

p Ortio mea Heth. In hac octaua littera faciē dn̄i videre optat. idō ṗmittit̄ littera Heth. q̄ interꝑtat̄ pauor. ⁊ intelligit̄ nō pauor recipiēdi. sed solicitudo acq̇rendi illud bonū qđ sperat

b Onitatē fecisti Theth. In hac nona littera gr̄as agit deo de humiliatōe ⁊ patiētia sua. Et q꞉ hūilem patiam habere tollit tristiciā ⁊ ṗstat in tribulatiōibꝫ iocūditatē. ideo hic bn̄ ṗscribit̄

littera thethe. que interpretat̄ bonum vel exclusio. quia hic de patiētia agit q̄ exclu/dit tristiciā ⁊ facit bonū ⁊ leticiā in aduersis de qua dicit Bonitatē fecisti. id est. io/cundā suauitatē Cū servo tuo. qui prius seruiebat timore pene. nūc amore iusticie.

m Anus tue. Joth. In hac decima littera petit sibi dari intellectū dei mandatoꝝ vt vera vita fruat̄. quā quia nemo habere valet nisi peccata cōfi/teatur. qđ maxime fit in aduersis. ideo prescribitur littera Joth. que interpretat̄ cō/fessio vel desolatio. Iusti9 em̄ cōfitent̄ q̄ in aduersis desolant̄. quia in ꝓsperis anim9 fit elatior

d Efecit. Caph. In hac vndecima l̄ra peregrin9 hui9 mundi aduen/tum dn̄i nimis desiderat Et qꝛ in hac expectatione lassat9 est ex desiderij di/latione. ideo p̄mittit̄ littera Caph. que interpretat̄ incuruat9. quia fessus longa mi/licia cupit dissolui Vn̄ dicit aīam suā dfe/cisse. i. lassatā fuisse expectādo ⁊ tendendo in salutare suū.

i N eternuz dn̄e. Lamech. In hac duodecima littera ꝟtutē dei ⁊ fctā describit. dicēs tempalia finiri: sꝫ nō mandata dei. Et quia hec mandata diligenter intelligēda ⁊ indaganda sunt. iō hic bene p̄mittit̄ littera lamech. que inter/pretat̄ cor. vel seruo. vel cor seruitutis. q̄a hec mādata corde fideli ⁊ humili ⁊ solici/te seruiēte obseruāda sunt

q Uomodo dilexi. Men. In hac xiij. littera loquitur vir iustus qui in meditatione legis ⁊ euangelij ꝑfecit. dicēs se sup seniores intellexisse. et iō scripturas esse sibi dulces sup mel. Et q̄a hoc est ei ꝑ charitatē. ideo hic bene p̄mit/titur littera Men. que interpretat̄ visce/ra vel ex ipis. quia hic agit de charitate q̄ est ex ipis visceribꝫ vel medullis spūalibꝫ. per q̄s intelligitur multiplex dilectio dei scꝫ ⁊ proximi quā lex dei p̄cipit. ⁊ in q̄ con/sistit plena obseruātia diuinorum mandatorum

l Ucerna pedibꝫ. Num. In hac decimaquarta littera. q̄ supra mādata intellexisse ⁊ seruasse dixit lumē verbi. id est. xp̄i. pedibꝫ suis. i. affectionibꝫ mentis irradiare gaudet. ex desiderio re/tributiōem petens. ⁊ aīam de humilitate cōmendans. Hic em̄ agitur de humilitate. quia initiū boni ⁊ perfectionē xp̄o attribuit. Ideo hic p̄mittitur littera Num. q̄ interpretat̄ vnicus vel pascua coꝝ. id est. xp̄s qui est singularꝫ adiutor ⁊ pascua animarum. de quo tanq̄ȝ de vnigenito dei ꝟbo ⁊ eterni lumis claritate hic agit̄. Ipse em̄ est lucerna lumē ⁊ verbū

i Niquos odio habui. Samech. In hac. xv. littera agit de odio iniquorū qui legi dei aduersant̄. Et quia diligēs cautela habēda est in odio i/niquoꝝ ⁊ amore diligendoꝝ. ideo hic p̄mittitur l̄ra Samech. que interpretat̄ audi ꝉ firmamentū. quia nemo habet firmamentum dilectiōis q̄ nō audit intus spiritualiter auribus mētis quid ⁊ quomodo dili/gere debeat. Ideo mysteriū notat esse qđ dictur9 est. qui lectorē ad auditum vocat. Quasi dicat. Attēte audiendū est. Iniq̄s odio habui. Ut intelligātur odiendi: non quia hoīes sed qꝛ iniqui. qđ indicatur cū subditur. Et legē tuā dilexi. Ac si diceret. Non naturam odiui in hominibꝫ iniquis sed maliciā qua ꝯtrarij sunt legi tue quaꝫ dilexi

f Eci iudiciū. Ain. In hac. xvj. lit/tera q̄ supra dixit se odio habere i/iquos. hic petit aduentum xp̄i. q̄a temp9 est supbos destrui. Et qꝛ tūc vigilādum est ⁊ sagaciter agendū ꝯtra fidei xp̄iane aduersarios. ideo hic p̄mittit̄ l̄ra Ain. q̄ interp̄tat̄ ocul9 vel fons. qꝛ ocul9 s̄m q̄d bn̄ vel male p̄uidet. ⁊ fons ⁊ origo bone ꝉ male actiōis vite vel mortis

m Irabilia. Phe. In hac. xvij. litte/ra dicit se os aperuisse ⁊ attraxisse spūm vt ei9 audiat̄ orō. ⁊ plorasse quia nō est a iudeis lex custodita. Vnđ hic bene p̄mittitur littera Phe. que interp̄tat̄ errauit. qꝛ hic ꝯdolet his q̄ a via veritatis errādo calumniant̄ legē. q̄bꝫ ꝓponit quō scrutat̄ legis testimonia ⁊ qualē intellectū habet i ea. Sicut aūt in trenis Hieremias sub hac l̄ra lacrimabili9 excidium sue gētis plorabat. sic dolet hic dauid er/rorē populi. sed non desperās qꝛ expectat aduentū xp̄i. cui9 p̄ntiam optat dicēs Faciem tuā illumina. ⁊c.

i Ust9 es dn̄e. Sade. In hac. xviij l̄ra iudicia dei laudat ⁊ eloq̄a ignita venerat̄. petens intellectuꝫ vīū

viuat secꝫ ꝯsolet̃. ideo bñ p̃mittit̃ lr̃a Sa/de. q̃ interp̃tat̃ ꝯsolatio. q̇ eñ supra tristis de errore lachrymas effundebat. hic se cõsolatur per iusticiam dei quam hic cõmēdat.

Lamaui Coph. In hac. xix. littera iustificatõẽs dei se ꝓmittit exq̇/rere. Et qꝛ q̃nto q̃s magꝫ vult bonis insistere tãto pl⁹ eũ dyabol⁹ conat̃ se/ducere. ꝯtra q̇d op⁹ est ad deũ clamare Iõ post errorẽ accepta sup̄i⁹ ꝯsolatõe. iste conclusus asperi⁹ hic clamat studiosi⁹. Unꝺ bñ p̃mittit̃ lr̃a Coph. q̃ interp̃tat̃ ꝯclusio vel aspice. q̇d idẽ est ĩ sensu. qꝛ ꝯclusus debet se circũspicere ⁊ causam ꝑiculi vl̓ an/gustie sue nõ dissimulare. iõ orõis q̃rẽda est medicina. ⁊ ad eũ clamãdo est q̇ potest sanare

v Ide humilitatẽ. Res. In hac. xx. lr̃a petit iustificari Et q̇a nemo iustificat̃ nisi ꝑ hũilitatẽ. iõ hic p̃mittit̃ lr̃a Res q̃ interp̃tat̃ caput vel p̃matus ꝑ q̇d signat̃ hũilitas q̃ est velut caput ⁊ tenẽs p̃matũ ꝟtutũ. de q̃ hic agit̃

p Rincipes. Sin. In hac. xxi. lr̃a. q̇ supra humilitatẽ deo obtulit. hic gratas sibi dic̃ ꝑsecutõẽs. q̇bꝫ tãq̃ emplastris vulnera pctõꝝ curant̃. iõ h̃ bñ p̃mittit̃ lr̃a Sin. q̃ interp̃tat̃ sup̄ vulnus. quasi emplastꝝ. vuln⁹ ḡ est pctm̃. sup̄ vulnus tribulatio

a Propĩquet. Tau. In hac vltima lr̃a xp̃o approximare desiderat. precans vt veniat ⁊ ouẽ ꝑditã reuocz Et q̇a xp̃s veniẽs ab errore ad patriã re/duxit ⁊ ꝯsũmationẽ eterne beatitudis cõ/tulit. iõ huic octonario p̃mittit̃ lr̃a Tau. q̃ interp̃tat̃ errauit vel ꝯsũmauit seu ꝯfir/mauit. q̇a hic olim se errasse dic̃. sꝫ modo a pio pastore ad patriã reductũ ⁊ ꝯsũma/ta beatitudĩs gr̃a ꝯfirmatũ

a D dñm cũ tribularer. Titul⁹ Cãticũ graduũ Quindecim ḡdus erãt q̇bꝫ ascẽdebat̃ in tẽplũ Salomonis. q̇d fuit figura celestꝫ tẽpli. ad quod etiã q̇ndecim ḡdibꝫ spũalibꝫ ascendit̃. Est eñ h̃ ascẽsus spũalis q̇ fit nõ pedũ passibꝫ sed ꝓmotõe affectuũ. vt de ꝟtute in ꝟtutẽ ascendat̃. vbi caritas mouet pedẽ. i. affectionẽ. Ideoq̃ q̃nto pl⁹ q̃s diligit. tãto magis ascẽdit. ꝓpter q̇d ꝯgrue ꝑponit̃ titulus Canticũ graduũ. i. mẽtis exultatio d̓ ascẽsu spũali ad eterna. Ascẽdens ḡ hic loq̇tur. Sꝫ videndũ est q̇s ascendat. ⁊ vbi ⁊ vnde. ⁊ in q̇d ascẽdat. ⁊ ꝑ quẽ. Quis. Uir iust⁹. Ubi fit ascẽsus. In corde. Uñ alibi Ascẽsiones in corde suo disposuit. Unde ascẽdit. A cõualle ploratõnis. In q̇d. In illud q̇d ocul⁹ nõ vidit. nec in cor homĩs ascẽdit. Per quẽ ascẽdit. Per ꝟbũ incar/natũ q̇d descẽdit vt ꝑ ip̄m ascẽderemus Sic eñ descẽdit ad te vt maneret ĩ se Descẽdit ad te vt fieret tibi ꝯuallis ploratõis mãsit in se vt esset tibi mons ad quẽ ascenderes. Ab exẽplo ḡ humiliatõis ei⁹ ascen/datur ad altitudinẽ diuinitatꝫ ipsi⁹ Pri/mus ḡ grad⁹ hui⁹ ascẽsionis est. a malis seculi exire ⁊ vniuerse vanitati renũciare. a quo hic incipit ⁊ inde q̇busdã gradibꝫ meritoꝝ ad ꝑfectã charitatẽ ꝑuenit. q̃ in summo gradu locata ẽ Primo igit̃ iust⁹ ascẽdere incipiẽs ⁊ exire volẽs de mal̓ seculi q̇bꝫ premit̃. qꝛ multos inuenit obsistentes clamat ad dñm ⁊ a linguis eoꝝ petit libe/rari Secũdo de ꝑmixtiõe ⁊ cohabitatione maloꝝ cõquerit̃. ibi. Heu mihi.

l Euaui. Titul⁹ Canticũ graduuz Hic ⁊ in inferioribꝫ psalmis sicut idẽ est titul⁹. sic eadẽ intẽtio. s. monere ad ascẽsum ⁊ exultare de ascẽsu. i. profectu spũali. Ascendere eñ est in deum ꝑ charitatẽ ꝓficere Secũdus itaq̃ ḡdus est petere diuinã defensionẽ. cui nil posse obuiare monstrat̃. Qui bene p̃missum ḡ/dum seq̇tur. Cui eñ de mũdo exeunti pericula occurrũt. exposcere dꝫ diuinuz auxiliũ Talis est iste q̇ oculos leuat in montes. i. ad intercessores sanctos. vt eoꝝ ĩteruentu a deo auxiliũ ei veniat Primo ḡ oculos leuat ⁊ orat. Secundo q̇d orauit affirmat. oñdẽs ꝟtutẽ auxilij ĩpetrati. Ibi Dñs custodit te

l Etatus sum. Titulus Canticuz graduũ patꝫ vt sup̄. Terti⁹ ḡd⁹ est magnũ gaudiũ q̇d hꝫ vir sctũs eo q̇ se ⁊ alios videt ĩ eccl̃ia pura mẽte conuersari. atq̃ deo digne ĩ hac ꝑegrinatiõe militare. ⁊ ad celestẽ hierl̓m suspirare. vbi sunt ꝯciues nr̃i angeli ⁊ alij sancti. Uñ qꝛ ille de illa celesti ciuitate iã a multꝫ ml̓/ta audierat. ip̄m ad eã ire monẽtibꝫ. iõ primo gaudꝫ se ãmonitũ ire ad eã. vbi sancti securi sũt ⁊ cũ dño iudicabũt. Secundo ascẽsur⁹ optat abũdãtiã pacꝫ. ibi. Rogate

D te leuaui. Titulus vt s̄. Quar-
a tus gradus est inter quaslibet an
gustias cōstanter de dn̄o p̄sumere
donec miserꝰ exaudiat. Et p̄mo vox est
tribulatoꝝ ad deū respicientiū. nō ad alia
patrocinia Secūdo precaṫ misericordi-
am cōtra insultātes. Ibi. Miserere nostri
Et hic attende ꝓgressum ascendētis Qui
enim prius ad montes. id est: ad sctōs dei
nūc ad ip̄m deū. quod maiꝰ est oculos le-
uat. scȝ fidei ⁊ charitatis. Hic etiā attēde.
quia cū multi hoc dicāt. nō tamē pluraliṫ
sed singulariter quasi vnꝰ homo loquiṫ:
dicens. Ad te leuaui. ⁊ hoc ꝓpter fidei ⁊ ca
ritatꝭ vnitatē. qua xp̄o vnimur. vt cū ip̄o
q̄si vnꝰ christꝰ simꝰ. Omnes ergo in xp̄o
sumꝰ vnꝰ homo.

Isi quia dn̄s. Titulꝰ vt patet sup̄.
n Quintꝰ gradus est vt liberati a pe
riculis nō sibi sed dn̄o tribuāt. Et
attēde ꝙ aliq̄n vnū. aliq̄n inducit plures.
qꝛ vna tm̄ est eccl̄ia que in omnibꝫ mēbris
est vnitas. ꝑ quā multi quasi vnꝰ hō sunt.
Cantāt ergo hoc fideles exultātes qꝛ eua
serūt. omniū tamē simul est vnus cantus.
Et primo sancti martyres seu alij fideles
memores quāta euaserṫ. soli misericordie
ascribūt Secūdo qꝛ sunt liberati gratias
agūt. Ibi. Benedicꝰ

Ui cōfidūt. Titulꝰ vt supra. Se-
q xtus gradꝰ est cōfidentia fidelissi-
mi xp̄iani solidissimis montibꝫ cō
parata quā habet in dn̄o. ne zelet felices ī
hoc seculo. vt eos imiteṫ Hic nāqꝫ psal
mus docet nō intēdere in prosperātes i h̄
seculo. de qua ꝓsperitate suꝑbia euenit. sȝ
monet ꝯfidere in dn̄o. q̄ humiles speran-
tes in se stabiles facit Et primo asserit n̄
posse moueri eū q̄ ꝯfidentiā in dei virtute
ponit Secūdo precatur vt bonis prospe
ritas ⁊ malis vindicta eueniat. Ibi. Bn̄-
fac dn̄e

N cōuertendo. Titulus vt supra
l Septimꝰ iste gradꝰ ꝑ xp̄m vētuꝝ
reuersionē fideliū de captiuitate
vicioꝝ q̄si de babilonia ꝓphetat. Et loqui
tur ꝓphetali certitudine de illa reuersione
velut p̄terita. cū tn̄ adhuc esset futura. ꝑ q̄
reuersione a captiuitate sp̄uali iā ꝯsolatio
est ⁊ seminatio in opibꝫ bonis vt plꝰ meta
tur. In ꝑsona ergo eorū q̄ redempti sunt
sanguine xp̄i quasi redeuntiū de babylo-
nia cantat ꝓpheta. ⁊ monet ad gaudium ꝓ
sp̄uali liberatione Et primo ostēdit ma-
gnitudinē facti cū magnitudine gaudij.
Secūdo p̄caṫ ꝯuersionē a captiuitate ad
huc futura. Ibi. Cōuertere dn̄e

Isi dn̄s. Titulꝰ Canticū graduū
n salomonis. Iste est octauꝰ gradus
vbi agiṫ de edificatōe domus dei.
id est. eccl̄ie ꝑ veꝝ salomonē facta. id est. ꝑ
xp̄m q̄ est verꝰ pacificꝰ. cuiꝰ rei figura fuit
salomon q̄ templū edificauit. vn̄ vltra cō-
munē titulū hoꝝ psalmoꝝ q̄ est canticum
graduū. hic p̄ter solitū addiṫ salomonis.
quia ip̄e edificauit templū in figura xp̄i
veri pacifici qui edificauit eccl̄iam. et ne h̄
acciperes illū Salomonē. ideo ait psal-
mus Nisi dominꝰ edificauerit domum.
Quasi diceret ꝙ nō in illo sicut nec ī quis
alio homine spes ponēda est sed in deo. qꝛ
ille salomon cecidit q̄ templū edificauit.
⁊ vsqꝫ adeo amore mulieꝝ illaqueatꝰ fuit
vt ydolis a mulieribꝫ sacrificare cogereṫ.
Est ergo hic canticū graduū salomonis.
id est. leticia de ascēsu. id est. edificatione
⁊ ꝓuectu templi salomonis. nō illiꝰ mate-
rialis sed sp̄ualis. id est. ecclesie. quā xp̄us
verꝰ salomon edificauit Et primo docȝ
quomodo ascēdentes se hr̄e debeāt scȝ vt
discant ꝙ sp̄ualis edificatio ⁊ eiꝰ custodia
nō nisi in deo est. ⁊ exaltatio in futuro. nō
est nisi post humiliationē. Secūdo dicit
que sit hereditas ⁊ quō collecta. ibi. Ecce
hereditas.

Eati om̄s. Nonus gradus est. vt
b caste timeatur ille pacificꝰ q̄ solus
edificat custodit ⁊ exaltat. Et pri-
mo bona timētis enumerat. Secūdo ei-
dem bona optat ⁊ bn̄dictiōeȝ postulat. ibi
Bn̄dicat tibi

Epe expugnauerūt. Decimꝰ g̅dꝰ
s est vt q̄ caste deū timet ꝓ eo oīa pa
tiēter ferat. qđ nūc expedit ecclesie
inter malos q̄s ip̄a ab abel tolerauit. iō h̄
monet ad patiam. Et p̄mo on̄dēs quid a
malꝫ tulerit: ꝯsolaṫ ī firmos. Secūdo agit
de reprobatōe ꝑseq̄ntiū. ibi. Dn̄s iustꝰ.

E profundis. Undecimus g̅dus
d est penitētialis supplicatō. Qui be
ne post predictos gradus ponitur
quia nec timens deū nec oīa patienṫ ferēs
dignū se penitꝰ sentit xp̄o. quia in corpo-
re nullꝰ sine pctō est. ideo monet ad pn̄iaȝ

Et p̄io penitens beniuolētiā captat a sua persona misera et a iudicis misericordia. vnde sperat magna. Secundo ponitur leta cōclusio cū certitudine venie. ibi Speret israel.

d Omine nō est exaltatū Duodecimus gradus est humilitas pfecta quā hic intus et extra se habere ondit Et primo pponens se humilē: penam indicit nō humili. Secūdo suo exēplo ad spem monet. ibi. Speret israel

m Emento domine Dauid. In hoc tredecimo gradu iam humilis et mansuet⁹ satagit de edificatōe spiritualis dom⁹ dei. sicut et dauid fecit q̄ domum deo edificare voluit Et p̄mo ostendens votū edificādi domū. precatur vt impleat Secundo ostēdit domū edificatā et vbi et precatur vt exaltetur. ibi. Ecce audiuimus Tertio dicit pmissiones dei factas edificate syon. Ibi. Iurauit dn̄s. Et loquitur dauid ī sua vel in toti⁹ xp̄i psona de edificatione syon. i. eccle

e Cce q̄ bonum. Gradus decimus quartus est charitas proximi que facit fratres habitare in vnū. et est hic psalm⁹ athom⁹. id est. sine diuisiōe. vbi charitas cōmendatur que mentiū diuisiōes nō admittit. Hic ergo iust⁹ de charitatiua fratrū cohabitatōe exultat

e Cce nūc. Grad⁹ quindecim⁹ est charitas dei de qua hic agit sicut supra de charitate pximi Et primo monet fideles benedicere deū. Secūdo optat eos benedici a deo. ibi. Benedicat Et nota q̄ supra hortatur pluress benedicere vni. hic vero vnū precatur benedici dicēs singulariter. Benedicat te. q2 et si plures sint. tamē in vnū sunt. et sic vnitati cōuenit bn̄dictio. q̄ est iusti ascendentis supna remuneratio

l Audate nomen dn̄i. Titulus Alleluia. Post gradus q̄ ducunt ad eternitatē congrue ponitur alleluia vt ecclesia deum laudet. cui tale munus paratū est Et primo monet propheta deum laudare propter eius potentiam enumerans eius magnalia. Secundo idolorum cultores redarguit. Ibi. Symulachra. Tertio omnes ordines monet ad laudem deo celebrandam. ibi. Domus israel

c Onfitemini domīo. Titulus Alleluia. Psalmus iste dei laudē cōtinet. maxime tamē eius misericordiam cōmendat Et primo magnificētiam et totius orbis cōditionem exponit. Secūdo dicit que in egypto et gente iudeorum deus in figura futurorum fecerit Ibi Qui percussit. Tertio agit de christianis exponens beneficia eis data. Ibi. Et dedit terram

s Uper flumina. Psalmus est Dauid prophete habit⁹ pter hieremiam. id est. lamētatione Hieremie. quia agit de captiuitate iudeorum quā defleuit hieremias ī figura nostri q̄ spiritualiter captiui tenemur. Hic em̄ ī ista babilonia id est. in cōfusione hui⁹ seculi nō vt ciues habitam⁹ sed captiui tenemur. Monet ergo psalmus iste nō cōformari huic babilonie. sed in supernā hierusalē suspirare Primo ergo propheta in persona captiui desiderio patrie lamentantis. captiuos sua mala flere nec inter mala obliuisci hierusalē inducit Secūdo ɔtra hostes ad deū se conuertitur cōuertēdum esse ostendit. Ibi. Memor esto. vbi orat p eorum punitione q̄ edificationi hierusalem aduersantur.

c Onfitebor tibi. Titul⁹ Psalmus ipsi Dauid. id est xp̄o. Captiu⁹ qui supra fleuerat sedēs super flumina babilonis. iam quasi reedificata hierusalem et quasi fact⁹ cōciuis ipsi⁹ exultans christū laudat. Et p̄mo beneficia sibi data cōmendat Secūdo quomodo hec ad omnes dilatentur optando indicat. Ibi. Cōfiteantur

d Omine pbasti. Titul⁹ In finē ps dauid. Iste ps pfunditate mysteriorum plen⁹ ē. vn̄ et obscurissim⁹ est. loquitur aūt h̄ tot⁹ xp̄s tāq̄ vnū corp⁹ ex ip̄o et eccl̄ia. q̄cq̄d ḡ h̄ loquitur ex psona suscepte carnis. h̄ et ad caput ptinet. qd̄ iā ascēdit ī celū et ad mēbra q̄ adhuc pegrinātur ī terra Quantū p̄o ad mēbra loquitur in psona superiorum captiui. qui iā spe in hierusalē restitutus. memor discessionis sue in q̄ deū latere nō potuit. delibera ab eo nō esse fugiendū. sed ad eū p eū ab irato ad placatū ɔfugiendū. et h̄ dicit ex psona toti⁹ hūane nature reuertēts ad deū. tāq̄ ex voce pdigi filij de longinq̄ regiōe redeūts ad p̄rem

41

Primo ergo agit de noticia dei.que cõprehẽdit omia opera reuertẽtis .que quasi cogit eũ qui latere non potest reuerti ad deũ Secundo dicit nõ esse a deo fugiendum sed ad ipm. Ibi. Quo ibo. Tertio docet quãta sit exultatio reuertẽti ad eũ. Ibi. Confitebor. Quarto aperit quomodo ei mali nõ noceant. Ibi. Si occideris peccatores

c Ripe me domine. Titulus In finem psalmus David. Psalm⁹ iste dirigens nos in finẽ.id est.in christum.est David qui loquit̃ in persona ecclesie inter malos laborãtis ꝛ contra mala seculi ad deũ clamantis Et primo ꝓponit qui hostes que mala mouent. oppo nens eis preces. Secũdo dicit quod auxilium habeat contra mala. Ibi. Dixi domino. Tertio aperit q̃ sint mala inimicorum.ibi. Caput.ꝛc.

d Omine clamaui. Titul⁹ psalmus David. Christ⁹ per totũ hũc psalmum loquit̃ siue in sua siue i persona membroꝝ Et pmo in persona hois peccatis circumuenti ꝛ implicati orat vt audiatur subdens a quibus maxime vult liberari Secũdo dicit ꝙ a iusto correctus.spernet falsos laudatores.ibi. Corripiet me

v Oce mea. Titulus Intellect⁹ david cũ esset in spelũca.oratio. Qđ ait cũ esset David in spelũca ad literam manifestũ est. Ipe enim saulẽ fugiens in spelunca latuit.de quo tamen nõ hic agitur.sed de significato. David enim significat xp̃m.spelunca vero carnẽ.vel sepulcrũ vel sepulcrũ. David in spelunca christ⁹ cũ membris est in seculo. vel in carne vel in sepulcro. Ideo hic est intellect⁹ david.id est.totus christi quẽ tũc habuit. ꝛ hic ei⁹ oratio Et pmo ponitur oratio contra mala. Secũdo agit de fine malorum. Ibi. Clamaui

d Omine exaudi. Titul⁹ psalm⁹ david quãdo persequebat̃ eũ fili⁹ suus Absalon. Historia que hic tãgitur nota est.de qua tamẽ hic non agitur sed de signato. David ergo xp̃um significat ꝛ corpus ei⁹. Absalon vero iudam vel persecutores vel prauos mot⁹. Sicut ergo Absalon david.sic iudas persecut⁹ est xp̃m.ꝛ falsi fratres persequunt̃ corp⁹ eius scʒ ecclesiam.vel ipi illiciti mot⁹ aut carnis desideria vnũquemq̃ fidelẽ. Et ad hec potest applicari psalmus. cui⁹ intentio est monere ad pniam Et primo per exordium captat dei beniuolẽtiam. Secundo narrat mala sua.ꝛ q̃d cõtra egerit.ibi. Qr persecut⁹. Tertio ponit̃ deprecatio causis ꝯfirmata.ibi. Velociter exaudi. Quarto ponit̃ leta conclusio.ibi. Spirit⁹ tuus. Vñ in hoc psalmo sicut ꝛ in aliis psalmis penitentialib⁹ talis est forma. ꝙ a lachrymis incipit̃.ꝛ in gaudio finis est.ne de venia q̃s desperet.

b Enedict⁹ dñs. Titul⁹ psalm⁹ David ad goliã. Psalm⁹ iste ẽ david ꝓphete q̃ hic loquit̃ in sua vel in totius xp̃i psona.habit⁹ ad goliã.id est cõtra goliã figuralẽ ꝛ spũalem.s.ꝯtra dyabolũ. q̃a hic agit david de sua figurali ꝛ mystica xp̃i victoria.ꝓ ea gratias agens Et pmo agit de victoria.scʒ ꝙ david vicit Goliam.spiritualiter ipe cũ aliis sanctis dyabolũ.que victoria tota inde ẽẽ dicitur.q̃a christ⁹ de eius semine venit vincere superbiam mũdi ꝛ dyaboli vnde aduẽtũ eius ꝓcatur Secundo se ꝓmittit xp̃o victori cantare.ꝛ per eũ precat̃ liberari ab hoib⁹ malis.q̃ beatitudineʒ putant in terrenis. ibi. De⁹ canticũ

e Xaltabo te. Titul⁹. Laudatio ipsi david. Hic psalm⁹ breuiter continet que in diuinis scripturʒ ad laudem dei late diffundunt̃.in quo nouẽ modi laudis distinguũtur ex q̃b⁹ omnis laus dei sumit̃.vt infra dicetur. Ad hui⁹ autem psalmi preconia sequẽtes psalmi pertinent.qui cũ isto septẽ sunt.vt eñ septem psalmi penitẽtie.ita ꝛ septẽ psalmi sũt laudis In q̃b⁹ sufficiẽter deus docuit q̃mo do velit laudari ne q̃s in eius laude errare possit Est ergo sensus tituli.hec laudatio sit ipi David.id est.christo.qui de semine david nat⁹ est. Et primo premittit propheta generalit̃ laudẽ Secũdo omnem laudẽ dei nouẽ modis ꝑficiendã esse ostendit.ibi. Generatio. Tertio eadẽ explicat lati⁹.ibi. Miserat̃ Noue eñ sũt modi laudis.s.operatio.potẽtia. magnificẽtia.sanctitas.mirabilia.virt⁹ terribilium. magnitudo.memoria.iusticia.q̃ hic explicant̃.pri⁹ breuiter.postea lati⁹.ꝛ ex his q̃si ex seminib⁹ omnis laus trahit̃

l Auda anima mea. Titulus alleluia. Vox ista est quasi musica salutaris. armonia celestis. laudem dei exprimens τ ad eā ammonens Et p̄mo propheta: sibi quasi omnibꝫ loquens consulit laudare. ne in vanis ocietur. τ q̄si acquiescens consilio asserit se laudare. ibi vbi poterit plene. Secūdo alios monet non sperare in homine Ibi. Nolite cōfidere Tertio docet omnē spem in omnipotenti deo ponendam esse. Ibi. Beatus cuiꝰ.

l Audate dominū quoniā bonus. Titulꝰ Alleluia. Hic agit propheta de laude dei. monens laudare colligentē israel. id est. congregantē ecclesiam Et primo ostendit quos colligat et quomodo. Secūdo post p̄dicta quasi adhuc herētes τ dubios increpat. ostendens vnde possunt laudare deū. ibi. Precinite. Ubi docet q̄ ex hūilitate ꝯfessionis debet ꝑcedere vox laudis

l Auda hierusalē dominū. Titulꝰ Aggei τ Zacharie alleluia. Hic est alleluia. id est laus dei Laus. s. Aggei τ zacharie. id est. de reparatiōe hierusalem celestis. quā illi prophetice predixerunt. τ pro ea deū laudauerūt sub figura. Et facit psalmus iste in nobis amorem future hierusalem. quā multipliciter cōmendat Et primo dicit bona future hierusalem. τ pro eodē capit hierusalem τ syon. propter interpretationē cōuenientem Hierusalē enim interpretatꝛ pacis visio. Syon vero contemplatio. Secundo dicit que bona hic dantꝛ sanctis. ibi. Qui emittit

l Audate dominū de celis. Titulus alleluia aggei τ zacharie. Huius tituli sensus patet vt supra. Hic autē psalmus per paucorū commemorationē vniuersam creaturam monet laudare deū. Et primo ad laudes hortatur celestia. Secundo terrena Ibi. Laudate dominū de terra. omīa enim laudāt deū. vel in se vel in aliis. Sunt quedam que habent spiritū laudandi deū. et laudant in illo affectu quo illis placet deus. Quedā vero nō habent intellectū. sed qꝛ ipsa bona sunt. per se quidē non laudant. sed ab ipsis per attendētes ea laudatꝛ deꝰ. τ ita quodāmodo laudant. qꝛ de illis nascitur in nobis laus dei.

c Antate domino canticum nouū Titulus Alleluia. Post omnes creaturas quas priꝰ monuit laudare deum eo q̄ opera eius sunt. Hic specialius israel inuitat ad nouū canticū pro nouitate sibi facta. que est mirabilior dei operatio. Hec est sanctificatio israel. id ē. ecclesie catholice. noua scilicet redemptio τ noua promissio eternitatis. pro qua debetur nouū canticū laudis. Primo ergo multis modis monet laudare deum qui beniuolus est τ beneficus Secūdo agit de gaudiis sanctorū et potestate. ibi. Exultabunt sancti. Et ne putetur hanc potestatem scilicet iudicādi solis eē apostolis. in fine addit. Gloria hec est omnibus sanctis eius. scꝫ omnibꝫ ꝑfectis q̄ pro xp̄o terrena oīa reliquerūt.

l Audate dominū in sanctis eius. Titulus Alleluia. Psalmus iste est tertius eorū qui est sine diuisione. ideo athomus dicitꝛ. in quo intenditꝛ vt laudetur deus. quia cōgregauit sctōs. τ deposita mortali fragilitate sue imagini restituit. τ iam cōformes glorie sue. in beatitudine locauit. Qui glorificati sine fine laudabunt. τ in hoc tanq̄ in culmine diuine laudis om̄is psalmodia perducitur. Quomodo autē plene laudare debeant per similitudines mysticas ostenditur Hec enim instrumēta musica que hic numerātur ad hymnos nuptiales pertinent. sed per similitudines spirituales nō per proprietates corꝑales referūtꝛ ad laudem in sanctis dei. Unde bene in fine cōcludit. Om̄is spiritus laudet dominum quia spiritualiter deꝰ laudandꝰ est. Cui sit laus τ gloria in secula seculoꝝ Amen

Explicit verbū abbreuiatū super libro psalmoꝝ a dn̄o Petro de aillya cameraceū. episcopo.

42

Incipit deuota meditatio dn̄i petri epi
scopi cameracensis sup psalmū In te do
mine speraui. non cōfundar in eternum:
ī iusticia tua libera me. Inclina ad me au
rem tuam. accelera. ⁊c̄.

Terret me do/

mine deus meꝰ. terret me
vita mea. tret ⁊ mors mea
Terret vita mea. quia in/
fructuosa ⁊ sterilis. Ter/
ret mors. quia dolorosa ⁊
horribilis. Terret p̄sens vita quia vacua
bonis. Terret mors futura. qꝛ plena ma/
lis. Heu me miserū. terribilis est p̄n̄s vita
terribilioꝛ mors trāsitoria. terribilissima
mors eterna. Ideoq̄ viuere erubesco: et
nō pertimesco. Et dū tedet aīam meā vite
mee. amplꝰ tedet ⁊ piget mortꝭ mee. Quid
ergo. Nunqd ideo desperabo. Absit. Sꝫ
dicā cū psalmista Dauid. In te dn̄e spe/
raui. nō ꝯfundar in eternū. Conuenit ti/
mori spem iungere. Cōgruit ergo timori
terroriq̄ meo psalmꝰ iste. cuiꝰ titulꝰ est In
finē psalmꝰ Dauid, ꝑ extasi: O me felicem.
o terq̄ quaterq̄ beatū. si in fine dierꝝ meo
rum cū sancto Dauid hunc psalmū cāta
re valeā pro extasi. hoc est pro pauore ma
loꝝ meoꝝ. vt sic mala mea paueā q̄ de bo
na dei misericordia nō diffidā. Sed sic as
sit humana turbatio vt nō absit diuina cō
solatio. Et ⁊ de malis meis pauēs timeaꝫ
hoc meū est. sed q̄ bona sperē donū dei est
Utinam ergo extaticū terrorē. vtinam
terrificū timorē timidūq̄ pauorē meum.
spes modesta comitetꝛ ⁊ temperet. vt sic di
cere audeā. In te dn̄e speraui. ⁊ bene in te
nō in me. nō in mea sed in tua ꝟtute spera/
ui. quippe quia maledictꝰ est qui cōfidit in
homīe. Quia ꝯfusus est q̄ spem ponit ī hu
mana potētia seu ꝟtute. ideo quia in te et
tua diuina virtute speraui. nō cōfundar ī
eternū. Quid est in eternū non cōfundar
nisi quia eternā cōfusionēꝫ nō patiar. Est
eñ tempalis quedā cōfusio que valde ꝓ/
dest. illa videlicet ꝑturbatio animi cōside
rantis peccata sua. ⁊ ex ꝯsideratōe horren
tis. ⁊ ex horrore erubescētis. ⁊ ex erubescē
tia corrigētis. Hac igiturꝛ cupio desidero
q̄ cōfundi. vt ab eterna cōfusione valeaꝫ
liberari, ideoq̄ suppliciter deprecor In iu
sticia tua libera me. Ue ve ⁊ iterꝝ ve mihi
dn̄e. quia nō in mea sed in tua iusticia po/
tes me liberare. quia meā nō inuenis nisi
suꝑbam ⁊ falsam. ⁊ illi similē d̄ q̄ dꝛ igno/
rantes dei iusticiā ⁊ suā volētes ꝯstituere
iusticie dei nō sunt subiecti. Si g̊ attēdis
ad iusticiā meā damnes me. ideo ī iusticia
mea nō liberas. Nā iusticia hominis est q̄
suis viribꝫ putat se iustificari. nō credens
gratis saluari. Absit a me dn̄e absit a me
hec iusticia obsecro. heu veriꝰ iusticia se/
uissima cōtra te ferēs arma. Sit sit in me
potiꝰ illa humilis ꝯfessio. gratia dei sū id
quod sum. Quare gratia. Quia gratꝭ da/
ta. Quare gratis data. Quia merita mea
nō p̄cesserunt sed bn̄ficia tua p̄uenerunt.
Nec inuenit in me gratia tua merita bea/
torū que coronet. sed demerita malorum
que dānet. In hac ergo iusticia tua. ī hac
hac gratia mihi gratis data. libera me. q̄a
hec sola liberat dū iustificat impiū a sua
impietate. ⁊ iniustū a sua iniquitate ꝯuer
tit. Sed quia spes que differtꝛ affligit ani
mū. nō satis puto dictū esse. in iusticia tua
libera me. nisi iterꝝ festinꝰ subiūciā. Incli/
na aurē tuam mihi. accelera vt eruas me.
Habes dn̄e aurē iusticie. habes ⁊ aurem
misericordie. de q̄bꝫ vir iustus ait. Uerba
mea auribꝫ. ⁊c̄. Ego vero pctōꝛ indignus
petere nō p̄sumo vt inclines mihi aurē iu
sticie tue. qꝛ illa est de qua dꝛ. Scimus qꝛ
peccatores deꝰ nō audit. sed instāter suppli
co ⁊ suppliciter oro. vt inclines mihi aurē
misericordie tue. qꝛ illa est q̄ peccatores n̄
solū audit sed exaudit. Ideo tibi cātat ec
clesia. peccatores te rogamus audi nos.
Inclina ergo aurē misericordie tue mihi
misero peccatori. quā aliqn̄ ꝑ peccatorꝭ re
demptiōe sic inclinasti. vt filiū tuū vnige/
nitum in carnē mitteres ⁊ in mortē dares
O quāta fuit misericordie inclinatio hec
tāta diuīe sublimitatis hūiliatō. In hac
ergo magna mi̇ꝫicordia tua. Accelera vt
eruas me. a magna miseria mea. Ut eru/
as me nō solū a miseria culpe. sed a mi̇ꝫia
pene. vt nō solū a peccatis. sed a penis q̄s
ꝑ his merear eripias. Et iō accelera quia
magna esset pena mea tarditas tua. Nam
qd̄ intardū est ⁊ longū in oculꝭ tuis. breue
est ⁊ momētaneū. qꝛ mille anni an̄ oculos
tuos q̄si dies hesterna q̄ ꝑterijt. Iā ꝟo at/
tendere. iam attēde meditari libet. q̄rsum

tendat ⁊ quantū gradatim aſcēdit humi/
lis oratio. Prius em̄ petit vt liberes et a
malis eruas. deinde vt a malis ereptū ſal
ues ⁊ in bonis ꝓtegas. Eſto mihi inquit ī
deū protectorē ⁊ ī domū refugij vt ſaluū
me facias. O deus eſto mihi in deū. O ꝓ
tector eſto mihi in protectorē. hoc eſt. ꝓte
ge vt decet te. protege me ſeruū tuū vt de/
cet te deū meum. Eſto mihi ꝓtector pius
tu q̇ es omnipotēs de⁹. Et ideo Eſto mi/
hi in domū refugij. quia ad te omnipoten
tem refugio. in te manere cupiēs. ego im/
potens. q̇ periclitās in me ſubſiſtere n̄ va
leo. O dom⁹ refugij. ſunt qui fugiunt a te
cū tamē te effugere nō poſſunt. ſed quocū
ꝙ diuertāt deū iratum inueniūt vt ſcrip/
tum eſt. Quo ibo a ſpū tuo. ⁊ quo a facie
tua fugiaꝫ. Mihi ergo nihil reſtat niſi ad
te cōfugere. cui⁹ oculis nihil poteſt latere
Sit itaqꝫ mihi dom⁹ refugij vt ī te ſaluū
faciaſ me. nam in te ſolū poſſum quietari.
in te ſolū poſſum ſaluari. ⁊ inquietum eſt
cor meū donec quieſcā in te. ideo autē te ⁊
nō aliū quero. ideo ad te ⁊ nō ad alium fu
gio. ideo in te nō in aliū manere ⁊ q̇eſcere
cupio. Qr tu. ⁊ nō alius es fortitudo mea
⁊ refugiū meum. Et ideo. Propter nomē
tuū deduces me ⁊ enutries me. O fortitu
do mea. O refugiū meū iam ſpes mea cre
ſcit in te nō in me. Quia ꝓpter nomē tuum
nō ꝓpter meritū meū. ⁊ vt nomē tuū glori/
ficetur deduces me. ⁊ dux me⁹ eris ne ab/
errem a te ⁊ enutries me. ac velut nutrix
mihi eris vt reficiar a te ⁊ in te. Tu es em̄
panis qui angelos paſcis. tu es q̇ nos pa
ne angeloꝝ paſcere ⁊ nutrire ꝑmittis. ſed
vt hoc facere poſſis materna miſericordia
vteris ⁊ nutricis more. nobis paruul' lac
nō eſcam infundis. Solet em̄ mater par
uulum nutriēs eſcam quaꝫ māducare nō
eſt idone⁹ ꝑ carnē traicere. vt inde lac poſ
ſet infundere paruulo. Sic tu domine te
ipſum q̇ es panis angeloꝝ vt lac nobis fa
ceres. carne indut⁹ veniſti ad nos. vt gran
di cibo angeloꝝ in lac cōuerſo alamur ꝑ/
uuli. ac tandē eodē reficiant̃ validi. O vti
nam hoc modo enutrias me q̇ velut par/
uulus humilit̃ peto refici a te. Facies do
mine facies hoc oīno. ſi tamē humilit̃ pe/
tendo pie ꝑſeuerauero. ⁊ ideo iam q̇dam/
modo ſpe ſecur⁹ affirmare audeo. Educeſ
me de laqueo quē abſconderūt mihi. quo
niam tu es protector me⁹. O domine de
us quia tu es vere ꝓtector meus. ideo de
tua ꝓtectione cōfiſus: in te nō in me ſpe/
ro ꝙ deduces me de multiplici laq̄o quē
abſconderunt mihi varij aduerſarij mei.
mūdus videlicet caro atqꝫ dyabol⁹ Heu
me hi magni aduerſarij ſunt. ⁊ q̇ mihi mł
tiplicem laqueū abſconderūt. Eſt em̄ laq̄
us gule. luxurie. auaricie. ſuꝑbie. inuidie.
ire. ⁊ laque⁹ accidie. ⁊ vt breuiter dicam. ē
vbiqꝫ ⁊ vndiqꝫ laque⁹. laqueus a dextris.
laqueus a ſiniſtris. A dextris laqueus ꝓ/
ſperitatis. a ſiniſtris laqueus aduerſitatꝭ.
Hinc ⁊ inde plures illaqueati cadūt. Ca
dent inquit a latere tuo mille. ⁊ a dextris
tuis decē milia. Heu heu q̇s a tam multi
plici tāqꝫ periculoſo inſidiarū laqueo me
poterit liberare niſi tu dn̄e. qui doces me
vt audeā dicere tibi. Educes me de laq̄o
quē abſconderūt mihi. O protector meuſ
da vt te ꝓtegente cū illaqueatis nō cadā.
ſed cū liberatis dicā. laque⁹ cōtritus eſt ⁊
nos liberati ſum⁹. Quia vero tu ſol⁹ es li
berator me⁹. tu ſolus ꝓtector meus. ideo
In manus tuas cōmendo ſpiritū meum
Placet dn̄e. ⁊ merito delectat me in hui⁹
verbi cōſideratione immorari diuti⁹ ac de
uotius meditari Dignū quippe eſt hoc vo
cale verbū qđ in cruce ⁊ in ſue paſſionis
ꝯſummatiōe vociferare dignatur verbuꝫ
eternū. In cui⁹ rei veneratioꝫ pſalm⁹ iſte
hora cōpletorij canit̃ qn̄ in eccleſia diurni
ſeruitij diuinū officiū cōſummatur. Igit̃
domine. da mihi dn̄e. da mihi hui⁹ tā di/
gni tāqꝫ venerādi verbi tui notare myſte/
rium. da vt digne tibi dicere valeam. In
man⁹ tuas cōmendo ſpūm meū. Hoc eſt.
quia tu ſol⁹ potes me protegere. ideo ſpi/
ritum meū cōmendo in protectioneꝫ tue
potētie. Sed hui⁹ potētie tue due ſūt ma
nus. nō q̇dem carnaliter ſed ſpūaliter ītel
ligende. vna eſt man⁹ iuſticie. alia miſicor
die. De quibꝫ dr̄. Man⁹ tue dn̄e fecerunt
me. Manu iuſticie puniēdo ꝑcutis. Ma
nu miſericordie ꝑcendo ꝓtegis. Manu
iuſticie quaſi ſiniſtra. manu miſericordie
quaſi dextra vteris potentiā tuā parcen/
do maxime ⁊ miſerando manifeſtas. Ad
vtrāqꝫ ergo manū ad vtriuſqꝫ man⁹ auxi/
lium ꝯfugio. dū in man⁹ tuas ſpūm com/
mendo. Ecce ergo dn̄e ego ſum ſeru⁹ tu⁹
⁊ peccator indign⁹. qui aureꝫ iuſticie tue

pulsare non p̄sumo. quia me insufficientē
reputo ex proprijs meritis. Ad manuz tñ
iusticie tue refugere audeo. non ex merito
mee actionis sed tue redemptōis. In ma/
nus tuas cōmendās spūm meum. quia re
demisti me dñe deus veritatis. O domi/
ne qui es de⁹ veritatis. vtiqꝫ me vere rede
misti. ⁊ in tua vera redemptōe spem meaz
collocasti. O deus veritatis qui ver⁹ ⁊ ve
rax es. Uerus de⁹. quia tu es deus ⁊ p̄ter
te nō est alius. Uerax deus. quia falsū ab/
horres ⁊ verꝝ doces. Utiqꝫ te docente cre
do. quia me vere redemisti. ⁊ ī ea qua me
redemisti passione. me veraciter docuisti.
dicens. In man⁹ tuas cōmendo spiritum
meū. O doctor optime. tu nō solū in vita.
sed in morte ⁊ in cruce pendēs. quasi in ca
thedra sedens docere voluisti. Tu cruci
affixus. cū iam nō doctrine sed passionis
tue ageretur negociū. Ultima quedā ver
ba producis ī mediū. quibꝫ euāgelica do/
gmata tam diffuse dicta iterū recapitulas
⁊ quasi breuibꝫ coartas capitulis. Et em̄
deo patri te derelictū cōquereris ꝙ latro
ni paradisum ꝑmittis. ꝙ inter supplicia pi
etate matris afficeris. ꝙ tu fons vite te siti
re asseris. ꝙ tu ꝑ tuis crucifixoribꝫ veniaz
petis. deniqꝫ ꝙ omnibꝫ ꝯsummatis cōui/
ctor migras ad patrē. ei spiritū tamen hu
militer cōmendare vis. Et inqꝫ hec omīa
in cruce dicis. in his certe tantis instruis
documētis. vt in illo verborꝫ cōpendio: si
cut q̇dam deuot⁹ tuus anim⁹. totius xp̄ia
ne fidei ratio splendeat vel pendeat. et q̄si
de semine exiguo seges vniuersitati credē
tium profutura cōsurgat. Sed qꝫuis do/
mine his tuis sanctis verbis magna debe
atur reuerētia. ego tamē summa deuotio/
ne venerandū esse puto verbū illud tuum
vltimo in cruce ꝑlatū. ⁊ longe ante a san/
cto ꝓpheta tuo in persona tui predictum.
In man⁹ tuas cōmendo spiritū meū. O
verbū lr̄is aureis dignū. O vtinā detꝫ mi
hi verbi hui⁹ virtutē intelligere ⁊ doctrīe
ipsi subtilitatē attingere. Nōne dñe nōne
tu qui deo patri cōmendas spiritū tuum.
nōne tu idē ip̄e es q̇ latroni ꝑmittis ⁊ do/
nas paradisum. Nec ꝑ latrone patrez ro
gas. sed potestatiue indultis ei reatibꝫ re/
pente flagiciosum sanctificas. ⁊ celestibus
inuehis sedibꝫ ⁊ tecuz in gloria locas. O
magnū ⁊ ammirabile fidei sacramentum
in vn̄o humanitatꝭ tue humilitatē. in alio
sublimitatē tue diuinitatis oñdis. Ut vt
de⁹ latronē saluas. ⁊ vt hō patrez rogas.
In hoc igit̄ tanqꝫ mgr̄ bon⁹ facere ⁊ doce
re ⁊ exēplo doctrinā ꝯsūmare satagis Ut
humilitatē quā sumope docuisti dicens.
Discite a me q: mitꝭ sum ⁊ humilis corde.
tandē in mortꝭ articulo ex ip̄a crucꝭ cathe
dra. scole tue discipulꝭ scꝫ imp̄mere volui
sti. nos em̄ in teip̄o deo. humilitatē humi
lemqꝫ obediētiā ꝟuare. ac ei spm̄ nostrum
humilit̄ reuerēterqꝫ submittēdo cōmitte/
re mones ⁊ instruis. dū illo tuo ꝟbo vltio
vitā doctrināqꝫ tuā parit̄ finiēdo ꝯcludis
In man⁹ tuas dñe cōmēdo spm̄ meū. Da
mihi ꝙ dñe. da mihi ꝟuo tuo vt exēplo tuo
doct⁹ doctrinaqꝫ tua instruct⁹. ꝟe hūilis
esse merear ⁊ in ꝟa hūilitate tecū dicā. In
man⁹ tuas dñe cōmēdo spm̄ meū. Da vt
nūc ⁊ sp̄ ⁊ specialit̄ in agone mortis. sicut
tu in ꝯsūmatione passionis. ꝟbū tuū vlti/
mū hūili ⁊ cōtrito corde ⁊ deuoto tibi ore
dicere valeā. In man⁹ tuas Da mihi hoc
dñe nō meis meritꝭ. sꝫ q: redemisti me de⁹
veritatꝭ. O bone Ihu. ꝟe de⁹ me⁹ ⁊ redem
ptor me⁹. hec tua q̄ me redemisti gr̄a. est il/
la iusticia tua ꝓpter quā in te speraui. ne in
eternū ꝯfundar. sꝫ in q̄ te liberāte ab eter/
na ꝯfusione eripiar. O liberator me⁹. o ꝓ
tector me⁹. o dom⁹. o refugiū. o sal⁹. o for/
titudo mea. ꝓpter nomē tuū qđ est Jesus.
ꝓpter nomē tuū qđ interp̄tat̄ saluator. de
duces me ⁊ enutries me. Propt̄ h̄ nomen
sanctū tuū deduces me a te errantē. ⁊ enu
tries me ad te esurientē. Quia ꝓpter huius
tui nōis ꝟtutez. ꝓpter tue saluatiōis miseri
cordissimā pietatē. in illa tue redēptionis
gr̄a ⁊ gratuita iusticia. totā spem totamqꝫ
fiduciā meā pono. In illa fidelit̄ firmit̄qꝫ
ꝯfidēs humilit̄ ⁊ reuerēt̄ postulo. vt đ ma
nibꝫ inimicorꝫ meorꝫ ⁊ a laq̄o quē abscon
derūt mihi spm̄ meū potēter educas. ip̄m
qꝫ ī man⁹ tuas cōmēdatū misericordit̄ su
scipias ⁊ finalit̄ post hāc mortalē ⁊ erum/
nosam vitā feliciter tecū viuā. Qđ tu pre
stare digneris q̇ viuis ⁊ regnas in secula
seculorum Amen

Explicit meditatio deuota a dño pe
tro ep̄o cameracensi cōposita super
psalmo In te dñe speraui ⁊c̄.

Expositio su. psal. in te do. spe.

Sequit̃ meditatio seu expositio sup̱ to
tum eundẽ psalmũ.i.sup̱ reliquos versus
ab eodẽ cõposita Rogãte dño Raymũdo
petragoricensi episcopo

P ostulauit cha
ritas fraterna quod oĩno ne/
gare non possum. videlicet vt
psalmũ In te domine spera/
ui.ad finẽ vsqꝫ.psequar.quẽ vsqꝫ ad ꝟsum
In manus tuas dñe cõmendo spũm me/
um iam dudũ moraliter exposui

P ars igitur illa
prima gratuitã dei mĩĩcor
diam cõmendauit.docẽs in
deo solo esse ꝟtuose speran/
dũ. Pars ꝟo que sequit̃: va/
nam hoĩs sup̱biã rep̃hendit.q̃ mĩĩcordi
am dei gratuitã p̱uipendẽs:suadet non in
creatoris veritate.sꝫ in creature vanitate
esse sup̱sticiose ↄfidendũ Ad h̃ itaqꝫ p̱ti
net qđ dicit̃. Odisti obſuantes vanitates
sup̱uacue. Sꝫ q̇ sunt hi q̇ sup̱uacue vani
tates obſuant. Sane hi specialit̃ intelli/
gẽdi sunt q̇ in vanis obseruãtijs artiũ ma
gicarum sup̱stitiose ↄfidũt. vt geomãtici.
ydromantici.aruspices.augures. nigro
mantici.alijqꝫ magici dyabolica fraude.
fraudulẽtaqꝫ illusione decepti. Sꝫ tñ ge/
neralit̃ hi oĩs sup̱uacuaꝝ vanitatũ obſ/
uatores merito ĩtelligi pñt.qui in diuitijs
honoribꝫ.potẽtia.gloria.aliaqꝫ vana ⁊ fal
sa beatitudine seculi.nõ solũ vacue.sꝫ etiã
sup̱uacue spem suã ↄstituũt. Quippe cum
hec sint oĩa illa de q̇bꝫ p̱ sapientẽ đr. vani/
tas vanitatũ vanitas ⁊ oĩa vanitas. Qui
ḡ in his oĩbꝫ tp̱alibꝫ sperãt vanitatẽ obser
uant.q꜡ dũ in eis sperãt tũc expirant. aut
dũ viuũt tũc sepe pereũt ⁊ in spe sua defi/
ciunt. Et q꜡ p̱ appetitu vanitatis deũ veri
tatis deserũt.iõ merito ei odiosi sũt. Odi
sti inq̇t obseruãtes vanitates superuacue
O igit̃ dñe deꝰ veritatis q̇ me misericor
diter redemisti ac p̱ hoc me nõ odire sed ḡ
tuite diligere pietate tua mirabili declara
sti.fac me nõ sup̱uacue obseruare sꝫ peni/
tus odire ⁊ deserere fallacẽ seculi vanita/
tem. vt te sequar ⁊ te pfecte diligã infalli/
bilem veritatẽ.fac itaqꝫ vt cũ sancto pp̄ha
ꝟacit̃ dicere valeã Ego aũt ĩ dño sperani
exultabo ⁊ letabor ĩ misericordia tua. O
vtinã nõ in dño terreno sed eterno. Uti/
nam in dño q̇ nõ est vanitas sꝫ veritas.di
gne sperare valeã. ⁊ cũ magna animi ala/
critate exultare.cũ tp̱ata ꝟo animi affectõ
ne letari in te dñe ⁊ in tua vera misericor/
dia.nõ in me ⁊ ĩ mea vana miseria. Et me
rito in te nõ in me sperare.exultare. ⁊letari
debeo. Qm̃ respexisti humilitatem meam
Hoc est infirmitatẽ meã oculo tue miseri
cordissime pietatis ↄsiderasti. ⁊ iõ nõ mea
sed tua ꝟtute. Seruasti de necessitatibus
aĩam meã.eã ab infinitis tã mẽtis q̄ꝫ cor/
poris miserijs tue passionis merito libe/
rando. Nec ↄclusisti me.i.ↄcludi p̱misisti.
in manibꝫ inimici.h̃ est in potestate dyabo
li. In qua tñ ↄclusus erã p̱ originale pec/
catũ.nisi ab ea exclusus fuissem p̱ tue pas/
sionis meritũ.a quo effectuꝫ sumpsit mee
regeneratõis lauacrũ. Hoc itaqꝫ tuo non
meo merito.me a laqueo inimici liberasti
⁊ sic statuisti in loco spacioso pedes meos
Pedes mei affectꝰ mei sunt.q̇s ĩ loco spa/
cioso statuis dũ eos in lege tua instituis.ĩ
qua multiplex est ⁊ spaciosa.speciosaqꝫ ꝟ/
tutũ via.incipientiũ videlicet .pficiẽtium
⁊ pfectoꝝ.vbi ambulãt fideles tui de ꝟtu/
te in virtutẽ donec videat̃ deꝰ deoꝝ ĩ syon
Sed heu me miseꝝ.q꜡ post baptismalem
grãm p̱ mortalẽ culpã a lege tua multipli
citer oberraui.iõ supplex oro Miſere mei
dñe qm̃ tribulor.ex multitudine ⁊ magni
tudĩe pctõꝝ.adeo q̄ ↄturbatꝰ est ĩ ira ocu
lus meꝰ.aĩa mea ⁊ vẽter meꝰ. Oculꝰ meus
rõ mea.q꜡ aĩa mea sensualitas mea . vẽter
meꝰ caro mea. ⁊ hec oĩa in me ↄturbata
sunt in ira tua.h̃ est ex indignatõe tua.q̃m
demeruerĩt pctã mea. Miserere ergo mei
dñe.qm̃ magna opꝰ est mĩa tua. vbi tã ma
gna est miseria mea Qm̃ defecit in dolore
vita mea. ⁊ anni mei ĩ gemitibꝫ. Infirma/
ta est ĩ pauptate ꝟtus mea. ⁊ ossa mea ↄtur
bata sunt Ecce q̄ꝫta ĩ me est interior tribu
latio.q꜡ nõ solũ vita mea corp̱alis.sed ⁊ ꝟ
tus mea spũalis. Et ossa mea.i.oĩm viriũ
meaꝝ fortitudo nõ solũ deficiũt aut infir/
mant̃.sꝫ etiã ↄturbant̃.i.ↄ̃ se inuicẽ turbã
tur. Sꝫ iteꝝ ve mihi q꜡ huic tãte interiori
turbatõi nõ deest tribulatio exterior. Vñ
sequit̃. Sup oĩs inimicos meos factus
sum opprobriũ vicinis meis valđ ⁊ timor

notis meis. O ingens tribulatio qꝛ si ini/
mici mei maledixissent mihi sustinuissem
vtiqꜫ. sꝫ supra ⁊ vltra oēs inimicos meos
vicini ⁊ noti mei q̇ ꝓus videbanꝭ amici. in
opprobriū ⁊ timorē facti sunt michi. Qui
videbāt me ꝓus tanqꜫ amici ꝯuiuendo. fo
ras fugerūt a me. ⁊ apud eos obliuiōi da
tus sum tanqꜫ mortuꝰ a corde. Quāta ꝟo
sit hec tribulatio insinuat sequēs turbatō
Factꝰ sum tanqꜫ vas ꝑditū. Ex tribulatō
nis em̄ magnitudine visus sum mihi pe/
risse. quasi factꝰ sim tanqꜫ vas ꝑditū. vas
ꝯfractū. vas inutile. qđ abiectū foras ꝓijcitur. Et hoc ideo. Q̄m audiui vitupera/
tionē nō solū inimicoꝝ sed vicinoꝝ et no/
torū meoꝝ cōmorantiū in circuitu In co
dū cōuenirēt simul aduersum me non so/
lum pauci. sꝫ simul multi vt grauꝰ sit qđ
ꝯsilio gerit plurimoꝝ. Dū inqꜫ in h̄ meo
vitupio ꝯuenirēt. accipe aīam meā ꝯsilia
ti sunt. Nō solū vituperauerūt famā meā.
sed ꝯsiliati sunt accipe aīam meā. hoc est.
ad se cape ꝯsciam meā ⁊ facere vt eis ꝯsen
tiret ꝯsciētia anime mee. vt cū eis obꝭua/
ret vanitatē ⁊ desereret veritatē. Sed ab
sit hoc a me. dicā potiꝰ cū propheta. Ego
aūt in te speraui dn̄e. Scio dn̄e ⁊ i me sen
tio ꝙ magna valde ⁊ nimis magna est hec
tribulatio. ⁊ nisi te iuuāte intolerabilis es
set mihi turbatio. Scio ⁊ expertus fateor.
ꝙ nulla peior. nulla ꝑiculosior pestis ē. qꜫ
familiaris inimicꝰ sed nō ꝑualebit i me vl
lius inimici potestas. si fueris mihi amicꝰ
illo teste q̇ ait. Si deꝰ ꝓ nobis q̇s ꝯ nos.
Nihil ergo salubriꝰ mihi. nihil securiꝰ. qꜫ
sperare in te dn̄e. nō in me aut alio quouis
hoīe. qꝛ maledictꝰ oīs q̇ spem suam ponit
in hoīe Qui ei hoc facit similis est puero
q̇ adhuc lacte nutriri vult. ⁊ flet qꝛ diutiꝰ
querit vbera sugere qꜫ deceat. cū ydoneus
sit ad mēsam vbi validiori cibo pascatur.
Tu ergo dn̄e deꝰ meꝰ. tu ideo forte ꝑmisi/
sti me incidere in malū hoīem. quē bonū
putabā. vt quasi i vbere materno amari/
tudinē inuenirē. ⁊ ea offensione repellerer
⁊ ad te deū meū quasi ad cibū validiorē
inuitarer. aut si parꝝ esset inuitari cogerer
Hoc tu quasi pia nutrix: aliaꝝ nutricum
more fecisti. q̄ puerulis suis aliq̄ ponunt
amara in papillis. quibꝫ offensi ꝑuuli ab
vbere resiliāt. ⁊ vberioris cibi mēsam que
rant. Sic igiꝭ ego quasi a puericia resili/
ens ⁊ ad te rediēs dixi. deꝰ meus es tu. ꝓte
ctor meus es tu. saluator meꝰ es tu. nō ho
mo in q̄ pueriliter sperabā. Tu em̄ qꝛ im
mutabilis es. nō ꝓficis aut deficis vt ho/
mo. sed ⁊ verꝰ deꝰ nō ꝓficis. qꝛ simpliciter
ꝑfectus. nec deficis qꝛ immutabiliꝭ eter/
nus. Et ideo. In manibꝫ tuis sortes mee.
Hoc est. In potestate. in p̄sciētia. in proui
dentia tua sortes mee. i. causa ⁊ ordo salu
tis mee. q̄ tibi note. omnibꝫ alijs sūt occul
te. Nō em̄ hic cū de sortibꝫ loq̇mur aliq̇d
mali intelligi volumꝰ. nō de maleficis sor
tilegijs. nō de artibꝫ magicis intendimus
in q̇bꝫ hi ꝯfidūt q̇ vt supra diximꝰ supua/
cue obseruāt vanitatē. Sꝫ catholicā ob/
seruātes veritatē. hic sortes accipimꝰ ꝑ in/
effabili ꝓuidētia ⁊ electōe diuina. q̄ nō hu
manis meritis. sꝫ pura dei gr̄a. occulta tm̄
iusticia dū vnū ad damnatōem reprobat
aliū ad salutē eligit ⁊ acceptat. sup q̄ apl's
admirās exclamat. O altitudo sapientie ⁊
sciētie dei qꜫ incōprehēsibilia iudicia eius
⁊ inuestigabiles vie eiꝰ. Sic igiꝭ dn̄e. sic i
manibꝫ tuis sortes mee. ⁊ iō ꝯfidenter oro
Eripe me de manibꝫ inimicoꝝ meoꝝ. ⁊ a
ꝑsequētibꝫ me. Hoc est a potestate diabo
li ⁊ suoꝝ ministroꝝ Qui iō me ꝑsequūtur
vt me eijciāt ab eo a q̄ electi sunt regno ce
loꝝ. Illustra faciē tuā sup ꝭuū tuū. Hoc
est manifesta hoībꝰ ꝙ intendat facies tua
sup me q̄ seruꝰ tuꝰ sum. ne sup me q̇ tuum
affecto seruitiū cadat ꝯfusio inimicoꝝ. nō
solū meoꝝ sꝫ tuoꝝ. Nec tamē hoc peto. q̄si
de mea ꝯfidēs iusticia. sꝫ Saluū me fac i
misericordia tua dn̄e. non cōfundar quo
niam inuocaui te Nō quia ego dignꝰ sum
sed qꝛ tu misericors es. inuocaui te vt me
salues. Ideo nō ꝭm iudicariā seueritatē
sed ꝭm misericordissimā bonitatē exaudi
me vt nō ꝯfundar. ⁊ corā aduersarijs eru
bescam. Sed fiat potius quod sequitur.
Erubescāt impij. ⁊ de sua impietate peni
teant in p̄nti. alioq̇n in futuro deducātur
in infernū. vt sic Muta fiant labia dolo/
sa. Que loquunꝭ aduersus iustū iniq̇tatē
in sup̄bia ⁊ abusione. Exigit em̄ iusta dei
vltio vt tūc muta fiāt in inferno labia do
losa q̄ hic garrula fuerūt. nec in maliloq̇o
diuinū iudiciū timuerūt

p Ars huiꝰ psalmi tertia subiūgiꝭ q̄
aduersus sup̄bam ꝑuersoꝝ hoīm
suaꝝqꜫ ꝑsecutionū seuiciā docet

in te domine speraui

in magna dei dulcedine dulciq; bonitate singulariter esse gaudendū. Uñ ꝓpheta exultans ⁊ admirās exclamat. Quā magna multitudo dulcedis tue dñe. quā abscondisti timentib; te. O clemēs. O pie. O dulcis dñe. Tu vere fidelis es deꝰ q̇ nō ꝑmittis nos temptari vltra q̄ȝ possumꝰ. ſꝫ das cū temptatione ꝓuentū. das cū temptatione tribulatiōis: ꝓuentū ⁊ subsidiū ꝯsolationis. Das post amara dulcia. Das post amaritudinē maloꝝ tempaliū quib; premis. dulcedinē bonoꝝ spūalium q̇b; nos ꝯsolaris. Sed qꝛ dulcia gustare nō meruit q̇ nō ꝑ̇us gustauerit amara merito debeo mala pene nō solū patiēter ſꝫ etiā gaudenter sustinere. si bona grē cū dulcedine cupio degustare. Ut aūt te largiēte h̄ fiat da mi dñe interiꝰ sentire q̄ȝ magna multitudo dulcedinis tue. Magna inq̄ȝ ⁊ multa. multisq; modis copiosa dulcedo tua. qua nūc corrigis. nūc parcis. nūc ꝯsolarꝭ. qua etiā eos quos amas castigas. ⁊ castigando emēdas. ⁊ ꝑ tempaliū maloꝝ amaritudinē. ad tuā ⁊ tuoꝝ spūalium bonorū dulcedinē venire cōpellis. Da mihi ꝗ̄ domine. da mihi hanc dulcedinē degustare. quā abscōdisti timētibus te Et merito abscondisti ⁊ occultasti timentib; te. vt amplius timeant. ne nimiū ꝯfidant. ne securi negligentiꝰ agant. sed semꝑ ⁊ feruēter eam desiderēt ⁊ appetāt. Uel abscōdisti eam timentib; te. q̇a illis eam seruasti. vt soli eaꝫ finaliter habeāt. soli ad eā eternaliter ꝑueniant. Et hoc est qđ sequiꝭ. Perfecisti eis Nō solū eis qui timent te. sed qui sperant in te. vt sit timoꝛ nō solū seruilis ſꝫ filialis Eis inquā hanc tuā dulcedinē ꝑfecisti. h̄ est. ꝑfecte cōferre disposuisti. qui sperādo timent. ⁊ timēdo sperāt in te. Et q̇ ita sperant vt nō erubescāt. sed ad exemplū ⁊ edificationē alioꝝ. spem ⁊ fidē suā patefaciāt in cōspectu filioꝝ hoīm. Et sic luceat lux eoꝝ corā hominib;. vt glorificēt in terris patrē eoꝝ q̇ est in celis. Et ideo. Abscondes eos in abscōdito faciei tue. Qui te ī facie hoīm ꝯfitebunꝭ. in abscōdito faciei tue abscōdenꝭ a ꝯtradictione hominuꝫ. Hoc est. in secreto tue visionis beatifice ab impugnatōe hoīm impioꝝ securi te ꝓtegēte saluabunꝭ. Nec solū in futuro statu celestis patrie. sed ī ꝑ̄senti statu vie. Proteges eos in tabernaculo tuo. id est. in eccl̄ia tua catholica. A cōtradictione linguaꝝ. hoc est. hominū loquentiū iniqua. ac diuersa ⁊ aduersa ꝯtra veritatē fidei xp̄iane ꝑstrepentium. Est em̄ ꝯtra tales ecclesia militans inexpugnabile fidei tabernaculuꝫ. ⁊ quasi habitatio militū in expugnatiōe positoꝝ. sicut domus habitatio q̇escentium

O igitur dñe deus meꝰ. protectoꝛ meꝰ vt finaliter abscondi valeā in abscondito faciei tue. Da mihi interim ꝓtegi in tabernaculo eccl̄ie tue. ac tue fidei xp̄iane. vt ab ea ⁊ veritatis eiꝰ regula nō discedēs. sic pugnem in hac expeditione peregrinꝰ. vt hic protectꝰ in tabernaculo fidei. tandē gloriosus quiescā in domo celi Sequiꝭ omnium p̄cedentiū ꝯclusio. videlicet pro iā susceptis ⁊ in futuꝝ suscipiēdis bn̄ficijs ꝗ̄tuita exultatio ⁊ exultans congratulatio. Quid em̄ vltra dicturꝰ suꝫ. Nihil sane restat nisi laudare deū ⁊ plenitudinē bn̄ficiorum in exultationē laudū cōcludere. Et ideo. Benedictus dñs. q̄m mirificauit. id est. mirabilē fecit. Misericordiā suam mihi. nō solū in ꝑ̄senti via. sed mirabiliorē faciet in ciuitate munita. Hoc est in celesti patria. Que nō solū abscōdita est a ꝯturbatione hoīm. nō solū protecta a cōtradictione linguaꝝ sed etiā munita omniū cumulatione bonoꝝ. Et quia istud est inestimabile beneficiū ad imbecillitatē meā cōparatū. ideo subiungiꝭ. Ego aūt dixi ī excessu mentis mee. proiectꝰ suꝫ a facie oculorum tuoꝝ. Quasi diceret. Non respicit me facies tua oculis pietatis. cū te patiente iaceam proiectꝰ in penis. Hoc aūt ꝑ̇us dixi in excessu mentis mee. id est. in pauore meo pro tribulationū meaꝝ magnitudine. Qui pauoꝛ excessus mētis dꝛ. duꝫ a ratione timendo exceditur. Sed quia nō hoc superbe dixi. sed me humiliter accusando in tribulatione titubans ad te ꝯfugi Ideo exaudisti vocē orationis mee dū clamarē ad te. Non oꝛe solū sed coꝛde Intus em̄ coꝛde clamare debemꝰ. vbi audit deus. qꝛ si exteriꝰ oꝛe solū strepētes clamamus. nil īpetramꝰ Quia vero charitas ad deū dilatare cupit ⁊ ad proximū. ideo dñe mihi nō sufficit si ꝓ susceptis bn̄ficijs te laudē ⁊ diligā. nisi exemplo meo alios etiā ad laudandū ⁊ diligendū excitē Ido sequiꝭ. Diligite dominū oīes sancti eiꝰ. Diligere nāq; deū tantorū beneficiorum

45

largitorem officiū est sanctoꝝ. qui iō san/
cti ⁊ iusti sunt. quia vt dignum est deū di/
ligunt. Una aūt subditur diligendi ratio
Quoniā veritatē requiret domin⁹. Ueri
tas em̄ ⁊ iusticia est. vt creatura suo serui
at creatori. Hanc in futuro ab omnibus
requiret domin⁹ ⁊ tūc retribuet abundan
ter facientib⁹ superbiaȝ. Illis videlicet q̇
per superbā inobedientiā deum ⁊ eius p̄/
cepta contemnūt. Superbia enim hic ac
cipitur pro omni criminali vicio seu mor
tali peccato. quia superbia radix omniuȝ
viciorum. Hic etiā in p̄senti aliquādo re/
tribuit domin⁹. vt superbos hūiliet. Qđ
aliquib⁹ fit ⁊ nō omnib⁹. quia si nulli hoc
faceret nō videretur sup̱ malis prouide/
re diuina iusticia. si vero omnib⁹ hoc face
ret. nō seruaretur diuina patientia. Ut er
go iustus ⁊ patiens appareat domin⁹. aliq̇
bus ⁊ nō omnib⁹ in presenti retribuit. Qi
bus vero in futuro retribuet abundāter:
ſm exigentiā meritoꝝ. sic tamē misericor/
diter ꝙ nullū peccatū puniet ad ꝯdignū.
Quia ergo dn̄s oīm retributor est bonoꝝ
⁊ maloꝝ. Ideo Uiriliter agite ⁊ cōforte/
tur cor vestrū omnes qui speratis in dn̄o
Non enim sufficit in dn̄o sperare. sed op⁹
est virtuose ⁊ ꝯstanter agere. ⁊ si aliqua ḡ/
uia occurrerint corde cōfortari. id est. spi/
rituali fortitudine roborari. Sicut ergo
fides. sic ⁊ spes sine operib⁹ mortua est. nec
spes sine meritis vocanda est. sed magꝭ su
perba p̄sumptio   Da mihi ergo domine
nec solū mihi sed omnib⁹ proximis meis ī
te digne sperare. Da nobis in te sperando
sic viriliter agere vt nō solum in spe. sed fi
de ⁊ charitate veraciter radicati ⁊ contra
aduersa omnia spiritualiter confortati ad
te valeamus finaliter peruenire. Qđ ipse
prestare digneris qui viuis ⁊ regnas in se
cula seculoꝝ Amen

Explicit meditatio seu expositio do/
mini Petri de aillyaco episcopi ca/
meraceū. super psalmo In te domi/
ne speraui: nō ꝯfundar in eternū.

Incipit alia deuota meditatio sup̱ psal
mo Judica me de⁹ ⁊ discerne causam me
am. Edita ab eodē reuerēdissimo p̄re: do
mino cardinali cameraceū. apostolice se/
dis in alamānia legato

Summe sacer/
dos tu benignissime xp̄e ie
su q̇ in ara crucis ꝓ redem/
ptione humani generꝭ deo
patri teipsum vnigenitū ei⁹
filiū hostiā sacratissimā obtulisti. quiqꝫ in
sacramēto altaris obstātī bn̄ficij memori/
am p̱ sacerdotes ecclie tue offerri voluisti.
inter quos me nō merito sed numero ag/
gregare dignat⁹ es Ecce indign⁹ ego ⁊ in
utilis seruus ī cōspectu diuine maiestatis
tue ad sanctū altare tuū ingressurus cum
eximio ꝓphetaꝝ Dauid tibi psallam

Iudica me de/
us ⁊ discerne causam meam.
Sed heu me miserū qualit
hoc dicere presumā. Qualit
inqꝫ. qua fronte. qua ve audacia me iudi/
cari ⁊ causam meā a te discerni petaȝ. qui
multoꝝ ac magnoꝝ peccatoꝝ meoꝝ cōsci
us ex timore ac terrore horrēdi iudicij tui
potius exclamare cōpellor. Dn̄e ne ī furo
re tuo arguas me. neqꝫ in ira tua corripi/
as me. Et iteꝝ. Nō intres in iudiciū cum
seruo tuo. quia nō iustificabit in cōspectu
tuo omīs viuēs. Uerūtamē docȝ me dn̄e
ecclesia tua. que te docēte instructa est. vt
dum ad sanctū altare tuū accedo de tuis
meritis ꝯfidens. ⁊ de meis nil p̄sumēs hu
militer tibi dauiticū psalmū dicā. Judi/
ca me deus ⁊ discerne causam meā. Hoc
pie Jesu hoc orat mysticū corp⁹ tuū. qđ ē
eccla. ⁊ hoc orare docet fideles tuos q̇ sūt
huius corpis membra. nec hoc dicēdo pe
tunt rigore iudicij tui peccata sua discuti
qđ vtiqꝫ p̱iculosū ē. Que em̄ humana cre
atura hoc iudiciū nō horret. Quid tūc fa
ceret virgula deserti. vbi cōcutit cedr⁹ pa
radisi. Nā ⁊ astra nō sunt mūda in cōspe/
ctu tuo. ⁊ in angelis reperit prauitatem.
Nō ergo ꝓ mēbris suis fidelib⁹ tuis petit
ecclesia iudiciū tue rigorose iusticie. quo
in furore tuo arguis. vł in ira tua corripis

Nam si tale iudiciũ exhibuerꝫ si iniq̃tates
obseruaueris. q̇s sustinebit. Sed petit iu
dicium tue pie misericordie. quo peccato
ribus ignoscis ⁊ cõfitentibꝫ parcis. Et iõ
nõ timet iusticiam. quia sperat misericor/
diam. nec te metuit vltorẽ quia agnoscit ĩ
dultorem. nã metũ pene superat spes gra/
tie ⁊ desideriũ glorie. Timere igiꝛ possem
si districte mecũ ageres. si me in rigore iu/
sticie iudicares. sed nõ intres in iudicium
cũ seruo tuo dñe. qui spero in multitudi
ne misericordie tue. qui humiliter cõfite/
or. quia nõ sum dignus vocari filius tuꝰ.
sed velut seruus fugitiuꝰ ad te redeo. mise
sericordiam postulo. pacem quero. Indi
gnum est ergo dominũ cũ tali seruo intra
re iudicium. nec decet vt intres in iudici/
um mecũ. quia nec ego volo intrare tecuꝫ
Intrãt serui iudiciũ cũ dño. qui iusticiaꝫ
suam cõstituẽtes de suis meritis p̃sumũt.
de quibꝫ per prophetã diciꝛ. Quid vultis
mecũ iudicio cõtendere omnes dereliqui
stis me dicit dominꝰ Non sic autẽ non sic
ego inutilis seruꝰ tuus. de iusticia merito
rum meoꝝ penitꝰ diffidẽs. sed licꝫ sepe de
reliquerim te. consortia viciaq꞉ ꝑuersorũ
hominũ sequẽs. tamẽ nũc de multitudine
miserationũ tuaꝝ sperans cũ humilis cõ
fessionis instãtia ad te cõfugio dicẽs. Iu
dica me deus. i. cuꝫ misericordia corripe
me ⁊ discerne causam meã de gente ñ san
cta. ab hoĩe iniquo ⁊ doloso erue me. Hoc
est. ita iudica me. vt discernas merita que
mihi erũt vite vel mortis causa a meritis
gentis nõ sancte. ⁊ ita discerne causaꝫ me
ritoꝝ vt eruas me a multitudine hominũ
peruersoꝝ. ab hoĩe iniquo ꝯtra deũ. et do
loso ꝯtra ꝓximũ. ab hoĩe iniquo qui ma/
la facit aperte. ⁊ doloso qui mala facit oc
culte. Hec est gens non sancta cũ q̃ mihi
par est infirmitas. sed dispar volũtas. dis/
par volũtatis desideriũ. Ideo peto domi
ne vt ab ea celeriꝛ eruas me. ⁊ in p̃senti ne
ab ea corrũpar culpabiliꝛ. ⁊ in futuro ne
cũ ea damner eternaliꝛ. Sꝫ heu ĩfelix ego
vtinã eripias me a meipso. quia in me est
animalis hõ. a quo me separe nequeo De
quo alibi orat psalmista. Eripe me domi
ne ab hoĩe malo. Iõ etiã peto vt eripias
me ab hoc hoĩe iniquo ⁊ doloso. Hoc est
carnalitatis. animalitatis. vel sensualita/
tis iniquitate ⁊ dolositate sepe rationalis
volũtatis desideriũ ꝑturbante. ne me ini/
quum ⁊ dolosum faciat. ⁊ iũgat cũ gente
nõ sancta. Nec hoc peto solus. sed h̄ sup/
pliciter orat eccl'ia tua in hoc psalmo pro
vniuersis mẽbris eius. Ipsa siquideꝫ ge/
mit in terris videns plurimos malos cõ/
misceri cũ bonis. ⁊ cũ tritico crescere ziza
nia. ⁊ omnia vtrisq꞉ esse cõmunia ⁊ permi
xta. quantũ ad bona vel mala nature aut
fortune. sed nõ quantũ ad merita et dona
gratie. futuraq꞉ premia glorie. Quapropꝛ
optat finale iudiciũ. in quo fiet separatio
maloꝝ a bonis. ⁊ bonoꝝ glorificatio reie
ctis malis. interim aũt monet ne inter p̃s
suras seculi ⁊ temptatiões dyaboli defici
amus ⁊ a deo retrahamur. sꝫ letemur ĩ eo
⁊ suo iudicio causam meritoꝝ nostrorum
cõmittamus ac in spe sue misericordie de
siderioq꞉ premioꝝ suoꝝ ꝯsolemur. Meri
to ergo domine hoc documentũ eccl'ie tue
sequens. in causa mea iudiciũ tuũ peto. ⁊
ad te iudicẽ supremũ appello dicẽs. Iudi
ca me deus ⁊ discerne causam meã de gẽ/
te nõ sancta. ab homine iniquo. ⁊ doloso
erue me. Nam ꝓpter tria que his notanꝛ ꝓ
bis humanũ habeo suspectũ iudiciũ. iõq꞉
ad diuinũ recurrere cõpulsus sum. Pro/
pter testiũ falsitatẽ. quia sepe gens nõ san/
cta testis est. ꝓpter iudicũ iniquitatẽ. quia
sepe homo iniquus iudex est. ꝓpter aduo/
catoꝝ ⁊ procuratoꝝ dolositatẽ. quia sepe
homo dolosus aduocatꝰ vel procurator
est. Ecõtra ꝓo in diuĩo iudicio testis erit
tua infallibilis veritas. iudex erit tua ĩob
liquabilis eq̃tas. Aduocatꝰ ⁊ procurator
erit. tua imꝑturbabilis pietas. miĩcordia
bonitas. clemẽtia atq꞉ benignitas. Tu er
go dñe in tuo diuĩo iudicio causam meaꝫ
discerne. Tu a ꝑuerso hoĩm iudicio erue
me. Et bñ dixi erue me. q꞉ tu es deus for
titudo mea. Nõ est p̃ter te qui posset erue
re me. nõ presumo ex me ꝟtutẽ. nõ arrogo
mihi fortitudinẽ. quia tu solus es deꝰ me/
us ꝑ naturã. ⁊ fortitudo mea per gratiam
tu deus meus qui me creasti. tu fortitudo
mea que roborasti me. Cũ ergo in te solo
spes mea posita sit. quare me repulisti. i. q̃
re me quasi repulsum ostendisti. vitã eter
nam q̃m spero tam diu differẽdo. Et q̃re
tristis incedo huiꝰ vite miseriã sustinendo
dum affligit me inimicꝰ. videlicꝫ diabolꝰ.
vel hic nequã mundus. vl' carnis stimulꝰ

Hic est triplex inimic⁹ q̇ multipliciter affligit impugnādo variis tēptatiōib⁹. Vñ gemēs canit eccl̄ia. mūdus caro demonia diuersa mouēt p̄lia. His p̄liis sensualitas impugnata opprimitur ⁊ sp̄ūi ac rōi aduersatur. vñ rō ꝯturbata in alio psalmo cōqueritur. Quare tristis es aīa mea. i. aīalitas vel sensualitas mea quare tristis es in te. ⁊ quare ex tristicia tua ꝯturbas me. Licet eñ mūdus foris ꝑstrepet. ⁊ int⁹ caro grauet. ⁊ dyabol⁹ vndiq; impugnet. quare tñ tristis es aīa mea. Nescis quia ꝑ sapiētē tibi ꝯsulitur. tristiciā ne des aīe tue. nescis quia ꝑ apostolū dr̄. Tristicia seculi mortem opatur. Quare ḡ tristis es de t̄palibus diuitiis si abundantiā nō recipis de iniuriis illatis. si vindictā nō capis. de aliis q̄q; reb⁹ mūdane vanitati subiectis. si ī eis voluntatē aut voluptatē tuā nō exequeris. Sed ⁊ quare ꝯturbas me. obumbrando vanis fantasmatib⁹. quo ad intellectū. inflāmando libidinosis voluptatib⁹. quo ad affectū. granādo variis tribulationibus. q̄ ad effectū. His cōturbata ratio in eodem psalmo se oblitā lamentatur. que hic se conquerebatur repulsam. Quare inq̄t oblit⁹ es mei. ab his me periculis nō eripiēs. s; tue dulcedinis ꝯsolatiōem differēs. Et quare ꝯtristat⁹ incedo. id est. simul mēte ⁊ corpore tristicia turbat⁹. incedo ꝑ hui⁹ desolate vie miseriā. vsq; quo accedam ad desiderate patrie speratā leticiā. Sed q2 spes que differtur affligit animū. quid mir̄ si interim incedo ꝯtristatus. maxime dū affligit me inimic⁹. Nec caret mysterio q2 in vtroq; psalmo hor̄ verbor̄ fiat iteratio. nō est eñ hoc sup̄fluū. quia frequētia multiplicium tribulationū frequentiā exigit lamētabiliū questionū. s; vt excludatur tam frequens tamq; multiplex inimici afflictio. Ideo te deū patrē inuoco dicēs. Emitte lucē tuā ⁊ veritatē tuā. i. xp̄m vnigenitum filiū tuū q̇ ꝑ excellētiam lux est ⁊ v̄itas de quo scriptū est. Erat lux vera q̄ illuminat omnē hoiem venientē in hūc mundū. Et qui de se ait. Ego sum via veritas et vita. Primū hui⁹ lucis ⁊ veritatis aduentū petierūt antiqui patres. inter q̄s Salomō. Emitte inq̄t illā a sede magnitudinis tue sapiam vt mecū sit ⁊ mecū laboret. Sepe ⁊ multū h̄ illi petierūt. ⁊ diu valdeq; diu expectauerūt. ⁊ tandē cum venit plenitudo tēpis misit deus filiū suū natū d̄ muliere factū sub lege vt eos q̇ sub lege erant redimeret. Et tūc venit lux ad cecos. veritas ad deceptos. ad errātes via. ad mortuos vita. Jam v̄o post p̄mū illū aduētū secundū peto quo ventur⁹ est xp̄s ad finale iudiciū. Nam ⁊ ip̄o docente oro. Adueniat regnū tuū. Hoc aūt ideo orans peto ⁊ licet cū timore ⁊ tremore. tamen ex amore ⁊ zeli feruore desidero. quia nō excludetur nūc illa de qua cōquestus sum inimici afflictio donec tunc fiat malor̄ a bonis sepatio. Tūc eñ mittet angelos suos qui sepabūt triticū a paleis ⁊ zizaniis ⁊ colligent de regno ei⁹ oīa scandala. Tu ḡ eterne pater q̇ in p̄mo aduētu misisti coeternū tibi filiū ad redimendū. vt veniret redemptor ad vēditos. saluator ad ꝑditos. liberator ad captiuos. medic⁹ ad egrotos. Tu dñe iter̄ mitte eū ad iudicandū vt separet bonos ⁊ malos. saluās iustos. damnans īpios. Sic ḡ emitte lucē tuā. vt illuminās discernat abscōdita. ⁊ veritatē tuā vt iudicans vnicuiq; reddat ⁊ distribuat meritor̄ p̄mia. bonis eterna gaudia. malis eterna supplicia. Ego v̄o dñe nō d̄ mea iusticia. s; de tua grā ꝯfisus. spero ex secūdo tuo aduētu a luce ⁊ veritate tua ꝯsolationē recipe. q2 iā ex p̄mo aduētu ab ip̄is magnā ꝯsolatōis grām fateor recepisse. Nam ipsa me deduxerūt ⁊ adduxerūt in mōtem sanctū tuū ⁊ ī tabernacula tua. Jam ipsa me deduxerūt a malis segregādo. ⁊ adduxerūt cū bonis aggregādo. reduxerūt me ab eccl̄ia malignātiū. ⁊ deduxerūt me in ecclesiā fideliū. ⁊ h̄ est. in montē sanctū tuū ⁊ in tabernacula tua. Hec eñ militās ecclesia mons dr̄ ⁊ tabernaculū. mons ꝓpter altitudinē q̄tū ad statū ꝯtemplātiū ⁊ ꝑfector̄. de quo psalmista. Mons in q̄ bene placitū est deo habitare ī eo. Tabernaculum ꝓpter certamē. q̄tū ad statū incipiētium ⁊ ꝓficientiū oīmq; ī hac vita ꝑegrinātium ⁊ militantiū. Quādiu eñ in corpore sum⁹: ꝑegrinamur a dño aduersus dyabolum militātes. Cū ḡ audis tabernaculum. bellū intellige. hostē caue. S; tamē in tuo certamīe ad illud tabernaculum fuge. de q̄ ait idē ꝓpha. Abscōdit me in tabernaculo suo ī die malor̄ ꝓtexit me ī abscōdito tabernaculi sui. Licet ei p̄ns ecclesia pluralit̄ dicatur tabernacula ꝓpter pl̄alitatem

statuū ⁊ diuersitatē multoꝝ. tñ i ea habes
speciale q̈ddā tabernaculū. ⁊ q̈ddā singu
lare tabernaculi secretū abscōditū sub q̄ i
die maloꝝ. i. in p̄nti vita q̄ hoīes mali flo-
rent. ⁊ tribulationū mala feruēt abscondi
poteris ⁊ ꝓtegi. Uis itelligere secretum.
Audi mysteriū. Xp̄us ꝁm humanitatē est
tabernaculū. de q̄ ait Ps. Sanctificauit
tabernaculū suū altissim⁹. Xp̄s ꝁm diui-
nitatē est tabernaculi sui abscōditū d̄ quo
ali⁹ ꝓpheta dic̄. Uere tu es de⁹ abscōditus
Secreta em̄ v̄tus diuinitatꝭ abscōdita ē
in tabernaculo hūanitatis. ſ; audi mira-
bili⁹. vtraq; tā humanitatꝭ q̄; diuinitatis
virt⁹ secreti⁹ abscōdita est in sacramēto al
taris. vt merito illud intelligi possit singu
lare ecclesiastici tabernaculi absconditū.
sub q̄ aduersus oīe ꝑsecutorꝭ malū habe
re potes ꝓtectoris refugiū. Et iō ꝯueniēt
subdit̄. Et introibo ad altare dei. Hucus
q; o bone Jhu hucusq; ꝯquerēdo locut⁹
sum ꝯturbat⁹ tristicia seculi. ſ; iā loq̄ inci-
piam: ꝯsolat⁹ leticia sp̄uali. Nec immeri-
to q: spero ꝓtegi in abscōdito tabernacu-
li tui. iō hac spe gaudēs introibo ad altare
dei. ad altare tabernaculi eccl̄ie militātis.
nec solū ad altare dei. ſ; etiā ad deū. quia
sub eucharistie sacro sumā xp̄m v̄e deum
abscōditū. q̄ in celis ꝁm diuinitatē panis
est angeloꝝ. ⁊ i terris ꝁm humanitatem fa
ctus est cib⁹ hoīm. Qui letificat iuuētutē
meā. Quā iuuētutē. nō vtiq; corꝑalem. ſ;
sp̄ualē. Jpe siq̄dē sp̄ualis cib⁹ ē. q̄ letificat
sp̄ualiter ꝑ spem. ⁊ sp̄uali leticia meā reno
uat iuuētutē. purgādo vetustatez culpe ꝑ
nouitatē grē Sic igit̄ letificat⁹ ⁊ renoua-
tus introibo ad altare eccl̄ie militātis desi
derās postea ire ad altare eccl̄ie triūphan
tis. de quo in secreto misse d̄r. Jube h̄ per
ferri in sublime altare tuū. Desiderio ei et
amore suꝑioris ⁊ inuisibil̄ altaris illi⁹ cele
stis hierl̄em d; sacerdos h̄ altare visibile
cū modestia itroire. eterna ⁊ nō caduca pe
titur⁹. Quid aūt sit illud inuisibile altare
ōndit qđ sequit̄. Ad deū q̄ letificat iuuētu
tem meā. Sublime siquidez altare eccl̄ie
triūphantis. sublimitas est diuīe maiesta
tis q̄ nūc nobis est inuisibil̄. Nūc em̄ non
videm⁹ deū nisi ꝑ speculuz ⁊ in enigmate.
tunc aūt nostrā letificabit iuuētutē. qñ vi
debim⁹ eū facie ad faciē. Sed q: ꝓpter illi
us facialis visionis speratā dulcedinē iaz

diuinā p̄sentio ꝯsolatiōem. ideo merito de
uotam ꝓnunciabo ꝯfessionē. ⁊ hoc est qđ
subditur. Cōfitebor tibi in cythara deus
deus me⁹. O de⁹ q̄ vere es de⁹ me⁹. q̄ licet
sis omniū de⁹. tamē specialiter es de⁹ me⁹
quia te mihi dedisti vt esses redēptor me-
us. panis me⁹. ꝯsolator me⁹. Pro tātꝭ do-
nis tātꝭq; gratuitis bñficijs. ne tibi ingrat⁹
efficiar: ꝯfitebor tibi. S; quō confitebor
Est em̄ duplex accepta tibi ꝯfessio. Est cō
fessio criminis. de qua inq̄t p̄s. Dixi cōfite-
bor aduersuz me iniusticiā meā. ⁊ tu remi
sisti impietatē pcti mei. Est ⁊ ꝯfessio lau-
dis. de qua idē ait. Uenite exultemus dño
iubilem⁹ deo salutari nostro. p̄occupem⁹
faciē ei⁹ in ꝯfessione. ⁊ in psalmis iubilem⁹
ei. Jntratur⁹ igit̄ ad altare dei hac vtraq;
ꝯfessione ꝯfitebor tibi. Cōfitebor p̄us iiu
sticiam meā. vt tu peccati mei iniquitatez
remittēs cōferas gratiā tuaz. Confitebor
deinde ꝯfessione laudis in exultatōe men
tis ⁊ iubilatione vocis licet ꝑua ⁊ tue ma
iestati indigna. tibi gratias referēs de vni
uersis magnis donis tuis ac bñficijs Et
hoc est qđ d̄r Cōfitebor tibi i cythara S;
quare dictū est i cithara. Audio alibi psal
mistam Dauid alia musice instrum̄ta enu
merantē ⁊ dicentē. Laudate eū in sono tu
be. laudate eū in psalterio ⁊ cythara. i tym
pano ⁊ choro. in cordis ⁊ organo. in cym-
balis iubilatōis. q̄ oīa nō carnaliter ſ; spi
ritualiter intellecta ⁊ humanis actib⁹ cō-
parata. ibi figuralit̄ dei laudes dicunt̄ ꝑ-
sonare Cur hic ergo de his tacz. Cur psal
terium cū cythara nō numerat. cuz alibi
dicat in psalterio iocūdo cū cythara. dās
intelligere h̄ duo inter oīa musice instru-
mēta esse iocūdiora. Audio illa psalmiste
v̄ba ⁊ in his attēdo mysteria. Hic de psal
terio iocūdo alijsq; instrumētis alti⁹ reso
nātib⁹ tacet. ⁊ de sola cythara q̄ bassius ac
suaui⁹ resonat loquit̄. Psalterium quippe a
suꝑiori sonat. cythara ab inferiori. Jlla ḡ
grāꝝ actō fit i psalterio q̄ cū iocūditate ad
suꝑiora sublimi⁹ eleuat̄. illa v̄o in cythara
que in aduersitate adhuc qđammō ad in
feriora dep̄mit̄. Habet aūt hec sp̄ualis cy
thara tres inferiores cordas. que si bñ re-
sonātes ꝯcordēt. ceteraꝝ cordaꝝ. i. v̄tuosa
rum operationū. totiusq; eaꝝ ꝯsonātie ac
sp̄ualis melodie tenorē sustinēt. Hec sunt
cordis ꝯtritio. oris ꝯfessio. oꝑis satisfactō

Nis cordis tribꝰ hꝰ spūal' cythare sonꝰ a
tono humilitatꝫ inferiꝰ inchoaꝛ. ꝛ tādē ad
sonū iocūditatis ꝛ iocūde exultatōis pau
latim altiꝰ subleuaꝛ. qꝛ vt ꝟitas ait Qui se
humiliat exaltabiꝛ. O vtinā dn̄e vtinā in
hac cythara tibi digne valeā grāꝝ actiōes
referre. ꝛ in hꝰ vite miseria hūilit' psallere.
Cōfitebor tibi ī cythara. Hoc vtiqꝫ dn̄e.
hoc ꝯfidēter spero ex tua pietate. sꝫ ex mea
prauitate diffidēs meip̄m increpo dicēs.
Quare tristis es aīa mea. ī sensualitate. et
q̄re ꝯturbas me. in rōe. Nec h̄ supflue re/
peto sꝫ frequēter ꝯ̄ tristiciā seculi ꝑsuadeo
sciens ꝙ ip̄a sꝑ bonis rebꝫ aduersa est. Et
vt egregie q̇dā ait. ꝑ hāc patiē robur fran
gitur. ꝑ hāc charitatꝫ lumē extinguitur. ꝑ
hāc spei nostre desideriū molestaꝛ. ꝛ vt bre
uius ꝯcludā. ꝑ hāc hoīs vita ꝯfunditur ꝛ
ad miserabilē mortē deduciꝛ. Noli igitur
o aīa mea tristis esse noli me ꝯturbare. sꝫ
potiꝰ spera in dn̄o ꝛ letare ī eo. qm̄ adhuc
ꝯfitebor illi. Jā em̄ in cythara ꝯfiteor. sed
adhuc in psalterio ꝯfitebor. Et si nō ꝑfe/
cte in via hꝰ p̄n̄tis miserie. tn̄ finaliter ī pa
tria celestis gl'ie. Sꝫ q̇d ꝯfitebor illi. Qꝛ
tu es salutare vultꝰ mei ꝛ deꝰ meꝰ. O bre/
uis valde ꝯfessio. sꝫ magno plena myste/
rio. Cōfitebor tibi dn̄e ihu xp̄e qꝛ tu solus
es salutare a q̇ ꝛ nō ab alio est mihi salus.
Tu salutare vultꝰ mei. i. saluator meus in
forma hūana quā assumpsisti filius michi.
tu idē ip̄e es. ꝛ deꝰ meꝰ ꝛ creator meus Tu
ḡ saluator meꝰ ꝛ verꝰ hō ꝛ verꝰ deus. Hoc
lōge añ sanctꝰ dauid ꝯfitēdo ꝓphetauit qꝺ
postea apl'oꝝ p̄nceps ꝯfessus ē. Tu es in/
quit xp̄s filiꝰ dei viui. Tu es xp̄s ꝺm hūa/
nitatē. filiꝰ dei viui ꝺm diuīitatē. ex qua cō
fessione audire meruit. Et ego dico tibi.
qꝛ tu es petrꝰ ꝛ sup hāc petrā edificabo ec
clesiā meā. O vtinā h̄ ita digne fideliterqꝫ
ꝯfitear ꝙ hꝰ ꝯfessionis merito dignuꝫ ec
clesie mēbꝝ efficiar ꝛ istiꝰ nūc militātis in
terris. ꝛ tandē illiꝰ triūphantis ī celis. qꝺ
vt p̄stare digneris tu deꝰ meus ꝛ salutare
vultꝰ mei. da mihi finalit' videre lum̄ vul
tus tui. Ubi cū patre ꝛ sp̄ūsctō viuis ꝛ re
gnas in secula seculoꝝ Amen

Explicit deuota meditatio sup psal/
mo Judica me deus. cōposita a dn̄o
Petro cameracē. basilie decima die
Junij Anno. M.ccccxiiij.

Incipit expositio domini Petri de ail
lyaco episcopi cameracenꝭ super cantica
canticorum

Prologus

Osculetur me

osculo oris sui]. Iste li
ber diciꝛ canticū amoris.
vel canticū cantici. seu cā/
tica canticoꝝ. Singulari
ter em̄ dici potest canticū propter vnitatē
amoris. quia quidquid hic caniꝛ amor est
sed pluraliter diciꝛ canticoꝝ propt' diuer
sitatem ꝑsonaꝝ hic loquentiū. q̇ sunt spō/
sus. id est. xp̄s. sponsa. id est. eccl'ia. vl' que
libet anima sancta. vel specialiter ꝟgo be/
ata. de qua totꝰ liber iste pene legiꝛ et can
tatur. Sodales sponsi vel amici. id est. an
geli ꝛ omnes qui in viꝝ perfectum veniūt
Adolescentule. i. incipiētes ꝛ adhuc tene/
ri in fide. Ad h̄ ꝓpositum vide glosam.
Materia ergo huius libri sunt spōsus
ꝛ sponsa. Intētio Salomonis est horta/
ri spōsam ad oscula ꝛ amplexus. ꝛ ab om
ni amore adulterino reuocare. Un̄ patet
falsitas erroꝝ illoꝝ q̇ dicūt Salomonem
hūc librū cōposuisse ob amoreꝫ cōcubine
carnalis quā amore fornicario diligebat
Finis em̄ huiꝰ libri est dilectio. nō quideꝫ
carnal'. sꝫ spūalis spōsi ꝛ spōse. i. xp̄i ꝛ eccl'e
Uide glosam Titulꝰ talis est. Incipi/
unt cantica cāticoꝝ Salomonis. siue cā/
ticum cantici. sic dictū ꝓpter excellentiam
Est em̄ triplex canticū. s. canticū in exitu
vicioꝝ. de quo Exodi. xv. qn̄ moyses ceci
nit In exitu filioꝝ isrl' de egypto Cāticū ī
progressu virtutum. de quo diciꝛ Deuꝛ.
xxxij. quando cecinit Moyses. Audite ce
li que loquar. ꝛc̄. Et canticum in cōsum/
matione bonoꝝ operum. de quo hic. Un
de glosa. Si vis ascendere ꝛc̄. In hoc
ergo libro Salomon canit epitalamium
sponsi ꝛ sponse. siue nuptiaꝝ xp̄i ꝛ eccl'ie.
que quidē nuptie fiunt in cōsummatione
bonorum operū. Nam tunc ecclesia chri/
sto nuptialiter cōiungitur. quando ip̄a in
virtutibꝫ perfecta est ꝛ in bonis operibus
cōsummata Continet autē liber iste so
lum octo capitula. que ꝛ si breuia sint in
verbis. lōga tn̄ sunt in sententijs. In pro
cessu expositionis huiꝰ libri non intendo
insistere curiosis dictōibꝫ seu ꝯtinuatōibꝫ

capituloꝝ vel ꝑtiū ad inuicē. Sꝫ qꝛ liber iste dyalogꝰ est. in quo sunt q̄ttuoꝛ ꝑsonatus spōsi videlicet ⁊ spōse. sodaliū ⁊ adolescentulaꝝ. sicut ex dictꝭ patet. iō solū intēdo vti quadā distinctōe clausulaꝝ. vt appareat qn̄ spōsus loquit᷑ vel spōsa vł sodales spōsi vel adolescētule spōse.

Capitulū primū

b Abet igit᷑ primū capitulū octo ꝑtes. In quaꝝ ṗma hec ꝟboꝝ series ꝯtinet᷑. ⌊ Osculet᷑ me osculo oris ⁊c. ⌋ ⁊ sunt ꝟba eccīe in ꝑsona antiquoꝝ xp̄i aduentū in carnem desiderantium

Prima pars

d Icit ꝗ ⌊ Osculet᷑ me ⌋. s. deus pr̄ ⌊ osculo oris ⌋. i. vnione filij dei Uel ⌊ Osculet᷑ me osculo oris sui ⌋. i. nō loquat᷑ mihi Moyses vel Isaias vel aliꝰ ꝓphetaꝝ. sꝫ ore suo filiꝰ dei me erudiat. Uel ⌊ Osculet᷑ me osculo oris sui ⌋. i. blandū ⁊ hylarē se mihi exhibeat. nō aspeꝝ vel terribilē. sicut in veteri testamēto. Sunt aūt tria circa istā lr̄am notāda. Primū est ꝙ nō ḋr hic ⌊ Osculet᷑ me ⌋ ore suo sꝫ ⌊ osculo oris sui ⌋ qꝛ nō patrem ꝑ vnionē cōiugij postulat. sed filium patris. ꝗ os. i. verbū patris ḋr Secūdo notandū ꝙ in h̄ osculo tria sunt ꝯsideranda. Primo qꝛ labia sese osculantiū se ꝯsociant. Secūdo interiores anhelitus ꝯspirant. Tertio corꝑa ipsa sibi inuicē appropinquāt. In ṗmo signat᷑ cōiunctio naturalis humanitatis ⁊ ꝟbi diuini. In secundo vnio spirituū diuini ⁊ humani. In tertio cōparticipatio passionū xp̄i ⁊ xp̄iani

Tertio notandū ꝙ triplex est osculum scꝫ ad pedes ꝑ peccatoꝝ remissiōe. ad manus ꝑ gratiaꝝ actōe. ad os ꝑ mutua dilectione. Quia igit᷑ osculū oris signū est dilectiōis. federis. ⁊ recōciliatiōis. homagij ⁊ matrimonij. ideo eccīa hec oīa ꝑ incarnationē xp̄i ⁊ vnionē ꝟbi diuini se adepturam sperās. eū ꝑ osculū petit dicēs ⌊ Osculetur me osculo oris sui ⌋. Et cām subdit. ⌊ qꝛ meliora sunt vbera tua vino ⌋ id ē. refectio p̄sentie tue vel euangelice doctrine. melior est feruore legis. vel quibusribꝫ aliis documētis. sunt em̄ ⌊ fragrantia vngētis optimis ⌋. i. redolētia donis spūssancti

Uel spūaliter ꝑ vbera spōsi possunt intelligi lōganimitas expectātis. ⁊ clemētia suscipiētis. ⁊ ꝑ vbera spōse ꝯgratulatio ⁊ cōpassio. Lac aūt istoꝝ: gaudere cū gaudentibꝫ. ⁊ flere cū flentibꝫ. vt dicit apostolꝰ

Sequit᷑. ⌊ Oleū effusum nomē tuum ⌋ Ubi alia causa reddit᷑. quare spōsa osculū petit. scꝫ quia ⌊ nomē tuū ⌋ quod est xp̄us. est ⌊ oleū effusum ⌋. Christꝰ em̄ ad lr̄am interp̄tatur vnctꝰ. Est igit᷑ hoc nomē effusū quia lassos cōfortat. languidos sanat. cecos illuminat. ⁊ omni noī supꝑnatat. ⁊ iō quia te: ipm nō dat᷑ amplecti. interea odor nomis tui mecum ex desiderio ꝑnoctabit Uel pōt exponi ⌊ nomē tuū ⌋. i. fama nois tui. est ⌊ oleū effusum ⌋. i. toti mūdo manifestū Iō ⌊ adolescētule ⌋. i. rudes ī fide. ⌊ dilexerūt te nimis ⌋. i. vehemēter. Uñ ī feminino ḋr adolescētule. ad exṗmendū vehementiā amoris. qꝛ ardētiꝰ amāt. Si igit᷑ ꝑpter effusionē soliꝰ nois adeo ardēter ⁊ vehemēter diligit᷑ spōsus. q̇d erit cū res ipsa ⁊ veritas apparebit. De oībꝫ em̄ q̄ spōso cōueniūt nihil noīare potuit. qđ lōgiꝰ a veritate ipsius esset

Secūda pars

t Rahe me post te ⌋ Hucusqꝫ fuit vox eccīe in ꝑsona p̄cedentiū aduentū xp̄i. hec aūt est vox eiꝰ post ascensionē. Uñ qꝛ nemo venit ad deū nisi tractꝰ. iuxta illud. Nemo pōt venire ad me. nisi pr̄ meꝰ. ⁊c. iō eccīa post ascēsionē xp̄i alloquit᷑ xp̄m dicēs. ⌊ Trahe me pꝰ te ⌋ Quasi diceret Trahe me qđammodo inuitā. vt reddas volūtariā. Trahe me torpentē. vt reddas currentē. Trahe me. q̇a retinet propria ponderositas. Trahe me quia retrahit mūdi suauitas. Et ideo trahe me. aut terrendo minis. aut exercendo flagellis. aut blandiēdo beneficijs. Trahe me igit᷑ ⌊ Curremꝰ ⌋. s. ego ⁊ adolescentule meo exēplo excitati. ⌊ In odore vngētoꝝ tuoꝝ ⌋. i. in virtutē donoꝝ tuoꝝ. nō in vigore meritoꝝ nostroꝝ. Uel ⌊ In odore vngentoꝝ tuoꝝ ⌋. i. in imitationē operū tuoꝝ. in cōsideratione miraculoꝝ. vel ī fama nominis tui ⁊ tuoꝝ apłoꝝ De quibus ḋr. Christi bonus odor sumꝰ Sequit᷑. ⌊ Introduxit ⌋ Dixerat em̄ in quo currendum. s. in odore vngentoꝝ tuoꝝ. nūc dicit ad q̇d currendū. s. ad cellaria spōsi. Dicit aūt. ⌊ Introduxit me ⌋ qꝛ licꝫ oēs currant ipa tm̄ que ardētiꝰ amat velociꝰ currit. ⁊ iō citiꝰ sola ad t̄minū ꝑuenit ⌊ introduxit ꝗ me

rex ĩ cellaria sua ⌋ Diuersa cellaria diuerse sunt ecc̃ie ꝑticulares. in eadẽ domo seu eadẽ ecc̃ia generali. qꝛ archa noe licꝫ vna fuerit. ecc̃ie vnitatẽ ꝑfigurãs. plures tam̃ habuit camerulas ꝯdistinctas. Ul' diuersa cellaria diuerse sunt intelligẽtie scꝑturarum. Uel ⌊ Introduxit me rex in cellaria sua ⌋. i. in ecc̃iam triumphantẽ. in qua mãsiones multe sunt ⌊ Introduxit ⌋. s. nũc in spe. tandem ĩ re Sequit᷑. ⌊ Exultabimus ⌋. Eccl'ia em̃ loquit᷑ ad spõsum grata de beneficijs: nõ elata. dicẽs. ⌊ Exultabim⁹ ꝛ letabimur ĩ te ⌋ nõ in nobis. sic̃ superbi ꝛ ingrati. nec in cellarijs tuis. id est. in gaudijs tuis. sicut mercenarij. ⌊ sꝫ ĩ te ⌋ sicut veri filij ꝛ amici. ⌊ Memores vberꝝ tuoꝝ ⌋. i. p̃ceptoꝝ documentoꝝ seu donorum tuoꝝ ⌊ suꝑ vinũ ⌋. i. suꝑ austeritatẽ legis. vel voluptatẽ carnaliũ desiderioꝝ. q̃ inebriant mentẽ. ⌊ Exultabim⁹ ⌋. inq̃ꝫ ĩ futuro ad plenũ. ꝛ nõ modo Uel ſꝫm Berñ. hec potest esse vox adolescentulaꝝ cõgratulantiũ sponse ꝛ dicentiũ. ⌊ Exultabim⁹ in te ⌋ nõ in nobis. quia nõ meruim⁹ ĩtroduci. ⌊ Memores vberꝝ tuoꝝ ⌋. i. meritoꝝ tuoꝝ dulciũ nobis ⌊ suꝑ vinũ ⌋. s. preterite iocũditatis carnalis. ⌊ Exultabimus ⌋. inq̃ꝫ. quia ⌊ Recti diligũt te ⌋ Recti scꝫ. i. illi q̇ nõ sunt ingrati. qđ dicit ꝓpter sorores murmurãtes ꝛ spõse inuidẽtes. Et ad eũdem sensum potest esse vox spõse ad sponsum dicẽtis. ⌊ Recti ⌋. i. non ingrati ⌊ diligunt te ⌋. vide glosam

Tertia pars.

n Igra sum ꝛc̃ ⌋ Uox est spõse adolescentulas exhortantis. ꝛ eas ad passionũ tolerantiã ꝛ ꝑseuerãtiã inducẽtis ꝛ murmur blasphemãtium cõpescẽtis. Quasi diceret. Uos vultis mecum in cellaria ĩtroduci. non ergo vos terreat tribulatio. quia ꝛ ego ⌊ nigra sum ⌋. s. extери⁹ tribulatõib⁹ et p̃ssuris ⌊ sed formosa ⌋. s. interi⁹ virtutum decoramentis. ⌊ nigra ⌋ ſꝫm statũ p̃teritũ sub peccato. ⌊ sed formosa ⌋ ſꝫm statũ p̃ñtem sub gratia ⌊ nigra ⌋ iudicio mũdi ⌊ formosa ⌋. iudicio dei. vel ⌊ nigra ⌋ in aliquib⁹ vestrũ scꝫ in ꝑuersis. ⌊ sed formosa ⌋ in fidelib⁹ et iustis. ⌊ nigra sum ⌋ igit᷑ ⌊ sed formosa filie hierusalem ⌋. s. illi⁹ hierl'm que libera es. ꝛ q̃ est mater nostra. ad Gal'. iiij. Om̃es autẽ vocat filias hierl'm ꝓpter fidei cõfessionẽ. sacramentoꝝ susceptionẽ. fideliũ societatem ꝛ future salutis spem. Nigra sum igitur. ⌊ sicut tabernacula cedar ⌋. Cedar filius ismaelis. Man⁹ eius ꝯtra om̃s. ꝛ manus omniũ ꝯtra eũ. ꝛ nullũ inter homĩes hñs locũ. sed in tabernaculis ꝑ neq̇tia sua sꝑ habitãs. sic ꝛ iusti ꝓ meritis suis credunt᷑ expelli ꝛ affligi. ꝛ quasi hostes oĩm iudicãtur. Uñ dꝛ. Eritis odio hominib⁹ ꝓpt᷑ nomen meũ. Sic etiã ecc̃ia. quasi nullũ habens hic habitaculũ semꝑ est in militia. ꝛ ventis tribulationũ exposita. Exterius g̃ ⌊ nigra est sicut tabernacula cedar ⌋. sed interius ⌊ formosa sicut pelles salomonis ⌋ quib⁹ scꝫ ip̃e texit tabernaculũ. vt dic̃ glo. De pellib⁹ inq̇t rubricatis fecit sibi tabernaculũ salomon. Hec glosa. Sꝫ dubiũ est vñ hoc sumpsit glosa. cũ hoc de Salomone nusq̃ꝫ legat᷑ in biblia. hoc aũt de dauid. ij. Regũ. vij. Et. j. Paral'. xvij. Potest aũt dici q̄ Salomon templũ edificauit. ꝛ verisimile est. q̄ donec ip̃m totũ ꝑfecissꝫ ip̃m texit pellib⁹ p̃ciosis. ꝛ de his loquitur text⁹ ꝛ glosa Sequit᷑. ⌊ Nolite me ꝯsiderare q̄ fusca sim. ꝛc̃. ⌋ qꝛ em̃ dixerat. ⌊ nigra sum ⌋ ideo subdit. ⌊ nolite ꝛc̃. ⌋ Quasi diceret. Nõ vos terreat hec nigredo. quia nõ est naturalis sed accidẽtalis. nam ⌊ decolorauit me sol ⌋. s. sol tribulatõis in qua de⁹ illucet. dando in tẽptatione ꝓuentum Uel sol iusticie. ꝓpter cui⁹ amorẽ h̃ patior

Uñ nota q̄ iusticie ecc̃iam colorauit decolorauit. ꝛ recolorauit Colorauit ĩ natiuitate. decolorauit in passione. recolorauit in resurrectõe. Et ita dici potest de beata virgine q̄ sol iusticie eaꝫ colorauit in cõceptione. decolorauit in morte. recolorauit in assumptõe Sequit᷑. ⌊ Filij matris mee ꝛc̃. ⌋ Ubi declarat quod dixerat. Dixerat se decoloratã ꝓpter passiones tribulationũ. iõ hoc declarãdo subdit ⌊ Filij matris mee ⌋. i. iudei. q̇ sunt filij ex eadẽ matre. s. synagoga. sꝫ nõ ex eodeꝫ patre. q̇a eis dꝛ. Uos ex patre dyabolo estis. Joh̃. viij. Isti g̃ filij adulterini ⌊ Pugnauerunt ꝯtra me ⌋. s. disputatõib⁹ ꝛ afflictõib⁹ ⌊ Posuerũt me custodẽ in vineis ⌋. s. ĩ vineis gẽtium ⌊ vineã meã nõ custodiui ⌋. i. locũ vinee. s. hierl'm incustoditũ dimisi. licet ĩuita ꝛ expulsa. Hanc aũt vineã suã dicit. q̇a ad eã spẽaliter missa fuerit. ab ip̃a tñ expulsa fuit. t̃pe xp̃i ꝛ apl'oꝝ. iõ ad vineã gentiũ

id est.ad p̄dicatiōem fidei ⁊ eruditionem
gentiū se cōuertit. Juxta illud. Ecce ꝯuer
timur ad gētes.⁊c̄. Uel ista mater de qua
hic loquit̄ potest dici Eua. cuiꝰ filij sunt
motus culpabiles. affectiones carnales.
⁊ tēptatiōes penales. que oīa ꝯtra ꝓmiti/
uam ecc̄iam pugnauerūt.

Quarta pars.

i Ndica mihi quē diligit aīma mea
vbi pascas ⌊vel⌊ vbi pascat ⌋.s̄m
aliā litterā. Si aūt littera habeat
⌊vbi pascat ⌋tūc est vox ecc̄ie gentium ad
ecc̄iam iudeoꝝ. Quasi diceret ecc̄ia genti
um.i.eccl'ia assumpta de gentibꝫ.posita sū
custodie in vineis sicut ⁊ tu.sed ne fallar ī
multitudine hereticoꝝ ⁊ ypocritaꝝ⌊ In/
dica mihi ⌋.s.spōsum tuū.⌊quē diligit aīa
mea vbi pascat ⁊ vbi cubet ⌋.i.in quibus
delectatur ⁊ q̄escat ⌊ ī meridie ⌋.i.in splen
dore maiestatis sue. Ubi notandum. ꝙ
cenaculū sponsi meridianū sunt ipsi boni
actiui. qui bonis operibꝫ eum pascūt. sed
cubiculū meridianū sunt ipi cōtemplati/
ui. q̄ diuinis ꝯtemplatōibꝫ eum suscipiūt.
Secūdo nota ꝙ triplex est xp̄i cenacu
lum vel cubiculū.s.matutinū. vespertinū
⁊ meridianū. Matutinū fuit ipa synago
ga in patriarchis ⁊ ꝓphetis. Uespertinuꝫ
erit quādo reliquie eoꝝ salue fient. vt dic̄
scriptura. Sed meridianū fuit ecc̄ia post
ascensionē. quādo in die penthecostes sol
iusticie feruore caritatis suos discipulos
igne spūssancti visibilit̄ inflammauit. Si
vero littera habeat⌊ Ubi pascas. vbi cu/
bes ⌋.tūc est vox adolescentulaꝝ ad spon/
sam. ⁊ erit idē sensus ⁊ eadē expositio q̄ ꝓ/
us.⌊ Ne vagari ⁊c̄. ⌋.i.ne vaga. errabūda
⁊ hesitās currā post multitudinē heretico
rum. hypocritaꝝ. ⁊ falsoꝝ fratꝝ. qui deuꝫ
ore cōfitētur. factis aūt negant. Unde so/
dales dicunt̄. de quibꝫ Ecc̄i.xxxvij. So/
dalis amico cōiocundat̄ in oblectatiōibꝫ.
⁊ in die tribulatiōis aduersariꝰ erit. Uel
⌊ Jndica mihi ⌋.potest esse vox spōse post
sudores vite actiue. refectionē ⁊ quietē vi/
te ꝯtemplatiue optātis. Est aūt ꝯtempla
tionis quasi hora matutina cogitatio. q̄si
hora tertia meditatio. quasi meridies: vi/
sio quā optat. quasi hora vespertina cog/
nitio ꝑ creaturas. Uel meridies potest ī/
telligi ecc̄ia triumphās. quā sibi indicari
optat ecclesia militans. ibi pasci ⁊ cubari
cum sponso cupiens

Quinta pars

s J ignoras ⁊c̄. ⌋. Uox est spōsi spō
sam arguētis. petierat em̄ sibi īdi/
cari cenaculū spōsi ⁊ cubiculum.
q̄d ipa est. ideo videt̄ ignorare seipsaꝫ Ul'
ad id refertur ꝙ dixerat se nigrā decolo/
ratā ⁊ fuscam. cū ipa sit colorata. candida
⁊ pulcra. Dicit ḡ.⌊ Si ignoras te ⌋.s.que
⁊ qualis sis. Uel ⌊ si ignoras te ⌋.ꝑ tribu/
lationē pulcriorē fieri ⌊o pulcerrima īter
mulieres ⌋.i.suꝑ omnes infirmoꝝ congre
gatiōes. Quasi diceret. tu videris ħ igno
rare. ⁊ male. ⁊ ideo ⌊egredere ⌋.s.a meo cō
sortio vel amplexu Et nota ꝙ hic nō te
netur verbū egredere imꝑatiue. sed ꝑmis/
siue vel ꝓmissiue. quia ꝓmittit ⁊ p̄dixit q̄d
euentuꝝ erat Quasi diceret ⌊ egredere ⌋.i.
egredieris ⌊ ⁊ abi ⌋.id est. abibis ⌊ post ve/
stigia gregū tuoꝝ ⌋post varios actꝰ erran
tium ⌊ ⁊ pasce ⌋.i. pasces praua doctrīa ⌊he
dos tuos ⌋.i.ꝑuersos auditores vel p̄uos
motus carnales ⁊ fetidos nutries ⌊ Jux/
ta tabernacula pastoꝝ ⌋.s.secuta scolas p̄
uorum ⁊ doctrinas iniquoꝝ magistroꝝ.
Uel ⌊ Juxta ⁊c̄. ⌋.i.iuxta veros doctores
vt eis similis videaris. cū tn̄ futura sis eis
dissimilis ⁊ aduersa Sequit̄ ⌊ Equita
tui ⁊c̄. ⌋ Uñ quia spōsus nō vult spōsam
ignorare seipam. ꝓpter q̄d increpando di
xerat. ⌊ Si ignoras ⁊c̄. ⌋ideo post cōmina
tionē ⁊ increpatiōem blandicijs vtit̄. et ꝑ
beneficia ipam ad cognitiōem sui reducit
dicēs. ⌊ Equitatui meo ⌋.i.populo israeli
tico ⌊ assimilaui te ⌋.i.similē feci. vt sicut il
le ꝑpl'us vsqꝫ ad transitū maris rubri sem
per afflictꝰ est ab egyptijs. ita tu a filijs ma
tris tue vsqꝫ ad mortē. Et ordinabitur sic
l'ra. ⌊ O amica mea ⌋.i.custos ⁊ ꝯsciētia se
cretoꝝ meoꝝ ⌊ assimilaui te ⌋.i.similē esse
monstraui ⌊ equitatui meo ⌋.i.ꝑpl'o israe/
litico. existēti ⌊ in curribꝫ pharaonis ⌋.i.exi
stenti tꝑe curruū pharaonis.i.in tꝑe cur/
rentis ꝑsecutiōis pharaonis. ⁊ sicut illuꝫ
tūc liberaui. ita ⁊ te liberabo. ideo debes
ꝯstanter ⁊ patiēter hmōi ꝑsecutōes suffer
re Uel dic ⌊ assimilaui te eq̄tatui meo ⌋.s.
ad equitandū. ⌊ in curribꝫ pharaonis ⌋.i.
ꝯtra currus pharaonis. s. currus malicie
auaricie. luxurie. ⁊ cuiuslibet iniquitatis.
Equitatꝰ aūt spōsi sunt equoꝝ apparatus
quoꝝ alij sūt dextrarij. armis scꝫ patiētie

armati.alij palefredi.i.ꝯtēplatiui.q̄ dn̄m
suauiter portāt.alij summarij vt ꝑdicato/
res q̄ victualia ⁊ arma virtutū alijs circū
ferunt.alijs currilcs.vt p̄lati boni q̄ pecto
re ⁊ humeris.i.sapiētia ⁊ oꝑatione plebez
quasi currū ad celū trahūt. Iste ḡ equita
tus sponsi cui assimilatur spōsa continue
certat ꝯtra currus pharaonis.i.dyaboli.
ideo dr.[Assimilaui te.⁊c̄] Sequitur
[Pulcre sunt] Vn̄ quia spōsa nigram et
fuscam se causata fuerat.ideo spōsus ꝺ h̄
eam ꝯfortās eiꝰ pulcritudinē describit. in
cipiēs a genis.vbi pulcritudo mulierum
maxime videt̄ apparere. Genas aūt eccl'ie
ꝑdicatores dicimꝰ.in quibꝫ deformitas, l'
pulcritudo eccl'ie maxime cōsistit. Genis
vero turturis assimilant̄.qꝛ turtur amis/
so compare nulli alteri associat̄.⁊ꝑ cantu
gemitū assumit.sic eccl'ia seꝑata corporali
p̄ntia a spōso nullū extraneū admittit cō
sortium.⁊ sola sedꝫ sua ⁊ alioꝝ peccata ge
mens. Dicunt̄ etiā ipi ꝑdicatores collum
ecclesie.qꝛ collo verba ꝓferunt̄.cibꝫ in cor
pus trahit̄.corpꝰ capiti iungit̄.sic de ꝑdi/
catoribꝫ.⁊c̄. Predicatores etiā monilibus
cōparant̄.qꝛ pectꝰ eccl'ie verbis ⁊ exemplis
muniūt.ne adulter dyabolꝰ manū suā in/
serat.⁊ ornāt pectus ecclesie.sicut ꝟginale
pectus monilibꝫ adornat̄.ideo dicit̄. Pul
cre sunt gene.⁊c̄. Sed qꝛ eccl'ia possꝫ dice
re.vere pulcra sum vt asseris.sed non ha/
beo vn̄ meū possim ꝟuare decorē.ideo sb/
dit spōsus.[Murenulas aureas].id est.
sacraꝝ scripturaꝝ sn̄ias.vel quaslibet isti
tutiones bonas [facienꝰ tibi].s.ego p̄r et
spūssanctꝰ.vel ego ⁊ mei coadiutores apo
stoli seu apl'ici viri.[vermiculatas argen
to].i.distinctas nitore sacri eloquij.iuxta
capacitatē auditoꝝ. Alia lr̄a aliter habet.
sed de hoc vide glosam Hic aūt notā/
dum est ꝙ murena piscis ē rotundꝰ ⁊ lon
gus.ꝑ quē xp̄i eternitas ⁊ eccl'ie lōganimi
tas accipi posset.est etiā q̄ddā ornamentū
aureū.vn̄ murenule dici p̄nt cathene q̄bꝫ
monilia colligant̄ collo.⁊ significāt intel/
ligētiam spūalē ⁊ vite mundiciā.ꝑ que sa/
cra scriptura collo eccl'ie.i. ꝑdicatoribꝫ est
ligata. Itē in auro spūalis intelligentia.⁊
in argēto vite mūdicia accipit̄.ꝑ q̄ decor
eccl'ie custodit̄.ideo dicit [murenulas au
reas ⁊c̄]

C Um esset rex in ac.⁊c̄.] Vox ē spō
se ad sodales spōsi vel ad adolescē
tulas.vbi ostendit̄ qua deuotōe spō/
si bn̄ficia suscepit.⁊ q̄ntū ex eis ꝓfecerit.⁊
q̄d ꝑ eis fecerit dicēs [Cū esset rex ī accu
bitu suo].i.in vtero ꝟginis in cōceptione
vel in patibulo crucis in passione. vel ī si
nu patris in ascēsione.[nardꝰ mea].que ē
herba humil' ⁊ calida.i.humilitas ⁊ chari
tas mea [odorē suū dedit].i.bonā opini/
onem.mādata eiꝰ ⁊ ꝯsilia implēdo. Vl' in
ꝑsona beate virginis [Cū esset rex ⁊c̄].id
est.in sinu patris filiꝰ dei.[nardꝰ mea].i.
humilitas [odorē suū dedit] neqꝫ em̄ ce/
drus neqꝫ cypressus neqꝫ alia arbor alta.
sed sola nardꝰ [odorē suū dedit] ꝓpter qd̄
in virginē descēdit. qꝛ scriptū est. Respe/
xit humilitatē ancille sue. Luc̄.j. Vel pōt
dici in ꝑsona marie magdalene.[Cū essꝫ
rex in.⁊c̄.].i.xp̄s in mēsa in domo Lazari
[nardꝰ ⁊c̄].i.vngentū.⁊c̄. Sequitur.
[Fasciculꝰ mirre ⁊c̄.].i.tota ꝯgeries tri/
bulationū quas dilectꝰ meꝰ ꝓ me sustinu
it.nunq̄ꝫ a memoria mea recedet: sꝫ semꝑ
erit mihi p̄ns ꝑ recordatiōem ⁊ cōpassio/
nem.⁊ ideo [inter vbera mea cōmorabi/
tur] Vbera aūt spōse dici p̄nt gratitudo ⁊
humilitas q̄ maxime spōsum alliciūt ⁊ de
lectant Hic aūt est notandū ꝙ xp̄s dici
potest fasciculꝰ mirre.qꝛ mirra potatus et
mirra ⁊ aloe perlinitꝰ. Vel ꝑ fasciculum
mirre.vt iā tactū est.p̄nt intelligi amaritu
dines pluriū tribulationū xp̄i. Nā mirra
arbor est arabie.cuiꝰ gutta etiā mirra dr.⁊
est multū amara Sequit̄ [Botrus cy
pri ⁊c̄.] Quia eccl'ia dixerat xp̄i passiones
semꝑ sue adesse memorie. iō subdit quem
fructū inde ꝯsequit̄ dicēs [Botrꝰ cypri].
factus est supple [dilectꝰ meꝰ mihi].id est
factꝰ est mihi causa leticie in resurrectiōe.
q̄ fuerat mihi [fasciculꝰ mirre].id ē.causa
amaritudinis ⁊ tristicie ī passione. Cyprꝰ
em̄ insula est florida ⁊ abundās racemis.
vinū dulce facientibꝫ ⁊ forte.botrꝰ autē est
vua cū palmite ⁊ signat xp̄m floridū fortē
⁊ dulcē in resurrectiōe. Engaddi vero ci
uitas est eadē q̄ ⁊ hiericho . vbi fuit olim
vinea balsami.quā cleopatra transtulit ī
babilonē. Arbores aūt balsami qꝛ in mo
dū vineaꝝ excolunt̄ vineas appellat. Dic
ergo [Botrus cypri dilectꝰ meus mihi].
id est.dulcis fortis ⁊ floridꝰ.factꝰ est mihi

dilectꝰ meꝰ. ⁊ apparet ⌊in vineis engaddi⌋
id est. in collectionibꝫ gentiū seu quorum/
libet peccatoꝝ. q̇ d̄ hedis. fonte baptisma
tis facti sunt agni. Engaddi em̄ fons he/
di interp̄taṫ. Uel Botrus cypri factus est
mihi. ille scꝫ q̇ ⌊habitat ī vineis engaddi⌋
id est. in his q̇ ex temptatōe florescūt. vl' in
his qui in tēptatiōe oculo cordis deuꝫ re
cognoscūt. Engaddi em̄ alia interp̄tatōe
diciṫ oculꝰ temptatiōis. Fuit ergo rex. id
est. xp̄s ⌊in accubitu suo⌋ in vtero ꝟginis
existens. fuit ⌊fasciculꝰ mirre⌋. in cruce pē
dens ⁊ moriens. fuit ⌊Botrus cypri⌋. de
morte ad vitā resurgēs. fuit ⌊in vineis en
gaddi⌋ spūm sanctum visibiliter mittens
Tūc em̄ vino spūali ⁊ balsamo totā eccle
siam suā inebriauit. Ecce ergo q̄ꝫ breuiṫ ⁊
succincte ecc̄ia quattuor bn̄ficia spōsi re/
colligit ⁊ cū gratitudine recognoscit. Un̄
ꝑ p̄mum inuitaṫ ad humilitatem. ꝑ secun
dum excitaṫ ad deuotōem. ꝑ tertiū erigiṫ
ad spem. ⁊ ꝑ quartū inflāmaṫ ad amorez.
His igitur quattuor beneficijs ⁊ quattu/
or virtutibus ecclesia pulcra effecta: statī
a sponso audire meruit ⌊Ecce tu pulcra⌋

Septima pars

e Ecce tu pulcra⌋ Uox est spōsi: ad/
mirationē faciētis suꝑ pulcritudi
ne sponse. Un̄ notandū q̄ bina
vice dicit eam pulcrā. vel q̄ꝛ ipsa iteratio
pulcritudinis ꝯfirmatio est amoris. vl' in
signū duplicis pulcritudinis. s. interioris
⁊ exterioris. vel vtriusq̄ꝫ populi. s. iudeoꝝ
⁊ gentiū pulcritudinē notat. vel vtriusq̄ꝫ
vite. actiue ⁊ ꝯtemplatiue. ⌊Tu igiṫ pul/
cra es⌋ ⁊ vere pulcra. q̄ꝛ ⌊oculi tui colum
baꝝ⌋. i. affectio ⁊ intētio habēt simplicita
tem columbinā sine plica praue dilectio/
nis in affectiōe. vel erronee opinionis ī in
tentione. ⁊c̄. Uel oculi sponse sunt docto
res q̇ cōparanṫ colūbe. ꝑ decē cōditiones
vide glosam Gregorij

Octaua pars

e Ecce tu pulcer⌋ Uox est spōse ad/
mirationē faciētis suꝑ pulcritudi
nem spōsi. Mos est em̄ sese amāti
tium: mutua collaudatōe letari. Un̄ spon
sa a sponso laudata reciproce eum laudat
dicens. ⌊Ecce tu pulcer⌋. Quasi diceret.
Tu dixisti me pulcraꝫ. sꝫ mea pulcritudo
nō est ex me sꝫ ex te. ⌊tu em̄ pulcer es⌋ per
naturam. ego a te pulcra sum ꝑ grām. ⌊tu
pulcer es⌋ s̄m diuinitatē. ⌊decorꝰ⌋ s̄m hu
manitatē. ⌊pulcer⌋ in solio patris ⌊deco/
rus⌋ in vtero matris ⌊pulcer⌋ iustis glo/
riam ꝯferendo ⌊decorꝰ⌋. penitētibꝫ indul
gentiā largiēdo. Cū igiṫ ego pulcra sim ⁊
tu pulcer. nō restat nisi vt intremꝰ lectulū.
⁊ iungamꝰ oscula. Et q̄ꝛ palā hoc rogare
vel petere erubescit verecundia muliebri
suffusa. ideo h̄ est q̄d clam insinuare videṫ
cum dic̄. ⌊Lectulꝰ noster floridꝰ⌋. ergo in
eo quiescamꝰ. Lectulꝰ iste est eccl'ia tota.
in quo spōsus cū spōsa quiescit. Est autez
floridꝰ rosis martyꝝ. lilijs virginū. ⁊ vio/
lis cōfessorum. Diciṫ aūt lectulꝰ diminuti
ue. q̄ꝛ ⁊ si duos capiat. s. spōsam ⁊ spōsum
hoc tn̄ nō potest nisi ꝓpe sint ⁊ in dilectōis
vnitate ꝯiūcti. Et d̄ꝛ noster q̄ꝛ bona opa ⁊
filij q̇ ī hoc lectulo generanṫ cōmunes sūt
sponsi ⁊ spōse Sequiṫ ⌊Tigna domo/
rum nostraꝝ cedrina⌋ Quasi diceret. nō
solū lectulꝰ noster pulcer est. sꝫ etiā domꝰ
pulcra. q̄ꝛ ⌊tigna ⁊c̄⌋ Tigna captiōes di/
cunṫ. q̄ꝛ mutuo se capiūt. vel q̄ꝛ bina iun/
gunṫ. parietes em̄ stringūt. altiorē locū te
nent. ⁊ tectū supportāt. Per ista ꝟo tigna
p̄dicatores intelligunṫ. q̇ ⁊ cedrini dicun
tur. q̄ꝛ alti ꝑ sapiām intellectꝰ ⁊ imputribi
les ꝑ mundiciā affectꝰ. Ergo ⌊Tigna do
moꝝ nostraꝝ cedrina⌋ sed ⌊laquearia no
stra cypressina⌋ Ista laquearia sunt sim/
pliciores in ecclesia. qui etiam sunt impu
tribiles ⁊ redolentes sicut cedri. De hac
domo nota glosam.

Capitulum secundū

e Go flos campi⌋ Hoc est secundū
capitulū huiꝰ libri q̄d ꝯtinet nouē
ꝑtes. In quaꝝ p̄ma spōsus spon/
sam alloquiṫ. q̄ꝛ em̄ ipa eū inuitauerat ad
amplexꝰ. ip̄e ei rn̄dendo eā ad strenuitatez
certaminis ⁊ laborē agriculture īuitat di
cens ⌊Ego ⁊c̄.⌋ Quasi diceret. Tu spōsa
quietē appetis ⌊sꝫ ego sum flos campi⌋. ꝑ
laborē certamis obtinēdus. brauiū in sta
dio currētibꝫ. corona in cāpo certātibꝫ. ni
hil me iocūdiꝰ inueniūt q̇ ꝓ me certant. ni
hil fortiꝰ q̇ ꝓ me laborāt ⌊Ego⌋ igiṫ ⌊suꝫ
flos campi⌋ nō flos lecti. ⌊Flos campi⌋.
id est. filiꝰ ꝟginis. q̄ fuit campꝰ incultꝰ. qui
florē edidit decorē aspectu. tactu lenē. gu/
stu medicinalē. olfactu delectabilē. sū igiṫ
⌊flos campi⌋ omnibꝫ ad capiēdū expositꝰ
⁊ ⌊liliū ꝯualliū⌋. i. gl'ia humilium. vel cle/

mentia peccatoꝝ. qꝛ nõ veni vocare iustos sed pctõres Sequit᷑. ⌊Sicut liliũ inter spinas ꝛc̃⌋ Adhuc spõsus spõsam laudãdo eam ad patiam ꝓuocat. Quasi diceret Tu queris requiẽ lectuli. ſʒ scias. qꝛ candidioꝛ ꝛ pulcrioꝛ tribulationũ aculeis efficieris. qꝛ ⌊sicut liliũ inter spinas⌋ cãdet. crescit. ꝛ redolet. ⌊sic amica mea inter filias⌋. i. hereticos ꝛ fratres falsos. Uel ĩter filias. s. adulterinas. i. sectas eccl̃e ꝯtrarias. Nã quãto p̃ciosꝰ ꝛ laudabiliꝰ est liliũ spinis. tãto sponsa huiꝰ filias adulterinas p̃cellit Hic aũt notandũ est ꝙ liliũ ĩ radice que sub terra latet fidẽ signat. in hastili alto recto ꝛ virẽti spem. in granis aureis charitatem. sex vero folia candida sex sunt q̃ castitatẽ p̃cipue cõseruant. s. sobrietas. opatio. cultus asperitas. custodia sensuum. raritas sermonũ. vitatio oportunitatis peccãdi. s. loci. psone. ꝛc̃. Uel põt exponi ⌊Sicut liliũ⌋. i. sicut ego fui lilium id est. ignoscens ⌊inter spinas⌋. i. iudeos. vel ⌊spinas⌋ coꝛnne spinee quaʒ in cruce sustuli ⌊sic amica mea inter filias⌋. Uel sicut liliũ ꝛc̃⌋ ita beata virgo omnes alias virgines p̃cessit ꝛc̃.

Secũda pars

s Icut malus⌋ Quia spõsus spõsaʒ laudauerat. ip̃a nõ inde in sup̃biã extollit᷑. ſʒ laude reciproca. ip̃m attollit dicẽs. ⌊Sicut malꝰ inter ligna siluaꝝ⌋. i. sicut oĩa ligna ãnc̃edit ⌊sic dilectꝰ meꝰ inter filias⌋ sic xp̃s oĩs sanctos ꝛ angelos excellit. respectu cuiꝰ oĩs infructuosi iudicantur Hic aũt sciendum est ꝙ malꝰ in hyeme est rugosa. in vere est spinosa. in autũno fructuosa. iõ xp̃s huic arbori merito cõparat᷑. qꝛ ip̃e etiã fuit ĩ passiõe rugosus. in resurrectõe floridꝰ. in p̃dicatione fructuosus Itẽ sciendũ ꝙ xp̃s huic arbori aliũde rõnabiliter cõparat᷑. Quia malus int᷑ arboꝛes sublimes est exigua. inter lenes rugosa. int᷑ planas spinosa. Sic etiã xp̃s fuit. inter sup̃bos humilimus. inter delicatos doloꝛibꝫ plenꝰ. ĩter hypocritas peccatoꝛ reputatꝰ Sequit᷑ ⌊Sub vmbra illiꝰ⌋. Malꝰ eñ habet vmbram et fructũ. ꝛ hec duo spõsa sole fuscata prius petierat qñ dixit. Indica mihi vbi cubes vbi pascas. ꝛc̃. ꝛ iõ nunc ip̃a exaudita clamat letabũda. ⌊Sub vmbra illiꝰ quẽ desiderauerã⌋. i. sub ꝓtectiõe secura. sub refrigerio quietata. sub odoꝛe vmbraculi letabunda. ⌊sedi⌋ scʒ docẽdi auctoꝛitate p̃dita. regendi dignitate sublimata. ꝛ iudicandi potestate honoꝛata ⌊ꝛ fructꝰ eiꝰ ꝛc̃⌋ scʒ penitẽtie ꝯtẽplatõis vel p̃dicatõis Ul᷑ ⌊Fructꝰ⌋. s. coꝛpis ꝛ sanguis eiꝰ. ⌊dulcis gutturi meo⌋. i. interioꝛi affectõi

Tertia pars

i Ntroduxit me ꝛc̃.⌋ Hec est vox p̃mitiue eccl̃e de iudeis. ꝛ est hic rectus oꝛdo. qꝛ postq̃ʒ locuta est spõsa de fructu. ꝯsequẽter loquit᷑ de vino ꝛ d̃ potu dicẽs ⌊Introduxit me rex in cellã vinariam⌋ Ubi sciendũ ꝙ cella aq̃ria põt dici lex ƀm lr̃am exterioꝛẽ. cella aũt vinaria est ip̃a lex ƀm sp̃ũm interioꝛem. i. iuxta sp̃ũalem intelligẽtiã. In nuptijs eñ xp̃us aquã in vinũ ꝯuertit. q̃ etiã aquã litteralis ruditatis in vinũ sp̃ũalis subtilitatis mutauit. Uel ⌊cella vinaria⌋ est sp̃ũaliuʒ bonoꝝ affluẽtia. quibꝫ Joseph inebriatꝰ pallium reliq̃t egyptiace. i. temꝑalia mundo. Uel ⌊cella vinaria⌋ ꝯtẽplatõis gr̃a vel celestis sapiẽtia vel claustralis vita. Sequitur. ⌊Oꝛdinauit in me charitatẽ⌋. oꝛdinauit in q̃ʒ. qꝛ aliquibꝫ maioꝛem. ꝛ alijs minoꝛẽ ꝯtulit. Uel ⌊oꝛdinauit charitatẽ⌋ ostendẽs qualit᷑ deꝰ ꝛ qualit᷑ ꝓximꝰ sit diligẽdus. Ut ƀm Aug. p̃mo qđ sup̃ nos ẽ diligat᷑. secũdo qđ nos sumꝰ. i. aĩa nostra. tertio qđ iuxta nos. i. homo vel angelꝰ. q̃r qđ infra nos. i. ꝓpriũ coꝛpꝰ Uel ƀm aliam glosam. vt p̃mo deꝰ. secũdo ab homĩe ip̃emet diligat᷑. tertio parẽtes. deinde filij. postea domestici. q̃ si boni sint. mal᷑ filijs sũt p̃ponendi. tandẽ inimici. vide glosam. nota secũdũ modũ auctoꝛ addit ꝯtra glosaʒ vt etiã ip̃e asserit

Quarta pars

f Ulcite me ꝛc̃.⌋ Hec est vox eccl̃ie ad socios spõsi. vñ spõsa p̃us vmbra refrigerata. fructu cibata. calice potata. munere charitatꝭ oꝛnata ꝛ ꝓpter hoc ad sup̃na erecta. ne ab hac p̃secutõne deficiat ad socios sponsi ait. ⌊Fulcite me floꝛibꝫ⌋. i. exẽplis bñ incipiẽtiũ roboꝛate. ꝛ ⌊stipate me malis⌋. i. exẽplis p̃fectoꝛum munite ⌊qꝛ amoꝛe langueo⌋. i. ꝓpter amoꝛem spõsi defectũ in tẽꝑalibꝫ sustineo. vel penas carnis sustineo. vel in huiꝰ mundi peregrinatõne amoꝛe sup̃ne visionis langueo. Uel ⌊Fulcite me floꝛibꝫ⌋. i. sanctis

desiderijs ⁊ orationib⁹. vel floribꝰ ꝟtutum ⁊ nō folijs verboꝝ [⁊ stipate me malis].i. operationibꝰ bonis Sequitur. [Leua eius ⁊c̄] Vñ qꝛ spōsus viderat sponsaꝫ lāguentē ⁊ debilē. ideo leuā suā capiti eius supposuit. Propter qȣ̄ spōsa in gratiarum actionē erūpens ait. [Leua ei⁹ sub capite meo ⁊ dextera illi⁹ amplexabiť me] Ubi sciendū est ꝙ leuā sponsi. ei⁹ iusticia accipiť. ⁊ ꝑ dextrā misericordia. vel ꝑ leuam cōminatio supplicij. ⁊ ꝑ dextrā ꝓmissio regni ꝑpetui. Vel ꝑ leuā potestas secularis vita actiua vel bona tꝑalia. ꝑ dextram ꝟo potestas eccl̄iastica. vita ꝯtēplatiua vel bona eterna intelligūť. ⁊ ideo de dextra glorie eterne dic̄ ꝙ [amplexabiť] non ꝙ amplexetur. Et ad hoc propositum vide glosam.

Quinta ꝑs

a Diuro vos ⁊c̄]. Hec est vox spōsi ad adolescētulas spōse. vñ spōsus volēs oñdere quantū misereatur languorib⁹ spōse. ⁊ ꝗ̄tū eā suis amplexib⁹ habere gaudeat. his ꝟbis insinuat dicēs. [Adiuro ⁊c̄]. Quasi diceret [O vos filie hierusalē].i. plebes mihi subdite [Adiuro vos ꝑ capreas ceruosq̄ campoꝝ].id ē. ꝑ amorē quē debetis vestris doctorib⁹ et p̄latis [ne suscitetis neq̄ euigilare faciatis dilectā].i. ne aliq̄d faciatis ꝓpter qȣ̄ oporteat spōsam meā dilectam in meo amore ⁊ meis amplexib⁹ quiescentē quietē cōtemplatiōis relinq̄re. ⁊ vestris litib⁹ vł ꝑctis curādis intēdere. Qđ aūt subdit [donec ipa velit] notat ⁊ innuit eā aliqñ ex ꝓpria volūtate surrecturā. ad ꝓcurandū vtilitatem subditoꝝ. s. tꝑe oportuno Hic aūt est notandū ꝙ ꝑ capreas cōueniēť intelliguňť doctores qui visum hñt ꝑspicacē. ardua pascua querūt. herbas mundiores comedūt. Per ceruos ꝟo p̄lati. vide glo.

Secūdo sciendū ꝙ isti q̄ capree ⁊ cerui dicuňť esse. in montib⁹ habitare designāť scꝫ in mōtib⁹ sapīe celestis ⁊ diuīe ꝯtēplationis. iō dicit [ꝑ capreas ceruosq̄ cāporum] q̄ in mōtib⁹ habitāt.

Sexta pars

v Ox dilecti ⁊c̄] Hec est vox sponse ad adolescētulas. qꝛ eñ ipa animaduertit ꝙ latēter ei ꝑcipiť. vt aliquando surgat. iō ipa se surrecturā ꝓmittit. sꝫ ꝑmo oñdit q̄s sit ille. ꝑ quo surgit dicens. [Vox dilecti] Quasi dicerꝫ. O vos adolescentule. facta est mihi [vox dilecti mei].i. dilectū meū audiui. Et q̄a possent querere adolescētule. Ubi est dilect⁹ tuus Quō eius vocē audisti. Iō subdit [Ecce iste venit saliēs ⁊c̄] Ubi nota ꝙ ꝑ saltū in mōtib⁹ possunt ītelligi subite apparitiones ei⁹ in mōtib⁹ facte ad lr̄am. sicut patet in nouo ⁊ veteri testamēto. Vel ꝑ mōtes possum⁹ intelligere sanctos maiores. per colles ꝟo sanctos minores. in q̄b⁹ nec de⁹ ita apparet nec refulget sicut in maioribus Vel dicam⁹. [Ecce iste venit]. s. de sinu patris in vteꝝ virginis [saliens in montibus]. s. de monte in montē. i. de seraphin in cherubin. ⁊ sic de alijs vsq̄ ad angelos qui sunt sub alijs ordinib⁹ inferiores. ideo dicit [⁊ transiliēs colles].i. angelos. q̄s. s. ipe transilit. qñ nō angel⁹ de ordine inferiori. sꝫ archangel⁹ Gabriel missus est ad virginē. sed ī regressu de vtero ꝟginis in sinu patris. nō ita angelos inferiores trāsilit. sꝫ ꝑma die hospitat⁹ est apud eos. vnȣ̄ ipi querebāt. Quis est iste q̄ venit ȣ̄ edom tinctis vestib⁹ de bosra. Et secunda apud archangelos. ⁊ ita de alijs ꝯsequēter. donec sol ꝑ grad⁹ decē lineis reuersus est. et decima die māsit apud p̄rem. ⁊ tunc misit spūmsanctū De saltib⁹ xp̄i vide glosam

[Similis est dilect⁹ ⁊c̄]. Ubi ostendit spōsa qualis est dilect⁹ q̄ ita salit ⁊ trāsilit dicēs [Simił est dilect⁹ me⁹ capree] bene saliendo [hinnuloq̄ ceruoꝝ]. affect⁹ humilitate. cursus velocitate. ꝟtutū varietate. Sꝫ ꝓ hac lr̄a vide glosam Sequiť [En ipe stat] Ubi notandū ꝙ triplex ē paries noster. s. natura humana. p̄s. Tanq̄ parieti incli. Peccatoꝝ macula. Ezechielis. viij. Fili hoīs fode parietē ⁊ videbis abominationes. ⁊c̄. Diuitiaꝝ sarcina. p̄s. In deo meo transgrediar muꝝ. Dicit ergo sponsa ad adolescētulas. [En ipse stat ⁊c̄] Quasi diceret. Bñ dixi ꝙ venit. quia [En].i. ecce [ipe stat post] hūc triplicem [parietē nostꝝ]. ac si diceret. ipe prope est sed ipm videre impedit paries noster. ⁊ ꝑmo natura humana nostra. que sua obscuritate impedit visum. secūdo peccatorum macula que obnubilat sensum. tertō diuitiaꝝ seu bonoꝝ terrenoꝝ sarcina. que aggrauat intellectū. sed ꝙ xp̄s nō est īpeditus his trib⁹. ideo stat post parietē [respi/

ciens p̱ fenestras ⌋.id est.p̱ apostolos per
quos respicit.id est.recte aspicit.⁊ ⌊ ꝓspici
ens p̱ cancellos ⌋.id est.p̱ prophetas :per
quos ꝓspicit.id est.ꝓcul aspicit.Christus
enim p̱ apostolos locutus est de p̄sentibꝫ.
per ꝓphetas aūt de remotis. Sequit᷑.
⌊ En dilect⁹ ⌋ Quasi diceret. Nō solum re
spicit me.sed etiā ⌊ loquit᷑ mihi ⌋. ⁊ hec lo
cutio nihil aliud est q̄͂ ad laborez vite acti
ue excitatio.qḋ sequentia ꝟba declarāt.

Septima pars

Urge propera ⁊c̄ ⌋ Hec ē vox spō
s si spōsam ad laborē vite actiue ex/
hortantis. Dicit ergo. ⌊ O amica
mea ⌋ que amas ⁊ amaris ⌊ colūba mea ⌋.
simplex ñ inuida.ſʒ spiritusancto repleta
⌊ formosa mea ⌋. fide ⁊ morū compositiōe
Uel ecclesia dicit᷑ ⌊ amica ⌋ xp̄i.quia eius
lucra querit ⌊ columba ⌋ quia in oratione
gemit ⌊ formosa ⌋ quia diuine similitudi/
nis decorez in cōtemplatione induit. Tu
igitur ⌊ surge ⌋.a lecto cōtemplationis ad
laborem vite actiue.scʒ ad op⁹ p̄dicatiōis
Nam ⁊ ego sponsus tu⁹ quietem meā cuʒ
patre qḋammodo p̱ predicatōne intermi
si ⌊ propera ⌋ quia temp⁹ breue ⁊ malicia ī
moribꝫ inualescit ⌊ ⁊ veni ⌋.scʒ ad dandaʒ
curam salutis proximis.vt cū magno co/
mitatu ad nuptias celestis regis valeas ī
gredi. Uel ⌊ Surge ⌋.scʒ a somno culpe.
ad vigilias penitētie.ab amore terrenorū
ad desideriū eternoꝝ ⌊ propera ⌋ quia tem
pus breue.via longa.⁊ pericula multa ⌊ ⁊
veni ⌋ ad me spōsum tuū.magistrū tuum.
Et ꝺm hanc expositionē etiam potest esse
vox xp̄i ad animā deuotā. Sed ne sponsa
excusatiōem p̄tendat ꝓpter tempus vl᷑ vi
am. Ideo subdit. ⌊ Hyems ⌋.scʒ infideli/
tatis ⌊ transijt.imber ⌋ persecutōis ⌊ abijt ⌋
⁊ loquit᷑ pro temp̱e confessorū.quia tem/
pore apostoloꝝ ⁊ martyꝝ hyems erat ⁊ im
ber inundabat. ⌊ flores ⌋.id est. initia bo/
norum opeꝝ ⌊ apparuerūt in terra nostra ⌋
id est.in ecclesia gentiū.quā ⁊ tu ⁊ ego ex/
colere debemus.tu plantando ⁊ rigando
ego vero incrementū dando . ⁊ p̱ hoc ve/
nit messis.ideo subdit ⌊ tempus putatiōis
aduenit ⌋.id est.collectionis bonorū ⁊ re/
munerationis Ubi notandū est tria es/
se temp̱a.scʒ temp⁹ temptatiōis.quod fu/
it ante legem regnante dyabolo . tempus
visitationis,quod fuit sub lege: regnante
moyse.temp⁹ putationis .quod est sub ḡ/
tia regnante xp̄o. In primo vero tempo/
re seru⁹ expectabat vmbrā legis . in secun
do mercenari⁹ finē operis.in tertio filius
gloriam aīme ⁊ corp̱is Sequit᷑ ⌊ Uox
turturis ⌋.id est.vox spūssancti.qui gemit
id est.gemere nos facit. ⌊ audita est in ter/
ra nostra ⌋.id est.in ecclesia.scʒ quādo ga
briel dixit. Spūssanct⁹ sup̱ueniet in te ⁊c̄
Luc̄.j. Uel ⌊ Uox turturis ⌋ est son⁹ apo
stoloꝝ ⁊ p̄dicatoꝝ.qui audit⁹ est ⌊ ī terra ⌋
quia in omnē terrā exiuit sonus eoruʒ. in
psalmo. Uel ⌊ Uox turturis ⌋.id est.ecc̄ie
que absentiā sponsi incōsolabiliter gemit
Q aūt vox turturis audita sit.probat cū
dicit. ⌊ Ficus ꝓtulit grossos suos. ⌋ Fic⁹ ⌋
id est.synagoga ⌊ protulit ⌋ id est. proiecit.
⌊ grossos suos ⌋ id est.ceremonias suas.et
immaturā legalis obseruātie intelligenti
am. Grossi em̄ dicunt᷑ fruct⁹ immaturi. H
ergo factū est audita voce turturis.id est.
spūssancti.⁊c̄. ⌊ Uinee florentes ⌋.id ē.cō/
gregationes fideliū in primitiua ecclesia.
⌊ florentes ⌋.i.credere incipiētes. ⌊ dedert
odorem suū ⌋.i.famam sancte ꝯuersatōis
sicut alibi. Christi bonus odor sum⁹. Ex
quo igit᷑ tanta est oportunitas predicandi
⌊ surge amica mea ⌋ que amas me si paue/
ris oues meas.sicut dictum est de Petro.
⌊ speciosa mea columba mea ⁊ veni ⌋.s.ḡ/
diendo ꝓpria ⁊ nō coacta volūtate. ⌊ in fo/
raminibꝫ petre ⌋.id est.in fide vulneꝝ xp̄i.
de quo.j. Coꝝ.j. Petra autē erat christus
⌊ In cauerna macerie ⌋.i.in fide lanceati
⁊ fossi lateris saluatoris. Uel ⌊ in forami/
nibus petre.in cauerna macerie ⌋.id ē. fo
raminosa ⁊ cauernosa p̄dicatōe apostolo
rum.id est.inculta p̱ sapiētiam mūdi ⁊ re/
putata stulta apud mundū. Uel potest cō
strui littera ⌊ O amica ⁊c̄ ⌋ que habitas ⌊ ī
foraminibus ⁊c̄ ⌋ ⁊ exponatur vt prius
Sequit᷑. ⌊ Ostende mihi ⁊c̄ ⌋. Christ⁹ em̄
primo cepit facere.deinde docere. Actuū
ꝑmo.⁊ idem docet ecc̄ia dicēs. ⌊ Ostende
mihi faciē tuam ⌋.s.in bona operatiōe. ⌊ et
sonet vox tua in auribꝫ meis ⌋.scʒ in ista p̄
dicatione. Et dicit ⌊ ostēde mihi ⌋ vt ꝓpter
deū nō propter mundū fiat p̄dicatio. Dic̄
etiam. ⌊ in auribꝫ meis ⌋.id est. nō in auri/
bus hominū.vt propter coꝝ fauorez fiat
predicatio. Uel ⌊ in auribꝫ meis ⌋.id ē.me
orum,nō canū vel porcoꝝ.de quibꝫ dicit᷑.

nolite sanctum dare canib⁹. Matthei. vij Uel anime peccatrici dici potest. ⌊ Ostende mihi faciē tuam ⌋ quam tibi dedi īmaculatam. ⁊ tamē eam peccatorꝝ turpitudine maculasti. ⌊ Ostende ⌋ inq̃ ⌊ mihi ⌋ vel vicario meo spirituali per confessionem. ⌊ sonet vox tua ⌋ scz vox quinq̃ partita. id ē vox confessionis laudis. orationis. doctrine. predicationis. Hec em̄ sunt quinq̃ ꝟba apostoli. ꝑma Corinth. xiiij. ⌊ Aurib⁹ meis ⌋. id est. auribus misericordie. clemētie ⁊ compassionis. quia ⌊ vox em̄ tua dulcis ⌋ quia laudē meam resonat. ⌊ et facies tua decora ⌋. id est. intentio. operatio. conscientia vel vita ⌊ decora ⌋ scz quia voci cōsona. aliter nō bene cōcordaret psalm⁹ cū cythara. voci ergo consona. morib⁹ ornata. ⁊ pristine pulcritudini restituta.

Quia vero nō sufficit doctorib⁹ ⁊ prelatis vitam bonā ostendere. predicatiōez docere. nisi ⁊ errantes corrigāt. ⁊ maliuolos compescāt. ideo subdit. ⌊ Capite nobis ⌋. s. retibus doctrine ⁊ venabul' disputationis ⌊ nobis ⌋ non vobis. id est. ad laudem nostrā ⁊ gloriam diuinā. nō ad laudem vestrā ⁊ vanam gloriam humanam. ⌊ vulpes paruulas ⌋. id est. hereticos ⁊ scismaticos callidos ⁊ cautos ⌊ paruulas ⌋. i. dum paruule sunt in malicia ⁊ in fraude. ne maiores effecte plus noceant. vl' ⌊ paruulas ⌋. per simulationē simplicitatis et humilitatis. ⌊ que demoliūtur vineas ⌋. i. ecclesias rodunt ⁊ corrumpūt ⌊ Nā vinea nostra floruit ⌋. ⁊ ideo florenti vinee sunt nociue

Octaua pars

d Ilectus ⁊c̄ ⌋ Uox est spōse ad adolescentulas. suam obediētiā ostēdentis. Quasi diceret. ⌊ Dilectus meus mihi ⌋ supple p̄cipit vt ego surgaʒ d̄ vita ɔtemplatiua ad actiuam ⌊ ⁊ ego illi ⌋ supple obedio. Uel ⌊ Dilect⁹ meus mihi ⌋ supple adiuuat p̄ueniēdo ⌊ ⁊ ego illi ⌋ adiuuo cooperādo. iuxta illud. Dei adiutores sumus. Uel dic sicut glosa. Et quasi aliquis q̄reret quare ita spōsa sponso obediat. rn̄det ⌊ qui pascit̄ inter lilia. Qui ⌋. id ē quia ip̄e ⌊ pascit̄ ⌋. i. delectat̄ ⌊ inter lilia ⌋. id est. inter humiles ⁊ obediētes. vel lilia virtutes sunt in quib⁹ dilect⁹ pascit et pascitur. ⌊ donec aspiret dies ⌋. id est. donec clarescat dies eternitatis. ⌊ ⁊ inclinēt̄ vmbre ⌋. id est. transeāt om̄es hereses ⁊ errores. Uel vmbre dicunt̄ reprobi q̄ inclinabuntur ī infernū. ⁊ tūc aspirabit dies eternitatis ip̄is beatis

Nona pars

r Euertere ⌋ Uox est spōse videntis se insufficiētem ad ea que iubētur facere. nisi assit speciale adiutoriū sponsi. Quasi diceret. sine te nihil possum ideo ⌊ reuertere ⌋ adiuuādo me ꝑ grām tuam ⌊ sil'is esto dilecte mi capree ⌋ ꝓpter aciem visus ⌊ hinnuloq̃ ceruorꝝ ⌋ ꝓpter agilitatē cursus ⌊ reuertere ⌋ inq̃ ⌊ sup montes bethel ⌋. i. in excelsis mentib⁹ ꝑfectorū ɔscende. q̄ sunt bethel. i. domus ɔsurgēs. vel dom⁹ vigilie. vel dom⁹ dei. Quasi diceret. Licet discedam a te: dimittēdo paulisper ɔtemplatiuā tui. ꝓpter actiuā ⁊ ɔsolatiuā proximi. tn̄ ex toto nō discedo. sʒ ⌊ reuertere ⌋ assistēdo mihi. illuminādo me. et velociter adiuuādo

Capitulum tertiū

i N lectulo ⌋ Hoc est tertiū capitulum hui⁹ libri. qd̄ ɔtinet q̄nq̃ ꝑtes. In quarꝝ ꝑma hec ꝟborꝝ series cōtinetur. ⌊ In lectulo meo ⁊c̄ ⌋. Et est vox eccl'ie de gentib⁹. desideriū qd̄ an̄ conuersionē habuit exprimētis. ⌊ In lectulo meo ⌋. i. in amore mūdi. vel in voluptate carnis. vel in ocio quietis. a strepitu mundi. quod dicit̄ ꝓpter phos gētiles. ⌊ q̄siui ⌋. scz ducatu rōis naturalis ⌊ quē diligit aīa mea ⌋ naturali dilectōe ⌊ ꝑ noctes ⌋. id est ꝑ phicas rōes. vl' ꝑ creaturas. vl' in noctib⁹ pctī. errorꝫ. ignorātie ⁊ aduersitatꝫ existēs ⌊ q̄siui ⌋ multotiēs ⌊ ⁊ nō inueni ⌋ q2 non recte vel nō vbi erat inueniēd⁹ querebā. vel q2 nec angel⁹ nec ꝓpha nec doctor mihi lumen fidei reuelauit. Fides em̄ ex auditu est ꝭm apl'm. Et id̄ dixi amico meo ⌊ Surgam ⌋. s. a triplici lecto p̄dicto. s. mūdi. carnis. ⁊ q̄etis ⌊ ⁊ circuibo ciuitatē ⌋. i. eccl'iam ⌊ ꝑ vicos ⁊ plateas ⌋ Uici sūt spūales viri q̄ dū ad celestia gradiunt̄ angustā viaʒ tenent. Platee ꝟo sūt seculares q̄ malas voluptates sequūt̄ ⁊ lata via incedūt. ꝑ vtrosq̃ igit̄ circuit. ꝭm glo. ⌊ Querā quē diligit aīa mea ⌋. i. querā si sit ibi aliq̄s q̄ sit ille vl' qui sciat me docere qualit̄ debeat inueniri ⌊ quesiui ⁊ nō inueni ⌋. i. plurimo labore mūdo ꝑagrato. sapientū verbis discussis, nihil certū habere potui d̄ via ꝟitatis,

⌊Inuenerũt me custodes ciuitatis⌋.id ē custodes eccĩe inuenerũt me.i. ad fidē cõuerterũt Philippus em̃ eunuchũ inuenit Actuũ.viij.⁊ Petrꝰ corneliũ.Actuum.x. ⌊Custodes⌋ergo⌊ciuitatis inuenerunt me⌋⁊ tũc dixi eis.⌊Num⌋.i.nunq̇d⌊quē diligit aĩa mea vidisti⌋.s.in scripturis. in creaturis. vel potiꝰ in fide ⁊ inspiratione. ⌊Paululũ⌋.i.paulo post⌊cuꝫ ptrãsissem eos⌋.i.cũ facta ⁊ dicta eoꝝ pcurrissem⌊iueni quē diligit aĩma mea⌋.qꝛ q̃cito aliquis deũ vero intuitu inq̇rit.statim eũ inuenit⌊tenui illũ⌋in manu fidei⌊nec dimittam⌋.s.cũ vel fidem eiꝰ⌊donec introducam illũ in domũ matris mee⌋.i.ĩ collectionē synagoge.quod erit in fine seculi qñ reliquie eoꝝ salue fient. Uel posset exponi moraliter de lectulo religionis.⁊ de ciuitate secularitatis.⁊c̃. Uel de lectulo studij ⁊ lectionis ⁊ de ciuitate moralꝰ operationis.⁊c̃.

Secũda pars

a Diuro vos ⁊c̃⌋. Hec est vox sponsi ad adolescẽtulas Uñ spõsus pcipiẽs spõse obedientiã ⁊ auiditatem alios ꝯuertẽdi vt citiꝰ ⁊ liberiꝰ hoc fieri possit. adiurat filias hierlꝰem.i.iudeos nouiter ꝯuersos. vel iudeos q̇ ecclesiaꝫ de gentibꝰ pcesserũt. vt spõse nõ parẽt impedimentũ. Et põt iste versus ꝓportionabiliter exponi sicut ṗus. nõ tamē inutiliꝰ repetitur. vt dicit glosa. vide

Tertia pars

q Ue est ista⌋. Hec est vox ecclꝰie de iudeis videtis ecciam de gẽtibus de deserto idolatrie ad alta ꝟtutũ ⁊ spõsi amplexus ascẽdere. vñ sup ħ gaudens admiraꝛ ⁊ dic̃.⌊Que est ista⌋.id est. quãta laude digna⌊que ascẽdit⌋.s.de vanitate ad veritatē.de vicijs ad ꝟtutes.ꝺ ꝟtute in virtutē⌊p desertũ⌋.i.p mediũ gentiũ desertoꝝ a grã ⁊ veritate. vel p⌊desertum⌋.i.p mundũ⌊sic virgula fumi⌋.i.ad instar virgule ⁊ fumi ascẽdentis ⁊ habentis figurã virge fumi⌊fumi⌋inq̃ꝫ facti⌊ex aromatibꝰ mirre ⁊ thuris ⁊ vniuersi pulueris pigmẽtarij⌋ Ubi notandũ q̇ hec eccia virgule cõparaꝛ.qꝛ erecta est in intẽtione.erecta in spe.fragilis paupꝰtate. flexibilis mãsuetudine. Itē fumo cõparaꝛ.q̇a calida in amore.leuis sine pctõꝝ pondere ⁊ ascendẽs in ꝯtemplatõe. Itē fumo comparatur.qꝛ fumꝰ eodē tꝑe ptim inferiꝰ oritur ⁊ superiꝰ moriꝛ.ita eccia ptim in q̇busdam gigniꝛ.⁊ ĩ alijs ad celestia colligiꝛ. et q̃to magis ascẽdit in cognitõe dei. tanto magis nihil efficiꝛ in ꝯsideratõe sui. sicut fumꝰ.⁊c̃. Hic aũt mirra pniam significat. que vermes motuũ carnaliũ necat.⁊ animam a corruptiõe peccati seruat. Thꝰ ꝟo orationē designat.que in cõspectu dei redolet ⁊ fragrat. Uniuersitas aũt pulueris pigmẽtarij vniuersitatē virtutũ notat. patet ergo mysterium Põt etiã hoc moraliter exponi de ascẽsu aĩe penitẽtis.⁊ ad alta virtutũ p desertũ pnĩe ascẽdentis. Uel de ascensu gloriose virginis.⁊ est planũ.

Quarta pars

e N lectulũ⌋Hec est vox ecclesie ꝺ gentibꝰ respõdentis ad illã questionem.q̃ est ista ⁊c̃. Uñ qꝛ eccia de iudeis ascẽsum eccĩe de gentibꝰ admiraꝛ. querens.q̃ est ista ⁊c̃.ideo ad hãc questionem rñdet ipa gẽtilitas determinãs quo ascẽdat.s.ad lectulũ salomonis dicẽs⌊En lectulũ⌋.i.me effectã lectulũ⌊Salomonis⌋.i.xp̃i veri pacifici⌊sexaginta fortes⌋ id est. vniuersi p̃dicatores fortes ad onera ⁊ ad pugnã. vel⌊lx⌋.i.sex opeꝝ misericordie ⁊ decalogi impletõe pfecti.⌊ambiunt⌋.s.cõtra incursus hostiũ⌊ex fortibus israel⌋.i.ex pfectioribꝰ cõtemplatiuis.qui ad dei visionē seu cognitionē laborãt.qui sunt tenẽtes gladios.s.tres gladios. Primus est gladiꝰ doctrine.s.gladiꝰ spũs. qꝺ est verbũ dei. Ephe. vj. ꝯtra hostes et aduersarios veritatis. Secũdꝰ est gladius discipline.cõtra motus tẽptatiõis carnalꝰ ⁊ rebelliones sensualitatis. Tertiꝰ est gladius potestatis iudiciarie.qui est ṗncipũ ⁊ prelatoꝝ.cõtra hostes iusticie ⁊ equitatis⌊Et ad bella doctissimi⌋.sciẽtia docti. sapiẽtia doctiores.⁊ experiẽtia doctissimi. ⌊vniuscuiusq̃ꝫ ensis sup femur suum⌋scꝫ ad repellendũ ꝓmpte hostiũ nocumenta. ⌊ꝓpter timores nocturnos⌋.i. tẽptationes occultas vel pctã ignorãtie. vlꝰ tẽptatiões carnis.q̃ maxime de nocte infestãt. Sequitur.⌊Ferculũ fecit sibi⌋. Ferculum istud ꝺꝛ a fero fers.⁊ est idē qꝺ vehiculuꝫ vel currus vlꝰ cathedra vel thronꝰ Uñ notandũ est q̇ eccia ṗus cõpata fuit ꝟgule.ꝓpter deuotionem orantiũ.scꝺo lectulo ꝓpter quietē cõtemplantium. tertio nunc

comparaꝛ ferculo ꝓpter discursum p̄dicā
tium. Dicit ergo ⌊ Ferculū fecit sibi ⌋ Quasi
diceret. Nō est ex me si ascēdero. ſ ex deo.
qꝛ ⌊ rex salomon ⌋ rex pacificus ꝛ amabil'
dn̄o. i. xp̄s ⌊ fecit sibi ferculū ⌋. quo feraꝛ p
mundū ⌊ de lignis libani ⌋. i. de gētibꝫ pri
mo aridis ꝛ infructuosis. ſ postea fortibꝫ
patiētia. celsis sapiā. p̄ciosis tp̄antia. odo/
riferis fama. imputribilibꝫ pseuerātia. cā/
didatis innocētia. ⌊ colūnas ei⁹ fec argen
teas ⌋. i. p̄latos ꝛ doctores. altos p sapiaꝫ.
rectos p iusticiā. fortes p cōstantiā. alios
portantes p cōpassionē ꝛ misericordiam.
sicut argentū. p sacre scripture doctrinā ꝛ
eloquentiā ⌊ Reclinatoriū aureū ⌋. id est.
speculatores. ꝛc. vide glosam. ⌊ ascensum
purpureū ⌋. i. martyres. ꝛc. vide glosam.
⌊ media charitate ꝯstrauit ⌋. i. hmōi mar/
tyres affligi ꝛ mori pmisit mediāte chari/
tate. ꝛ hoc totū factū est ⌊ propꝛ filias hie/
rusalem ⌋. i. ꝓpter infirmos de eccīa cōfir/
mandos. quos filias vocat nō filios Uel
media potest esse accusatiui casus. ꝛ tunc
exponaꝛ sicut glosa. Uel de beata virgine
potest dici ⌊ Ferculū fecit sibi rex Salo/
mon ⌋. i. beatā virginē que eū gestauit ⌊ de
lignis libani ⌋. i. de mēbris imputrifacti/
bilibꝫ omni puritate cādidissimis ⌊ colū/
nas ei⁹ fecit argenteas ⌋. i. virtutes ei⁹ ⌊ fe
cit argenteas ⌋ p relucentiam bone fame
⌊ reclinatoriū aureū ⌋. i. virginis vteruꝫ p̄
ciosum. vel ideo aureū. quia diuitijs sapi
entie repletū ⌊ ascēsum purpureū ⌋. q̇a ipa
in celuꝫ ascēdit. nec tamē expers fuit mar
tyrij ⌊ Media ⌋. i. cor eius ⌊ charitate ꝯstra
uit ⌋. i. decorauit ⌊ propter filias hierl'm ⌋.
id est. vt eam imitando possint secū ascen/
dere ꝛ videre regem Salomonē in dya/
demate suo.

Quinta pars.

e Gredimini ⌋. Hec est vox ecclesie
gentiū ad incredulos de iudeis di
cens ⌊ O filie syon ⌋. i. patriarcha
rum ꝛ ꝓphetaꝝ ⌊ egredimini ⌋ ab ignoran/
tia infidelitatis. a carnali intelligētia leg̃.
a carcere peccati ⌊ ꝛ videte ⌋ visu fidei ⌊ re/
gem salomonē ⌋. i. xp̄m ⌊ in dyademate ⌋. i.
carne pura ꝛ integra ⌊ quo coronauit eū ⌋
id est. circūdedit eū ⌊ mater sua ⌋. i. maria.
Hiere. xxxi. Nouū faciet dn̄s sup terram.
mulier circūdabit viꝝ. ꝛc ⌊ In die despōsa
tionis illi⁹ ⌋. i. in die incarnatōis. quando
sibi naturam humanam quasi sponsaꝫ so
ciauit ⌊ ꝛ in die leticie cordis ei⁹ ⌋. id est. in
carnatōnis qua fuit marie ineffabile gau
dium. ꝛc.

Capitulum quartū

q Uam pulcra ⌋. Hoc est capituluꝫ
quartū hui⁹ libri. quod continet
octo partes. Quarū prima ē vox
sponsi eccīam de gentibꝫ multipliciter cō
mendantis. ꝛ eius pulcritudinem admi/
rabilem ostēdentis. ꝛ dicit. O amica mea
⌊ q̄ꝫ pulcra es ⌋ opatione ⌊ q̄ꝫ pulcra ⌋ p̄di/
catione ⌊ oculi tui columbaꝝ ⌋. id ē. docto
res ꝛ prelati simplices sunt ꝛ spūales ꝛ flu
entis scripturaꝝ insistētes. ⌊ absqꝫ eo qd̄ i/
trinsecus latet ⌋. i. absqꝫ intētione cordis.
que soli deo patet. vel absqꝫ virtutū inte/
rioꝝ pulcritudine que hoīes latet. vl' abs
qꝫ eterne retributiōis claritate. que modo
nō videꝛ nec apparet ⌊ capilli tui ⌋. id est. fi
deles ꝛ graciles humilitate. molles man/
suetudine. christo capiti adherentes fide
spe ꝛ charitate ⌊ sicut greges caprarum ⌋ i
velocitate opis. ascēsu ꝯtemplatiōis. de/
scensu cōpassionis. ꝛ electione pastus me
lioris ⌊ que ascenderūt de monte galaad ⌋
id est. de mōte scripture sacre. vbi est acer/
uus testimonioꝝ de pmissione p̄miorum
bonis. ꝛ de cōminatōne supplicioꝝ malis
Uel mons galaad est xp̄s. cui attestaꝛ ml'
titudo martyꝝ. Martyr em̄ ꝛ testis idem
sunt. ꝛ de hoc monte. i. de fide ꝛ ꝟtute eius
ascenderūt omnes penitētes ab imo vici/
orum ad alta virtutū ⌊ Dentes tui ⌋. i. p̄di
catores. puritate cādidi. fortitudine ossei
charitate cōiuncti. iusticia ordinati. ꝯstan
tia ꝛ stabilitate immobiles. q̇ pctā rodunt
scripturas ꝯterūt. alios in corpus ecclesie
trahūt. hi sunt ⌊ sicut greges tonsarū que
ascenderūt de lauacro ⌋. i. sicut greges cō
cordes. vnanimes. simplices ꝛ innocētes
tonsi. qꝛ supflua sponte relinquētes. de la
uacro scꝫ baptismat̃. ascēdentes de ꝟtute
in virtutē ⌊ omnes ⌋. s. tam oculi taꝫ capil/
li q̄ꝫ dentes. id est. maiores. minores. ꝛ me
diocres. ⌊ gemellis fetibus ⌋. id est. habēt
gemellos fetus. id est. habent opera con/
similia. vel tales reddunt alios quales ipi
sunt. Uel gemelli fetus sunt opa actiue ꝛ
cōtemplatiue. vel cōuersi de vtroqꝫ popu
lo ⌊ ꝛ sterilis nō est inter illas ⌋. id est. ali/
quis infecūdus. q̇ sibi ꝛ alijs non ꝓficiat.

53

Nota ibidē glosam. ⌊ Sicut vitta coccinea labia tua ⌋ labia spōse p̄dicatores sunt qui ⁊ oculi ⁊ dentes dicti sunt. tamē ꝓprie oculi sunt p̄lati ecclesie qui ecc̄ie p̄uident dentes expositores scripturaꝝ. q̄ scp̄turā sacram terūt. ⁊ labia p̄dicatores q̄ attritā alijs afflant. Hi sunt ergo ⌊ sicut vitta ⌋ qꝛ capillos. i. cogitationes suas vel aliorum vel fideles restringūt ne effluāt in op⁹ malum. ⁊ ne operiāt oculos ne deum videāt. ⌊ coccinea ⌋ dꝛ. quia circa rubore passiōis p̄dicatio eoꝝ versaꝛ. ⁊ ex ardore charitatꝭ ꝓcedit ⁊ ⌊ eloquiū tuū dulce ⌋. i. p̄dicatio tua dulcis. quia de dulci fonte ꝓcedit. et nihil resonat nisi dulce ⌊ Sicut fragmen malipunici ita gene tue ⁊c̄. ⌋. Bene eccl'ie sunt p̄lati. qui sunt facies ⁊ decor ecclesie si sint boni. ⁊ sicut in genis pudor apparet sic ipsos debet pudere de malis operibus si que fiant ⌊ fragminis aūt malipunici ⌋. quedā ꝑs albet ⁊ alia rubet. sic ⁊ illi candorem h̄ñt ꝑ innocētiā. ⁊ rubore ꝑ martyrij si op⁹ est ꝓmptā tolerātiā ⌊ absq̧ eo qđ intrinsecus latet ⌋ Exponaꝛ sicut supra in p̄ncipio capituli Sequiꝛ. ⌊ Sicut turris dauid collū tuū ⌋ Collū ecc̄ie sunt ipi p̄dicatores ꝑ quos nutrimētum a capite xp̄o in corp⁹ ecc̄ie trahiꝛ. q̄ turri cōparaꝛ. ꝓpter fortitudinē ⁊ refugiū. ⁊ propter vite ⁊ scientie eminētiam. que turris si caperetur tota ciuitas ecclesie facile expugnareꝛ ⌊ Turris Dauid ⌋. i. xp̄i. ⁊ a xp̄o ⌊ edificata est cum ꝓpugnaculis ⌋. id est. scripturarum sentētijs. ecc̄ie sacramētis. ⁊ sanctoꝝ miraculis ⁊ exemplis. ⌊ Mille clipei ⌋. id est. tota deuotio ⁊ sancta ⌊ pendēt ex ea ⌋. s. tripliciter. documēto. exemplo. ⁊ patrocinio. ⁊ dependet ex ea ⌊ omīs armatura fortium ⌋. id est. omnis instructio verbi ⁊ exēpli. Vel moraliter. Collū anime est charitas ꝑ quā vitalis flatus recipitur a deo. et emittitur ad vtilitatē ꝓximi. que turris dꝛ ꝓpter altitudinē. rectitudinē. ⁊ fortitudinē ⁊ ex ea ⌊ dependēt mille clipei ⌋. id est. omnia sacra eloquia. nā ex ea pendēt vniuersa lex ⁊ ꝓphete. Matth. xxij. Vel ⌊ Mille clipei ⌋. id est. vniuerse ꝟtutes q̄bus ꝓtegimur. ⁊ ⌊ omnis armatura fortiū ⌋. id ē. omnes ꝟtutes q̄b⁹ hostes impugnantur.

Sequiꝛ. ⌊ Duo vbera tua ⌋ Hic est notandū qđ dicit glosa ⌊ Vbera ⌋ ergo p̄dicatores sunt. quia paruulis in xp̄o lac doctrine infundūt ⌊ duo ⌋ ꝓpter geminā charitatem ad deū ⁊ proximū. vel duo ꝓpꝛ vitam ⁊ scientiā ⌊ sic̄ duo hinnuli capree ⌋ quia ꝑspicaces visu. veloces cursu in arduis habitātes meliora pascua querētes ⌊ gemelli ⌋. quia eodē tempe scꝫ tempe gratie. ab eodē patre ⁊ eadē matre. id est. deo ⁊ gratia generati ⌊ qui pascunꝛ in lilijs ⌋. id est. in scripturis sacris ⁊ sanctoꝝ exemplis ⌊ donec aspiret dies ⌋. scꝫ eternitatis. ⌊ ⁊ inclinentur vmbre ⌋. scꝫ infidelitatis. qꝛ tunc non habebunt necesse docere vl' doceri

Secūda pars

v Adam ad montē mirre ⌋. Hec est vox sponsi. Vñ postq̧ ipse posuit sponse cōmendatiōem. nūc ponit ei⁹ ꝯsolatiōem dicēs. ⌊ Vadam ad montē mirre ⌋. i. carnē mortificātib⁹ ꝯsolationem impendā ⌊ ⁊ ad collē turris ⌋ deuotis maiorem grām ⁊ deuotiōem ꝯferam. Hic aūt notandū ꝙ mons altior est colle. ⁊ ita penitētia vel amaritudo sublimior est deuotionis suauitate Secūdo notādum ꝓ mysterio hui⁹ l̄re. ꝙ p̄mo est vallis mirre. i. amaritudo ꝓ exigētia culpe. secundo est camp⁹ mirre. i. amaritudo ꝓ zelo iusticie. tertio est collis mirre ꝓ custodia innocentie. quarto ē mons mirre: ꝓ desiderio celestis patrie. Nō aūt ꝑuenit in hūc mōtem nisi p̄mo transeūdo vallē campum ⁊ collē. i. nō vertiꝛ ad gaudiū celestis patrie nisi ꝑ pn̄iam culpe. zelū iusticie. ⁊ custodiam innocētie Sil'r etiā dici possꝫ đ thure. s. ꝙ p̄mo est vallis thuris. i. orō ꝓ dimissione culpe. secūdo est campus thuris. id est. oratio ꝓ collatōe gratie. tertio est collis thuris. id est. oratio ꝓ virtute ꝑseuerantie quarto est mons thuris. id est. oratio ꝓ largitione glorie. Spōsus aūt hic in p̄nti nō venit nisi vsq̧ ad collē thuris. Ideo dicit ⌊ ⁊ ad collem thuris ⌋ ⁊ in futuro veniet ad montē thuris. id est. glorie largitionem Item potest exponi de beata virgine ⁊ tunc dicemus ꝙ vallis mirre fuit marie humilitas. collis mirre vite sanctitas. mons mirre martyrij sublimitas. sed collis thuris premij suauitas. Ad primum venit sponsus in incarnatione. ad secundum in sancta mundi ꝯuersatione. ad tertium in sua passione. ad quartū vero i sua ascensione

Tertia pars

t Ota pulcra es amica mea ⌋. Vox est spõsi pulcritudinẽ spõse generaliter ꝯcludẽtis Dixerat eñ pulcritudinẽ diuersoꝝ mẽbroꝝ. nũc ꝟo generaliter dic ⌊ Tota pulcra ꝛc̃. ⌋. q. d. Nõ solum in mẽbris ꝓdictis pulcra es. ſ etiã in oĩbꝫ alijs. nec solũ mẽbra pulcra sunt. ſ etiam pulcre ꝛ decẽter ad inuicẽ sunt ꝯiuncta. ꝛ ideo ⌊ tota pulcra ꝛc̃. ꝛ macula nõ est ĩ te ⌋ id est. criminal' culpa. spõsa eñ nõ hꝫ maculam necꝫ rugã. qm̃ spõsus maculaꝫ suo sanguĩe lauit. ꝛ rugã crucis extẽsiõe deleuit. nũc ꝟo est absqꝫ macula. qꝛ nec est cecitas ĩ intellectu. nec impuritas in affectu nec vanitas ĩ effectu. ꝛ absqꝫ ruga. qꝛ nec est duplicitas in ꝟbo vel affatu.

Quarta pars.

v Eni de libano spõsa mea. veni de libano veni coronaberis ⌋. Hec ẽ vox spõsi spõsam vt ad se veniat exhortãtis. Quasi diceret. Prius dixi. ⌊ vadam ꝛc̃. ⌋. ꝛ ideo debes venire ad me. Igitur ⌊ veni ⌋. Ter aũt dicit ⌊ veni ⌋ ꝓpter fidem trinitatꝫ. Vel veni corde. veni ore. veni ope. Vel ⌊ veni ⌋ fide spe ꝛ charitate. Ex aũt liban⁹ bis dꝛ notat ipsi⁹ duplicẽ cãdorem. Liban⁹ eñ interꝓtatur candor. Primum ergo referꝛ ad candorẽ ꝯsciẽtie ꝛ intentionis. Secundũ ad candorem vite ꝛ opationis. Nota hic qd̃ dicit glosa d̃ libano monte. Sequiꝛ. ⌊ De capite amana de vertice sanyr ꝛ hermon ⌋. Istud dupliciter potest exponi. Vel ⌊ Veni de capite amana ꝛc̃. Veni de vertice sanyr ꝛc̃. ⌋ Vl' ⌊ veni ꝛ coronaberis de vertice. ꝛc̃. ⌋

Est aũt hic notandũ. ꝙ amana sanyr ꝛ hermon sunt mõtes in q̇bꝫ habitãt diuerse bestie ꝯuersantes que peccata diuersa signãt ꝟm suas interꝓtatiões. ⌊ Amana ⌋ eñ interꝓtatur inquiet⁹. ꝛ signat superbiam ⌊ Sanyr ⌋. id est. fetor. ꝛ signat luxuriam. Hermon. i. anathema. ꝛ signat auariciaꝫ. qꝛ se ꝛ sua a ꝓximoꝝ cõmunione auarus sepat. De his ergo vocaꝛ spõsa vt veniat relinquẽdo peccata. ꝛ veniẽdo ad penitentiã ꝛ veniã spõsi. Et ⌊ de cubilibꝫ leonum ⌋. i. de habitacul' demonũ. q̃ sunt corda sordida ꝑ peccatũ ⌋ ꝛ de montibꝫ ꝑdorum ⌋. i. de his q̇ nõ solũ sunt habitacula demonũ. ſ etiã sunt alijs alta refugia. vt male faciãt. De his ergo locis iubeꝛ eccĩa venire ꝟm ꝓmũ sensum lr̃e. Vel iuxta secundũ sensum dici poterit ⌊ coronaberiꝫ d̃ vertice amana ꝛc̃. ⌋ Nã ꝓdicatores dũ illos malos de quibꝫ dictũ est ꝯuertũt. tales cõuersi corona eoꝝ fiũt. ꝟm apostoluꝫ ꝓma Thi. ij. Sponsa igiꝛ primo fuit coronata stellis. s. apostolis. secũdo spinis. i. iudeis in rosas cõuersis. tertio de gẽtibus viciosis ꝛ postea ꝯuersis. ꝛ hoc est. ⌊ d̃ vertice amana ꝛc̃. ⌋. Quarto de mundi seductoribus ꝛ ꝑsecutoribꝫ. factis tamen ꝓdicatoribus. sicut patuit in Paulo. ꝛ hoc est ⌊ de cubilibꝫ leonũ ⌋ Quinto de mũdi ꝓncipibus obedientibꝫ. ꝛ hoc est de montibꝫ pardoꝝ. Sexto coronãda est gloria in honore. quãdo verus assuerus capiti hester dyadema regni imponet. Veni igiꝛ et coronaberis de istis vel istis septẽ modis. ꝛ hoc iuxta secundũ sensum

Quinta pars

v Vlnerasti cor meũ ⌋. Hec est vox sponsi amorẽ suũ ostẽdentis. ac ꝑ hoc spõsam vt ad se citi⁹ veniat exhortãtis dicẽs. ⌊ Vulnerasti cor meũ ⌋ qꝛ ꝓ amore tuo carnẽ assumpsi ꝛ mortẽ subij ⌊ soror mea ⌋ qꝛ coheres regni tui. ⌊ sponsa ⌋. s. ꝑ arram fidei. ⌊ vulnerasti cor meũ ⌋ bis aũt diciꝛ vulnerasti. ꝛ per hoc intelligit duplex vuln⁹. scꝫ vuln⁹ doloris. ꝛ vulnus amoris. vel vulnus passionis ꝛ vulnus cõpassionis ⌊ in vno oculoꝝ tuoruꝫ ⌋ id est. in vnitate ꝓdicantiũ qui oĩs idem docent. idẽ amãt. idẽ querũt. Vel vn⁹ oculus est cetus cõtemplantiũ. qui vnam petunt a domino. Alter vero oculus. scꝫ sinister est cetus actiuoꝝ et temporalium. Vel vnus oculus cetus audientiũ. quibꝫ est cor vnũ ꝛ aĩa vna ⌊ Et in vno crine colli tui ⌋. i. in vnitate intentionis

Sexta pars

q Vam pulcre sunt mamme tue soror mea sponsa ⌋ Hec est vox spõsi iterum pulcritudinẽ spõse commendãtis. Vbi sciẽdũ est ꝙ mãme sponsi pñt intelligi minores doctores. q̇ lac simplicis doctrine ꝑuul' ꝓpinãt. ꝛ cũ mãme indecẽtes videri soleãt ꝓpter grossiciem. pl⁹ tñ placet spõso grossicies simplicꝫ doctrĩe ꝙ̃ subtilitas. iõ laudat mãmas dicẽs. ⌊ ꝙ̃ pulcre sũt mãme tue ꝛc̃. pl'criora sũt vbera tua vĩo ⌋. s. lac qd̃ fluit ab vberibꝫ. s. simplex doctrĩa magꝫ ꝯpetit ꝑuul' ꝙ̃ vinũ sb̃tilitatꝫ

54

Et nota verbum glose hic ⌊⁊ odor vn
gentoꝝ tuoꝝ suꝑ omnia aromata⌋.id est.
fama fidei spūalium que ex charitate ꝓce
dit ⁊ virtutū.superat omnē delectatiōem
terrenā. Vel dic sicut glosa.⌊Fauꝰ distil/
lans labia tua spōsa⌋.i.sacra eloquia Dic
cōsequenter sicut glosa.⌊mel ⁊ lac sub lin
gua tua⌋.i.sermo tuꝰ dulcior est omī lactē
⁊ melle⌊⁊ odor vestimētoꝝ tuoꝝ⌋.i.fama
opeꝝ⌊sicut odor thuris⌋.id est.sicut vir/
tus orationis.vel vestimenta sponse sunt
electi.⁊c̄.

Septima pars

o Rtus cōclusus soror mea sponsa:
ortus ꝯclusus⌋Vox est spōsi.spō
se pulcritudinē aliter ꝙ͠ prius de/
scribētis. Cōparauerat em̄ eā mulieri for
mose.nc̄ orto seu culture fructuose. ⁊ cau
sam vide in glosa.Dicit ḡ.⌊Ortus ꝯclu/
sus ⁊c̄.⌋⁊ bis dic̄⌊ortus⌋de quo vide glo
sam ⁊ quare⌊ꝯclusus⌋.vide ibidē. Est
aūt hic notandū ꝙ ortus iste est ille quem
plātauit dn̄s ab initio Gen̄.j. in quo sin/
gule plante cuꝫ diuersis arboribꝫ.diuersi
sunt sancti. Lignū aūt vite xp̄us est. sed li
gnum sciētie vite boni ⁊ mali sunt docto/
res q̄ habēt sciam boni ⁊ mali In h̄ igit̄
orto sunt diuerse arbores. Sunt em̄ ibi
palme.i.ꝯstantes ⁊ victoriosi.cedri.i.hūi/
les ⁊ timorati.oliue.i.misericordes et pij.
amigdali.i.illi q̄ sunt ī fructu solidi. ⁊ alie
innumerabiles arbores ꝑciose.id ē.diuer
si virtuosi. Ibi etiā sunt aues. Nā hic sūt
alaude.i.alte laudātes.philomene.i.amo
re languētes.dicunt̄ em̄ a philos amor.⁊
mene defectꝰ.qꝛ ⁊c̄.cigni id est.ꝓpter xp̄um
dissolui cupiētes.corui.id est.ꝓphete sub
obscuritatis nigredine futura ꝑstolantes
ergo.⌊ortus ꝯclusus ⁊c̄⌋sed etiā⌊fons si
gnatus⌋.quia ꝯtinet plenitudinē aquaꝝ
viuentiū.fons aque.i.doctrine salientis ī
vitam eternā. Joh.iiij.⌊signatꝰ⌋qꝛ nemo
hunc fontē aperit nisi q̄ habet clauem da
uid.vel dicendū sicut glosa dicit. Se/
quit̄.⌊Emissiones tue⌋Emissiones ꝓprie
sunt aquaꝝ ⁊ fontiū. Ideo dicit ꝙ emissi/
ones ꝑdicti fontis sunt aque multe.i.ꝓp̄li
multi.q̄ efficient̄ paradisus. Vel dicēduꝫ
ꝙ emissiones tue.i.populi multi sunt pa/
radisus⌊maloꝝ punicoꝝ cū pomoꝝ fru/
ctibꝫ⌋. Per mala punica q̄ ꝑmo ponit ītel
ligit martyres.ꝑ poma vero cōmunia.alij
fideles intelligunt̄.⁊ alij om̄s ip̄m spōsuꝫ
delectant velut paradisus. Vel sunt⌊pa/
radisus⌋.i.ortus quietꝰ ⁊c̄. Item⌊emissi
ones tue⌋sunt⌊cipri cū nardo⌋.cyprꝰ nō
capitur hic ꝓ insula.sed ꝑ quadaꝫ arbore
aromatica.cuiꝰ semē est candidū.cui adhi
betur oleū.⁊ inde efficit̄ vngentuꝫ regale.
ꝑ hoc aūt significat̄ castitas.de qua dicit̄
Sap.iiij. Quā pulcra est casta generatio
cū charitate. Sed qꝛ ex castitate plerūqꝫ
oritur tumor suꝑbie.ideo recte nardus cy
pro cōiungit̄.quia nardus spicā habet et
aliū fructū nō habet.⁊ humiles significat
quia cū omīa bn̄ fecerint dicūt.serui inuti
les sumꝰ. Cetera que sequunt̄ exponant̄ si
cūt glosa dic̄. Summa aūt huiꝰ littere
est.ꝙ ecclesia est fons.cuiꝰ emissiones sūt
paradisus.i.delectabilis abundātia ma/
lorū punicoꝝ ⁊ alioꝝ que in lr̄a ponūtur.
que oīa sub varijs similitudinibꝫ ⁊ metha
foris signāt diuersas ꝟtutes vel diuersos
virtuosos de fonte eccl̄ie ꝑ sacrā doctrinā
suauiter emanātes Et qꝛ sponsus spōsam
fonti cōparauerat.adhuc ꝯtinuādo et de
clarando qꝺ dixerat subdit.⌊fons ortoꝝ⌋
id est.tu es fons ex quo ꝓcedit aqua lacri
maꝝ ⁊ grāꝝ ꝑ quā irrigant̄ om̄s orti.id ē.
om̄es q̄ fructū faciūt.sed nō solū fons or/
torum.ſꝫ etiā tu es⌊puteꝰ aquaꝝ viuēti/
um⌋.i.spūaliter viuere facientiū. Jo.iiij.
vide glosam quare fons ⁊ puteus dicat̄.
⌊que fluūt impetu de libano⌋.i.q̄ fluunt
abundāter de monte dei cādido.scilicꝫ ꝺ
monte celesti

Octaua pars

s Vrge aquilo⌋Vox est spōsi spon/
sam ad patiam inuitātis. Ipsius
em̄ pulcritudinē ꝯmendauerat sub specie
mulieris alliciētis formositatis. ⁊ sub sil̄i
tudine orti redolētis suauitat̄. Sed q̄a ī
tribulatōe formositas spōse multū relucꝫ
⁊ suauitas multū redolet.ideo spōsus spō
sam suā ad tribulationū patientiā exhor/
tatur dicens.⌊Surge aquilo et veni au/
ster⌋Quasi diceret.⌊surgat aq̄lo⌋.i.ven/
tus tribulatōis.⁊ veniat auster.i.ventꝰ ad
iutorij spūssancti seu diuine cōsolationis
⌊perfla ortū meum⌋.i.fideles ecclesie⌊vt
fluāt aromata illiꝰ⌋.id est.vt suauiꝰ redo/
leant fideliū virtutes. Vel⌊Surge aqui
lo⌋.i.infer tribulationē vel blandiēdo vl̄
ꝑsequendo.⁊c̄.sicut glosa. Vel dyabolus

potest dici aquilo qn̄ tēptat p aduersitatē
ꝛ auster qn̄ p psperitatē. Sil'r spūssanct⁹
diceret aquilo qn̄ immittit timorē. sed au
ster cū accēdit amorē. ꝛ sic de vtroqꝫ pt lit
tera intelligi ꝛ remanet eadē ꝯstructio ꝛ ī
tentio littere

Capitulum q̇ntum

v Eniat dilect⁹ me⁹ in ortum suuz ⌋
Hoc est q̇ntum capitulū h⁹ libri
qd̄ ꝯtinet nouē ptes. Quaꝝ prima
est vox spōse ad ea que spōsus immediate
dixerat rn̄dentis. Vn̄ qꝛ eccl̄ia audiuit se
temptatiōibꝫ pbandā. ipa puisioni dilecti
nō ꝯtradicit. sꝫ ne superet̄. auxiliū ipsi⁹ q̄/
rit. q̇ nō patitur temptari supra id qd̄ pos/
sumus. Dicit ergo. ⌊ Ueniat dilect⁹ meus
in ortū suū ⌋ Quasi diceret. Qui pmisit se
futuꝝ mecū vsqꝫ ad ꝯsummationē seculi.
modo cū magis indigeo ei⁹ p̄ntia me ꝯso
letur ꝛ maiori gr̄a me visitet. veniēdo ⌊ in
ortū suū ⌋ ꝛ ortū quē plantauit ampli⁹ irri
gando ⌊ ꝛ comedat fructū pomoꝝ suorū ⌋
id est. totū sibi vēdicet. vel comedat ne for
te eruca vel locusta vel brucus vl' rubigo
opa sanctoruz vel filios spūales deuoret.
⌊ Ueniat ḡ ⌋ ad irrigandū ꝛ ad custodien
dum. vel ad spaciandū. vel ad comedēdū.
Hic aūt est notandū q̇ h̄ potest exponi
de aduētu xp̄i spūali in mēte. vel de aduē
tu corpali ad mortē. vel de aduentu finali
ad iudicium

Secūda pars

v Eni in ortū meū ⌋ Hec est vox spō
si ad ea q̄ sponsa dixerat rn̄dentis
Quasi diceret. qd̄ petis iam feci. ꝛ
ideo ⌊ veni ⌋ mecū ⌊ in ortū ⌋ .s. errātes cor
rigendo ꝛ cetera. vt ī glosa. ⌊ Messui mir
ram meā cū aromatibꝫ meis ꝛc̄. ⌋ .i. marty
res cū ꝯfessoribꝫ ꝛ omnibꝫ aliis. qui fama
bonoꝝ opeꝝ sunt insignes. ī horrea cele/
stia trāsportaui. Uel potest exponi vt sit
vox eccl̄ie p̄mitiue ad eccl̄iam modernam.
Quasi diceret. Tu inuitas me solū ad po
ma que mirram ꝛ aromata. i. martyres et
apl'os metere siue colligere ꝯsueui. Ho/
die eīm in eccl̄ia colligunt̄ poma. i. fructus
min⁹ pfecti. sꝫ tūc in eccl̄ia p̄mitiua collige
bant̄ fruct⁹ magis pfecti. Meli⁹ est tamē
q̇ hec sit vox spōsi ad spōsam ꝛc̄. Seq̇/
tur. ⌊ Comedi fauū cū melle meo. Come
di ⌋ .i. in corp⁹ meū mysticum traduxi. ⌊ fa
uum ⌋ .i. cetū ꝯfessoꝝ. pabulū luminis. va
sa dulcedinis ⌊ cū melle meo ⌋ .i. cum ipsā
dulcedine q̄ eos repleui ⌊ bibi vinum me
um ⌋ .i. doctores spū feruētes. lacrimis flu
entes. alios inebriantes ⌊ cū lacte meo ⌋ .i.
cū infirmis ꝛ debilibꝫ ꝛ simplicibꝫ Ul' dic
sicut glosa. Sꝫ qꝛ iustū est vt satiato dn̄o
famuli in secūda mēsa comedāt ꝛ reficiāt̄
ideo subdit ⌊ Comedite amici ⌋ .i. ꝯgaude
te mihi in spūali cōuiuio. hic in p̄nti. Uel
⌊ Comedite ⌋ .s. fauū. i. eloquia mea dul/
cia. sꝫ tn̄ difficilia. ⌊ ꝛ bibite ⌋ .i. facilia. Ad
hoc ꝓpositū allega verbuꝫ glose. Uel dic.
⌊ Comedite ⌋ .s. hic dura p̄ceptoꝝ ꝛ tribu/
lationū. vt bibatis in futuro vinū omniū
ꝯsolationū. ꝛ ibi ⌊ inebriami ⌋ Juxta dc̄m
psalmi. Jnebriabunt̄ ab vbertate domus
tue. ꝛ torrēte voluptatis tue potabis eos.
ꝛ ideo hic ⌊ amici ⌋ sꝫ in futuro ⌊ charissi/
mi ⌋ Uel ⌊ amici ⌋ qꝛ amātes vel amati. sꝫ
⌊ charissimi ⌋ qꝛ care empti

Tertia pars.

e Go dormio ⌋ Hec est vox eccl̄ie te
pidos exhortātis. vt ī ortū sponsi
veniāt seipam dans ī exemplū di
cens. ⌊ Ego dormio ⌋ Quasi diceret. Nō
sum tepida. nec sum torpori dedita. quiā
⌊ Ego dormio ⌋ .i. exteri⁹ ꝯtēplatiōi vaco.
ꝛ ab īpetu psecutionū ꝛ strepitu actionuꝫ
ꝛ corpali solicitudine q̇esco ⌊ ꝛ cor meum
vigilat ⌋ .i. rōis ꝛ intētionis ocul⁹ vigilat.
ꝛ ne tpe q̇etis p blandicias fallat̄ puidꝫ ꝛ
laborat. vl' de somno corpis ⌊ ego dormio
ꝛc̄ ⌋ .i. iuxta ꝟbū xp̄i. Spūs q̇dē pmpt⁹ est
caro aūt infirma. Causam ꝟo q̄re cor suū
vigilat subdit cum dic̄. ⌊ Uox dilecti mei
pulsantis ⌋ Quasi diceret. Ego volo qui/
escere. sꝫ ip̄e ad laborē inuitat. Vn̄ ⌊ vox ⌋
id est. inspiratio ⌊ dilecti mei ⌋ facta est mi
hi ad cor meū qd̄ vigilat ⌊ pulsantis ⌋ .scꝫ
vtraqꝫ manu. i. bn̄ficijs ꝛ flagellis. ꝛ dicē/
tis ⌊ aperi mihi ⌋ .s. auditoꝝ corda. vt ītret̄
ꝛ cenā faciā cū illis ꝛ ipi mecū. Apoca. iij.
Uel vt dicit glo. Et quare h̄ facere debe/
at subdit causas. qꝛ ⌊ soror mea ⌋ .i. coheres
regni ⌊ amica mea ⌋ secretoꝝ ꝯscia ⌊ colum
ba mea ⌋ simplex nō inuida ⌊ immaculata
mea ⌋ qꝛ in flumine sanguis mei lota. Uel
vt dicit glosa. Uel ⌊ soror mea ⌋ .in incar/
natione ⌊ amica ⌋ ex passione ⌊ columba ⌋ .
ex spūssancti receptōne ⌊ immaculata ⌋ .ex
baptismi lotiōe Sequit̄. ⌊ Quia caput
meū ⌋ Alia causa quare dꝫ sponsa surgere

⌊quia caput meũ⌋.i.ego q̃ sum caput. scz deꝰ⌊plenũ est roꝛe⌋deꝰ em̃ quãtũ est ĩ obstinatis absq3 hospitio remanet. ⁊ nocturno roꝛi seu pluuie noct3 exponit̃⌊⁊ cincinni mei⌋.i.capilli crispi.q̃ sunt fideles inuicem amoꝛe mutuo colligati. ⁊ xp̃o capiti coherẽtes⌊pleni sunt guttis noctiũ⌋.i.patiunt̃ frigoꝛa ꝑsecutionũ ⁊ temptationu3 demonũ. Uel dic vt glosa. Uel moꝛaliter quia⌊caput⌋.i.clerꝰ⌊abundat roꝛe⌋.id ẽ delicijs⌊cincinni⌋.i.fideles subditi⌊abũdant guttis noctiũ⌋.i.ignoꝛãtijs et pc̃tis ideo surge

Quarta pars Capituli q̃nti.

e Xpoliaui me tunica mea⌋Hec est vox spõse suã obedientiã oñdent3. sed tñ timoꝛẽ ⁊ tremoꝛẽ suũ declarantis. vñ quia spõsus spõsa3 excitauerat vt de doꝛmitiõe ꝯtemplatiõis surger3 ad solicitudinẽ regendaꝝ aĩaꝝ. iõ ipa nõ inobediens .s3 de iniũcto officio metuẽs. rñdet dicẽs⌊Expoliaui me tunica⌋. Uñ tunica ista est tpaliũ cura. vl̃ vita actiua. vl̃ peccatoꝝ macula. Dicit ḡ eccĩa in ꝯtẽplatione existẽs⌊Expoliaui me tunica mea⌋id est. oĩbꝫ p̃dictis renũciaui⌊quõ induar ea⌋.i.quõ iteꝝ ad p̃dicta reuertar⌊Laui⌋scz lacrimis cõpunctiõis vel deuotionis vel exultatiõis⌊pedes meos⌋.i.om̃e lutũ peccati. ⁊ oẽm puluerẽ affectꝰ terreni.⌊q̃modo inq̃nabo eos⌋Quasi diceret. Non potero foꝛ3 ambulare nisi aut lutũ cõtraham aut puluerẽ. Uel dic cũ glosa S3 quia spõsa timoꝛis ⁊ ꝑiculi causas p̃misit ꝯsequẽter vigoꝛis ⁊ auxilij rõem inducit. scz quia⌊dilectꝰ meꝰ misit manũ suã ꝑ foramẽ⌋. Quasi diceret. Et si ꝑicula egrediendi timeã. tñ in dilecti mei auxilio ꝯfidẽt̃ agam. Nã⌊dilectꝰ meꝰ misit manũ sua3⌋. id est. ꝟtutẽ suã ⁊ auxiliũ suũ ⁊ vigoꝛẽ.⌊ꝑ foꝛamẽ⌋timoꝛ3⌊⁊ vẽter meꝰ intremuit ad tactũ eiꝰ⌋.i.molles ⁊ debiles cõpũcti sũt. Uide glosam. Et iõ⌊surrexi⌋.s.a doꝛmitione ⁊ q̇ete vite ꝯtẽplatiue ad laboꝛẽ actiue.⌊vt aperirẽ dilecto meo⌋.s.p̃dicando ⁊ docẽdo. s3 p̄us cepi facere ⁊ post docere Uñ⌊manꝰ mee⌋.i.oꝑa mea⌊distillauerunt⌋.i.alijs circũquaq3 exp̃sserũt⌊mirram⌋.i.exemplũ amara patiẽdi ₰m glosã. Uel manꝰ iste p̃nt dici p̃lati.q̃ mirrã.id ẽ. pñia3 debẽt alijs distillare. ⁊⌊digiti mei⌋id est. illi q̃ subtilioꝛa ⁊ spũalia p̃dicãt⌊pleni sunt mirra ꝑbatissima⌋.i.pñia ꝑfectoꝝ vñ mirra p̄ma est asperitas discipline. secunda ꝟo increpatio doctrine. s3 tertia executio sñie. ⁊ ista est mirra ꝑbatissima Ul̃ mirra p̄ma est pñia peccatoꝛũ. sc̃da pñia iustoꝝ. tertia pñia ꝑfectoꝝ. Prima est probata. secũda ꝑbatioꝛ. s3 tertia ꝑbatissima.⌊pessulũ hostij mei⌋.i.omne illud q̃d gr̃e diuine resistere potuit.⌊aperui dilecto meo⌋.i.a coꝛdibꝫ subditoꝝ p̃dicãdo remoui vt ĩtraret⌊at ille declinauerat atq3 trãsierat⌋.q2 hic nõ ad plenũ s3 exilit̃. vide glosam. ⁊ iõ⌊aĩa mea liquefacta est⌋.i.ĩ aquã lacrimaꝝ resoluta. vl̃ cũ glosa.⌊Ut⌋.id ẽ postq3⌊dilectꝰ meꝰ locutꝰ est⌋. Dũ em̃ ḱuꝰ scz moyses locutꝰ est. aĩa eccĩe timoꝛe ꝯgelata est. s3⌊vt dilectꝰ⌋.s.deꝰ pr̃⌊locutꝰ ẽ⌋. in filio⌊aĩa⌋eccĩe⌊liquefacta est⌋.s.ĩ dilectionis feruoꝛe

Quinta pars.

q Uesiui⌋Hec ẽ vox eccĩe siue spõse spõsum suũ querẽtis. Uñ quia ipa dixerat spõsum ab ea declinas se ⁊ trãsisse. ne ipe clare ⁊ plenarie videret̃ Jõ subdit spõsa dicẽs.⌊Quesiui⌋vt abundantiꝰ fruerer dilecto. ⁊ ꝑfecte cognoscerem⌊⁊ nõ inueni illũ⌋.q2 illa duo reꝁuant̃ in patria⌊vocaui⌋oꝛõe. intẽtione. ⁊ oꝑatione.⌊⁊ nõ rñdit mihi⌋.i.nõ se mihi ĩdicauit. quia coꝛpꝰ q̃d coꝛrumpit̃ aggũat aĩam. S3 ne desperarẽ ex absentia sponsi⌊inuenerũt me⌋querentẽ anxie ⁊ curiose.⌊vigiles⌋.i.pꝛelati doctoꝛes vel predicatoꝛes curiose vigilãtes.⌊q̃ circueunt ciuitatẽ⌋.i.eccĩam ex officio circũquaq3 visitant. Jsti⌊inuenerũt me⌋.s.anxiã ꝯsolando. ⁊ curiosam rep̄mendo⌊ꝑcusserũt me⌋. id est. mag3 cõpunxerũt me ad querendũ.⌊⁊ vulnerauerũt me⌋.s.gladio spũs. q̃d ẽ verbũ dei.i.doloꝛẽ pñie intulerũt.⌊tulerũt palliũ meũ⌋.s.vt nuda xp̃m nudũ seq̃rer. omnia relinquere fecerũt. Ul̃ dic cũ glosa. Uel palliũ poss3 ĩtelligi velamen legis veter3 testamẽti. ⁊c̃.

Sexta pars

a Diuro vos filie hierl̃m si inueneritis dilectũ meũ vt nũcietis ei q̃a amoꝛe langueo⌋Hec vox sponse adolescẽtulas alloquẽtis. Uñ q2 id quod a pluribꝫ querit̃ citiꝰ inuenit̃. iõ ipsa eas hoꝛtat̃ vt spõsum suũ secũ querãt. vel q̃a q̃nq3 minoꝛibꝫ reuelat̃ q̃d maioꝛibꝫ latet.

vt .i. Coꝛ. xiiij. Jdõ spõsa adolescẽtulas ex
hoꝛtatur vt spõsum querãt ⁊ languoꝛẽ su
um annũcient eidẽ nõ dicit ꝙ eũ adducãt
sed ꝙ ei nũcient. quasi secura sit ꝙ ipe qui
tm̃ diligit ⁊ qui tantũ diligit̃. si sciret lan-
guoꝛẽ sponse non sustineret nec tardaret.
Similiter Joh. xj. vbi dicit Martha ad
Jhm. veni ⁊ vide. nõ dic̃. suscita Lazarũ
Et Joh. ij. dic̃ Maria. vinũ nõ hñt. non
dicit ꝯuerte aquã in vinum. Lr̃a est clara
cũ glosa. Uel hec potest esse vox ad aĩas
sanctas q̃ in celo dilectũ vidẽt ⁊c̃.

Septima pars

q Ualis]. Hec est vox adolescentu
laꝝ rñdentiũ ⁊ dicentiũ [qualis]
id est. cuiꝰ speciositatis vel suaui-
tatis [est dilectꝰ tuꝰ ex dilecto] .i. filiꝰ q̇ est
[dilectus ex dilecto] .i. ex patre. vñ hoc di
cit ad differentiam dilecti qui ex nullo est
scꝫ patris. O igit̃ [pulcerrima mulierum
qualis est dilectꝰ tuꝰ] ꝺm qđ ipe procedit
[ex dilecto] .i. ex patre. id est dic qual' ipse
est ꝺm diuinitatẽ. Sꝫ iteꝝ [qualis est di-
lectus tuꝰ] .s. ꝺm humanitatẽ [qꝛ sic adiu
rasti nos] vt eũ tecũ queramꝰ

Octaua pars

d Jlectus meꝰ cãdidus] Hec ẽ vox
spõse adolescẽtulis rñdent' et di-
centis. [dilectꝰ meꝰ candidꝰ] .ꝺm
diuinitatẽ. qꝛ candoꝛ est lucis eterne [⁊ ru
bicũdus] ꝺm humanitatẽ. scꝫ in passione
vel [candidꝰ] in natiuitate. ⁊ [rubicũdꝰ]
in cruce. vel [candidꝰ] in domo herodis
⁊ [rubicũdus] in p̃toꝛio pilati [electus ex
milibꝫ] .i. p̃ omnibꝫ hominibꝫ et angelis.
Heb. j. vel quia speciosus forma p̃ filijs
hominũ [caput eiꝰ] .i. diuinitas vl' diuia
sapiẽtia [auꝝ optimũ] .i. omni alteri sapi
entie incõparabilis. sicut auꝝ alijs metal
lis est incõparabile. [come eiꝰ] .i. cogitati
ones eiꝰ [sicut elate palmaꝝ] .i. alte. recte.
⁊ sublimes. ideo [elate] .i. alte. [nigre q̃si
coꝛuus] .i. humiles ⁊ mũdo despicabiles
Uel [come] sunt humane fragilitates ⁊
infirmitates que caput xp̃i .i. diuinitateꝫ
velabant [Oculi eiꝰ] .i. dona spiritusſcti.
⁊c̃. ꝑsequere sicut glosa. Uel oculi isti pñt
intelligi doctores vel p̃lati. q̇ colũbis cõ-
parant̃. vt supꝛa p̃mo capitulo [Gene ip-
sius] Jste gene ꝺm glosam sunt modestia
⁊ pietas xp̃i. ⁊ dic vt glosa. [Labia eius]
id est. verba xp̃i. vt glosa dic̃. Uel duo la-
bia duo sunt testamẽta [Manus eiꝰ] .i. v̾
tutes xp̃i opatiue. [que fuerũt toꝛnatiles]
id est. in nullo rep̄hensibiles. ad om̃e opꝰ
bonũ volubiles [auree] p charitatẽ. [ple
ne iacinctis] .i. operibꝫ virtuosis ⁊ p̃ciof.
vel dic cũ glosa. [Uenter eiꝰ eburneus].
id est. humanitatis fragilitas. sicut glosa.
[crura eiꝰ] .i. apostoli vel alij foꝛtes eũ su
stinentes. ⁊c̃. vel dic ꝺm glosam alit̃. ⁊ vi-
de [Species eiꝰ vt libani] .i. vniuersalis
decoꝛ. vel vniuersa mẽbꝛa. vide glosam.
Jp̃e est candoꝛ lucis eterne. ideo libanus
qui candidꝰ interp̃tat̃. ip̃e est mons in ver
tice omniũ montiũ. ⁊ inter oẽs altissimus
[Guttur illiꝰ suauissimũ] .internꝰ sapoꝛ.
dic vt glosa. Finaliter cõcludit. [Tal' est
dilectus meꝰ] quem ego diligo. [⁊ ip̃e est
amicꝰ meꝰ] quia ip̃e me diligit. vl' cũ glo
sa. [O filie hierusalem]. Et ideo quera-
mus eũ vt dixi

Nona pars.

q Uo abijt] Uox est adolescẽtulaꝝ
respõdentiũ sponse et dicentium.
[Quo abijt dilectꝰ tuꝰ] qñ p̃ñtiaꝫ
suã subtrarit [O pulcerrima mulierum.
quo dilectꝰ tuꝰ declinauit]. Oñ vbi sole-
bat inueniri. nõ ampliꝰ inuenit̃. Abijt er-
go a synagoga ⁊ declinauit ad gẽtes. Dic
ergo nobis. quo abijt ⁊c̃. [⁊ queramꝰ eum
tecũ] qꝛ sine ꝯsoꝛtio eccle nõ recte querit̃
xp̃s. ideo nec inuenit̃

Capitulum sextum

d Jlectus meꝰ] Hoc est sextũ capi-
tulũ huiꝰ libꝛi ꝯtinẽs septẽ partes
Quaꝝ p̃ma est vox eccle ad q̃stio
nem adolescẽtulaꝝ rñdentis. Querebant
em̃ p̃us [quo abijt ⁊c̃] Nũc vero ip̃a rñ-
det. [dilectꝰ meꝰ ⁊c̃]. oñdens p h̃ dilectuꝫ
suũ in seip̃am descẽdisse. qꝛ ip̃a est oꝛtꝰ. vt
supꝛa patet. dic cũ glosa. ⁊ ideo vidẽs spõ
sa quãtũ spõsus in hoc oꝛto delectetur ait
[Ego dilecto meo] supple in me ⁊ in alijs
locũ p̃paro ⁊ [dilectꝰ meꝰ mihi]. supple lo
cum p̃parat receptiõis apud se [qui pasci
tur inter lilia]

Secũda pars

p Ulcra es] Hec est vox spõsi. spõ-
se ⁊ adolescẽtulis q̃rentibꝫ assistẽ-
tis. eaꝝq3 deuotis affectõibꝫ rñdẽ
tis. vide glosam. Rñdet igit̃ spõsus ⁊ spon
sam cõmendat dicẽs [Pulcra es] .s. desi-
derio q̇ me queris. ꝺm glosam [⁊ suauis]

sc3 eloquio q̄ alias adolescētulas ad me q̄
rendū inuitas. ⌊ ꝛ decora ⌋.s. bonis opib9
exteri9. Uel ⌊ pulcra es ⌋ in aspectu. suauis
in affectu. ꝛ decora i effectu ⌊ sicut hierl'm
terribilis ⌋.i. nō min9 in tua pulcritudine
admirabilis q̄3 fuit hierl'm.i. p̄mitiua ec/
clesia assumpta de iudeis. hic em̄ loquit
spōsus d̄ eccia assumpta ex gētib9. Ul' dic
⌊ terribilis ⌋.s. hereticis impijs ꝛ p̄uersis.
Uel dic ⌊ terribilis ⌋.s. ex multis. Primo
ex numero ꝛ fortitudine bellatoꝝ. Secū
do ex lōgo exercitio ꝛ labore armoꝝ. Ter
tio ex zelo ꝛ vnanimitate pugnatorum.
Quarto ex p̄sidio ꝛ defensione angeloꝝ.
ꝛ qd̄ pl9 est ex p̄ntia ꝛ assistētia regis xp̄i. q̄
p̄mptus est ad p̄tectionē suoꝝ subditoꝝ.
ꝛ ideo nō miꝝ si sit terribilis. q2 etiā ip̄a ē
⌊ vt castroꝝ acies ordinata ⌋. Habuit eni3
diuersas acies. In p̄ma xp̄m regē cū cetu
apostoloꝝ. In secūda exercitū martyru3
robustoꝝ. In tertia cumulū sanctoꝝ con
fessoꝝ. In quarta t̄pe antixp̄i habebit de
omni genere electoꝝ. S3 prochdolor ip̄a
nūc habet in medio istaꝝ acieꝝ. turbā ma
gnam. pluriū inualidoꝝ Quia s̄̄o spon
sus dixerat. ⌊ pulcra es ⌋.s. ex voluntate et
desiderio q̄ me queris. s̄m qd̄ dicit glosa.
ideo nūc vt desiderio querēdi moderatio
nem īponat: subdit. ⌊ Auerte oculos tu/
os a me ⌋ vbi nō desideriū cognoscēdi. sed
curiositatē inq̄rendi vitup̄at. p̄ quo vide
glo. Igit ⌊ auerte oculos tuos q̄a ip̄i me
auolare fecerūt ⌋.i. nō ex toto tuo desiderio
abesse volui ⌊ q2 oculi tui ⌋.i. intētio ꝛ affe
ctio ad te ⌊ me auolare fecerūt ⌋ q̄ em̄ p̄us
abijt ꝛ declinauit. nūc auolat.s. vt auidi9
requirat. vt grati9 recipiat. vt cautius cu
stodiat. vt curiosi9 cōpescat. vt subdit3 im
pendat. vt ardenti9 diligat. xp̄s em̄ q̄ren/
tib9 eū nō deficit. s3 plerūq3 dū abesse cre/
ditur p̄sens existit. Ideo ip̄e dicit. Queri
te ꝛ inuenietis

Tertia pars

c Apilli tui ꝛc̄ ⌋. Hec est vox sponsi
spōsam cōmendantis. Un̄ sic di/
cit glosa. ne eccia grauiter ferret ꝙ
a dilectiōe dilecti suspēditur. Ideo sequi
tur descriptio ei9. In qua assimilat illi p̄/
mitiue eccie hierl'm. de qua nō est dubiū.
q̄n amica dei fuerit. Un̄ sciendū tripli
cem fore ecciam. Prima fuit eccl'ia primi
tiua de iudeis. que hierusalē vocat. Se/
cunda fuit eccia p̄mitiua de gētibus Ter
tia erit de collectōe iudeoꝝ ꝛ gentiū. ꝛ erit
tunc plenitudo eccie. que nō erit quousq3
reliquie israel salue fiet Secūdo scien/
du3 ꝙ hic repetunt iidē versiculi q̄ supra
positi ꝛ expositi sunt. vsq3 ibi. ⌊ Sexagin/
ta ⌋. ꝛ ideo p̄cedentia exponant vt p̄us Et
versus Sexaginta ꝛc̄. exponat sicut glosa
docet. ꝛ bn̄ ⌊ Adolescētule aūt quaꝝ n̄ est
numer9 ⌋ sunt incipiētes vel fragiles vl' ci
ues celestes s̄m glosam. ⌊ Una est ⌋ quare
vna vide glosam ⌊ colūba ⌋ p̄pter simpli/
citatē. fecunditatē. māsuetudinē. ꝛ amor3
insep̄abilitatē. Bis aūt d̄r vna p̄pter vnita
tem fidei. ꝛ vnitatē charitat3 ⌊ p̄fecta ⌋. q̄a
p̄ dilectiōem q̄ est legis plenitudo ꝯsūma
ta. vel q2 iā capiti suo xp̄o vnita. ⌊ vna est
matri sue ⌋ Hec mr̄ est gr̄a. cū qua. p̄ qua3
ꝛ ex qua vna est. vel est celestis hierusale3.
que mat ei9 d̄r. q2 eā generat. nutrit. amat
ꝛ custodit. nā om̄e donū p̄fectū desursum
est. cū qua ⌊ vna est ⌋.s. vnitate amor3. ⌊ ele
cta genitrici sue ⌋ Hec genitrix est eccia p̄
mitiua de iudeis. q̄ eā in fide genuit. cui9
electa d̄r. q2 ip̄a multas spurias simul p̄/
duxit. Est aūt summa hui9 l̄re. q2 eccia p̄/
mo cōmendata est ex sue pulcritudinis de
scriptione ⌊ capilli ꝛc̄ ⌋ Secūdo ex sui ma
gnifici stat9 declaratōne ⌊ sexaginta ꝛc̄. ⌋.
Tertio ex suoꝝ membroꝝ vnitate ꝛ perfe
ctione ⌊ vna est ꝛc̄. ⌋ Quarto cōmendat ex
intuentiū admiratōne ⌊ viderunt ꝛc̄. ⌋.
Ubi notandū ꝙ filie solū vidēt spōsa3
quia oīs gloria ei9 ab intus est. oculi autē
stultoꝝ in finib9 terre. q̄ interiora ei9 nō at
tendūt. tū quia visum habēt ad terrena to
taliter intentū. tū quia luminositas spōse
visum coꝝ excecat. Iō d̄r. ⌊ Uiderūt eam
filie syon ꝛ beatissimā p̄dicauerūt ⌋. beatā
ex diuitijs sp̄ūalib9. beatiorē ex suis gene/
ralib9. s3 beatissimā ex spōsi amplexib9. ⌊ et
regine ꝛ ꝯcubine laudauerūt eā ⌋ Licet ei
sole filie s̄̄e videāt spōsam. tū tam ⌊ regine
ꝛ q̄3 ꝯcubine ⌋.i. tā boni q̄3 mali laudāt eā.
s3 iste sicut veri testes. ille s̄̄o sicut hystrio
nes. Moralisa hic.

Quarta pars

q Ue est ista q̄ p̄gredit quasi auro/
ra ꝯsurgēs ꝛc̄. ⌋. Hec est vox syna
goge admirātis. Ip̄a em̄ i nouis/
simis t̄pib9 vidēs ecciam de gentib9 p̄ to/
tum orbē extēsa3 inde cōpūcta ꝛ admirās

ait. Que est. ꝛc̃. Ubi notandũ ꝙ cõpaꝛ̃
auroꝛe. lune ꝛ soli. Auroꝛe in penitẽtibꝫ ꝛ
ꝯtritis. Lune in secularibꝫ ꝛ actiuis. So
li in ꝑfectioꝛibꝫ ꝯtẽplatiuis. Uel dꝛ auro
ra ꝓpter lumen sciẽ. Luna ꝓpter splẽdoꝛez
grẽ. Sol ꝓpter lucẽ glᷓe. Uel auroꝛa ĩ pa
triarchis. luna in ꝓphis. sol in aplᷓis. Itez
beata ꝟgo fuit auroꝛa in annũciatiõe. lu/
na in ꝯceptiõe. sol in assumptõe. Itẽ ani/
ma sancta cõparaꝛ̃ auroꝛe in oꝛõe. lune in
oꝑatiõe. soli in ꝯtẽplatiõe. Uel est auroꝛa
in moꝛtꝭ termino. luna in purgatoꝛio. sol
in celi solio. Diciꝛ̃ autẽ eccĩa terribilis vt
castroꝝ acies oꝛdinata. maxime ꝓpter tꝑs
antixp̃i qñ erit crudelissimus ꝯflict⁹. Uel
vt glosa

Quinta pars

Escendi in oꝛtũ nucũ ⌋ Hec ẽ vox
d spõsi ad ꝑdictã q̃stionẽ rñdentis.
Unñ synagoge admirãti ꝛ querẽti
⌊ Que est ꝛc̃ ⌋. rñdet spõsus. ⌊ descẽdi. ꝛc̃ ⌋.
Est aũt rñsio indirecta. qꝛ questionẽ ñ sol
uit. sꝫ laudibꝫ spõse in q̃stione exꝑssis. lau
des alias suꝑaddit cõparãs eã oꝛto. ꝓpter
causas alias dictas. sꝫ dic̃ ⌊ oꝛtũ nucum ⌋
ꝭm vnã lr̃am. qꝛ extra amaritudo. interi⁹
dulcedo ⌊ Descẽdi ⌋ igiꝛ̃ ⌊ in oꝛtũ meum ⌋.
vel ⌊ in oꝛtũ nucũ ⌋ ꝭm aliã lr̃am. i. ĩ eccle/
siam gentiũ. ꝛ iõ ipa nũc ꝑgrediꝛ̃ ꝛ ascen/
dit. Quare ꝟo ipẽ descẽdit causaꝫ subdit.
⌊ vt viderẽ ꝛc̃. poma ꝯualliũ ⌋. i. doctoꝛes
ꝛ ꝑdicatoꝛes hũiliũ ⌊ si floꝛuissꝫ vinea ⌋. i.
si ꝑ ꝑdicatiõem doctoꝝ eccĩa initia bone
vite dedisset. ⌊ ꝛ germinassent malapuni/
ca ⌋. i. fructũ bonoꝝ opeꝝ ꝓduxissent. Ul̃
dic vt glosa

Sexta pars

Esciui ⌋ h̃ est vox synagoge suã ce
n citatẽ ꝛ ignoꝛantiã accusantis ꝛ ex
cusantis. ꝛ dic̃. ⌊ Nesciui ⌋. s. predi
cta. Et causam subdit. ⌊ aĩa mea ⌋. i. aĩalis
ratio ⌊ ꝯturbauit me ⌋. i. excecauit ꝛ igno/
rantẽ fecit. s. ꝓpter hypocrisim phariseoꝛũ
traditiones scribaꝝ. auariciaꝫ sacerdotũ.
ꝛ ambitionẽ ꝑncipũ. ꝛ iõ ⌊ ꝓpter q̃drigas
aminadab ⌋ ꝑdicta em̃ fuerũt quattuoꝛ q̃
drige q̃ xp̃m ad moꝛtẽ traxerũt. ꝛ sunt ⌊ q̃/
drige aminadab ⌋. i. ꝓplᷓi volũtarij. ad moꝛ
tem xp̃i. Aminadab em̃ interꝑtaꝛ̃ popul⁹
spõtane⁹. Popul⁹ ḡ iudeoꝝ spõtanee sine
causa iusta xp̃m crucifixerũt. dimittentes
barrabã. ꝛ hec fecerũt ꝓpter q̃ttuoꝛ causas
ꝑdictas. vt patet ĩ euãgelio. ꝛ ista fuit cau
sa ignoꝛãtie ꝛ cecitatis synagoge iudeoꝛũ
Uel dic ⌊ Nesciui ⌋. s. ꝑdicta ꝛc̃. ⌊ sꝫ anima
mea ꝯturbauit me ⌋. i. cõpuncta sum. ⌊ ꝓ/
pter q̃drigas ꝛc̃ ⌋. i. ꝓpter ꝑdicatiõꝫ q̃ttuoꝛ
euangelioꝝ xp̃i. ꝛ ad h̃ vide glosam

Septima pars

Euertere ⌋. Hec est vox xp̃i vel ec
r clesie: synagogã iudeoꝝ vt a falsi/
tatis cecitate ad fidei ꝛ veritatꝭ cla
ritatẽ reuertaꝛ̃ exhoꝛtãtis. Quasi diceret.
Tu ꝯfessa es tuã tarditatẽ ꝛ cecitatẽ. sꝫ ni
hilomin⁹ ⌊ reuertere sunamitis ⌋. i. capti/
ua. scilicꝫ. sub ignoꝛãtie cecitate. sub legis
grauitate. sub intelligentie sensualitate.
sub cuiuslibet potestate. Et quare di/
cit quater reuertere. vide glosam. vt intue
amur te ⌋. id ẽ. vt tu me videas ꝛ ego te ꝛc̃.

Capitulum septimũ

Uid videbis ⌋ Hoc est capitulꝫ
q septimũ hui⁹ libri. qd̃ ꝯtinet q̃nq̃
ꝑtes. Quaꝝ ꝑma est vox sponsi ad
spõsam eccĩam de gẽtibꝫ alloquẽtis. vnde
qꝛ ipa prius dixerat synagoge ⌊ reuertere
ꝛc̃ ⌋. Iõ spõsus dic̃ ei. ⌊ q̃d videbis ꝛc̃ ⌋. q̃/
si diceret. Tu mõ doles de cecitate syna/
goge. ꝓpter qd̃ ipam exhoꝛtarꝭ dicens. ⌊ re
uertere ꝛc̃ ⌋. sꝫ cito videbis eã ⌊ quasi cho
ros castroꝝ ⌋. ꝛ iõ ꝯsolaberis. Uidebis ãt
eã ⌊ q̃si choꝛos castroꝝ ⌋. i. ad spũalia bel/
la paratã. Cõparaꝛ̃ aũt eccĩa choꝛis ꝓpter
tꝑs pacis. in q̃ de⁹ auctoꝛ pacis debet glo
rificari ꝛ laudari. sꝫ etiã cõparaꝛ̃ castris ꝓ
pter tꝑs belli. in q̃ dyabol⁹ auctoꝛ tẽptati
onis dꝫ fortiꝛ̃ impugnari. Uel castris cõ/
paraꝛ̃. qꝛ oꝛdinatas hꝫ acies. vnã ꝯtinẽti/
um. aliã ꝯiugatoꝝ

Secũda pars

Uam pulcri sunt ꝛc̃. ⌋ Hec ẽ vox
q spõsi illã eccĩam q̃ ex iudeis ꝛ gen
tibꝫ futura est nouissimis tꝑibꝫ cõ
mẽdantis. Unñ dic̃ ⌊ q̃ꝫ pulcri sunt gress⁹ ⌋
Ubi sciendũ ꝙ gressus eccĩe h̃ dicũtur
oꝑa ꝛ ꝑfect⁹ eccĩe in agẽdo ꝛ patiẽdo Uel
gressus dicunꝛ̃ act⁹ ꝑdicatõis. q̃ pulcri di
cunꝛ̃ ⌊ in calciamẽtis ⌋. i. in exẽplis aplᷓoꝝ
ꝛ sanctoꝝ. Uel ⌊ gressus pulcri ĩ calciam̃
tis ⌋. qꝛ gressus iõ pulcri. qꝛ pedes pulcri.
id est. doctoꝛes ꝛ ꝑlati. q̃ coꝛpus sustinent
Quoꝝ pulcritudo est. primo vt sint recti.
secũdo ampli. tertio dilatati. q̃rto mundi
Recti ꝑ iusticiaꝫ. ampli ꝑ sapĩam. dilatati

ꝑ bonā famā. mundi per vitam sanctam.
⌊ Iūcture feminū tuoꝝ ⌋. i. vnio ꝛ cōcor/
dia duoꝝ ꝑpl'oꝝ in vna fide ꝛ caritate. erit
⌊ sicut monilia ⌋. i. erit vnitissima ꝛ indiui
sibilis ⌊ q̄ fabricata sunt manu artificꝫ ⌋ qꝛ
sol⁹ ille artifex hāc vnionē fabricauit. q̄ fa
bricat⁹ est aurorā ꝛ solē. ꝛ h̄ solū nouit q̄/
re hec iūctura vsq̄ ad finē seculi retarda/
ta fuerit. vide glosam. ⌊ Umbelic⁹ tu⁹ cra
ter tornatilis ⌋ Iste vmbelic⁹ ē infirmitas
nostre mortalitatꝫ. vide glosam. Uel vm
belic⁹ p̄nt dici doctores infirmiores ꝛc̄. q̄
⌋ nunq̄ indigēt pocul̄ ⌋. qꝛ nō solū vasa ſꝫ
fontes sunt aquā sapīe scaturiētes. ⌊ Uē/
ter tu⁹ ⌋. i. copia ꝑpl'i xp̄iani ⌊ sicut aceruus
tritici ⌋. qꝛ in imo p̄ceptoꝝ multi sunt. ī al
to ꝟo ꝯsilioꝝ pauci ⌊ vallat⁹ liliꝭ ⌋. i. ꝟtuti
bus. Aceru⁹ aūt ideo d̄r. qꝛ grana. id est. fi
deles absq̄ palea īmediate sese ꝯtingunt
Pro moralitate vide glosaꝫ ⌊ Duo vbe
ra ⌋ Iste versicul⁹ supra in q̄rto ca. a. habi
tus est. iō exponat̄ vt supra. ⌊ Oculi tui ⌋.
Duo oculi sunt puisores sp̄ualiū ꝛ tp̄ali/
um. q̄ erūt ⌊ sicut piscine ⌋. i. multas aq̄s sa
piētie ꝯtinentes ⌊ in esebon ⌋. i. in cingulo
meroris. s. tp̄e antixp̄i. ⌊ q̄ sunt in porta fi/
lie multitudinis ⌋. i. eccl'ie que est filia mul
titudinis. qꝛ ex duobꝫ ꝑpl'is generata. Di/
cunt̄ aūt piscine esse in porta filie multitu
dinis. qꝛ nemo ingredief̄ in multitudine
xp̄ianoꝝ nisi q̄ biberit ex hac aq̄. vel nisi q̄
de aq̄ baptismi renat⁹ fuerit. ꝛc̄. ⌊ Nasus
tu⁹ ⌋. i. cet⁹ p̄dicatoꝝ. q̄ sp̄ūm vite mīstrāt
eccl'ie. ꝛ fetores peccatorum odoresq̄ ꝟtu
tum prudēter discernūt. hi sunt ⌊ sicut tur
ris libani ⌋. qꝛ eminētiores ceteris. refugi
um infirmis. fortes ꝟtute. fundati in liba
no monte. i. in xp̄o. vel ⌊ turris libani ⌋. q̄a
ꝑ sapiām alti. ꝛ ꝑ vite mūdiciam candidi.
⌊ q̄ respiscit ꝯ damascū ⌋. i. ꝯtra malos ꝛ ꝑ
uersos. ꝯtra q̄s p̄dicatores ꝛ doctores re
spiciūt. Uide glosam d̄ damasco ⌊ Caput
tuū vt carmel⁹ ⌋ Carmel⁹ est mons alt⁹ et
pinguis. q̄ sciētia circūcisionis interp̄taf̄.
Caput aūt eccl'ie est senat⁹ apl'oꝝ vel cetus
p̄latoꝝ. q̄ debet esse alt⁹ excellētia vite san
cte. ꝛ pinguis fructuū sp̄ualiū fertilitate.
ꝛ nō tantū carnis. ſꝫ sil'r ꝛ cordis circūcisi
onis sciam in se ꝛ in aliꝭ exercere. ⌊ et co/
me capitis tui ⌋. come ex capite nascentes
ꝛ ip̄m ornātes sunt clerici. q̄ prelatis assi/
stunt. q̄ debēt esse ⌊ sicut purpura regis ⌋.
id est. ip̄is p̄latis debēt esse q̄i ornamentū
regale. ꝛ debēt esse ⌊ iuncti canalibꝫ ⌋. id est
ip̄is doctoribꝫ ꝛ p̄latis ꝯiūcti. s. vite sancte
conformitate. obedientie ꝓmptitudi/
ne. adiutoriꝭ efficacitate. De purpura dic
cum glosa.

Tertia pars.

q Uam pulcra es ⌋. Hec ē vox spon
si. q̄ hucusq̄ spōsaꝫ suā ad labores
inuitauit ꝛ eā magis in laboribus
cōmendauit. nūc aūt post duoꝝ ꝑpl'oꝝ cō
iunctionē ꝛ post certamīs laborē. spōsus
spōsam suā vacantē celestibꝫ deliciꝭ recō
mendat dicēs. ⌋ q̄ pulcra es ⌋ fide ⌊ deco/
ra ⌋ ope ⌊ charissima in deliciꝭ ⌋. i. charis
sima dn̄o tuo. ex h̄ q̄ celestibꝫ vacas deli/
ciꝭs. s̄m glosam. ⌊ Statura tua assimila/
ta est palme ⌋. iō palme cōparat̄ eccl'ie sta/
tura. vel aīa q̄ celestes diuitias p̄gustauit
qꝛ totū in celū erigit̄. ꝛ ad terrena despi/
cit incuruari. De palma vide glosam. Et
⌊ vbera tua botris ⌋. Que sint vbera eccl'ie
superi⁹ dictū est ⌊ botri ⌋ autē ⌊ vini ⌋ sunt
vasa. ꝛ ⌊ vbera ⌋ vasa sunt lactis. Ubera
ergo ꝛ botri sunt p̄lati. qꝛ ꝛ lac puulis. et
vinū puectis ꝓpināt ⌊ Dixi ascendā ⌋ Qua
si dicat spōsus. q̄ tales habes doctores n̄
est tui meriti ſꝫ mei doni. qꝛ ⌊ dixi ⌋. id est.
ab eterno disposui. ⌊ ascendā in palmā ⌋. i.
in eccl'iam. quā ip̄e p̄us palme cōparauit.
ꝛ in quā ascēdit. dū ꝑ g̃ram ꝛ amorē ꝛ per
nature vnionē in ip̄am intrauit ꝛ ei⁹ se ca
put fecit. Uel ⌊ in palmā ⌋. i. in crucē. cui⁹
ꝑs de palma fuit s̄m glosam. ꝛ ⌊ apprehen/
dam fruct⁹ ei⁹ ⌋. q̄ fuerūt ꝓpriꝭ corꝑis glo/
rificatio. humani generꝫ redēptio. antiq̄ s̄
pentis ligatio. ꝛ redēpti hoīs saluatio. q̄s
ita fortiter apprehēdit vt nullo modo deci
dere possint. ⌊ Et erūt vbera tua sic̄ botri
vinee ⌋. i. dulces sicut botri vinee. nō ama
ri vt hedere. i. synagoge. Uide glosam ⌊ et
odor odoris tui sic̄ odor malorū ⌋. i. odor
fame tue. vel ⌊ odor odoris ⌋. i. fama p̄dica
tionis ꝛ laudis ⌊ sicut odor maloꝝ ⌋. id est
sicut odor fructuū ꝑfectoꝝ. nō sicut odor
folioꝝ verboꝝ. ⌊ Guttur tuū ⌋. i. doctores
tui. vel p̄dicatio tua ⌊ sic̄ vinū optimū ⌋. s.
colore. odore. sapore. ꝛ ꝟtute p̄cellens ⌊ di
gnum dilecto ⌋. i. xp̄o ⌊ ad potandū ⌋ Xp̄s
eñ libēter calicē passionis bibit ꝛ aliꝭ ad
potandū porrexit. vn̄ sequit̄. nō solum vi
num illud est ⌊ dignū dilecto ⌋ sed etiā ⌊ la

bũs ⌋.i.ꝑconibꝫ eiꝰ vt Paulo⌊ ⁊ dẽtibꝫ ⌋.i.
attritoribꝫ sacre scripture. vt Augustino.
⌊ad ruminandũ ⌋

Quarta pars

e Go dilecto ⌋. Hec est vox ecc̃ie ad
synagogã. Quasi diceret. Michi
credite ⁊ ꝯuertimini ad spõsum me
um xp̃m. qꝛ ip̃e vos libent̃ recipiet. sicut ⁊
me. Nã ⌊ego ⌋ ꝑus exul paup̃ ⁊ nuda con
uersa sum ad eũ. ⁊ ꝯiũcta sũ ⌊ dilecto meo
⁊ ad me ⌋ facta est⌊ ꝯuersio eiꝰ ⌋ carnẽ hu/
manã assumẽdo. meã penuriã adiuuãdo.
mihi grãm conferendo. et gloriam ꝓmit/
tendo.

Quinta pars

v Eni dilecte mi ⌋. Hec est vox spõ
se. q̃ certificata ꝙ iudea cõpuncta
obediet ⁊ ꝯuertet̃: ꝑ gaudio spõsũ
alloquit̃ ⁊ dicit ⌊ Ueni dilecte mi ⌋ Qua/
si diceret. Certa sum ꝙ iudea licet nimis
tardet. tñ̃ finalit̃ ꝯuertet̃. ⁊ iõ veni mecum
vt⌊ egrediamur ĩ agrũ ⌋.i. vt tu ⁊ ego egre
diamur ĩ illos iudeos q̃ adhuc arãdi ⁊ co
lendi sunt. ⁊ ⌊ cõmoremur ĩ villis ⌋.i. ĩ no/
uiter ꝯuersis. in q̃bꝫ est cõmorandum do
nec ad ꝑfectiõem ꝑueniãt. ⌊ Mane surga
mus ad vineas ⌋.i. studiose laboremꝰ ad
excolendũ. fouendũ. ⁊ nutriẽdũ⌊ vineas ⌋
id est. v̾tuosos ad dñm ꝯuersos. Et qꝛ ali
ud faciendũ est vinee nondũ florẽti. aliud
dũ floret. ⁊ aliud dũ fructificat. iõ subdit.
⌊ videamꝰ si floruit vinea ⌋.i. si aliq̃ bona
signa v̾tutis ꝓfessionis ⁊ fidei appareãt⌊ si
flores fructꝰ parturiũt ⌋.i. si bonũ ꝓpositũ
sequit̃ opꝰ bonũ. ⌊ si floruerũt malapuni/
ca ⌋.i. si flores ꝑfectũ fructũ dederĩt. ⌊ Ibi
dabo tibi vbera mea ⌋.i. p̃latos ⁊ doctores
Dabo nõ solũ ad lactandũ vł ꝯtractãdũ.
sꝫ simplicit̃ dabo etiã etiã ad lacerandũ ꝑ
martyriũ si opꝰ fuerit⌊ Mandragore ⁊c̃ ⌋
Hec est herba q̃ ꝓfunde radicat̃ in terra. ⁊
parꝝ supeminꝫ. hꝫ tñ̃ pomula rubea ⁊ odo
rifera. ⁊ signat iudeos ⁊c̃. ⌊ q̃ dederũt odo
rem ĩ portis nr̃is ⌋.i. in sacramẽtis. Ideo
⌊egrediendũ ⁊c̃ ⌋ s̃m h̃ expone. Uł expo/
ne ⌊ Mandragore ⌋.i. v̾tutes ⌊ porte ⌋.i.
apl̃i ⁊c̃. sicut glosa

Capitulum octauũ

q Uis mihi det ⌋. Hoc est octauũ
⁊ vltimũ capitulũ huiꝰ libri quod
cõtinet octo partes. Quaꝝ prima
s̃m glosam est vox synagoge. vñ̃ introdu/
citur hic iudea inspirata iam ⁊ edocta. et
summo desiderio deũ querẽs. ideo dicit.
⌊ Quis mihi det ⁊c̃ ⌋. Uel s̃m aliã glosaꝫ
est vox ecc̃ie de gentibꝫ. xp̃i incarnatiõem
recolẽtis. que ip̃am incarnatiõem tã fer/
uenter amplectit̃. vt ip̃am d̾ nouo fieri de
siderare videatur dicẽs. ⌊ Quis mihi det ⌋
id est dei filiũ⌊ fratrẽ meũ ⌋.i. vt sit frat̃ me
us. cõmuniõe nature⌊ sugentẽ vbera ma/
tris mee ⌋ id est. virginis beate. que mater
ne pietatꝫ visceribꝫ totã ecc̃iam fouet ⁊ nu
trit. Uł mater ecc̃ie fuit synagoga. Et no
tanter dicit̃ det. quia sola charitate filiꝰ da
tus est nobis. Itẽ bñ̃ dicit te. qꝛ ad filium
loquit̃. excludẽdo patrẽ ⁊ spũm sanctum a
nostre infirmitatis susceptiõe. ⌊ vt inueni
am te ⌋.i. cognoscã te s̃m naturã humanã
⌊ foris ⌋ quia intꝰ s̃m diuinitatẽ nulli fas
est ipsum ad plenũ cognoscere Uł ⌊ forꝫ ⌋
id est. nõ inclusum in sinu patris. sꝫ cũ ho
minibꝫ cõuersantẽ. Ubi nota glosam. ⌊ et
deosculer te ⌋.i. facie ad faciẽ videã. ⁊ ore
ad os loquar. Uel expone vt in principio
libri. ⌊ ⁊ iam me nemo despiciat ⌋. cum ap
paruerit me esse sororẽ reginã ⁊ sponsam
Olim eñ̃ despecta fuit. cum abhorrebat
mũdus diuinitatẽ in homĩe ⁊ vitã in mor
tuo floruisse. Et sic de similibꝫ. ⌊ Apprehẽ
dam te ⌋ Quasi diceret. Si detur mihi te
sic osculari. etiã si velis effugere nõ dimit
tam. sed ⌊ Apprehendã te ⌋ amoris cõiun/
ctione ⌊ ⁊ ducã te in domũ matris mee ⌋.
id est. ĩ multitudine iudeoꝝ. ⌊ ⁊ ĩ cubiculũ
genitricis mee ⌋.i. in secretariũ sanctoꝝ. s.
celestẽ hierl̃m⌊ Ibi me docebis ⌋.i. te mi/
hi manifestabis. ⌊ ⁊ dabo tibi poculum ⌋.
id est. faciã te delectari. Quasi diceret Tu
augebis mihi gratiaꝫ ⁊ gaudiũ. ⁊ ego au
gebo tibi seruitium. quia⌊ dabo tibi pocu
lum ex vino cõdito ⌋ id est. seruitium faci/
am tibi ex vino bonoꝝ operum inebrian/
te pre gaudio. ⁊ condito diuine gratie au/
xilio. ⌊ ⁊ mustum maloꝝ granatoꝝ meoꝝ ⌋
id ẽ. inebriari. exhilarari. ⁊ calefieri te faci
am in sanguine martyrum. Mustũ enim
calidius est vino. ⁊ citius inebriat ⁊c̃. ⌊ Le
ua eius sub capite meo ⁊c̃ ⌋. Hoc expone
vt supra. Uel dic ⌊ Leua ⌋. id est. sue hu/
manitatis cognitio⌊ ⁊ dextera ⌋.i. diuini/
tatis clara visio. ⌊ Adiuro vos filie hieru
salem ⌋. Hic versus expositus est supra.
ideo dicatur vt prius. sicut ⁊ de ꝑcedenti

58

⌊Leua eius ⁊c̄⌋

Secūda pars

q Ue est ista⌋ Hec est vox angelorū vel synagoge profectū ecc̄ie ꝺ gē tibus admirantiū. sicut supra tertio capitulo. Que est ista ⁊c̄. Uel meli⁹ potest dici. vox ecc̄ie de gentib⁹. de synagoga quasi iam ꝯuersa admirantis et dicentis. ⌊Que est ista⌋ Quasi diceret. ⌊Que ē hec que ascendit de deserto⌋. id est. de priori excecatione. ⌊delicijs⌋ spiritualib⁹ ⌊affluens. Innixa sup̱ dilectū suū⌋. sibi nāq₃ soli innititur. cui tanta familiaritate cōiungitur. ⁊ a quo in omni tribulatione fulcitur. ⁊ per quē gratia omnis liberaliter distribuitur. ⁊c̄.

Tertia pars

s Ub arbore malo⌋. Hec ē vox spōsi ecclesie de gentib⁹ respondentis ⁊ inducentis eam vt ip̄a iudee penitenti cōgaudeat. ⁊ beneficij sibi facti recordetur. Ideo dicit. ⌊Sub arbore malo⌋. Quasi diceret. Tu admiraris ꝺ hoc ꝙ synagoga ascendit ⁊c̄. sed noli admirari. imo poti⁹ cōgaudere velis ⁊ de beneficijs recordari. quia Sub arbore malo ⁊c̄

Ubi sciendū ꝙ malus est arbor p̱ quā xp̄s cōueniēter intelligitur. propt̄ causas superius dictas. Huic igitur arbori subiecta fuit ecclesia. ⁊ ideo de morte ad vitā redijt. ⁊ hoc est quod dicit̄. sub arbore ⁊c̄ Uel ⌊Sub arbore ⁊c̄⌋. id est. sub vmbra ligni vite. quod est xp̄s ⌊suscitaui te. Ibi corrupta est mater tua⌋. id est. synagoga. Et hoc tripliciter seu triplici corruptiōe. Primo corruptione mortis spiritualis. q₂ non regenerabatur sacro baptismi fonte per quē vita spiritualis confertur. Secūdo corruptione thori matrimonialis. q̄a relicto christo vero sponso dyabolum adulterum petijt. Tertio corruptione inuidie visceralis. Inuidia enim est corruptō visceralis. quia putredo ossium inuidia. Prouerbiorꝝ. xiiij. Hac autē corruptione corrupta fuit synagoga quādo barrabam latronem dimisit. ⁊ p̱ inuidiā xp̄m innocētem occidit. ⌊ibi violata est genitrix tua⌋. id est. lex vel synagoga. ⁊ hoc exteriori persecutione. sc₃ sub Tyto et Uespasiano

Hic est notādum ꝙ ex hoc loco volūt quidam ꝙ lignū vetitum in quo peccauerunt Adam ⁊ Eua, sicut quida₃ libri apocriphi habent: sit malus ista. ⁊ scd̄m h̄ littera legeretur sic. O tota ecclesia ⌊suscitaui te⌋ existentem ⌊sub arbore malo⌋. id est. sub ligno vetito. vbi primi parentes mortis sentētiam incurrerunt. Et ⌊ibi⌋. scilicet sub eadem arbore ⌊corrupta ē mater tua⌋. scilicet humana natura. ⌊ibi violata est genitrix tua⌋ id est. Eua. O igitur ecclesia. quia hec omnia tibi facta sunt p̱ gratiam. noli admirari si synagoga ascendat. ⁊c̄. ⌊Sed pone me vt signaculum super cor tuu₃⌋. Quasi dicat sponsus. quia igitur ad tantā prouecta es gratiam. ideo ⌊pone me vt signaculum⌋ id est. vt memoriale vel sigillum quo secreta clauduntur vel sicut vexillum quod est signum triumphi. ⌊super cor tuum⌋. id est. super omne₃ amorem ⁊ intentionem cordis tui. ⌊vt signaculum supra brachiū tuum⌋ id est. super omnes actus tuos ⁊ omnia opera tua scilicet vt in omnibus mei memoria in te semper vigeat. vt pulcritudinis mee similitudo in te semper luceat. vt mei amoris character te ab omni alieno discernat. vt in castro tuo vexillum meum semper aduersarium prosternat. Et causam quare hoc facere debeat subdit cum dicit. ⌊fortis est vt mors dilectio⌋. quam habeo et habui ad te. per quam anima mea a corpore est separata. quam nihil auertere potuit. imo morte fortior. quia ipsum actorem vite quodammodo superauit. ⌊dura sicut infernus emulatio⌋. id est. amoris executio. que me ad infernum descendere fecit. et ideo dura sicut infernus. quia nulli pene parcere fecit. sicut infern⁹ nulli parcit. ⌊Lampades eius⌋. scilicet amoris seu dilectionis. id est. corda fideliū. ⁊c̄. vide glosam. Est igitur magna virtus caritatis. ⁊ ideo ⌊Si dederit homo omne₃ substantiam domus sue⌋. id est. si reliquerit omnia. pro amore isto gratuito habendo. ⌊quasi nihil despiciet eam⌋. id est. q̊dquid dederit vel reliquerit. quasi nihil reputabit scd̄um glosam. Uel aliter. ⌊Si homo⌋. id est. Christus ⌊dederit omnem substantiam domus sue⌋. sicut de facto fecit. ⌊pro dilectione⌋. id est. si sibi impendatur dilectio. ⌊quasi nihil despiciet eam⌋. id est. pure gratis dabit. sine commutatione congrua vel condigna

Quarta pars

Soror nostra]Hec est vox sponsi
s ad synagogam. ⁊ loquit̄ de eccl'ia
de gentib⁹ adhuc nouella. [So-
ror nostra]ꝑ naturā ⁊ gratiam [paruula
est]paucitate populoꝝ et infirmitate cō-
uersorum [⁊ vbera nō habet]id est docto
res ⁊ cōsolatores [Quid faciemus sorori
nostre in die].id est. in toto tempe vite h⁹
[quādo alloquēda est].i. pascēda ⁊ nutri
enda spūalibus documētis ⁊ allocutōib⁹
sacris ad incrementū ꝓuehenda

Quinta pars.

Si murus est]Hec est vox spōsi si
s bimet respōdentis. vn̄ synagoge
tacēti ⁊ expectāti quid ipe sponsus
facere velit. ipe met aperit dicēs [Si mu
rus est].id est. si in ecclesia sit aliq̄s aptus
vt sit mur⁹ cōtra hereticos [edificem⁹ sup
eum ꝓpugnacula argentea].id est. inuinci
biles sententias diuino eloquio lucidas.
Sunt em̄ in scripturis ꝓpugnacula ī tri
plici differētia. Primo nāq̄ȝ sunt q̄dā ter-
rea. scȝ sciētie phisice ⁊ naturales. Secun
do quedā lignea. s. sciētie practice. i. mora
les Tertio q̄dā argentea. s. scīe diuīe ⁊ spi
rituales [Si hostiū est].i. si in eccīa sit ali
quis apt⁹ vt sit hostiū ad introducēdū in
viā salutis fideles ⁊ catholicos [cōpinga
mus illud tabul' cedrinis].i. ornem⁹ eum
virtutib⁹ ⁊ exēplis bonis. vt sit in eo pul-
critudo vite. ⁊ odor bone fame: qui vicia
fugat ⁊c̄. vide glosam

Sexta pars

Ego murus]Hec est vox eccīe rn̄
e dentis ad id quod supra sponsus
dixerat. ꝙ vellet edificare si mur⁹
esset. Quasi diceret. Tu dixisti. [Si mu-
rus est edificem⁹]⁊ ego sum mur⁹. sup te
petra fundat⁹. ex lapidib⁹ charitatꝭ edifi-
catus. ⁊ ex glutino dilectōis compact⁹ [et
vbera mea].i. apl'i doctores ⁊ p̄lati [sicut
turris]exponat̄ vt supra q̄rto capitulo. ⁊
quasi diceret ꝙ tal' sum. nō ex me habeo.
sȝ ex gratuito dei dono. iō dic̄. [ex q̄ facta
sum corā eo quasi pacē reperiēs].i. postq̄ȝ
ego ꝯuersa sum corā eo. ⁊ ipe mihi sue pa
cis donū ꝑ v̄bū recōciliatōis largitus est
iuxta illud. Glīa in excelsis. ⁊c̄. Sȝ forte
q̄r aliq̄s diceret. ad q̄d es tu mur⁹ ⁊ vbera
tua turris. ⁊ ipa rn̄det. ꝙ h̄ est ⁊ fuit ad pa
cifice ꝓtegendā vineā pacifici x̄pi. Iō sub
dic. [Vinea fuit].s. tota eccīa [pacifico].
x̄po. quā ipe acq̄siuit. in ea pace quā eccīa
reperit corā eo [que]pax [habet ꝑpl'os].
scȝ iudeoꝝ ⁊ gentiū in vno ritu collectos.
[Tradidit eū custodib⁹].i. p̄latis scȝ cu-
stodiendā ⁊ colendā [vir].i. q̄libet v̄e vir
tuosus [affert ꝓ fructu ei⁹ mille argēteos]
id est. vniuersitatē t̄paliū suoꝝ [affert pro
fructu ei⁹].i. ꝓ fructu eterne beatitudinis
s̄m glosam

Septima pars

Vinea mea]Hec est vox sponsi cu
v ram quā hȝ ad vineā suā on̄dētis
Quasi dicat. Nō do obliuioni vi
neam meā. q̄r [vinea mea corā te est. Mil
le tui pacifici].s. illi q̄ filij dei vocabūtur.
Math. v. q̄ sunt [mille]. q̄r hn̄t ꝑfectiōȝ
millenarij. i. eterne beatitudinis. vel com-
pletā decalogi ꝑfectionē [⁊ ducēti]q̄r eis
duplex fruct⁹ seu duplex merces debet̄. s.
gaudiū essentiale ⁊ accidētale. vel visio et
fruitio [his q̄ custodiūt fruct⁹ ei⁹].i. verꝭ
doctorib⁹ ⁊ p̄latis q̄ custodiūt fructus vi-
nee dn̄i. Et ꝯstrue [Mille ⁊ ducēti]sunt
[de his].i. de numero. ⁊c̄. Quia igitur
tant⁹ est fruct⁹ p̄dicte vinee. iō subdit spō-
sus. [Que habitas in ortis]Quasi dice-
ret. O spōsa mea [q̄ habitas in ortis].i. ī
cultura spūaliū fructuū. q̄ ꝑus habitabas
in campis silue [amici auscultāt te].i. an-
geli q̄s adiutores tibi dedi. ⁊ spūs insto-
rum. q̄ iā cū deo sunt ⁊ ꝓ fratrib⁹ orāt. [au
scultāt te].i. orationes tuas audiūt ⁊ deo
porrigūt. vt p̄dictū fructū ꝯsequi valeas
Igit̄ [Fac me audire vocē tuā].i. ita age
vitā. vt quidq̄d voce vl' ope orauerꝭ. a me
dignū sit exaudiri. vide glosam

Octaua pars

Fuge dilecte mi]. Hec est vox spō
f se ad p̄dicta rn̄dentis. vn̄ q̄r spon
sus dixerat [Fac me audire vocē
tuā]in q̄ spōsus notabat se spōsam suaȝ q̄
rere. Iō respōdet eccīa innuēdo ꝙ ꝯueni
enti⁹ est ipam sponsum querere. q̄ȝ q̄ri ab
eo. Vn̄ dicit. [Fuge dilecte mi sup mon
tes aromatū].i. inter sanctos ⁊ angelos.
vt ibi insequaris. ⁊c̄. vide glosam

Explicit expositio magistri Petri de
aillyaco super cantica.

Incipit prefatio magistri Petri de ail
lyaco cardinalis quondā episcopi came/
racēn̄. sup̄ septē psalmis penitentialibus.

Era peniten/

tia velut scala quedā est.
v qua homo peccator q̄ ſm
euangelicā parabolā de/
scendit de hierusalē ī hie/
richo. rursum in hierl'em.
hoc est ad pacis visionē ascendit. ¶ Huiꝰ
vero scale septē sunt gradus. quib⁊ corre/
spōdēt psalmi septē q̄ dicunt̄ penitētiales
¶ Primus itaq₃ gradꝰ est timor pene. A
quo primꝰ psalmꝰ incipit. Dn̄e ne in furo
re tuo arguas me. neq₃ in ira tua corripi/
as me ¶ Secūdus est dolor culpe. Hic
est q̄ in secūdo psalmo optādo dicit. Bea/
ti quoꝝ remisse sunt iniq̄tates. ⁊ quorum
tecta sunt peccata. Et hūc peccatoꝝ con/
fessio ipsoꝝq₃ remissio sequit̄. Delictū me
um inquit cognitū tibi feci. ⁊ iniusticiam
meā non abscōdi. Et iteꝝ. Dixi cōfitebor
aduersum me iniusticiā meā dn̄o. ⁊ tu re/
misisti impietatē peccati mei ¶ Tertiꝰ g̃/
dus est spes venie. Hanc timor p̄cedit. q̄
rursus in tertio psalmo clamat. Domine
ne in furore tuo arguas me. neq₃ ī ira tua
corripias me. Et hūc dolor comitat̄. Af/
flictus sum ⁊ humiliatꝰ sum nimis. rugie
bam a gemitu cordis mei ¶ Post hec vero
sequitur spes. Quoniā in te dn̄e speraui.
tu exaudies me dn̄e deus meus ¶ Quar
tus est amor mūdicie. Hanc nō hominis
iusticia. sed dei misericordia efficit. Unde
quartꝰ psalmus ait. Miserere mei deus
ſm magnā misericordiā tuā. Ac deinde
subdit. Ampliꝰ laua me ab iniquitate mea
Et iteꝝ. Cor mundū crea in me deus.
¶ Quintus gradꝰ est desiderium celestis
patrie. pro quo orat quintꝰ psalmus. Do
mine exaudi orōem meā. Precedit aūt cō
temptus p̄sentis vite. Quia defecerūt in/
quit sicut fumꝰ dies mei. Et iteruꝫ. Dies
mei sicut vmbra declinauerūt. et ego sicut
fenum arui. Et hūc comitat̄ consideratio
eternitatis diuine. Tu aūt dn̄e in eternū
p̄manes ⁊c̄. Et rursus. Tu autē idem ipse
es. ⁊ anni tui nō deficient. Et ex his cōseq̄
tur desiderium habitatiōis superne. de q̄
cōcludendo ait. Filii seruoꝝ tuorū habi/
tabunt. ⁊ semen eorū in seculū dirigetur.
¶ Sextus gradus est diffidentia virtu/
tis proprie. ⁊ hanc iuuat cōfidentia diui/
ne misericordie. pro q̄ sextus psalmꝰ suspi
rat. De profundis clamaui ad te domine
⁊c̄. Et merito. quia ad celestem patriā p̄/
uenire propria virtute diffido. Nam si in
iquitates obseruaueris domine: domine
quis sustinebit. Sed de copiositate con/
fido. Quia apud dominū misericordia. et
copiosa apud eum redemptio. ¶ Septi/
mus gradus est exultatio spiritualis leti/
cie. Hanc assidua oratio efficit. ideo septi
mus psalmꝰ incipit. Domine exaudi ora/
tionem meā. auribus percipe obsecratio/
nem meā. Per hanc ex diuinorum operū
consideratione in dei cōtemplationē ascē
dit. Meditatus sum inquit in omnibus
operibus tuis. ⁊ in factis manuū tuaruꝫ
meditabar. Unde tandē exultando ꝯclu/
dit. Spiritus tuus bonꝰ deducet me ī ter
ram rectam. Nos ergo si in hanc terrā ce
lestis hierusalē deduci cupimꝰ. his septeꝫ
pn̄ie gradib⁊ ascēdere. ⁊ in his psalmis as
sidua deuotōe meditari debemꝰ exemplo
beatissimi Augustini. de quo legit̄. q̄ vlti
ma qua defunctꝰ est infirmitate. huiusmo
di psalmos de pn̄ia quos sibi iusserat scri
bi iacens in lecto. cōtra parietē positos in
tuebatur ⁊ legebat ⁊ vbertim ac iugit̄ fle/
bat. Ideo ex huiꝰ sancti doctoris alioꝝq₃
sententiis. sup̄ psalmis penitētialib⁊ quas
dam orationes seu meditatiōes deuotas
cōponere dignū duxi. quib⁊ ⁊ ad penitēti/
am prouocari. ⁊ p̄ pn̄iam in dei cōtempla
tionem humanꝰ animus valeat p̄moueri
Illud tamē in exordio premittendū est. q̄
licet septem affectꝰ. quos septē gradib⁊ sca
le penitentie appropriauimꝰ. dictis septem
psalmis apte decēterq₃ vt ostēsum est con
ueniant. tamē sicut dicit Hugo in libello
de oratione Sciendū est hāc proprietatē
in omnib⁊ psalmis nō esse. vt per totā seri
em vnus affectꝰ extendat̄. sꝫ sepe ex alio af
fectu transit̄ in alium. sicut ex affectu timo
ris in affectum amoris. vel in spei affectū
vel consolationis. ſm q̄ mens orantis di
uersis modis affici solet. Hoc autem qua/
liter per singulos psalmos cognoscatur.
licet non sit huius op̄is explanare. tamen
quantū ad propositū p̄tinet satis ex sequē
tibus apparebit

Meditatio deuota sup primo psalmo
penitentiali

D Omine iesu chri
ste future iudex seculi. q̃ bonos ĩ
celeste regnũ tuũ. malos vero ĩ
ignẽ eternũ es missur⁹. Dũ ego re⁹ ꝛ indi/
gn⁹ pctõr horrorẽ futi iudicij tui ↄsidero.
timẽs ac tremẽs ad te clamare cõpellor ꝛ
dicere. Dñe ne in furore tuo arguas me.
neqꝫ in ira tua corripias me. Sꝫ ve mi/
hi quõ immẽsam clemẽtiã tuã ad furorez
quõ infinitã miam tuã ad irã ꝓuocare me
rui. Merui itaqꝫ. ꝛ hoc spõte ↄfiteor. alio
quin coact⁹ fatebor. Scio tñ dñe te do/
cente. qꝛ tu sp idẽ es. iõ tu in varios affect⁹
nõ mutabil' es. De te qꝫ scriptũ est. Tu ãt
dñe ꝟtutũ cũ tranq̃llitate iudicas Furis
ergo sp trãquill⁹. irasceris sp placat⁹. Nõ
est furor tu⁹. nõ est ira tua in te ꝛ in tuo af
fectu. sꝫ extra te est ꝛ in effectu tuo. Furor
tu⁹ pena est inferni. Ira tua purgatorij pe
na. In inferno quasi furẽdo arguis. ĩ pur
gatorio q̃si irascẽdo corripis. in illo p iu/
sticiã arguis insolubiliter. in isto p miam
corripis salubrit' Et tñ ab vtroqꝫ opto eri
pi. ab vtroqꝫ desidero ꝛ peto liberari: di/
cens. Dñe ne in furore tuo arguas me. ꝛc̃
Sꝫ quo pacto. qua frõte. q̃ hoc presumo
audacia. nõ vtiqꝫ de mea iusticia sꝫ de tua
mia. Iõ Miserere mei dñe quare Qm̃
infirm⁹ sum Nõ mee ꝟtutis firmitatẽ. sꝫ
mee vanitatis allego infirmitatẽ. Ego in
firm⁹. tu medic⁹. ğ sana me dñe hic adhi
be q̃ tu vis medicamenta. hic vre. hic seca
tu tm̃ a furore tuo ꝛ ira. h̃ est a future vite
pena me libera. Nec a te o pie medice fru
stra peto vt sanes me. Qm̃ ↄturbata sũt
oia ossa mea Ossa loquor nõ corpis sed
aĩe. Ossa aĩe mee vires sunt aĩe mee. qꝛ sic̃
in ossib⁹ corpis. sic in virib⁹ anime cõsistit
fortitudo. Vires aĩe mee. memoria. ĩtelli
gẽtia ꝛ volũtas. In q̇b⁹ dũ sane sũt sancte
trinitat' ꝟa imago est ꝛ sil'itudo. Sꝫ heu
me qm̃ p pctm̃ infirme facte sũt. Iõ ↄtur
bate. h̃ est intra se. ꝛ ↄ̃ se inuicẽ ↄturbate sũt
Et iõ aĩa mea turbata ẽ valde. Qꝛ ğ nõ
modicũ. sꝫ valde ↄturbata est aĩa mea. qꝛ
valde infirmata ẽ oĩs fortitudo sua. Duz
tibi morbũ meũ detego. dũ medico egri/
tudinis magnitudinẽ oñdo: oro vt sanes.
Sꝫ tu dñe vsqꝫ q̃ Vsqueq̃ dñe sanitatẽ
differs. Nõ est dilatio ista crudelitas tua
sed iõ differs. vt dũ diu luctari pmitt' cũ
vicijs. ex h̃ psuadeas aĩe mee. in q̃ mala se
p̃cipitauit. ꝛ vt ide cautior sit. Nã ex diffi
cultate ꝛ dilatõe sanatõis fit diligẽtior cu
stodia recepte sanitat'. Vl' iõ mihi pfectã
differs curatõꝫ. qꝛ ipfectã tibi offero ora/
tionẽ. Nã hic nõdũ tã pfecte oro. vt audi/
re merear. adhuc te loquẽte dicã. ecce as/
sum. Quare h̃. qꝛ nõ sat' pfecte aĩam meã
ↄuerto ad te. sꝫ nec h̃ possum. nisi tu sup/
pleas impfectũ meũ Iõ Cõuertere dñe
ꝛ eripe aĩaz meã. h̃ est fac me ad te pfecte
ↄuerti. Duꝝ em̃ ꝛ laboriosuz ẽ mihi ad se
renitatẽ ꝛ trãquillitatẽ diuĩe luc' a terre/
naꝝ cupiditatũ caligine retorq̃ri. Eripe
ğ aĩam meã pctis scꝫ ligatã. ꝛ ĩ sua ↄuersi/
one hostib⁹ mult' ĩpeditã ꝛ oppressaz tãqꝫ
inherentez pplexitatib⁹ h⁹ seculi. ꝛ spinas
quasdã dilacerãtiũ desterioꝝ in ipa con
uersiõe patientẽ. Ab his q̃ꝫ mal' eripiens.
Saluũ me fac ꝓpt' miam tuã nõ ꝓpt' iu/
sticiã meã. qꝛ pctis ꝛ demerit' meis iusta
debet' dãnatio. sꝫ ꝓpt' miam tuã. p quã con
uersis a te pia pmittit' saluatio. te dicente.
Cõuertimini ad me. ꝛ ego ↄuertar ad vos
Tu ğ q̇ auersus eras ꝛ quẽ mihi auersuz
mea fecerat auersio: ↄuertere ad me. q̇ ad
te ↄuersus sum. ꝛ si paruz ↄuersus. fac me
ↄuerti pfecti⁹. ꝛ sic Cõuertere dñe a vin/
dicta tua ꝛ eripe aĩam meã. nõ solũ a pñti
malicia. sꝫ saluũ me fac etiã a future mor
tis miseria. Qm̃ nõ est ĩ morte q̇ memor
sit tui. ĩ inferno ãt q̇s ↄfitebit' tibi O pijs
sime dñe non ĩmerito h̃ festino mihi pctã
dimitti. qm̃ p⁹ mortẽ vl' ĩ inferno ñ erit me
moria tui aut ↄfessio pcti. q̃ scꝫ vtil' sit ad
veniã. qꝛ nũc ẽ tps ↄuersiõis. sꝫ cũ hec vita
trãsierit. tps erit retributõis. Vt ğ ab illa
et'na morte. vt ab illa inferni dãnatione p
pniaz liberer Laboraui ĩ gemitu meo. la
uabo p sin. noc. lec. meũ. lacri. me. stra. me.
rigabo. O felix dd q' has pnicerũnas p
tot noctes vtilit' sustinuit. ve mihi miso q̇
has vna vix hora sustĩere valeo. aut ñ vo
lo. ꝛ si qñꝫ velle mihi adiacꝫ. qꝛ tm̃ ipfecte
volo pficere ñ iueio Tu ğ dñe da mihi vel
le. da mihi pficere. d a mihi laborare ñ so/
lũ ĩ gẽitu cord' sꝫ lauare lectũ meũ lacris
corpis. nec lauare solũ ext'i⁹ seu supficiẽte⁹
sꝫ et' rigari ĩtrĩsec⁹ vt flet⁹ me⁹ ñ solũ ad ext'i
ora corp' sꝫ ad cord' ĩtĩa ꝑueĩat ibiꝫ pãeat

60

Nec solũ dñe peto lauari. aut lacrimis ri
gari lectũ vel stratũ meũ corꝑale. sꝫ etiam
spũale. s. interioris ꝯsciẽtie. ⁊ hoc ꝑ singu/
las noctes. i. ꝑ singula peccata ex ea orien
tia. Oriunt quippe mihi alternatim dies
ac noctes. Noctes patior. cũ carne seruio
legi peccati. Dies sentio. cũ mẽte seruio le
gi dei. O vtinã fugatis noctibꝫ peccatoꝝ
⁊ abiectis tenebris vicioꝝ. oriant mihi et
illucescãt clariꝰ dies ꝟtutũ ⁊ lumĩa graꝝ.
Sed heu me miseꝝ. ⌊ qꝛ turbatꝰ est a furo
re oculꝰ meus ⌋ Heu heu ⁊ iteꝝ heu. quia
oculꝰ mentis mee vix põt ad ortum diei ⁊
spũalis lumĩs ꝯsurgere. ⁊ hoc. qꝛ turbatꝰ
est a furore. Nec solũ a furore tuo diuino
tam futuro quẽ timeo. ꝙ̃ pñti quẽ sentio.
sed etiã a furore meo ꝓprio quẽ gemo Hoc
est a furiosa ꝯcupiscẽtia mea a ꝓmo parẽ/
te transfusa. ꝑ quã ꝙ̃diu sum in hac mise/
rabili vita. licet nõ totaliter extinctꝰ. tamẽ
multipliciter turbatꝰ est oculꝰ. Et merito
⌊ quia inueteraui inter oĩs inimicos me
os ⌋. s. inter oĩa vicia mea ⁊ peccata mea.
que ꝟe inimici mei sunt duꝫ me ab amore
diuino separãt ⁊ auertũt. Inter q̃ inuete/
raui dũ ꝑ ĩueteratã ꝯsuetudinẽ me eis sb
iectum eẽ ꝯsensi. Sed tu dñe pĳssime pꝰ
laborẽ ⁊ gemitũ. pꝰ imbres creberrimos
lacrimaꝝ. da mihi ꝯsolatõis tue auxiliuꝫ
vt dicere valeã. ⌊ Discedite a me o. q̃ ope.
iniq̃. qm̃ exaudiuit dñs vocẽ fletus mei ⌋.
Da mihi optare ab oꝑarĳs iniq̃tatꝫ seꝑa/
ri. nõ solũ loco sꝫ aĩo. in quoꝝ peccaui cõ/
sortio. vt sic ⁊ tua ĩ me correptio. ⁊ mea in
te ꝯsolatio ĩnotescat. vt sic spũs meꝰ senti/
at. qm̃ vocẽ fletus mei exaudisti. Da mihi
dñe vt iteꝝ atqꝫ iteꝝ exultãs dicã ⌊ Exau/
diuit dñs deꝑcationẽ meã dñs orõeꝫ me/
am suscepit ⌋ Deꝑcatiõem meã ꝑ depositi
onẽ peccatoꝝ. ⁊ orõem meã ꝓ virtutibus
adipiscẽdis. Sꝫ nõ solũ dñe da mihi ex/
audiri ꝓ me. nõ solũ ꝓ mea sꝫ etiã ꝓ meoꝝ
ꝓximoꝝ salute. Nec solũ ꝓ amicoꝝ meorũ
sꝫ etiã ꝓ inimicoꝝ ꝯuersione. vt exẽplo vi
ri ꝑfecti dicã cũ seruo tuo dauid ⌊ Erube
scant ⁊ ꝯturbent vehemẽt oẽs ĩimici mei ⌋
Erubescãt exẽplo meo de actibꝫ suis mal
⁊ ꝯturbent terrore iudicĳ ad pñiam. nõ le
uiter sꝫ vehemẽter. cũ gemitu forti. vt sic.
⌊ cõuertant ⁊ erubescãt valde velocit ⌋ ne
ꝯuersio sua ⁊ erubescẽtia pñie sue differa
tur dãnabiliter. Quia nisi in pñti vita sic

ꝯuertant ⁊ erubescãt sꝫ potiꝰ: vt ab iniq̃s
fieri solet. penitẽtes irrideãt. ⁊ suis irrisio
nibꝫ infirmos erubescere faciãt. tandeꝫ in
finali iudicio erubescẽt. ⁊ erubescẽtes di/
cent. Hi sunt q̃s aliq̃ñ habuimꝰ ĩ derisuꝫ
Nos insensati vitã illoꝝ estimabamꝰ insa
niam. ecce quõ cõputati sunt int filios dei
⁊ inter sanctos sors illoꝝ est. Quid nobis
ꝓfuit suꝑbia. aut q̃d diuitiaꝝ iactãtia ꝯtu
lit nobis. Tũc ꝫ ꝯuertent ⁊ erubescẽt. sed
erit hec ꝯuersio ⁊ erubescẽtia ad dãnabi/
lem ꝯfusionẽ. qꝛ habere noluerũt pñiam
salutarẽ. Et hec oĩa fiẽt valde velocit. q̃a
qñ minꝰ de iudicio sperauerint ⁊ dixerint
pax ⁊ securitas. tũc repentinꝰ superueniet
interitus

Meditatio deuota suꝑ secũdo psalmo
penitẽtiali. s. Beati quoꝝ

Domine iesu chri

ste q̃ culpa offenderꝫ ⁊ penitẽtia
placaris. Tu magister optime.
q̃ interiꝰ docẽs illuminator es cordiũ Da
mihi intellectũ. da excecato cordi meo et
tenebroso intellectui meo lumẽ tuũ. q̃ cul
pabilẽ offensam plene ⁊ ꝑfecte valeam co
gnoscere. Da mihi culpã meã. offensamqꝫ
tuã taliter cognoscẽdo dolere vt eã digne
ris misericorditer ignoscẽdo delere. Da
mihi ꝫ vt de illoꝝ sim numero de q̃bꝫ ꝑ ꝓ
phetã tuũ dꝛ. ⌊ Beati quoꝝ remisse sũt in
iquitates. ⁊ quoꝝ tecta sunt pctã ⌋. O me
beatũ. si a te dñe remisse sint ĩiq̃tates mee.
ita vt mihi dones indulgẽtiam ex grã tua
cui debes vindictã ex culpa mea. vt mihi
dones indebitã grãꝫ. cui iuste reddere po
tes debitã penã. O igit me beatũ. si tecta
sint pctã mea. Quõ tecta. Nõ ita tãꝫ ĩ me
sint vt viuãt. nõ ita tãꝫ in me abscondita
maneãt. sꝫ ita deleta vt tu deꝰ ea nõ vide
as. i. nõ eternalit punias. Te em̃ pctã vi/
dere q̃d aliud est ꝙ̃ pctã punire. Sic scri
ptum est. Auerte faciẽ tuã a peccatꝫ meis
Tu ꝫ ea pctã nõ vides. sed ab eis faciem
auertis. q̃ nõ animaduertis. i. q̃ nõ punis
Tu ea ñ agnoscꝫ. q̃bꝫ ignoscꝫ Tu ea tegis
ꝑ grãꝫ. q̃ ñ ĩputas ad penã Jõ recte subdit
⌊ Beatꝰ vir cui nõ imputabit dñs pctm̃ ⌋
Sꝫ cui nõ imputat. Certe ei nõ imputat
sꝫ ignoscit. q̃ pctm̃ suũ agnoscit. ⁊ agnitũ
nõ defendit. sꝫ ꝯfitẽdo corrigit. nec meri/
tum suũ sibi. sꝫ grẽ dei attribuit. de q̃ dꝛ.

Nec est in spū eiꝰ dolꝰ sꝫ nec in ore eius
qꝛ se accusat cū sit peccator. ⁊ corde tenet
qḋ ore fateṙ. Dolꝰ em̄ est si q̇s pctōr iustū
se p̄dicet. q̇ vero se accusat dolo caret. Ta
lis erat publicanꝰ ille hūilis q̇ dicebat. dꝰ
ꝓpitius esto mihi pctōri. Ūn̄ sequiṫ. Qm̄
tacui inue. ossa mea dū cla. to. die. Qm̄
tacui qḋ nō erat tacendū. s. ꝯfessionē pctō
rum. Inueterauerūt ossa mea. i. defecit i
terior fortitudo mea Dū clamarē tota die
dicēdo qḋ nō erat dicendū. s. iactantiā me
ritoꝝ. Ecōtra ꝙo si clamassem pctā. et ta
cuissem merita. robusta ⁊ firma fieret ꝟtꝰ
mea. Tacui ḡ ⁊ clamaui. Tacui peccata.
clamaui merita. Tacui vñ ꝓficerē. clama
ui vñ deficerē. Tacui de pctīs ꝯfessionē
clamaui de meritis p̄sumptiōem. Sana
mēbra medico oñdebā. vulnerata tegebā
⁊ ideo nō fui sanatꝰ. sꝫ inueteratꝰ. Hoc est
In pctōꝝ meoꝝ vetustate remāsi. qꝛ ꝑ cul
pe mee ꝯfessionē. gr̄e tue nouitatē nō q̄si
ui. Et ideo Qm̄ die ac nocte grauata est
suꝑ me manꝰ tua. ꝯuersus sum in erumna
mea dū ꝯfigiṫ spina O dñe. o pie medice
q̇ etiā ꝑcutiēdo sanas. qꝛ manꝰ tua. i. vindi
cta. assidue die ac nocte grauata est super
me ad humiliandū me suꝑbū pctā tacētē.
merita iactantē. iō tandē ꝯuersus sum in
erumna mea. in miseria mea. Hoc est Cō
uertēdo ad meip̄m cognoui me miserum
Dū ꝯfigiṫ spina. i. dū cōpungiṫ ꝯscia mea
Sic em̄ spina dorsi hoīem sursum erigit.
sic rō vel ꝯscia spūm ꝓus ad terrena cur
uatum ad suꝑna resurgētē dirigit. Hac ḡ
de culpa sua cōpunctꝰ pctōr humiliatꝰ ait
Delictū meū cognitū tibi feci. ⁊ iniustici
am meā nō abscōdi Merito q̇dē delictū
meū. qꝛ faciēda obmisi ⁊ iniusticiā meā
qꝛ nō faciēda cōmisi. tibi ꝯfitēdo aperui ⁊
detegi. operui vt oꝑires. detexi vt tegeres
Ūn̄ sequiṫ. Dixi ꝯfitebor aduersum me i
iusticiā meā dño. ⁊ tu remisisti īpietatem
pcti mei O magna vtilitas ꝯfessiōis pec
cati. maxima q̇ꝫ benignitas miserātis dei
qꝛ ad solū ꝯfitendi ꝓpositū remittiṫ pctm̄.
nō em̄ dixi ꝯfiteor. sꝫ dixi ꝯfitebor. i. ꝓposui
ꝯfiteri iniusticiā meā aduersum me. meip
sum ⁊ nō aliū accusando. ⁊ statim tu ⁊ nō
aliꝰ remisisti īpietatē peccati mei. ⁊ bñ mei
qꝛ qḋ peto h̄ meū est. qḋ aūt a pctō resur
go hoc tuū est. Absit ḡ a me vt imputē pec
catum meū tibi. ⁊ dicā. h̄ deꝰ voluit. h̄ fa
tum hoc stellaꝝ ꝯstellatio mihi fecit. Nō
est hoc ꝯfiteri iniusticiā meā aduersū me.
sed aduersum te. ⁊ te summe bonū de ma
licia accusare. Dicā ḡ potiꝰ. Dñe misere
re mei. sana aīam meā qꝛ peccaui tibi. Et
ne puteṫ remissionē peccati ꝑuū dei eē do
num. sꝫ tāq̄ꝫ magnū deuotis ꝓcib' exposcē
dum: statim subiungiṫ. Pro hac orabit
ad te oīs sanctꝰ in tꝑe oportuno Oīs em̄
sanctꝰ. h̄ est ꝑ peccati remissionē sanctifica
tus. ꝓ hac remissione orabit ad te. q̇a oīs
sanctꝰ eget auxilio gr̄e ⁊ gratuite remissio
nis tue. Sꝫ qñ orabit. In tꝑe oportuno.
hoc est in tꝑe vite mortal'. in q̄ est oportu
num tꝑs remissiōis. qꝛ post eā erit tꝑs re
tributiōis. Uel in tꝑe oportuno. h̄ est i tē
pore gr̄e ꝑ xp̄m reuelate. De q̄ ait aposto
lus. Qñ venit plenitudo tꝑis. misit deꝰ fi
lium suū factū sub lege. vt eos q̇ sub lege
erāt redimeret. Sꝫ licet oīs sanctꝰ in tꝑe
oportuno oret. Uerūtñ in diluuio aq̄rū
multaꝝ ad eū nō approximabūt. Nō enim
eripit orō sanctoꝝ eos q̇ ꝑ obstinatā ꝯsue
tudinē obsorbenṫ in diluuio aquaꝝ mul
taꝝ Hoc est in multitudine effluentium
carnaliū deliciaꝝ. sic̄ voluptuosi. vel i mł
tiplicitate variaꝝ doctrinaꝝ sic̄ phi. vł in
multiplicitate diuersoꝝ erroꝝ sic̄ heretici
vel i vanitate fataliū suꝑstitionū. sic̄ astro
nomi. q̇ oīa fatali necessitati. aut fortune
celesti attribuūt. vel in numerositate ceri
monialium obꝟuantiaꝝ. sicut iudei q̇ an
tiquis obseruātijs carnaliter intellectis.
salutē ascribūt. Hi inq̄ꝫ omnes q̇ sunt in
hm̄ōi ꝓfundo diluuio aquaꝝ multaꝝ. ad
eū nō approximabūt. qm̄ he aque diuerse
sunt ⁊ amare. ⁊ a fonte vere ⁊ dulcis aque
hoc est a xp̄o q̇ fons est pure veritatis re
mote. Quid ḡ facturꝰ sum dñe vt effugiaꝫ
ab hoc tā ꝑiculoso diluuio aq̄ꝝ multarū.
⁊ approximē ad te. Certe scio te docēte. ꝙ
ꝓpe est dñs oīb' inuocātib' eū in veritate.
Iō inuocabo te. nō solū in voce corꝑis sꝫ
in veritate cordis. h̄ est in ꝟa deuotōe cor
dis se humiliātis. ⁊ nihil de se p̄sumentis
⁊ nil sue potētie suꝑbe tribuētis ⁊ dicam.
Tu es refugiū meū a tribulatōe q̄ circū
dedit me Tu solꝰ ⁊ nō aliꝰ es mihi refugi
um a tribulatōe huiꝰ seculi. q̄ vndiq̄ꝫ cir
cūdedit me. Tu ḡ exultatio mea erue me
a circūdantib' me Qñ de mihi viā q̄ eri
piar a diluuio aquaꝝ multaꝝ. ⁊ a ꝑiculo

61

circũdantiũ me maloꝝ. Jã ꝟo dñe q̃ non
deſeris ſperãtes ĩ te iã q꞉ in te ſpero. et in
hac ſpe gaudeo a te ꝯſolatꝰ audio te dicen
tem. Intellectũ tibi dabo ⁊ inſtruam te.
in via hac q̃ gradieris. Ne aberres a via
dei. ⁊ ne q̇s noceat tibi. Firmabo ſuper te
oculos meos vt in via dirigã oc̄los tuoſ
Sic ḡ dato mihi intellectu. ipoq꞉ a te in/
ſtructo ⁊ in te firmato. ꝯuertã me humiliſ
ad ſuꝑbos ⁊ obſtinatos. ⁊ erudiꝰ ad ſtoli
dos ⁊ ignaros. ⁊ dicaȝ. Nolite fieri ſicut
equus ⁊ mulꝰ q̇bꝫ non eſt intellectꝰ. Per
equũ ſignanᷣ ſuꝑbi erecta ceruice ſua pec
cata defendẽtes. Per mulũ ſtolidi q̄libet
peccatoꝝ onera ſine diſcretõe portantes.
Hi ergo ſi nõ corriganᷣ. ſȝ velint fieri bru
tis animalibꝫ ſil'es q̇bꝫ nõ eſt intellectꝰ. tu
dñe In chamo ⁊ freno maxillas eoꝝ cõ/
ſtringe. q̃ nõ approximãt ad te Si em̄ nõ
corriganᷣ ⁊ approximẽt ad te ꝑ pn̄iam. di/
gnum eſt vt corriganᷣ ⁊ ꝯſtringanᷣ a te ꝑ
penã. Jõ equꝰ freno ⁊ mulꝰ chamo arceã
tur. i. a maiori ⁊ minori tribulatõne iuxta
culpe exigentiã cõſtringanᷣ. Si ꝟo freno
nõ domenᷣ ⁊ chamo. reſtat vt duriori fla
gello caſtigenᷣ. Jõ ſequiᷣ Multa flagel
la peccatoris ⁊ in pn̄ti vita pariᷣ ⁊ futura
ſperantẽ aũt in dño mĩa circũdabit nec
immerito in tua mĩa ſperantẽ. ⁊ nõ in ſua
humana iuſticia ꝯfidentẽ circũdabit. id ẽ
circũquaq꞉ vallabit dei mĩa. ne aliqua ex
ꝑte ſibi noceat dyaboli malicia. Magna
ergo dñe. magna eſt leticia. magna exulta
tio. magna gloria ſperãtibꝫ in te. Jõ d꞉ eiſ
Letamini in dño ⁊ exultate iuſti ⁊ glori/
amini om̄es recti corde Qui ſunt hi iuſti
⁊ recti corde. Hi ſunt q̃ nõ in ſe. ſed in dño
ſperãt. nec ſue ſȝ diuĩe volũtati ſe ꝯformãt
ſicut xp̄s docuit dicẽs. nõ ſic ego volo. ſed
ſicut tu vis. in capite oñdẽs qd̄ futuꝝ eſſe
debebat in mẽbris. Hi ergo nõ in ſe. ſȝ in
dño letanᷣ exultãt ⁊ glorianᷣ. Letanᷣ ſiq̇
dem tacita ſuauitate gaudẽtes. ⁊ exultant
ꝯcitati animi gaudio feruẽtes. gloriantur
feruore charitatꝭ. extra ſe in deũ tranſeun
tes. O vtinam dñe vtinã ſic detur michi.
non in me ſed in te letari. exultare. ⁊ glori/
ari. vt ſic hu militer capiti me conformãs
veraciter efficiar membrũ xp̄i.

Meditatio deuota ſuꝑ tertio pſalmo
penitẽtiali Dñe ne in.

Domine ieſu chri
ſte cui nunq꞉ ſine ſpe venie ſuppli
catur. cũ plura duabꝫ ꝓoribꝫ pſal
mis de timore pene ac dolore culpe collo
quẽdo ꝑdixĩmꝰ. ⁊ nũc aliq̃ d̄ ſpe venie tibi
ſupplicãdo loq̇ ꝓpoſuerim. ſꝑ tñ ad ꝓora re
labor. ⁊ pene timore ac culpe dolore ꝑter/
ritus tibi iteꝝ repetere cõpellor Dñe ne ĩ
furore tuo arguas me. neq꞉ in ira tua cor/
ripias me Ego ſiquidẽ de peccatis peni
tens pcti ꝯſcius ⁊ ĩn grauiᷣ afflictꝰ. ego ĩ
malis poſitꝰ. peiora timẽs ⁊ inde lugens.
multis modis crucior. ſed cruciatus gra
te amplector tanq꞉ minores meis demeri
tis. mecũ pie actũ reputãſ. ſi ꝑ eos liberer
a penis eternis. Jdeoq꞉ ſupplex oro. vt tu
dñe arguas ⁊ corripias me. nõ in furore ł
in ira. ſed in pietate ⁊ mĩa. ita vt pena mea
ſit nõ ab ira ad eternã vltionẽ. ſȝ a mĩa ad
piã correctiõem Sufficiãt tibi dñe mala
que patior ĩ hac pn̄ti vita. ne ĩ futura infli
gas peiora Qm̄ ſagitte tue infixe ſũt mi/
hi Sagitte tue ſunt vindicte tue. ſ. dolo
res corꝑis ⁊ aĩe. q꞉ ſicut ſagitte intẽdũtur
⁊ deinde infigũtur. ita vindicte tue intru/
ſe fuerũt ĩ adã ꝓpter inobediẽtiã ⁊ inde no
bis infixe ſunt ꝓpter originalẽ culpã ⁊ pe/
nam multiplicẽ. Jp̄e em̄ hꝰ totꝰ miſerie
fuit origo. nos ꝓpago. Sȝ ve mihi quia ſa
gitte tue nõ ad modicũ tp̄s. nec ad vnicuȝ
vulnꝰ infixe ſunt. ſȝ diu ⁊ vſq꞉ in finẽ ſecu/
li manẽt. ⁊ multꝭ modis in corꝑe ⁊ anima
vulnerãt. Et ſic ĩ ſagittis meis ꝯfirmaſti
ſuꝑ me manũ tuã. i. vindictã tuam quaȝ
ꝓch dolor couſq꞉ ꝯfirmaſti ſuꝑ me vt poſ/
ſim dicere Nõ eſt ſanitas in carne mea a
facie ire tue Porro em̄ mortale corpꝰ tot
miſerijs ſubditũ. qd̄ etiã cũ ſanũ d꞉ nõ ꝟe
ſanũ ſit. qd̄ leuiter lediᷣ ⁊ ſepiꝰ grauiᷣ infir
matur. Eſt aũt hec multiplex miſeria car
nis mee. a facie ire tue. i. ab inſtãtia vindi/
cte in adã inchoate originaliᷣ. Quid pl'a.
Nõ eſt pax oſſibꝫ meis. hoc eſt in interi
oribꝫ viribꝫ meis. ſȝ eſt ꝯtinua pugna ab ĩ
firmitate ⁊ rebelliõe carnis. ⁊ hoc a facie
pctõꝝ meoꝝ q꞉ hꝰ miſerie mee cauſa non
ſolũ eſt originał culpa ſȝ ſimul cauſa ſunt
actualia pctã mea. Vñ merito ſequitur.
Qm̄ iniq̇tates mee ſuꝑgreſſe ſunt caput
meũ. ⁊ ſicut onꝰ graue grauate ſunt ſuper
me Quia em̄ iniq̇tates mee caput anime

mee.i.rectā rōem supgresse sunt. ⁊ eleua/
uerunt caput meū supbū ɔtra te deū me/
um. iō tu dñe aggrauasti me graui onere
penaꝝ.ſꝫ hoc dñe nō tibi ſꝫ mihi imputo
q̄ꝛ ⌊Putruerūt ⁊ corrupte sunt cicatrices
mee a facie insipiētie mee⌋ Jō eñ iniqui/
tates mee supgresse sunt caput meū. ⁊ gra
uate sup me. q̄ꝛ cicatrices mee.i.plage pec
catoꝝ meoꝝ p̄us p baptismū sanate. pu/
truerūt cū iā peccato ɔsensi. ⁊ corrupte sūt
dū iam pctm̄ in actū pduxi. ⁊ hoc totuꝫ a
facie insipiētie mee. q̄ꝛ stulte grām baptis
malē pdidi. nec ei⁹ viribꝫ sapiēter vsus fui
Et ideo ⌊Miser fact⁹ sum⌋ nō vna solum
ſꝫ multiplici miseria ⌊afflict⁹ ⁊ curuatus
sum⌋ adeo deiect⁹ ad terrena. vt me erige
re nō valeam ad supna. Et nisi tu dñe me
erexeris in hac miseria. ⁊ ī curuitate māsu
rus sum. ⁊ hoc ⌊vsq₃ in finē⌋ id est. vsq₃ ad
mortem ⌊⁊ tota die ɔtristat⁹ īgrediebar⌋.
Hoc est tota vita in hac manens miseria.
hui⁹ vite viā gradiēs ambulabā. nō inue/
niens sabbatū.i.mētis requiē quā opta/
bam. Nec miꝝ ⌊Qm̄ lumbi mei īpleti sūt
illusionibꝫ. ⁊ nō est sanitas in carne mea⌋.
Heu me miseꝝ nō īmerito sum ɔtristatus
qm̄ nō solū nō est sanitas ī carne mea. nō
solū temptat⁹ sum ab infirmitatibꝫ ⁊ rebel
lionibꝫ carnis. ſꝫ etiā lumbi mei.i. carnali
tas ⁊ sensualitas mea vexātur illusionibꝫ
dyabolicis. nec solū pecco p carnis infir/
mitatē. ſꝫ p dyaboli fatigatōem. Quid pl'a
Nō solū lumbi carnis mee. ſꝫ etiam vires
aīe mee replētur illusionibꝫ. Illusiōes ei
aīe infinite sūt. q̄ aliquādo vix orare sinūt
⁊ ita nō est in toto hoīe vñ plena sit leticia
plenū cordis sabbatū. plena reqes. donec
aīa illusionibꝫ exuat̄. ⁊ corp⁹ sanitate īmor
talitatis induat̄. Propterea clamat apl's
Infelix ego homo. q̄s me liberabit de cor
pore mortis h⁹. Et iō nō immerito ⌊affli/
ctus sum⌋ corpe simul ⁊ aīa. pfatꝫ vexatus
miserijs. ⁊ iñ ⌊humiliat⁹ sum nimis⌋. q̄p/
pe q̄ꝛ p̄us supbꝫ eram nimis. ⁊ ppterea ⌊ru
giebam a gemitu cordis mei⌋ Gemit⁹ cor
de. ⁊ rugit⁹ voce fieri solet. ego vero ñ vo/
ce ſꝫ gemitu rugiebā.i.cuꝫ magno deside/
rio aīe ɔsolatiōem querebā. nō in ƀba oris
mei. sed in gemitū cordis prumpens. Est
eñ gemit⁹ cordis ⁊ gemit⁹ carnis. Omis
gemit⁹ q̄ de exterioribꝫ est: carnis est. q̄ ƀo
p sabbato.i.p spūali requie. quā caro non

obtinet: cordis est. Et q̄ꝛ hūc gemitū non
homo nouit sed de⁹. Jō ⌊Dñe añ te omne
desideriū meū. ⁊ gemitus me⁹ a te non est
abscōditus⌋ ſꝫ merito exaudit⁹. q̄ꝛ pius est
⁊ nō p terrenis ſꝫ p celestibꝫ Sit ergo dñe
desideriū meū añ te.i.tibi gratū ⁊ accepta
bile. audi ⁊ exaudi desideriū meū cum ge
mitu meo. accelera dñe ⁊ exaudi cito. q̄a
⌊Cor meū ɔturbatū est⌋ ⁊ pauore ac ter/
rore ɔcussum. ⁊ hoc iō. q̄ꝛ ⌊dereliq̄t me ƀ/
tus mea⌋ sed virt⁹ illa quā habui añ pctm̄
si eñ hec māsisset nihil timeret. Sed cur
hec dereliq̄t. q̄ꝛ etiā reliq̄t me. ⌊lumē ocu/
loꝝ meoꝝ. ⁊ ipm̄ ñ est mecū⌋ q̄ꝛ tu de⁹ me⁹
qui es lumē veꝝ. qđ illumiat oēm hoīem
veniētem ī hūc mūdum. tu q̄ es spiritua/
le lumē oculoꝝ meoꝝ ītellectualium. ñ es
mecū p grām. ſꝫ dereliq̄sti me ppter culpā
meā. Sꝫ actenꝰ dñe tibi ɔfessus sum ma/
la que īteri⁹ patior. nūc aūt plāgo ea q̄bus
exteri⁹ crucior. Nā ⌊amici mei ⁊ proximi
mei aduersum me appropinq̄uerūt ⁊ stete
rūt⌋ Hi q̄ mihi esse debuerāt ad humanū
solatiū. sūt mihi ad cumulū passionū ⌊Et
qui iuxta me erāt⌋ tāq₃ amici ⁊ pximi. ⌊a
lōge steterūt⌋ tāq₃ hostes ⁊ aduersarij. Et
merito recesserūt a me. q̄ꝛ peccādo recessi
a te. Merito pdidi humanā amiciciā. q̄a
pdidi diuinā grām. Nō solū crucior a pse
cutiōe hoīm. sed a temptatōe demonum.
⌊Nā vim faciebāt q̄ querebāt aīam meā⌋
Demōes eñ q̄ aīam meā querūt ad etnaꝫ
dānatiōem. vim mihi faciūt p malignam
tēptatiōꝫ. ⁊ nō solū p seip̄os. ſꝫ p mīstros
suos de quibꝫ dꝛ. ⌊Et qui īquirebāt mala
mihi locuti sūt vanitates. ⁊ dolos tota die
meditabātur⌋ Hi q̄ amici ⁊ pximi esse de
buerāt īquirebāt mala mihi. meditādo ɔ
me dolosa. ⁊ vana loquūtur.i.falsa ⁊ de/
ceptoria ƀba. Tales aūt dolosi ⁊ mēdosi
misterium exercēt dyaboli. q̄ pater est mē
dacij. Ecce g̃ quibꝫ malis crucior. et his
tñ quia maiora meruisse fateor. iō īiurias
⁊ opprobria sine murmuratiōe patior. Et
hoc est qđ sequit̄. ⌊Ego aūt tāq₃ surdus ñ
audiebā. ⁊ sicut mut⁹ nō aperiēs os suū⌋.
Nihil ad opprobria rñdebam ⌊⁊ fact⁹ sum
sicut homo ñ audiēs ⁊ nō habēs ī ore suo
redargutōes⌋ q̄ꝛ arguētes me ñ redargu/
ebam. ſꝫ redargutōes patiēt̄ ferebā. Sed
quare hec oīa tā patiēter sustinui ⌊Qm̄ ī
te dñe speraui⌋ Jō propt̄ te patient̄ susti/

nui mala. qm̄ nō in me sꝫ in te speraui bona. ⁊ qꝛ ꝑ patiam̄ pene speraui veniā culpe. Jō ⌊Tu exaudies me dn̄e deus meꝰ⌋. dādo liberalit̄ veniā. ⁊ ꝯsequēter grām et gl'iam. O magna patie ꝟtus cui datur venia pctōꝝ. ⁊ ꝑ veniā grā meritoꝝ. ⁊ ꝑ grāꝫ gl'ia p̄mioꝝ. O salutaris medicina. ꝑ quā in leticiā mutāt̄ tristia ⁊ aduersa. Adhuc aūt dn̄e iō exaudies me. nō de te desperando diffidentē. sꝫ in te sperādo ꝯfidentem. ⌊Quia dixi ne qn̄ supgaudeāt mihi inimici mei⌋ Qꝛ nō ex supba p̄sumptōe sꝫ ex pia spei deuotōe dixi ꝙ tu deꝰ meus exaudies me. Et hoc dixi ne inimici mei detractores mei. supgaudeāt mihi si videāt me ī te sperantē nō ꝓficere sꝫ deficere. Merito ei cauent iusti ne de lapsu coꝝ exultent iniq̄ Jdeo sequit̄. ⌊Et dū cōmouentur pedes mei⌋. i. dū affectōes mee labūtur in pctm̄ ex humana infirmitate. irridēt impij ⁊ ⌊super me magna locuti sunt⌋ irridēdo mihi ⁊ sup me magna scandala opprobriaq; loquēdo. vbi potiꝰ si essent pij. mee deberēt cōpati infirmitati. eāq; excusando humane miserie humanitꝰ misereri Sed adhuc etiā dn̄e exaudies me. ⌊Qm̄ ego ī flagella paratꝰ suꝫ⌋ Sciēs em̄ ꝙ filiū quē amas ⁊ si qn̄q; nō suauit̄ tn̄ sp salubrit̄ flagellas. Jdeo tua flagella paratꝰ sum patiēter suscipere. nō ꝯtra ea murmurādo. sꝫ meip̄m accusando. qꝛ ⌊dolor meꝰ in ꝯspectu meo semp⌋. dolor de pctō meo sp est ī ꝯspectu meo. Semp ꝺ pctō meo doleo. dū peccatum meū ꝯtra meip̄m esse ꝯspicio, Et h̄ ē qꝺ sequit̄. ⌊Qm̄ iniquitatē meā annūciabo⌋ ip̄am corā te ꝯtra me accusando ⌊⁊ cogitabo ꝑ peccato meo⌋ ip̄m ī me cogitatōne solicita corrigēdo. ⁊ a te tuaq; miseratione solita. curā medicinalē humilit̄ postulando. Sꝫ dū medicinā tuam peto o pie medice. ecce q̄d ad curā meā ꝑ te fieri permittit̄. Ecce em̄ q̄d sequit̄. ⌊Jnimici aūt mei viuūt ⁊ ꝯfirmati sūt sup me. ⁊ mltiplicati sunt q̄ oderūt me iniq̄⌋. O salutarꝭ. sꝫ nō suauis medicina. O mirabilis. sed medicinalis cura. ꝑ tuā nāq; ꝑmissionem ad meā fit ꝓbatiōem. Fit inquā medicinalit̄ ⁊ salubriter ꝙ inimici mei ꝓspere viuūt in hoc mūdo vbi in aduersitate laboro ⁊ gemens rugio. Et qꝺ grauiꝰ est ꝯfirmati sūt sup me in ꝑsecutōe. ⁊ qꝺ grauissimū est. q̄ oderūt me iniq̄. mala reddētes ꝓ bonis. n̄ pauci sꝫ multiplicati sunt ⁊ q̄tidie plures fiunt. De q̄bꝫ subdit̄. ⌊Qui retribuūt mala ꝓ bonis detrahebāt mihi qm̄ sequebar bonitatē⌋ Jp̄i vero ecōtra sectātur iniq̄tatē. Sꝫ qꝛ hec mala essent intolerabilia. nisi te iuuāte. ⁊ ꝓ medicamīe tuo ꝯfortāte mihi fierēt salubria ad curāda pctā. Jdo ⌊ne derelinq̄s me dn̄e deꝰ meꝰ⌋. sꝫ vt tu ꝓmisisti. qm̄ in te speraui. libera me. qm̄ cognoui nomē tuū. ꝓtege me. qꝛ clamaui ad te. exaudi me ⁊ mecū sis ī tribulatōe. eripe me ⁊ glorifica me Et si forte ad tps me aliquādo relinq̄re videarꝭ. tn̄ ne discesserꝭ a me penitꝰ relinquēdo me. sꝫ potiꝰ ⌊intēde in adiutoriū meū dn̄e deꝰ salutꝭ mee⌋ Adiuua me ꝯtra hostes ī pugna. qꝛ sine te q̄ es deꝰ salutis mee nō potest esse ī me salutaris victoria

Meditatio sup psalmo Miserere

Domine iesu chri

ste cui est ꝓpriū misereri sp ⁊ parcere. Ego miser ad te misericordē accedo. ⁊ pctōꝝ cathena ꝯstrictus. tue pietatꝭ miseratōne absolui desidero. Ego multaꝝ iniq̄tatū īmundicia maculatꝰ. ad te fontē mūdicie ꝯfugio. ⁊ meā īmūdiciaꝫ ꝑ tuā mīam emūdari supplico dicēs ⌊Miserere mei deꝰ ꝭm magnā mīam tuā⌋. Peto dn̄e magnā mīīcordiā tuā quia sentio magnā miseriā meā. Peto magnā medicinā tuā ꝯtra magnā plagā meā. Peto mltitudinē miseratōis tue ꝯtra multitudinē iniq̄tatis mee. Jō sequit̄ ⌊Et ꝭm multitudinē miserationū tuaꝝ⌋ ab initio secl'i exhibitaꝝ q̄ superāt multitudinē quamlibꝫ pctōꝝ ⌊dele iniq̄tatē meā⌋. vt nullū remaneat ī me pctī vestigiū. Et h̄ est qꝺ subdit̄ ⌊Ampliꝰ laua me ab iniq̄tate mea ⁊ a peccato meo mūda me⌋ Peto dn̄e nō solum pctā deleri. sꝫ ampliꝰ lauari ⁊ lauādo pure mūdari. vt nō solū culpā opis. sed etiaꝫ reatū voluptatꝭ abstergas. Sꝫ h̄ peto. n̄ ꝓpter aliquā iusticiā q̄ sit ī me. sꝫ ꝓpter magnā mīam q̄ est ī te. ⁊ multā miseratōem q̄ est a te. Jn te em̄ est mīa naturalit̄ in affectu. ⁊ a te miseratio multipliciter ī effectu

Ut ḡ misericordit̄ ignoscas nō iusticie mee meritū allego. sꝫ malicie mee pctūm agnosco. Et h̄ est q̄d ꝺꝛ. ⌊Qm̄ iniquitatē meā ego cognosco⌋. Nō ḡ peto vt propt misericordiā tuā deseras iusticiā tuā. scio

iustū esse vt pctm̄ meū puniat̄. ſꝫ ip̄m pu/
nio vt tu nō punias. ip̄um agnosco vt tu
ignoscas. ⌊Et pctm̄ meū ↄtra me est ſꝑ⌋.
Quia pctm̄ meū nō pono retro me. ip̄um
negligēdo vel dissimulādo ſꝫ ip̄m oppono
ↄtra meip̄m cognoscēdo ⁊ accusando. iō
dico ⌊Tibi soli peccaui. ⁊ malū coꝛam te
feci⌋. Quid est tibi soli peccaui. Nōne pec
caui. nō solū tibi ſꝫ ꝓximo. Nōne pctm̄ fe/
ci. nō solū ↄtra te deū meū. ſꝫ etiā ↄtra ꝓxi
mū meū. sicut ⁊ dauid ꝗ hoc dicebat. non
solū in te ſꝫ in bethsabee ꝑ adulteriū. et in
vꝛiam ꝑ homicidiū peccauerat. Sꝫ h̄ iō
dꝛ. qꝛ tu solꝰ es ꝗ das legis p̄ceptū. ꝑ cuiꝰ
p̄uaricatiōem peccat̄⌋ Ut iustificeris in ſ̄
monibꝫ tuis⌋ Hoc est. qꝛ adeo iustꝰ ⁊ ve/
rax es in ſ̄bis tuis. ꝗ p̄cipis vt iustificeris
id est. iustꝰ ⁊ verax inueniarꝭ. ⌊Et vincas
cū iudicaris⌋. i. supꝑes eos in iusticia. ꝗ͛ te
ex suꝑbia iudicāt. ↄ̄ p̄cepta tua murmurā
do. ⁊ te ī eis rigoꝛosum ⁊ iniustū accusan/
do. Nō sic ego. ſꝫ ad te solū tāꝗ̄ ad iustum
iudicē ↄfugio. ꝗ nō habes ī te qꝺ iudicet̄.
Nō habes in te qꝺ reꝑhendat̄. ſꝫ solus exi
stis ꝗ oīs iudices. Ita vincis vt ī tui cō
paratiōe nullꝰ iustꝰ aut verax reputet̄. di/
cente ꝓpha. Oīs homo mēdax. Tu ḡ solꝰ
deus verax. Tu ḡ dn̄e ꝗ in tua verita/
te dixisti. quacūqꝫ hoꝛa pctōꝛ ingemuerit
oīm iniquitatū eiꝰ nō recoꝛdaboꝛ. tu vera
citer imple qꝺ ꝓmisisti. vt iustificerꝭ ī tuis
sermonibꝫ. ⁊ ↄuincas eos a ꝗbꝫ tāꝗ̄ īmise
ricoꝛs iudicaris. Tu ḡ miserere. tu ꝑ mise
ricoꝛdiā iniquitatē meā dele. Tu eā delen
do laua ⁊ mūda me. qm̄ de pctīs meis ve
niam postulās īgemisco dicēs⌊Ecce em̄
in iniq̄tatibꝫ ↄceptꝰ sum ⁊ in peccatis ↄce
pit me mr̄ mea⌋ O magna miseria que sit̄
mecū oꝛta est ab oꝛigine mea. Iō merito ī
gemiscēs peto vt cures ⁊ sanes hanc ma/
gnam miseriā meā ꝑ tuā magnam miam̄.
Nec h̄ ita dixerim vt licitas nuptias cōtē
nem. ſꝫ qꝛ in oībꝫ trahit̄ iniq̄tas ab Adam
Nā h̄ opꝰ castū ꝓpter bonū ꝓlis excusatū.
in ↄiuge nō habet culpā. ſꝫ oꝛigo pctī in ꝓ
le secū trahit debitā penā. Iō aūt dn̄e nō
solū actualē culpā meā. ſꝫ etiā oꝛiginalē
a parētibꝫ traductā tibi humiliter ↄfiteoꝛ.
Quia ⌊Ecce em̄ veritatē dilexisti⌋. Non
em̄ in te refundo culpe mee iniq̄tatē. ſꝫ me
accusando fateoꝛ veritatē. quā tu ꝗ ſ̄itas
es diligis. Iō eā vere cōfitentibꝫ pctā di/
mittis. Propterea ⌊incerta ⁊ occulta sa/
pientie tue manifestasti mihi⌋ Mihi inꝗ̄
cōfitenti veritatē. secreta tibi certa ⁊ nota
diuina sapiētie. ſꝫ incerta ⁊ occulta huma
ne insipiētie manifestasti. Quō. Dicūt ho
mines sub quadā incertitudine sicut dice
bant niniuite. Quis scit si ↄuertat̄ ⁊ igno
scat deꝰ. Nō ergo h̄ noui sic̄ nec hoīes ce/
teri. Nō h̄ noui ꝑ humanā sciam̄. ſꝫ h̄ cer/
titudinalit̄ reuelasti ⁊ manifestasti mihi ꝑ
diuinā scripturā. te dicēte ꝑ ꝓpham. Qua/
cunqꝫ hoꝛa ingemuerit pctōꝛ. iniq̄tatū eiꝰ
nō recoꝛdaboꝛ. In hac ḡ ꝓmissione tua se
curꝰ ⁊ certꝰ dicere audeo. ⌊Asperges me
dn̄e ysopo ⁊ mūdaboꝛ⌋ Noui dn̄e te docē
te. ꝙ ysopꝰ herba est ꝑua quātitate ſꝫ ma/
gna ſ̄tute. Herba humilis. ſꝫ medicinal̄.
cuiꝰ radix petre inherere dꝛ. cuiꝰ virtꝰ pul
monē purgat dū inflat̄. In qua pn̄ie hu/
militas ↄgrue designat̄. ꝗ sepe ꝑua putat̄
in ↄspectu hoīm. ſꝫ ſꝑ magna est añ ↄspe/
ctum tuū. Et dū illi petre adheret de qua
dic̄ aplꝰus. petra aūt erat xp̄s. dū charitati
xp̄i radix eiꝰ affixa est adeo medicinal̄ effi/
citur virtꝰ eiꝰ. vt ꝑ eā pulmonis inflatō. i.
suꝑbie p̄sumptio ⁊ oīs que ex ea oꝛitur
culpe inq̄natio expurget̄. Asperges ḡ me
hac humilitate. ⁊ mūdaboꝛ ab iniquitate.
⌊lauabis me⌋. ꝑ humilē pn̄iam. Et ⌊suꝑ
niuē dealbaboꝛ⌋ ꝑ salutarē grām. ꝑ quā
pctōꝝ dealbatio fit. sicut scriptū est. Si
fuerint pctā vestra sic̄ vermiculꝰ. velut nix
dealbabunt̄ In hoc ḡ secreto sapīe tue
ꝓus mihi īcerto ⁊ occulto qꝺ manifestasti
mihi. ⌊Auditui meo dabis gaudiū ⁊ leti/
ciam⌋ Et merito dū audio ꝓmissionē tuā
de remissiōe pctōꝝ. auditui coꝛdis mei da
bis gaudiū ⁊ leticiā de tributōe p̄mioꝝ.
⌊Et exultabūt ossa humiliata⌋ h̄ est inte/
rioꝛes vires mee ꝗ ꝑ culpā maculate ꝓus
ↄturbate sunt. nūc ꝑ pn̄iam ysopo hūilita
tis mūdate ⁊ dealbate merito exultabunt
Sꝫ licet dederꝭ gaudiū. leticiā. ⁊ exul/
tatiōem ꝓpter spem venie. nō tn̄ deerit mi/
hi salutarꝭ quedā tristicia ⁊ spūal̄ ↄtrista/
tio ꝓpter timoꝛē pene ⁊ doloꝛē culpe. ideo
qꝫ ad te clamare nō cessabo⌊Auerte faci/
em tuā a pctīs meis⌋. Qꝛ pctā mea nō po
no retro me. ſꝫ oppono ↄtra me. nec ea ne/
gligēdo aut dissimulādo habeo retro doꝛ
sum meū ſꝫ añ faciē meā. ꝓpterea nō a me
sed a pctīs meis auerte faciē tuā. quasi ca

nõ agnoſcẽdo ſ; eis ignoſcẽdo. ⁊ ita nõ ſo
lum h̃ vel illud pctm̃. ſ; generalit̃ ⌊ oẽs in
iquitates meas dele ⌋ Quibꝫ delet̃ʒ. ⌊ Cor
mundũ crea ĩ me deꝰ ⌋ Nõ peto vt ego hõ
cor mũdũ faciã a me. ſ; vt tu deꝰ cor mun
dũ crees in me. q2 nõ eſt h̃ opꝰ hoĩs creati
ſed dei creatoris. Et q2 añ pctm̃ innocenſ
fui. ⁊ ꝑ pctm̃ a rectitudine declinaui. ideo
⌊ ſpũm rectũ innoua in viſceribꝫ meis ⌋. i.
renoua ſpm̃ meũ. faciẽdo eũ rectũ. que; a
te recedẽdo feci obliquũ. Nec cordis mũ/
diciam aut ſpũs rectitudinẽ peto mihi fie
ri ſolũ in mẽte. ſ; etiã in carne. ⁊ h̃ eſt in vi
ſceribꝫ meis. ſ. in lũbis vel renibꝫ. in q̇bꝫ ſe
des eſt voluptat̃ʒ. Vñ ad beatũ iob ď dya
bolo ď2. ꝙ ỽtus eiꝰ eſt ĩ lumbis ⁊ vmbilico
vẽtris. In vtriſq; ğ. aĩa ſc; ⁊ corꝑe reme/
dium peto curatõis. Jõ ⌊ Ne ꝓĳcias me
a facie tua ⌋ A peccat̃ʒ meis faciẽ tuã auer
te. ſ; a facie tua ne ꝓĳcias me. A pctis fa/
ciem tuã auertis ꝑ remiſſionẽ ſed pctõres
a facie tua ꝓĳcis. ꝑ reprobatiõem. Remiſ
ſionẽ poſtulo. ſ; reprobatõe; ꝑtimeſco. ꝓ/
pterea ſupplex oro. ⌊ Spũm ſanctũ tuum
ne auferas a me ⌋ Jã em̃ q̇dammodo ſpi/
ritũ ſanctũ tuũ. h̃ eſt ſpũſſcti donũ habere
ꝯfido. q2 pctm̃ ꝯfitẽdo peniteo. nã ỽa pcti
ꝯfeſſio nõ eſt ĩ hoĩe ex ſeipo. ſ; ex dei dono
nõ ergo a me auferas ſpũm hũc. ſ; ꝑ eum
⌊ redde mihi leticiã ſalutar̃ʒ ⌋ quã peccan/
do amiſi. Leticiã inq̃; ſalutaris tui. ſc; ſa
lutaris gr̃e ſpũſſcti ꝑ quã nõ ſolũ ẽ culpe
remiſſio. ſ; gl'ie retributio. Hãc ğ nõ ſolũ
nõ auferas ſ; redde ⁊ ꝯfirma. ⁊ ſic ⌊ Spũ
ꝓncipali ꝯfirma me ⌋ Per hoc aũt ꝙ ꝓpha
ter ſpm̃ noĩauit. ſ. ſpũm rectũ. ſpm̃ ſanctũ.
⁊ ſpũm ꝓncipalẽ. dicũt q̇dã ꝙ in deo trini
tatẽ voluerit oñdere. ⁊ ſpm̃ rectũ filiu; di
cunt. ſpũm ſanctũ ſuo noĩe intelligũt. per
ſpũm ꝓncipalẽ patrẽ accipiũt. Hoc vero
⁊ quidq̇d aliud q̇d ad fidei ⁊ mor̃ edifica
tionẽ ď2. ſine ꝯtradictõe dici ꝑmittit̃. Vñ
etiã ꝯueniẽter ꝑ hanc trinã ſpũs nomina
tionẽ. trifariã ſpũſſancti gr̃am intelligere
poſſumꝰ vt ꝑ ſpũm rectũ accipiamꝰ gr̃am
que in ſeptẽ ỽtutibꝫ. tribꝫ theologic̃ʒ. et q̃t/
tuor cardinalibꝫ ꝯfert̃. q̇bꝫ aĩa dirigit̃ ad
oꝑandũ recte. Per ſpũm ſanctũ. gratiã q̃
in eiꝰ ſeptẽ donis tribuit̃ quibꝫ aĩa iuuat̃
ad oꝑandũ facilit̃ ⁊ expedite. Per ſpiritũ
ꝓncipalẽ. gr̃am q̃ in ſeptẽ beatitudinibus
donat̃. q̇bꝫ eleuat̃ ⁊ q̇dammodo cõfirmat̃

ad oꝑandũ ꝑfecte. Hac igitur multifaria
ſpũali gr̃a. rectificari. ſanctificari. ⁊ cõfir/
mari merito deſidero. Et ſi h̃ ſpiritus tui
bñficia receꝑo. tibi ingratꝰ nõ ero. ſ; ⌊ do/
cebo iniquos vias tuaſ ⌋ Qui ꝓus fuera;
pctõr. fiam ꝑ̃dicator. q2 docebo verbo vł
exẽplo vias tuas. q̃ ſunt miſ̃icordia ⁊ ve/
ritas. ⁊ ſic ⌊ impĳ ad te ꝯuertẽt̃ ⌋. ꝑ me ſalu
briter edocti de mĩa tua. qua mihi ꝑ veni
am parcit̃. ⁊ de ỽitate tua. i. iuſticia tua. q̃
pctm̃ meũ ꝑ pñiam punit̃. S; vt ſic iniq̇ſ
docere ⁊ impios ꝯuertere valeã. ⌊ Libera
me de ſanguinibꝫ ⌋. i. de peccatis carnis et
ſanguis. ⁊ q̃ de eor̃ corruptõe ꝓcedũt. Li
bera me inq̃m o deꝰ. q̇ es ⌊ deꝰ ſalut̃ʒ mee ⌋
que lõge eſt a carnis ⁊ ſanguis corruptio
ne. q2 caro ⁊ ſanguis regnũ dei non poſſi
debũt. i. pctã que ab eis ꝓueniũt. Alioq̇n
niſi ab his ꝓus me liberaueris. mihi pctõ
ri improperãdo dices. Quare tu enarras
iuſticias meas. S; ſi liberatꝰ fuero. ſecu
rus ero ab h̃ improperio. ⌊ et exultabit lin
gua mea ⌋ ⁊ exultãdo narrabit iuſticiã tu/
am. Et tũc ⌊ Dñe labia mea aperies ⌋ ꝓus
ꝑ pctã clauſa ⌊ ⁊ os meũ ⌋. nõ ſolũ cordis.
ſ; corꝑis ⌊ annũciabit laudẽ tuã ⌋. Videli
cet q2 me creaſti. q2 me regeneratũ ⁊ ĩ pec/
catis ſepe relapſum nõ reliquiſti. ſ; peni/
tentẽ ad te reuocaſti. ⁊ reuocatũ mũdaſti.
Pro q̇bꝫ bñficĳs nõ vis tibi offerri ſacri/
ficia pecudũ ſ; hoſtias laudũ ⌊ Qm̃ ſi vo/
luiſſes ſacrificiũ dediſſem ⌋ ſicut fiebat in
veteri lege. ſ; iã in noua lege gr̃e ⌊ vtiq; ho
locauſtis nõ delectaber̃ʒ ⌋. qm̃ illa ſolum
erãt vmbra ⁊ figura leg̃ʒ noue. ideoq; ceſ/
ſauerũt aduenĩete veritate. q̇d in ſpũ pro/
phetie ſanctꝰ dauid ꝓuiderat q̇ h̃ dicebat.
Quid ğ tibi offerendũ. certe nõ ſacrificiũ
pecoris ſ; pectoris. ſ. ſpũs ꝯtribulati ⁊ cõ
triti ac humiliati cordis. Quia ⌊ ſacrificiũ
deo ſpũs ꝯtribulatꝰ. cor ꝯtritũ ⁊ humilia
tum deꝰ nõ deſpicies ⌋. Cor ꝯtritũ penitẽ
do. nõ obſtinatũ peccãdo. ⁊ humiliatũ cõ
fitendo. nõ elatũ excuſando. tu deꝰ q̇ cor/
dis ſecreta ꝯſpicis. nunq̃; deſpicis. ſ; vti/
q; in eo tanq̃; in ſpũali ſacrificio delectar̃ʒ
S; quia hoc acceptabile ſacrificiũ nõ in
moyſi ſynagoga. ſed in chriſti eccleſia eſt
maxime offerendũ. iõ de ea intelligẽdum
eſt q̇d ſequit̃ ⌊ Benigne fac dñe ĩ bona vo
lũtate tua ſyon ⌋ Hoc ẽ. affectũ bone vo/
luntat̃ʒ. i. miſ̃icordie tue. oñde ꝑ effectu;

pie benignitatꝫ.i.miseratōis tue. Hoc inquā fac [syon].i.militāti eccīe ꝑ syon spūaliter intellecte. vt ex tuis viuis lapidibus scꝫ xp̄ifidelibꝫ [edificent muri hierl'm].n̄ terrene sꝫ celestis.i.eccīe triūphātis Orat ergo cor ꝯtritū ꝛ humile nō solū ꝓ sua sed ꝓ totiꝰ eccīe salute. vt oēs fideles eiꝰ finaliter edificent. ꝛ fiāt muri ī ipa hierl'm celesti firmiť ꝑmansuri. Cū aūt h̄ factū fuerit qđ nō nūc in p̄n̄ti seculo sꝫ in futuro erit. [Tūc acceptabis sacrificiū iusticie tue]. post p̄n̄tis seculi ꝯsummatiōꝫ.post finalis iudicij ꝯclusionē.acceptabis sacrificium nō quidē imꝑfecte iusticie.s.pnīe que nūc est ꝯtriti ꝛ hūiliati cordis.sꝫ ꝑfecte iusticie in gl'ia ꝯsummate.s.sacrificiū laudis.que tūc erit cordis.nō quidē lugētis ꝛ gementis.sed letātis ꝛ exultātis. Tūc acceptabis [oblatiōes ꝛ holocausta] nō carnales sed spūales.i.spūs ꝛ aīas sanctoꝝ tecū in gl'a assumptoꝝ.q̄ erūt holocausta igne diuio. hoc est charitatis feruore succēsa vł accēsa [Tūc imponēt suꝑ altare tuū vitulos] Tūc imponēt angeli sctōs vł ipimet sancti ꝛ spūs beati offerēt tibi seipos suꝑ altare tuū.s.xp̄m in quo tāq̄ in p̄ncipali fūdamēto suꝑedificať oīe sanctoꝝ meritū. cui reddiť eternū p̄miū. ꝛ in cuiꝰ passiōis virtute suꝑimponiť oīe sacrificiū tibi acceptabile Suꝑ hoc altare imponēt ꝛ offerent vitulos. Nō boues antiquos sub iugo peccati mugiētes.sꝫ vitulos nouellos scꝫ nouos sanctoꝝ populos sub innocentia noue etatis.ab oīi vetustatis ꝑuitute liberos.summaq̄ libertate gaudētes. Tu ergo dn̄e da mihi ab hac spūali syon. ab hac ecclesia militante.in qua tanq̄ in via peregrinamur ad illā celestē hierusalē.ad illā eccīam triumphantē ad quā tanq̄ ad patriā ꝑducimur cū sanctis tuis finaliter ꝑuenire. Da inter muros ciuitatis huius firmiter ꝑmanere Da mihi inter ciues eiꝰ feliciter te videre. vidēdo amare.amando gaudere. ꝛ ita meipsum acceptū tibi sacrificium ꝛ holocaustū offerre

Meditatio super quinto psalmo penitentiali.s. Dn̄e exaudi orōem meā

Domine iesu christe q̄ es verꝰ rex gl'ie.rectorq̄ sancte illiꝰ hierl'm ciuitatis suꝑne. cum ea q̄ đ te ꝛ gloriosa ciuitate tua dicta sunt audio. nimiꝝ ad eā tecū ꝑuenire desidero. Jđ postq̄ multa in p̄cedētibꝫ psalmis dixerim de timore pene.đ dolore culpe.de spe venie.de amore spūalis mundicie. restat vt aliq̄d dicturꝰ sim de desiderio gloriose ciuitatis hierl'm.i.celestis patrie. Nō eīn habemꝰ hic vt ait apl's manētem ciuitatē.sꝫ illā futurā inq̄rimꝰ. ꝛ ad eam festinare ingredi debemꝰ. Hāc itaq̄ desiderās ad eāq̄ festinās suspirādo clamare et clamādo suspirare cōpellor dicens [Dn̄e exaudi orōem meā ꝛ clamor meꝰ ad te veniat] Congruit mihi dn̄e huiꝰ psalmi titulus. Intitulať nāq̄ orō paupis cū anxiaretur ꝛ in cōspectu dn̄i diffudit p̄cē suaꝫ Ego nāq̄ pauꝑ ꝛ inops in via p̄n̄tis miserie. vt fiam diues in patria celestis glorie feruēti estuātiq̄ desiderio anxior ꝛ ꝓpterea anxius oro. ꝛ p̄cē meā inꝯspectu tuo hūiliter effundo. ideo exaudi orōem meā ꝛ clamorē meū. Jā eīn ꝓpter animi magnā anxietatē orō creuit in clamorē. Orans eniꝫ clamo. Heu me qꝛ incolatꝰ meꝰ ꝓlōgatꝰ ē Heu me qꝛ nimis afflictꝰ sum in via. ꝛ nimis elōgatꝰ a patria. Et iđ [Non auertas faciē tuā a me.in quacūq̄ die tribulor.inclina ad me aurē tuā] Et insuꝑ [In quacūq̄ die īuocauero te velociť exaudi me] Quia dn̄e corā te oro. qꝛ ad te clamo. ideo da mihi faciē tuā. da mihi aurē tuā. Da n̄ iratā sed placatā ꝑ clementiaꝫ. Da aurem nō indignatā suꝑ me. sꝫ ad me inclinatā ꝑ misericordiā. Dabis vtiq̄ dn̄e. ꝛ omnino libēter ac liberaliter dabis. nisi obstet mihi nubes pctōꝝ. q̄ obsistit orōibꝫ iniquoꝝ. Vn̄ ꝑ Jsa. dr̄ Oꝓposuisti nubē ne trāseat orō. Tu ergo rūpe nubē. effunde ꝯtra eā lumē vultꝰ tui. ꝛ ita nō auertas faciē tuam nec declines aurē tuā a me. vel orōibus ꝛ meis clamoribꝫ. sed a peccatis ꝛ iniquitatibꝫ meis. Et qꝛ vehemēter clamo ꝛ inuoco te. ideo velociter exaudi me. Quia iam nō terrena quasi terrenꝰ. sed celestia quasi celestis desidero. Cui desiderio ꝓmittis adhuc te loquēte dicā. Ecce assum. Nec immerito tā instāter peto velociť exaudiri [Quia defecerūt sic̄ fumus dies mei]. Quia sic̄ fumus vēto cito dispergiť. ita dies vite mee velociť deficiunt. ꝛ velut vmbra fugiūt [ꝛ ossa mea sic̄ cremiū aruerūt] Nō solū vires corꝑis deficiūt sꝫ etiā vires

64

gīe mee q̄ dicunť ossa mea. qꝛ in eis p̄nci/
paliter ↄsistit interior fortitudo mea. sicut
cremiū arescēs ↄtracte sunt. vel sic̄ frixa ī
frixorio ↄfrixe sunt. Fortitudo q̄ppe a re/
cordatōe pctī ⁊ timore iudicij q̄si frixa cō
trahiť. Iā eni̅ frigiť hō. dū se timet arsuꝝ
in inferno Ecce ergo dn̄e. ecce pauptatem
meā ꝑ qua anxior. ecce tribulatōȝ quā pa
tior. ecce qualiť ⌊ pcussus sum vt fenum ⌋
qꝛ oīs caro fenū. Et sic̄ fenū viret. ſȝ pcus
sum facile sentit īiuriā. sic caro in iuuētu/
te viret. senectute vl' infirmitate pcussa. et
morte succisa arescēs deficit. Nec solū p/
cussus suȝ ī carne ſȝ in corde. ⌊ ⁊ aruit cor
meū ⌋ sterilitate pctī. Sȝ vn̄ h̄ mihi. ⌊ Qꝛ
oblit⁹ sum comedere panē meū ⌋. i. custo/
dire dei p̄ceptū. qđ est spūale nutrimētū
meū. de q̄ dꝛ. Nō ex solo pane viuit hō. ſȝ
ex oī verbo qđ ꝑcedit ex ore dei. Heu me
miseꝝ qꝛ hunc panē veꝝ q̇ de celo ⁊ ex ore
tuo descēdit comedere oblit⁹ sum. q̄re ob
litus. qꝛ nimis ad terrena intētus. neglexi
celestia. Et iō ⌊ A voce gemit⁹ mei adhe/
sit os meū carni mee ⌋. Quia ei celestia ob
litus ⁊ terrenoꝝ memor. nō ꝑ spūalibꝫ. ſȝ
ꝑ tpalibꝫ gemebam terrena nimiū deside
rās. nō solū corde gemebā ſȝ etiā voce. ꝑ/
pterea a voce gemit⁹ mei inordinati. adhe
sit os meum carni mee. id est. vox gemi/
tus oris mei. adhesit carnali mee affectio
ni. vel os p̄ncipale inter ossa mea. idest.
p̄ncipalis fortitudo viriū aīe mee. adhe/
sit carni mee. Hoc ē. rō sensualitati ↄsensit
Iā ṽo de me aliter te ꝓpiciante fieri cupio
Iā eni̅ nō ꝑ terrenis gemere concupisco
vt dicere valeā cū ꝓpha dauid. Renuit cō
solari aīa mea ī terrenis. memor fui dei. et
delectat⁹ sum ī eternis. vtinā nō oblit⁹. ſȝ
memor tui. vtinā nō oblit⁹ ſȝ memor eter
noꝝ bonoꝝ tuoꝝ cū eodē ꝓpha dicā. An/
nos eternos ī mēte habui. Sȝ quō pn̄t h̄
fieri. Fiēt vtiqꝫ te iuuāte si ꝓpter tui tuorū
qꝫ eternoꝝ bonoꝝ ↄtēplatiōem. h⁹ seculi
seculariūqꝫ ⁊ seculariť viuentiū hoīm cō/
uersationē fugiā. vt eligā abiect⁹ esse ī do/
mo dei mei. magꝭ qꝫ habitare ī tabernacu
lis pctōꝝ. vt sil'is fiā sancto tuo dauid. q̇
ait. ⌊ Sil'is fact⁹ sum pellicano solitudīs.
fact⁹ sum sic̄ nicticorax ī domicilio ⌋ Et ite
rum ⌊ Uigilaui ⁊ fact⁹ sum sic̄ passer solita
rius ī tecto ⌋ O magnū breuibꝫ ī ṽbis my
steriū. Tres aues ⁊ tria loca h̄ distinguū

tur. Tres aues. pellican⁹. nicticorax. ⁊ pas
ser. Tria loca. solitudo. domiciliū ⁊ tectū
Et dꝛ pellican⁹ solitudinis. nicticorax in
domicilio. ⁊ passer ī tecto. Pellicano eni̅
aui soliuage ⁊ q̄ in solitudine habitat. cō/
paranť heremicole. Nicticoraci ṽo q̇ habi
tat ī domicilio assimilanť illi q̇ a publico
ꝓploꝝ loco remoti. nō in heremo vagi. ſȝ ī
vno loco vniti viuūt dicētes. Ecce qꝫ bo/
num ⁊ qꝫ iocūdū habitare fratres in vnū.
Passer aūt solitari⁹ ⁊ vnic⁹ in tecto ille est
q̇ hoīm societate nō egēs ſȝ soli deo se vni
ens. ⁊ ad alta ṽtutū tecta fugiēs vbi a la/
queis vicioꝝ tut⁹ est dic̄. Unā petij a dn̄o
hāc requirā vt inhabitē in domo domini
Nec solū in domo ſȝ ī altiori dom⁹ loco. s.
in tecto. imo in ip̄o dn̄o meo Ip̄e est ergo
q̇ habitat ī adiutorio altissimi. ⁊ in ꝓtectō
ne dei celi cōmorabiť ip̄e q̇ nō solū ꝑ se. ſȝ
ꝑ alijs vigilat. ⁊ ꝑ omībꝫ vigilās orat vt a
mūdi. carnis. ⁊ dyaboli laq̄is adiuuāte ꝓ
tegēteqꝫ deo liberenť. O vtinā his auibꝫ si
milis fiā. ⁊ vt tecū sim sepat⁹ a seculi soli/
citudine maneā. ne ī tabernacul' pctōrum
manēs. cū puersis puersus efficiar. Nam
⌊ Tota die exprobrabāt mihi īimici mei ⌋
Peruersi eni̅ q̇ sunt inimici mei. ⁊ ideo ini
mici. qꝛ puersi. ↄtinue exprobrabāt mihi.
fame mee detrahēdo ⌊ Et q̇ laudabāt me ⌋
nō corde ſȝ ore mihi publice adulādo ⌊ ad
uersum me iurabāt ⌋ Sȝ q̄re h̄ ⌊ Quia ci/
nerē tāqꝫ panē māducabā. ⁊ potū meū cū
fletu miscebā ⌋ Per cinerē ⁊ fletū signatur
stat⁹ penitētiū q̇bꝫ puersi sepe irridēt. cum
eos an̄ laudarēt. dū cū eis seculo fruerenť
⁊ puerse viuerēt. Cinerē aūt tāqꝫ panem
māducare nil aliud ē qꝫ pctōꝝ reliq̄as pe/
nitēdo ↄsumere. Potū ṽo cū fletu miscere
est tpalē iocūditatē cū lacrimis spūal' pe/
nitētie iūgere. Ul' pot⁹ iste intelligi p̄t de
sideriū celestꝭ p̄rie. q̇ cū fletu misceť: dum
penitēs ꝑ illi⁹ dilatōe nō sine lacrimaꝝ ef
fusione tristať. Sȝ vn̄ mihi est fletus iste.
Certe ⌊ A facie ire indignatōis tue ⌋. i. ab
instātia vindicte tue in adā inchoate. Cū
qua nō ego sol⁹ ſȝ om̄s q̇ naturā trahim⁹
de ꝓpagine iniquitatis. ⁊ de massa peccati
nati sum⁹. ꝓpter qđ dicit nos apostol⁹: na/
tura filios ire. Ex hui⁹ ergo ire indignati
one ꝑcedit qꝫ ⌊ eleuās allisisti me ⌋. Tu q̇
me altius eleuasti creando ad imaginem
tuā. in quo me oīa animalia supare fecisti

Tu me grauiꝰ allisisti pmittẽdo cadere ĩ
grauẽ actualis pctĩ culpã.q̃ trahit ad gra
uissimã eterni ignis miseriã quam solꝰ ho
mo ⁊ nullũ aliud aĩal timet.qꝛ ipe solꝰ su/
per oĩa eleuatꝰ aĩalia. beate vite eterneq̃
glĩe pticeps est. Heu mihi dñe q̃ allisisti
me.Quia⌊Dies mei sic̃ vmbra declinaue
rũt ⁊ ego sicut fenũ arui⌋Heu mihi.qꝛ di
es vite mee sic̃ vmbra obscuri ⁊ vani.q̃si ĩ
utiles trãseũt ⁊ ꝺclinãdo deficiũt. Et me
rito.qꝛ a te ꝓ̃o die declinaui.siľes mihi fa
cti sunt declinãtes dies mei. Et ego sicut
fenum arui.sterilitate culpe.ꝓpter defectũ
roris grẽ Sꝫ qꝛ ego allisus cecidi. iam
de te ꝯfisus p te cupio subleuari. Jã terre
nus ego ⁊ tpalis ac tpaliter declinãdo p/
transiẽs ad te ꝯfugio q̃ eternꝰ es ac immu
tabilis.⁊ ĩmutabiliter durãdo pmanens.
Quia ergo⌊Tu aũt dñe in eternũ perma
nes⌋Jõ tu eternꝰ me tpalem ⁊ velut vm/
bra transeuntẽ ad tuã eternitatẽ eleuãdo
salues ⁊ liberes⌊Et memoriale tuũ in ge
neratione ⁊ generatione⌋Quia memoria
tua q̃ nostri memor es ĩ mĩꝛicordia tua ẽ
oĩni tpe pmãsura.nec vnq̃ꝫ deficiet illa p/
missio tua.cũ iratꝰ fueris misericordie re/
cordaberis.Et iõ⌊Tu exurgẽs miserebe
ris syon⌋Syon eñi speculatio interptaꝛ.
p quã militãs eccľia vel fidelis aĩma ĩtel/
ligitur.que nũc deũ p speculũ ⁊ ĩ enigma
te speculari nitiꝛ.Ad hanc ergo te q̃rentẽ
⁊ ad te ꝯsurgere cupientẽ.tu exurgẽs ⁊ q̃si
ei clemẽter occurrẽs.⌊misereberis eius⌋
te sibi misericordẽ adiutorẽ ⁊ subleuatorẽ
exhibẽs. Misereberis inq̃ꝫ⌊qꝛ tps miserẽ
di eius.qꝛ venit tps⌋.De quo dicit apľs.
Cũ venit plenitudo tpis Et iteruꝫ.Ecce
nũc tempꝰ acceptabile.ecce nũc dies salu
tis.Et vere misereberis syon⌊Quoniam
placuerũt seruis tuis lapides eius⌋Lapi
des syon sunt fideles militãtis eccĩe.firmi
⁊ stabiles in xp̃iana fide.⁊ nihilominꝰ spe
solidi ⁊ psistẽtes in charitate.Hi nimiruꝫ
placuerũt seruis tuis.hoc est sanctꝭ eccle/
sie triumphãtis.q̃ tibi in tua ciuitate cele
stis hierľm sũma cũ libertate seruiũt.q̃a il
la que sursum est hierľm mater nr̃a.hoc ẽ
triumphãs eccĩa mater militãtis ecclesie
apľo teste.oĩno libera est.qꝛ ibi deo serui/
re regnare est.Hi ğ sancti tibi ĩ regno tuo
seruiẽtes.⁊ ideo liberi tecum regnantes.
⌊terre eiꝰ miserebunꝛ⌋.Et merito misere/
bunꝛ terre syon.i.terrene miserie militãtiꝛ
eccĩe.nec solũ ei misericordes erũt. sꝫ etiã
vt tu miserearis orabũt.Cur ita.Qꝛ ean/
dem miseriã aliq̃n passi ⁊ expti sunt.Sed
q̃d inde sequiꝛ⌊Et timebũt gẽtes⌋q̃ p̃us
timere nescierũt⌊Nomẽ tuũ dñe.⁊ oĩnes
reges terre glĩam tuã⌋Quia videbũt ma
iorem esse glĩe tue q̃ꝫ supbie sue potẽtiã.et
hoc ideo⌊Quia edificauit dñs syon⌋⁊ ec
clesiã suã edificãdo magnificauit. Et ipa
que p̃us corã gẽtibꝫ ⁊ regibꝫ visa fuit ĩ cõ/
tumelia⌊videbiꝛ ĩ glĩa sua⌋. Et q̃ p̃us ab
eis supbis ꝯtumeliose psequebaꝛ. postea
ab humilibꝫ his glĩose honorabiꝛ. Hec q̃
olim futura esse p̃dixerat ꝓpha. q̃tidie ec/
clesia impleri videt.Sꝫ q̃re hec oĩa.⌊Qꝛ
respexit in orõem humiliũ⌋.s.xp̃i fidelium
q̃ in eiꝰ fide hũiliter orabãt.vt hec sue ec/
clesie feliciꝛ eueniręt.Et iõ⌊Nõ spreuit p̃
cem eoꝝ⌋qꝛ nõ singulariter p se orabant.
sed generaliꝛ p salute oĩm fideliũ.q̃ vtiq̃ꝫ
est oratio pfectoꝝ.Quia vero nõ decet vt
tot tãtaq̃ꝫ beneficia a deo eccĩe collata ab
hoĩe quasi ingrato sileanꝛ. Jõ⌊Scribãꝛ
hec in generatõe altera⌋vt scripture com
mẽdata firmiter teneãtur.nõ solũ in anti/
qua lege mosayca.sꝫ in generatõne altera
scꝫ noua generatõe xp̃iana.⌊Et populꝰ q̃
creabiꝛ⌋.hoc est xp̃ianꝰ populꝰ quasi no/
ua generatõe in xp̃o regeneratus.⌊lauda
bit dominũ⌋Et merito laudabit.⌊Quia
pspexit de excelso sancto suo.dñs de celo
in terrã aspexit⌋Sed ad quid de excelso
sancto celo pspexit.⁊ in imo terre aspexit.
Certe⌊vt audiret gemitꝰ compeditorũ⌋
Hoc est vt audiret ⁊ exaudiret gemitꝰ hu
milium ⁊ penitẽtiũ.timore dei ⁊ disciplĩa
quasi quibusdã cõpedibꝫ ligatoꝝ.De qui
bus compedibꝫ sapiẽs dicit.Audi fili mi
⁊ ne abĳcias consiliũ meũ.⁊ infer pedem
tuum in cõpedes eius.⁊ erunt tibi compe
des eius in protectionẽ fortitudinis. Et
⌊vt solueret⌋.a nodis ⁊ vinculis peccato
rum⌊filios interemptorũ⌋.scilicet fide/
les christianos spũales filios apostolorũ
⁊ martyꝝ.crudeli interemptõne a gentibꝫ
⁊ regibus mortificatoꝝ. Ut his vinculis
solutis fideliũ ecclesia dicere posset. Dis/
rupisti vincula mea tibi sacrificabo hosti
am laudis.Ad hoc de celo pspexit ⁊ ĩ ter/
ram aspexit.vt humiliũ xp̃ianoꝝ gemitus
audiret ⁊ vincula solueret.Sed ad quid.

Ut annũcient in syon h̄ est in eccl'ia' mi
litãte nomẽ dñi ꝛ fidẽ xp̄i.a q̄ nominant
xp̄iani Et laudẽ ei⁹ in hierl'm .i.laudan
do ꝛ glorificãdo opa ei⁹ q̄ sunt ĩ celesti hie
rusalẽ.s.eccl'ia triũphãte.de qua dr̄. Gl'osa
dicta sunt de te ciuitas dei. Et hec ita an
nunciẽt vt annũciãdo pficiãt. In q̄. In
ↄueniẽdo pp̄l'os in vnũ ꝛ reges vt seruiãt
dño Hoc est vt pp̄l'os diuersaꝝ gẽtium ꝛ
reges dispersoꝝ pp̄l'oꝝ ↄuenire faciat ĩ vni
tatẽ fidei xp̄i ꝛ moꝝ fideliũ. vt nõ seruiant
mũdo.carni.vl' dyabolo.ſ3 vt seruiãt dño
deo suo.de q̄ dr̄. Dñm deũ tuũ adorabis.
ꝛ illi soli ſuies. Sꝫ q̄d sequit. Rñdit ei ĩ
via ṽtutis sue Quis est q̄ rñdit ei. Quis
hic rñdendo loquit dño. Quis ĩ supiori/
bus ṽbis exp̄mit.cui ↄgruit rñsio. Sup̄
eñ cõmemorant cõpediti ꝛ interempti re
ges ꝛ pp̄l'i syon ꝛ hierl'm. Qꝫ aũt singulari
ter dr̄ rñdit ei.nõ ad eos videt posse refer/
ri q̄ pluraliter noiant Sꝫ sciendũ est q̄
hic rñdit vnitas p pluribꝫ.i.tota eccl'ia q̄ ĩ
xp̄o vna est p cũctis fidelibꝫ. Ipa q̄ vnum
est corp⁹ p oĩbꝫ mẽbris ei⁹ rñdit dño. gra
tias ei agẽdo q̄ eã pspicere.eam audire.eã
a vinculis soluere.eã ad sui laudẽ nomĩs
excitari.eã deniqꝫ ex varijs pp̄l'is ad vnius
dei ſuitutẽ ↄgregare dignat⁹ est. Rñdit ḡ
ei nõ voce sed corde nõ lingua sed vita.nõ
in via infirmitatis sue sed virtutis sue.scꝫ
in fidei firmitate.que fides via est ad patri
am.ꝛ est virt⁹ hui⁹ vie.que in patria ñ ma
nebit.sed eius obscuritatẽ euacuabit clari
tas glorie. Respõdit ergo ecclesia domĩo.
Et q̄d dixit. Paucitatẽ inquit dierum
meoꝝ nũcia mihi Rñdendo q̄ orat.qua
si dicat. O de⁹ meus nũcia mihi paucita/
tem ꝛ breuitatẽ dieꝝ meoꝝ. Hoc est. quia
dixisti q̄ eccl'ia manebit ꝛ tu cũ ea eris vs/
qꝫ ad ↄsummationẽ seculi.fac me cogno/
scere ꝛ diligẽter attẽdere q̄ꝫ breue ꝛ exigu/
um est hoc tp̄s duratõis mee in cõpatiõe
eternitatis tue. Oro ergo vt adueniat re/
gnũ tuũ. Cupio h⁹ seculi finẽ vt cito veni
am ad regni tui beatitudinẽ. Desidero di
erum meoꝝ breuitatẽ. vt cito trãseã ad di
erum tuoꝝ eternitatẽ. Et iõ Ne reuoces
me ĩ dimidio dieꝝ meoꝝ . Hoc est.ne si/
nas me reuocari a desiderio eternoꝝ.vt
hereã cure tp̄aliũ.in dimidio dieꝝ meoꝝ.
scꝫ dieꝝ p̄ntium.q̄ medij sunt p̄teritoꝝ et
futuroꝝ.q̄ oẽs sunt dimidij ꝛ impfecti.ni

si addant eterni. Et merito peto nõ reuo/
cari ad terrena q̄ tendo ad eterna. q̄ iõ sũt
auidi⁹ appetẽda.qꝛ in generatõne ꝛ gene
ratiõem anni tui sine fine ꝛ sine pĩcipio
duraturi.ergo nõ sunt anni tui sicut dies
mei.qꝛ anni tui eterni.ꝛ dies mei exigui.
Anni tui nõ transeũt sic̄ dies mei.ſꝫ sp̄ ma
nent.qꝛ eternitas tua q̄ nihil aliud ẽ q̄ꝫ sb
stãtia tua nihil hñs mutabile.nil p̄terituꝫ
nil futuꝝ. Et qꝛ eternitate p̄cedis omĩa q̄
fecisti.iõ sequit. Initio tu dñe terrã fun/
dasti Initio scꝫ tp̄is.tu q̄ es sine tp̄e.sine
initio.sine fine immutabilit manẽs ĩ eter
nitate Et opa manuum tuaꝝ sunt celi .
Nec tñ falsum est qđ alibi dr̄. Uerbo dñi
celi firmati sunt. Nam q̄d verbo fac?.hoc
etiam manu.id est.virtute tua opar?. Nõ
est eñ deus distinct⁹ corporeis membris
Uerbũ aũt dei manus eius Ipi pibunt
tu aũt pmanes . Tu eñ semper stabilis.
dans cũcta moueri immutabiliter. pma/
nes.id est.in tua eternitate pseuerãter ma
nes Sed ipi celi q̄ in tempe verbo tuo fir
mati sunt.nõ sicut tu firmi erunt.ſꝫ iuben
te verbo tuo peribunt. Unde Petrus ait
Terra aũt ꝛ celi qui nũc sunt eodẽ verbo
repositi.sunt igni reseruãdi De celis ergo
terre pximis.scꝫ de regionibꝫ aereis ↄstat
q̄ quãtum ad eoꝝ qualitatẽ peribũt.ſꝫ de
superioribꝫ celis celoꝝ nõ est certum. Si
tñ mãserint.nõ in se sed in deo manebunt
quia solo dei verbo perire pñt. Et oẽs .
scꝫ tã celi q̄ꝫ cetere res mutabiles.etiã an/
li sicut vestimẽtum veterascẽt Hoc est.
quãtum ĩ se est.nisi eos ſuares verbo tuo
sicut vestis q̄ vetustate ↄsumit deficerẽt.
Unde sequit. Et sicut opertoriũ muta/
bis eos.ꝛ mutabũtur Celos eñ qui cor
poralia ꝛ cũcta mutabilia operiũt verbo
tuo moues.ꝛ sicut eos mutas localit. ita
solo verbi tui arbitrio.si volueris totalit
mutabũtur ꝛ in nihilũ redigẽtur Tu au
tem idẽ ip̄e es Tu q̄ dixisti ego sum q̄ sũ
idem ip̄e es. Et licet omĩa sint ex te.ꝛ p te
ꝛ in te.nõ tamen sunt quod ip̄e es. qui es
mutans nõ mutatus.faciẽs nõ factus.mo
uens sed immutabiliter manẽs. Et iõ
anni tui non deficient .in generatiõe ꝛ
generationem erunt.et indesinenter ma/
nebunt.quia anni tui eternitas tua sunt.
Dum ergo dñe.dum tuam immutabilita
tem.dũ tuã eternitatẽ. ꝛ creaturaꝝ oĩum

mutabilem varietatẽ vanã𝔮ꝫ vanitatẽ cõ
sidero. nimiꝝ ad te venire ⁊ tecũ habitare
desidero. nec a desiderio meo fraudari.
aut spe mea frustrari. aut habitatõe tua ꝓ
uari tristis diffido. Quare. Quia lec⁹ au
dio qđ sequit̃. [Filij seruoꝝ tuoꝝ habita
bũt] Jã mihi em̃ leta ꝯfidẽtia orit̃. q꞉ filij
seruoꝝ. i. sanctoꝝ tuoꝝ tecũ habitabũt. s.
boni xp̃iani. de quoꝝ numero esse cupio.
Qui filij sanctoꝝ sunt. nõ ꝑ carnalẽ ꝓpaga
tionem. sed ꝑ spũalem ꝑticipatiõem. sicut
ecõtra mali filij sunt spirituũ malignorũ.
sicut scriptũ est. Vos ex patre diabolo estꝭ
nõ ꝑ generatiõem. sꝫ ꝑ imitationẽ. Vel fi
lij sunt oꝑa bona sine quibꝫ null⁹ habita
bit in glía. Qui ergo ibi vult habitare nõ
sit a bonis oꝑibꝫ sterilis. sed p̃mittat fetus
bonoꝝ opeꝝ quos sequat̃. vt intret in ter
ram viuentiũ. Sic Joseph añcessit p̃rẽ
suũ iacob in egyptũ. dicẽs ei ⁊ fratribꝫ su
is. ego p̃ueni parare vobis escas. ita prece
dant filij tui. i. oꝑa tua tibi parare escã re
fectioni eterne. Quales filios premiseris
tales sequeris [Et semẽ eoꝝ]. s. bonorum
xp̃ianoꝝ vel meritorioꝝ opeꝝ De q̇bꝫ scri
bitur. Qui seminãt in lacrimis. scꝫ h̃ i via
cum exultatõe metẽt in celesti p̃ria. Hoc
inq̃m semen de quo fruct⁹ gl̃ie metit̃ [in
seculũ diriget̃] Hoc est in celũ directuꝫ ⁊
erectũ in eternũ ibi tan𝔮ꝫ in horreo serua
bitur. Da ergo mihi dñe da. ⁊ fac me ita
hoc semẽ bñ oꝑando seminare. vt ĩde fru
ctum glorie possim moriẽdo suscipe. Da ⁊
fac hoc semen ita in me ꝑ te fructificare ⁊
ad te dirigere vt in tua eternitate sine fine
habitãdo valeã ꝑmanere

Meditatio suꝑ sexto psalmo penitẽtia
li De ꝓfundis.

Domine iesu chri

ste fons ⁊ origo toti⁹ pietatis ⁊ g̃
tie dũ ego sicut ceruus ad fontes
aquaꝝ ad te venire desidero. tãto imperfe
ctum meũ ampli⁹ recognoscẽs. đ me mea
𝔮ꝫ ꝓpria v̾tute diffido. Jđ ꝑ auxiliũ miseri
cordie tue refugiũ miserie mee q̃rẽs ad te
clamãdo fugio dicẽs [De ꝓfundis clama
ui ad te dñe] Nõ solũ de exterioribꝫ labijs
oris. sꝫ de ꝓfundis ⁊ intimis cordis lacri
mis clamaui ad te. Quid clamaui. [Dñe
exaudi voceꝫ meã] Deinde alijs v̾bis idẽ
repeto. [Fiãt aures]. i. audit⁹ clem̃tie tue
[intẽdentes in vocẽ depcatõis mee] Nec
frustra sepe ⁊ iteꝝ at𝔮ꝫ iteꝝ. varijs verbis
eandẽ orõis deuotõꝫ explico. q꞉ ad exp̃mẽ
dum mẽtis mee affectũ nõ sufficit organũ
mee vocꝭ. nec desideriũ cordis satis p̃t de
promere lingua carnis Nec ĩmerito ad te
clamo de ꝓfundis cordis. q̇ me esse sentio
nõ in vno solũ ꝓfundo. sꝫ in pluribꝫ ꝓfun
dis fluctibꝫ. tã interioris 𝔮ꝫ exterioꝝ mise
rie. 𝔮ꝫdiu sum in via hui⁹ miserabilis vite.
Nã qui sic de ꝓfundis clamat de ꝓfundis
surgit. nec ip̃e clamor eũ diu ĩ ꝓfundis eẽ
sinit. q꞉ vox h⁹ om̃e ꝓfundũ penetrat ⁊ ad
dei aures vs𝔮ꝫ ꝑuenit. Ecõtra vero q̇daꝫ
valde in ꝓfundo malorũ sunt. q̇ nec ad te
clamãt. cũ se viderint q̃tidianis pc̃tis ⁊ in
iquitatibꝫ obrutos ⁊ oppressos. sꝫ poti⁹ il
los irridẽt qui eos ad te clamare monẽt.
Hoc est ꝓfundũ maloꝝ de q̇ scriptura di
cit. Pc̃tõr cũ venerit ĩ ꝓfundũ ꝯtẽnit. Ab
sit hoc a me dñe. sꝫ ad te clamo đ ꝓfundis
cordis omniũ𝔮ꝫ interioꝝ viriũ. vt me cle
menter eripias de ꝓfundis iniquitatum.
[Qr si iniq̃tates obs̾uaueris dñe. dñe q̇s
sustinebit] O magnũ ꝓfundũ. O abyssus
multa ꝓfunda valde. nimis𝔮ꝫ ꝑiculosa Ec
ce em̃ vndi𝔮ꝫ omnibꝫ circũspectis. nulluꝫ
bonũ sed vbi𝔮ꝫ malũ vidẽs. cateruas scele
rum meoꝝ cernẽs nimiꝝ pauescens excla
mo. O dñe si iniq̃tates obs̾uaueris. id est.
ad vindictã eternã s̾uaueris. dñe q̇s susti
nebit te iudicẽ. Nõ tm̃ ego solus nõ susti
nebo. sed nec quis alius. q꞉ null⁹ alius est
nisi seductus ⁊ veritate vacu⁹. qui se nõ co
gnoscat peccatorẽ. Nã si dixerim⁹. q̇a pec
catum nõ habem⁹. nosipsos seducimus. ⁊
veritas in nobis nõ est. Nõ g̃ p̃sumam de
mea iusticia. sꝫ de tua mĩa [Quia apud te
ꝓpiciatio est] Si em̃ iniq̃tates sic obs̾ua
res vt eaꝝ iudex sol⁹ esse velles. ⁊ eẽ nolles
misericors. vti𝔮ꝫ nulla mihi esset spes. nul
la consolatio. Sed ideo nõ despero. quia
apud te est propiciatio [Et ꝓpter legem tu
am] Legẽ amoris ⁊ gratie. in qua das re
is veniam [sustinui te domine] patienter
sperans. ⁊ sperando expectans tuam mise
ricordiam. Et hoc domine. quia omĩa no
sti. Non solum tibi confiteor sed etiam ali
is. vt omnibus notum sit manifesto. di
cens. [Sustinuit anima mea in verbo
eius] Cuius eius. In verbo eius Cu
ius verbum non fallit nec fallitur.

Nō in verbo hoīs ꝙ mendax est.ꝫ in ꝟbo
dei ꝙ verax est. Uñ subditur. ⌊Sperauit
anima mea in dño⌋.nō in hoīe.ꝫ ī dō spe
rauit.ꝙ verbo suo infallibili ꝑ peccatoꝝ
veniā regni celoꝝ gl'iam repromisit Spe
rauit inꝗꝫ⌊ A custodia matutina vsqꝫ ad
noctē⌋Jō dicit a custodia seu vigilia ma
tutina.ꝙ est ꝓncipiū diei sperandum vsqꝫ
ad noctē.qꝛ in dño sperare dꝫ aīa a ꝓnci/
pio vite vsqꝫ ad mortē. Nā ꝙ vsqꝫ ad mor/
tem ꝑseuerauerit.saluꝰ erit. Sic ergo⌊spe
ret israel in dño⌋Nō solū speret vnꝰ solus
sed totꝰ fidelis ꝓpl'us. qm̄ nō vni soli. sed
multis dictū est. Sperate in dño oīs cō/
gregatio ꝓpl'i.effundite corā illo corda ve
stra. Et merito speret israel.s.oīs eccl'ia et
ꝯgregatio fideliū in dño⌊Quia apꝺ dñꝫ
est mīa⌋nō magna solū.ꝫ maxima. Nam
⌊copiosa est apud eū redēptio⌋. Sꝫ quō
verꝝ est ꝙ copiosa fuit redēptio tꝑe dauid.
cū nōdū tꝑs redēptōis aduenissꝫ. Sane
semꝑ copiosa fuit redēptio ꝫ vt ip̄e dauid
ꝓphetice innuit.hec fuit apud deū.hoc est
apud diuinū secretū sꝑ ꝑuisa. semꝑqꝫ ꝓui
sa.ac eterna ꝑdestinatōe disposita.ꝫ nō sꝑ
copiose ac plene apud hoīes exhibita. qa
nō tꝑe legis nature aut legis mosayce sed
tꝑe legis grē. De ꝙ scriptū est. Quādo ve/
nit plenitudo tꝑis.misit deꝰ filiū suum fa
ctum sub lege vt eos ꝙ sub lege erāt redi/
meret. Uñ tandē impletū est qꝺ olim da
uid ꝑdixerat⌊Et ip̄e redimet israel ex om
nibꝫ iniqtatibꝫ eiꝰ⌋. Nūc ḡ dñe.nūc maxīe
est oportunū vt de ꝓfundis fluctibꝫ mise/
riaꝝ ad te fontē misericordiaꝝ clamando
ꝯsurgā.⁊ de me meaqꝫ ꝓpria ꝟtute diffidēs
de te tuaqꝫ grā ⁊ pietate sperādo cōfidam
⁊ ad tuā clemētissimā ꝓpitiationē ꝯfugiaꝫ.
Dignū quoqꝫ ⁊ iustū est vt tibi o p̄ijssime
xp̄e gratias agam.apud quē est copiosa re
demptio. Jdeo copiosa specialiter esse di
citur.quia tua in cruce passio.tuiqꝫ preci/
osi sanguinis oblatio.nō soluꝫ ꝓ vnꝰ aut
paucoꝝ hoīm salute.ꝫ ꝓ totꝰ israel.ꝓ toti
us eccīe.ꝓ totius mūdi.pluriūqꝫ si forent
mundoꝝ redemptōe copiose sufficere per
hibetur. Per huꝰ ergo passionis ꝟtutem
ꝑ huꝰ sanguinis effusionē te deprecor.vt
a pctīs meis ⁊ a penis quas ꝓ his mere/
or me redimas.redēptūqꝫ ab eis eripias.
⁊ ereptū a malis meis tecū in bonis tuis
habitare ꝯcedas

Meditatio super septimo psalmo pe/
nitentiali

D Omine iesu chri
ste ꝙ sperātes in te nō deserꝫ.cla/
mātes ad te nō despicis. ꝙ qren/
tes te nō fugis.te desiderātes nō respuis.
sed de se diffidētes.in te aūt ꝯfidētes ꝯso/
laris. Tibi humilit' supplico.vt mihi ꝙ in
ꝑcedēti psalmo ꝯfessus sum diffidentiā ꝟ
tutis ꝓprie.tua potēti ꝟtute largiri digne/
ris sobriā exultationem spūalis leticie.ad
quā impetrandā suspirās dico.⌊Dñe ex/
audi orōꝫ meā auribꝫ ꝑcipe obse. meam⌋
Quō sepe dixi iterꝝ repeto.vt orōnis repeti
tio sit deuotōnis ꝯfirmatio. ⁊ me non te/
det sepe iterare ꝟba orōnis.ꝙ sepiꝰ iteraui
oꝑa iniqtatis.nec peto exaudiri ī mea iu/
sticia⌊ꝫ in ꝟitate tua exaudi me in tua iu
sticia⌋Hoc est.tu ꝙ verax es ⁊ in veritate
tua penitētibꝫ veniam ꝓmisisti.exaudi me
penitētem.nō in mea ꝫ in tua iusticia.s. in
mīa tua.ꝙ penitētes iustificat. Peto enim
iusticiā mīe.quā exerces in p̄nti secl'o. nō
iudiciū illiꝰ iusticie.quā facturꝰ es ī futu/
ro. Jō sequit'.⌊Et nō intres ī iudiciū cuꝫ
ꝟuo tuo⌋Ego em̄ nō sum dignus vocari
amicꝰ vl' filiꝰ tuꝰ.ꝫ tm̄ seruꝰ tuꝰ sum.ꝙ mīa
indigeo.ad te fugitiuꝰ redeo.pacē quero.
Nō ḡ in futuro intres mecū in districtum
iudiciū.qꝛ ego volo intrare tecū. Jntrāt ī
iudiciū cū dño ꝙ iusticiā suā iactātes ꝺ ea
ꝑsumūt. Quibꝫ ꝑ ꝓpham dic' dñs. Quid
vultis mecū iudicio ꝯtēdere. Oēs dereli
quistis me. Nō sic ego.ꝫ iusticiā meā co/
ram me esse nullā reputo⌊Qꝛ nō iustifica
bit' in ꝯspectu tuo oīs viuēs⌋Qꝛ ⁊ si apꝺ
se qs suo iudicio iustificet'.tm̄ oīs hō ī hoc
mortali corꝑe viuēs nō iustificabit' in con
spectu tuo.qꝛ interiora ⁊ occulta hoīs vi/
des.in qbꝫ nemo bñ plene iustꝰ aut mūdꝰ
est tuo iudicio.ꝗtūlibet sctūs hoībꝫ vide/
atur. Jō paulꝰ ait. Nihil mihi ꝯsciꝰ sum.ꝫ
nō in h̄ iustificatꝰ sum. Uel ītelligi pt⌊ nō
iustificabit' in ꝯspectu⌋.i.in tui cōꝑatiōe.
nō solū oīs hō.ꝫ nec oīs viuēs etiā ange/
lus.qꝛ solꝰ deꝰ est in ꝙ pctm̄ cadere nō pōt
in cuiꝰ ꝯspectu etiā astra nō sunt munda.
Nō ḡ intres mecū ī iudicio rigoroso ꝫ me
cū pie ⁊ misericordit' age⌊Qꝛ ꝑsecutꝰ ē ini/
micꝰ⌋.i.dyabolꝰ vl' qsqꝫ aliꝰ aduersarius
⌊aīam meā.⁊ hūiliauit ī terra vitā meā⌋.

Hoc est. quantū in se fuit eā vt celestia re
linqret ⁊ terrena saperet inclinauit. Et ite
rū⸤ Collocauit me in obscuris ⸥id ē i pec
catoꝝ tenebris.⸤ sicut mortuos secl'i ⸥id ē
sicut ceteros peccatores non spūaliter vi
uētes. sed seculariter in peccatis morien-
tes. Ideo⸤ anxiatus est sup me spūs meꝰ.
in me turbatū est cor meū ⸥Sꝫ ecce post
q̄ꝫ tristia recesserūt leta sequuntur. postq̄ꝫ
anxiatꝰ fui ⁊ turbatus p multiplicē inimi
ci tentationē. letus factꝰ sum p spūalē dei
cōsolationē⸤ Quia memor fui dierū an-
tiquoꝝ ⸥scꝫ dieꝝ eternoꝝ. hoc est tue eter
nitatis diuine. cuius memoria maxia cā ē
spūalis delectatiōis ⁊ leticie. Un̄ scriptū
est. Memor fui di ⁊ delectatus sum. Nec
solū in diebus eternis seu rebus inuisibi
libus. sed etiā in creaturis tpalibꝫ. te eter-
nū inuisibilem deū ꝯtēplatus sum. Nam
⸤ meditatꝰ sum in oībꝫ opibꝫ tuis. in factis
manuū tuaꝝ meditabar ⸥Quesiui in opi
bus artificē. in creaturis creatorē. in rebꝫ
factis te eaꝝ mirabilē ꝯditorē. Creatura
tua facta est mihi speculū vt i ea te ꝯgno-
scerē deum meū. quia vt ait apl'us. inuisi
bilia dei p ea q̄ facta sunt intellecta ꝯspici
unt. sempiterna q̄ꝫ virtꝰ eius ⁊ diuinitas.
Et ideo⸤ Expādi manꝰ meas ad te ⸥quia
in operibꝫ tuis cognoui q̄ oīa bona sunt.
⁊ nō a se sed a te tueq̄ꝫ bonitatis pticipati
one bona existūt. ideo tibi gratias agens.
expandi in oratōe manꝰ meas ad te tanq̄ꝫ
ad bonorū oīm largitorē.⸤ Et aīa mea sic̄
terra sine aqua tibi ⸥Non solū ad te expā
di manꝰ corpis mei sed ⁊ oēs vires animi
Et merito. qꝛ ⸤aīa mea ⸥a te derelicta. est
⸤ sicut terra sine aqua ⸥Idō debet se ad te
expādere. ⁊ nō sibiipi sed tibi adherere. qꝛ
nō seipsam. sed tu solus eā potes rore grē
irrigare Sicut aūt terra sine aq̄ sterilis ē
sic anima sine grē tue pluuia fructū ferre
nō pōt. Tu ergo⸤ velociter exaudi me do
mine ⸥cito dando pluuiā gratie. qꝛ sitiuit
in te aīa mea. Ideo si aquā dare longius
differas⸤ deficiet spūs meꝰ ⸥a te tanq̄ꝫ ste
rilis derelictus. Et ꝓpter hoc⸤ Non auer
tas faciē tuā a me ⸥spūm meū derelinq̄n-
do ⁊ ab eo auferendo. vel ei differēdo gra
tie tue donū. Alioq̄n⸤ similis ero descēdē
tibꝫ in lacū ⸥Hoc est in pfundū peccato-
rū. Sed potius⸤ Auditaꝫ fac mihi mane
misericordiā tuā ⸥Fac inquā mihi mise-
ricordiā tuā auditā. scꝫ a ꝓphetis manife-
statā in scripturis. Fac me interius senti-
re quod exterius facis audire. Et hoc fac
mane. id est cito ⁊ nō tarde⸤ quia in te spe
raui ⸥Et ideo speraui. qꝛ audiui Prope ē
dn̄s oībꝫ inuocātibꝫ eū oībꝫ inuocātibꝫ eū
in veritate. Et vt cito facias mihi miseri-
cordiā tuā⸤ notā fac mihi viam in q̄ am-
bulem ⸥vt sit lucerna pedibus meis ꝟbū
tuū ad recte ambulandū in via mandato
rū tuoꝝ⸤ quia ad te ⸥a q̄ tanq̄ꝫ a prē lumi-
nū descendit oē bonū. ⁊ q̄ illuminas oēm
hominē venientē in hunc mūdū. ad te in-
quā ⁊ nō ꝯtra te⸤ leuaui aīam meā ⸥Et iō
⸤ Eripe me ab inimicis meis dn̄e ad te cō
fugi ⸥Nō a te fugi ꝯtēnendo ⁊ postponen
do lucē tuā. sed ad te ꝯfugi q̄rēdo ⁊ postu
lando eā. Ideo⸤ Eripe me de inimicꝭ me
is dn̄e ⸥scꝫ a diabolo ⁊ ministris suis q̄ tē
tant me. vt ambulē in tenebris. Et vt ab
eis eripias me⸤ doce me facere volūtateꝫ
tuā ⸥qꝛ si nō doces me. faciā volūtatē me
am nō tuā. ⁊ sic deseris me deus meus dū
ego te desero. Ergo doce me⸤ qꝛ deꝰ meꝰ
es tu ⸥Ad aliū currerē si aliū creatorē ha
berē. Sed qꝛ tu solus es deus meus idō
doce me vt mgr̄ meus. Qd̄ vtiq̄ꝫ facies.
qꝛ⸤ Spūs tuus bonus deducꝫ me in ter
rā rectaꝫ ⸥Ecce qꝛ supra in memoria eter
norū ⁊ in ꝯtemplatione tua ⁊ tuorū opeꝝ
delectatus sum. ne magnitudo ꝯtēplatio
nis extolleret me. ne superba fieret leticia
mea. letis miscui tristia. sed iam post tristi
ciā ꝯuertor ad gaudiū. Iaꝫ eñ plene spe
ro q̄ spūs meus malus non pducet me in
terrā pūersam infernaliū penarū. qꝛ⸤ spi-
ritus tuus bonus deducet me in terrā re
ctam ⸥i terrā scꝫ gaudioꝝ de q̄ dicit̄ Por
tio mea in terra viuentiū Et hoc nō pro-
pter meritū meū. sed⸤ ꝓpter nomē tuū do
mine viuificabis me in equitate tua ⸥non
in iusticia mea. Ego eñ me occidi p pec-
catū meuꝫ. sed tu me viuificabis ꝓpter no
men tuū. quod est Iesus. ⁊ interptat̄ sal-
uator. Ut rē noīs tui impleas. tu eris mi
hi iesus. ⁊ me viuificando sanabis. Et sic
⸤ Educes de tribulatione ⸥huiꝰ seculi.⸤ a
nimā meaꝫ ⸥⸤ et in mīa tua non in merito
meo⸤ disperdes oēs inimicos meos ⸥q̄s
etiā inimicos tuos merito dixerim. quia ī
me seruo tuo te dominū meū quantuꝫ in
se est psequunt̄ ⁊ gloriā nomis tui. Cui ⁊

l

non mihi. salutē meã attribuo. dicēs. Nō
nobis dñe nō nobis. sed noī tuo da gl'iaz
Hãc inquã gloriam saluti mee aduersan
do auferre conant. Vñ ꝯueniēter subdit.
⌊Et ꝑdes oēs q̇ tribulant aīam meã⌋ scz.
diabolũ ꝛ oēs obstinatos. et merito ꝑdes
me tribulantes. Qm̄ ego seruus tuꝰ sum
Ad te in mea tribulatione recurrēs. sicut
seruꝰ humilis ꝛ fidelis vassallus recurrit
ad dñm. Ecce ergo huius psalmi alio/
rūq₃ psalmorũ penitentialiũ leta conclu/
sio. Ecce spũalis leticie exultatio quã sa/
lutaris penitētie ꝯtristatio finaliter opat
Vñ qui ꝑ penitentiã affligit tãdem dicit.
consolationes tue letificauerunt animaz
meam.

d A ergo mihi dñe hos quos peni/
tentiales psalmos ecclesia tua no
minat. ꝛ a penitentibꝯ tibi psallen
dos esse predicat. tã digne ac deuote non
soluz ore sed corde penitēdo psallere. vt ꝑ
contristationē penitentie salutaris exul/
tationē cōsequi valeam leticie spũalis. vt
post salutarē penitentiã tandem ꝑ spiritu
alē leticiã exultando dicã. Spũs tuꝰ bo/
nus deducet me in terrã rectaz. Da mihi
dñe hoc septenariũ penitentiũ psalmorũ
esse remediũ ꝯtra septenariuz mortalium
peccatorũ. mihiq₃ esse auxiliũ ad septena
riũ virtutũ principaliũ. ad septenariũ do
noꝝ spũaliũ. ad septenariũ beatitudinuz
ad septenariũ deniq₃ petitionũ in oratiōe
dñica ꝯtentaꝝ Da mihi dñe in horum
psalmorũ meditatione timorē pene. dolo
rē culpe. spem venie. amorē cordial' mun
dicie. desideriũ celestis patrie. diffidentiã
virtutis ꝓprie. exultationē deniq₃ spũal' le
ticie. De hoc em̄ septenario mentaliũ affe
ctuũ principaliter agit in hoc septenario
deuotorũ psalmorũ. His septez affectibꝯ
quasi septē scale pn̄ie gradibꝯ ad terrã pa
trie celestis ascendit. quo me finaliter de/
duci ꝛ feliciť ascēdere ꝛ tecũ habitare ꝑen
niterq₃ regnare. tu misericorditer ꝓstare
digneris Qui viuis ꝛ regnas in secula se
culorũ Amen.

Explicit liber de septē gradibꝯ scale cō
tinens meditationes deuotas sup septez
psalmos penitentiales A dño Petro de
Aillyaco Cameracensi episcopo.

Incipit tractatus de oratiōe domini/
ca Petri de Aillyaco. ꝛc.

ſ Ic ergo ora
bitis Mat. vj. Hic docet
christus breuēꝛ debitum
modũ orandi q̇ vti debēt
catholici. Et qꝛ sicut dic
glosa. nulla oratio magꝫ specialis est q̃z il
la q̃ ex ore filij q̇ est veritas ꝓcessit. ideo de
oratione tractaturi ꝑmo tractabimus de
oratione dñica in speciali. secũdo de ora/
tione aliquas q̄stiones soluemus in gene
rali. Quantũ ergo ad primũ hec oratō
dñica diuiditur in exordiũ. tractatũ. ꝛ cō
clusionē. In exordio beniuolentia captat
Pater noster ꝛc. In tractatu petitiōes or/
dinant. sanctificet nomē tuũ ꝛc. In con/
clusione petitionũ cōfirmatio optat. amē
Circa exordiũ primo notandũ est q̇ in
eo dei beniuolētia captat tripliciter. Pri/
mo ex parte rogati. quia pater cuiꝰ filij su
mus ꝑ fidem Jo. j. Secũdo ex ꝑte rogã/
tium. qꝛ noster. nobis datus ꝑ caritatem
Job. iij. Sed etiã tercio ex ꝑte accessorũ
qꝛ dicit. qui es in celis. id est in sanctis. q̃/
rum auxilio erigimur ꝑ spem. Dicamꝰ er
go Pater. in quē credimꝰ. noster. quē dili
gimus. q̇ es in celis de q̇bꝯ speramus.
Secundo notandũ est q̇ dei beniuo/
lentiã captamus nō vt ipm flectamꝰ cum
eius volũtas sit immutabilis. nec vt eius
beniuolentiã preueniamꝰ. cũ ipse sua be/
niuolentia nos ꝓueniat. qm̄ ipse ꝑor dile
xit nos. vt dicit. j. Joh. iiij. sed vt in nobis
ipsis de sua beniuolētia certã fiduciã exci
temus. ꝛ hoc fit ꝑcipue ex tribꝯ q̃ i h exor/
dio notant. Primo ꝯsiderando eiꝰ ca/
ritatē. qua bonũ nostrũ vult. qꝛ pater.
Secũdo eius largitatē. quia seipm no
bis dat. ideo dicitur noster. Tercio eiꝰ
maiestatem qua nos iuuare potest. quod
notamus cum dicimus. q̇ es in celis.
Tercio notandũ q̇ ꝑut trahitur ex san
ctorũ glosis deus dicit pater noster mul/
tis de causis. Primo vt ostendat q̇ ei nō
timore seruili sed amore filiali seruire de/
bemus. Secundo vt cum de filiali ado/
ptione cogitamus ei tanq̃ patri filialē af
fectum rependamus. Tercio vt ad amo/
rem fraternitatis admoneamur. Naz cũ

pater noster dicitur. oībus cõmunis esse
docet. Ideo nemo dicat pater meus/ qz h
ꝓprie christo ꝯuenit q̄ filius est ꝑ naturaz.
alij aūt sunt filij eius solū ꝑ adoptionis ḡ
tiam. Vñ ipse dicit. Vado ad patrē meū
ꝛ patrē vestrū. Meū. scz specialiter ꝑ na-
turam. vestrū ꝟo generaliter ꝑ gratiā.
¶ Quarto dicitur pater noster. vt oībus
occasio suꝑbie tollatur. qz nō vere pñt di
cere pater noster nisi fratres sint. Nullus
ergo nobilis aut diues circa minores su-
ꝑbiat. cum eos tanq̄ fratres recognoscit
¶ Quinto in hoc occasio mundicie ꝛ in-
nocentie dat. quia cauēduz est vnicuiq̧ a
peccati sordib9 ne tanto patre reddat indi
gnus. ¶ Sexto in hoc populi christiani
supra ꝓp̄lum iudaicū excellentia denotat.
quia antiquis vt seruis dicit dñs. nobis
autem tanq̄ filijs dicit pater. ¶ Septio
in hoc nobis impetrandi qđ petimus ḡn
dis fiducia dat. Quid em̄ negabit filijs q̄
iam dedit vt pater sit. ¶ Quarto notādū
est ꝙ hec oratio in suo exordio et in omni
sui parte breuis est. et hoc fit ꝯm sanctos
ꝓpter plures ratiōes. Primo vt fiducia ci
to impetrādi tribuat. quia fiduciā dat ci-
to annuēdi qui breuiter vult rogari. Se
cundo vt discamus res de quib9 orandū
esse instruimur. Non em̄ docet hec oratō
verba sed res. quia nō his solis verb orat
sed etiam alijs. non tamē in alio sed in eo-
dem sensu. nam q̄cunq̧ a deo orāda sunt
his verbis breuiter ꝯtinent. Tertio vt ea
de quibus orandū est paucis verbis faci
lius memorie ꝯmendent. Quarto vt pru
dentia ingeniosoꝝ in paucitate verboꝝ ꝺ
ꝓfunditate misterioꝝ ꝛ rerū multiplicita
te miret. Unde suꝑ illo verbo ysaie Ser
monē abbreuiatū fecit dominus suꝑ ter-
ram. Has duas rōnes tetigit glosa dicēs
ꝙ hunc sermonē ita abbreuiauit dñs. vt
in paucis verbis memoriter capi possit ꝛ
ita rebus īpleuit. vt nemo sine gratia spi-
ritussancti ꝑcipe possit. ¶ Quinto vt hec
oratio que ꝓpter sui breuitatem facilit ad
discitur ꝛ memoriter retinet. etiā frequē-
tius dicatur. ꝛ sine fastidio sepius repeta
tatur. Sexto vt eius ignorantia null9 ex-
cuset. quia qđ tā faciliter scit. nō nisi cul-
pabiliter ignorat. Septimo vt in mētis
deuotione ꝛ nō in verboꝝ multiplicatiōe
virtus oratiōis ostendatur. Unde supra

Math. vj. dicit. Orantes aūt nolite mul
tum loqui sicut ethnici. id est gentiles fa-
ciunt. putant em̄ ꝙ in multiloq̄o suo exau
diant. Et hec de exordio huius oratōnis
sufficiant.

s Anctificet nomē tuū. Post exor-
dium sequit tractatus. in quo sep
tem petitiones ordinant. Et p̄mo
circa eas aliqua sunt p̄mittenda generali
ter. Secundo singule earū sunt exponē-
de specialiter. ¶ Primo ergo notanduz ē
ꝙ hec oratio dñica ꝑfectissima est. quia si
cut Aug9. dicit. si recte ꝛ ꝯgruēter oram9
nihil aliud dicere possumus q̄z qđ in hac
oratiōe positū est. Quia em̄ oratio nostra
est quodāmodo ꝺsiderij nostri expressiua
illa solū recte orādo petim9/ que recte desi
derare valemus. In hac aūt oratiōe non
solū ponunt oīa que recte desiderare pos
sumus. sed etiā eodē ordine petunt q̄ desi
deranda sunt. ꝛ sic hec oratio non solū po
stulare instituit/ sed etiā nostrū affectū ad
ordinate desiderādū informat. ¶ Pro cu
ius declaratione secūdo notandū est ꝙ in
ordinato desiderio p̄mo cadit finis. dein
de ordinata in finē. Finis aūt noster ē de
us/ in quē noster affectus tendit dupliciter
Uno modo ꝓut volum9 gloriā dei. Alio
mō ꝓut volumus frui gloria eius. Primū
ꝑtinet ad dilectionem qua deum in seipō
diligimus. secundum ꝟo ad dilectionem
qua diligimus nos in deo. Ad primum
ꝑtinet prima petitio q̄ dicit sanctificet no
men tuū ꝑ quā petimus gloriā dei. Ad se
cunduz ꝑtinet secunda petitio. Adueniat
regnū tuū. per quā petimus ad gloriā ei9
ꝑuenire. Et sic iste due petitōes ordinan
tur ad nostrū vltimū finē scz ad beatitu-
dinē. Prima ad beatitudinē obiectiuam.
Secūda ad beatitudinē formalē. Ad fi-
nem aūt p̄dictū ordinat nos seu dirigit a
liquid dupl'r. Uno mō ꝑ se. alio mō ꝑ ac-
cidens. Per se quidē bonū qđ est vtile in
finē. Est aūt aliq̄d vtile in finē beatitudīs
dupliciter. Uno modo directe et princi-
paliter. scz meritū quo beatitudinē mere-
mur deo obediēdo. ꝛ quantū ad hoc peti
tur. fiat voluntas tua sicut in celo et ī ter
ra. Alio modo instrumētaliter ꝛ quasi co
adiuuando nos ad merendū. ꝛ ad hoc ꝑ-
tinet qđ dicit. panē nostrū quotidianum
da nobis hodie. siue hoc intelligit de pa-

ne sacramētali. siue de pane corpali. Per
accidens aūt ordinamur in beatitudinē
p remotionē phibentis. Tria aūt sunt q̄
nos a beatitudine prohibēt. Primo q̄dē
peccatū quod directe excludit a regno. et
q̄tum ad hoc dicit. dimitte nobis debita
nostra. id est peccata. Secūdo phibz nos
⁊ impedit tentatio que retrahit ab obedi
entia diuine volūtatis et inclinat ad pec-
catū. Ideo petit. ⁊ ne nos inducas in ten
tationē. Tercio penalitas p̄sens. scz ma-
lum pene. qd impedit sufficientiā vite. de
quo sequit. Sed libera nos a malo.
¶ Tercio notandū est q sicut patet Lu.
xj. ⁊ sicut dicit Aug⁹. in Enchiridion. lu-
cas in oratiōe dñica non petitiones septē
sed quinq̄ cōplex⁹ est. Ut em̄ ostendat ter
ciam petitionē duarū premissaꝝ esse q̄dā
modo repetitionē ꝑtermittēdo eā hoc fa
cit intelligi. quia scz ad hoc p̄cipue dei vo
luntas tendit vt eius sanctitatē cognosca
mus ⁊ cum ipso regnemus. quod etiā ma
theus vltio posuit. libera nos a malo Lu
cas nō posuit. vt sciat vnusquisq̄ in eo se
liberari a malo q nō infertur in tentatio-
nem. Ideo nec lucas diminute. nec Ma
theus sup̄flue petitiones posuit. si qd vn⁹
intellexit alius expressius posuisse vtile re
putauit. ¶ Quarto notandū est q distin-
ctio. ordo. ⁊ sufficientia harū petitionum
breuiter potest sic colligi. Nam iste septē
petitiones omne appetibile ⁊ recte deside
rabile ꝯtinēt. Omne aūt appetibile ē du-
plex. scz collatio boni ⁊ amotio mali. Bo-
num aūt quod petitur ad ꝯferendū ē tri
plex. bonū celeste scilicet glorie. bonū spi-
rituale scilicet gratie. bonū temporale scz
nature. Primū autē bonum scilicet ce-
leste seu beatificū est duplex. scz obiectale
⁊ formale. Malum aūt qd petitur aufe-
rendū est triplex. scilicz preteritū. presens
⁊ futuꝝ. Ideo petit vt p̄teritū remittat. p̄
sens vitetur. futurū precaueat. Sic ergo
quatuor predictis bonis correspōdēt q̄-
tuor prime petitiones oratiōis dominice
Tribus aūt malis auferendis correspon
dēt tres vltime. Unde licet pri⁹ sit ma-
lum amouerī q̄ bonū conferri. non tamē
inconueniēter ꝑmittunt petitiones q̄ ꝑti
nent ad ꝯsequendū bonū petitionib⁹ que
ꝑtinent ad remouendū malum. Ratio ē.
q2 ordo petitionū non correspondet ordi

ni executiōis. sed cum oratio sit interpres
desiderij correspondere debet ordini desi
derij siue intentionis in quo prius ē finis
q̄ ea que sunt ad finē. ⁊ cōsecutio boni q̄
remotio mali. Et hec de eis generaliter.
¶ Sed postea de singulis haꝝ petitionū
dicendū est. eas exponēdo specialiter. ¶ Et
q̄tum ad tres primas Sciendū est q in-
tellectu litterali earūdē sicut dicit Augu
stinus in libro de sermone dñi in monte.
cum dicimus. sanctificet nomē tuum. nō
hoc petitur. quasi nomē dei nō semper sit
sanctū. sed vt sanctum ab omnib⁹ habeat;
⁊ hoc ꝑtinet ad dī gloriam in omnib⁹ pro
pagandam. ¶ Qꝫ autē dicit. adueniat re
gnum tuū. non ita dictū est quasi de⁹ nūc
nō regnet. Si em̄ deus rex nō esset aut re
gnum non haberet. q̄d est ergo quod psal
mista ait. rex omnis terre deus. Sed ido
illud dictū est vt ait Aug⁹. vt nobis veni
at atq̄ in eo regnem⁹. ⁊ sic ad illud regnū
nostrū desiderium excitamus. ¶ Qꝫ autē
dicitur fiat voluntas tua ⁊c. nō ideo dici-
tur quasi dei voluntas beneplaciti aliq̄n
non fiat vl' impleatur. cū scriptū sit oīs
voluntas mea fiet. ysaie. xlvj. sed hoc d vo
lūtate signi intelligitur vt sit sensus. Obe
diat voluntati tue id est p̄ceptis tuis sicut
in celo ⁊ in terra. id est sicut ab angelis ita
ab hoībus. Nec intelligēdū est q sicut sit
nota quantitatis. sed qualitatis. scz simili
tudinis vt similitudinē insinuet. ⁊ nō eq̄li
tatem. Et sic erit intellectus q sicut ange
li voluntatē dī faciunt in celo sic homīes
eam faciant in terra. et si non ꝑm quanti-
tatem ⁊ qualitatē. tamē ꝑm similitudinē
id est si nō ꝑm illorū ꝑfectionē tamē ꝑm ꝑ
fectionis illorū imitationē Unde he tres
petitiones ꝑfecte ꝯplebunt in vita futura.
alie vo quattuor sunt presenti vite p̄sidia
vt dicit Augustinus in Enchiridion.
¶ Est igitur prima petitio. sanctificet no
men tuū. In qua petimus sanctificatōē
nominis dei. id est gloriā suam. vt scz san
ctificet. id est in nobis honoret. scz in ītel
lectu per veram ꝯgnitionē. in affectu per
sanctā dilectionē. in memoria per firmā
inhesionem. Item sanctificet per beniuo
lentiam in corde. per reuerentiam in ore.
per ꝑseuerātiam in opere. Sanctificetur
inquam nomen tuū quod est pater. vt te
tanq̄ filij semper honoremus Nomē tuū

quod est Jesus. vt a te saluatore salutē habeamus. Nomē tuū quod est spūssanct⁹. vt in bono gr̄e semꝑ ꝑseueremus.

s Equit̄ secunda petitio Adueniat regnū tuum. In qua petimus beatitudinē nostrā scilicet regnū glorie. Adueniat id est ad nos veniat regnuȝ tuū. De quo Math. xxv. Uenite benedicti patris mei ꝑcipite regnū quod vobis paratū est ab origine mundi. Tunc em̄ regnabit deus omnino inter nos. nō diabolus. nō mundus. nō carnalis affectus.

¶ Hic aūt est aduertendū ꝙ regnū dei q̄druplex est. scȝ sacre scripture. de quo dicit christ⁹ iudeis. Auferet̄ a vobis regnuȝ dei Math. xxi. Secundo regnū diuine gr̄tie Luce. xvii. Regnum dei intra vos est. Tercio regnū vniuersalis ecclesie. De q̄ Math. xiii. Colligent de regno eius omnia scandala. Quarto regnū celestis glorie. Math. vi. Primū querite regnuȝ dei ⁊c. Et ſm hoc quadrupliciter pōt exponi adueniat. id est ad nos veniat regnū tuū. scilicet sacre scripture ꝑ veram cognitionem. vt destruat regnū erroris ⁊ ignorantie. Regnū scilicȝ gratie diuine ꝑ spūaleȝ inhabitationē. vt destruat regnū peccati ⁊ malicie. Regnū tuuȝ. scilicȝ vniuersalis eclesie ꝑ christiane fidei declarationē ⁊ exaltationē. vt destruat regnū antixp̄i ⁊ false synagoge. Regnum tuū scilicet celestis glorie. ꝑ eternaȝ p̄miationē. vt destruat regnum p̄sentis ⁊ future miserie.

¶ Sequitur tercia petitio Fiat volūtas tua. In qua petimus donū gratie quia ꝑ gratiam fit voluntas dei in nobis ⁊ a nobis. Licet em̄ voluntas dei semꝑ fiat. tamen ꝑ gratiam fit ꝙ voluntas p̄ceptoruȝ suoꝝ a libertate nostra impleatur. Fiat g̃ voluntas tua in peccatorū ꝯuersione per opus penitētie. In ꝯuersorū sanctificatione ꝑ munus gratie. In sanctificatoꝝ saluatione ꝑ bonum ꝑseuerantie. In saluatorū ꝑpetua clarificatione per donū glorie. Fiat inquā sicut in celo ⁊ in terra. quod quadrupliciter exponitur. scȝ. sicut in angelis sic in hominibꝫ. sicut in iustis ita in peccatoribꝫ. sicut in christo ita in ecclesia. ⁊ sicut in synderesi id est in portiōe superiori rationis. sic in inferiori portōe sensualitatis. Declarationē aūt istoꝝ ꝑ ꝯcordantias scripturarū trāseo cā breuitatis.

¶ Sequitur quarta petitio. Panē nostrū ⁊c. In qua petitis illis que ad beatitudinem ꝑtinent directe ⁊ p̄ncipaliter. consequenter illud petimus quod ad eā ꝑtinet instrumentaliter. Ubi primo notāduȝ est ꝙ hoc ad litterā potest dupliciter exponi. Uno modo de pane sacramētali. cui⁹ quotidianus vsus cum debitis ꝯditionibus proficit homini. Unde ipsum paneȝ nostrū quotidianū dicimus. licet in euangelio Matthei scriptū sit suꝑsubstātialē. id est p̄cipuū vt exponit Hieronymus. ꝑ quod intelligimus eukaristiā. quod est p̄cipuū sacramentū. vnde ⁊ in ipso oīa alia sacramenta subintelligunt̄. Alio mō pōt exponi de pane corporali. vt etiā ꝑ paneȝ intelligatur oīs sufficientia victus. sic dicit Augustin⁹. quem suꝑsubstantialē dicimus. id est suꝑadditū ad substātie sustētationem. Lucas vero dicit quotidianū. id est nō annuū. vel a decem annis prouisū vel in horreis reseruatuȝ. Ideo ipm̄ petimus hodie id est in p̄senti quia nescimus si ad crastinū ꝑueniamus. Unde per hoc inordinata sollicitudo excluditur et suꝑfluitas condemnat̄. quia solum qđ est nature necessariū ⁊ ꝯueniēs petitur. iuxta illud ecclesiastici. xxix. Initiū vite hominis aqua ⁊ panis. Secundo notanduȝ est ꝙ dicimus panē nostrū. ⁊ da nobis quadruplici ratione. Primo vt nemo sibi tēporalia appropriet. Unde Cris. Omnia inquit que nobis dat deus. nō solum nobis dat sed aliis ꝑ nos. vt de eo quod accepimus ꝑ nos partem impotētibus faciamus. Secundo vt nemo aliena vsurpet. Unde idē Cris. Qui de iusticia panē acquisitum māducat. panē suum māducat. qui aūt cum peccato. alienum. Tertio vt nemo pro se solū sed etiā pro aliis oret Unde Cyp̄anus libro de oratiōe dn̄ica. Ideo inquit nō dicimus pater meus sed noster. nec da mihi sed da nobis. qꝛ vnitatis magister noluit p̄uatim p̄cem fieri vt scȝ quis tm̄ pro se precet̄. Unū em̄ ꝑ om̄ibus orare voluit. quō in vno omnes ipse portauit. Quarto dicim⁹ da vt nemo de se p̄sumat quasi sine deo. vel paneȝ vel aliquid minimū habere posset. Unde psal. Qui dat escaȝ omni carni. Tercio notandū est. ꝙ extendendo istam petitioneȝ ad sensum misticū vł moralem. ipsam de

qnintuplici pane possumus exponere. vt
dicamus da panem penitētie ad releuatō
nem languoris. iuxta illud psalmi. Sur/
gite postq̃ sederitis q̇ manducatis panez
doloris. Secūdo panem intelligētie cō/
tra famē errorū. De quo pane Ecclesiasti
ci. xv. Cibauit illū pane sapientie ⁊ intel/
lectus. Tercio panē eukaristie ad impin/
guationē amoris. quē panem xp̄us in me
moriaz sue amarose passiōis suis tradidit
discipulis. Quotienscūq̧ inquit mandu
cabitis panē hunc mortē dn̄i annūciabi/
tis donec veniat. Quarto panē glorie ad
delectationē saporis. De quo scribit̄. Pa
nē angelorū manducauit hō. Quinto ad
litterā panē nature. ad sustentationē indi
gentie naturalis seu ad ꝯfortationē natu
ralis vigoris. et de isto pane dicit̄ hic. Et
sic habebimus quinq̧ panes q̇bus sacia
uit dn̄s q̇nq̧ milia hominū Job. vj. capi.

Quarto moraliter notandū est. ꝙ licet
ad deū ꝑtineat panē nobis dare. ꝓpter qđ
petimus panem nostrū quotidianum da
nobis ⁊c. tamē ad hoīes ꝑtinet ip̄m dispē
sare. videlicet panē corporalē dispensant
filijs suis patres carnales. sp̄ūalem ṽo di
spensare debēt sp̄ūales scz prelati ⁊ docto
res. Sed iam querit̄ inter dispensatores
vt fidelis q̇s inueniat̄. Quis em̄ est his tē
poribus fidelis seruus ⁊ prudens quē cō
stituit dominus suꝑ familiā suā. vt det il/
lis cibum in tempore fideliter ⁊ prudēter.
Fideliter q̃tum ꝑtinet ad deū. prudēter
q̃tum ad homines. Fideliter q̃tuz ad de
um. vt scz cum tanta fide. tāto timore. tan
ta instantia. tāta diligentia quantū sibi cō
missum est verbū dei dispenset. Prudēter
ṽo q̃tum ad homines. vt ſm capacitatez
vniuscuiusq̧ singl'os erudiat ⁊ sp̄ūaliter nu
triat. Ideo oremus deuote. Panē nostrū
quotidianū da nobis hodie Panē scz nō
solū corꝑalem. sed sp̄ūalem. vt inspires p̄
latis ⁊ doctoribus ecclesie tue. vt verita/
tem tuā nobis studeant fideliter ⁊ prudē/
ter dispensare. Et si illi nobis panē istum
frangere negligant aut ꝯtemnant. tu ipse
da nobis ⁊ pasce nos ꝑ occultam sp̄ūssan
cti inspirationē. vt intus per te capiamus
panem. quo exterius fraudamur ꝑ ipsoꝝ
taciturnitatē. alioquin moriunt̄ ⁊ fame ꝑe
unt paruuli ecclesie tue filij. quia nō est q̇
frangat eis panem fidei ⁊ sp̄ūaliter eos re
ficiat verbo dei. Tu ergo pater clementis
sime panē nostrū quotidianū da nob ho
die. Sequitur. Et dimitte nobis debi
ta nostra. Ubi post petitiones boni confe
rendi sequunt̄ petitiones mali auferendi
Et primo ponitur quinta petitio ꝓ amo/
tione mali preteriti scilicz preterite culpe.
Ubi ꝓmo notandū est ꝙa beatitudine cō
sequēda prohibet nos triplex malū. Pri/
mo peccatū iam cōmissum. Secūdo pec
catū de proximo cōmittendū. Tercio ma
lum p̄sens ad peccatum inclinatiuū.

Primū ergo petimus amoueri dicēdo
dimitte nobis. s. peccatoribus. quia si di/
cimus quoniā peccatū nō habemus. nos
ipsos seducimus. et veritas in nobis nō ē
vt dicit scriptura. Ideo om̄es dicere pos
sumus dimitte nobis debita nostra id est
peccata cōmissa. ⁊ q̃tum ad culpam ⁊ q̃/
tum ad penam. quia aliter nō possum⁹ in
gredi beatitudinē eternam. Quia ṽo nob
est regula imposita ꝙ si nos volumus no
bis dimitti peccatū nostrū. nos etiam de
bemus dimittere proximo nostro peccatuz
in nos ꝯmissum. Ideo subdit̄. sicut ⁊ nos
dimittimus debitoribꝫ nostris. Un̄ post
hanc dn̄icam orationē statim posuit chri
stus huius dicti rationē dicens. Si eniz
dimiseritis ⁊c. Ubi secundo notandū
est. ꝙ ista dimissio potest intelligi duplici
ter Uno mō q̃tum ad offensam. ⁊ hoc est
necessitatis. qꝛ tenemur om̄es diligere ex
caritate. Alio modo q̃tum ad iniuriā. ⁊ h̄
non est necessitatis sed suꝑerogationis. si
cut em̄ pecuniā ablatā non tenet̄ quis au
ferenti dimittere. sed eā potest licite repe/
tere. sic iniuria sibi illata potest recōpen/
sationē ꝑ emendam petere ſm ordinē iu/
sticie. Tercio moraliter notandū est ꝙ
dimittere alteri peccata est magni meriti
apud deū. quia certa fiducia datur dimit
tenti ꝙ etiā peccata sua dimittent̄ ei. Un̄
dicit xp̄s. Si em̄ dimiseritis hoībꝫ pecca
ta eoꝝ. dimittet ⁊ vobis pr̄ vester celestis
peccata vr̄a. Si aūt nō dimiseritis hoībꝫ
nec pr̄ vr̄ dimittet vobis peccata vestra.
Ubi glosa. Hoc inq̇t ī fine ꝯcludit vt cer
tū sit nobis q̇d in oratiōe ꝓmiserim⁹. neq̧
aliud exigit iudex quē rogamus. nisi vt ta
les simus fratribꝫ q̄lem nobis eū exposci
mus. ⁊ q̇ hoc nō facit dupliciter reus est.

Primo. quia peccauit ⁊ debet. deinde

quia monitus a iudice fratri nō indulget
Et ideo multis timenda ⁊ multis piculo
sa est ista sententia. qui scz p longā odiorū
malignitatē ⁊ odiosam maliciaz indurati
illos qui p aliquā iniuriā eis facti sunt de
bitores. modis oīb9 ledere ⁊ ɔfundere cō
cupiscunt. nec p timore dei. nec p p̄cibus
hominū satisfactionē recipe. ac concordi
am habere volūt Qui cū tales sint securi
tamē ad ecclesiā confluūt ⁊ corā deo dice
re p̄sumunt Pater noster. dimitte nob de
bita nostra sicut ⁊c̄. Ideoq3 aduersum se
iram dei puocare videnť. q2 hoībus ser/
nant irā. ⁊ a deo querūt misericordiā. Ne
cesse ergo est vt saltem tunc debitorib9 su/
is dimittāt debita cū ipsi debitores īdul/
gentiā ab eis sibi postulauerint. sicut do
min9 seruo suo nequā fecisse legiť quēad/
modū scriptū est. Serue nequā omne de
bitū dimisi tibi qm̄ rogasti me Quicunq3
aūt rogat9 a debitore debitū cuiuslibet in
iurie dimittere ɔtemnit. in vanū a domi/
no dimitti sibi debitum peccati sui petit.
imo magis peccatū suū corā oculis iudi/
cis aggrauat q3 alleuiet. Quarto notā
dum est ꝙ q3uis impfectis ɔcedať sic sua
debita posse relinquere vt a debitorib9 de
indulgentia rogari debeant et satisfactio
nē de illata sibi iniuria recipe valeant. ta/
mē si ɔtingat nihil horū fieri. debent om̄i
bus modis irā pprij cordis refrenare. ⁊ de
semetipsis tenebras odiorū repellere. me
mores illius quod scribiť. Ira viri iusti/
ciam dei nō opať. Sed tū viroꝝ pfectoꝝ
est. ⁊ sine p̄cib9 ⁊ sine satisfactione iniuria
rum corde puro ⁊ vultu iocundo suis de
bitorib9 indulgere. insup ⁊ sua tribuere. ⁊
obseq̄a caritatis exhibere. Prouideat er/
go vnusquisq3 sibi in hac oratōe dn̄ica vt
qualem indulgētiā a deo cupit accipe. ta/
lem studeat alijs facere. alioq̄n ɔsulti9 vi/
dereť tacendū q3 dicendū. dimitte nobis
debita nostra sicut ⁊ nos dimittim9 debi/
torib9 ⁊c̄. Sequiť sexta petitio. Et ne
nos inducas in tētationē. In q̄ petim9 a/
moueri malū de pxio ɔmittēdū. ⁊ hoc cō
tingit qn̄ sum9 positi in g̃ui tētatiōe cui p/
babiliter timemus succūbere. ⁊ iō petim9
⁊ ne nos inducas. id induci pmittas in tē
ptationē. Ubi p̄mo notandū est ꝙ per
hoc nō simpl'r petimus vt nō tētemur. q̄a
tentari nō est p se malū. sed qn̄q3 ad virtu
tis exercitiuz. qn̄ scz viriliter resistiť. ppter
quod dicit psal. Proba me dn̄e ⁊ tenta me
Sed petim9 ne in tentationē inducamur
id est ab ipsa vīcamur. quasi dicam9 Et si
nos pmittas duci p sensuz vt exercitemur
nō tū pmittas induci p ɔsensum vt succū
bamus. tūc inducimur. i. intus ducimur
qn̄ int9 a tentatiōe vincimur. Secūdo
notandū est ꝙ duplex est tentatio. q̄dā ad
bonū. alia ad malū. Prima tentat nos de
us. nō vt de nouo aliq̄d sciat. nisi impprie
loq̄ndo ꝺ scire. eo mō loq̄ndi q̄ ꝺ2 scire q2
facit alios scire Un̄ diciť Deuť. xiij. Ten
tat vos dn̄s deus vr̄ vt palā faciat vtruz
diligatis euz. Et de illa intelligiť autori/
tas psal. supradicta. Et illꝺ Gen̄. xxij. Tē
tauit de9 abrahā ⁊c̄. Alia ꝟo tentatiōe scz
ad malū deus nullū tentat scz p se ⁊ ime/
diate. Un̄ dic̄ scriptura Deus intētator ē
maloꝝ. vnusquisq3 tētať a cōcupiā sua ab
stractus et illectus. Ista tū tentatio sicut
⁊ q̄libet alia res est a deo. Tercio notā
dū est ꝙ tria sunt q̄ nos tentāt ad malū. s.
mūd9. caro ⁊ diabol9 Mūd9 tētat p pspe
ra et aduersa. Caro p carnalia desideria.
Diabol9 p varia deceptionū genera. Un̄
licet infirmitati hūane sufficeret ad exerci
tiū tentatio q̄ est a mūdo ⁊ a carne. tū hoc
nō sufficit ꝺmonū malicie. sed vtroq3 vtū
tur ad hoīm impugnationē. Hec em̄ ipu
gnatio pcedit ex demonū malicia q̄ ppter
inuidiā pfectū hoīm impedire nitunť De
us aūt hmōi ipugnationē ⁊ tētationē per
mittit. Imo ad eā cāliter ⁊ p̄ncipl'r ɔcur/
rit. nō tū ad malū scz culpe ordiat. nec ta/
le malū intēdit. s3 ipse q̄ ordiate nouit vti
malis. eā ad bonū ordiat. Un̄ ⁊ ex ei9 or/
dinatiōe hmōi tētatio ad bonū ⁊ gloriam
electoꝝ puenit. q2 p tētationuz victoriā p
ueniūt ad coronā. sic̄ btūs iacob9 testať di
cēs. Btūs vir q̄ suffert tētatiōez. qm̄ cū p
bat9 fuerit accipiet coronā vite ⁊c̄. Iō ora
m9. ⁊ ne nos inducas in tētatōez. i. ne nos
pmittas tētari vltra id qꝺ possum9. s3 fac
cū tētatiōe puētū. vt p tētatiōes pbemur
nō repbemur. nec vīcamur a tētatōe mōi
p cupiditatē. a tētatōe carnis p voluptatē
a tentatione diaboli per iniq̄tatem.

Sequitur septima petitio Sed libera
nos a malo In qua petim9 amoueri ma/
lum p̄ns ad mala predicta. s. ad pctā incli
natiuū. sicut ē fomes pctī q̄ est q̄daz pena

ex peccato primorũ parentũ derelicta. ꝛ h malũ pene ꝛ generaliter omnia mala presentis vite inquantũ possunt nos ad peccatuz inducere petimus amoueri ꝛ ab eis liberari. Hec aũt liberatio ſm glosam q̃tidie est necessaria dũ in malo animꝰ corporis nunc viuit sed in fine complebit qñ immortales ꝛ impassibiles erimꝰ. Et hec sufficiant de septẽ petitionibꝫ Amen.

Amen:

Sequitur tertia ps. scz in qua post exordiũ ꝛ tractatũ ponitur cõclusio scilicz p̃dictaꝝ petitionũ cõfirmatio. Nam amẽ est dictio hebraica q̃ latina lingua interp̃tat vere ꝛ fideliter et fiat. Et sic optamus vt vere fiant omnia q̃ supra fideliter petiuimus. Uñ patet ꝙ licet oratio sit actus intellectus ꝛ rationis. tamẽ presupponit actum voluntatis scilicet desideriũ optatiuũ illius quod oratio petit. Unde cũ oratio sit quodãmodo desiderij interpres. desideriũ est causa petẽdi ꝛ orandi. iuxta illud psalmi. Desideriũ pauperꝝ exaudiuit dominus. Sz post p̃dicta que ad sensum litteralem septẽ petitionũ oratõnis dñice posita sunt adhuc ad sensum misticũ vel moralẽ quedaz breuiter sunt notanda. Primo ergo notãdũ est ꝙ numerus p̃dictaꝝ petitionũ põt septem virtutibus adaptari. Ita ꝙ sumit prima scz sanctificetur nomen tuũ penes fidem cuius est corda sanctificare. Secunda adueniat regnũ tuũ penes spem. cuius est regnũ expectare. Tercia fiat ꝛc̃. penes caritatem. cuius est volũtatẽ dei complere. Quarta panẽ nostrũ ꝛc̃. penes fortitudinẽ cuius est in aduersis ꝯfortare. Quinta dimitte nobis ꝛc̃. penes iusticiaz cuius est vnicuiqꝫ ius suuz reddere. Sexta ꝛ ne nos ꝛc̃. penes prudẽtiã. cuius est mala futura p̃cauere. Septima. sed libera ꝛc̃. penes temperantiã. cuius est a malis presentibus abstinere. ¶ Secundo notandum est ꝙ iste septẽ petitiones possunt donis ꝛ beatitudinibꝫ ꝯuenienter aptari. Uñ Augustinꝰ li. de sermone dñi in mõte eas aptando sic dicit. Si timor dei est quo beati sunt paupes spũ. petamus vt sanctificetur in hominibus nomẽ dei. timore casto p̄manente in seculũ seculi. Si pietas est. qua beati fiũt mites. petamus vt adueniat regnum eius. vt mitescamus nec ei resistamus. Si sciẽtia est. qua beati sunt qui lugent. oremus vt fiat voluntas eius. qꝛ sic nõ lugebimus si caro spiritui ꝯsentiat. Si fortitudo est qua beati sunt qui esuriũt et sitiunt iusticiã. oremus vt detur nobis panis quo ad iusticie sacietatẽ p̄ueniamus. Si consiliũ est quo beati sunt misericordes. dimittamus et nobis dimitti oremus. Si intellectus est quo beati sũt mundo corde. qm̃ ipsi deum videbũt. oremus non induci in tentationẽ. que ex immundo corde p̄cedit. Si sapiẽtia est qua beati sunt pacifici quoniam filij dei vocabunt. oremus vt liberemur a malo. qꝛ liberatio facit liberos id est filios dei. Sic igitur vt dicit glosa p̃cibus laborandũ ẽ vt dona p̄cipiamus ex gratia. donis vero agendũ est vt veniamus ad merita ꝛ tunc beatitudo pro meritis est sperãda. Tercio notandũ est ꝙ predicte septem petitiones contra septem vitia capitalia possunt aptari. Prima petitio ꝯtra luxuriam. que non sanctificat sed polluit. Secunda contra auariciã que nõ regnũ dei nec diuitias celi sed terre cupit. Tercia contra accidiam. que voluntatem dei fieri non q̃rit. sed in ocio nihil facit. Quarta contra gulam. cui panis nõ sufficit. Quinta contra iram. que rancorẽ nõ dimittit. Sexta cõtra sup̃biam. que in tentationem inducit. Septima ꝯtra inuidiã que malũ alterꝰ querit. ꝛ de bono alterius sibi male facit. Et sic patet sufficientia huius orationis. vt sicut dicit glosa. nihil oĩno desit ꝙ hijs septem petitionibꝫ nõ ꝯtineatur. siue ad p̃sentem siue ad futuram p̄tineat vitam.

¶ Sed adhuc circa hanc orationẽ dñicam tria occurrunt dubia. Primũ est. qꝛ hec oratio nõ videtur sufficiẽs. ex eo ꝙ nõ docet orare p̄ inimicis. et tamen christus pro eis orare docuit Mat. v. Orate p̄ ꝑsequẽtibꝫ ꝛ calũniãtibꝫ vos. Et p̄ ꝯñs hec oratio nõ ꝯtinet omnia de q̇bꝫ est orandũ quare ꝛc̃. Pro huius dubij solutõne p̄mo notandũ est ꝙ non solũ pro nobis orare debemus. sed etiam pro alijs. iuxta illð Jaco. v. Orate pro inuicem ꝛc̃. Et ratio est. quia illud debemꝰ orãdo petere qð debemus desiderare. Sed desiderare debemus bona nõ solum nobis sed et alijs. qꝛ hoc p̄tinet ad rationem caritatis. Unde Crisost. su Mathe. Pro se orare necessitas cogit. pro altero vero caritas fraternitatis

hortaꝛ. Dulcior est autem ante deum ora
tio non quam necessitas transmittit. sed
quam caritas fraternitatis cōmendat.

Secundo notandū est ꝙ quia sicut di
ctū est. orare ꝓ alio caritatis est. ideo quā/
tum tenemur aliū diligere sic ⁊ tantum te
nemur ꝓ eo orare. Et ideo quia inimicos
diligere in generali est de ꝓcepto. in speci
ali aūt non est de ꝓcepto nisi ꝺm ꝓparatio
nē animi. vt scꝫ quis sit paratus etiā speci
aliter inimicū diligere ⁊ eum iuuare in ne
cessitatis articulo ⁊ si veniā petierit. sed in
speciali absolute inimicos diligere et eos
iuuare ꝑfectionis est. Sic etiā necessitatꝭ
est vt a cōmunibꝫ nostris orationibꝫ quas
ꝓ alijs facimus inimicos non excludamꝰ
ꝙ aūt specialiter ꝓ eis oremus ꝑfectōnis
est non necessitatis. nisi in aliquo casu.

Tercio notandū est ꝙ in oratōe dn̄ica
modo ꝑdicto scilicet in generali ꝓ inimi/
cis oramus. qꝛ in ea nō solū ꝓ nobis sꝫ ge
neraliter ꝓ omnibꝫ alijs petimus. ideo vt
supra dictū est nō dicimus da mihi. sꝫ da
nobis. nec dimitte mihi sed dimitte nobis
⁊ ita oramus nō solū nobis dimitti pecca
ta nostra. sed etiā omnibꝫ alijs non solum
amicis sed etiaꝫ debitoribꝫ. id est inimicis
nostris. ⁊ sic ꝓ salute omniū oramꝰ. quare
patet responsio ad illud dubium. Sed
ex hac responsione oriꝛ secundū dubium.
quia videꝛ ꝙ nō debeamus orare ꝓ omni
bus. quia ꝓ bonis non oportet orare. cuꝫ
ipsi pro seipsis orātes exaudianꝛ. ⁊ sic fru
stra pro eis ab alijs oraꝛ. Sꝫ ꝓ malis ora
re ꝓhibemur iuxta illud Hiere. vij. Tu er
go noli orare ꝓ populo isto. et nō obsistas
mihi quia nō exaudiā te. ⁊c̄. Similiter in
scriptura sacra ꝯtra malos ⁊ ꝓcipue ꝯtra
inimicos mlt̄e maledictiōes impꝛcanꝛ. iux
ta illud psalmi. Conturbenꝛ oēs inimici
mei ⁊c̄. Igiꝛ ꝓ illis nō est orandꝫ. quare
⁊c̄. Ad istud dicendū est ꝙ ꝓ peccatori
bus est orandū vt ꝯuertanꝛ. ⁊ ꝓ iustis vt
ꝑseuerent ⁊ proficiant. tamē nō pro omni
bus peccatoribꝫ exauditur oratio. sed pro
q̄busdam. Exaudiꝛ enim oratio pro ꝑde/
stinatis. nō aūt pro ꝑscitꝭ ad mortem. Vn̄
j. Joh. v. Qui scit fratrē suū peccare pec/
catū non ad mortē oret. et dabit ei deꝰ vi/
tam. Et subdit. Est aūt peccatū ad mortē
non pro illo dico vt oret quis. Sed quia
non possumus distinguere ꝑdestinatos a
reprobis. ideo nulli in vita ꝑsenti est dne/
gandū orationis suffragiū. Et sic pro oi/
bus generaliter est orandū. Secundo
dicendū est ꝙ pro iustis est orandū tripli
ci ratione. Primo quia multoꝝ preces
facilius exaudiunꝛ. Vn̄ Ro. xv. sup illud
Adiuuetis me in oratiōibꝫ vestris dic̄ glo
sa. Vn̄ rogat apl'us memores ꝓ se orare.
Multi em̄ minimi dū cōgreganꝛ vnani/
mes fiunt magni. ⁊ multoꝝ ꝓces impossi
bile est nō impetrare illud scilicꝫ quod est
impetrabile. Secūdo vt cū multꝭ gra
tia agaꝛ deo de beneficijs que ꝯfert iustis
que etiam in vtilitatē multorū vergūt. vt
patet. ij. Coꝝ. j. Tercio vt maiores nō
non suꝑbiant dū ꝯsiderant se minorū suf
fragijs indigere. Ultimo dicendū est
ꝙ licet ꝓ malis etiam inimicis sit orandū
tamen in scriptura quandoqꝫ eis maledi
ctiones imprecanꝛ. Sed iste quatuor ꝑ/
cationes quadrupliciter possunt intelli/
gi. Uno modo vt non optando sed ꝑdicē
do intelliganꝛ. Nam prophete solēt sub fi
gura imprecantis futura ꝑdicere. vt dicit
Augustinus li. de ser. dn̄i in monte. Se/
cundo prout quedam tēporalia mala pec
catoribus quandoqꝫ a deo ad eorū corre
ctionem infliguntur. Tercio quia intelli
guntur petere nō contra ipsos homines.
sed contra regnū peccati. id est non cōtra
hominū naturā sed contra culpam. vt sci
licet correctione peccatum destruaꝛ. ⁊ sic
etiam licitum est inimicos impugnare et
tēporalia mala eis inferre. Sic etiā san/
cti vindictam de inimicis optant ⁊ q̄rūt.
iuxta illō Apocal'. sexto. Usqꝫquo nō vin
dicas sanguinē nostrū ⁊c̄. Unde dic̄ Au/
gustinus ꝙ vindicta martyrū est vt euer/
tatur regnū peccati. quo regnante tāta ꝑ/
pessi sunt. Quarto iste imprecatōes fiunt
a sanctis conformādo volūtatē suam vo/
luntati diuine circa punitionē ꝑseueran/
tium in peccato. et sic etiam letantur san/
cti de vindicta. non ꝓpter seipsaꝫ sed pro/
pter diuinam iusticiā. Juxta illud psalmi
Letabiꝛ iustus cū viderit vīdictaꝫ. Et sic
patet non obstantibꝫ istis qualiter pro oi/
bus tā bonis q̄ꝫ malis generaliter est orā/
dum. Sed adhuc est tercium dubiū.
quia videtur ꝙ oratio dn̄ica nō cōueniat
oibus ex eo. s. ꝙ nō cōuenit peccatoribus
nā in ea dr. dimitte nobis ⁊c̄. sic ⁊ nos ⁊c̄.

71

Hoc aūt peccatores non faciunt. ergo vł
mentiunᷣ hoc dicendo. ⁊ sic nō sunt exau
ditione digni. imo sic orādo peccāt nouo
peccato. Uel si hoc nō dicāt. nō exaudiū/
tur. q꞉ non seruant formā orandi institu/
tam a xp̄o. d̾ qua dicit Crisost. sup̄ Mat.
ꝙ pater libenter nō exaudit orationē quā
filius nō dictauit. Ad hoc dupl'r p̄t re
sponderi. Uno modo ꝙ multi sunt pecca
tores q̇ peccata aliȷ̈s dimittūt. ideo ipi orā
tes exaudiunᷣ. Juxta illud Ecclesiastici.
xxviij. Relinq̄ ꝓximo tuo nocēti. ⁊ tūc de
p̄cāti tibi peccata soluenᷣ. De illis v̾o pec
catoribꝫ qui hoc nō faciūt sed odiū ⁊ ran
corem ꝯtra ꝓximuȝ retinent sicut iracūdi
⁊ inuidi. locū haberet illud qd̾ concludiᷣ
scȝ ꝙ oratio dn̄ica nō eis ꝓficit imo nocet
sicut supra dictū est. etiā quia mentiendo
nouū peccatū ꝯmittūt. saltem dū illā pe/
titionē dicūt. quare vt supra tactū est. con
sultius illā clausulā tacerent. Alio mō
potest dici ꝙ oratio dn̄ica proferᷣ ex ꝑso/
na ꝯmuni totius ecclesie. Et ideo si aliq̈s
nolens dimittere debita ꝓximo dicat ora
tionē dn̄icā nō mentiᷣ. q̄uis illud qd̾ dic̄
non sit verū q̄tum ad ꝑsonaȝ suam. q꞉ est
verū q̄tum ad ecclesiā. Unde nō dicit si/
cut ego dimitto sed sicut nos dimittimus
qd̾ ad pluralitatem ecclesie potest referri
q꞉ tamē talis licet sit de ecclesia q̄tum ad
numerū. nō est tn̄ de ecclesia q̄tum ad me
ritum. ideo fructu orationis caret. Et sic
patet duplex responsio ad istud dubiū. vl
tima tn̄ mitior est q̄ȝ prima. Et hec suffici/
ant de oratione dn̄ica

Unc v̾o postq̄ȝ de oratōne dn̄ica
n dictū est specialiter. cōseq̄nter cir
ca materiā de oratione aliq̄ querē
da sunt general'r. Unde sicut de oratione
ꝓut de ea ad dyalecticū ꝑtinet considerare
queri solet q̄ qualis ⁊ quanta. sic de orati
one ꝓut de ea theologus considerat que/
ri potest q̄ sit eiꝰ diffinitio. qualis sit eiꝰ cō
ditio. et quanta sit eius ꝑfectio. et ſᷣm hoc
tractabunᷣ hic tres q̄stiones p̄ncipales.

Prima de orationis quidditate ⁊ eius
diffinitione. Secūda de eius qualita/
te ⁊ eius conditiōe. Tercia de ipsiꝰ q̄n/
titate ⁊ eiꝰ ꝑfectiōe. De prima.

Uantū ergo ad primuȝ p̄ncipale in
quo videndū est de orationis q̇ddi/
tate ⁊ diffinitione. queriᷣ Utrū bene diffi
niaᷣ oratio. dicendo ꝙ est petitio decenti/
um a deo. Et videᷣ ꝙ non. Primo q꞉ peti
tio fit alicui vt ei intimemus illud quo in
digemus. vel vt ipsius animū flectamꝰ ad
illud faciendū quod petimus. Sed neu/
trū istoꝝ cadit in deo. quia sine nostra in/
timatiōe scit oīa quibus indigemus. Nā
sicut diciᷣ Math. vj. scit em̄ pater vester.
quia his indigetis. Quia etiā animꝰ di ē
īmutabilis. nec vlla nostra actōne flectiᷣ.
sicut patet. j. Coꝝ. xv. Igiᷣ ⁊c̄. Secun
do. quia ſᷣm hanc diffinitionē solus deus
esset orandus. hoc tn̄ est falsum. q꞉ non so
lū a deo sed etiā a sanctis in orationibꝫ no
stris decentia petimus. Tercio. q꞉ hec
diffinitio non ꝯuenit oībꝫ oratōis ꝑtibus
Nam ſᷣm apl'm. j. Thi. ij. Tres sunt ora/
tionis ꝑtes. scȝ obsecratiōes. postulatōes
⁊ grāꝝactiones. Sola aūt postulatio no
mine petitiōis significaᷣ. quare ⁊c̄. Op
positū patet ꝑ Damascenū li. iij. qui dicit
ꝙ oratio est petitio decentiū a deo.

Juxta materiā triū argumētoꝝ aā op/
positū. tria sunt hic p̄ncipaliter ꝯsideran
da. Quantū ad primū Primo notādū est
ꝙ triplex fuit circa orationē antiquorū er
ror. Unus ꝙ res humane non regunᷣ di
uina ꝓuidentia. ex quo sequiᷣ ꝙ vanū sit
deū orare. Secūdus fuit ꝙ oīa etiā in re
bus humanis ex necessitate eueniūt. siue
ex immutabilitate diuine prouidētie. siue
ex necessitate influentie stellaꝝ. siue ex cō/
uentione ⁊ ꝯnexiōe cāꝝ. et ſᷣm hoc etiā ex
cludiᷣ oratiōis vtilitas. Terciꝰ error fuit
ꝙ q꞉ res humane diuīa ꝓuidentia regun
tur. nec tn̄ d̾ necessitate eueniūt. Jō opor
tet dicere diuinā ꝓuidētiā mutabilē ⁊ va/
riabilē esse. ⁊ ꝙ oratiōibꝫ ⁊ aliȷ̈s q̄ ad diui
nū cultū ꝑtinent dispositio diuine ꝓuidē
tie īmutatur. Presupposito ergo ꝙ hec fal
sa sunt ⁊ fidei christiane aduersa. oportet
sic oratiōis vtilitateȝ saluare. vt neq̄ rebꝫ
humanis diuine dispositioni subiectis ne
cessitas imponaᷣ. nec etiā diuina ꝓuiden
tia mutabilis aut variabilis estimetur

Pro quo secundo notandum est ꝙ ex
diuina prouidentia non solum disponi/
tur qui effectus fiant. sed etiam ex quibꝫ
causis et quo ordine proueniant. Inter
alias autem causas actus humani sunt q̄
rundam effectuum cause. Unde opor
tet homīes aliqua agere. sicut deuȝ orare

vel adorare.nō vt ꝑ tales actus diuinā di
spositionē immutēt.sed vt ꝑ hmōi act⁹ im
pleant quosdā effectus ꝭm ordinē a deo di
spositū.Et ideo patet ꝙ nō ꝓpter hoc ora
mus seu a deo aliq̇d petimus vt diuinam
dispositionē immutemus.vł eius animū
flectamus.sed vt illud impetremus.ꝛ no/
stris oratōnibꝫ mereamur qđ deus dispo
suit ꝑ oratiōes esse implendū.vt scꝫ hoīes
postulando mereant̄ accipe qđ eis oīpo/
tens deus añ secula disposuit donare.sic
dicit Grego.libro ꝑmo dyalogorum.

Tercio notandū ꝙ deo orationes ꝛ pe
titiones nostras non ideo porrigim⁹ vt ei
nostras indigētias vł desideria manifeste
mus.sed vt nosipsi considerem⁹ in his ad
diuinū auxiliū esse recurrendū.nā de⁹ scit
q̇d nobis sit vtile.qđ q̄nq꞉ ꝛ sepius ignora
mus Et ideo sicut refert Ualerius maxi/
mus.Socrates nihil vltra petēdū a dijs
immortalibꝫ arbitrabat̄ q꞉ vt bona tribu
erent.qꝛ hij scirent q̇d vnicuiq꞉ esset vtile
Nos aūt plerūq꞉ id votis expetim⁹ qđ nō
impetrasse melius foret.Hec aūt sn̄ia so/
cratis vera est q꞉tū ad illa bona q̄ pn̄t ma
lum euentū habere.q̇bꝫ etiā homo p̄t bn̄ ꝛ
male vti.sicut sunt diuitie. de q̇bꝫ ibidem
dicit̄.ꝙ multis exitio fuerunt honores q̇
plures pessundederūt.regna quoꝝ exitus
sepe miserabiles cernunt̄.splēdida coniu
gia q̄ nonnunq꞉ fundit⁹ domos euertunt
ꝛ ita de similibꝫ Sed tn̄ sunt quedā bona
q̇bus homo male vti nō potest.q̄ etiā ma
lū euentū habere nō pn̄t.hec aūt sunt illa
q̇bꝫ beatificamur.ꝛ q̇bꝫ beatitudinē mere
mur.ꝛ ista absolute petere possum⁹.iuxta
illud psal.Ostende faciē tuā ꝛ salui erim⁹
Et iterū.Deduc me in semitā mādatorū
tuoꝝ.Nam ista petēdo q̄ ad salutē nostrā
ꝑtinent scimus nos volūtatē nostrā ꝯfor
mare volūtati diuine.Que sicut dic̄ apo/
stolus.j.Thi.ij.Uult oēs hoīes saluos fi
eri.Alia aūt bona nō debemus petere ab
solute.sed solū ꝯditionaliter.sub ꝯditōne
scilicꝫ diuine volūtatis ꝛ inq꞉tuꝫ sunt vti
lia ad salutem Sola ergo talis petitio de
bet dici petitio decentiū.ꝛ talis est oratio
omnis aūt alia magis est execratio.Et sic
patet qualiter oratio est petitio qua de⁹.s.
honorat̄.ꝛ ꝓpter quid est petitio.quia non
vt deus de nostris indigētijs instruat̄ vel
vt eius animus flectat̄.sed vt illud qđ no
bis dare disposuit nostris petitionibꝫ im
petret̄.ꝛ etiā patet quorū sit petitio scilicꝫ
decentiū.id est illorū in quibꝫ nostra sal⁹
cōsistit.vel per q̄ ꝓcurat̄ ꝛ acquirit̄.Et sic
patet responsio ad primū. Quantū ad
secundū in quo videndū est a quo fiat hu
iusmodi petitio.scꝫ vtrum a solo deo.ꝛ vi
det̄ ꝙ sic.qꝛ frustra porrigit̄ oratio ad euꝫ
q̇ orationē nō ꝯgnoscit.sed soli⁹ dei ē ora/
tionē cognoscere.tum quia plerūq꞉ oratō
magis agitur interiori actu quē solus de
us cognoscit q꞉ voce Iuxta illud.j.Coꝛ.
xiiij.Orabo spiritu orabo ꝛ mente.Tum
etiam qꝛ vt dicit Augusti.in libro de cu/
ra ꝓ mortuis agenda.nesciūt mortui etiā
sancti quid agant viui.etiā eoꝝ filij.Igit̄
ꝛc̄.Sed oppositū seruat ecclesia que san/
ctos orat.Igit̄ ꝛc̄. Ad hoc breuiter di
cendū est ꝙ oratio porrigit̄ alicui dupli/
citer Uno modo quasi ꝑ ipsum implēda.
Alio modo tanq꞉ ꝑ ipm̄ impetranda.Pri
mo mō soli deo orationeꝫ porrigimus.qꝛ
omnes orationes nostre ordinari debent
ad gratiā ꝛ gloriā cōsequendā.que solus
deus dat.Iuxta illud psal.Gratiā ꝛ glori
am dabit dominus.Sed secūdo modo
orationē porrigimus sanctis hominibꝫ et
angelis.non scilicet vt per eos deus no/
stras petitōes cognoscat.sicut posuit apu
leius in libro suo de deo socrat̄.sed vt eo
rum precibus ꝛ meritis orationes nostre
sortiant̄ effectum Ideo dicitur Apocali.
viij.Ascendit fumus aromatū id est orati
ones sanctorū de manu angeli coram do
mino. Ad argumentū autē in opposi
tum dicendū est ꝙ mortui ea que in h̄ mū
do agunt̄ non cognoscunt naturaliter et
precipue interiores motus cordis.sed vt
dicit Gregorius.xij.morał.beatis in ver
bo manifestatur illud quod decet eos co
gnoscere de his q̄ circa nos agunt̄.maxi/
me autē eorum excellentiā decet vt ꝯgno
scant petitiones ad eos factas vł voce vł
corde.Et ideo sanctos adhuc viuētes vł
in purgatorio existētes nō oramus.qꝛ nō
dū fruunt̄ visione verbi.vt possint ꝯgno/
scere ea q̄ cogitam⁹ vel dicimus.sed beat̄
oratōes nostras porrigim⁹.tamē soli deo
petitionē facimus q꞉tum ad finē oratiōis
principalem.scilicet vt impleatur qđ pe/
timus.ꝛ sic intelligit damascen⁹ ꝙ oratio
ē petitio decētiū a deo.Et hec de secudo.

Quantum ad tertium in q̄ videndū de
tribus orationis ꝑtibꝫ que sunt ꝓm apl'm
obsecratōes. postulationes et gratiaꝝacti
ones Sciendū est ꝙ ad oratione͂ tria req̄
runtur. quorū primū est vt orans spūali/
ter ascēdat ad deum que͂ orat. quod signi
ficatur noīe oratiōis. quia oratio ꝓm Da
mascenū est ascensus intellectus in deum
Secūdo requirit᷑ petitio. que significa
tur nomīe postulationis siue supplicatōis
Tercio req̄ritur ratio impetrādi qđ pe
titur. ⁊ hoc vel ex parte đi a quo petit᷑. vel
ex parte illius qui petit. Rō aūt impetran
di ex parte dei est eius sanctitas ꝓpter quā
petimus exaudiri. iuxta illud Daniel'. ix.
Propter temetipsum inclina deus meus
aure͂ tuaꝫ. Et ad hoc ꝑtinet obsecratio q̄
est per sacra contestatio. sicut cū dicimus
per incarnatione͂ tuā libera nos domine.
Ratio aūt impetrandi ex parte petētis
est gratiarūactio. quia de acceptis benefi
cijs gratias agendo meremur accipe po/
tiora. Et ideo dicit glosa. j. Thi. ij. ꝙ ī mis
sa obsecrationes sunt que p̄cedunt conse
cratione͂. in quibꝫ q̄dam sacra ꝯmemoran
tur. Orationes aūt sunt in ipsa cōsecratō
ne in qua mēs debet maxīe eleuari in deū
Postulationes ꝟo sunt in sequentibꝫ peti
tionibus. sed grãrūactiones sunt in fine.
Ex his ergo patet ꝙ obsecrationes. po
stulationes ⁊ graꝝactiones. nō sunt orati
onis ꝑtes subiectiue. ideo non oportet ꝙ
diffinitio oratiōis conueniat cuilibet ha/
rū ꝑtium. Sed sunt ꝑtes integrales ex q̄
bus componit᷑ oratio ꝑfectissime sumpta
tm̄ oratio p̄ncipaliter ꝯsistit in ipsa postu/
latione seu petitione. ideo bene diffinit᷑ ꝙ
est petitio decentiū a deo. sicut patet ex di
ctis. Et sic apparet responsio ad terciū ar
gumentū. Et hec de prima p̄ncipali que/
stione.

De secundo p̄ncipali.

q Uantū ad secundū principale in
quo videndū est de orationis q̄li
tate ⁊ eius cōditione. Sciendum
est ꝙ ad debitam ⁊ deo acceptā orationeꝫ
quatuor ꝯditiones req̄runt᷑. Primo ꝙ sit
discreta in intentione. Secundo ꝙ sit de
uota in affectōe. Tercio ꝙ sit sancta ī oꝑa
tione. Quarto ꝙ sit certa in expectatione.
Prima ergo ꝯditio ad debitam oratio
ne͂ requisita est. ꝙ sit discreta in intentiōe.
Est aūt in intentione discretio si ad debi/
tum finem scꝫ ad beatitudineꝫ ordinetur.
Aliter aūt est indiscreta oratio. ⁊ đ tali di
citur Ja. iiij. Petitis ⁊ non accipitis eo ꝙ
male petatis. Unde quia tale͂ indiscretaꝫ
petitione͂ fecit mater filiorū zebedei. ideo
habuerunt repulsam. dicēte deo. Nescitꝭ
q̇d petatis ⁊c̄. Mat. xx. Juxta qđ queri
potest Utꝝ in oratōe bona tꝑalia discre/
te possimus petere. ⁊ videt᷑ ꝙ nō. q2 illa q̄/
rimus q̄ orando petimus. sed tꝑalia non
debemus q̄rere. iuxta illud Mat. vj. Pri
mū querite regnū dei et iusticiā ei⁹. et hec
oīa adijcient᷑ vobis. s. tꝑalia. Ubi sola spi
ritualia dicit esse q̄rēda. tꝑalia ꝟo adijcie͂
da nō querēti. Ibide͂ etiā ꝓhibet sollicitu
dine͂ tꝑaliū dicens Nolite solliciti esse q̇d
māducetis. ergo ꝓ tꝑalibꝫ habendis non
est orandū. Sed oppositū patet. quia ꝓ
tꝑalibꝫ orabat sapiēs Prouer. xxx. Diuici
as ⁊ pauꝑtate͂ ⁊c̄. sꝫ tm̄ victui meo tribue
necessaria. Ad hoc ergo respōdendū ē.
ꝙ sicut dicit Augustinus. orādo deū hoc
licet orare qđ licet đsiderare. Licitū ē aūt
desiderare tꝑalia non q̇dem p̄ncipalit᷑ q̄si
in eis finem ꝯstituamus. sed tanq̄ꝫ q̄dam
instrumēta quibꝫ ad ꝯsequendū beatitu/
dine͂ adiuuamur. inq̄ꝫtū scꝫ ꝑ ea vita cor/
poralis adiuuat᷑ ⁊ sustentat᷑. ⁊ inq̄ꝫtuꝫ no
bis ad actus virtutū deseruiūt. et isto mō
discrete oramus ꝓ tēporalibꝫ. Unde Au
gustinus dicit Sufficientiā vite nō inde
center vult. quisquis eā vult ⁊ nō ampli⁹
que quideꝫ nō appetitur ꝓpter seipsam sed
ꝓpter salute͂ corporū ⁊ ꝯgruente͂ habitum
ꝑsone hoīs vt nō sit incōueniens eis cum
quibꝫ viuēdū est. Ista ergo cū habent᷑ vt
teneant᷑. cū nō habent᷑ vt habeant᷑ orādū
est. Ad argumentū dicendū est ꝙ tempo/
ralia nō sunt querēda principaliter sed se
cundario Unde Aug⁹. libro de sermone
domini in monte. Cū dixit illud. scꝫ p̄mo
q̄rendū est regnū dei. significauit. q2 hoc
scilicet tꝑale bonū posterius querendum
est. non tꝑe sed dignitate. Illud tanq̄ꝫ bo
nū nostrū. hoc tanq̄ꝫ necessariū nostrum.
Nec ibideꝫ simpl'r ꝓhibet᷑ oīs sollicitudo
rerū tꝑalium. sed suꝑflua ⁊ inordinata. de
qua dicit apl's. Nihil solliciti sitis in ora/
tione. Phil'. iiij. quare ⁊c̄. Secunda cō
ditio ad debitam oratione͂ requisita est. ꝙ
sit deuota in affectiōe. Est aūt in affectiōe

deuotio si in deum pncipaliter eleuet᷑ ꝛ fi
naliter dirigat᷑ iuxta illud psal. Dirigatur
oratio mea sicut incensum in ꝯspectu tuo
Unde valde ꝯuenienter incēso boni odo
ris ꝯparatur cuius fumus ante faciē dei
p̄sentatur. quia sicut incēsum nisi pri⁹ cō-
buratur in igne nō potest suauiter odora-
re. nec fumus eius in altum ascendere. sic
oratio nisi ardeat igne deuotionis nō pōt
bn̄ odorare deo. nec sursum ascēdere in ce
lum. Debet ergo oratio spūaliter ardere
ardore caritatis Suauiter redolere odo
re virtutis. Eminēter ascēdere vigore de
uotiōis. Sed iuxta hoc queri potest que
sunt illa ꝑ que in oratione pncipaliter im
peditur deuotio. Ad quod dicendū est ꝙ
tria sunt specialiter scꝫ vaga cogitatio. va
na occupatio. ficta ostētatio. Primo er
go deuotionē orationis impedit vaga co
gitatio. id est mentis euagatio qua scꝫ cor
nostrū ex infirmitate ꝛ fragilitate huma-
na ꝑ varias ꝛ vanas cogitationes. ꝛ qn̄qꝫ
sordidas ꝛ ad peccatū inclinantes fluctu
at ꝛ vagatur. qđ etiam viris ꝑfectis ꝯtin-
git. iuxta illud psalmi. Cor meuꝫ dereliq̄t
me. Secundo deuotionē impedit va-
na occupatio. qua scꝫ cor nostrū circa ter
rena occupat᷑ ꝛ celestia negligit. quod se-
pe viris secularibus cōtingit. qui licet in
ore habeant verba orationis. tamē in cor
de habent cogitatiōes vane occupatōnis
De quib⁹ dicit domin⁹. Populus iste la-
bijs me honorat. cor aūt eorum longe ē a
me. Contra quos dicit Jsidorus ꝙ ora-
tio. cordis est. nō labioꝝ. neqꝫ deus verba
sed orantis cor aspicit. Tercio deuoti-
onem oratiōis impedit ficta ostētatio. qn̄
scꝫ coram hominib⁹ oramus. ꝛ tūc facili-
ter ad vanam gloriā incitamur. ꝛ sic pleꝝ
qꝫ qđ ꝑ deuotionē incepimus ad nostraꝫ
ostentationē terminamus. Jdeo consulit
xp̄s in secreto orare dicens. Et cū oratis
nō eritis sicut ypocrite q̄ orāt vt videātur
ab hominib⁹. Tu aūt cum orauerꝭ intra
cubiculū tuū. ꝛ clauso ostio ora patrē tuū
ꝛc̄. Math. vj. Ubi dicit Crif᷑. ꝙ hoc ꝓpo
sito xp̄s vetat in cōuentu id est in publico
orare. vt a conuentu videamur. Et ideo
orando in publico nullā nouitateꝫ vł sin
gularitatē facere debemus. ꝑ quaꝫ hoīes
ad nos videndū moueant᷑. Nec tamen vt
Augustinus dicit in li. de sermone dn̄i in
monte Uideri ab hoībus nephas est. sed
ideo hoc agere vt ab homib⁹ videarꝭ. hoc
enim ꝯuenit ypocritis. Tercia cōditio
ad debitam orationē req̄sita est ꝙ sit san-
cta in operatione. Tūc em̄ sancta est ora-
tio cum ex bonis oꝑibus sanctificat᷑. Un̄
dicit scriptura. ꝙ bona est oratio cuꝫ ieiu
nio ꝛ elemosyna Tho. xij. Nam inter cete
ra opera virtuosa hec duo scilicet ieiuniū
ꝛ elemosyna orationē faciūt sanctā ꝛ deo
acceptam. Jđo dicit Jsidorus. Qui vult
orationē suā volare ad deū. faciat illi du-
as alas. scꝫ ieiuniū ꝛ elemosynā. Sic aūt
hec ꝛ alia opera bona orationē sanctificāt
sic oꝑa mala eam maculant. ꝛ ideo displi
centē efficiunt. Unde dn̄s dicit ꝑ ꝓphetā.
Cū multiplicaueritis orationes nō exau
diam. manus em̄ vestre sanguie plene sūt
ysa. j. id est oꝑa vestra peccatis maculata
sunt. Iuxta quod queri pōt. Utrū ora
tiones peccatorū aliquid impetrent apđ
deū. ꝛ videt᷑ ꝙ nō. quia Joh. ix. dicit᷑. Sci
mus quia peccatores deus nō audit. Et
Prouer. xxviij. Qui declinat aurē suā ne
audiat legem. oratio sua erit execrabilis.
Sed contra hoc dicit Aug⁹ sup Jo. Si
peccatores non exaudiret de⁹ frustra pub
licanus dixisset. dn̄e ꝓpicius esto mihi pec
catori. Et Crisostom⁹ dicit sup Mathe.
Omnis qui petit accipit. id est siue sit iu-
stus siue peccator. Ad hoc dicendū est.
ꝙ in peccatore duo sunt ꝯsideranda. scilꝫ
natura quā diligit deus. ꝛ culpa quā odit
Si ergo peccator orando aliq̄d petit in-
q̄ntum peccator. id est ꝟm desideriū pecca
ti. hoc a deo nō exaudit᷑ ex misericordia sꝫ
qn̄qꝫ auditur ad vindictā. dum scilicꝫ de
us ꝑmittit hominē amplius ruere in pec-
catū. Deus em̄ vt dicit Aug⁹ quedaꝫ ne-
gat ꝓpicius. quedaꝫ ꝯcedit iratus. Si ꝟo
oratio peccatoris ex bono desiderio natu
re ꝓcedat. deus ipsam audit. non q̄deꝫ ex
iusticia. quia peccator hoc nō meret᷑. sꝫ ex
pura misericordia. obseruatis tn̄ quattu-
or conditionib⁹. scꝫ vt pro se petat. ꝛ neces
saria ad salutē. ꝛ pie ꝛ ꝑseueranter. de q̄b⁹
postea dicet᷑. Ad illud ꝟo quod primo
obijcit᷑ dicendum est. ꝙ sicut dicit Augu-
stinus sup Johannē. illud verbuꝫ est ceci
nondum illuminati. ꝛ ideo nō est tenēduꝫ
in scriptura assertiue dictū. sed sicut reci-
tatum. potest tamē verificari si intelligat᷑
m

de peccatore inq̃ʒtuʒ est peccator. ⁊ sic etiã
iuxta aliam autoritatẽ eius oratio est exe/
crabilis. Quarta conditio ad debitam
orationẽ req̃sita est ꝙ sit certa in expectati
one. Tũc eñ efficaciter oramus cum fir/
mam fidẽ ⁊ certam spẽ habemus obtinen
di ⁊ impetrandi quod petimus. Vñ Ja.
j. dicit. Postulet aũt in fide nihil hesitãs.
Et hanc certam fiduciaʒ obtinendi illud
qd̃ oramus nobis dedit christus cum di
cit. Si quid petieritis patrẽ in noĩe meo
dabit vobis Joh. xvj. Illud ergo in nomĩe
suo id est in nomine iesu petere intelligi/
mur qd̃ ad salutem ptinet. quia Jesus he
braice latine saluator interp̃tatur. Vel il
lud in nomine suo petimus qd̃ ip̃e petere
p̃cipit. vel in quo voluntatem nostraʒ sue
volũtati cõformamus. ⁊ tũc secure petere
possumus Unde Augusti. Cum illa que
deus precipit petitis secure petite. quia p
picio deo ꝯcedunt. Sed cum petitis tem
poralia cũ modo petite. et cum timore illi
ꝯmittite. vt si psit det. si scit obesse nõ det.
Quid eñ prosit vl' obsit nouit medicus nõ
egrotus. Sicut nanq; contingit ꝙ egro/
tus sepe petit non illud qd̃ est sibi sanũ sed
contrarium ⁊ tũc bonus medicus nõ dat
ei quod petit. Egrotus ergo si sit bone obe
dientie medico voluntateʒ suam subĳcit.
Sic debemus facere deo. ⁊ tunc dat no/
bis quod est vtile Vñd̃. j. Joh. v. dicitur
Si petierimus ſm voluntatẽ eius dabit
nobis. Sed cõtra hoc dubitari potest. q̃r
aliq̃ iusti in gratia existentes ex debito mõ
orantes petunt vt beatitudinẽ assequant.
q̃ tamẽ non exaudiunt. sicut patet de p̃sci
tis ⁊ reprobis in gratia existentibus ⁊ ora
tionẽ dñicam dicentibus. ergo sic orãtes nõ
habent certã expectationẽ de illo qd̃ orãt
q̃r certitudo nõ est de falso. Jdeo ad ora/
tionẽ debitam nõ videt necessaria ista q̃r/
ta conditio. Ad hoc dicendũ est ꝙ cer/
ta expectatio obtinendi illud qd̃ in oratio
ne petimus non est intelligẽda cathegori
ce simpliciter sed ꝯditionaliter. scʒ si nõ p
nos stet. ita ꝙ ad hoc obicem nõ ponamus
⁊ isto modo etiã habere debemus speʒ de
beatitudine. scʒ si in bonis meritis pseue
remus. Et sic intelligi potest illa descrip/
tio spei. Spes est certa expectatio future
beatitudinis ex meritis p̃ueniens. Et hec
de secundo principali.

De tertio principali.

Quantũ ad terciuʒ principale in q̃
videndũ est de orationis quanti/
tate ⁊ eius pfectione. Sciendum
est ꝙ orationis pfectio principal'r ꝯsistit in
mente. eius aũt effectus apparet in voce.
iuxta illd̃ psal. Voce mea ad dñm clama
ui. Profectus aũt vtriusq; scilicʒ tam mẽ
talis q̃ʒ vocalis orationis est in mercede.
Unde dicit in psal. Et oratio mea in sinu
meo conuertetur. Et ideo quantitatẽ pfe
ctionis in oratiõe in tribus possumus cõ
siderare. Primo in mentis affectu. Se
cundo in vocis effectu. Tercio in merce/
dis profectu. Et iuxta hec tria possumus
hic triplicem q̃stioneʒ tractare. Prima
erit de quantitate orationis q̃ʒtum ad mẽ
tis affectum. Utrũ ad debitam ⁊ pfectaʒ
orationẽ requiratur mentis attentio con
tinua. Secunda erit de quãtitate ora
tionis q̃ʒtum ad vocis effectum. vtrũ scili
cet oratio vocalis debeat esse diuturna.
Tercia q̃ʒtum ad mercedis pfectũ. vtrum
oratio tanti boni q̃ʒtum petitur sit merito
ria. De his ergo p ordinẽ videndum est.

Quantũ ad primam questionẽ arguit.
ꝙ de necessitate debite orationis sit conti
nuatio mentalis attentiõis. quia ſm Da/
mascenũ oratio est ascensus mentis in de
um. Ubi aũt non est attentio nõ est ascen
sus in deum. imo ille q̃ non attendit ad id
quod orat videtur deridere deum. sicut ⁊
si quis alicui homini loqueret ⁊ nõ atten
deret ad illud qd̃ pferret Vñd̃ Basilius
dicit. ꝙ est diuinũ auxilium implorandũ
ne remisse nec mẽte huc illuc euagãte ora
tio fiat. eo ꝙ talis non solum nõ impetra/
bit quod petit. sed ⁊ magis deuʒ irritabit.
Sed in contrariũ arguit quia sancti viri
in oratione quandoq; euagationẽ mentis
patiũtur. iuxta illud supra allegatũ. Cor
meũ dereliquit me Jgit ⁊c. Pro respõ
sione Sciendũ est primo. ꝙ aliquid dici
tur requiri seu necessariũ ad aliud dupli/
citer. Uno modo p quod melius puenit
ad finem. ⁊ sic attentio oratõni necessaria
est. Alio modo dicitur aliquid necessari/
um sine quo res non potest consequi suũ
effectum. Triplex autem est effectus ora/
tionis siue finis. Primus quidem com
munis omnibus actibus caritate forma
tis quod est mereri. ⁊ quantũ ad hunc. et

fectum siue finem non de necessitate requiritur ꝙ attentio sit ꝯtinua per totam orationem. sed virtus prime intentionis qua aliquis ad orãduȝ accedit reddit totã orationem meritoriã sicut et in alijs meritorijs actibus contingit. Secundus autem orationis effectus ⁊ ei ꝓprius est impetrare. ⁊ ad hunc etiã sufficit prima intẽtio quã deus principaliter attendit. Si autẽ prima intentio desit oratio nec est meritoria nec impetratiua. Et ad hũc intellectũ dicit Gregorius. Illam em̃ orationẽ deꝰ non audit. cui ille qui orat non intendit.

Tercius aũt effectus orationis est quẽ ꝑsentialiter efficit scȝ q̃dam spiritualis refectio mentis. ⁊ ad hoc requiritur in oratione continua attẽtio. Unde de hoc fructu dicit apl'us. j. Cor. xiiij. Si orem lingua mens mea sine fructu est. Hic tamen secundo notandũ est ꝙ orationi vocali triplex potest attentio adhiberi. Una qua attẽditur ad verba ne in eis erret̃. Alia qua attenditur ad sensum qui ꝑ verba significatur. Tercia qua attendit̃ ad finem orationis scȝ ad deum. in quem ꝑ orationem spũaliter ascendit̃. ⁊ ad rem pro qua orat̃ ⁊ ista est maxime necessaria ⁊ hanc habere possunt etiam ydiote. ⁊ qñq3 vt dicit Hugo de sancto victore in tantũ abũdat hec attentio qua mens in deum fertur vt etiã omniũ aliorũ mens obliuiscatur. Tercio notandũ est ꝙ duplex est mẽtis euagatio. Una que fit ex proposito. ⁊ hec est peccatum. ⁊ hec impedit oratiõis fructũ. maxime si euaget̃ mẽs ad aliq̃d quod est peccatum. vel fini orationis ꝯtrarium. Alia est euagatio mentis que fit preter ꝓpositũ. ⁊ hec orationis fructum nõ tollit. Unde Basilius dicit Si vero debilitatꝰ a peccato fixe nequis orare. quantũcunq3 potes teipsum cohibeas ⁊ deus ꝯgnoscit. eo ꝙ non ex negligentia sed ex fragilitate nõ potes vt oportet assistere coram eo. Und̃ mens humana ꝓpter infirmitatem nature lapse diu in alto stare non potest. quia põdere humane fragilitatis ad inferiora deprimit̃. ⁊ inde contingit ꝙ ipsa dum orando in deum ascendit per ꝯtemplationẽ subito euagatur ꝑ quandã fragilitatẽ ⁊ hoc non est peccatũ. quia nõ ex electione sȝ ex naturali ĩfirmitate ꝓcedit. Et per ista patet responsio ad istud primũ dubium

Quantũ ad secundã questionẽ arguit̃ primo ꝙ oratio vocalis nõ d̃beat esse diuturna. quia Math. vj. dicit̃. Orantes nolite multum loqui. Et ibidẽ christus modum orandi ꝑfixit breuem. et sine verboꝝ plixitate ꝑ institutionem orationis dñice ergo nõ videt̃ licitũ vltra orationẽ protẽdere nec terminos a deo ꝑfixos transcendere. quod ꝓhibet̃ Exo. xviij. Sed cõtra esse videtur qđ dicit̃ Lu. xviij. oportȝ semper orare ⁊ nunq3 deficere. Et. j. ad Thessal'. v. Sine intermissione orate. Pro responsione primo notandũ est. ꝙ duplex est oratio. scȝ cõmunis et singularis. Cõmunis q̃ ꝑ ministros ecclesie in ꝑsona populi deo offert̃. ⁊ talis debet esse vocalis. vt populo ꝓ quo fit ĩnotescat. Oratio ꝟo singularis est que fit a singulari ꝑsona q̃cunq3. siue pro se siue pro alijs. ⁊ d̃ tali nõ est necesse ꝙ sit vocalis. Hoc tamẽ est expediens tribus de causis. Primo ad excitandũ sanctũ desiderium ⁊ interiorem deuotionẽ qua mens eleuatur in deũ Und̃ Augꝰ dicit ad ꝓbã. ꝙ verbis ⁊ alijs signis ad augendũ sanctũ desiderium nosipsos acrius excitamus. Et ideo hmõi vocibus ⁊ signis tantũ est vtendũ quantuȝ sufficit ad mentem excitãdũ. Si ꝟo mens ꝑ hoc distrahatur vel qualitercũq3 impediat̃ a talibus est cessandũ. quod ꝑcipue illis cõuenit quorũ mens sine huiusmodi signis est sufficienter deuota. iuxta illud psalmi. Tibi dixit cor meum. exquisiuit te facies mea. Unde. j. Regũ. j. legitur. ꝙ anna loq̃batur in corde suo. Secundo cõueniens est vox in oratione quasi ad redditionẽ debiti. vt scilicet homo seruiat deo ₰m totum illud quod habet ab eo. id est nõ solum mẽte sed ⁊ corpore. ⁊ hoc maxime cõuenit orationi ₰m ꝙ est satisfactoria. Uñ dicitur Ozee vlti. Reddemus vitulos labiorũ nostrorũ. ⁊c̃. Tercio vtilis est vocalis oratio quasi ex quadam redundantia leticie anime in corpꝰ Iuxta illđ psal. Letatum est cor meuȝ ⁊ exultauit lingua mea. Secundo notandũ ꝙ dupliciter potest intelligi continuatio seu diuturnitas orationis. Uno mõ ₰m seipsam. alio modo ₰m causam. Causa aũt oratõis est desideriũ caritatis. ex quo procedere debet oratio. quod debet in nobis esse continuũ vel actu vel habitu. Manet enim

habitus seu virtus huius desiderij in oi/
bus que ex caritate facimus. Juxta illud
Omnia in gloriam dei facite. j. ad Cor. x.
Et q̄ꝫtum ad hoc oratio debet esse ꝯtinua
Unde dicit Aug⁹ ad ꝓbam. Jn ipsa fide
spe ⁊ caritate continuato desiderio sꝑ ora
mus. Sed ipsa oratio ꝭm seipsam cōside/
rata non potest esse cōtinua. quia oportet
alijs opib⁹ occupari. Et sicut dicit ibidez
Augustinus. Jdeo ꝑ certa interualla ho
rarū ⁊ tēporū etiam verbis rogamus de/
um vt illis rerū signis nosipsos ammone
amus. ⁊ quantū in hoc desiderio ꝓfeceri/
mus nobisipsis innotescam⁹. ⁊ ad hoc agē
dum nosipsos acrius excitemus. Ter/
cio notanduz est q̄ quia vniuscuiusꝗ rei
quātitas d̄bet esse ꝓportionata fini. sicut
potionis q̄ntitas ꝓporcionat̄ sanitati. Jdō
vtile est vt oratio tā diuturna sit q̄ntuz ex
pedit ad excitādū interioris desiderij fer/
uorē. cū ṽo hanc mensurā excedit. ita q̄ si
ne tedio ꝓlongari nō possit. non est vlteri
us oratio ꝓtelanda. Et ideo Augusti. vbi
supra approbat ꝯsuetudinē quorūdā fra/
trū in egypto. q̄ crebras dicuntur habere
oratiōes. sed tamen breuissimas ⁊ raptim
quodāmodo iaculatas. ne scilicz per ꝓdu
ctiores moras euanescat d̄uotio. atꝗ ebe
tur intentio. Et sicut hoc est attendendū
in oratiōe singulari ꝑ ꝯparationem ad in
tentionē orantis. sic ⁊ in oratiōe ꝯmuni ꝑ
cōparationē ad deuotionē populi astātis
Ad rationē ante oppositam dicendum
est. q̄ in oratione. multa locutio ꝓhibetur
Sed ꝭm q̄ exponit Augustinus ad ꝓbā.
Multū loqui in orando est rem necessa/
riam sup̄fluis agere verbis Nā ⁊ de chri/
sto legitur q̄ ꝑnoctauerit in oratōe ⁊ q̄ diu
tius orauerit vt scz nobis p̄beret exēpluz
Licet aūt ipse christus orationē domini/
cā breuē instituerit. nō tamē hoc fecit qua
si illis verbis solū vti debeamus in oran/
do. sed quia quibuscunꝗ verbis vtamur
ad illa sola impetranda tendere debet no
stre orationis intentio. Ad autoritates
aūt post oppositū dicendū est. q̄ aliquis
semꝑ ⁊ sine intermissione dicitur orare et
nunq̄ꝫ deficere. vel ꝓpt̄ cōtinuitatē deside
rij caritatis actu vl' hītu vt dictū est. vl' q̄a
non intermittit q̄n debitis et statutis tem
porib⁹ oret. Et sic patz ad secundū dubiū
Quantū ad terciam questionez arguit̄
primo q̄ oratio non semꝑ tantū meret̄ q̄n
tum per eā petitur. quia Paulus licz san/
ctus essz orauit a se remoueri stimulū car
nis ⁊ tamē hoc obtinere nō meruit. Jgit̄
⁊c. Sed oppositū videt̄ ex illo dicto chri
sti. Si quid petieritis patrē in nomīe meo
dabit vobis. Jo. xvj. Pro responsione
primo notandū est q̄ oratio duplicē habz
virtutem respectu futuri ꝓfectus scz vir/
tutem merēdi et virtutē impetrandi. Ora
tio aūt sicut ⁊ quilibet actus meritori⁹ ha
bet efficaciam merendi inq̄ꝫtum ꝓcedit ex
radice caritatis. efficaciam aūt impetran
di habet ex radice diuine liberalitatis. q̄r
deus ideo nos ad petendū inducit vt libe
raliter det. Unde Aug⁹ dicit li. de verbis
dñi. Non nos hortaret̄ vt peteremus nisi
dare vellet Et Crisosto. sup Math. Nū
q̄ꝫ oranti beneficia denegat. qui vt orātes
non deficiant sua pietate instigat. Se/
cundo notandū est. q̄ meritū oratiōis q̄n
ꝗ ad aliud principaliter respicit q̄ꝫ ad il/
lud quod petitur. q̄r meritū orationis ꝓn
cipaliter respicit ad beatitudinē. sed peti/
tio orationis q̄nꝗ directe respicit ad ali/
qua alia. Si ergo illud quod aliquis pe
tit orando non sit beatitudo vel ad beati/
tudinem vtile. non meret̄ illd̄. sed q̄nꝗ sic
orando meritū amittit scz si petat comple
mentū alicuius peccati. ⁊ hoc non est pie
orare. Si ṽo illud qd̄ petitur nō est neces
sarium ad salutē nec manifeste saluti con
trariū. tunc licet orans possit orando me
reri vitam eternam. quandoꝗ tamē non
meretur obtinere illud quod petit. Und̄
Aug⁹ in li. sniaꝝ ꝓsperi. Fideliter suppli/
cans deo ꝓ necessitatib⁹ hui⁹ vite ⁊ miseri
corditer audit̄ et misericorditer nō audit̄
Quid em̄ infirmo sit vtile mag⁹ nouit me
dicus q̄ꝫ egrotus. Et ꝓpter hoc Paul⁹ nō
est exaudit⁹ petens amoueri stimulū car/
nis. q̄r nō expediebat. Si aūt illud qd̄ pe
titur sit vtile ad beatitudinē hoīs q̄si ꝑti/
nens ad eius salutē meret̄ illud nō solum
orando sed etiā alia oꝑa meritoria facien/
do. ⁊ ideo accipit quod petit. sed tamē q̄n
debet accipe. Quedā em̄ nō negant̄. sz vt
ꝯgruo dent̄ tp̄e differunt̄. vt dicit Augu/
stinus sup Johannē. Sed q̄r tū̄ hoc im/
pediri pōt si in petēdo nō ꝑseueret. ideo ad
hoc oportet q̄ ꝑseuerant̄ oret. Et ꝓpter h̄
dicit Basilius. Jdeo q̄nꝗ petis et nō ac/

cipitis. quia ꝑperā postulasti vel infideli/
ter vel leuiter. vel nō ꝯferentia tibi. vel qꝛ
destitisti. Sed qꝛ adhuc hoc potest impe
diri si nō ꝓ se petat sed pro alio. ex eo ꝙ hō
non pōt alteri mereri de ꝯdigno vitā eter
nam. nec ea que ad eā ꝑtinent. ꝓpter qđ nō
semꝑ exaudittur q̄ ꝓ alio orat. Vñ Augu/
stinus suꝑ illud Joh. xj. Si quid petieri
tis ⁊c̄. dicit. Exaudiunꝭ omnes ꝓ seipsis.
nō aūt ꝓ oībus. ideo nō vtcunqꝫ dictum
est dabit. sed dabit vobis. Et idcirco ꝓ se
orare poniꝭ cōditio quarta ad hoc ꝙ ora/
tio exaudiatur requisita. Non q̄dem con/
ditio requisita ad effectum merendi sed si
cut necessaria ad efficaciā impetrādi. Nā
quādoqꝫ cōtingit ꝙ oratio ꝓ alio facta nō
impetrat. etiā si fiat pie ⁊ ꝑseueranter et de
ꝑtinentibꝫ ad salutem scꝫ ꝓpter impedimē
tum quod est ex parte eius ꝓ quo oraꝭ. iux
ta illud Hiere. xv. Si steterit moyses ⁊ sa
muel corā me nō est anima mea ad ꝓplꝫum
istū. Nihilominus tñ meritoria est oratio
oranti qui ex caritate orat. Juxta illud. et
oratio mea in sinu meo cōuerteꝭ. Ubi di/
cit glosa. Et si eis nō ꝓfuit. ego tamē non
sum frustratus mea mercede. Ex predi
ctis ergo colligunꝭ quatuor ꝯditiones q̄/
bus ꝯcurrentibꝫ semꝑ aliq̄s impetrat qđ
petit. scꝫ. ꝙ ꝓ se petat. ⁊ necessaria ad salu/
tem. ⁊ pie. ⁊ ꝑseueranter. Tercio notan
dum est. ꝙ pie petere vel orare nō impor
tat ꝙ oratio ex habitu pietatis seu virtutꝭ
fiat. sicut apud Arestotilē iuste agere īpor
tat ex habitu iusticie agere. ꝓpter quod di
cit. ꝙ aliud est iuste agere. aliud iustū age
re. Nam isto mō non posset peccator pie
orare q̄ non haberet habitū caritatis que
est virtꝰ pietatis. vt dic̄ glo. ij. Thi. iij. suꝑ
illud. Habentes q̄dem speciem pietatis.
virtutē aūt eius abnegantes. cuius cōtra
rium supra dictū est. Nec etiam pie orare
solum importat petere aliq̄d ad pietatem
ꝑtinens. quia sic petere ꝑtinentia ad salu
tem includeret pie orare. ⁊ sic nō essent cō
ditiones distincte. Sed vltra illđ impor
tat ꝙ petatur ex pio desiderio. et sic potest
peccator pie orare. sicut iniustꝰ carens ha
bitu iusticie potest iustū velle ⁊ ex iusto de
siderio. Sic ergo q̄uis peccatorū oratio
non sit eterne salutis meritoria. tamē illis
quattuor conditionibꝫ obseruatis pōt eē
impetratiua. quia meritum quasi quodā
modo īnititur iusticie. īpetratio aūt īnitiꝭ
misericordie. q̄uis tamē vtraqꝫ sit ex libe
ra acceptione ⁊ gratuita liberalitate diui
na. Licet g̊ peccator orando nō merea
tur gratiā. quia oratio sicut nec aliq̄s aliꝰ
actus est meritoria sine gratia gratum fa
ciente. tñ oratio q̄nqꝫ impetrat gratiā gra
tum facientē. Juxta illud Lu. xj. Patꝭ ve
ster de celo dabit spūm bonū petentibꝫ se.
Hec tñ īpetratio ꝓcedit ex aliqua gr̄a q̄si
ex gratuito dono. quia vt dicit Augꝰ in li
bro de ꝑseuerantia. etiā ipum orare est qđ
dā donū dei. Et ꝑ ista patet responsio ad
tercium dubiū. Hec g̊ de oratiōe ad p̄
sens sufficiāt ex doctrīa sanctorū breuiter
recollecta.

Explicit tractatus de oratione dñica.

Incipit oratio dñica anagogice expo
sita a reuerendissimo patre ac dño. domi
no P. de Aillyaco cardiali ⁊ apostolice se
dis legato. Qui ꝯcessit oībus deuote orā
tibus ꝓ pace ecclesie ⁊ dicētibꝫ hanc orati
onē. xl. dies indulgētiaꝝ. Datū Basilie an
no dñi M. cccc. xiiij. mēsis iulij. die sexto.

Pater noster qui es in celis] O pater q̄ spūales
filios generas ꝑ viuificantē
caritatiui amoris ꝓpagatiōē.
vtinā mihi misero sic tue amorose carita
tis gemine gratiā infundas. vt filiꝰ tāti pa
tris efficiar. O noster q̄ te nobis dare nō
cessas ꝑ largissimā tue bonitatis diffusio
nem. Utinā ꝑ intimā ardētissimi amoris
adhesionē vere tuus dici merear. O q̄ es
in celis. id est in sanctis ꝑ specialē tue gra
tifice illustrationis habitationē. vtinā mi
serabilis aīa mea tibi sit celū clarum ⁊ niti
dū. ac varijs ꝟtutū syderibꝫ adornatū vt
tue sancte habitatōnis dignus hospes in
ueniar [Sanctificeꝭ nomen tuū] O san
cte pater vtinā sanctū nomē tuū quod est
pater huiusqꝫ sancti nomīs vera cognitō
sanctificeꝭ. i. sine terra vel obscuritate ter
rena in me clarificeꝭ. qđ vtiqꝫ fiet cum ho
spitiū miserabilis aīe mee mirabilis flam
me tue ardore et ardentissimi amoris tui
flamma succēsum a terrenis fecibꝫ fedisqꝫ
obscuritatibꝫ purgabiꝭ [Adueīat regnū
tuum] Heu me miserū. heu miserabile re
gnū meū. heu diuisum ⁊ desolatū regnū

anie mee. in quo sepe habitare et regnare vult nūc supbia. nunc inuidia. nunc auaricia. nunc luxuria. aliorūq; vicioꝝ hostilis rabies. sed nolo regnare in me nisi te o rex potentissime. Ideo desidero vt adueniat regnū tuū. vt ꝯtra regnum meū qđ ē regnū peccati ⁊ miserie adueniat regnum tuū quod est virtutis ⁊ gratie. ⁊ tandez regnū tuū quod erit felicitatꝫ ⁊ glorie. Tūc aūt in me vere regnabis si in hospiciū aīe mee p inhabitationē amoris vehementis adueneris. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. O rex regū. o iuste iudex oīum qui nō nisi iuste vis et quicqđ vis potenter efficis. vtinā voluntas tua id est voluntatis tue pceptū sicut fit in celo sic fiat in terra. hoc ē sicut in celo ab angelis et beatis spiritibꝫ. sic in terra ab hominibꝫ īpleatur. Tūc aūt implebiꝛ in me si sic diligā te. vt indissolubilis amoris glutino tibi vnitus adhereā. ⁊ abiectis cōtrarijs voluntatibus tue soli iustissime voluntati cōsentiā. Panē nostrū quotidianuȝ da nobis hodie. O pater eterne da filijs tuis panē tuū eternū. ⁊ fac de pane tuo eterno panē suū quotidianuȝ. Da nobis hodie in hoc miserabili tempore vnde tādez pascamur in illa mirabili eternitate. Dabis aūt hūc panem si tui pfecti amoris dulcem dederis refectionē. O vtinā hoc pane quo ī patria viuunt angeli ⁊ anime beate. in huiꝰ miserabilis vite via merear refici. ⁊ de micis comedere que cadūt de mēsa dñi mei. Da mihi dñe da mihi seruo tuo hunc panē hodie. hoc est nūc sine dilatione. qꝛ ꝟe inqetū est coꝛ meū donec reficiaꝛ hoc celesti pane. Nec immerito. qm̄ ideo quotidianus diciꝛ. quia q̄ntū plus ꝯmeditur tantum q̄tidiano desiderio amplius appetiꝛ. Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimꝰ debitoribꝫ nostris. O piissime ac misericordissime pater. dimittes vtiq; nobis filijs tuis đbita et peccata nostra si nos ob amorem tui patris nostri dimiserimus debitoribꝫ nostris fratribꝫ nostris peccata sua. O vtinaȝ hoc in me fieri noticia expimentali mentaliter sentiā. qđ oīno esse nō potest nisi te multum ardēter diligā. vt de me verū sit quod a te dictum est. Dimissa sunt ei peccata multa. qm̄ dilexit multū. Et ne nos inducas in tentationem. O bone deus qui bonoꝝ inspirator ⁊ intētator maloꝝ es. vtinam nō me inducas. hoc est iduci pmittas in male tentationis cōsensum. Quod vtiq; p me a te esse impetrandū non in mea sed in tua virtute securus fideliter ꝯfidā. si tibi p amorem intimū firmiter adhereā. Sed libera nos a malo. Non solum a malo pteritoꝝ debitoꝝ. nō solū a malo psentiū tentationū sed etiā a malo futuraꝝ penarū. nec solū a malo pene inferni sed ⁊ purgatorij. Da mihi dñe hoc petere nō tam formidine pene q̄ȝ virtutis amore. Da mihi hoc appetere nō tam timore penalis afflictionis q̄ȝ desiderio tue facialis visionis. Da vt nō tantū timeā penaꝝ tormenta quantū pditionis aut plongatiōis tue finalis fruitionis detrimenta. O vtinā flamma amoris tui hoc in me efficiat. vtinā peccatoꝝ memoꝝ rubigines sic exurat vt in mortis exitu spūs meꝰ penitꝰ expurgatꝰ sine vlla dilatione ad te diu desideratū ascēdat. ⁊ sic liberatus ab oīni malo frui valeat summo bono. Quod tu pstare digneris qui viuis ⁊ regnas in secula seculoꝝ Amen.

Explicit de oratione dñica.

Sequiꝛ q̄dam deuota meditatio sup Aue Maria. Edita Basilie Anno dñi. M.cccc.xiiij. mensis Julij. die. xij. ab eodem dño Petro. qui eam deuote dicentibus largitus est. xl. dies indulgentiaꝝ.

Cogitanti mihi o sanctissima virgo mater maria. Mater. nō cuiuscūq; sed dei. mater vnigeniti ⁊ coeterni dei patrꝫ filij. Cogitanti mihi peccatori. tuo tn̄. licȝ indigno seruitori ⁊ desideranti anīo cupienti ad laudē tuā aliqđ dicere. stupet mēs ad hoc inualida. nec habet indigna ligua mea tuis dignissimis auribꝫ verba digna ideo merito nō mea. sed angelica verba tibi pfero dicens. Aue gratia plena dominus tecum.

O Beata mater et inupta ꝟgo. qđ sacre aures tue audire pnt iocundiꝰ qđ recipe suauiꝰ. qđ benigniꝰ acceptare q̄ȝ verba hec angelica. Quibꝫ gratissime salutarꝫ Aue. quibꝫ dignissime cōmēdaris. gratia plena. Quibꝫ dulcissime cōsolaris. dñs tecū. O igiꝛ verba gratissi-

ma. verba dignissima. verba dulcissima. merito deuotis cordib9 inscribenda. piis vocib9 depromeda. tuis quoqꝫ clementissimis aurib9 a nobis licet peccatorib9 hũiliter ꝓferenda. ⁊ cum infatigabili deuotione sepius repetenda.

a Udi igit̄ o clemēs Maria tuaȝ gratissimā salutationē Aue. Nulla tibi esse potest gratiosior acceptabilior ve salutatio ea quā deꝰ ꝑ angelū suū Gabrielē transmisit de celo. Aue inq̄t O virgo salutifera q̄ eue maledictionē in bñdictionē transferens. sola esse meruisti sine ve. Meruisti q̄dē. nō tua iusticia sȝ diuina gratia vt sola esses sine ve culpe venialis et mortalis. ⁊ vt pie creditur etiam originalis. vt insuꝑ sola esses sine ve miserie finalis. hoc est pene purgatorie vel infernalis vt tibi merito a sponso tuo intelligatur esse illud dictū in canticis. Tota pulcra es amica mea ⁊ macula nō ē in te. Per hanc ergo gratissimā salutationē te deprecor vt mihi seruo tuo impetres gratiaȝ salutarē. vt sic tibi dicam Aue. q̄a te liberer a ve. non solum presentis culpe sed etiā future miserie Amen.

a Udi deinde o pia Maria tuaȝ dignissimā ꝯmedationē. gratia plena. O q̄ꝫ magna ⁊ admirāda dignatio. dignaqꝫ virgini cōmendatio. Ecce a deo mittit̄ angelus ad virgineȝ ab excelso ad humilē. a domīo ad ancillā. a creatore ad creaturā. Cui tñ non ex creature merito sed ex creatoris dono subito dicit̄. gratia plēa. Per hanc igit̄ gratie plenitudinē. per hanc tuā gratuitā dignitatē. tuāqꝫ dignissimā cōmendationeȝ quā nō a te sed a filio tuo nūciāte angelo recepisti. te supplex exoro vt huius plenitudis gr̃e me ꝑticipē efficias. et apd̄ filiū tuū acceptabilem reddas Amen.

a Udi deniqꝫ o dulcis Maria tuā dulcissimā ꝯsolationē. dñs tecuȝ. Magna valdē dulcedo. dulcȝ mltum ꝯsolatio tibi est q2 grã plena. Plena ī corde. plena in ore. plena ī oꝑe. Sȝ oīno ꝯsolatio dulcissima nō solum tibi sed toti hūano generi. q2 dñs tecū. nā ⁊ iō grã plena es. q2 dñs tecū est. Tecū vtiqꝫ nō solū generalr̄ vt est in ceteris sanctis. sed tecuȝ specialiter in vtero. vt ex te ꝑ totius generis humani redēptiōe sibi carnē assumat, ⁊ vnus dei ⁊ virginis filiꝰ verus deꝰ eternaliter ⁊ tpaliter hō fiat. O magnū et admirabile sacramentū. dñs tecū. nō solū dñs filius quē carne tua induis. sed dñs pater q̄ genuit quē ꝯcipis ⁊ dñs spūssanctus ex quo ꝯcipis. q̄ tuū cū patre ⁊ filio sanctificat vterū. ipsiqꝫ pariter in te reserant genitale secretū. ⁊ miro mō reseruant virginale signaculū. O totiꝰ mūdi melliflua dulcedo. salutiferaqꝫ ꝯsolatio. Per hanc nō solū tuam sed etiā nostrā ꝯsolationē dulcissimā te virgo ⁊ mater imploro. vt dñs q̄ est tecū ꝑ speciale illā assistentiā esse dignetur mecū ꝑ spūalē gratiā. vt sim tandē secum per finalem gloriam Amen.

s Ed ꝑmisse angelice salutatōi quā nunciꝰ Gabriel ita ꝯclusit [bñdicta tu in mulierib9] etiā salutationē sctē Elizabeth deuotio xpiana subiungit dicēs [⁊ bñdictus fructus ventrꝭ tui]. Hic o gloriosa dña tria tue excellētie ꝑuilegia video signāter esse notata Primo q̄dē tuā singularē ꝑfectionem. bñdicta tu Deinde tuā specialē electiōeȝ. ī mulierib9. Postremo tuā salutarē generatōeȝ. q2 bñdictꝰ fructꝰ vētris. Uētris inquā. nō cuiꝰcūqꝫ sȝ tui. Uētrꝭ vtiqꝫ v̄ginei. sed diuina hūanaqꝫ ꝓle fecūdi. Uentrꝭ deniqꝫ. ꝑ hac mr̃na fecūditate ī celis ab angelis ⁊ ī terris ab hoībus venerandi.

a Udi igit̄ o regia celi. ⁊ in his v̄bis letare. cū audis ꝑuilegia magnifica q̄b9 celestis regꝭ munificētia te dotauit Audi tuā ꝑfectiōeȝ singularē. bñdicta tu. Tu singularit̄ ꝑfecta q2 tu singularit̄ bñdicta. Maledictio eue ī bñdictōȝ ꝯmutat̄ marie. ipfectio mr̃is culpe in ꝑfectōeȝ mr̃is gr̃e. Audi tuā electiōeȝ spālem. in mulierib9 q2 tu spālit̄ bñdicta. iō spālit̄ electa es īter oēs ⁊ suꝑ oēs mlieres Multe filie ꝯgregauert̄ diuitias. Mlte mulieres filie eue cōgregauerūt spāles grãs. tu suꝑgressa es vniuersas. Audi tuā generationē salutarē. bñdictꝰ fructꝰ vētrꝭ tui. bñdicta sit tua generatio salutaris cuiꝰ fructus causa est tue ⁊ nr̃e salutis Idō tu bñdicta es in mlierib9. q2 fructꝰ vētris tui bñdictus. qui est suꝑ omnia deꝰ bñdictus in secula. De cuius benedictiōis plenitudine tu quoqꝫ accepisti cū ceteris. ⁊ si differentiꝰ a ceteris. Tu ergo bñdicta p̄ ceterꝭ. q2 ipse te ꝑuenit in bñdictiōib9 dulcedis.

Udis hec o benedicta in mulieri/
a bus. audis ꝛ merito letaris in his
tuis laudibꝫ. nec tamen ex eis sup/
be extolleris. sed magis magisqꝫ humilia
ris. Nec te o regina celi dominã vocas. sꝫ
ancillam reputas. respondẽs ad angeluꝫ
tibi de celo missum. Ecce ancilla domini
fiat mihi ſm verbum tuum O magne hu
militatis responsum. O humile verbuꝫ ꝑ
quod in te se humiliauit verbum excelsuꝫ
verbum non transitoriũ sed eternum. ver
bum diuinũ a patre eternaliter natum. et
ex matre tẽporaliter incarnatum. Et idõ.
Aue gratia plena dñs tecum.

Ue virgo beata. Aue mater bene
a dicta. Aue sine ve Maria. Et iõ
sine ve. quia gratia plena. Aue ple
na gratia. nõ solum creata sed increata. qꝛ
dñs tecum. Tecum dñs tuus. tecũ filius
tuus. Aue benedicta in mulieribꝫ. ꝛ iõ be/
nedicta. quia tecum dominus. Non solũ
dñs filius. sed dominus pater. dñs spũs/
sanctus. hij tres vnus dñs tecum sunt in
corde. sed ille specialiter tecum est in car/
ne. qui est benedictus fructus ventris tui
Aue igitur specialiter benedicta. quia sin
gulariter benedictus est fructus tuꝰ. Nõ
solum tuus sed etiã dei patris filius. q̇ nõ
solũ in te. nõ solum in tua carne. non solũ
in tuo ventre sed vbiqꝫ vnus est verus de
us per omnia loca ꝛ per omnia secula be/
nedictus.

O te igiť O Maria. Ad te o cla/
a rissima maris stella Ad te ego mi
serabilis seruus tuꝰ ĩ obscuro hu
ius mũdi pelago naufragus ꝯfugio. ad te
profugus clamo. ꝛ ꝑ illam angelicam seu
verius diuinam salutationẽ. per illam sa/
lutiferam tuam et fructus ventris tui be/
nedictionẽ. per illam benedictam tuam ꝛ
filij tui humiliationẽ. te humiliter depre/
cor. te suppliciter oro. vt tantoꝝ meritorũ
vestroꝝ me ꝓcures fieri participem. ꝛ co/
ram te ꝛ filio tuo ita me constituas humi
lem vt celestiũ premioꝝ vestroꝝ me impe
tres fieri ꝯsortem. Quod ipse prestare di/
gnetur q̇ cum patre ꝛ spũsancto viuit ꝛ re
gnat in secula seculorum. Amen

Explicit meditatio deuota super Aue
Maria Pe. Cameraceñ. cardinalis et
legati quondam dñi pape.

Sequuntur tractatus super tribꝫ euã
gelij canticis.

Prologus.

Ymme trini
f tatis auxilio hũiliter im/
plorato triptitum deuote
meditationis tractatuꝫ ex
sanctorũ doctorũ sentẽtia
super tribꝫ euangelij canticis. nõ ꝺ mea sꝫ
de diuina virtute ꝯfisus aggredior. Pro
fiteor quippe nõ tam humanũ esse qꝫ diui
nũ tam alta misteria digne posse cõcipere
vel ꝓferre. Cum igitur in diuinis scri/
pturis plura legaнť cantica. specialiter ta
men tria in euãgelio scripta esse Luca re/
ferente cognoscimus. Primũ Marie. se/
cundũ zacharie. tertiuꝫ symeonis Uñ q̇a
hec cantica euangelica sunt. ideo in reue/
rẽtie signũ erecti assurgimꝰ stãtes dum ca
cãtat ecclesia. Nec vacat a misterio. q̇a
hec cantica nõ illo cantanť ordine quo fu
erũt edita. Prius eñ cantatur quod secũ
do editũ est. Nam quia in cantico zacha/
rie legitur. ꝛ erexit cornu salutꝭ nobis. qꝺ
in resurrectione factũ est. ꝛ quia loquitur
ad puerũ qui fuit aurora solis vbi ait. Et
tu puer propheta altissimi vocaberis. ꝑi/
bis eñ ante facieꝫ domini ꝑare vias eius
ideo cantatur in laudibus officij matuti/
ni. Quia ꝟo legitur in cãtico virginis. re/
spexit humilitatem ancille sue. ecclesie vi/
delicet ac ipsius Marie. ꝛ quia agit de in
carnatione. ibi. Suscepit israel. quod q̇/
dem factum est in sexta etate. ideo canitur
ad vesperas in sexto diei officio. Tertium
aũt canticuꝫ symeonis in septimo officio
canitur id est in ꝯpletorio. quia orat se di/
mitti in pace. quod in septima quiescenti/
um cõplebiť. Hec ergo ꝛ alia multa ꝓ/
funda misteria in hijs canticis deuotꝭ mẽ
tibꝫ occurrant meditanda. Cum eñ ꝑ ce
teris omnibus canticis que in sacra scri/
ptura repperiunť. hec tria in tanta venera
tione habeanť vt ipa iam celebri ꝛ assidua
imo q̇tidiana recitatione non sine magna
ꝛ rationabili causa sancta per orbem fre/
quentet ecclesia: quis ignoret in eis maxi
ma spũalis intelligentie misteria contine
ri. Sꝫ ꝑ alijs cãticũ marie ꝯstat maioribꝫ
misterijs ꝛ misticꝭ sacris copiosiꝰ abũdare

Nam vt quidã ei deuotus ait. Quis du/
bitet beatam Mariã spũssancti in se sup/
uenientis tãta plenitudine ⁊ gratia reple
tam. nõ potuisse paruum aliquid. ⁊ quod
supra terrenarũ mentiũ capacitatẽ nõ eẽt
in laudem saluatoris sui pferre. Con/
stat ergo de tanta plenitudine eructantez
tantaq3 deuotiõe nouũ illud et humanis
mentibus insolitũ gaudium Jesu suo iu
bilantẽ noua laude ⁊ singulari pconio no
uam leticiam in nouo aduentu eterni do
mini predicasse.

Explicit prologus super tribus euan/
gelij canticis.

Incipit Canticũ beate Marie.

Gitur a Ma
i
rie cantico tanq3 a priori
⁊ ordine tẽporis ⁊ magni/
tudine dignitatis nostruz
sumemus exordiũ. [Ma/
gnificat anima mea dñm] Ubi pro intel
ligentia tanti misterij tanq3 mistici sacra/
menti videndũ nobis erit queãdmodum
⁊ qua occasione vel causa virgo beata ad
hec dicenda verba que pposita sunt acces/
serit. sic eñi ex circumstantia rei geste quã
ta cõsideratione verba ista sint clarius ap
parebit. Legitur itaq3 in euangelio lu
ce φ postq3 angelus Gabriel a dõ missus
fuisset ad virginem desponsataz Joseph
vt supueniente spũssancti virtute nascitu
rũ ex ea Jesum dei filiũ nũciaret. mox tã/
ti miraculi fidem ɔfirmans. alio adiũcto
miraculo. mirabili quidem sed longe di/
spari diuine potentie efficaciã manifesta/
uit dicẽs. Et ecce Elizabeth cognata tua
⁊ ipsa concepit filiũ in senectute sua. et hic
mensis sextus est illi que vocatur sterilis.
quia non erit impossibile apud deuz omñe
verbum. Cui statim virgo fide et exultati
one plena cum humili gratulatiõe respõ/
dit Ecce ancilla domini. fiat mihi ꝑm ver
bum tuũ. Statim ergo aduenĩete spiri
tusancto in virginem. quod totus non ca
pit mundus totũ se intra viscera virginis
collocauit. Sed quanto excellẽtioribus
bonis diuinitus abũdauit tanto se humi
liorem humanitus exhibuit Nam q̃ afflu
entia tante gratie omnibꝫ mulieribꝫ supe/
rior ⁊ sup omnes mulieres benedicta. an/
gelo teste dici meruerat. mox surrexit ⁊ ad
femine inferioris obsequiũ pperans ascẽ/
dit cum festinatione in montana iudee vi
dere ⁊ ɔgratulare elyzabeth. vt qđ de ipa
audierat credula in ipsa p̃sens et expta vi
deret. ⁊ digna exultatiõe cõgauderet. Uñ
ipsa Elyzabeth spũsancto repleta qualis
⁊ quanta esset que ad se venerat agnouit.
⁊ quantũ se indignam eius visitatione iu
dicaret ostẽdit. Unde hoc inquit mihi vt
mater dñi mei veniat ad me. Ecce eniz vt
facta est vox salutationis tue in auribus
meis. exultauit in gaudio infans in vtero
meo. Et beata que credidisti. quoniã pfi
cientur in te que dicta sunt tibi a domino

O igitur beatũ fidei meritum quo be/
ata virgo facta est mater dei. Quid ergo
mirũ, si tunc ait Maria. Magnificat ani
ma mea dominũ. Nemo igit͛ verba ista le
uiter estimanda putet. nã que de tam pro
funda cõceptione prolata sunt. sine pfun/
da inuestigatione digne penetrari nõ pos
sunt. sicut inquit venerabilis Hugo. cu/
ius in hoc cantico deuotam expositionez
magna ex parte sequi ⁊ breuiter colligere
studui. O vtinã ergo vtinã ɔtingat no
bis eorũ archana q̃rentibꝫ illo spiritu du
cente incedere. quo repleta maria verbuz
patris ɔcipere ⁊ patrez verbi meruit ver/
bo exultationis magnificare. Ait ergo.
[Magnificat anima mea dominũ. Et ex
ultauit spiritꝰ meus in deo salutari meo]

Uideamus itaq3 verborũ distinctiõez
Primũ anima magnificat dominũ. dein
de spiritus exultat ĩ salutari. Sane quia
scriptum est. Uniuerse vie domini mise/
ricordia et veritas. perfecta laus ẽ fidelis
serui christum iesum dominũ ⁊ salutarem
confiteri. cum veritas in domino. ⁊ in sal
uatore misericordia cõmendetur. Prop/
terea ⁊ magnificare dominũ et in salutari
exultare debemus. quia quibus reueren
da est iusticia iudicis. dulcis est misericor
dia saluatoris. ideo ait Maria. Magni/
ficat anima mea dñm. Et exultauit spũs
meus in deo salutari meo. Quasi diceret.
O elizabeth. tu magnis me laudibus ex/
tollis et magnificas. ego ꝑo non me ppter
hoc magnifico. sed magꝫ humilio. ⁊ hũili
ando me. dñm magnifico. ⁊ ĩ eo velut ĩ sa
lutari meo hũilit͛ exulto, in dño maiestatẽ

et in salutari meo pietatem omnibꝰ viribꝰ non solum corporis sed et anię et spiritus humiliter recognoscens. Ubi etiã consi/derandum est ꝙ cum ipsa dominũ nominaret nihil addidit. cum vero saluatorem diceret non simpliciter saluatorẽ sed suuz saluatorẽ nominauit. Omnipotẽs eñ deus potestate qua vniuerse creature sue dominaꝛ omniũ dominus ẽ. sed pietate qua quosdam tm̃ et nõ omnes saluat saluator omniũ non est. Merito igitur beata vir/go que se singulariter electam videt. fiducialiter ipsum quem ꝓ salute mundi filiũ conceperat suum etiã cum leticia ꝛ exultatione saluatorẽ vocat. Ecce ergo cantici Marie deuotũ exordium. spirituali leticia et exultatione iocundũ. Ibi quippe iocunda virginis exultatio. ꝛ exultãs laudis iubilatio multipliciter describitur.

Primo nanqꝫ ostẽdiꝛ esse magna cũ dicitur. Magnificat. Secũdo declaraꝛ esse deuota. quia subdiꝛ. anima mea ꝛ spi/ritus meus. quasi dicat. nõ solum exteriori/bus labijs corpis. sed omnibꝰ interiori/bus viribus cordis deũ laudo. cui totum quod in me est bonum attribuo. Ter/cio innuitur esse debita cum diciꝛ. domi/num. cui soli principaliter debetur laus ꝛ honor. specialiter de tanto tamqꝫ ineffabili dono. Quarto probaꝛ esse iocunda. Ibi. Et exultauit spũs meus. quasi dice/ret. ꝑ iocunditatis magnitudine non ele/ctus. sed in deum eleuatus spũs meus exultauit. id est extra et supra se saltauit. Et ad celestia per contemplationẽ ascendit.

Quinto notatur esse recta. id est nõ in creaturam sed in creatorẽ directa quia in deo salutari meo. Et dicit in deo ratione creationis. salutari ratione recreationis. meo ratione incarnatiõis. Nam causa humanitatis assumpte fuit virginis filiꝰ. sic vtiqꝫ suus ꝙ non alterius.

a Udiuimus hucusqꝫ exordiũ cantici. Audiamus deinceps causaz ꝛ rationem cantandi Sane tanti iubili rationabilis causa fuit diuinoꝝ beneficioꝛuz magnitudo. que hic tripliciter describiꝛ. Primo in beneficijs marie col/latis singulariter. Deinde in beneficijs toto mundo collatꝭ generaliter. Ibi Et misericordia eius a progenie ꝛc. Postremo in beneficijs iudaico populo collatis specialiter. Ibi. Suscepit israel ꝛc. Dicat ergo nobis Maria exultationis sue causam. Quia inquit respexit humilitatẽ ancille sue Ac si diceret. merito in ipso exulto. quia ab ipso est vnde exulto. Ipa ꝗppe vt suum gaudium solidũ esse demon/straret. illđ nec a vanitate exortũ neqꝫ ad vanitatem cõuersum ostẽdit. sed dei se dona in deum diligere. ꝛ pro respectu gratie qua preuenta erat in suo salutari se exultare ꝓhibuit. Idõ inquit exultauit spiritus meꝰ in deo salutari meo. quia respexit humilitatem ancille sue. Licet enim in ea fuerit copiosa virtutũ magnitudo. ipa tamẽ non immerito solam in se humilitatẽ do/minũ respexisse testatur. quia diuinitatis propiciationẽ quã humana natura in primis parẽtibus ꝑdidit. in Maria per hu/militatem recuperauit. Cuius humilita/tis virtutem mox determinans subiungit ancille sue. Nam quia se humiliter quod erat ancillã ꝯgnouit. ideo quod non erat sublimiter mater esse meruit. Cum eñ respondisset angelo Ecce ancilla domini fiat mihi ꝭm verbum tuũ. confestim in hoc humilitatis verbo concepit dei verbum.

O magnũ humilitatis meritum. Eua per superbiã dei creaturam se esse minus ꝙ̃ debuit considerans. deo quodãmodo parificari voluit. Maria ṽo creatori suo humiliter se subdens ancillam se nominauit. Et idcirco illa eiecta est. ista electa est. Superbaz despexit. humilem respexit. et quod superba perdidit. humilis recepit.

Bene ergo ait Maria. respexit humilitatem ancille sue. Respexit inquit non re/spectu indignationis et vindicte quo re/spicit iniustos. sed respectu pietatis ꝛ gratie quo respicit iustos. De quo scribitur. Oculi domini super iustos et aures eiꝰ in preces eorum. Sic vtiqꝫ Mariã ꝛ eiꝰ humilitatem respexit. quia benignus ꝑ misericordiam per respectuz gratie dominus ad eam specialiter se ꝯuertit. imo in ea singulariter habitauit. Unde recte subditur Ecce eñ ex hoc beatam me dicent omẽs generationes. Acsi diceret. Omnes generationes que amissam beatitudinem per fructum vteri mei recuperabunt. qua per fructum vetiti ligni priuati sunt. Omnes merito ex hoc beatam me dicent. Sed quomodo hoc ais o Maria. cum plures

sint generationes infideles q̄ te ⁊ vteri tui
prolē nō beatā dicant. sed tanq̄ȝ infelicē ⁊
infamem ore polluto blasphemāt. Sane
ideo dictum est. omnes generationes. q̄a
ex omnib⁹ generationib⁹ et iudeis ⁊ genti
bus aliqui ad fidem conuersi sunt qui te
beatam virginē confitent̄. nec solum fide
les sed etiam infideles sarraceni. Nam in
alchorano pfidi machometi legitur. dixe/
runt angeli. O Maria deus annūciat ti/
bi ꝟbum ex ipso. nomen eius Jesus filius
Marie. Et iterū alibi in eodem libro le/
git̄. dixerunt angeli. O maria. deus vtiqȝ
elegit te ⁊ purificauit te. ⁊ elegit te claram
super mulieres seculoruȝ. Multa quoqȝ
alia in laudem vriginis ⁊ sue prolis in eo
dem scribunt̄ libro. Ecce ergo q̄ȝ veris
sime dictum est. beatam me dicent oēs ge
neratiōes. Cuius causa subdit̄. ⌊Quia fe
cit mihi magna qui potens est. ⁊ sanctum
nomē eius⌋ Magnū fuit vt virgo sine vi
rili semine filium cōciperet. Magnū fuit
vt dei patris verbum carne sua indutū in
vtero gestaret. Magnū fuit vt dum se an
cillam cōfessa est sui plasmatoris mater fi
eret. Magnū deniqȝ fuit vt tam magnis
⁊ ineffabilib⁹ sacramētis cor virginis asse
renti angelo fidem daret. Sed hec oīa
si magna sunt. impossibilia tamē nō sunt
ei a quo facta sunt. quia potens est. Et iō
fecit magna quia potens est. et singularit̄
magna. quia singulariter potēs est. Et sin
gulariter potens. quia singulariter oīpo/
tens. Et ideo absolute potens dicit̄. quia
omnia potest. Soluȝ ergo confessa est
dei potentiā. sed eam qualis ⁊ q̄nta sit di/
scutere non p̄sumpsit. quia hoc sciri nō p̄t
cum de ea verissime sciat̄ q᷑ immensa ⁊ oī
potens est. Erubescant ergo nunc qui de
suo sensu gloriantes dei opa ratōne se pu
tant discutere. ⁊ eius potentiam sub men
sura coartari. quia qui absolute potēs est
summe potens ac ideo oīpotens est Pro
pterea bene inquit Maria Quia fecit mi
hi magna qui potens est et sanctū nomen
eius. q̄si dicat. q᷑ hec magna imo ꝟo maxi
ma mihi facta sunt nō per me aut ex me. sȝ
mihi a deo facta sunt. ⁊ ī me ad omniū sa/
lutem sue electionis p̄uilegio ad sui nomi
nis gloriā singulariter ordinata. ideo san
ctum nomen eius Sanctū est in se. ⁊ ī no
bis sanctificatur nomen eius dū nos san
ctificamur in nomine eius. Unde in ora/
tione dominica petim⁹. sanctificet̄ nomē
tuū. Sed quid est nomen eius Sane no
mē eius est fama eius. cognitio eius fides
eius. Hoc nomen in sanctis sanctū est. qꝛ
glorificat̄ a sanctis ⁊ benedicit̄. ⁊ a perver
sis blasphemat̄. ergo quia magna fecit san
ctificatum est nomen eius. quia dum ver
bum in carne mirabiliter nascit̄. gloria dī
per verbum in hoībus declarat̄. ⁊ ideo fe
cit magna qui potens est ⁊ sanctū nomen
eius.

p Ostēq̄ȝ autem Maria sue exultati
onis causam ostēdit ex beneficijs
sibi collatis singulariter. id est si/
bi vni super omnes excellentes. Cōseq̄n/
ter declarat ex collatis beneficijs toti mū
do generali.

⌊Et misericordia eius a pgenie ī pro/
genies timentib⁹ eum⌋ Et bene ait miseri
cordia eius. id est beneficiuȝ incarnatōis
eius. quod ex misericordia dei factum est.
Unde petebat Dauid. Ostēde nobis do/
mine misericordiam tuam. quasi diceret.
Ostendisti potentiā in mundi creatione.
sapientiā in mundi gubernatione. iustici
am in peccatorū punitione Jdeo ostende
misericordiā tuam in filij tui incarnatio/
ne. Jdeo autē subdit̄ A progenie in p/
genies. quia licet hec misericordia a pge/
nie iudeorū pcesserit. cum hec incarnatio
ex virgine iudea facta sit. propter quod in
euangelio dicitur. sal⁹ ex iudeis est. tamen
hoc salutis beneficium ad omnes proge/
nies quantuȝ ad sufficientiam. sed q̄ȝtum
ad efficaciaȝ tm̄ ad eos de quibus subdit̄
timentibus eum. quod de timore sancto
⁊ caritatiuo intelligit̄. de quo scriptuȝ est
Timor domini sanctus pmanet in secl'm
seculi. Econtra ꝟo de timore malo dicit̄.
pfecta caritas foras mittit timorem.

Nemo ergo grecus sit aut barbarus. li
ber aut seruus. si timorem dei sanctuȝ ha
beat a gratia excludit̄. sed in omni gente ⁊
pgenie qui timet deum et operat̄ iusticiaȝ
acceptus est illi. Et ideo misericordia ei⁹
a progenie in progenies id est in omnes p
genies timentibus eum.

Hanc autē misericordiā incipit latius
explicare. ⁊ ip̄m redemptiōis hūane ordi/
nē declarare. ⌊Fecit inq̄t potētiaȝ ī bra
chio suo dispsit supbos mēte cordis sui⌋

78

Potentiam in brachio suo fecit. quia per
humanitatẽ filij sui diabolum vicit. Bra
chiũ enĩ eius. filius est eius. ď quo ysaias
ait. Brachiũ dñi cui reuelatũ est. Fecit ğ
potentiam fecit ⁊ infirmitatẽ. in hoc bra/
chio suo id est in filio suo. Sed ⁊ ipsa ĩfir
mitas id est assumpta hũanitas potentia
fuit. quia per illam diabolum subiugauit
et hominẽ ab eius sup̱ba potestate eripu
it. Unde bene subdit Dispersit superbos
mente cordis sui. Mente cordis sui id est
ꝓfundo ꝯsilio diuini secreti sui. quo ꝟbuz
suum per assumptã humanitatem in hũc
mundũ misit. dispersit sup̱bos. Sup̱bos
videlicet aeris potestates. ⁊ diabolice su/
p̱bie membra. sicut iudeos scribas ⁊ pha
riseos. aliosq̃ʒ in sup̱ba infidelitate manẽ
tes dispersit eos. dum per potentiã verbi
sui eiusq̃ʒ sapientiã eorũ fallacias dissipa
uit. De hijs ergo sup̱bis alijsq̃ʒ similibus
conuenienter subiũgit Deposuit potẽtes
ď sede ⁊ exaltauit humiles. Primo quidẽ
potẽtes de sede deposuit. qꝛ malignos de
mones a cordibus hominũ in quibꝫ tan/
q̃ʒ in sue potestatis sede residebãt abiecit.
⁊ humiles superexaltauit. ipsos videlicʒ ho
mines quos prius sub demonis potesta/
te ꝓpter sup̱biam abiecerat humiliatos re
parauit. Deinde ipsius ďmonis mẽbra q̃
humilem christi aduentũ sup̱be ꝯtempse
runt. siue iudei fuerunt siue alij infideles
a gratia sua in qua ex suis meritis stare p̃
sumebant exclusit. ⁊ humiles nõ de sua sʒ
de christi misericordia confidẽtes exalta/
uit. O profundum consiliũ mẽtis cor
dis sui. O archanũ mysterium diuini se/
creti. de quo cum apostolo exclamare co
gimur. O altitudo diuitiarũ sapientie et
scientie dei q̃ʒ incõprehensibilia sunt iudi
cia eius. ⁊ inuestigabiles vie eius. Cuius
eius. Eius videlicet diuini verbi. quod ď
virgine caro factuʒ. ineffabili modo rede
mit genus humanũ. ⁊ a superbis eius ad
uersarijs potenti brachio suo eripuit re/
demptum. ereptũq̃ʒ ac humiliatũ mirabi
liter sublimauit. Huiꝰ ergo profundi cõ/
silij secretaria. huius secreti diuini cõscia
virgo beata ꝓphetauit dicens. dispsit sup̱/
bos. Et ꝓpter ꝓphetie certitudinẽ de futu/
ro p̱ modũ preteriti loquens subdit. De/
posuit potentes de sede et exaltauit humi
les. Hec nanq̃ʒ ꝓphetia in eo qď dictuʒ
est dispersit sup̱bos et deposuit potentes
de sede. ad litterã specialiter impleta est in
dispersione ⁊ deiectione sup̱borũ iudeorꝫ
qui post passionẽ christi per Tytũ ⁊ Ue
spasianũ factam esse legimus. impleturq̃ʒ
quotidie in vili seruitute. seruiliq̃ʒ captiui
tate quã eos p̱ orbem dispersos pati vide
mus. Insup̱ eos qui se superbe reputa
bant potentes ⁊ diuites in lege ⁊ prophe
tis. deposuit de sede. id est a legis autori/
tate ⁊ eius veritate reppulit. ipsosq̃ʒ ex suo
demerito excecatos in erroris ꝓfundita/
te demersos reliquit. De quibꝫ aplꝰus ait.
cecitas contigit in israel. Sed abiectꝫ
iudeis sup̱bis et p̱ sup̱biam excecatis. ex/
altauit humiles. id est gentiles humiliter
⁊ deuote christi et apostolorũ predicatio
nem suscipiẽtes in fidei veritate sublima/
uit. Unde merito subiungit Esurientes
impleuit bonis ⁊ diuites dimisit inanes
Quia gentiles verbum dei cũ magno de
siderio receperunt. quod p̱ esuriẽ designa
tur. ideo bonis a deo replent̃. Ecõtra ꝟo
diuites id est iudeos bonis spũalibꝫ abũ
dare p̃sumẽtes dimisit inanes. vacuos q̃
dem a veritate sed inflatos vanitate et ex/
cecatos falsitate Possumus tamẽ hũc
locum generalius exponere. Nam q̃ p̃us
angelũ de celo ⁊ hominẽ de paradiso sup̱
bientes eiecit. vtiq̃ʒ deposuit potentes de
sede. sed postea exaltauit humiles. qꝛ ho/
mines humiliatos p̱ penitentiam. ad pri
stinam gloriã reuocauit Sed ⁊ quotidie
superbos quosq̃ʒ subtrahendo gratiã su
am deponit ⁊ humiliat. et postea eosdem
humiliatos per gratiam priorem restau/
rans exaltat. De quibus verum est quod
sequitur Esurientes impleuit bonis ⁊ di
uites dimisit inanes. Esurientes vocat q̃
se vero bono indigere cognoscunt ⁊ eo re
pleri cupiunt. Diuites. intelligi vult eos
qui superbi sunt. ⁊ se p̃ alijs in donis gra
tie abundare presumunt. Ergo sicut hu/
miles modica de se sentiendo quibus ex/
emplũ dedit beatissima virgo maiorẽ gra
tiam merentur accipere. ita superbi et ela
ti de se presumendo ea que etiam accepe/
runt amittunt.

p Ostremo cum exultasset Maria
de beneficijs non solum ei singu/
lariter. sed etiam toti mũdo gene/
raliter collatis. exultat de bonis populo

israhelitico specialiter exhibitis. Unđ ait [Suscepit israel puerũ suum] O speciale beneficium. quia suscepit popul⁹ israhel puerum Jesum. cum de illo populo. id est de virgine iudea carnem puerilẽ accepit diuinum verbum. ideo vocat eũ puerum suum. O israhel humiliter recognosce hoc gratuitum beneficiũ. nec tanto dono exhibeas te ingratum. Tunc em̃ tibi erit maximũ bonum si puerum istum per fidem suscipias cũ humili actiõe gratiarum. Sic ergo suscipe o israel pueruꝫ istum. alioquin non es vere israhel. nisi fide credas in Jesum. Suscipe itaqꝫ puerum id est humilem ⁊ innocentem christũ vt te ipse medicus sanet egrum. vt te redimat captiuum. vt iustificet impiũ. vt beatificet iustum. Quia ꝟo per specialẽ gratiam fit ista susceptio. merito additur recordatus misericordie sue. Ad modum eniꝫ recordantis se exhibuit quando filium suum antiquis promissum patribus in carnem misit Jdeo subditur.

[Sicut locutus est ad patres nostros Abraham ⁊ semini eius in secula] Recordatus ergo misericordie quam olim promiserat sed diu distulerat. tandem iã tunc exhibebat eam. misericors in promittendo. verax in exhibendo quia sine debito ꝑmisit ⁊ sine dolo exhibuit. Sic enim locutus erat patribus nostris. id patriarchis et prophetis. ⁊ specialiter Abraham ⁊ semini eius. cui predixerat. Jn semine tuo benedicenꝫ omnes gentes terre.

Additur aũt hic. in secula. quia benedicta christi caro temporaliter nobis exhibita eternaliter remanebit verbo dei vnita. sicqꝫ verbum increatum in secula permanebit incarnatum Cum quo nos regnare concedat qui viuit ⁊ regnat in secula seculorum Amen.

Explicit de cantico beate Marie.

Sequitur tractatus de cantico zacharie.

Prologus.

D

Jcturi de cãtico zacharie pro misteriorum intelligentia seriẽ hystorie ꝑmittemus. ab initio euangelij Luce sumẽtes exordiũ. Fuit in diebus Herodis regis iudee sacerdos ꝗdaꝫ nomine zacharias de vice abya. Sicut em̃ in libro paralipomenõ legitur. Dauid volẽs ampliare cultum domini vigintiquattuor instituit sacerdotes. quoꝝ vnus tamen maior erat ꝙ princeps sacerdotuꝫ dicebaꝫ. dedit autem cuiqꝫ ebdomadã vicis sue. Habuit quoqꝫ abyas octauã ebdomadã. đ cui⁹ genere zacharias erat. qui cum in die ꝓpiciationis incensum poneret predixit ei angelus nascituꝝ sibi filium de vxore sua cuius nomẽ Elizabeth. Jpse ꝟo considerãs sterilitatẽ vxoris ⁊ vtriusqꝫ senectutẽ non credidit. Unde in penã sue incredulitatꝭ obmutuit vsqꝫ ad diẽ part⁹. Concepit tñ Elizabeth ⁊ occultauit se mensibꝫ quinqꝫ Et hoc forte quia magis certificari voluit de rei euentu anteqꝫ propalaret Uel qꝛ licet ipsa de conceptu gauderet. ⁊ đ rei veritate nullatenus dubitaret. tamẽ aliquãtulum verecũdabaꝫ se palam facere. eo ꝙ iam transierat tempus vacandi amplexibus causa ꝓlis generande. exemplo Sare que dixisse legitur. Postqꝫ consenui et dominus me⁹ vetulus est voluptati operam dabo. Quasi diceret. Hoc merito facere erubesco. Jn mense autẽ sexto videlicet a conceptu ꝓcursoris missus ẽ angelus Gabriel ad Mariã ad anuunciandum cõceptũ saluatoris. Postea ꝟo exurgente Maria abijt ad visitandũ cognatã suam Elyzabeth ⁊ ibi mansit quasi mensibus tribus ministrans ei vt communiter diciꝫ. donec pareret. Legiꝫ in libro iustorum ꝙ beata virgo primo Johannẽ a terra leuauerit. licet Theophilus ⁊ alij ꝗdã asserãt ꝙ Maria imminẽte partu Elyzabeth in domũ suam recesserit. Tum quia virgines in partu mulieris non solent adesse Tum quia alie mulieres iam aduenerant que ad hoc obsequiuꝫ poterant sufficere. Nato vero precursore die octaua cum ꝭm legem circũcidereꝫ puer vocauerunt eum nomine patris sui zachariã. Et ait mater. Johannes est nomen eius. Jd

ipsum scripsit et pater. Tunc apertum est
os zacharie. per confessionē em̄ fidei quā
scripto fecit. quia verbo facere non potu/
it meruit liberari. sicut ꝓpter verbum du
bitationis ⁊ incredulitatis lingua eiꝰ de/
meruerat obmutescere ⁊ silentij pena liga
ri. Igitur zacharias repletus spiritusctō
ꝓphetans canticū fecit domino.

Canticum zacharie

Benedictꝰ do
minus deus israel] Ubi
exultauit ꝑmo in laudibꝫ
domini saluatoris. Dein/
de in laudibus famuli pre
cursoris Ibi Et tu puer ꝓpheta altissimi
vocaberis. Exultans ergo laudes domi/
ni canit dicens. Bn̄dictus dominus deꝰ
israel. Et merito benedictus. quia dn̄s .ꝑ
generalē omniū gubernationē. Quia deꝰ
per singularem creationis potestatem. qꝛ
insuꝑ deus israel per specialem dei cultū.
⁊ latrie deuotionē. et beneficiorū spiritua
liū ipsi populo exhibitam largitatē. Hu/
ius aūt laudis et exultationis causaʒ sub
dit. Quia visitauit et fecit redemptōeʒ ple
bis sue. Cuiꝰ plebis sue. Utiqꝫ plebis sue
israhel. quia ipse hic dictus est deus isra/
hel. queadmodū et ipse alibi ait. Ego suʒ
deus abraam. deus ysaac. ⁊ deus iacob. q̄
si dicat Ego meipsum illis dedi ⁊ ꝓpterea
ipsorū deus appellari volui. Licet em̄ oī
um ipse sit deus per dominatiōis potētiā
quorundā tamē modo quodā speciali de
us est per electionis gratiā. Sic ergo me
rito dictus est deus israel. quia visitauit ⁊
fecit redemptionē plebis israhel. Cuiꝰ is/
rahel. Non vtiqꝫ solius israhel ꝫm carneʒ
litteraliter dicto. sed ipsius israhel spūali
ter intellecte. quia non solius plebis illiꝰ
iudaice. sed totius plebis catholice. id est.
vniuersalis ecclesie. qui ex iudeis ⁊ genti/
bus per fidem ad xp̄m cōuersis vnum eiꝰ
corpus misticum efficiꝛ. ⁊ verissime israel
nominaꝛ. Audiamus itaqꝫ quot et quā
ta huic plebi sue beneficia specialia gratis
contulerit Primū quidem visitauit. dein
de redemptionē fecit. Uisitauit sicut me/
dicus egrum. redemit sicut pius dominꝰ
seruū captiuuʒ. Uisitauit nos in sua nati
uitate ⁊ humili vite sue conuersatione. re
demit sua morte ⁊ benedicta passiōe. Hec
autē prophetabat zacharias que tūc erāt
futura. sed ꝓpter ꝓphetie certitudinē ð his
loquitur quasi iam essent p̄terita. quia in
dei p̄scientia eternaliter fuerunt ordinata
Uisitauit inquit ⁊ fecit redemptionē ple/
bis sue. Quid plura. Audiamus ⁊ alia
beneficia que sequunꝛ. [Et erexit cornu
salutis nobis] Quasi dicat. Nō solū nos
voluit ꝑ gratiam a carcere mortꝭ redime/
re. sed etiam ad salutarē vite gloriaʒ erige
re. Erexit inquit nobis cornu salutis. id ē
nostram erexit ⁊ direxit virtutē ad cōseq̄n
dam eternam salutem. quod factum ē vti
qꝫ in sua gloriosa resurrectione quādo ad
vitam resurgēs immortalē patres in lym
bo inferni detentos potenter eduxit. ⁊ de
inde in sua mirabili ascensione q̄ndo eos
ad celestia introducens feliciter sublima
uit. Quia ꝟo christus hec omnia adim
pleuit in carne assumpta de domo dauid
Idō subditur. In domo dauid pueri sui
Et dicitur pueri sui. qꝛ ab ipso ꝓpter hūili
tatem electi. Hanc igitur ꝓphetiam suā
zacharias diuina autoritate confirmat.
[Sicut inquit locutus est per os san/
ctorum qui a seculo sunt ꝓphetaruʒ eius]
Quia sancti ꝓphete qui a seculi principio
fuerunt spūsancto inspirati. ista veraciter
p̄dixerunt. Quid ergo mirum. cum ipse q̄
veritas est ꝑ os eorum loquens fideliter
ista ꝓmiserit. si idem ipse eadem fideliꝰ ad
impleuit. Sed quid ex tātis beneficijs
consecuti sumus adiunxit. Salutez ex
inimicis nostris. ⁊ de manu omniū q̄ ode
runt nos] O ingens donum. securam sa
lutem. ⁊ salutarē securitatē. per christū cō
sequi ex inimicis nostris. Quibꝫ inimicis
Ex illis vtiqꝫ de quibus gemens canit ec
clesia. Mundus. caro. demonia diuersa
mouent p̄lia. Diuersis ergo et aduersis p̄
lijs hij inimici certant contra nos. Idō ve
re de hijs dicitur. Qui oderunt nos. Li/
cet enim sepe nobis blandiendo nos dili
gere videantur semꝑ tamen nos seducere
⁊ in eterne mortis interitū ducere nituꝛ
Ab hijs inimicis horrendis ⁊ magis om
nino formidandis quia familiares ⁊ ꝓdi
tores inimici. christus nos liberauit. quia
per sue incarnationis misteriū. nisi ꝑ no/
stre iniquitatis demeritū steterit. liberare
meruit. Sed quare hoc facere voluit.

⌊Ad faciendā inquit misericordiam cū
patribus nostris⌋Quasi diceret. ꝙ chri/
stus misterium incarnatiōis impleuit.nō
propter nostram iusticiā sed ꝓpter suā mi/
sericordiam quā patribus implendā pro
misit. Quomō aūt ⁊ ꝙꝫ infallibiliter ꝓ/
miserit cōuenienter subiungit dicens Et
memorari testamēti sui sancti.id est pacti
firmissimi.quod habuit cum patribꝫ vete
ris testamenti. Pacti inquā iurati de xp̄o
venturo.de quo testamento sancto ⁊ iure
iurando ad modū memorantis se habuit
quando pactū efficaciter adimpleuit.
Hoc aūt pactum exprimēs addidit.⌊Jus
iurandū quod iurauit ad abraam patrez
nostrū daturū se nobis⌋De hoc iuramē/
to in Gen̄.legiꝶ. Per memetip̄m iuraui di
cit dn̄s. O miranda dei dignatio.qꝛ iu
rauit dn̄s seruo suo. Cur ita Certe vt do
ceat seruū in omni fideli iuramento fide/
lem esse domiō suo. nec solum dn̄o sꝫ etiā
conseruo suo. Jurauit inquit ad abrahā
patrem nostrū. Patrē vtiqꝫ multarū gen
tium.in cuius semine id est in christo pro/
missum est ꝙ benedicenꝶ omnes gentes.
ideo sequiꝶ.daturū se nobis.Quasi dicat
Jurauit deus pater daturū se nobis deū
sibi consubstantialē filium.quod iuramē
tum in christo veraciter impletuz est.Sꝫ
quare iurauit deus christum daturꝫ se no
bis. ⌊Ut inq̄t sine timore de manu ini/
micorū nostrorū liberati seruiamus illi⌋
O grandis exultatio. Laqueus ꝯtritꝰ est
⁊ nos liberati sumus. A christo ꝯtritus ⁊
confractus est laqueus mortis. ac ideo li
berati sumus ab inimicis nostrꝫ. Sed q̄/
re liberati Ut sine timore seruiamus illi.
Certe finis omnis diuini p̄cepti est amor
dei. vt sine seruili timore seruiamus illi in
vera caritate. Seruilis timor fuit in ob/
seruantia legis moysi.dei amor est in ob/
seruantia legis christi.in qua ꝑfecta cari/
tas foras mittit timorem ⁊ sp̄ualem indu
cit libertatem.qua libertate de manu ini
micorū nostrorū christus nos liberauit.

Audiuimus zachariā exultantē in lau
dibus christi nostri saluatoris. audiamus
iam eum exultantem in laudibus Johā/
nis sui p̄cursoris.et in primis attendamꝰ
congruā huiꝰ ordinis rationē. Scimus
em̄ qꝛ iohannes interp̄taꝶ in q̄ est grā. nec
ignorare debemus qꝛ grā diciꝶ,q̄si a deo
gratis data. Merito ḡ pr̄ hunc filiū a do
sibi gratis datū esse recognoscens p̄us ex
ultauit in dn̄o a q̄ est grā ꝙꝫ de famlo in q̄
est grā. Unde etiā in filio nō tam naturā
ꝙꝫ gratiam recōmendans exultās ait.

⌊Et tu puer propheta altissimi vocabe
ris⌋Quid ais O zacharia quid ais. Cur
nondū loquentē pueruz alloqueris. Cur
ad puerū nondū intelligentē sermonē di/
rigis. Et tu puer inq̄s ꝓpheta altissimi vo
caberis. An forte diuina inspiratione co
gnoscis ꝙ puer iste vt aliq̄ estimant patrē
ad se loquentē intelligebat sp̄uali virtute
sic de Elyzabeth matre eius scribiꝶ. ꝙ vt
audiuit salutationē Marie exultauit in/
fans in vtero eius quasi ꝯgaudens ad p̄/
sentiam saluatoris.qđ ꝭm Augustinū du
obus modis pōt intelligi. Uel ꝙ Johan
nes nondū natus ꝑ sp̄ūmsanctuz cogno/
sceret christum p̄sentem in vtero ꝟginis.
⁊ ꝭm hoc in eo acceleratus fuisset vsus ra
tionis. Uel ꝙ infans nondū cognosceret
p̄sentiā saluatoris.sed mater eiꝰ motu di/
uine inspiratiōis.illa tn̄ motio et pueri ex
ultatio facta est a deo ad declarationē san
ctitatis virginis et prolis in ea existentis.
Unde licet Augꝰ neutꝝ horū modoꝝ de
terminate asserat. dicit tn̄ ꝙ siue hoc. siue
alio mō facta fuerit ista exultatio. oīno at
tribuēda ē diuiō miraculo. Sic ḡ possu/
mꝰ etiam dupl'r ītelligere p̄rēz loq̄ntē ad
pueꝝ. Uel tanq̄ꝫ iā virtute diuina intelle
ctu ⁊ ratione vtentē Uel ꝙ ei loquebatur
nō quasi iā rōne vtens intelligeret. sed vt
alios rōne vtentes de misterio incarnati/
onis xp̄i.cuius puer iste ꝓpheticus p̄cur/
sor futurus erat informaret. Ait itaqꝫ Et
tu puer ꝓpheta altissimi vocaberis. Ubi
merito queriꝶ quō pater nasciturū pueꝝ
ꝓphetā vocat. ⁊ tn̄ natus filius postea se ꝓ
phetam esse negat. Sed absit vt patri fili
us cōtradicat. Hec autē questio citiꝰ sol/
uiꝶ si responsio iohannis ad querentium
intentionē referaꝶ. Johannes quippe ne
gans se esse ꝓphetā ꝭm ꝓpositū interrogan
tiū verū respōdit. Querebāt em̄ si vnꝰ eēt
de antiq̄s ꝓphetis.q̄si ex eis aliq̄s in iohā
ne resuscitatus fuisset vt helyas vel hely/
zeus vel alius hmōi. Et qꝛ ꝭm veritatem
nullus đ eis erat.se hmōi ꝓphetā esse vera
citer negauit. Sunt tn̄ q̄ dicunt ideo Jo
hannē se esse ꝓphetaz negasse vt se nō solū

80

esse ꝓphetam. sed plus ꝙ̃ ꝓphetã tacite esse
innueret. Sed ꝙ ipse Johannes vere
ꝓpheta fuerit altissimi. sequentia verba de
signant. Preibis em̄ ante faciẽ dñi para/
re vias eius. In quibus verbis si ea dili/
genter notemus. alia inueniem⁹ misteria.
Preibis inq̄t. q̄si diceret. nuncius et p̄cur
sor eris añ faciem domini. Cui⁹ dñi. Illi
us vtiq3 de quo p̄missum est. vocaberis ꝓ/
pheta altissimi. Cuius altissimi Certe cu
ius sancte ⁊ indiuidue trinitatis patris et
filij ⁊ spũssancti. quoꝝ quilib3 altissimus
est dñs. nec tñ tres altissimi sed vnus altis
simus. Possumus ergo intelligere Jo
hannẽ esse ꝓphetam ⁊ nunciũ totius altis/
sime trinitatis. quia a qualibet trinitatis ꝑ
sona testimoniũ habuit sanctitatis.

Habuit a patre testimoniũ. q̇ ꝑ Mala
chiã ꝓphetam vocat eum angelũ suũ. id ẽ
nuncium suũ. Ecce inquit ego mittã an/
gelũ meum et p̄parabit viam ante faciem
meã Angelus em̄ nomen est officij nostre
nature. ideo Johãnes dicit̃ quia angelo/
rũ officiũ multipliciter exercuisse ꝓbatur

Habuit insuꝑ a filio testimoniũ. qui in
multis eum mirabiliter cõmendauit. ⁊ ibi
specialiter vbi ait. Inter natos mulieru3
nõ surrexit maior Johãne baptista. Ab
illo itaq3 verbo ꝓnunciata sunt Johãnis
p̄conia ꝑ quod fundata est arida. condita
sunt elementa. ⁊ mouent̃ sydera. Habu
it deniq3 a spũsancto testimoniu3 qñ ipso
inspirante zacharias ait. Tu puer ꝓpheta
altissimi vocaberis. id est dĩ altissimi. sum
me videlicet ⁊ ineffabilis trinitatis.

Possumus tñ hic nomẽ altissimi nõ in
conuenienter intelligere specialiter perso
nã dei filij. q2 subditur. Preibis em̄ añ fa
ciem dñi. id est ante filiũ qui est facies ⁊ si
militudo dei patris Per faciẽ em̄ s̓m gre
goriũ noticia designat̃. Illa ꝟo que in di/
uinis ad noticiã ꝑtinent filio appropriant̃
Uñ s̓m ap̄l̓m christus sapiẽtia dei ⁊ yma
go dicitur. Preibis ergo ante faciem dñi.
Sed ad q̇d p̄ibis Parare inquit vias ei⁹
Quas vias eius. Certe mł̓te sunt vie do/
mini. Sunt em̄ vie p̄ceptoru3. sunt et vie
consilioꝝ. ⁊ he multipharie. Est quippe
via arta voluntarie pauꝑtatis Est via ar
tior ꝯtinẽtie ⁊ castitatis. Est via artissima
obedientie ⁊ summe humilitatis. Has ḡ
vias dñi quas christus principaliter do/
cuit Johãnes christi p̄uius non solum p̄
dicationis sed etiam exemplo sanctissime
cõuersationis dño p̄parauit. Sed ad q̇d
parauerit vias eius recte subditur

Ad dandã inquit scientia3 salutis ple/
bi eius id est ad annunciandũ salutẽ cõ/
ferendam per christum. in remissionẽ pec
catorũ eorũ. Quia ꝟo hec remissio confe
renda est a christo nõ ex iusticia nostra. s3
ex misericordia sua. Jdõ sequit̃. Per
viscera misericordie dei nostri in q̇b9 visi/
tauit nos oriens ex alto Et bene ait ꝑ vi
scera misericordie. id ẽ ꝑ interiorẽ ⁊ occul
tã dei misc̃diam eternaliter in archano di
uini consilij secreto p̄ordinatam ⁊ ꝑ chri/
stum nobis t̄ꝑaliter exhibitam. In q̇bus
videlic3 misc̃die visceribus visitauit nos
oriens ex alto. O mira ⁊ optãda visitatio
quia christus visitauit nos oriens ex alto
id est ex sinu patris altissimoq3 diuinitatis
consilio t̄ꝑaliter ortus in mundo. Hu/
ius autem diu optate visitatiõis effectus
sequit̃ Illuminare his qui in tenebris
sedent id est p̄rib9 in limbo tunc existenti
bus. quos christus illũinauit qñ post re/
surrectionẽ ꝓ eoꝝ liberatõe ad inferna de
scẽdit. Nec solũ illis xp̄s illuxit sed etiã il
lis q̇ sedent in vmbra mortis. id est adhuc
viuẽtib9 in hoc mũdo. q̇rũ vita quasi q̇dã
est mortis vmbra. quos tamen ip̄e per or
bem vniuersum sua suorũq3 discipuloꝝ
illuminauit doctrina. Sed ad quid illu/
minauit Ad dirigendos inq̄t pedes nr̃os
in viam pacis Hoc est q̇d ait psal. Lucer
na pedib9 meis verbũ tuum. q2 videlicet
doctrina xp̄i qui est eternum dei verbum
lucerna est ad dirigẽdos pedes nr̃os. id ẽ
affectus nostros in viã pacis. Sed q̇d
est q̇d hic singulariter dicit̃ in viam pacis.
cum supra pluraliter dictũ sit. preibis pa
rare vias eius. Sane hoc idõ. quia cum
plures sint vie domini. omnes tñ in vnã
tendunt viam pacis. Illius videlicet pa
cis eterne id est finalis obdormitionis in
deum. et in in idipsum. hoc est in eum cui
soli vere dicitur Tu semꝑ idem ip̄e es cõ
summate quietis. quam optãdo canebat
psalmista. In pace in idipsum dormiam
⁊ requiescam. Ad quam nos dirigat qui
est benedictus in secula Amen.

Explicit de cantico zacharie.

Sequitur tractatus magistri Petri ꝺ
Aillyaco de cantico iusti Symeonis.

Prologus.

a Ccedit ulti/
mo cantici Symeonis.
cuiꝰ deuota meditatio pri
mo huius operis causa et
occasio fuit. Nam quia se/
nex iste mortiqꝫ ꝓpinquus hoc canticū edi
dit. Ideo senex ego ⁊ ꝓpinquā mortem ex/
pectans incertus. in huius expositiōe cā/
tici senectutis mee laborē impendere stu/
dui. ⁊ in tanti misterij contemplatiōe pau
lisper quiescerē. vtinā finaliter in pace in
idip̄m feliciter obdormire. Hoc itaqꝫ cā/
ticum ꝑuum quidem est in verbis sed ma
gnū in sententijs. Unde ꝓ ipsius alta pro
funditate faciliꝰ penetranda nobis est bre
uis hystorie narratio p̄mittēda. Sicut ꝫ
refert Lucas euangelista. Postqꝫ imple/
ti sunt dies purgationis Marie id est q̄/
draginta dies a christi natiuitate. tulerūt
puerū Jesum in hierusalem vt sisterēt eū
domino. id est vt eum in templo offerēdo
domino p̄sentarent. O mira virgis hu
militas que semp puriſſima fuit. legē pu/
rificationis ad quā non tenebatᷣ obserua
re voluit. sicut ⁊ eius filius legem circum
cisionis ⁊ alia legalia ex humilitate serua
re dignatus est. Unꝺ ⁊ dederunt hostias
ꝓ eo par turturū aut duos pullos colum
barū. Insuper redimerūt eum quinqꝫ si
clis argenti. Tunc ꝟo erat in hierusalē
Symeon senex homo iustus ⁊ timoratus
qui respōsum accepat a spūsancto non vi
surum se mortem nisi videret ꝑus christū
domini id est xp̄m dn̄m. quem vocat chri
stum dn̄i quia cum vere credidit filiū dei
Ipse ergo senex eodem spūsancto repletꝰ
venit in templū. quia ꝑ reuelationem co
gnouit q̄ ipse videret christum sicut erat
ei ꝓmissum. et tunc accepit puerū Jesum
in vlnas suas. O magnum cordis gaudi
um. Sicut em̄ spes q̄ differtᷣ affligit aīaꝫ.
sic vt sapiens ait desiderium si cōpleatur
delectat animā. Quid ergo mirꝫ si gaudet
senex diu desideratū puerū oculis vidēs
⁊ brachijs tenens. qui tamen nisi a puero
oculis sue misericordie viderētᷣ. nisi a pue
ro in brachijs sue potentie tenerētᷣ regerētᷣ
⁊ sustentarētᷣ. mox diuino ꝺfectus auxilio
rueret ⁊ in nihilū redigeretᷣ. Hoc itaqꝫ hu
militer recognoscēs benedixit deum. et ꝓ
tanto beneficio gratias agens dixit

Explicit ꝓlogus Incipit canticum
Symeonis.

n Unc dimittis
seruum tuum domine scd̄m
verbū tuum in pace ⌋ Alloq̄
tur seruus dominū. ⁊ exēplo
Marie que hūilitatis magistra se ancil/
lam noīat. Symeō iustꝰ ⁊ timoratꝰ se hu/
militer seruū vocat. Sed attēdite q̄lis sit
iste seruus Sane talis est seruus iste qua
lis illa ancilla. quia nec iste nec illa timo/
re seruili sed amore filiali dn̄o seruiebat.
Cuius rei gratia multiplicē timorē poſſu
mus distinguere. Seruilē. mundanū. ini
cialē. finalē. Seruilis timor est ſm̄ Hu/
gonē ꝓ euitāda pena abstinere a malo re/
tenta voluntate mala. Mūdanus ꝟo ti/
mor est ꝓ euitanda pena abstinere a bono
retēta volūtate bona. Inicialꝭ timor est ꝓ
euitanda pena cū ꝑuerso opere etiam pra
uas cogitationes resecari. Finalis timor
est bono firmiter adherere. quia illud no/
lis amittere. Ex hijs q̄ttuor timoribꝫ duo
mali sunt. id est seruilis ⁊ mūdanus. duo
ꝟo boni. id est inicialis ⁊ finalis. De malo
timore poeta egregius ait. Oderūt pecca
re mali formidīe pene. De bono ꝟo. Ode
runt peccare boni virtutis amore. Iō
autē timor initialis dicitᷣ. quia sub eo per
bonam voluntatē ⁊ virtus initiū capit et
vitiū finē. necdū tn̄ ꝑfectio est. q2 ip̄m bo
nū solū ꝓpter seip̄m nō amatᷣ. Sꝫ accedit
caritas ⁊ intrat ꝑ timorē istū. ⁊ dū ꝯuerte
rit cor ad deuꝫ sequitᷣ timor finalis qui ex
succedente caritate nascitᷣ. vt ip̄m timere
nihil aliud sit qꝫ ꝺgustatū in caritate bo/
nū iā nolle amittere. sed velle ei ꝓpter seip/
sum totaliter inherere. Iō dic̄ apl̄s. Per/
fecta caritas foras mittit timorē. expellē/
do videlicet timorē malū ⁊ inducendo ti/
morē bonū. Nō ꝫ in malo sed in bono ti/
more symeō dn̄o seruiēs se seruū dn̄i no/
minabat dicēs. Nūc dimittis seruū tuuꝫ
dn̄e. Ubi notate ꝟbum nūc dimittis ⁊ in
aduerbio nūc signate misteriū Est ei nūc
tp̄is. ⁊ est nūc eternitatis. Est nūc tp̄is de

de quo dicunt philosophi. nō habemus
de tempore nisi nunc. Est nūc eternitatꝭ
de quo dicūt theologi ꝙ ipm nūc est eter
nitas. Optat ergo dimittere nūc tpis. vt
valeat possidere nunc eternitatis. Econ/
tra ꝟo multi ꝑter retentionē tpalium per
dunt possessionē eternorū. Quibꝫ merito
dicitꝰ. Ve vobis q̄ nūc ridetis. in ipso vi/
delicet modico nūc tpis. quia plorabitꝭ ⁊
flebitis in futuro nūc eternitatis. Non sic
sūt nō sic sanctus iste Symeon. sed ꝑter
eterna cupiēs tpalia dimittere suspirans.
ait. Nunc dimittis seruū tuū dn̄e. Quasi
dicat. Nunc opto dn̄e vt dimittas me de
hac vita transire. nunc cupio in mea sene
ctute mori. vt in tua que nunq̄ꝫ senescit et
nitate ad immortalez vitam valeam pue/
nire. Nunc toto corde ⁊ animo cōcupisco
vt dimittas seruū tuum in pace. Sꝫ in q̄
pace. Est em̄ pax multiplex que etiā a san
ctis potest rationabiliter concupisci. Est
pax tpis. est pax pectoris. id est tranq̄llitas
mentis. est insup pax eternitatis. Prima ē
ad p̄ximū. secūda ad seipsum. tercia ad de
um. que licet quādoqꝫ in hac vita quodā
modo inchoetꝰ. ꝑfecte tamē in vita futura
eternaliter cōsummatꝰ. Hanc ergo pa/
cē eternitatis p̄ ceterꝭ desideratā optabat
iste sanctꝰ dicēs. dimitte me dn̄e scd̄m ver
bū tuū in pace. Et bn̄ ait scd̄m ꝟbū tuum
id est sm̄ ꝓmissum tuū. q2 respōsum acce/
perat a spū sancto nō visurū se mortez nisi
prius videret xp̄m dn̄i. Et ideo sui deside
rij cām subdit ⌊Quia viderūt ocl'i mei
salutare tuū⌋ Letāter em̄ desiderabat de
scendere ad lymbum patꝝ. ex quo spiritu
aliter cognouerat et corporaliter viderat
saluatorē natū. Viderūt inq̄t nō solū spū
ales sed ⁊ corꝑales oculi mei salutare tuū
Et bn̄ ait salutare tuū. q̄si deo p̄ri loquēs
xp̄m ꝯfiteretꝰ dei filiū. ⁊ ideo salutare suuz
Nec tn̄ solū suū. sed etiā salutare nostꝝ. q2
nobis ab eo datꝰ est ad salutē oīm electoꝝ
Sed quale sit ⁊ quātū istud salutare. sub
iungit dicēs ⌊Qd̄ parasti. an̄ faciē oīm
populorū⌋ id est qd̄ eternaliter p̄paratuz
tpaliter declarasti an̄ faciē. id est ad noti/
ciā oīm ꝑp̄loꝝ. q2 incarnatiōis et redēptio
nis misteriū ꝑ doctrinā xp̄i ⁊ p̄dicationez
suoꝝ discipuloꝝ oībꝫ populis. nō solū iu/
deoꝝ sed etiā gentiliū notum factū est. di/
cente ꝓpheta. In oēm terrā exiuit sonꝰ co/
rum. Et ideo de his oībꝫ populis loquēs
subdit ⌊Lumē ad reuelationē gentiuz
⁊ gloriaz plebis tue israhel⌋ Quasi dicat
christū nō solū fuisse lumē p̄paratum vni
populo sed oībꝫ. q2 ad reuelationē gentiū
id est illuminationē gentiliū. q̄ populꝰ gē/
tiū sm̄ ꝓphetam prius ambulabat in tene
bris. ⁊ etiā specialiter ad gloriā plebis sue
israel. quia iudeis specialis gratia fuit. eis
qꝫ ad fidez ꝯuersis specialis gloria ꝙ xp̄s
ex eoꝝ plebe humanā carnē assumpsit.
Sed in p̄missis symeonis verbis merito
considerandum est ꝙ hic in puero iesu tri
plex laudatꝰ bonū ꝯtra triplex in humano
genere vituꝑabile malū. Dicitur em̄ Je/
sus salutare. dicitꝰ lumē. dicitꝰ gloria. Jp̄e
q̄ppe salus est peccatoꝝ. ipse lumē iustorū
ip̄e gloria beatorū. Hec ꝟo tria christi bo
na remedia sunt contra tria hūani generꝭ
mala. Jesus em̄ salus est contra nostram
maliciā. Jesus lumē est ꝯtra nostrā igno
rantiā. Jesus gl'ia est ꝯtra nostrā miseriā
O igitꝰ bone iesu. o vtinā sis nobis Jesus
id est saluator salutare ⁊ salus nostrā ma/
liciā ꝑ tuā potentiā sanans. Vtinā sis no
bis lumē. nostrā ignorantiā ꝑ tuā sapien/
tiā illuminās. Vtinā sis nobis gloria. no
strā miseriā ꝑ tuā misc̄dam saluans. Ma
gna q̄ppe est miseria nostra. ideoqꝫ ad no/
strā salutez opus est vt magna sit misc̄dia
tua. Nisi g̃ magna fuerit misc̄dia q̄ sanetꝰ
magna miseria. nō eris vtiqꝫ nobis iesus.
q2 non eris nobis salus. De te nāqꝫ ab an
gelo dictū est. Jmo a deo ꝑ angelū voca/
bis nomē eius iesum. ipse em̄ saluū faciet
populū suū a peccatꝭ eoꝝ. Sicut g̃ nō est
sine iesu salus. sic oīno sine salute iesus.

Hec igitur ad laudez pueri iesu videre
mihi videor senem symeonem in p̄missis
sui cantici verbis lōge altius q̄ꝫ exprime/
re potuerim designasse. Audiuimꝰ itaqꝫ
senem puerū laudantē. audiamus etiā ali
q̄d ad huiꝰ senis laudē Laudatꝰ em̄ ⁊ mul
tis ac magnis p̄conijs ꝯmēdatꝰ in euāge/
lio Laudatꝰ in primis quia iustus. in quo
vniuersa morū honestas notatꝰ quia iusti
cia cōis est virtus q̄ in diuinis scripturis
censetꝰ oīm virtutū ꝯnexio. Laudatꝰ dein
de. q2 timoratus. in quo hūilitas designa
tur. quia humilis timor dei. nō seruilis sꝫ
filialis vt dictum est. virtutū oīm custos
esse creditꝰ. Scriptum est em̄. Qui timet

deum facient bona. Quare facient bona. qr timor dei custos est ne fiant mala .imo vere. si timor dei verus est, pmotor est vt fiant bona. Laudat insuper. quia expectās cōsolationē israel. Quō expectans. Utiqz fide. spe. atqz caritate. Sane talē hospitē diligit deus. et tale cordis hospitiū eligit. vbi fide firmiter creditur. vbi spe desideranter expectat. vbi caritate feruēter atqz pseueranter amat. Laudat ergo quia spiritussanctus erat in eo. Quō eīm non esset spūssanct⁹ in tali hospitio. imo ꝓo quō tale esset hospitiū nisi spūssanctus esset ī eo.

O magnum et admirandū dei cuz hoc homine ɔsortium. Habuit quippe spiritū sanctū vt hospitem et sui cordis habitatorem. quia spūssanctus erat in eo. Habuit etiam vt doctorē. quia responsum accepat a spiritusancto. Habuit deniqz vt ductorem. quia venit in spiritu. id est ducente spiritusancto venit in templū. vt posset merito cum psalmista dicere. spūs tu⁹ bonus deducet me in terram rectam. Sed in quam terrā. Non vtiqz solum in illam terram in qua erat templū terrene hierusalem. sed in illam celestem terram in qua est spūale templum hierusalem que visio pacis dicitur. de qua idem psalmista loqtur dicens. Portio mea in terra viuentiū.

Ex premissis igitur senex iste Simeon ad suscipiendū puerum Jesum cōuenienter dispositus ostenditur. et ideo quem tā diu. tātoqz desiderio suscipere expectauit tandem cum magno cordis iubilo gaudēter suscepit. Unde dr. Accepit eū in vlnas suas. id est inter brachia sua. Senex debilis puerum fortem. id est deum oīpotentē et senis debilitatem confortantē portauit. Ubi considerandū occurrit ꝙ senex iste pueri huius confortatus auxilio ꝗtū ad moralem sensum attinet ipsum tripliciter portasse creditur. videlicz in ꝑcordijs. in brachijs. in labijs. Portauit eīm Jesuz in precordijs suis ipsum toto corde diligendo. Portauit in brachijs suis ipsi ꝑ bonā opationem seruiendo. Portauit in labijs suis ipsius nomen et laudem annunciando. Unde nobis dat exemplū ꝗnon solū ore sed simul corde et opere ipsum suscipere debemus et portare. Quia ergo sanctus iste senex non solum corporaliter sed etiā spiritualiter puex Jesuz suscepit. ido eum laudare et benedicere meruit. Unde post canticum laudis sequitur in euangelio ꝙ benedixit eis. videlicet puero et Marie matri eius. Licet enim ipsi maiores essent symeone in sanctitate. ille tamen maior erat ꝗtum ad sacerdotis officium. ad quem spectabat benedicere populū. Nec solum eis benedixit sed etiam de eis prophetauit. Unde futuram christi passiōem predixit. Ecce inquit positus est hic in ruinam et in resurrectionē multoruz in israhel. Quod ideo dictum est. quia ex passione christi multi iudei fuerunt scandalizati. et a veritate priuati in erroris ruinaz teciderunt. Multi vero qui postea ad christi fidem et fidei veritatem conuersi sunt. a christo illuminati ab errore et ignorantia resurrexerunt. Subdit autem de puero loquens. ꝙ erit in signum cui cōtradicetur quia videlicet christo dei filio qui signum erat federis inter homines et deuz et verus mediator dei et hominum. multi contradixerunt filij hominum. non soluz iudeorum. sed aliorum etiam populoruz de quibus per psalmistā dicitur. Filij hominū vsqzquo graui corde vt quid diligitis vanitatem et queritis mendaciū.

Iterum vero de eadem christi passiōe prophetans Symeon ait ad Mariam. Et tuam ipsius animā pertransibit gladius. id est passio ipsius pertransibit animā per dolorem compassionis. non enim sine materno amore potuit videre. crucifigi filium. et si resurrecturum speraret. Ut ita potest exponi. animā ipsius quet tua ē quam scilicet quasi tuam diligis pertransibit gladius passionis. Eadem autē hora superuenit et Anna prophetissa et loquebatur de illo oīnibus qui expectabāt redemptionem israhel. O igitur sancta et deo grata societas Jesus Maria. symeon et anna. Conueniūt deus et homo. mater et virgo. maria cum Jesu vero dei patris et virginis matris filio. Conueniunt pariter cum eis propheta et ꝓphetissa inspirati spiritusancto. conueniūt vtiqz ad presentandum deo patri deum filium suum. in templo sancto suo. Sed vbi eras o sancte Joseph. Utiqz huic societati non deeras Aderas enim Marie sponse tue cui virgini tu virgo ꝗdiu vixisti. et virginitatis testis et mris ac filij fidel custos fuisti.

O mira tot ⁊ tantoꝝ sanctorũ conuentio vnanimiter p̄cedentiũ ad p̄sentandũ christum in templũ. O venerāda ꝓcessio quā in purificatōne Marie ab omni peccato omnino purissime tot ⁊ tanti in vnũ ꝯue/nientes sancti facere meruerũt. Ea propter ecclesia in tanti misterij veneratōem in festo purificationis celebrē agit ꝓcessionem. qꝛ Maria ⁊ ioseph. symeon et anna in templo xp̄m dn̄m. p̄sentauerunt. Ubi considerandũ nobis est ꝙ tres ꝓcessiones tanq̄ȝ precipuas sancta festiuat ecclesia. quarum prima fit in purificatione Marie. secunda in celebritate p̄mi pasche. tertia in domini ascensione. Prima fit cũ lucernis secunda cum floribus ⁊ palmis. tercia cũ crucibꝫ et vexillis. q̄ omnia nullaten⁹ cre/denda sunt sp̄uali vacare misterio. Ut autem hec inuestigare valeamus Sciendũ est ꝙ sicut q̇dam Egregie ait. omnis anime rationalis profectus cōstat ex tribus. In obtinenda videlicet cordis mũdicia. cor/dis iusticia. cordis leticia. Primuȝ ꝑtinet ad puritatē. secundũ ad sanctitatem. tertium ad felicitatē In primo anima mũda/tur a vitio. in secundo ipsa dotaꝛ merito. in tertio ditatur p̄mio. Hoc est ergo qd̓ significare volunt tres iste ꝓcessiones principales atq; p̄cipue. In prima q̇dem ꝓcessione que fit cum lucernis significatur cordis illuminatio ac totius vite mundi/cia. In secunda q̄ fit cum floribꝫ ⁊ pal/mis notatur cordis iusticia que in duobꝫ consistit. vt videlicet in floribus fiat innouatio ꝑfectuũ. in palmis ꝑseuerantia meritoruȝ. in floribus instantia ꝓficiendi. in palmis ꝯstantia ꝑseuerandi. In tertia ꝟo que fit cũ crucibus ⁊ vexillis designaꝛ cordis leticia. Sed quō potest esse cũ cruce leticia. Certe ī cruce caro affligiꝛ vt spiritui obediēs mortificeꝛ. Uexillũ ꝟo in victorie signum extolliꝛ. et supra ip̄m etiam qui portat cũ leticia in altum leuatur In cruce igiꝛ carnis mortificatio. ī vexillo intelligiꝛ mentis eleuatio seu mentis alienatio. Mentis eleuatio in eo ꝙ vexillum in alta extolliꝛ. mētis alienatio in eo ꝙ a portatore supra portātē leuaꝛ. Magna ergo sunt harũ ꝓcessionũ misteria nec ea hic explicāda suscepimus. sed de p̄ma solum ꝓcessione nobis sufficit si paꝝ aliquid dicere valeamus. Cum ergo illam ꝓcessionem cordis mũdiciā significare dixerim⁹ cur eam in festo purificationis Marie celebramus. que siue ꝯcipiendo siue ꝑturiēdo. nec cordis nec carnis immundiciā cogitationisq; maculam ꝯtraxit. ac ideo ipsa omnino purissima. nec purificari debuit. nec in hac parte legis precepto subiacuit. Sed questionis huius solutioneȝ facili⁹ inuenimus. si ad famā potius q̄ȝ ad virginis conscientiā attendamus. Ab omnibꝫ nanq; qui eam peperisse sciebant ⁊ sine virili semine de sp̄ũsancto concepisse nesciebant p̄uaricatrix legis diceretꝛ si purificationis obseruantiā preteriret que ꝓleȝ ge/nuisset. Hanc itaq; p̄uaricationis notam a sua fama detersit. in eo ꝙ legem illā cui nihil debebat impleuit. iuxta illius exem/plũ qui circumcisionis legeȝ seruauit. q̇a vt ipse ait. non venerat legem soluere sed adimplere. Juxta hoc ergo exemplũ multa expedit p̄ter debitum. modo facere. mō omittere. vt false suspitionis notam possumus vel preuenire vel p̄mere. Si igiꝛ tanto studio purgāda est fama a suspitio/ne falsa. q̄ȝto magis ab infamia vera. ⁊ si sa/tagendum est ad emundationē fame. multo amplius ad purgationem conscientie.

Omni ergo tempore sȝ in ipsa maxime purgationis festiuitate lucernas portare monemur. vt ipso lumine nō solum manifesta sed occulta dedecoris diligenter q̄rere et inuestigare. arguere ⁊ accusare. damnando flere ⁊ flēdo purificare valeamus.

Hec est itaq; prima processio que fit ꝓ cordis mundicia ⁊ consciētie purgatione per quam venitur ad secundam que fit ꝓ cordis iusticia ⁊ sanctitatis adeptione. ac deniq; ad terciaȝ que fit ꝓ cordis leticia ⁊ felicitatis cōsummatione hic in spe ꝑ gratiam. ⁊ in re. deinde per gloriam Quā ip̄e prestare dignetur qui gratie ⁊ largitor est christus. regnans cũ patre et sp̄ũsancto ꝑ omnia secula seculorũ Amen.

Explicit tractatus super tribus euan/gelij canticis cōpilatus a reuerendissimo in christo patre dn̄o Petro. episcopo Cameracensi. ac sancte romane ecclesie car/dinali. Cuius anima per dei misericordiam requiescat in pace Amen.

Epylogus de quadrū. exer. spūali

Incipit epylogus de quadruplici ex/
ercitio spūali editus a predicto Petro de
Aillyaco.

Anima deuo
ta cupiens ad diuinā con
templatiōem spiritualiter
exerceri. tria dz circa hanc
exercitationē specialit᷑ me
ditari. Primo eius ortum effectiuū a quo
deriuatur. Secundo eius obiectum mo
tiuum circa quod versat᷑. Tercio ei⁹ fru/
ctum refectiuū ad quem ordinat᷑. Pri
mo mentalis exercitatio si salutifera cē de
bet. ab illo effectiue ortum habet de q̄ di/
citur. Omne datū optimū ⁊ omne donū
pfectum desursum est descēdēs a patre lu
minū. Ideo merito in eius exercitationis
initio ille inuocandus est a quo omne bo
num originaliter pgreditur. p quem om̄e
bonū exemplariter pducitur. ad quez oē
bonum finaliter reducitur. Et hec est in/
effabilis trinitas. pater fili⁹ et spūssanct⁹.
Quapropter anima deuota diuine cō
templationis amore succensa. flectere de/
bet genua cordis ⁊ corpis ante thronum
beatissime trinitatis p orationē humilem
tria sapienter et pseueranter postulando.
Prīo di pr̄is ↄfortantē potētiā. ne labore
depssa decūbat. Scdo dei filij regulantē
sapiētiā. ne errore seducta deuiet. Tercio
dei spūssancti cōsolantē clementiā. ne te/
dio deuicta deficiat. Secūdo post hu
milem inuocationē ⁊ flebilē implorationē
diuine potentie. sapiētie. atq3 clemētie ani
ma deuota conuerti debet ad huius pie ⁊
salutifere mētalis exercitationis obiectū
quod est quadruplex ꝭm ꝙ mens deuota
circa quattuor spūaliter exercetur. Pri/
mo circa interiora. Secundo circa exte/
riora. Tercio circa inferiora. Quarto cir
ca superiora. De quibus ordīe congruo
breuiter psequemur. Tercio si hec mē/
talis exercitatio digne ⁊ laudabiliter exe/
quat᷑. eius fructus est felicitas eterna. Nā
omnis exercitatio q̄ ad hunc fructū fina/
liter non ordinatur. sterilis ⁊ infructuosa
merito reputatur. cum in illo fructu solo
sufficientissima ⁊ plenissima habeatur mē
tis refectio. quando videlicz deus fiet vo
luntati multitudo pacis. rationi plenitu/
do lucis. memorie ↄtinuatio eternitatis.
Hijs ergo p̄suppositis premissa quat/
tuor exercitia ad p̄dictū felicitatis fructū
ordinata particulariter exequamur.

De pmo exercitio.

Primum exercitiū tuū o anima de
uota esse debz circa interiora. hoc
est circa te et ea q̄ in te sunt. Mul
ti nanq3 valde multa sciunt sed seipsos ne
sciunt deum q̄rentes per exteriora. deserē
tes sua interiora. Sed a te tua considera/
tio inchoet. ne frustra extēdaris ad aliena
te neglecta. ideo ab exteriorib⁹ ad interio/
ra redeas Ab inferioribus ad supiora cō
scendas vt cognoscere possis vnde sis. q̄d
sis. vnde venis ⁊ quo vadis. vt sic per co/
gnitionem tui ascēdas ad cognitionē dei.
Redde ergo te tibi. ⁊ si non semper. saltem
interdum. ⁊ per ↄtemplatiōis radium ad
tue conditionis considerationē te conuer
te. Circa quam tria precipue diligēter cō
sidera. Primo q̄3 generose ⁊ mirabiliter a
summo artifice formata sis per naturam.
Secundo q̄3 viciose ⁊ miserabiliter a tua
volūtate deformata sis per culpam. Ter
cio q̄3 amorose et misericorditer a diuina
voluntate reformata sis per gratiam.
Circa primum recognosce anima mea
q̄3 mira ⁊ inestimabilis ē dignitas tua. q2
facta es non solum vestigium trinitatis s3
ymago per memoriaz qua deum recolis.
p intelligentiā qua deum conspicis. p vo
luntatem qua deum concupiscis Expgi/
scere igitur ⁊ lauda anima mea dominuz.
⁊ in eo exulta et gaude. q2 insignita es dei
ymagine. decorata similitudīe. particeps
ratione. capax beatitudinis eterne. alijsq3
pluribus prerogatiuis naturalibus mi/
rabiliter adornata.
Circa secundū cum verecūdia et rubo
bore considera ꝙ p̄dictam dignitatez tuā
modicum aduertisti. Sed heu infelix et
misera dei tui ymaginē reformasti ipsum
q3 pro p̄dictis beneficijs suis non digne
glorificasti. benedixisti. adorasti. s3 irreue
renter ad deum. vane ⁊ negligēter ad teip
sum. iniuste ⁊ nequiter ad pximum tēpus
vite tue non solū inutiliter sed damnabili
ter ↄsumpsisti. Erubesce igit᷑ et ptimesce.
quia tanto maior et grauior est culpa tua
quāto dignior et nobilior est natura. Tā
to maior est offensa quāto maior est illi⁹ q̄

offendit excellentia. Tanto peior est iniu/
ria quanto maiora fuerint illius cui iniu
riam irrogasti beneficia. Circa terciū
diligenter ⁊ reuerēter attende ꝙ mira dei
potentia. ꝙ alta sapiētia. ꝙ profunda cle/
mentia sis per gratiam ⁊ gratuitam mise/
ricordiam reformata. Cōsidera qualiter
christus per beneficium redemptiōis te a
peccato originali liberauit. quo eras bo/
nis naturalibus ⁊ spūalibus spoliata. po
testati principis tenebrarū subiugata. a ce
lesti patria exulata. Ipse xp̄o mori voluit
vt viueres. seruire vt regnares. exulare vt
repatriares. Expgiscere igitur ⁊ vide qua
liter pro te deus illudit vt honoreris. In
nocens flagellatur vt consoleris. Iustus
crucifigitur vt libereris Agnus immacu
latus occidit vt epuleris. Sanguis ⁊ aq̄
de latere lanceati emittitur vt poteris.

Contemplare adhuc qualiter per gra/
tiam diuine miserationis sis non solum a
peccato originali sed etiam actuali mise/
ricorditer liberata. Aduerte quanto tēpo
re diuina gratia te in peccatis tuis tolera
uit. quanta longanimitate ad penitentiaꝫ
te vocando expectauit. quot et quātos an
te tuam conuersionem pro peccatis suis
condemnauit. qualiter sepe quando erra
bas reduxit te. quādo cecidisti erexit te. qn̄
stetisti tenuit te. quando iuisti duxit te. q̄n
do ad eum venisti suscepit te. Pro tantis
xp̄o beneficijs nihil ē qđ retribuere possis
nisi ꝙ vere illum diligas qui tam gratui/
te dilexit te. Diligite ergo eum dulcit. pru
denter ⁊ fortiter. Dulciter vt amore illius
omnis amor extraneus tibi vilescat. pru/
denter vt amor tuus in eo solo cōtinue in
ardescat. Fortiter vt tua fragilitas om̄ia
dura et aspera pro eo gaudenter sustine/
at.

De secundo exercitio.

SEcundū exercitium tuum esse de
bet ad exteriora vt contempleris ea
q̄ extra ⁊ iuxta te sunt. hoc est mun
dum istum sensibilem. vt ipsuꝫ ⁊ omnia q̄
in eo sunt despicias. ⁊ ex hoc in amorē di/
lecti tui amplius iardescas. Et circa h̄ tria
sunt tibi precipua meditatione reuoluen
da. Primo ꝙ instabilis sit mundana opu
lentia. Secundo ꝙ mutabilis sit mūda/
na excellentia. Tercio ꝙ miserabil' sit mū
dana gloria. Ecce mundi huius ama/
tores nundinas huius seculi perābulant
ꝓpter tria. Alij diuicias. alij honores. alij
gloriam querentes. Sed quid dicam de
diuicijs que cum labore acquirunt. cū ti/
more possident. cum dolore amittuntur.
Quid de honore referam. Nunq̇d in ho/
nore sine dolore. in prelatiōe sine tribula/
tione. in sublimitate sine labore quis esse
poterit. Quid de gloria Nihil aliud est ni
si quedam vana auriū inflatio que sepius
detractionis ⁊ inuidie semina prebet. Ni
hil itaqꝫ seculo rebusqꝫ seculi fugatius q̄s
cū tenere cupimus amittimus. Nihil igit
vere bonum est nisi qđ ꝑpetuū est. Tu
ergo si recte sapis desine sequi q̄ consequi
miserrimū est. que possessa onerant. ama/
ta inquinant. amissa cruciāt. Tu itaqꝫ re/
linque hec oīa ꝓpter eum q̇ est sup oīa. Ce
tera creatura tibi vilescat vt creator. ī tuo
corde dulcescat. quia cor mundū nō cum
secl'o īmundo sed cū deo et in deo ē iocun
dum. Erubesce itaqꝫ cōsolari in ceno que
es de celo. erubesce in minimis dlectari q̄
non potes nisi in summis satiari.

De tercio exercitio.

TErcium exercitiū tue ꝯsideratōis
esse debet circa inferiora. vt prius
infra et sub te salubriter descēdas
⁊ discas tuū sponsum timere anteqꝫ inci/
pias suū secretū ꝯtemplatōis cubiculum
introire. Tria xp̄o sunt inferiora ad que
ꝯsideranda debes principaliter intende/
re. Primo ad mortis ineuitabilē neces
sitatē vt ingemiscas. Secundo ad diuini
iudicij infallibilē veritatē vt cōtremiscas
Tercio ad penarū infernaliū iintolerabi
lem asperitatē. vt expauescas. Conside
ra ergo primo feruenter ⁊ frequēter reuol
ue ꝙ mors nō pōt declinari. hora mortis
nō pōt certificari. tp̄s a deo p̄finitū nō p̄t
immutari. nostrū viuere nihil aliud est ꝙ
ad mortē trāsire O igit vita p̄sens ꝙ mul
tos decipis que dum fugis nihil es. dum
videris vmbra es. dum exaltaris fumus es
quam cum dolore intrauimus. cum labo
re transimus. cum timore exituri sumus.
In qua triplici incommodo laboramus
quia faciles sumus ad seducendum. debi
les ad resistendum. fragiles ad operāduꝫ
Ideo in huius vite tempore inutiliter vi
uitur. nisi ad comparandū meritum quo
in eternitate viuatur.

Cōsidera secundo ⁊ cum timore et tre/
more diligenter aduerte quid erit de te in
die nouissima. quid fiet đ te in extremo iu
dicio. quando hinc erūt peccata accusan
tia. inde terrens iusticia. subtus horridu3
chaos inferni. supra iudex iratus iusti iu
dicij. intus conscientia vrens. foris mun
dus ardens. Heu heu si tunc vix iust⁹ sal
uabitur. peccator ⁊ impi⁹ vbi parebit Si
ue ergo dormias siue vigiles semꝑ in au/
ribus tuis illa horrenda tuba resonet. sur
gite venite mortui ad iudiciu3. Nunꝗ ex
cidat a memoria tua. Ite maledicti in ig/
nem eternum. Et venite benedicti patris
mei percipite regnum quod vobis para/
tum est ab origine mundi. O due voces q̄
rum nihil horribilius vna. nihil altera io
cundius. Cōsidera tertio et horreas re
proborū tormenta. et ꝗ sint varia. ꝗ aspe
ra. ꝗ intolerabilia prudenter attende. ibi
ignis ardens. ibi frigus rigēs. vermis im
mortalis. fetor intolerabilis. ibi ardor flā
marum. dolor vermiū. fletus ⁊ stridor dē
tium. lachryme oculoru3. vbi mors opta/
bitur sed nō dabitur. quia quibus in hoc
seculo vita offertur ⁊ nolūt accipere. in in
ferno querent mortem ⁊ non poterunt in
uenire. Ideo ad districti iudicis iusticia3
ꝑtinet vt nunꝗ careant supplicio quoru3
mēs in hac vita nunꝗ carere voluit pec/
cato. Sed ve ve ⁊ iterum ve illis. quia cū
terribilis sit gehenna. terribilior erit faci/
es iudicis irata. sed omniu3 terribilissima
erit a facie beatissime trinitatis elongatio
eterna. O igitur quante ammiratiōis est.
ecce sponsus venit. quante dulcedinis. q̄
parate erant intrauerunt cū eo ad nupti/
as. quante amaritudinis. et clausa est ia/
nua.

De quarto exercitio.

q Uartum tue speculationis exerci
tium esse debet ad suꝑiora vt mēs
tua per premissa non solum turbe
tur ⁊ terreatur aduersis. sed alliciat̃ ꝓmis
sis ⁊ prosꝑis consolet̃. Sed vt ad superi/
ora celestia et eterna conscēdas. purga in
tellectum a vanis ⁊ inutilibus fantasijs. a
rationibꝫ curiosis. ab occupationibus ex
traneis. Purga etiam affectum a culpa. a
culpe sequela. a culpe occasione vł causa.
Erige itaqꝫ intellectum. dilata affectū.
⁊ dic deo tuo. Fac me precor domine de
gustare ꝑ affectionē quod intelligo per ra
tionem. Fac me sentire per amore3 quod
sentio per cognitionē. Fac me exardesce/
re amore ⁊ desiderio superne vite sancto/
rum. vbi actio non laboriosa. requies nō
desidiosa. vbi vita sine defectiōe. laus tua
sine cessatione. Fac me nunc in spe et tādē
in re degustare illud gaudium quod nec
oculus in hac vita ꝑfecte vidit. nec auris
audiuit. nec in cor hominis ascendit.

Gaudeat igitur ⁊ exultet anima deuo/
ta ⁊ mercedē laboris sui consideret. que re
uera tam multa est ꝙ non potest numera
ri. tam magna ꝙ non potest mēsurari. ta3
preciosa ꝙ non potest estimari. tam copio
sa ꝙ non potest terminari Que licet quo/
dāmodo possit generaliter exprimi. vix tñ
potest nisi balbutiēdo particulariter đcla
rari. cum in eius cōsideratiōe mens pene
deficiat pre admiratōe. Quid ḡ đ gaudio
illo dicturus sum quod erit intus ⁊ extra
subtus ⁊ supra. circum et circa. Uide igit̃
⁊ deuota mente ꝑtracta. qualiter illi bea/
ti spūs qui p̄sentis vite miseria3 euaserūt
ꝗuis interius ab eterni solis splēdore nū
ꝗ radiū sue ꝯtēplationis auertāt. tñ qñqꝫ
ad exteriora ⁊ inferiora se ꝯuertunt Et in
hijs gaudēt ex triplici causa. Primo q2 tā
impios ⁊ crudeles hostes. vic3 mundum
carnē et dyabolū per diuinam potentiam
suꝑarunt. Scđo q2 oēs defectus ⁊ pecca
ta vel ꝑ diuinā sapientiā vitauerūt. vł du
dum ꝯmissa correxerūt. Tercio. q2 tam la
mentabiles ⁊ interminabiles cruciatus ꝑ
diuinam clementiā euaserūt. S3 ꝑua
sunt hec ⁊ q̄si nulla in ꝯpatiōe ad illa gau
dia q̄ beate anīe ꝑcipiunt ex his q̄ iuxta se
sunt. Attēde ḡ locū speciosum. videlic3. ce
leste palaciū quē tibi diuina sapientia edi
ficauit. Attende victū deliciosum. videl3.
celeste deliciarū omniū ꝯuiuium. ⁊ bono
rū oīum thesauꝝ. quē tibi eterna potentia
congregauit. Attende collegiū famosum
videlic3 ꝯgregationē scōꝝ angeloꝝ ⁊ oīm
spirituū btōꝝ cū q̄ de diuīa clemētia mēs
tua eternaliter exultabit. O gloriosa ci
uitas dei vbi vita sine morte. iuuēt⁹ sine se
nectute. lux sine tenebris. pax īꝑturbabił.
vbi angeli iubilātes. ꝟgines chorizantes.
apłi psallētes. martyres tripudiātes. ꝯfes
sores laudātes. pr̄iarche ⁊ ꝓphete iocūdā
tes. oēs sancti pariter deum venerantes.

84

Ubi tam ꝑfecte caritas omnium vt vnus-
quisq; tantū gaudeat de alteriꝰ bono q̃n-
tū gaudet de ꝓprio. Audisti gaudiū fu-
turū de his que sunt extra ꝛ que sunt iux-
ta te. audi nunc de his q̃ sunt intra te Nō
eīm remunerabit̄ iu corpore ꝛ mēte. et isto
rum eterna et inseꝑabili vniōe. Sicut ꝓo
corpus nostrum ex quatuor element̄ cō-
ponitur. sic ibi quatuor dotibus adorna
tur. Terra tunc habebit eternā immorta
litatem. Aqua oīmodam impassibilitatē.
Aer maximā agilitatem. Ignis splendi-
dissimā claritatem. Et sicut ibi animus ꝑ
fectissime obediet creatori. sic corpus suo
obtemꝑabit motori Ibi habebit vigorez
impassibilitatis. splendorē claritatis. ap-
titudinez subtilitatis. promptitudinē agi
litatis. Ibi oculus videbit decorem speci
osissimū. Gustus sentiet saporem dulcissi
mū. Olfactus odorabit odorem suauissi
mū. Tactus amplexabit̄ obiectum delici
osissimū. Auditus inmutabit̄ ꝑ sonū io-
cundissimū. Ibi dum mens in exultatio-
nem rapitur. lingua in canticū laudis ele
uatur. O quantū gaudebit animus cum
resumpserit tale corpus. non quale cū in
genti dolore sustinuisti. ꝛ cum magno cer
tamine deuixisti. vt merito diceres. Quis
me liberabit de corpore mortis huiꝰ. Sz
tale quod tibi erit in ꝯtemplationis sola-
cium ꝛ felicitatis augmentū. Sed quia
illud solum verum gaudium quod nō de
creatura sed ꝺ creatore concipitur. cui o-
mnis comparata aliunde iocunditas me
ror est. ꝛ omnis suauitas dolor est. postre
mo omne quod delectat molestū est. ideo
per premissa omnia ad tuum auctorē dili
gendum excitaris tanq̃ ꝑ gaudium acci-
dentale. sed finaliter quietaris per gaudi-
um essentiale. quod licet īeffabile sit. ex tri
bus tamen principaliter in beatis spiriti-
bus creditur ꝓuenire. Primo gaudēt
delectabiliter in perfecta et clarissima di-
uine claritatis contēplatione. Secundo
gaudent dulciter in melliflua et suauissi-
ma diuine bonitatis degustatione. Ter-
cio gaudent sempiternaliter in tranquil-
la ꝛ secretissima diuine maiestatis comꝓ-
hensione. Hec autez tria tribus anime
viribus correspōdent. Primo per prime
veritatis contemplationē vis rationalis
illuminatur. Secundo per summe boni
tatis dilectionē vis concupiscibilis satia
tur. Tercio per eterne maiestatis compre
hensionē vis irascibilis q̇etatur Tūc
ergo implebit deus in bonis desideriū tu
um cum a ratione omnis error. a volūta-
te omnis dolor. a memoria omnis timor
recesserit. ꝛ successerit illa quam speramꝰ
mira serenitas. plena suauitas et eterna se
curitas. O igitur q̃z digne dictum est ꝺ te
deus meus Melior est dies vna in atrijs
tuis super milia. imo si non liceret in te de
lectari nisi sola vnius diei hora aut breuis
sima hore mensura ꝓpter hoc solum innu
merabiles huius vite anni transitorij de
licijs temporalibꝫ pleni. essent penitꝰ me-
rito contemnendi Oro itaq; domine deꝰ
meus vt cognoscam te. diligam te. ꝛ eter-
naliter gaudeam de te. ꝛ si hic non possim
ꝑfecte. saltem crescat in spe gaudiuz meū.
vt in te et de te finaliter sit plenum.

Hec premissa quatuor mentis exerci-
tia sicut deriuant̄ a christi doctrina sic fi-
gurantur in cruce dominica. vt in eis in-
telligatur esse crux quedam salutifera q̃t-
tuor finibus terminata. in qua anima de-
uota cum christo sponso suo debz iugiter
pendere meditādo. Cuius crucis primū
brachium tendit ad regionem orientalez.
secundū ad occidentalem. tertium ad aq̇
lonarē. quartum ad meridionalez. in q̇bꝫ
non corporaliter sed spūaliter ꝑegrinādo
debet anima sponsum suū querere ꝛ con-
templādo inuestigare vt dicere possit cuz
sponsa. Quesiui quem diligit anima mea

Licet autē sancti doctores de his plu-
ra scripserint. ex quoꝝ dictis egregius do
ctor Bonauentura quendā dyalogū vti
lem compilauit. hec tamen pauca ex plu-
ribus compendiose sub epylogo collecta
sunt ad eruditionē et exercitationē simpli
cium. A quibꝫ pro qualicūq; labore meo
orationū suarū postulo suffragia. vt sic tā
dem per hec exercitia spiritualia ad illius
ꝑducamur gaudia sempiterna. qui est de
us benedictus in secula seculorū. Amen.

Explicit epylogus ꝺ quadruplici exer
citio spirituali a domino Petro de Ailly
aco. Cameracensi episcopo.

Tractatus de.xij.honoribus ioseph

Tractatus Petri de ailliaco episcopi cameracensis de duodecim honorib9 sancti Joseph.

f J colligimus in vnum q̄ sparsim de sancto Joseph euāgelica scriptura cōmemorat.inueniem9 ꝑfecto eū m'ltꝫ priuilegijs magnisqꝫ laudū ꝑconijs ꝯmēdatū. Propt' q̄ sctā mater ecclesia solenne festiuitatis gaudiuꝫ de eo merito celebrare credenda ē. Igit' iā aggrediamur sancti hui9 venerāda honoꝝ insignia.⁊ ea quib9 possumus laudib9 prosequamur.

p Rimus ei9 honor est.ꝙ ex nobilissima stirpe regia ꝓpagat'. Testat' h̄ euangelista Matth. q̄ librū generōnis Jhesu xp̄i filij dauid ab abrahaꝫ inchoans.in cui9 semine omniū gentiū benedictio promissa est.ꝑ intermedias patriarcharū ꝓphetaꝝ ac regū generatōes vsqꝫ ad Joseph ꝓgrediēdo describit. ita ꝯcludēs. Jacob aūt genuit ioseph viruꝫ marie de q̄ natus est ih̄us qui vocat' xp̄s. O vera ⁊ virtuosa nō vana ⁊ ventosa nobilitas. Nascitur Joseph ex nobili semīe.nō quocūqꝫ. sꝫ ex alto semine regis.nō cuiuscūqꝫ. sꝫ ex benedicto semine dauid. illius nobilissimi filij patriarchaꝝ ꝑcipui ⁊ eximij ꝓphetarum sanctissimi ac beatissimi regū.

s Ecundus sancti hui9 honor est qđ nō solū matris dei. sed etiā filij dei verus ꝯsanguine9 appellat'. Cur h̄ diximus9. Quia nascit' ioseph ex semīe dauid ex quo nascit' maria mater dei.regina celorum.dn̄a angeloꝝ. Ex quo etiaꝫ de maria nascit' xp̄s filius dei rex regū a dn̄s dn̄antium. Ideoqꝫ xp̄s fili9 dauid dicit'. q2 filius marie que ex semine dauid nascit'. in q̄ xp̄s maria ⁊ ioseph vera ꝯsanguinitate iungūtur. Vn̄ cū Lucas euāgelista dixisset.missus est āgel9 Gabriel ad virginē despōsatā viro. cui nomē erat ioseph.subiūxit.de domo dauid.qđ nō tantū ad ioseph.sꝫ ad mariaꝫ ꝑtinet.quia iuxta legis ꝑceptū. ioseph mariā vxorem de domo sua ⁊ familia duxerat. Ideo xp̄us veraciter ex semine ⁊ consanguinitate dauid natus est.quia icorrupta mater eius verā de stirpe dauid originem traxit.

t Ertius honoꝝ ē ꝙ sacratissime virgini matri dei matrimonialiter desponsat'. Nā vt iam ꝯmemorauim9 ioseph virū marie. ⁊ mariā sponsaꝫ ioseph sancti euāgeliste fuisse ꝯfirmāt Quod idđ dictū est.nō q2 ioseph virili more huic spōse carnalit' copulat9.sꝫ quia virtuoso amore sibi sacramentalit' iunct9 fuerit. fuitqꝫ inter eos vere sacrū matrimoniū.licet nō extiterit carnali copula consummatum. O priuilegium singulare. Solus Joseph in domo Dauid.tantaqꝫ familia. ad tam sanctum cōiugiuꝫ dignus eligitur. solus deo approbante idone9 iudicat' Sed quo signo quoue miraculo.de diuīa ip̄ius electōe cōstiterit. Hic tacendū esse arbitramur.cū et hoc ab euāgelistis taceat'. Nos aūt nō apocrifa.sed sola hic euangelica testimonia ꝑsequimur.

q Uartus honor est.ꝙ sanct9 hic spōsus virginitatis titulo decoratur. Sane iam desponsata fuerat maria ioseph.qn̄ euangelista teste missus ē āgelus ad virginē. Cui cuꝫ ille diceret.ecce cōcipies ⁊ paries filiū.respondisse legitur. Quomodo fiet istđ qm̄ virū nō cognosco id est nūq̄ꝫ cognoscere ꝓpono. Igit' ⁊ sponsa erat ⁊ virgo. Et ꝯsentiēte sponso ꝑpetue virginitatis ꝓpositū obseruabat. Vn̄ vera sanctoꝝ patrū tradit auctoritas.nō solum mariā sed etiam ioseph apud se disposuisse virginitatē seruare.nisi de9 alit' iuberet. eosqꝫ sic ꝯsensisse in ꝯiugalē societatē. vt vterqꝫ de altero reuelante spū̄sancto intelligeret.ꝙ virginitatē seruare vellet nisi de9 alit' inspiraret. Sicut ḡ diuino ꝯsilio in ꝯiugalem societatē ꝯsenserāt. sic virginitatē suā ordinationi diuine cōmiserant. Et h̄ secretum voti ꝟginalis ꝓpositū.sibi mutuo verbis postea expresserūt.⁊ ambo in virginitate diuine inspiratōi obediēdo ꝑmanserūt. O igit' sancta ⁊ deo grata virginalis cōiugum societas. O q̄ꝫ venerādus est sanctus iste sponsus ⁊ virgo.qui sponsaꝫ virginē a deo sibi ꝯmendatā intemeratā ꝟuauit.quā postea eo vt credit' mortuo.fili9 ī cruce moriendo. virgo matrē virginē discipulo virgini ꝯmendauit. Qua in re xp̄s quantū ioseph dilexerit patenter edocuit. dū ad specialem curam custodiamqꝫ matris sue. ei discipulum quem plurimum diligebat.in mortis sue testamēto ꝯstituēs subrogauit.

q Uintus honor est ꝙ nõ solũ ad vir-
ginis matris sꝫ etiã ad filiũ ei⁹ obse-
quia singulariter deputatur. Hec
eñ vna ratio est.quare despõsat maria io-
seph. Nã put sanctoꝝ patrũ traditõe doce
mur.vltra generales causas ꝯiugij.huius
desponsatõis quedã cause speciales fuisse
dicunt.videlicet vt dyabolo part⁹ virgine⁹
celaret.vt Joseph esset testis castitatis.de
fendens eam ab infamia suspitionis.ne vt
adultera iuxta legẽ mosaycã dampnaret.
Postremo quãtũ ad h̃ ptinet qđ loqmur.
vt nõ solũ mater.sed etiã filius eiusdẽ ma-
tris ⁊ virgĩs.hui⁹ sponsi solatio sustentare
tur ⁊ obseq̃o foueret O mira res. Joseph
suo sustentat ⁊ fouet auxilio.eũ qui susten-
tans ⁊ fouens oĩa.vniuerso p̃sidet mũdo.
Quod vtiqꝫ factum est non solum dum
puer Jhesus ministerio Joseph siue in e-
giptum eundo siue inde redeundo trans-
fertur.sed dũ toto ĩfantie ac pueritie decur
su.ab eo paternaliter educat. Uñ ihs euã-
gelio teste putabat fili⁹ ioseph. Nõ ideo so-
lum qꝛ spõsus erat marie.sꝫ etiã qꝛ sibi oĩa
paterni amoris signa ⁊ obsequia videbat
pbere. Quãobrẽ absqꝫ vlla temeritate pia
fide credendũ est sanctũ ioseph xp̃m pueꝝ
sepenumero suis tractasse manibꝫ.gestasse
brachijs.⁊ nutricis more iter suaues am-
plexus dulcia oscula sacris eius labijs im
pressisse. Uñ si in Johãne baptista venera
mur.ꝙ xp̃m digito monstrauit.aut in ior-
dane lauit.si in Johãne euãgelista ꝙ in ce-
na supra pectus dñi recubuit.valde in Jo
seph venerandũ.est ꝙ xp̃m corꝑaliter tam
sepe tanqꝫ familiariter ⁊ obsequiose tracta
uit.

s Extus honor est.ꝙ ei tanq̃ꝫ celesti
secretario secretũ incarnatõis xp̃i
mysteriũ a deo ꝑ angelũ reuelatur.
Hoc eñ pñs missus Gabriel angel⁹ iam d
spõsate virgini nũciauit. Ecce inq̃t ꝯcipi-
es ⁊ paries filiũ.⁊ vocabis nomẽ ei⁹ Jhesũ
Nec solũ humane sꝫ etiã diuine generatio
nis archanũ patefecit dicẽs. Hic erit ma-
gnus ⁊ filius altissimi vocabit. Modum
quoqꝫ quo ex ea de⁹ ⁊ dei fili⁹ nõ humanit⁹
sed diuinit⁹ fieret hõ.subiũxit. Spũs sctũs
inq̃t supueniet in te.⁊ virt⁹ altissimi obũbra
bit tibi. Quod eñ ex te nascet sanctũ voca
bitur fili⁹ dei. Sꝫ h̃ magnũ multiplexqꝫ se
cretũ diuinũqꝫ mysteriũ sponso suo virgo
celauerat.⁊ q̃ angelo humiliter respõderat
ecce ancilla dñi fiat mihi scđm verbũ tuuꝫ
etiã oĩa que circa h̃ spũssctũs facere dispo-
suerat.humiliter expectabat. Postea ĝ ipsi
sponso ab eodẽ vt credit angelo.xp̃i incar-
natio reuelat. Quod euãgelista Matthe⁹
ita psequit. Xp̃i inq̃t generatio sic erat. Cũ
esset despõsata mater Jhesu maria ioseph.
anteq̃ꝫ ꝯuenirent.inuenta est in vtero hñs
de spũsancto. Qđ aũt ait.anteq̃ꝫ ꝯuenirent.
Lucas euãgelista manifest⁹ aperit.dicens
ꝙ postq̃ꝫ discessisset ab ea angel⁹ exurgens
maria abijt in montana cũ festinatõe in ci
uitatẽ iuda.⁊ intrauit in domũ Zacharie.
Hoc est eundo ad opidũ.in q̃ ipe Zachari
as dicit habitasse.quarto miliario a Jhe-
rusalẽ.per illã ciuitatẽ verisimilit̃ transisse
credit. Que ciuitas iuda dicit.nõ rõne tri
bus.cũ essꝫ de tribu beniamin.sed ratione
regni.cuius ipa caput fuisse ꝑhibet. In il-
la ergo domo Maria salutauit Elizabeth
matrẽ iohãnis.⁊ exultauit infans in vtero
eius. Ipa quoqꝫ mariã magno cũ honore
suscipiens.eã matrẽ dñi sui.⁊ beatam vera
citer ꝓphetauit.⁊ tunc edidit maria canti-
cum dicens. Magnificat anima mea do-
minũ. Et exultauit spũs me⁹.in deo saluta
ri meo. Mansit autẽ maria cum illa quasi
mensibꝫ tribus. O benedicta et vere beata
societas.nõ vtiqꝫ ociosa.sed obsequiosa in
dei laudibꝫ ⁊ bonis operibꝫ occupata. Mi
nistrasse eñ credit maria cognate sue.vsqꝫ
quo pareret. Unde ⁊ in libro iustoꝝ legit.
eam pmo de terra.natũ Johãnẽ subleuas-
se. Postea vero reuersa est maria in domũ
suã in ciuitatẽ nazareth Hoc ẽ ergo ꝙ mat
theus p̃dictis omissis breuiter ait. Anteq̃ꝫ
ꝯuenirent.id est postq̃ꝫ maria cũ elizabeth
manserat.postq̃ꝫ in domũ suã redierat.an
teq̃ꝫ ipa ⁊ ioseph qui iudeoꝝ more despon-
sati fuerant per aliquot dies ante cohabi-
tationem assiduã.anteq̃ꝫ ipi conuentu ma
trimoniali pariter habitarẽt.anteq̃ꝫ simul
coniugalẽ societatẽ haberent.vel si placet
exponere anteq̃ꝫ conuenirent.id est per car
nalem copulã cohabitarẽt.nõ sic intelligẽ
dum est.quasi postea hoc modo conuene-
rint.sed simili locutione qua de aliquo di-
ci solet.anteq̃ꝫ penituerit morte preuentus
est. Uel intelligi potest anteq̃ꝫ conuenirẽt.
id est ante proximũ tp̃s quo nuptiaꝝ solen
nia celebrarent.inuẽta est a viro suo de spi

ritusancto in vtero habens Sed quia hoc de spiritu sancto esse nonduz ipse nouerat. Ideo mattheus subiunxit. Joseph autem vir eius cum esset iustus ⁊ nollet eam traducere. id est in ꝯiugem accipere. quasi ad sua transducere. vel eam publicare. detegere. seu diffamare. voluit occulte dimittere eam. Hec aũt eo cogitante. ecce angelꝰ domini in sompnis apparuit ei dicẽs. Joseph fili dauid noli timere accipe mariã coniugem tuã. Quod eṁ in ea natũ est. id est iaz conceptum. ⁊ in proximo nasciturũ. de spiritusancto est. Hoc est non humano ꝫ diuino opere. non virili semine. sed virtuoso spiritussancti spiramine incarnatum. Nec ei angelus solũ incarnationis. sed etiã future per eam humane salutis mysteriũ nunciauit. Pariet inquit filiũ. ⁊ vocabis nomẽ eius ihesum. Causam vero ⁊ interpretationem nominis subiunxit. Ipse eṁ saluum faciet populũ suũ a peccatis eoꝝ. Qđ cum solius dei ꝓpriũ sit. in hoc breui verbo magnum diuinitatis sacramentũ ihesum videlicet non purũ hominẽ sed verum deuz esse notauit.

Eptimus sancti huius honor est. ꝙ ipse iustus euangelico testimonio cõprobatur. Joseph inquit vir eius cũ esset iustus. Venerandũ sane de viro marie testimoniũ. Nihil tale de ioachiz nihil tale de anna parentibꝫ eius euangelium loquitur. licz ⁊ hĳ iusti ⁊ sancti fuerint a quibus oṁis iusticie ⁊ sanctitatis radix. origoqꝫ processit. pia fide credẽdũ sit. Nec parũ estimes quod ait. Cum esset iustus. ħ est eṁ. Cũ esset fide spe ⁊ charitate. oṁiqꝫ bonorũ morũ virtute. ac oṁi virtutũ honestate probatꝰ. In scripturis eṁ iusticie nomine. virtuose vite sanctitas generaliter accipitur. Hic tamen specialiter ex eo iustus dicitur. quia anteqꝫ angelo reuelante. mariam de spiritusancto concepisse cognosceret. noluit eam traducere. id est in coniugẽ ducere. vel vt greca littera habet. noluit eã ꝓpalare. sed voluit occulte dimittere eam. Qui locus expositione indiget. Cum esset inquit iustus. Quare iustus. Quia fide iustificatus. Quomodo fide iustificatus Sicut antiquus pater eius. pater multaꝝ gentium abrahã. de quo ait apostolus. Credidit abrahã deo. ⁊ reputatũ est ei ad iusticiã Joseph ergo iustus fuit. quia fideliter credidit. Sed quid credidit. Nõ vtiqꝫ vanas. ⁊ humanas superstitiones. sed veras ⁊ diuinas promissiones. que facte fuerant patri suo dauid. Ideo etiã angelus vocauit eum filiũ dauid. vt cognosceret qđ ꝓmissũ fuerat domui patris sui dauid. Quid promissum. Sane ꝙ de domo sua promissus in lege messyas nasceretur. Quomo nasceretur. Non de virili semine. sed de femina virgine. Cur hoc credidit. Quia deo credidit. cui cũ patre suo dauid dicere potuit Adhesi testimonĳs tuis dñe Adhesit quippe diuinis testimonĳs. adhesit testibꝫ ꝓpheticis. adhesit ⁊ credidit isaie ꝓphete. imo verius deo per prophetã dicenti Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filiũ. ⁊ vocabiꝉ nomẽ eiꝰ emanuel. qđ est interpretatũ nobiscũ deus id est inter homines homo deus Credidit ergo ioseph xp̄m deũ ⁊ hominez. de domo dauid ⁊ de virgine nasciturũ. Qua fide iustificatus vere iustus vocatus est. Eadem eṁ fide iustificamur credentes esse factum qđ ille credidit esse fiendũ. Sed quid ẽ cũ esset iustus ⁊ nollet eã propalare. voluit occulte dimittere eam. Sane cũ ipe iustus ꝑ iusticiã fidei crediderit xp̄m nasciturũ de virgine. ꝙ tamẽ de hac virgine nasceretur. nõ plene credidit. nec tamẽ penitus discredidit. sed inter vtrũqꝫ dubius. ne peccaret temeritate leuitatis. in hac certitudine diu prudenter deliberans cogitauit. Quid cogitauit. Cogitauit mariã de domo dauid ortam exisse Cogitauit se de eadẽ domo eã virginẽ accepisse. ⁊ a se intactã etiam inter suos iustos vtiqꝫ ⁊ sanctos eam sanctã ⁊ imaculatã seruasse. Non ergo temerarie p̄sumebat cogitare. eam esse adulterĳ culpabilem. quã sic seruauerat innocentẽ. ꝫ hãc rem admirãs. quid hoc esset. ⁊ vnde in vtero haberz. aut qualiter super hoc deus disponeret. dubius ignorabat. Ideoqꝫ inter hec quasi mediã eligens vitaz tanqꝫ iustus eam voluit dimittere. ne rei incognite consentiendo corã deo se reũ faceret. tanqꝫ pius eam noluit propalare. id est hoc noluit palam sed occulte facere. ne innocentẽ coram hominibꝫ proderet. ⁊ si palam fieret vt adultera puniretur Quia ergo ioseph hec iuste ⁊ pie cogitabat. ideo apparitione angelica consolatur. ⁊ propositũ suũ meliori consilio cõmutatur. quia oṁi suspitione adulterĳ. oṁiqꝫ dubietate relicta. ipe angelo re

uelante mariã de spiritusancto concepisse
statiz credidit.eamꝙ in coniugẽ euangeli/
sta teste.sine cunctatione recepit. Exurgẽs
inquit ioseph a sompno fecit sicut precepit
ei angelus dñi.⁊ accepit coniugẽ suã.id est
eaz que prius sponsa fuerat in vxorẽ duxit
Sicut ergo in ioseph ante reuelationẽ an
geli fuit pia iusticia.⁊ iusta pietas.sic postea
in eo nõ defuit humilis obediẽtia ⁊ obedi
ens humilitas.O igit sancte ⁊ iuste ioseph
quomodo de re tanta.tam noua.tam inau
dita.tam cito firmiter credis.⁊ vnico som/
pno tam certitudinaliter acquiescis. Non
credo inquis sompnio.sed angelo. Nec tã
tum angelo exterius dicenti. sed magis do
interius docenti. ⁊ cordi meo interna reue
latione huius rei certitudinẽ confirmanti
Tu ergo exemplo tuo nos cõfirma. tu ora
tione tua nos adiuua. ꝯfirma in nobis tue
certitudinis firmitatẽ.adiuua ĩ nobis no/
stre credulitatis infirmitatem.

Ctauus honor ẽ. ꝙ xp̃o nato hoc
o nomen ihesus.a deo sibi eternaliter
impositũ.⁊ ab angelo temporaliter
reuelatũ.a sancto ioseph hominibus solẽ/
niter publicatur. Audiamus quid de chri
sto nato Mattheus loquitur. Postꝗ̃ eniz
dixerat ꝙ ioseph accepit eam coniugem su
am.statim ne coniunx eius per carnalẽ co/
pulam crederetur subdidit. Et non cogno
scebat eam donec peperit filium suum pri
mogenitum. Et vocauit nomen eius ihe/
sum. Ubi ⁊ natiuitatem eius de virgine. ⁊
publicationẽ nominis eius in circũcisiõe
breuiter insinuat. Per hoc eniz qd̓ ait ⁊ nõ
cognoscebat eam donec peperit filiũ suuz
primogenitũ. Christum de virgine natuz
fuisse demonstrat Nec dicitur donec pepe
rit filium suũ primogenitũ.quasi postea eã
ioseph cognouerit. aut quasi alium filium
postea maria pepererit. Sed primogenit⁹
dicitur.id est ante quẽ nullus prior. sed nõ
post quẽ alius posterior. Naz ⁊ ante ⁊ post
talez ac tantũ partũ.decuit vt sponsus vir
go cum sponsa virgine permaneret. Per h̃
vero ꝙ de xp̃o nato subiungitur. Et voca
uit nomen eius ihesum. Huius nominis
impositio seu precedentis iam impositõis
publicatio.non statim post natiuitatẽ pue/
ri facta esse credẽda est. sꝫ octauo die. quo
circũcisio fieri lege moysayca mandabat.
Hec aũt que mattheus cõmemorat breui

ter.apertius Lucas exponit.ascendit inꝗ̃t
⁊ Joseph a galilea de ciuitate nazareth.in
iudeam ciuitatẽ dauid.que vocatur beth/
leem.eo ꝙ esset de domo dauid. vt profite/
retur cum maria vxore sua pregnante. id ẽ
vt iuxta edictũ cesaris soluendo tributũ.se
subditum romano ĩperio fateretur. Factũ
est aũt cum essent ibi.ĩpleti sunt dies vt pa
reret. Et peperit filiũ suũ primogenitum.
id est vnigenitũ. Jn lege enim primogeni/
tum dicitur om̃e qd̓ primo aperit vuluam
etiam si nihil aliud subsequatur. Euz ergo
pãnis inuoluit ⁊ reclinauit in presepio. q̃
non erat ei locus in diuersorio. Cuz enim
pauperes essent. propter frequentiã multi
tudinis que ibi conuenerat.nẽc ꝓpriam do
mũ habebant.nec in cõmuni loco habita/
culuz nisi presepiũ. vbi sepe recipientes di
uerterunt. O mira xp̃i ⁊ parentũ eius pau/
pertas.⁊ tamen veneranda huius pauper/
tatis humilitas.que ab angelis veneratur
a pastoribus angelo docente visitatur.a re
gibus stella ducente adoratur. Sed hijs
omissis veniamus ad id quod de impositi
one nominis Lucas prosequitur. Postꝗ̃
inquit consũmati sunt dies octo. vt circũ/
cideretur puer. vocatuz est nomẽ eius ihe/
sus.quod vocatum est ab angelo priusꝗ̃ ĩ
vtero conciperetur. Prius enim ante con/
ceptionem ipsi marie. deinde ante natiuita
tem ipsi ioseph ab angelo dictum est. voca
bis nomen eius ihesum. Postea vero ĩ cir
cũcisione hoc nomen fuit a parentib⁹ pub/
lice ⁊ solenniter declaratũ. O salutare no/
men. O nomen gaudiosuz.in quo magnũ
salutis gaudium nunciatur. Quorũ gau/
dium. Sane marie ⁊ ioseph gaudium sin/
gulare. qui hoc ab angelo meruerunt au/
dire. qui hoc primi mundo meruerũt pub
licare. Sꝫ tamen non solum eorum fuit h̃
gaudium.non solum huius aut illius ho/
minis.sed totius humani generis. nec so/
lum hominũ.sed etiam angelorum.dicen/
te angelo ad pastores. Ecce euangelizo vo
bis gaudiũ magnũ quod erit omni popu/
lo.q̃ nat⁹ est nob̄ hodie saluator q̃ est xp̃us
dñs. Et q̃ saluator idõ ihs.q̃ ihs saluator ĩ
terp̃tatur. Nec solum de hoc gaudio exul/
tauit angelus vnus. sed angelorum multi
tudo.laudantium deum ⁊ dicentium. Glo
ria in excelsis deo. Et in terra pax homib⁹
bone voluntatis. Gloria in celis.pax in ter

ris. Gloria in celis deo patri qui glorifica tur per filium. pax in terris hominib9. non omnibus. sed hominibus bone volũtatis. qr talibus pax facta est cum deo patre per fili um. Hoc igitur gaudiũ magnũ quod an/ gelus euãgelizauit pastoribus. sanctus io/ seph publice ꝛ solenniter omĩb9 euangeli/ zauit homĩb9. Unde nõ immerito eũ ꝑtho euangelistaz possumus nominare. quia in ter homĩes primus nomẽ euangeliste me/ ruit obtinere.

n Onus honor eius est ꝙ ipo presen te multa ꝛ magna ac mira nostre fi dei mysteria declarantur. Presens erat ioseph quando xp̃s nascebatur. quan do a pastorib9 mira de eo dicebantur. Nã cum ipsi postq̃ȝ angelorũ claritatẽ viderãt postq̃ȝ angelorum vocẽ audierant. venis/ sent in bethleez sicut Lucas refert inuene runt mariã ꝛ ioseph ꝛ infantẽ positũ in pre sepio. ꝛ mirati sunt de hijs que dicta erant a pastoribus ad ipos. Cur non mirarẽtur quando eis miranda dei miracula narra/ bantur. Mirabãtur. ꝛ ideo propter admi rari ceperunt philosophari ꝛ diuinitus cõ templari. Nam maria conseruabat omnia verba hec conferẽs in corde suo. Et si hoc de maria dicitur. quia hec omnia contem plabatur profundius. Joseph tamẽ eadẽ per cordis contemplationẽ fideliter cõser/ uasse creditur. Presens etiã erat ioseph qñ xp̃us circũcidebatur. quando innocẽs san guis eius fundebatur. Tunc propter nos xp̃i passio. tunc propter xp̃m ioseph cõpas/ sio inchoabatur. Presens erat quãdo xp̃s a magis adorabat̃. quando ei mystica mu/ nera offerebantur. In quibus triũ mago/ rum munerib9 sancte trinitatis fides prefi gurabatur. Presens erat quando xp̃us in templo presentabatur. quando in eo cun/ cta que scd̃m legem moysi fieri debuerant implebantur. Nam sicut Lucas ait. postq̃ȝ impleti sunt dies purgationis marie scd̃m legẽ moysi. tulerũt eũ parentes eius in ihe rusalem. vt sisterent eum dño. id est offerẽ/ do presentarent. Et dederunt hostias pro eo. par turtuꝝ aut duos pullos columbaꝝ Insuper redimerunt eum quinqȝ siclis ar genti. O ingens humilitas xp̃i. A parenti/ bus innocens redimitur. qui pro parentũ ꝛ omniũ redemptiõe mũdo nascitur. Et q̃ legis dñs est, consuetudinis legis seruitu/ tem subire non veret̃.

d Ecimus honor ẽ ꝙ hic sanctus io seph nõ solum veterũ. sed etiaȝ no/ uorũ ꝓphetaꝝ oraculis de hijs que de xp̃o futura erant edocetur. Refert enim Lucas ꝙ cum inducerent puerũ ihm pa/ rentes eius vt facerent scd̃m consuetudinẽ legis pro eo. erat homo in iherusalẽ cui no men symeon. qui cum senex esset acceperat tamen a spiritusancto non visurũ se mortẽ nisi prius videret xp̃m dñi. Unde eodẽ spi ritu venit in templũ ꝛ accipiens pueruȝ in vlnas. diuinitus cognoscens euȝ esse xp̃m canticum edidit dicens. Nũc dimittis ser/ uum tuum dñe. scd̃m verbũ tuum in pace. Et ꝓphetans de xp̃i passione ait ad mariaȝ Et tuã ipius animã pertransibit gladius. id est passio ipius. Eadem hora superue/ nit ꝛ anna ꝓphetissa. ꝛ loquebat̃ de illo, om nibus qui expectabant redemptionẽ israel Et erant pater eius ꝛ mater. ioseph scilicet pater eius putatiuus ꝛ vera mater ei9 ma/ ria mirantes super hijs que dicebantur d̃ illo. per ea tamen que mirabãtur. per ea mi randa que dicebantur. plus ꝛ plus ꝯtinue docebantur.

v Ndecimus honor est. ꝙ sanct9 iste nõ solum ꝓphetica sed etiam ange/ lica allocutione sepe familiarit̃ cõ/ solatur. Nam quatuor vicib9 angelũ ver/ ba consolationis ꝛ locutũ fuisse euangelio Matthei referente legimus. Primo cũ de impregnatiõe vteri virginalis dubius he/ sitaret. ad eius ꝯsolationẽ angelus ei i som nis apparuit dicens. Noli timere accipere ꝯiugem tuã. Deinde cũ ob persecutionem herodis angelus eum consolans. iteruȝ in sompnis apparens ait. Surge ꝛ accipe pu erum ꝛ matrẽ eius ꝛ fuge in egiptuȝ. ꝛ esto ibi vsqȝ dum dicam tibi. Futurũ est enim vt Herodes querat puerũ ad perdendum eum. O mira res. Xp̃us fugit qui alioꝝ re fugium est Sed ꝙ fugit nõ timoris est sed significationis. vt mẽbris suis exemplũ fu giendi daret sicut eos in euangelio docet. Si vos persecuti fuerĩt in vna ciuitate. fu gite in aliam. Tertio cũ ad monitionẽ an/ geli ioseph fugisset in egiptũ. ꝛ ibi per septẽ nium remansisset. rursuȝ in sompnis ei ab angelo dictũ est. Surge ꝛ accipe puerũ et matrẽ eius. ꝛ vade in terrã israel. defuncti eñ sunt qui querebant animã pueri. Po/

ſtremo cum defuncto herode de egipto ve
niſſet in terram iſrael.audiēs ꝙ archelaus
regnaret in iudea pro herode patre ſuo ti/
muit illo ire. ⁊ ammonitus in ſompnis ſe/
ceſſit in partes galylee. Et veniens habita
uit in ciuitate que vocatur nazareth. Ex q̇
bus liquet.quantus amoris zelus . quan/
taqꝫ prouiſionis ac diligentie cura erat hu
ic ſancto ioſeph erga puerū iheſuz. Cuius
ei cuſtodia ſic diuinitus ſpecialiter cōmiſ/
ſa eſt.vt de hijs que erga eū gerenda erant
non ad mariā ſed ad ioſeph deus per ange
lum totiens loqueretur. Sed quare ange
lus qui marie vigilādo apparuit.ipi ioſeph
ſemper in ſompnis apparuiſſe legitur. Sa
ne hoc conuenienter fieri potuit ⁊ decuit.
vt quia ioſeph circa impregnationē virgi/
nis quadā dubietate animi velut ſompno
quodam ſpirituali oppreſſus fuerat prius.
ideo non manifeſta ⁊ diurna. ſed occulta ⁊
nocturna viſione ei angelꝰ appareret. Ubi
etiam poteſtas angeli apparentis oſtendi/
tur.qui quando ⁊ quomodo voluit . ſe vi/
dendum exhibuit.

Uodecimus honor eſt.qḋ non ſo/
d lum dei mater.non ſoluz regina ce
lorum ⁊ dña angelorū.ſed etiaz dei
filius rex ⁊ dominꝰ omniū.cui omē genu fle
ctitur celeſtiū terreſtriū ⁊ infernorū . huic
ſancto ioſeph humiliter obediendo ſubici
tur.de qua ſubiectionis obedientia.⁊ obe/
dientie humilitate Lucas euangeliſta ita
ſcribit. Puer inquit creſcebat ⁊ ꝯfortabaẗ
plenus ſapientia . ⁊ gratia dei erat cum il/
lo. O res noua. Jam erat in puero ſapien/
tie plenitudo. Cur ita Quia gratia dei.im
mo deus qui charitas eſt ⁊ gratia.per ſuꝑ
habundantez ⁊ ſingularē plenitudinē erat
cum illo . Et ibant inquit parentes eius ꝑ
omēs annos in iheruſalē in die ſolenni pa
ſche. Et cum factus eſſet iheſus annorum
duodecim aſcendentibꝫ illis iheroſolimā.
dum inde redirent. remanſit ibi puer ihus
⁊ non cognouerunt parentes eius. Exiſti/
mantes aūt illū in comitatu eſſe . quia eos
tanq̄ꝫ eis humiliter obediens ⁊ ſubditꝰ ſcḋ
conſueuerat. venerunt iter diei . ⁊ require/
bant eum inter cognatos ⁊ notos. Et non
inuenientes regreſſi ſunt in iheruſalē Ubi
poſt triduū inuenerūt illū in medio docto
rum audientē illos ⁊ interrogantez. Quid
mirū ſi puer ihus vt doctor ſapiētie.in me/
dio doctorꝝ ſedebat . qui iam ſapientia ple
nus erat. Stupebāt tamē omēs qui eū au
diebant.ſuper prudentia ⁊ reſponſis eius.
Et videntes admirati ſunt Et dixit mater
eius ad illū. Fili quid feciſti nobis ſic. Ec
ce pater tuus ⁊ ego dolentes querebamus
te. Ubi dei mater ſe ſubditā eſſe ioſeph.hu
militer inſinuauit. dū eum honorādo pa/
trez xp̄i nominauit.eūqꝫ nominādo ſibi re
uerenter pretulit . Ecce inq̇t pater tuus et
ego Cui reſpondens ihus.non eā ſolū.ſed
etiā ioſeph alloquitur dicens Neſciebatis
quia in hijs que patrꝫ mei ſunt oportet me
eſſe. Cuius patris. Non vtiqꝫ patris terre
ni.ſed eius cui dicitur. Pater noſter q̇ es ī
celis. Cuius xp̄us filius erat. non per tem
poralē creationē.ſicut homīes ſinguli Nec
ſoluz per ſpecialem adoptionē. ſicut homi
nes ſancti.ſed per eternalē generationē.q̄/
liter nulli alij. ſed ſolus xp̄us ſingulariter
dicitur filius dei.de quo ait. Neſcitis quia
in hijs que patris mei ſunt oportet me eſſe.
Non vtiqꝫ patris mei ioſeph. qui nō eſt pa
ter meus verus ſed putatiuus.ſed in hijs q̄
ſunt dei patris.qui eſt ſolus ⁊ verus pater
meus. O altum myſterium . ⁊ nondū tunc
plene hominibꝫ explicatū. Jdeo ſequitur.
Et ipi non intellexerunt verbū . qḋ locutꝰ
eſt ad illos. Quod verbū. Jllud ſane qḋ iā
p̄miſimus. Jn quo vt tetigimꝰ xp̄s diuine
ſue generatōis. ⁊ eterne emanatōis. ⁊ ꝑ cō/
ſequens ſancte trinitatis archanuz verbo
ſuo licet obſcuro voluit innuere. Hoc tam̄
verbum ſicut ⁊ alia verba maria cōtempla
batur ꝓfundius. Jdeo ſubditur.qḋ ipa cō
ſeruabat omīa verba hec ꝯferens in corde
ſuo . Cōferebat v̄ba vocalia que dicta erāt
de verbo eterno. Cōferebat verba que au
dierat de ſuo ⁊ eterni patrꝫ filio. De hoc er
go tam excelſo. ⁊ tam excelſi patris filio au
diamus quid ſequiẗ. Et deſcēdit inquit cū
illis . et venit nazaret. et erat ſubditus eis.
Quid eſt hoc Quibꝫ erat ſubditus.deus ⁊
dei filius. Utiqꝫ ioſeph ⁊ marie parentibꝫ
eius. ⁊ p̄ncipaliter ipſi ſancto ioſeph . Cui
etiā maria tanq̄ꝫ vxor humilis ſubdebatur
Uere humiliter viro ſuo ſubdita ⁊ obedi/
ens fuit.que omībus vxoribꝫ imo virgini/
bus exemplū humilitatis p̄buit.que omēs
vtriuſqꝫ ſtatus mulieres humilitate preceſ
ſit.que deo humilitate magis q̄ꝫ virginita
te aut alia virtute placuit.ipa dicente ⁊ hu

militer omnibus ꝓfitente. Quia respexit dñs humilitatē ancille sue. ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Nō solum ergo maria. sed etiā ihesus filius eius sancto ioseph humiliter subditur. O mira ⁊ stupenda nouitas. O noua ⁊ mirāda humilitas Subditur seruo dñs. humiliatur homī deus. subditur ⁊ humiliatur seruo paruo ⁊ humili magnus dñs ⁊ deus omnipotens. nō tamē in forma dei. sed in forma hominis pro seruis suis vt apostolus ait formā serui accipiens. Et merito iure nature xp̄us scd̄m hominē ipsi ioseph subditur. a quo xp̄us homo pascitur. a quo sibi humane vite necessaria ministrantur. Sed vnde ministrantur. Profecto de labore manuū ioseph. Credimus mariā ⁊ ioseph pauperes fuisse. nō tamen legimus eos aliquādo mēdicasse. Jdeo concludimus suā ⁊ xp̄i pauperem vitā ꝓprio labore manuū sustentasse vt illam patris sui Dauid ꝓpheticā beatitudinem mererentur. Labores manuū tuarum quia māducabis. beatus es ⁊ bene tibi erit O mirandū prodigium. Ex labore ioseph illi vita ministratur qui sine labore ministrat omnibus vitam. Ex labore Joseph ille pascitur. qui sua virtute esurientes reficit. Ex labore ioseph ille terreno pane reficitur. qui in celo sine esurie semper viuens ait. Ego sum panis qui de celo descendit. Et ideo quia de celo descendit ideo in terra pascitur. ⁊ a sancto ioseph terreno labore sustentatur. Sed quo labore. Hoc sane in euangelio expresse nō legitur. sed ex hoc innuitur quia mattheus recitat q̄ cū venisset ihs in patriā ⁊ doceret in synagogis iudei admirantes dicebant. Vn̄ huic sapiētia et virtutes. Nōne hic est fabri filius. Vel vt lucas narrat. Nōne hic est faber ⁊ filius marie. Ex quo datur intelligi ioseph fabrū fuisse. ⁊ fabrili ope laborasse. ac iō iudeos xp̄m fabrū sicut ⁊ patrē suū putatiuū estimasse. Vn̄ ⁊ ꝓpter hoc scandalizabantur in eo. Jhus aūt dixit ei. Nō est ꝓpheta sine honore. nisi ī patria sua. Et nō fecit ibi virtutes multas ꝓpter incredulitatē eorum. O ꝑuersa iudeorum īcredulitas O magna incredulorum cecitas Quē verbis ⁊ factis. quē virtutibus ⁊ miraculis xp̄m eē cognoscūt. ob generis noticiā ⁊ parentalis originis pauptatē ꝯtempnūt. Et eū vocātes fabrū ⁊ fabri filiū. superbe despiciunt. Non tamen absq̄ mysterio xp̄s faber ⁊ fabri filius dici voluit. ⁊ hoc ab euangelistis recitari. Nō vtiq̄ illius fabri quē putabāt illi. sed dei fabricatoris omniū. cuius diuine propagationis spiritualē originē carnales iudei ignorabant. Jdeo humane generationis carnalē prosapiā solum cogitantes. nec tamē satis ⁊ vt dignū erat considerantes xp̄m ignobilē reputabant. Non sic aūt nos. sed in xp̄o diuine ⁊ humane originis nobilitatē cognoscentes. ⁊ in eo parentes eius ⁊ eū in suis parentibus veneramur.

a O xp̄i ergo veneratione ⁊ sacratissime virginis matris eius simulq̄ sanctissimi ioseph. qui eius vt premisimus fuit ī hac mortali vita multiplici familiaritate ⁊ familiari societate ꝯiunctus. ⁊ nunc in vita eterna est eis mirabili iocunditate ⁊ iocūda felicitate ꝯsocius. Nos predicta laudū honorūq̄ p̄conia. eorū adiuti meritis ꝓsecuti sumus. ⁊ ex hijs que de eo sparsim in euāgelijs scripta sūt p̄notatos duodecī honorum titulos collegimus. ex quibus sanctus iste q̄si corona stellarū duodecī seu totidē p̄ciosorum lapidū honoratus fulget in terris. ⁊ ī celis rutilat coronatus. Vn̄ quia scriptū est hoc honore dignus est quē rex voluerit honorare. Dignū arbitramur eū ab hominibus valde honorandū. ⁊ magna veneratōe venerandaq̄ celebritate ac celebri festiuitate colendū. quē rex regū tot honorum insignijs voluit extollere. Sz cur iste sanctus tantum meruit honorari. Sane q̄r multum voluit humiliari. Sic enim in eo impletū est illud q̄d xp̄s ait. Qui se humiliat exaltabitur. Et illud quod mater eius maria cecinit. Deposuit potentes de sede. ⁊ exaltauit humiles. Hoc nāq̄ beata illa virgo nō solū de seipsa sz etiā de beato sponso suo specialiter dixisse credēda est. quē deus cū ea licet nō eque singulariter. tamē valde sublimiter exaltauit. Vnde secū illud canticū merito decātare potuit. Magnificat anima mea dñm Et exultauit spūs meus in deo salutari meo Quia respexit humilitatē ancille sue. sz etiam serui sui. ecce enim ex hoc beatā me dicēt omnes generationes Quia fecit mihi dominus magna. Quomō magna Quia inquit me mirifice magnificauit ⁊ magnifice augmētauit Et iō nomē ioseph īterp̄tatur augmētū. q̄r ipse ꝑuus ⁊ hūilis de magnus ⁊ sublimi domo dauid. de ꝑuo magnus de hūili sublimis

fieri meruit. Et per humilitatez que est virtutum omnium fundamentum. augmentum gratie z glorie consequi dignus fuit. O magna sancte hũilitatis merita. O magna diuine largitatis munera. O q̃ vere dicere potuit sanctus ioseph Quia fecit mihi domin⁹ magna. Sed quare fecit. Quia inquit potens est z sanctum nomen eius. Ac si diceret. Non ex me. sed ex se fecit. Nõ ex mea sed ex sua potestate. Non ex mea sed ex sua pietate hec magnalia fecit. Nec aliũ de fecit. nisi quia potuit z voluit. Potuit sũma potestate. quia inquit potens est. Et id singulariter potens. quia solus omĩpotẽs. Voluit summa pietate. quia sanctum nomen eius. Cuius eius. Illius, de quo dicitur. Vocatum est nomen eius ihesus. Et quia ihesus ideo pius. Sola enim z summa pietate fieri voluit nobis ihesus. O igitur sanctum nomen eius. quia inter plurima sancta dei nomina. vere specialiter sanctum est nomen ihesus. Nomen in se sanctum. z in nobis sanctificatum. Nomen d quo dicere possumus sanctificetur nomen tuum. Nomen de quo ipsemet ait. Quidquid petieritis patrem in nomine meo fiet vobis. Quia ergo in te z per te o potentissime z piissime ihesu. fecit dominus magna sancto suo ioseph. ideo te magnificare decet. z ad laudem tui nominis hunc tractatum in huius orationis verba finire.

Oratio.

D Omine ihesu christe eternaliter deus de deo. z ineffabili humilitate temporaliter homo factus de virgine. qui sanctum ioseph beate Marie matri tue. virginem virgini desponsari. z humilem humili sociari voluisti. z eum de paruo magnum. de humili excelsuz multis virtutibus z magnis honoribus augmentatum mirabiliter sublimasti. Da nobis quesumus eius exemplo meritis z precibus cum cordis z corporis mundicia veraz humilitatis virtutem. nobisq̧ in humilitate fundatis. da fidei spei z charitatis. omniumq̧ virtutum augmentum. vt per virtuosa merita. gloriosa secuz premia consequi valeamus. Qui cum patre z spiritusancto viuis z regnas de⁹ Per omnia secula seculorum. Amen.

Explicit tractatus Petri episcopi Cameracensis. de duodecim honoribus sancti Joseph.

Deo gratias.

Prologus

Tractatus de anima Incipit prologus.

Eterũ tradit auctoritas. diuinũ esse illud apollinis oraculũ. Nosce te ipm. Nimis ergo errat q̄ seipm ignorans. alia noscere desiderat. Nõ pt aũt homo noscere seipm. si ignoret id qđ in eo est diuinissimũ. h̄ est aiaꝫ suam. reꝫ in eo deo simillimã. Quapropter de aia ꝛ hꝭs q̄ sunt in ea tractatũ hunc breuẽ. nõ ad puectoꝝ eruditionẽ. sꝫ ad meꝭpius instructõeꝫ ex pbabilioribꝫ sapientũ sentẽtꝭs cũ dei auxilio ꝯpilabo. a cõioribꝫ ad specialiora hoc ordine pcessurus. Explicit prologus.

Sequũť capitula eiusdẽ tractatus de aĩa ꝯpilatus a reuerẽdissimo dño dño Petro de aillyaco sacre theologie doctore. q̄ndã ccãellario parisieñ. postea Anicieñ. epõ ꝛ Cameraceñ. deinde sctẽ romane eccl'ie. tit. scti grisogoni pſbytero Cardinali.

¶ Primũ capitulũ erit de anime diffinitõe ꝛ eiꝰ diuisione in vegetatiuã sensitiuaꝫ ꝛ intellectiuã. ¶ Secundũ de aĩa vegetatiua ꝛ eiꝰ potẽtꝭs. ¶ Tertiũ de aĩa sensitiua quantũ ad eius potẽtias deforis apprehensiuas. ¶ Quartũ de ea quantũ ad eiꝰ potẽtias ab intus apprehensiuas. ¶ Quintũ de ea quantũ ad eiꝰ potentias motiuas. ¶ Sextũ de aĩa intellectiua quantũ ad eius potentiã cognoscitiuã. ¶ Septimũ de ea quantũ ad eius potentiã volitiuã. ¶ Octauũ de hꝭs que sunt in aĩa. ꝛ pmo de speciebus rerũ sensibiliũ in medio. ¶ Nonũ de speciebꝫ reꝝ sensibiliũ in sensu vel organo ¶ Decimũ de speciebꝫ in ĩtellectu humano. ¶ Undecimũ de actibꝫ aĩe. ꝛ pmo de actibus cognoscendi aĩe sensitiue. ¶ Duodecimũ de actibꝫ cognoscẽdi aĩe intellectiue. ¶ Tertiũdecimũ de actibꝫ appetẽdi potẽtie volitiue. ¶ Quartũdecimũ de passionibꝫ aĩe. h̄ est de actibꝫ appetẽdi potentie sensitiue. ¶ Quintũdecimũ de habitibꝫ aĩe tam potentie sensitiue q̄ intellectiue ac etiã volitiue.

Diuisio anime quo ad sua accidentia.

- Accidẽtia aĩe
  - Spẽs
    - Sensibilis
    - Intelligibilis
  - Actꝰ
    - Cognitões
      - Sensationes
      - Intellectiones
    - Affectões
      - Volitões
      - Passiões
        - Appetitꝰ ꝯcupiſ.
        - Appetitꝰ irasci.
        - Amor. odiũ / đsiđriũ fuga / đlectatõ dolor / spes. đspatio / audacia timor
  - Habitꝰ
    - Sẽsuales
    - Intellectuales
      - Practici
      - Speculatiui
    - Affectõnales

Ista figura ɔtinet in se diuisionē anime quo ad suas potētias.

- Vires anime
  - Vegetatiua
    - Nutritiua
      - Attractiua
      - Retentiua.
      - Digestiua
      - Expulsiua
    - Augmētatiua
    - Generatiua
  - Sensitiua
    - Apprehensiua
      - Exterius
        - visiua
        - auditiua
        - olfactiua
        - gustatiua
        - tactiua.
      - Interius
        - sensus cōis
        - imaginatiua
        - estimatiua
        - memoratiua
    - Motiua
      - Appetitiua
        - cōcupiscibil'
        - irascibilis
      - Executiua
        - naturalis
        - vitalis
        - animalis
  - Intellectiua
    - Cognitiua
      - Intellectus agens
      - Intellectus possibilis
      - Intellectus speculatiuus
      - Intellectus practicus
    - Volitiua
      - Affectiua que dicitur voluntas
      - Imperatiua q̄ dicitur libertas

Tractatus de anima

Sequitur predictus tractatus de aĩa
Capitulum primũ.
Prima ps. Anime diffinitio.

Quiditatez anime vmbratice sompniantes phi. de ea diuersa et aduersa senserũt. que oĩa differere longum esset. Sz quia Aristotiles inter eos obtinens ꝑncipatum animã ꝓbabilius diffiniuit dicẽs. ꝙ ipa ẽ substantialis corporis phisici organici. habẽtis vitã in potẽtia. Ideo huius diffinitõis explanationẽ ꝓsequamur. Est igiꝭ hec diffinitio nõ simpliciter quiditatiua. quoniã talẽ dare nõ ad phisicum ꝑtinet. sed ad methaphisicũ cuius est ꝯsiderare rõnes ꝗditatiuas reꝝ. quas phisicus considerat ĩ ordine ad motus ⁊ operatões eaꝝ. Sed ẽ diffinitio naturalis explicite ⁊ ꝯuertibiliꝭ indicans nõ solum quid est anima. sed etiã cuius est. quoniã corporis phisici organici. Propter quid est quia propter vitam. siue propter vitalẽ operationẽ exercendam. Ideo Aristotiles predictã diffinitionẽ declarans per aliaz notiorẽ dicens ꝙ anima est quo viuimus. id est quo aliquid viuit. capiendo viuere vt se extendit ad omnem operationẽ vitalẽ siue sit nutritio. sensatio. intellectio. siue alia vitalis motio. Animata eñ ab inanimatis nõ apparent aliter differre. nisi exercendo aliquod opus vite.

Est aũt prima diffinitio conuertibilis cum suo diffinito. quoniã oĩ anime conuenit vt patet inductiue ⁊ nulli alteri. quinimo per partes diffinitionis anima a quolibet alio concluditur differre. Per hoc eñ quod diciꝭ actus differt a materia ꝑma q̃ ẽ pura potẽtia. ⁊ a composito quod resultat ex actu ⁊ potentia. Per hoc quod diciꝭ actus primus differt ab actibꝫ secundis. ꝗ sunt operationes vitales. Omnis eñ forma in ordine ad operationẽ ab ea procedẽtem dicitur actus ꝑmus. ⁊ talis operatio actus secũdus. Per hoc quod diciꝭ substãtialis differt a scientia. ⁊ alijs habitibꝫ qui sunt accidentia. Per h̃ ꝙ dicitur corꝑis phisici. explicatur causa materialis anime Corpus eñ non in quantũ artificiale. sed in quantũ phisicum. id est naturale ẽ subiectum anime. Per hoc ꝙ dicitur organici. anima differt a formis corporũ simplicium vel elementoꝝ vel homogenioꝝ. quorum nullum est organicũ. id est instrumentale siue instrumentũ partiale alicuius totius corporis organici. Per hoc ꝙ dicitur vitam habentis in potẽtia. intelligitur ꝙ anima est actus corporis vitam habentis ⁊ est in potentia scilicet ad operationes vitales. vel est actus quo corpus habens eam dicitur actu viuens ⁊ qua circumscripta non esset viuens nisi in potentia. Et ꝑ hoc quocunqꝫ predictorum modorum intelligatur differt anima a forma oui vel seminis Ex quibus talem possumus anime diffinitionem colligere. Anima est forma substantialis corporis viuentis. potens in eo vitales operationes exercere. Et hec est clara completa diffinitio anime.

Anima vero diuiditur in vegetatiuam. sensitiuam. ⁊ rationalem. seu intellectiuaz. Que diuisio ex ipis actibꝫ siue operationibus concluditur. Licet eñ quelibet res a qualibet alia. seipã formaliter ⁊ intrinsece distinguatur. tamen scd̃m Aristotilẽ potẽtie distinguuntur per actus. id est per actꝰ cognoscuntur ⁊ concluduntur distingui.

Quia ergo experimur in distinctis suppositis actũ anime triplicem in genere. scilicet vegetare. sentire. ratiocinari. Ideo ex hoc concludimus triplicez esse animã. scilicet vegetatiuam vt in plantis. sensitiuam in brutis. rationalem in hominibus.

Quidam vero dicunt has animas suis vniri corporibꝫ diuersimode scd̃m diuersas lucis essentias. ⁊ ꝙ est vna lux celi siderei que disponit ad susceptionez anime vegetatiue Alia est lux celi cristallini. que disponit ad susceptionem sensitiue. Et alia ẽ lux celi empirei. que disponit ad susceptionem intellectiue. Hoc autem magis videtur voluntarie dictum. q̃z ratione probatũ ideo transeundum est velut superstitiosuz.

Quinta pars. Triplicis questionis solutio. Sed circa predictam anime diuisionem. triplex occurrit questio. Prima est vtrum in eodem supposito anima vegetatiua. sensitiua ⁊ intellectiua situaliter distinguantur. Secunda dato. ꝙ non. vtruz tamen realiter distinguantur. Tertia licet essent realiter idem. vtrum ipa anima a suis potẽtijs distiguanꝭ. De hijs eñ ẽ inꝭ doctos altricatio. q̃ tñ nõ est h̃ nisi sub breuitate tractãda. Solutio ꝑme q̃stionis.

De prima igitur q̄stione dixerūt q̇dā fu
isse opinionē platonis ꝙ ille erant diuerse
anime ⁊ in diuersis organis situate. scꝫ sen
sitiua in cerebro, nutritiua in epate. appeti/
tiua in corde. vegetatiua in mēbris genera
tiuis. Sꝫ aristotiles cōtra hanc opinio
nem ꝓbat ꝙ in eodē supposito aīa vegetati
ua ⁊ sensitiua nō sunt sic situaliter disticte.
sꝫ per totū corpus aīalis est simul vegeta/
tiua ⁊ sensitiua. Nam sicut in plantis licet
potentia sumendi alimentū sit in radicibꝰ.
⁊ potētia generādi folia flores ⁊ fructus est
in ramis. tñ si abscindant̄ rami a radicibꝰ.
⁊ radices pullulāt nouos ramos ferentes
folia. flores. ⁊ fructus. ⁊ rami abscisi si re/
plantent̄ resumūt radices. qđ nō esset nisi
vtraqꝫ dictaꝝ potētiaꝝ scꝫ potētia sumen/
di alimentū. ⁊ potētia generādi eēt tam in
radicibꝰ q̄ꝫ in ramis Sic ꝓportionaliter est
de multis aīalibꝰ imꝑfectis. quaꝝ ꝑtes ab/
scise viuūt ⁊ sentiunt. Nec h̄ minꝰ cōceden/
dum est de aīalibꝰ ꝑfectis. que diuisa viue/
re nō possunt. quia ad sui ꝑtinētiā perfecti/
orem organizatōꝫ req̄runt. Sic eñ equus
⁊ nutrit̄ ⁊ auget̄ ⁊ sentit ⁊ in capite ⁊ in pe/
de. quare in q̄libet eiꝰ ꝑte est simul vegetati
ua ⁊ sensitiua. nec hec ab illa ē situaliter se/
parata.

Solutio secūde questionis.

De secunda q̄stione fuerūt opiniones
diuerse. ⁊ dixerūt quidā nō solū animā ve/
getatiuā ⁊ sensitiuā in eodē supposito differ
re. sꝫ tot eē formas substātiales in eodeꝫ. q̄t
sibi correspondēt p̄dicata quiditatiua eēn
tialiter subordīata. Verbigratia. In equo
est p̄ma forma q̄ est substātia. alia q̄ est cor/
pus. alia q̄ est viuēs. alia q̄ est animal. alia
specifica q̄ est equus. ⁊ sicut materia p̄ma ē
pura potētia ad p̄mā formā. sic illa est p̄mꝰ
actꝰ materie ⁊ est potētialis ad aliā formaꝫ
sola aūt vltima est simpliciter actualis.

Licet aūt hanc opinionē reprobare ge
neraliter ꝑtineat a methaphisicū. tñ quan
tum sufficit ad ꝓpositū. videt̄ ꝙ talis diffe/
rētia siue distinctio sit oīno superflua. quia
nunq̄ꝫ pluralitas est ponēda sine necessita
te. id est sine experiētia. ratione. vel auctori
tate cogente. sꝫ nullū istoꝝ triū cogit talem
pluralitatē formaꝝ ponere. vt patet indu/
ctiue. Ideo ꝓbabilius dixerunt quidā ani
mā vegetatiuā ⁊ sensitiuā in eodē supposito
eē realiter idem. Licet vt Aristotiles dicit
differant scđꝫ rationē. id est alia rōne intel
ligimus eādē animā esse vegetatiuā. ⁊ alia
rōne sensitiuā Et idē videt̄ esse dicendū
de aīa intellectiua in hoīe. sequēdo rōnem
naturalē. q̄ꝫuis de h̄ nō habeamꝰ clarā ari/
stotilis determinatōꝫ. Nec obstat ꝙ in ho/
mine ipa aīa scđꝫ illas potētias successiue
manifestat̄. ꝓpter quod dicit̄ ꝙ embrio pri/
mo viuit vita plante. id ē vegetatiua. post/
ea vita animalis. id est sensitiua. postea vi/
ta hoīs. id est intellectiua. Nā q̄ natura
successiue operat̄ virtꝰ naturalis formati/
ua prius rōnabiliter disponit ad vitā q̄ꝫ ad
sensum. ⁊ p̄us ad sensum q̄ꝫ ad rationē.

Sꝫ scđꝫ fidei veritatē specialis difficul
tas est de aīa intellectiua. vtrū ipa in hoīe
sit eadē cū vegetatiua ⁊ sensitiua. q̄ scđꝫ fi
dem ipa ē indiuisibilis. ingenerabilis. ⁊ in
corruptibilis. Ipa aūt vegetatiua ⁊ sensi/
tiua in hoībꝰ ⁊ in brutis videt̄ eē eiusdē ra
tionis. ⁊ ꝑ ꝯsequens extensa generabilis ⁊
corruptibilis. Sꝫ ⁊ ipa sensatio hoīs cuꝫ
sit quedā qualitas extensa non videt̄ posse
eē in subiecto indiuisibili Ipius quoqꝫ aīe
sensitiue ⁊ aīe intellectiue in hoīe iudicia et
appetitus sepe sunt ꝯtrarij. dicēte Aristoti
le. ꝙ sensualitas sepe aduersat̄ ⁊ obuiat ra/
tioni. Contraria aūt nō possunt simul esse
in eodē subiecto. nec in eadē aīa indiuisibi
li. Ideo ꝓpter ista p̄ncipaliter q̇dam dixe/
runt ꝙ nō est in hoīe eadē aīa sensitiua ⁊ i/
tellectiua. Sꝫ cū h̄ sit ꝓbleuma neutrū cu
ius vtraqꝫ ꝑs est ꝓbabilis. Cui placet tene
re oppositū. potest dicere ꝙ aīa sensitiua ho
minis est indiuisibilis. nec ipa est eiusdē ra
tionis in hoībꝰ ⁊ in brutis. Et ꝙ subiectū
sensatōis ac iudicij siue appetitus sensitiui
nō est ipa sola anīa indiuisibilis sꝫ totū cō/
positū quod est diuisibile Subiectū vero
intellectionis ac iudicij siue appetitꝰ intelle
ctiui. est ipa sola aīa indiuisibilis. quare nō
erunt ꝯtraria in eodē subiecto adequato.
De hijs aūt ꝑ nunc breuit̄ transeo.

Solutio tertie questionis.

De tertia q̄stiōe
omissa opinionū varietate. dicendū est. ꝙ
aīa est potētia. q̄ est p̄ncipiū actiuum siue
passiuū sue oꝑatōis. ipius aūt anīe multi/
plex est potētia. vna p̄ncipalis. alia instru/
mētalis. Prima est essentialis. secūda acti
ualis. Loquēdo igit̄ de potētia p̄ncipali ⁊
essentiali. aīa est vnica potētia. nec est verū
de virtute sermonuꝫ ꝙ in hoīe sint plures
potentie. sed ad istū sensuꝫ dicit̄ ꝙ anima ē

potens exercere plures opationes. ꝛ scd̃m illas supponũt ꝑ ea plura nomĩa. diuersaꝝ rõnuz significantia potẽtiã anĩe. sicut sunt vegetatiuũ. sensitiuũ. intellectiuũ. Loquendo vero de potẽtia instrumẽtali ꝛ actuali. anĩa a suis potentijs distinguit᷑. ꝛ sunt ipsius plures potẽtie. qꝛ licet anĩa sit potentia ꝑncipaliter actiua suaꝝ operationũ vitaliũ. tamẽ ad ipas exercẽdas indiget calore naturali spiritibꝫ ꝛ multis alijs dispositionibꝫ. Et alijs indiget ad nutriendũ. alijs ad sentiendũ. alijs ad mouendũ scd̃m locũ ꝛ iste sunt potẽtie vegetatiue sensitiue ꝛ motiue instrumẽtales. ab ipa anĩa. ꝛ ab inuicẽ differẽtes. Ideo ↄcedendũ est ꝙ anĩa in pede est eque potẽtia visiua sicut in oculo. loquendo de potẽtia ꝑncipali. tñ ipa in pede nõ est potẽtia ꝓpinqua ad videndũ. qꝛ anima sine dispositõibꝫ requisitis ad suã opationẽ nõ dicit᷑ potentia ꝓpinqua. sed remota. Et h̄ de aĩa ꝛ eiꝰ potẽtijs in generali sufficiant. Scd̃m capitulũ.

Prima pars de potẽtia vegetatiua generaliter.

n Unc i speciali tractandũ ẽ de potentijs anĩe. ꝛ ꝑmo de anĩa vegetatiua quia cõmunioꝛ est. Potest aũt h̄ potentia scd̃m Aristotilẽ diffiniri ꝙ est virtus potens ↄuertere alimẽtũ in corpus animatũ i quo est ad salutẽ ipius. ꝛ ex eo ipm augere ad ↄplemẽtũ quãtitatis eiꝰ ꝛ generare corpꝰ animatũ sue speciei. Unđ patet ꝙ aĩa vegetatiua tres habet potẽtias siue vires scz nutritiuã augmẽtatiuã ꝛ generatiuã. Prima ẽ ad ↄseruatõz indiuidui secũda ad ꝑfectõz subiecti. tertia ad ↄtinuationẽ speciei. Et habet q̇libet ꝓpriã opatõz ꝛ ꝓpriũ obiectũ ex quibꝫ cognoscitur. iõ de ipis per oꝛdinẽ est videndũ. Secũda pars de nutritione.

Nutritio ergo que est opatio potentie nutritiue est ↄuersio nutrimẽti scd̃m ꝙ est potentia coꝛpus anĩatũ in ipm corpꝰ actu animatũ ꝓpter salutẽ ipiꝰ. Ad nutritõz aũt tria req̇runt᷑. vnũ est alens. ꝛ h̄ est aĩa vegetatiua. secũdũ est alitũ. ꝛ h̄ est corpꝰ aĩatum tertiũ est q̄ alit᷑. ꝛ h̄ est duplex Unũ passiue ꝛ h̄ est alimentũ quod ẽ obiectũ potẽtie nutritiue. aliđ actiue. ꝛ h̄ est ꝑncipalit᷑ ipa aĩa instrumẽtalit᷑ tñ est q̄litatiua dispositio ad digestionẽ req̇sita. Alimẽtũ eñi scd̃m Aristotilẽ dꝫ eẽ qđãmodo ↄtrariũ alito. ꝛ qđã modo simile scz a ꝑncipio ↄtrariũ. ꝛ in fine simile. Quia h̄ est ↄditio agentis. scz assimilare sibi passum prius ↄtrariũ. Debet autẽ alimẽtũ ꝑ alteratõz ↄuerti in alitũ ꝛ ei assimilari añq̧ nutriat ipm. iõ ad hãc actionẽ necessaria est aĩe mlt̄iplex q̄litatiua dispositio tanq̧ instrumẽtũ. Propter h̄ ergo ipi potẽtie nutritiue dicunt᷑ deseruire q̄tuoꝛ ꝟtutes. scz attractiua q̄ assumit de alimẽto illud qđ est necessariũ. retẽtiua q̄ retinet alimentũ donec debite alteratõis recipiat ↄplementũ. digestiua q̄ alterat ꝛ sepat puꝝ ab ipuro. ꝛ expulsiua q̄ expellit supfluum a necessario nutrimẽto. Sic igit᷑ fit cõpleta nutritio. Tertia ꝑs de augmẽtatione.

Augmẽtatio aũt q̄ ẽ opatio potẽtie augmẽtatiue. est ↄuersio alimẽti scd̃m ꝙ ẽ potentia quantũ coꝛpus aĩatũ in ipm coꝛpus actu aĩatũ ꝓpter ↄplemẽtũ ipius. Uñ patꝫ ꝙ idẽ est obiectũ potẽtie nutritiue ꝛ potentie augmẽtatiue. scz alimẽtũ. Ex eodẽ enĩz alimẽto nutrimur ꝛ augemur. Sed tñ nutritio ꝛ augmẽtatio differũt. nã licet sint ex eodẽ alimẽto. tñ ipm nutrit scd̃m ꝙ est substãtia. ꝛ augmẽtat scđz ꝙ est quãtũ. iõ non scd̃m eandẽ rõnẽ est vtriusq̧ obiectum.

Quarta pars de generatõe.

Generatio ꝟo que ẽ opatio potẽtie viuẽtis generatiue ẽ ↄuersio alimẽti qđ est semẽ in corpꝰ aĩatuz nouũ simile illi a q̄ semẽ est decisum ꝓpter ↄseruatõz speciei ipiꝰ. Ex eodem ẽ alimẽto nõ totalit᷑ sꝫ ꝑtialit᷑ fit nutritio. augmẽtatio ꝛ generatio. nõ tñ generatio eiꝰ qui nutrit᷑ vel auget᷑ sꝫ alteriꝰ. Ex supfluo eñi alimẽti fit generatio. nõ q̇dẽ ex superfluo in q̄li. sꝫ in quãto. Et dicit Aristotiles ꝙ generare sibi simile est naturalissimũ opus nature. nõ qꝛ sit ꝑfectissimũ simpliciter. sꝫ scd̃m q̇d scz int᷑ opatões potentie vegetatiue. vl̄ qꝛ natura vniuersal᷑ magis intẽdit ↄtinuatõz speciei q̧ ↄseruatõez huiꝰ vel illiꝰ indiuidui. Ad h̄ etiã ꝙ corpus aĩatuz sit sui sil̄is generatiuũ opoꝛtet scd̃m Aristotilẽ ꝙ sit ꝑfectũ nõ oꝛbatũ ꝛ nõ hñs spontaneã generationẽ. Primo ꝙ sit ꝑfectum tã in q̄litate q̧ in q̄ntitate. Secundo ꝙ nõ sit oꝛbatũ id est ꝙ nõ sit diminutũ in mẽbris genitalibꝫ Tertio ꝙ nõ habeat spõtaneã generationẽ. id ẽ ꝙ nõ generet᷑ ꝑ putrefactionẽ. sicut musca vel vermis qđ eñi ꝑ putrefactionẽ sine semĩe generat᷑ ↄmunit᷑ ex semine nõ generat sibi simile. qꝛ aliter ꝑt

ꝯtinuari in specie. nec tamē oportet h̄ ī oīb⁹
hmōi vex eē. Quinta ps de vegetātib⁹
⁊ plāt⁹ Ut āt mãifestiora fiāt q̄ de aīa vege
tatiua ⁊ ei⁹ potētijs p̄missa sunt h̄ de vegetā
tib⁹ ⁊ plantis aliq̄ sunt dicēda. Planta aūt
generale nomē est. Et scōm Aristotilē plā
tarū q̄daz sunt arbores q̄ habēt ex sua radi
ce stipitē vnicū ex q̄ multi rami nascuntur
Alie medie int̄ arbores ⁊ herbas vt fruti/
ces sine stipite hn̄tes ex radicib⁹ ramos. A
lie herbe que nō hn̄t stipitē ex sua radice s₃
folia. Principiū aūt efficiēs in generati/
one plantaꝝ ⁊ eaꝝ vegetatōe est sol siue ca/
lor solis Principiū aūt materiale a q̄ sumi
tur nutrimentū est terra. non tn̄ terra pura
s₃ ex q̄tuor elemētis ꝯposita siue mixta. Ex
qua quoddā ꝯpositū surgit qđ est maxime
terreū. aquaticū parū. aereū min⁹. igneum
minīe. Per terrā coherēs. ꝑ aquaz ⁊ aerem
diffūdēs. ⁊ ꝑ ignē suꝑius surgēs. Nō tam̄
hmōi elemētoꝝ forme siue coꝝ ꝟtutes sunt
in h̄ cause p̄ncipales vt in scđo de aīa ꝯtra
empedoclē ꝓbat Aristotiles Mod⁹ au
tē generatōis plantaꝝ scōm Aristotilez in
libro de plantis ē talis. Quoniā ꝟtute ca/
loris ascendūt vapores terrei ⁊ aquei ad su
ꝑficiē terre. ad quā etiā descēdit aer rorid⁹
rorificans locū mixtiōis. in q̄ virt⁹ corpoꝝ
celestiū infusa ipis mixtibilib⁹ ꝯmiscet ea.
⁊ ex eis ꝓducit plantā. In plātis aūt radix
generat̄ ex humore seminali. medulla vero
ex humore cibali. Et scōm Aristotilē ī plā
ta duplex est digestio. p̄ma in radice. secun
da in medulla. a q̄ ad alias ꝑtes trāsmittit̄
ꝯueniēs nutrimētū. ⁊ inde generant̄ folia
ex humore magis aquoso. Flores ꝟo ex hu
more magis subtili. ⁊ q̄i aereo. fruct⁹ aūt ex
humore aereo magꝭ grosso ⁊ magis virtu/
oso. De natura vero plantaꝝ speciali⁹ dice
re nō est p̄sentis ꝓpositi.

Capitulū tertiū.

Prima pars de potentia sensitiua gene/
raliter.

p OStq̄ȝ de anīa vegetatiua dictum
est. nūc de anīa sensitiua est agen/
dum. Habet aūt duplicē potētiā.
sc₃ apprehēsiuā ⁊ motiuā. Et dicit̄ h̄ appre
hensiua ꝓut se extēdit apprehensio ad notici
am iudiciariā. Hec ꝟo potētia apprehensiua
diuidit̄ in apprehensiuā deforis. ⁊ in apprhē
siuā deint⁹ Et dr̄ apprehensiua deforis que
apprehendit ꝑ organū qđ est extra in corꝑe.
vel q̄r h̄ forte nō est verū de sensu tact⁹. pōt
dici apprehensiua deforis. q̄r apprehēdit rez
deforis p̄sentez. Pri⁹ aūt est de ista potētia
dicendū ⁊ eius ꝑtib⁹. postea de secunda

Scđa ps de numero sensuū exterioꝝ.

Uires g̊ apprehēsiue deforis sunt q̇n/
q₃ sensus ꝑticulares. siue potētie exteriores
sc₃ visus. audit⁹. odorat⁹. tact⁹. ⁊ gust⁹. quo
rū sufficiētia sic habet̄. Quoniā cuz media
ꝑ que fit sensatio sint determinata numero
sc₃ aut caro. aut aqua. aut aer. Cū etiā sen/
sibilia ꝑ ista media sint terminata numero
quia om̄e qđ sentit̄ per carnē. aut est tangi
bile aut gustabile. ⁊ om̄e qđ sentit̄ ꝑ aerem
vl' aquā. aut ꝑ vtraq₃. est sonus. odor. vl' co
lor. oportet scōm hūc numeꝝ eē numeruz
sensuū. Tertia pars de ꝯueniētia sensu/
um Cōueniūt aūt dicti sensus in aliq̄b⁹
ꝯditōib⁹. Primo q̄r om̄es sunt vires passi/
ue. sentim⁹ em̄ intus suscipientes nō extra
mittentes. ⁊ ꝓpter h̄ obiecta eorū dicuntur
passibiles qualitates. quia in sensu faciūt
passiones. nec tamen ideo dicunt̄ virtutes
passiue. quia nō sint potentie actiue Se
cundo quia om̄es sunt ꝑceptiui singulari
um. ⁊ nō vniuersaliū. ⁊ etiā obiectoꝝ p̄sen/
tiū ⁊ nō absentiū. Tertio quia ad h̄ q̄
actu sentiāt q̄tuor requirunt̄. duo ex parte
sensus. sc₃ species ⁊ organū. ⁊ duo extra. s.
obiectū ⁊ mediū. Et ex parte speciei req̄rit̄
ꝯueniēs ꝓportio sēsibil' ad sensū. ex ꝑte orga
ni req̄rit̄ q̄ sit ꝯueniēt' dispositū. Ex ꝑte ob
iecti requirit̄ cōueniēs p̄sentia. ⁊ ex ꝑte me
dij ꝯueniēs distātia. quia sensibile situz
supra sensum nō sentit̄. Et istis circūstan/
tijs positis sensus nō errat circa sensibile ꝓ
priū. ⁊ hoc in magna ꝑte siue ī magno gra
du. vt exponit ꝯmentator. Quarto con
ueniunt quia om̄es vnā habēt originē. sc₃
sensum cōmunē. a quo velut a centro qua/
si linee quedā exeunt. Quarta pars de
differentia sensuū. Differunt aūt isti sen
sus etiā in aliquib⁹. Primo in organorum
mediorū ⁊ obiectorū diuersitate. Secūdo
differunt vtilitate. quia duo illoꝝ sc₃ tact⁹
⁊ gustus sunt magis necessarij. alij sunt ad
bene esse aīalis ⁊ ad scientiā acquirendaz.
Per gustū em̄ discernim⁹ cibū bonū a noci
uo. ⁊ per tactū corruptiuū a nō corruptiuo
Ideo hijs duobus sensib⁹ ingeniauit na/
tura mediū intrinsecū ꝓpter eorū necessita/
tem. alijs aūt mediū extrinsecū. Tertio dif

ferũt generalitate. quia tactus est in mem/ bris oĩbꝫ ⁊ in oĩbꝫ aĩalibꝫ. Quarto in apꝑhendendi ⁊ retinẽdi varietate. quia visus citius. velocius. ⁊ remotiꝰ apprehẽdit. tactꝰ aũt q꜄ grossior ẽ appꝑhensa fortꝰ tenet. Hee sunt ergo generales ꝯuenientie ⁊ differẽtie sensuũ. quãuis ⁊ alique possint alie assigñri

Quinta ps de visu.

Sz dicendũ est ꝑticulariter de vniuscuiusqꝫ sensus organo. medio ⁊ obiecto Et ꝑmo de visu tanqꝫ de nobiliori. Organũ ꝗ visus est oculus ad quẽ ꝑuenit neruꝰ opticus ꝓtensus a cerebro vsqꝫ ad pupillã per quẽ mittitur spiritus visibilis recipiẽs species visibiles ab humore cristallino. qui ẽ in pupilla. Sic igitur videmꝰ oculo. sed instrumentaliter. visu aũt siue virtute visiua videmus effectiue ꝑncipaliter. ipa vero visione videmꝰ formaliter ⁊ sic de alijs sensibus ꝓportionaliter est dicendũ. Mediũ ꝑterea huiꝰ sensus est aer vel aqua ⁊ quodcunqꝫ aliud corpꝰ transparẽs siue dyaphanum. Vñ cũ lumẽ requirat̃ ad videndũ fuit inter quosdã philosophos q̃stio. vtrũ requiratur ꝓpter mediũ. aut ꝓpter colorẽ. siue obiectũ. Et põt dici ꝙ ꝓpter vtrũqꝫ. tamen ꝑncipaliter ꝓpter colorẽ. qui nõ sufficit suã speciẽ agere. sine ꝯiuncto lumine. Obiectum vero visus est visibile scꝫ color vł lux Differũt aũt color. lux ⁊ lumẽ. q꜄ lumẽ nõ terminat visum. nec ꝓprie videt̃ sꝫ est species lucis per quã lux videt̃ sicut color ꝑ suã speciẽ. Lux aũt potest ex se in dyaphano suam speciẽ generare. color aũt nõ põt nisi lumine suꝑ ipm cadente. Si aũt suꝑ lucẽ siue lucidũ caderet lumẽ alienũ saltẽ maius q̃ꝫ sit lumẽ ꝓpriũ. impedit ipm saltẽ ne videatur distincte. iõ maius lumẽ minꝰ lumen dicitur offuscare. sicut patet de stellis ĩ die

Sexta ps de auditu.

Organũ vero auditus est ĩ auribꝫ. ⁊ est quidã aer cõnaturalis positus intra cõcauitatẽ auris. ad quẽ dirigit̃ neruꝰ quidã ꝓtensus a cerebro ꝯtinẽs spiritũ audibilem Mediũ aũt sensus huiꝰ est aer extrinsecus ipi aeri supradicto ꝯnaturali ⁊ intrinseco ꝯtinuatus. Sz obiectũ ipius est sonus qui fit in aere ex collisione duoꝝ corpoꝝ solidoꝝ siue duroꝝ ad inuicẽ ꝑ quã fit tremor in aere. qui ꝯtinuat̃ vsqꝫ ad aurẽ ꝑ modum spere. cuius centrũ est locus collisionis. et circulariť ꝓtendit̃ ꝯtinue debilitãdo. cuius simile est cũ ꝓicit̃ lapis in aquã. Vñ patet q̃liter fit sonus reflexꝰ.

Septima ps de olfactu.

Organũ aũt olfactꝰ est in duabꝫ carũculis descẽdẽtibꝫ a cerebro q̃ similes sunt duobus capitibꝫ mamillaꝝ ꝑ quas ꝑuenit spiritus odorabilis Mediũ vero huiꝰ sensus est aer vel aqua. ⁊ licet idẽ sit mediũ in hoc sensu ⁊ alijs duobꝫ scꝫ visu. ⁊ auditu. ħ tam̃ est different̃. Est em̃ ħ mediũ in visu scd̃m quod est corpꝰ dyaphanũ. sꝫ scd̃m hanc dispositionẽ nõ est mediũ hmõi in alijs sensibus. Sed obiectũ ipius est odor q̇ ꝯmuniter multiplicat̃ cũ quadã fumali euaporatione ꝑ calorẽ a corꝑe odorifero resoluta.

Octaua ps de gustu.

Organũ gustꝰ est in lingua per quã res saporifera ꝯiungit̃ humiditati saliuari q̃ ĩmutat̃ ab ea mediãte carne spongiosa q̃ est in suꝑficie lingue. ⁊ reddit saporẽ suũ spiritui qui est in neruo ĩteriori. Vñ patet ꝙ duplex est mediũ in ħ sensu ĩtrinsecũ scꝫ caro lingue. ⁊ extrinsecũ scꝫ humiditas saliuarꝭ iõ si ipa fuerit infecta amaritudine gustꝰ iudicat cibũ amaꝝ. Obiectũ aũt huiꝰ sensus est sapor. cuiꝰ duo sunt extrema ꝯtraria. scꝫ dulcedo ⁊ amaritudo. Media aũt sũt plurima. ⁊ hoc ꝯmune est ꝑdictis oĩbꝫ sensibus. scꝫ ꝙ q̇libet sit sẽsitiuꝰ vniꝰ ꝯtrarietatꝭ ⁊ medioꝝ ipius.

Nona ps de tactu.

Organũ tactꝰ scd̃m quosdã est in corde vel aliq̄d iuxta cor valde reductũ ad medium qualitatũ tangibiliũ. vñ talẽ ꝓportionẽ qualẽ ipm habet nõ sentit. sꝫ solũ excellẽtias tangibiliũ. Sz scd̃m alios aũt oportet organũ tactꝰ esse extẽsum ꝑ oĩa membra ad euitãdũ excellẽtias tangibiliũ q̃ sũt corruptiue animaliũ. vñ illa suꝑdicta ꝓportio reducta ad mediũ qualitatũ tangibiliũ videtur ꝑonẽda in neruis ꝑ totũ corpꝰ aĩalis expansis. Mediuꝫ aũt huiꝰ sensus sicut ⁊ sensus gustus est caro. vt supra tactũ est. et ħ est mediũ coniunctũ. Potest tamẽ horũ sensuũ sicut ⁊ alioꝝ eẽ quoddã mediũ extraneum. sed nõ hꝫ ad sensatõꝫ nisi accidẽtaliter. q꜄ si nõ esset nõ minꝰ sensatio fieret.

Sz obiectũ huiꝰ sensus est tangibile. Nõ est aũt vnũ ꝓrimũ genus omniũ qualitatũ tangibiliũ. sicut color est genꝰ omniũ coloꝝ. sꝫ sunt in eis plures ꝯtrarietates. scilicet calidũ. frigidum. humidũ. siccũ. durũ

molle.asperū.lene.graue.⁊ leue. Unde
oritur q̄stio vtrū sensus tactus sit vnus sen
sus vel plures. Et dixerūt aliq̄ ꝙ si tactus
nomineꝛ ab eo ꝙ sentit.sic est vnus sensus
si vero ab hꝭs que sentit. sic est plures sen/
sus.ꝓpter plures ꝯtrarietates tāgibiles su/
pradictas Sed h̄ nō sufficit quia sic nec
eēt ponēdꝰ nisi vnꝰ sensus cū nō sit nisi vnū
qd̄ sentit.scꝫ ipa aīa Jdō meliꝰ diciꝛ ꝙ sen/
sus tactꝰ est vnꝰ materialiter.qꝛ vnū est or/
ganū scd̄m materiā ⁊ quātitatē.sꝫ est plu/
res sensus formaliꝛ.nō scd̄m formā substā
tialē sed accidentalē. qꝛ scd̄m aliā qualitati
uam dispositionē est ꝑceptiuꝰ calidi ⁊ frigi
di.⁊ scd̄m aliā humidi ⁊ sicci. Et sic tactus
est duo sensus.⁊ nō plures.qꝛ ꝯtrarietates
p̄dicte nō arguūt pluralitatē dispositionū
q̄litatiuarū in organo.ꝓpter h̄ ꝙ sunt sensibi
lia ꝯmunia.vel sentiunꝛ modo sensibilium
ꝯmuniū.scꝫ scd̄m figurā aut motū. Jdō suf
ficit ꝙ organū sit quantū vt sentianꝛ scd̄m
diuersos situs motꝰ aut figuras ipsorum.

Aristotiles aūt in enumeratione quin/
ꝗ sensuū.illos duos sensus tanꝗ vnū po/
suit scd̄m modū loquēdi vulgarē. vt dicit
ꝯmentator.qꝛ in nullo mēbro inueniꝛ vnꝰ
sine alio. Et ad eundē sensum dicit Aristo
tiles.ꝙ gustꝰ est quidā tactꝰ. Decima ps
de diuisionibꝰ sensibiliū.

Sꝫ ad maiorē intelligentiā p̄dictorū
vidende sunt q̄dam diuisiones sensibilium
Nā scd̄m Aristotilē sensibiliū quedā sunt
sensibilia ꝑ se.alia sensibilia ꝑ accidēs. Et
eorū que dicunꝛ sensibilia ꝑ se.quedā dicū/
tur sensibilia ꝓpria.quedā ꝯmunia. Sē/
sibile ꝓpriū diciꝛ qd̄ sentiꝛ vnico sensu scd̄z
speciē sic ꝙ nō alio. vt color visu.⁊ sonꝰ au/
ditu. Sensibile ꝯmune diciꝛ qd̄ oībus
vel pluribꝰ sensibꝰ est sensibile. vt motus et
quies.numerus magnitudo ⁊ figura.⁊ si q̄
sunt alia. Sensibilia ꝑ se sunt illa q̄ di/
cta sunt.scꝫ sensibilia ꝓpria ⁊ ꝯmunia ⁊ ma
gis sensibilia ꝓpria ꝗ ꝯmunia.qꝛ scd̄m eorū
specificā distinctōz sumiꝛ specifica distin/
ctio sensuū. Sensibilia ꝑ accidēs sunt
sicut hō.azinꝰ.sortes.⁊ brunellꝰ.quorū neu
trū sentiꝛ in quantū tale.sꝫ in quantū albū
vel figuratū. Unū patet ꝙ p̄dicta diuisio
nō sic daꝛ ꝑ opposita.quin etꝰ membra sup/
ponāt ꝑ eodē. Quia nō solū color esset visi
bilis.imo coloratū. Nec videꝛ ꝙ sensus
de colore iudicet abstracte a subiecto.sꝫ cō
fuse de colorato. Et ita de magnitudine et
magno.figura ⁊ figurato.numero ⁊ nume
rato.siue ponanꝛ accidētia quedā disticta
a suis subiectis.siue nō. Jdeo cū idem sor/
tes sit albus figuratꝰ ⁊ hō.sequiꝛ ꝙ ipe idē
est sensibile ꝓpriū.sensibile ꝯmune.sensibile
ꝑ se.⁊ sensibile ꝑ accidēs.sꝫ hoc est scd̄m di
uersos ꝯceptus.quia in quantū est albꝰ.di
citur sensibile ꝓpriū.qꝛ scd̄m conceptū a q̄
sumitur iste terminus albū vnico sensu sen
titur.sed in quantū figuratus dicitur sensi
bile ꝯmune.quia scd̄m illū conceptū plu/
ribus sensibus percipitur.sed in quantū
albus vel figuratus dicitur sensibile ꝑ se.
quia scd̄m talē conceptū res sensu percipi
tur. Sed in quantū homo vel sortes diciꝛ
sensibile per accidens.quia scd̄m hmōi cō
ceptum nō sentitur. Sensus eīm exterior n̄
iudicat de re scd̄m conceptū substātialē sꝫ
accidentalē.vnde ad diuersitatē accidētiū
variatur iudiciū sensus.nō ad variationē
substantie.

Capitulū quartū.

Prima pars de interioribꝰ sensibꝰ gene/
raliter.

Dicto de anime sensitiue potentia
apprehensiua exteriori.dicendū ē
de interiori que sicut p̄ma etiā mlꝛ
tiplex est Nā alia est sensitiua cognoscitiua
alia est specierū sensibiliū reseruatiua. Un
de ꝙ preter omnē potētiā cognoscitiuā po
nenda sit alia potētia nō cognoscitiua sꝫ re
seruatiua.patet ex hoc quia in absentia sen
sibiliū.⁊ omī actu cognoscēdi cessante.ap
paret ꝙ species sensibiliū reseruanꝛ in no/
bis.vt patet in somp[n]ijs. Et patet ꝙ nō re
seruantur in potētijs cognoscitiuis.hoc ē
in organis.in quibꝰ aīa nata est formare
actū cognoscendi.quia tunc nō apparet ra
tio quare deberet cessare actꝰ cognoscendi
cū nihil deficeret requisitū ad eius forma/
tionē.ideo oportꝫ ꝙ sit alia potētia reserua
tiua hmōi specierū. Alia quidē nō ex parte
anime.sed ex parte organi ⁊ operis. Et
scd̄z hoc quidā philosophi ponūt solū du/
as tales potentias interiores.vnā cogno/
scitiuā.id est in qua formaꝛ actualis sensa/
tio.quā vocant sensum ꝯmunē ⁊ eā dicunt
esse i corde.aliā reseruatiuā quā vocāt fan
tasiam ⁊ eā dicunt esse in cerebro. Et hꝭs
potentijs scd̄m eos diuersa attribuunꝛ no
mina scd̄m earū diuersa opera. Unde con

tingit ꝙ vna diuersis noīb᷒ nominet̄. diuer
sis tamē rationib᷒. Sȝ quidā ꝑticulari
us ꝯsiderātes ponūt quinqȝ potētias inte/
riores. q̄ sunt sensus ꝯmunis imaginatiua
estimatiua. fantasia ꝛ memoratiua. Uerū/
tamē ꝓpter occultā dictaꝝ potentiaꝝ opati
onē ꝛ suoꝝ organoꝝ distinctionē ꝛ situatio
nem ac variā dictoꝝ nominū significatōȝ
ipis sepe vtimur aut ꝓmiscue aut equoce.
Unde aliqui qđ hic vocam᷒ imaginatiuā
vocant fantasiā ꝛ econtra. Sȝ de nomīb᷒
minus curem᷒ ꝛ reb᷒ videam᷒. Secun
da ꝑs de sensu ꝯmuni Est igit̄ sensus cō
munis. potētia sensitiua que omniū sensu/
um ꝑticulariū obiecta apprehēdit. Nō em̄
dicit̄ sensus ꝯmunis qꝛ ipe solus sensibilia
ꝯmunia apprehēdit vt quidā crediderunt.
Nā apprehendere illa sensibilia ꝯmunia. đ
quib᷒ supradictū est ꝯuenit etiā sensui par
ticulari scđm Aristotilē. sȝ dicit̄ ꝯmunis.
qꝛ om̄es sensus exteriores ab eo velut a cō
muni centro exeunt vt suoꝝ obiectoꝝ simi
litudines ad deū reducāt. quib᷒ mediātib᷒
de singulis iudicat ꝛ discernit. Uñ hu
ius potētie tres sunt actus. Primus est
cognoscere obiecta omniū ꝑticulariū sen/
suū. ꝛ ꝯuenientiā ꝛ differētiā taliū obiecto
rum. vt ꝙ hoc albuȝ nō est dulce. vel ꝙ hoc
est dulce. ꝛ illud dulcius. Secundus ē
cognoscere actus ꝑticulariū sensuū. Licȝ
em̄ quibusdā visum sit ꝙ actualis sensatio
solū fiat in corde siue in sensu ꝯmuni tamē
videt̄ eē de intētione Aristotilis ꝙ sensatio
nes fiant in organo sensuū exterioꝝ. q̄uis ī
eis nō ꝑcipiam᷒ nos sentire. qꝛ sensibile exi
stens in organo nō sentit̄. iō ꝑ sensum cōeȝ
sentim᷒ nos sentire. scȝ videre vel audire. ꝛ
sic de alijs. Tertius ei᷒ act᷒ est cognosce
re carentiā siue absentiā sensibiliū. sicut iu
dicam᷒ de tenebra vel silentio. iudicādo ꝙ
visus a nullo visibili mouet̄. vel auditus a
nullo sono. Et hoc fit ꝑ sensum interiorē q̄
ꝑcipit ꝑ actū exteriorē ꝛ eius carētiā ꝛ nō ꝑ
sensum exteriorē. q̄ species sensibiliū in ab
sentia eoꝝ. saltē longo tꝑe nō reseruat iō ni
si in eoꝝ p̄sentia nihil iudicat. De orga/
no aūt sensus cōmunis altricatio est inter
philosophos ꝛ medicos que forte magis ē
verbalis q̄ȝ realis Dicūt em̄ philosophi fu
isse opinionē Aristotilis ꝙ organū sensus
cōis scȝ in quo subiectiue formātur p̄dicti
actus sensitiui est cor. vel in corde in habē
tibus cor. in nō habētib᷒ aūt aliquid ꝓpor
tionale. Dicūt aūt philosophi practici siue
medici fuisse opinionē galieni ꝛ auicēne ꝙ
hec virtus est ī cerebro scȝ ī anteriori parte
cerebri. vt ꝯcurrūt nerui sensitiui q̄nqȝ sen
suum qui locus medullosus ꝛ humidus ē.
Hec aūt apparēs ꝯtrarietas videtur posse
ꝯcordari. dicēdo ꝙ organū sensus cōis est
in corde. scȝ subiectiue ꝛ ꝯpletiue. sed est in
cerebro dispositiue nō ꝙ ibi fiat sensatio. sȝ
quia om̄es species sensibiliū p̄us ꝯgregā/
tur in ipo. ꝛ inde per quādam viā transeūt
ad cor vbi fit sensatio. Tertia ꝑs de ima
ginatiua. Imaginatiua est potētia re/
seruatiua specieꝝ sensibiliū a sensu ꝯmuni
receptarū. species em̄ reꝝ hic vocātur ima
gines ipsarum. ꝛ inde imaginatiua accipit
nomē. Hec aūt potētia differt a sensu cōi.
quia nō est potētia iudicatiua. sed solum re
seruatiua. Etiam quia sensus cōis nō acci
pit formā siue specieȝ nisi p̄sente re illa aut
eam reseruat etiaȝ re absente. Hec vero po
tentia in anteriori parte cerebri ponitur. in
qua etiam sensus cōmunis ad sensum pri/
us dictum esse conceditur. sed differenter.
Nā scđm anathomiā cerebrū scđm sui lō/
gitudinem in tres ventriculos diuiditur.
ꝛ quilibet duorum scȝ anterior ꝛ medius ī
duas partes subdiuiditur. quarū quelibȝ
maior est q̄ȝ sit ventriculis posterior. In p̄
ma ergo parte anterioris ventriculi conue
niunt om̄es sensuū exteriorū nerui. In se/
cunda vero esse videtur imaginatiua reti/
nens impressiones receptas a sensu cōmu
ni. ꝛ hec pars frigidior ꝛ durior est q̄ȝ pri/
ma. naȝ virtus que bene recipit perficitur
calido ꝛ humido sed virtus que bene reti/
net. perficitur frigido ꝛ sicco. nō tamē exces
siuo. sed debito proportionato. Quar
ta pars de estimatiua. Estimatiua est
potētia que ex speciebus sensibilibus intē/
tiones elicit nō sensatas. Dico autē inten/
tiones nō quidē ratōis sed nature. Nō em̄
apprehēdit quid sit similis nomē aut verbū
sed amiciciam. commodū vel incōmoduȝ.
verbigratia. Quis vidēs lupuȝ nūq̄ȝ alias
visum fugit ipm tanq̄ȝ sibi inimicū. ꝛ sic ex
eius specie sensibili elicit speciem siue intē/
tionem inimicie que nō poterat per sensuȝ
apprehendi Hec ergo potētia differt ab
imaginatiua. quia illa solum retinet speci/
es per sensum ꝯmunē apprehensas. hec ve

ro elicit ex eis intētiones nō sensatas sicut
amicicie vel inimicicie ex quib⁊ sequūt̄ acti
ones ꝓsecutionis vel fuge. Unde sciē/
duz est ꝙ licet species sit nomē generale. ta
men quandoqꝫ philosophi in modo loquē
di videntur ponere differentiā inter speci/
es ⁊ intentiones. Species em̄ sunt q̄ mul
tiplicantur ab obiectis ad organa sensuuz
exteriorum. sed intentiones multiplicātur
ab organis sensuū exterioꝝ ad sensum com
munē ⁊ organa aliarū potentiarū. Et
est inter ipas triplex differentia. Prima qꝛ
species nō sunt representatiue nisi sensibili
um exteriorum. intētiones aūt nō solū ipo
rum sed etiā sensationū coꝝ. Secūda
quia species fiunt in suis subiectis sine co
gnitione prima. intentōes aūt fiunt ab ipis
sensationib⁊. ideo ipas repńsentant. Ter
tia quia species aliquas dispositiones req̇
runt in suis subiectis. quas nō requirunt
intentiones. sicut species lucis vel coloris
requirit dyaphaneitatē ī suo subiecto. quā
nō requirit intentio ad sensum ꝯmunē mł
tiplicata. ⁊ sic patet quid per intentiones d̄
bemus intelligere. cū dicim⁹ estimatiuā in
tentiones eligere. Hec vero potentia
estimatiua in pria parte medij veutriculi si
ue medie cellule cerebri ponit̄ q̄ qual' sit sic
⁊ de alijs ad anathomiā ptinet ꝯsiderare.
Quinta ps de fātasia. Fantasia que a
q̇busdā formatiua. a q̇busdā imaginatiua
dicitur quocunqꝫ nomine vocet̄. tamen vt
hic sumitur est potētia formans imagines
cū imaginib⁊ id est species siue intentiones
cū specieb⁊ vel intentionib⁊ ꝯponendo eas
vel diuidendo ⁊ ideo fingit cimeras ⁊ mō/
stra ⁊ facit castra in hyspania. ⁊ opat̄ in som
no sicut in vigilia. Hec aūt potentia ab ali
quibus ī brutis vocat̄ fantasia siue imagi
natio. in homīb⁊ vero cogitatiua. Quādo
vero ipa est ꝯiuncta rationi sicut in homīe
tunc in sua opatione dirigit̄ ⁊ regit̄ a rōne.
Et quia in homīb⁊ ratiocinatio diuersifi/
catur ideo operationes fantasie in homīb⁊
variant̄. sꝫ quādo ipa nō est cū rōne. sicut ī
brutis. tunc regitur solū quodaz instinctu
nature. Et quia similis est instinct⁹ in ha/
bentib⁊ eandē speciez. ideo in talib⁊ opatio
fantasie nō variat̄. Inde est ꝙ omīs hyrū/
do ꝯsimili modo facit nidū suū ⁊ omīs ara
nea telam suā. Hec vero potentia se/
cunda parte medie cellule cerebri ponitur

tanqꝫ centrū inter imaginatiuā ⁊ memora
tiuā. quia ꝯuertit se sup̄ imagines in vtra/
qꝫ eaꝝ refuatas. ⁊ tūc ꝯponit ⁊ diuidit eas

Sexta ps de memoratiua.

Memoria est potētia reseruatiua speci
erum siue intentionū. nō solū a sensu ꝯmu
ni receptarū. sed etiā ab estimatiua ⁊ fanta
stica. vnde vt quidā dicunt ipa se habet ad
estimatiuā sicut imaginatiua ad sensuz cō/
munē Et in hoc hec potētia differt ab ima
ginatiua. Differt etiaz ab ea quia hec reser/
uat species siue intentiones sensatoꝝ cum
differentia tpis p̄teriti in quo illa sentiebā
tur. Illa vero sine differentia tpis certi ap
prehensi per sensum ꝯmunē. differt aūt ab
estimatiua ⁊ fantastica. qꝛ ille sunt apprehē
siue. hec aūt solum reseruatiua. Memoria
quoqꝫ differt a reminiscentia. qꝛ memoria
vt dicit ꝯmentator est ꝯtinua obseruatio il
lius qd̄ semel fuerit apprehensuz. Remi/
niscentia vero est ei⁹ qd̄ postqꝫ apprehēsum
fuit oblitū est ⁊ iteꝝ rememoratū. Un̄ diffi
nit reminiscentiā ꝙ est iterata acceptio rei
p̄terite de facili sine inuentione ⁊ doctrina
Et iō dicit ꝙ reminiscentia est memoria si
ue ꝯseruatio quasi abscisa. scꝫ p obliuionē
nō in toto sed in pte. ⁊ sunt hec. vna virt⁹ in
subiecto. due vero scd̄m modū. id est diffe/
runt scd̄m rationē vel ꝯceptū. Et dicit
Aristotiles ꝙ memoratiui sunt tardi inge
nij. reminiscitiui vero capacis ⁊ velocis. qꝛ
in memoratiuis magis viget sensus qꝫ in/
tellectus. Hec aūt potētia in posteriori
parte cerebri ponit̄. qui locus siccus est ꝓ/
pter neruos motiuos qui oriunt̄ ab ipo.

Capitulū quintū.

Prima pars de potentia motiua gene/
raliter.

Iso de anīe sensitiue potentia ap
v prehensiua. nunc videndū est de
potentia motiua. Mouet aūt ani
ma sensitiua quādoqꝫ spiritualiter ⁊ h̄ du/
pliciter. scꝫ cognoscitiue ⁊ appetitiue. qn̄qꝫ
aūt corpaliter scꝫ mouendo mēbra corpa/
lia executiue. Un̄ ad motū anīalis ⁊ ma
xime scd̄z locū de quo p̄ncipaliter loq̇mur
tria requirunt̄. Nā cū talis sit ad aliq̇d ꝓse
quendū vel fugiendū. p̄mo oportet cogno
scere ꝙ illud sit bonū ⁊ ꝓsequendū vel ma
lū ⁊ fugiendū. Scd̄o oportet inclinari
ad ipius ꝓsecutionē vel fugam. Tertio
oportet exequi talem inclinationē mouen/

do corpus ⁊ membra. Primū pertinet
ad potentiā cognoscitiuā. scđm ad potenti
am appetitiuā. tertiū ad virtutē executiuā
quā ꝯmuniter vocamus motiuā. Et
hanc diuisionē quidā sub aliis verbis tra/
dunt dicentes. ꝙ duplex est potentia moti
ua. quedam imperans ⁊ quedā imperata.
intelligentes per potentiā imperantē ipā
cognoscitiuā ⁊ appetitiuā ⁊ per potentiā i/
peratam. ipam potentiā executiuā in mem
bris corporalibꝫ situatā. Sed iste locutio
nis modus habet locū in ratione vtentibꝫ.
in quibus solū ꝓprie est imperiū sicut libe/
rum arbitrium. Secunda pars de po
tentia appetitiua.

Quia vero de prima potentia motiua
scꝫ cognoscitiua satiua satis dictum est. de
secunda scilicet de appetitiua est dicendum
Hec aūt mouet dupliciter. scꝫ diligēdo vł
odiendo. Et diuidit̄ in concupiscibilē
⁊ irascibilē. Concupiscibilis mouet ad bo
num. vel apparens bonū. cōmodū. vel ap/
parens cōmodū. Irascibilis insurgit con/
tra malū. ⁊ fertur in arduū. Ab hiis oriun
tur quatuor affectiones pricipales. scilicet
gaudiū. spes. dolor. ⁊ timor. Nam per con
cupiscibilē gaudemus đ bono p̄senti. ⁊ spe
ramus de bono absenti. per irascibilē autē
dolemus đ malo p̄senti. ⁊ timemus de ma/
lo absenti. Sensualitas aūt est vis appeti/
tiua. ⁊ ad idē mouet ad qđ ꝯcupiscibilis ⁊
irascibilis. sed in quantū sensui siue corpo/
ri cōiungitur ⁊ a ratione nō regitur sensua
litas vocatur. siue irrationabilis appetitus

Tertia ps de potētia executiua.

De potentia aūt executiua. siue corpa/
liter motiua dicūt q̄dā ꝙ ipa est triplex. scꝫ
naturalis vitalis ⁊ animalis. Quaꝝ p̄ma
sitū suū habet in epate. secūda in corde. ter/
tia in capite vt in p̄ncipio ꝓpinquo. sꝫ est in
corde tāq̄ in p̄ncipali ⁊ p̄mo p̄ncipio. Uir
tus naturalis est motiua humoꝝ. vitalis ē
motiua pulsuū. aīalis est motiua mēbrorū
Sꝫ de hac tertia p̄ncipaliter intendimꝰ. q̄
niam alie. ⁊ specialit̄ p̄ma videt̄ esse potētie
vegetatiue ⁊ ꝯuenire plantis. licet nō eodē
modo sicut aīalibꝫ. Ipa vero motiua scđꝫ
locū que fit ꝑ mēbra solū est in aīalibꝫ ꝑ/
fectis. ⁊ nō in aīalibꝫ imꝑfectis que soluꝫ
habēt sensum tactꝰ sicut sunt aīalia terre
affixa vt ostree ⁊ conche. Nā licet in plantꝭ
⁊ in dictis aīalibꝫ imꝑfectis qñ nutriunt̄
⁊ augmentant̄ sit quidā motꝰ scđm locum
qui dicit̄ dilatationis ⁊ ꝯstrictionis. licet n̄
eodē modo sit in eis. quia i plantis sine ap
prehensione preuia. in illis vero animalibꝫ
cum delectatione vel tristicia. tamen in pre
dictis non est motus scđm locū qui fit per
membra corporalia qualis est motus pro/
gressiuus vel saltatiuus. aut alius de loco
ad locum delatiuus. Hunc autem motuꝫ
natura īgeniauit animalibus perfectis ad
vniendum sibi obiectum conueniēs quod
non est in eis coniunctum. sicut in plantis
potentia cōiungitur suo obiecto. vt nutri/
tiua cū cibo.

Quarta pars de potentia motiua natu/
rali.

De predictis tamen potentiis corpora
liter motiuis q̄uis de eis ad medicum spe
ctet principaliter cōsiderare. pauca nihilo/
minus sunt dicenda. Est ergo virtus natu
ralis. potentia motiua humorum median
tibus venis. que scđm galienuꝫ radicātur
in capite. scđm Aristotilem in corde. Et h̄
mouet siue operatur per spiritum animaleꝫ
a corde per venas procedentem ⁊ corpus
vegetantem. Est autem spiritus naturalis
substantia subtilis aerea in corde vi caloꝛꝭ
ex sanguine generata. ⁊ ideo est valde leuis
⁊ faciliter mobilis.

Quinta pars de potentia motiua vitali

Uirtus vitalis est motiua pulsuū. me
diantibꝫ arteriis que radicantur in corde.
Et hec operatur per spiritum vitalē a cor/
de in membra per arterias procedentem ⁊
corpus viuificantem. Est aūt idem scđm
substantiā spiritus naturalis vitalis ⁊ aīa
lis. sꝫ differunt scđm oꝑationē Dicitur eñ
vitalis in quātū a corde ꝓcedit ⁊ corpus i/
strumentaliter viuificat. Dicitur aūt natu
ralis in quantū a corde procedens ꝑ epar
transit ⁊ corpus nutrit ⁊ vegetat. Sed di/
citur animalis quando ad cerebrum per/
uenerit ⁊ in quantum ad sensum ⁊ motum
disponit ⁊ abilitat. ⁊ sic ideꝫ spiritus diuer
sis rationibꝫ diuersa habet nomina.

Sexta ps de potētia motiua aīali.

Uirtꝰ aīalis est potētia motiua mēbroꝝ.
scꝫ officialiū mediātibꝫ neruis q̄ radicant̄ i
capite. Et h̄ oꝑat̄ ꝑ spm̄ aīalem ꝑ cerebruꝫ
trāseuntē q̄ ꝑ neruos ⁊ organa sentiēdi di
rectꝰ subtiliat̄ ⁊ i aīali sensū ⁊ mēbroꝝ motū
oꝑat̄ Sūt aūt mēbra corꝑis triplicia. q̄dā

94

radicalia vt epar. cor. cerebrũ. ⁊ genitalia.
inter que illa tria ṗma in quibꝫ sunt. spiritꝰ
naturalis vitalis ⁊ animalis sunt de eẽ in/
diuidui. sꝫ genitalia sunt ad ꝯseruationem
speciei. Alia sunt mẽbra deseruiẽtia vt ve/
ne arterie ⁊ nerui que deseruiũt illi triplici
spiritui. Alia sunt mẽbra officialia vt ma/
nus pes ⁊ hmõi. ⁊ ista mouet virtus aĩalis
ad officiũ motus localis. In hoc autez
motu talis est ordo scḋm Aristotilẽ. quia ẽ
vnũ mouens nõ motũ. scꝫ obiectũ appetitꝰ
qḋ est bonũ vel apparẽs bonũ. Appetitꝰ aũt
mouet ab obiecto ⁊ mouet mẽbra ⁊ ĩter ipa
vnũ mẽbrũ mouet aliud. Pars eñ mẽbri
que est citra iũcturã mouet aliã partez q̃
est vltra sicut ꝑ virtutẽ que in brachio po/
tes mouere manũ supꝑ iũcturã brachij ĩpo
etiã nõ moto ⁊ sic de digito respectu manꝰ
Deĩde ipa mẽbra mota mouẽt ipm totale
animal. qḋ est tanq̃ꝫ vltimũ motũ.

Capitulũ sextũ.

Prima pars de anima rationali genera
liter.

Postq̃ꝫ dictũ est ḋ anima sensitiua
dicendũ est de anĩa rationali seu
ĩtellectiua. de qua tres fuerũt opi
niones magis famose. Una fuit Alexã
dri ꝙ aĩa intellectiua humana ẽ forma ma
terialis. generabilis. ⁊ corruptibilis. edu/
cta de potẽtia materie diuisibilis ⁊ extensa
Alia fuit opinio ꝯmentatoris. ꝙ est forma
ingenerabilis ⁊ incorruptibilis nõ educta
de potẽtia materie nec extẽsa. ⁊ ꝙ illa ẽ vni/
ca in oĩbus homĩbꝫ cuilibet eoꝝ indistant
assistens. sꝫ tñ nulli inherens. Tertia
via est veritas catholica. q̃ nõ est tanq̃ꝫ opi
nio tenenda. sꝫ tanq̃ꝫ fides firma. scꝫ ꝙ aĩa
intellectiua humana nõ est vnica in oĩbus
homĩbꝫ. sꝫ est forma substãtialis hoĩs cor/
pus informãs. ⁊ cũ eo vnũ ꝯponẽs nõ edu
cta de potẽtia materie. Et iḋ ꝓprie nõ inhe/
rens. qꝛ inherere ꝓprie vt distinguit̃ ꝯtra in
formare ĩportat materialit̃ dependere. Nõ
generabil̃ nec corruptibil̃. sꝫ tñ nõ simpli/
citer ꝑpetua. qꝛ de nouo scꝫ in vnione ipiꝰ
cuꝫ corꝑe a deo creata. ⁊ a ꝑte post ꝑpetua.
Nõ extẽsa sꝫ indiuisibil̃. ⁊ iḋ tota in toto. et
tota in q̃libet ꝑte corꝑis. Uñ falsa ẽ q̃rũ
dã antiq̃ꝝ theologoꝝ opinio dicẽtiũ ꝙ aĩa
nõ est scḋm eẽntiã in toto corꝑe. sꝫ in ꝑte ḋ
terminata scꝫ in centro cordis posita. totũ
corpꝰ viuificat atq̃ꝫ mouet. Et ad h̄ ponũt
exemplũ calcidij de aranea q̃ in centro tele
sue residẽs sentit quẽlibet motũ in tela fa/
ctum. Que aũt fuerit opinio Aristotil̃
de aĩa intellectiua humana. quãtũ ad ea q̃
dicta sunt ex eius libris autenticis ꝑspicue
nõ habet̃. quia de hijs que tangũt sectas ⁊
religiones hominũ. ꝯmunit̃ obscure ⁊ am
bigue loquit̃. Prima tñ opinio supꝑius di/
cta circũscripta fide ⁊ sequẽdo apparentiã
rationis naturalis inter oẽs ꝓbabilior vi/
deret̃. Secunda pars de potentia ani
me rationalis. Sed ad potentias anĩe
ratiõalis accedamus que generaliter due
sunt. scꝫ cognoscitiua ⁊ motiua. quas intel
lectum ⁊ affectũ vocamus. In quantũ eñ
est potentia cognoscitiua dicitur intellectꝰ
sed in quantũ est potentia motiua. dicitur
affectus seu volũtas. Unde licet de ani
ma rationali diuersa nomĩa dicant̃. sicut
dicimus ꝙ ipa est intellectus. ratio. ingeni
um. memoria. voluntas. liberũ arbitrium
tñ hec nomina nõ dicũt aliquã distinctõꝫ
in essentia anĩe. sed differũt rõne. quia ipsa
dicit̃ intellectus ĩ quantũ apprehẽdit. ratio
in quantũ discernit. ingeniũ in quantũ in/
uestigat. memoria in quantũ ꝯseruãt. volũ
tas in quantũ appetit. libeꝝ arbitriũ in q̄n
tũ eligit. Hec aũt oĩa reducunt̃ ad duas
rõnes generales scꝫ cognoscẽdi ⁊ affectan
di. a q̃bus due potẽtie denominant̃. scꝫ in/
tellectiua ⁊ volitiua. de q̃bꝫ ⁊ ṗmo de intel
lectiua est agendũ.

Tertia ꝑs de intellectu agẽte ⁊ possibili

Intellectꝰ igit̃ scḋm Aristotilẽ diuidit̃
in intellectũ agentẽ ⁊ intellectũ possibilem
siue potentialẽ. Intellectus agens est potẽ
tia actiua intellectionũ. sed intellectꝰ possi/
bilis est potẽtia passiua nõ passione corru/
ptiua. sꝫ ꝑfectiua. scꝫ recipiendo in se intel/
lectiones ab intellectu agente. De ipso
aũt intellectu agente duplex est opinio. nã
quidã dicũt ꝙ est ipe intellectus diuinus.
Alij dicunt ꝙ est idẽ scḋm essentiã cũ intel
lectu possibili. sed dicit̃ possibilis. in quan
tũ est receptiuus. sed dicit̃ agens in quãtũ
est sua intellectuali oꝑatione actuatus Et
ad hũc sensuꝫ dicit̃ nobilior intellectu pos/
sibili. Secunda autẽ opinio vera est.
Prima aũt nõ negat̃. qꝛ ñ negamꝰ diuinuꝫ
intellectũ agere ad nostrã intellectõeꝫ ĩmo
oportet ipm ṗncipalit̃ ꝯcurrere. cũ in oĩ
actõe oꝑteat eẽ aliqḋ agẽs nobiliꝰ passo.

Quarta pars de intellectu speculatiuo ⁊ practico.

Intellectus insuper diuidit̃ in ītellectū speculatiuū ⁊ practicū. Et dicit̃ speculatiuus in quantū cognoscit veꝝ in rōne veri. practicus aūt in quantū cognoscit verū in rōne boni. Uel dicit̃ speculatiuꝰ scʒ in quātū finis eiꝰ est cognitio. sed dicit̃ nō speculatiuus siue practicus in quantū finis eiꝰ est operatio. Ul' magis ꝓprie loquēdo dicitur speculatiuꝰ in quātū est ꝓductiuus noticie speculatiue. Practicus aūt in quātū est ꝓductiuꝰ noticie practice. De quaꝝ noticiarum differentia postea dicetur inferius

Intellectus aūt practicus diuidit̃ ī synderesim rōnem ⁊ ꝯscientiā. Unde in sylogismo practico synderesis ꝓponit maiorem. sicut ꝙ nullū malū est faciendū. ratio aūt assumit minorē. scʒ hoc est malum. ⁊ ꝯsciētia cōcludit ꝯclusionē scʒ ħ nō est faciēdū. Et sic synderesis est circa vniuersalia ꝑncipia in q̄bus ꝯmuniter nō cōtingit errare. ideo synderesis nūq̄ȝ totaliter extinguit̃. Ratio aūt est circa ꝑticularia circa que quādoq̄ȝ est error. ⁊ inde sequit̃ ꝙ ꝯscientia est erronea. Ratio aūt diuidit̃ in partē superiorem ⁊ inferiorē. nō ꝙ in ea sint ꝑtes distincte sʒ sicut oculo eodē videmꝰ sursum ⁊ deorsum sic dicit̃ portio supꝉior que ratiocinatur de diuinis ⁊ eternis. Et si hoc sic soluȝ speculatiue vocat̃ intelligētia. Dicit̃ autem portio inferior que ꝯcinat̃ de temporalibꝰ ⁊ transitoriis. Predicta ħo noīa a doctꝭ q̄nq̄ȝ sumunt̃ vt īportant nō solū potētiam cognoscitiuā. sʒ etiā potētiā affectiuā. Capiunt̃ etiā equiuoce q̄nq̄ȝ ꝓ ipa potētia. q̄nq̄ȝ ꝓ oꝑatione ipius. Quinta ꝑs de ꝯꝑationibꝰ sensus vel intellectus.

Nō sunt aūt hic ꝑtermittende quedā cōꝑationes quas Aristotiles ponit inter sensuȝ ⁊ intellectū. Prima est ꝙ sicut sensus reducit̃ ad actū a sensibili sibi obiecto. sic intellectus ab intelligibili siue a fantasmate vel obiecto. Scd̄a est ꝙ tam sensus q̄ȝ intellectus quodāmodo patit̃ ab obiecto nō tn̄ passione corruptiua vel generatiua substantie. Tertia ꝙ ꝑmꝰ actꝰ vtriusq̄ȝ ē simplex differentie. id est sine ꝯplexione. ⁊ nō ē differentie affirmatiuū vel negatiuū.

Quarta ꝙ vterq̄ȝ preaffirmās aliq̄d esse delectabile vel tristabile mouet appetitum ad ꝓsequendū vel fugiendū. Quinta ꝙ vtrobiq̄ȝ fit appetitus mediante iudicio. scʒ de bono vel malo. tamē differenter. q2 sensus nō aspicit nisi ad p̄sens. intellectꝰ autem ad futuꝝ. ideo quādoq̄ȝ qđ est p̄sentialiter delectabile dimittit ꝓpter ꝯsiderationē iusticie future. Sexta ꝙ in eis appetitiuū id est ꝓsecutiuū ⁊ fugitiuuȝ nō differūt realit̃ ab inuicē nec a sensu vel intellectu. sed solum ratiōe. Septima ꝙ fantasmata sūt ītellectus. sicut sensibilia sensus. sic ꝙ sicut sensus nō sentit vel mouet sine sensibili. ita intellectus nō sine fantasmate. Octaua est ꝙ sicut obiectum generat speciē in sensu exteriori. postea in sensu ꝯmuni q̇ discernit sensibilia diuersa ⁊ sic est quodāmodo vnus ⁊ quodāmodo plura. sic fantasmata diuersa mouēt intellectū eundē existentē.

Nona ꝙ sicut in sensu si sit iudiciuȝ ꝙ hoc est bonū vel malū. appetitus mouetur ad ꝓsequendū vel fugiendū. sic per rationē fantasmatū. si intellectus iudicet bonū vel malū. appetitus intellectualis mouet̃ ad ꝓsequendū vel fugiendū. sed hoc differenter quia appetitus sensitiuꝰ mouet̃ naturaliter. sed appetitus intellectus libere. Decima ꝙ in vtroq̄ȝ contingit vere ⁊ false. componere ⁊ diuidere circa bonū vel malū. sʒ tamē differt bonū simpliciter vel apparens bonū. Unde ꝙ est p̄ntialiter delectabile. licet ad illud sequit̃ magnū malū. appareȝ sensui esse bonū. ⁊ intellectui nō solū ad p̄sentiam delectabile. sed aspiciēti apparet illud simpliciter esse malum. Undecima est ꝙ sensus nō sentit abstracte. sed intellectus intelligit abstracte. Sensus em̄ videndo curuū vel album non distinguit inter subiectum ⁊ curuitatē vel albedinē. inter que distinguit intellectꝰ. abstracte intelligendo hoc ab illo. nec etiaȝ sensus abstrahit a singularibꝰ. sed hoc facit intellectus. intelligēdo vniuersaliter. Duodecima est ꝙ intellectus in actu. id est intellectus agens ē idem qđ intellectus ⁊ intellectio. nō sic aūt de sensu. Et hoc intelligendū de ꝑmo intellectu agente. qui est intellectꝰ diuinꝰ.

Capitulū septimū.

Prima pars de potētia rōnali motiua.

v Iso de potentia anīe rationalis cognitiua. videndū est de potētia affectiua siue volitiua. Ipa nāq̄ȝ rō siue rōnal' aīa si iudicat aliq̄d eē bonum vl' malū ⁊ ibi sistit. dicitur eē cognitiua siue

intellectiua.si aūt procedit amplius .⁊ in/
dicat illud esse bonū vt fiat . dicit̃ motiua.
si vero adhuc ꝓcedit vlteriꝰ.⁊ nō solū iudi/
cat illud esse bonū vt fiat sed etiā illud appe
tat. dicit̃ affectiua siue volitiua. Est igi
tur vis aīe rationalis motiua multiplex . q̄
dam consiliatiua sicut sinderesis vel ratio
que iudicat aliquid esse bonum vt fiat.aut
malū vt nō fiat. quedā aūt est affectiua scȝ
ipa voluntas que appetit id qꝺ iudicat bo/
num.⁊ refutat id qꝺ iudicat malū. Quedā
vero imperatiua.scȝ libertas siue liberū ar
bitriū.que imperat illꝺ fieri qꝺ iudicat̃ bo
num. vel nō fieri qꝺ iudicat̃ malū Hec aūt
vtrāqȝ scȝ consiliatiuā ⁊ affectiuā ꝯplectit̃
vt patebit.nec tamē ista inter se aut ab ipsa
anima vel voluntate in re aliqualiter disti
guuntur.

Secunda pars de distinctione liber/
tatis.

Sed anteq̄ȝ de libero arbitrio dicamꝰ
sciendū est ꝙ libertas distinguit̃ triplex.sci
licet a necessitate. a pctō.⁊ a miseria . Pri/
ma est nature ⁊ tā bonoꝝ q̄ȝ maloꝝ. Secū
da est gratie.⁊ est solū bonoruȝ . Tertia est
glorie.⁊ est solū beatorū. Libertas autē
a necessitate distinguit̃ duplex sicut necessi
tas dupliciter dicit̃ scȝ necessitas coactio/
nis ⁊ necessitas īeuitabilis. Libertas a ne
cessitate violentie vel coactōis vocatur li/
bertas complacētie. Libertas a necessita/
te ineuitabilitatis vocatur ꝯtingentie.

Libertas aūt contingētie adhuc potest
distingui duplex.scȝ libertas indifferentie
⁊ libertas ꝯtradictōis. Oīs em̄ libertas
indifferentie est libertas ꝯtradictionis. nō
econuerso . quia dicit̃ libertas indifferētie
quādo volūtas est sic indifferens ꝙ nō ma
gis inclinatur ad vnā partē ꝯtradictionis
q̄ȝ ad aliā. Modo stat ꝙ aliq̇s habituatus
in aliqua ꝟtute sicut tꝑantie habet liberta/
tem ꝯtradictōis ad agendū vel nō agendū
ꝭm illā virtutē ⁊ tamē nō habet libertatem
indifferētie.quia magis ꝓnus ⁊ magis in/
clinatus est ad opus virtutis. Oīa au
tē ꝑdicta noīa q̄modocūq̄ȝ capiat̃ libertas
supponūt ꝑ eadē re.scȝ ꝑ ipa volūtate . non
tn̄ sunt synonima. qꝛ in diuersis acceptio/
nibꝫ diuersa hn̄t ꝯnotata . Nam libertas a
peccato supponit pro volūtate.cōnotando
eam esse in gratia. Libertas a miseria ꝯno
tat eam esse sine pena Libertas a necessita
te ꝯnotat eam nō posse necessitari . Liber/
tas indifferentie ꝯnotat eā no n magis in/
clinari ad vnū oppositoꝝ q̄ȝ ad reliquū. Li
bertas contradictionis vł oppositionis cō
notat eā simpliciter posse in vtrūq̄ȝ opposi/
torum. In proposito autem cū loquimur
de libero arbitrio intelligimus de liberta/
te contingentie contradictionis siue oppo/
sitionis.

Tertia pars. de conditionibꝫ volūta/
tis.

Anteq̄ȝ vero inquiramꝰ que sit forma/
lis ratio huius libertatis.enumerande sūt
alique conditiones ipius voluntatis

Prima est ꝙ voluntas non est solū po
tentia passiua.sed actiua . nec solum opera
tionū exteriorum.immo suorū interiorum
actuum qui sunt volitio vel nolitio.

Unde posset diuidi voluntas in volū
tatem agentē ⁊ voluntatem possibilē.con/
similiter intelligendo sicut supra dictum ē
de intellectu. Si enim voluntas foret pas
siua tantū.non esset in sua libera potestate
velle et non velle presente obiecto quia nō
est in potestate passiui pati ⁊ non pati prin/
cipio actiuo disposito ⁊ sufficienter appro/
ximato. Secunda est ꝙ volūtas est pas
siua non solum ab obiecto sed etiam ab in/
tellectu.a sensu.⁊ appetitu sensitiuo. De ob
iecto patet quia est causa partialis volitio/
nis vł nolitionis. De intellectu patet.quia
noticia intellectualis concurrit ad actꝰ vo
luntatis vt apparebit ex dicendis. De
sensu auteȝ ⁊ appetitu sensitiuo. patet quia
sensus mouet intellectū cum representat ei
speciē mediāte qua mouet̃ ad intelligendū
Appetitus etiā sensitiuus ipm mouet cum
de suo obiecto sepe intellectus aliter ⁊ alit̃
iudicet.scꝺȝ qꝺ appetitus sensitiuus est ali/
ter.⁊ aliter affectatus. Unde dicit̃ scꝺo re/
thorice . ꝙ non eadē videntur amantibꝫ et
odientibꝫ.neq̄ȝ iratis ⁊ mansuete se haben/
tibus. Sic ergo sensus ⁊ sensitiuus appeti
tus ꝑmo mouēdo ipm intellectū mediāte
ipo mouet voluntatē.qꝛ voluntas nata est
moueri ⁊ diuersificari quo ad eiꝰ actū scꝺȝ
alterū ⁊ alteꝝ intellectꝰ iudiciū. Tertia
est ꝙ volūtas nō solū in seipam actiua ē vo
litōis vł nolitōis. sȝ etiā mediātibꝫ actibꝫ illꝰ
actiua ē in ītellectū.ī sensuȝ.⁊ ī appetitū sen
sitiuū. ꝺ ītellectu.⁊ ꝑ ꝯn̄s a fortiori ꝺ sensu
patȝ ꝓpositū.qꝛ aliter amor ⁊ odiū non per

nerterent iudiciū.cuiꝰ oppositum experimur.
Potest ergo volūtas mouere intellectuȝ ⁊
sensum.nō tamē sic q̄ simpliciť per suū im/
periū sine alio motiuo possit in eis causare
assensum vel dissensuȝ.quia tūc possemus
libere assentire vel dissentire quibuscunq̄ꝫ
vellemꝰ.quod experimur eē falsum. Sed
tamē potest hmōi assensum vel dissensum
in aliquib9 partialiter ꝯcausare. ⁊ ꝓ conse/
quēs appetitū sensitiuū mouere. cū natꝰ sit
īmutari ab īmutatione iudicij. Quar/
ta ē q̄ volūtas ñ fertur in incognitū.q⁊ ap/
petitus animalis differt ab appetitu natu/
rali in hoc q̄ nō fertur ī obiectū nisi cogni
tum.Appetitus aūt anīalis rōnalis qui est
ip̄a volūtas differt ab appetitu animali sen
sitiuo.in hoc q̄ nō fertur in obiectū nisi co
gnitū cognitione intellectuali. Uolūtas ḡ
dicitur appetitus cognoscitiuꝰ. nō quia co
gnoscat.in quantū ei ꝯuenit ratio appetitꝰ
sed quia actus ip̄ius consequiť cognitiōeȝ
primā sui obiecti. Quinta est q̄ volun/
tas nō fertur in malū in quātū malū quia
obiectū appetitus est bonū vel apparēs bo/
num.ideo nō potest velle illud in quo nul/
la apparet ītellectui ratio bonitatis. nec po
test nolle illud in q̄ nulla apparet ratio ma
licie seu fugibilitatis. licet possit illud non
velle ⁊ actū suū differre vt prius fiat inqui
sitio si apparenti bonitati sit aliqua malicia
ꝯsequens vel ꝯnexa. Potest tamē velle illd̄
quod aliquo modo apparet malū.⁊ nolle il
lud quod aliquo modo appareȝ bonū.sicut
velle adulteriū ratione delectatōis. vľ nol
le ip̄m rōne inhonestatis. Nō potest ḡ vo/
luntas velle ꝯtra vel p̄ter totale iudiciū in
tellectus.licet contra vel p̄ter ꝑtiale iudici
um. Non eīm potest sic ad opposita.q̄ possit
velle malū sub rōne mali. aut nolle bonuȝ
sub rōne boni.sȝ pōt nō velle quod p̄ma fa
cie apparet bonū.⁊ non nolle qd̄ p̄ma facie
apparet malum.⁊ etiā potest illud velle aut
nolle in quo simul apparēt rationes boni ⁊
mali. Sexta est q̄ volūtas licet possit
ab obiecto allici ⁊ difficultari.nō potest tm̄
simpliciter cogi. Ratio aūt quare volūtas
nō cogitur bono. sicut intellectus vero.ab
aliquib9 esse diciť quia nihil est ita bonum
saltē p̄ter bonū p̄mū.in quo nō sit aliquid ī
ꝑfectionis.aut salteȝ apparere possit. Ideo
volūtas tali bono nō cogiť adherere. Sȝ
aliquid est ita verū.q̄ in eo nihil est aut ap
paret esse falsitatis.ideo tali vero intellectꝰ
cogitur assentire. Hec aūt ratio persuasiua
est non euidens.

Quarta pars.de inquisitione libertatꝭ.

Hijs ergo presuppositis inquiramꝰ in
quo consistit formalis ratio libertatis . nō
tamen intelligamus voluntatē sic esse libe
raȝ q̄ libertas sit aliqua res ab ea distincta
⁊ sibi superaddita.sicut accidens in substā
tia. Nam sicut anima intrinsece ⁊ essentia/
liter est volitiua sic est intrinsece ⁊ essentia/
liter libera . ita q̄ nō stat per aliquā poten/
tiam ip̄am esse ⁊ non esse liberam Hoc aū
tem supposito dicamus q̄ aliquid esse libe/
rum potest imaginari multipliciter. Uno
modo quia illud se solo nullo alio requisi/
to potest in suū actū.⁊ sic solus deus est li/
ber scd̄m veritatē fidei.quicquid murmu/
rent philosophi. Alio modo quia ⁊ si aliud
ab eo requiratur.tamē illud est in sua liber
tate primo modo. ⁊ sic nulla creatura est li
bera vt satis patet. Tertio modo quia po/
sitis om̄ib9 requisitis ad suū actū contingē
ter eis coagit ⁊ potest agere.⁊ potest nō age
re.⁊ sic ꝯmuniter dicitur q̄ potentia ratio
nalis est libera . quia sic potest ad opposita.

Sed sine assertione temeraria. videtur
scd̄m fidē q̄ in hoc nō consistit formalis ra
tio libertatis . nec per hoc differt agens li/
berū ab agentibus naturalib9 nō liberis. ī
mo hoc est cōmune om̄ib9 agentibus crea/
tis q̄ om̄ib9 positis ad suā actionē requisi
tis cōtingenter ⁊ nō necessario coagāt ita
q̄ possint suū effectū agere ⁊ nō agere. Uer
bigratia. Ignis quibuscunq̄ꝫ causis posi/
tis contingenter eis coagit.⁊ potest produ
cere ⁊ potest non producere ignem.

Hoc autem probatur esse verum ex tri
bus veritatib9 catholicis. Quarū prima ē
q̄ nō stat aliquid fieri ab aliquo ⁊ illud nō
fieri a deo. Secunda q̄ non stat aliquid fi
eri a deo. ⁊ illud nō contingēter fieri ab eo
Tertia q̄ non stat aliq̄d ꝯtingenter fieri a
deo. ⁊ illud necessario siue non contingen/
ter fieri ab alio . Ex quib9 manifeste sequiť
q̄ nulla causa scd̄a siue naturaľ siue libera
necessario aliq̄d facit. īmo ita ꝯtingenť sicͤ
cā p̄ma. Si q̄s ƀo dicat q̄ licet ignis oī
bus causis req̄sitis positis ꝯtingēter coa/
gat eis.ita q̄ absolute pōt nō agere. tamē h̄
non potest de cōmuni cursu nature.sic aūt
nō est de libera voluntate. Hoc iō nō vide

96

tur valere. q: cū iste ꝯmunis cursus nature dependeat ex dei volūtaria dispositione ⁊ potuerit ipm aliter ordinare ⁊ adhuc possit ad placitū imutare. nō eēt ipi voluntati essentialis cōditio libere agere. sȝ accidētalis ⁊ aduēticia dispositio. cuiꝰ ꝯtrariū a ꝓncipio supposuimus.

Quinta pars de formali ratione libertatis.

Dicamus igitur ⁊ ex premissis concludamus ꝙ licet ad libertatē requiratur ꝙ sit potentia sue operationis productiua cōtingenter. hoc tamē nō sufficit nec in h̄ ꝯsistit ratio libertatis adequate ⁊ formaliter.

Sȝ difficile est videre q̇d vltra hoc req̇ritur. Ad cuius tamē intelligentiā est sciendum ꝙ deū aliquid ꝓducere libertate contingentie de qua loquimur tria ꝯnotat vel importat. scȝ deū suū ꝓductū intelligere. ⁊ ipm intelligēdo velle. Deus eīm nihil ꝓducit nisi intelligēdo ⁊ volendo. nō tamē quicquid intelligit aut vult iō ꝓducit. cū seipm maxime intelligat ⁊ velit. Illud ergo nō sufficit. sed vltra ad ipm aliq̇d libere ꝓducere requirit̄. ipm hmōi actū intelligēdi ⁊ volēdi ad suū effectū ꝯtingenter applicare. h̄ est suū effectū ꝯtingēter intelligere ⁊ velle fieri vel esse. Cū igitur in h̄ ꝯsistat ratio diuine libertatis formaliter. ⁊ libertas ī deo dicat ꝑfectōȝ simpl'r. ⁊ libertas ī creatura dicat ꝑfectionē ꝯsimilis denomīatōis. sequitur ꝙ libertas in deo ⁊ in creatura sunt cōsimilis ratōis. ⁊ ꝑ ꝯsequēs illa sola creatura erit libera que respectu sui effectꝰ cōsimilem modū habet ꝓncipiandi cuȝ libertate diuina. talis aūt est rōnalis creatura que intelligendo ⁊ volendo ꝓncipiat ꝯtingent̄.

Vn̄ potest trahi breuis descriptio libertatis. scȝ ꝙ libertas est potētia intellectiua ⁊ volitiua sui effectus ꝓductiua ꝯtingēter. ⁊ aliq̇d libere agere est illud intellectiue et volitiue ꝯtingēter ꝓducere. Cui descriptioni ꝯcordant antiq̇ doctores catholici dicentes. ꝙ libertas est facultas rōnis ⁊ voluntatis. Vn̄ ⁊ liberꝝ arbitriū dicit̄ seu potius arbitriū liberꝝ. arbitriū quantū ad rationē. liberū quantū ad volūtatē. Ex q̇bus sequit̄ ꝙ nihil vere ⁊ ꝓprie potest fieri libere nisi ꝑtialiter fiat ab intellectuali cognitione. Aliq̇d aūt fieri libere potest dici dupliciter. Uno mō vere. alio mō interꝑtatiue. Uere libere dicitur aliq̇d fieri qn̄ est in potestate volūtatis ⁊ ꝑ̄cedit ipm deliberatio vel operatio rōnis. Interꝑtatiue vero quādo deliberatio vel ratiocinatio hmōi ē in potestate volūtatis. sed tn̄ nō deliberat. imo vnā partē elicit quasi mō nature ex habitu vel impetu ꝯsuetudinis. sicut patet in multis. Et hec dicta sint de aīe potētijs.

Capitulū octauū.

Prima ꝑs de ordine dicendorum.

p Ostq̄ȝ dictū est de aīa. ꝯsequenter dicendū est de hijs que sunt in ea. Tria aūt sunt in aīa vt dicit phīlosophus scdo ethicoꝝ. scȝ potētie. habitꝰ. ⁊ passiones. sȝ different̄ quoniā vt supra dictum est potentie aīe ꝓncipales sunt in ea idemptice. hoc est sunt idē cū ea. sȝ habitus ⁊ passiones sunt in aīa inhesiue. Cū ergo de potētijs dictū sit. dicendū est de habitibus ⁊ passiōibꝫ. Quia vero Aristotiles ibi solū enumerat ea que sunt in aīa scd̄m eiꝰ partē appetitiuā in q̄ est virtus moralis. de qua ibidē tractat. ideo nō est credendū q̇n in aīa ponendi sint aliq̇ actus qui nō sūt habitus vel passiones. Et etiā scd̄m aliq̇s in ea sunt ponende ꝑ̄ter hmōi actus alique ꝑ̄uie species. Quare de oīibꝫ istis ꝑ ordinem. ⁊ ꝓmo de speciebꝫ. postea de actibꝫ habitibꝫ ⁊ passionibꝫ est dicendū. Secūda pars de h̄ noīe species.

In ꝓmis aūt sciendū est ꝙ licet h̄ nom̄ species multiplicit̄ sit eq̇uocū. tamē adhuc vt ꝑtinet ad materiā de notitijs d̄ qua tractamus quadrupliciter solet capi. Primo modo ꝯmunissime pro oīi forma ad noticiā habendā ꝯcurrēte. ⁊ sic quandoq̄ȝ ipa forma obiecti qd̄ cognoscit̄ dicit̄ species. Secūdo mō ꝓ oīi forma que ē aliquo mō ratio cognoscēdi aliquā rem. ⁊ sic ars ⁊ alij habitus cognoscitiui quādoq̄ȝ dicuntur species. sicut patet septimo methaphisice. Tertio mō ꝓ oīi forma que ē similitudo ⁊ imago rei cognite ⁊ ꝑ hāc res illa cognoscitur. ⁊ sic ipsa actualis noticia quādoq̄ȝ dicit̄ species. Quarto mō sumitur specialiter ⁊ ꝓprie ꝓ forma que est similitudo vel imago rei cognite manēs naturaliter in aīa. etiā postq̄ȝ ipa desijt actualiter cognoscere. apta nata ducere animā in noticiā rei cuiꝰ ipa est imago vel similitudo. ⁊ sic sumit̄ in ꝓposito. De ꝓmo tamen modo bene dubiū est vtruȝ in medio sit aliqua species causata ab obiecto sensi-

bili q̄ sit ipius similitudo vel imago. Qua
re p̄mo videndū est de specie sensibili. si ali
qua sit in medio. postea de specie sensibili.
tam in sensu exteriori q̄ꝫ interiori. ⁊ tandez
de specie intellectuali.

Tertia ps de speciebꝫ in medio.

Est etiā cōmunis opinio ꝙ in medio ta/
les species sunt ponende ꝓpter rationē. ex/
perientiā. ⁊ auctoritatē. Propter rationez
quidez. quia nihil agit indistans. nisi p̄mo
agat ī mediū. nā. vij. phisicoꝝ dicit̄ ꝙ opor
tet monēs ⁊ motū ēē simul. scd̄m tactū. sed
sensibile agit indistans scꝫ in sensum. ergo
p̄mo agit in mediū ⁊ nō nisi suā speciē. igit̄
⁊c. Propter experientiā aūt. quia si radius
solaris transeat ꝑ vitrū rubeū color opposi
tus in pariete apparet rubeꝰ ⁊ non est color
verꝰ quia nō est in medio. cū nō sit suscepti/
uum eius. nec in pariete. cū sepe color pari
etis sit cōtrarius. experimur etiā speculuz
repr̄sentare rem aliquā sibi obiectā. ⁊ ꝑ ꝯse/
quens aliquid recipit ab ea. ⁊ nō ipam rez
ergo eius speciē. Propter auctoritatē vero
quia scd̄m Aristotilē scd̄o de anima. aliq̄d
patit̄ a colore. ⁊ odore. quod nō est natum
sentire. sed nihil est tale nisi mediū. igit̄ ⁊c.

Sed hijs nō obstantibꝫ est quorundā
opinio ꝯtraria. Et quia in ꝓposito videtur
maior difficultas de visibili q̄ꝫ de alio ob/
iecto sensibili. p̄mo dic̄ opinio ista ꝙ ab ob
iecto visibili nō causat̄ aliq̄ species. siue ali
quid in medio alterius rōnis ab obiecto.
quia talis pluralitas poneret̄ sine necessi/
tate. Tum q: talis species esset qualitas. ⁊
nō esset sub aliq̄ quatuor specieꝝ qualitatis
vt patet inductiue. Tū quia si esset aliq̄ ne
cessitas ponēdi talē speciē esset ꝓpter supra
dictā rationē. q: mouens ⁊ motū debēt ēē
simul scd̄m tactū. Sed h̄ nō oportet ēē vni
uersaliter veꝝ. q: ꝓiciens ⁊ ꝓiectū nō opor/
tet sic esse simul. nā ꝓiciens potest nō ēē mo
tu ꝓiectionis adhuc existente. iō nō oportz
mouens ⁊ motū simul ēē simultate locali.
sꝫ est intentio Aristotilis ⁊ ꝯmentatoris ꝙ
sunt simul simultate naturali vel virtuali.
ita ꝙ nō sit mediū impediēs ⁊ ꝙ sint in de/
bita approximatione. Secūdo ꝓpter ex/
perientiā p̄dictaꝫ de radio solari dicit ista
opinio ꝙ nūqꝫ ab obiecto visibili causat̄ a/
liquid in medio eiusdē rationis cū obiecto
Unde radius transiens per vitrū rubeuz
mediante colore vitri causat verū colorez
qui est eiusdē speciei cū colore vitri. q: alit̄
inter eos nō esset tanta similitudo vel ꝯue/
nientia si essent alterius speciei. Tertio
dicit ꝙ iste color nō est in pariete sꝫ in aere.
⁊ aliquādo in eo causat̄ ⁊ aliquādo nō Un̄
quando in medio illuminato nō p̄existunt
colores ꝯtrarij. causant̄ in eo tales colores
⁊ aliquādo in gradu intenso. ⁊ tūc possunt
videri. aliquādo in remisso ⁊ tunc nō pos/
sunt videri. ideo dicit cōmentator scd̄o de
anīa. ꝙ aliqua sensibilia sunt de sui natura
que ꝓpter suā debilitatē a sensu nō possunt
ꝯprehēdi. ⁊ sic patet quādo ⁊ q̄modo medi
um patit̄ ab obiecto visibili. Ulteriꝰ ꝓ/
pter expientiā de speculo dicit ꝙ nō est ibi
species aliqua. sꝫ ipmmet obiectū videtur
ibi ꝑ lineā reflexam. Un̄ etiā scd̄m opinio/
nem p̄mā si esset talis. species tamē nō esset
in speculo ꝓpter suā densitatem sed in aere.
Nam si esset talis forma in speculo. ipo fra
cto frangeretur. nec apparerent tot imagi/
nes quot sunt ꝑtes fracte. cū accideus di/
uidatur ad diuisionē subiecti.

Quarta ps de generalibus cōditionibꝫ
specierum.

Licet aūt vtraqꝫ p̄dictaꝝ opinionū sit ꝓ
babilis. tamē q: p̄ma est ꝯmunior. nec vidē
tur ꝑ secundā posse sufficienter saluari ap
parentie que fiūt maxime in speculis. iō se
quendo eā ponā aliquas ꝯditiones gene/
rales hmōi specieꝝ. postea aliquas specia/
les eaꝝ. Prima ergo ꝯditio est ꝙ tales
species sensibiliū ꝯtrarioꝝ ad inuicē nō cō
trariant̄. q: possūnt esse in eodem subiecto
scd̄m eandē partē subiecti tam in medio q̄ꝫ
in organo De medio patet q: si albedo ⁊ ni
gredo approximent̄ vni medio. vtraqꝫ in il/
lo videbit̄. ideo vtriusqꝫ species in illo reci
pitur. De organo ꝯsimiliter patet. Unō si
vnū albū ⁊ aliud nigrū oculo scd̄m eundē
situm p̄sentet̄ vtriusqꝫ species scd̄m eandē
partē oculi recipit̄. nec ex eis cōmiscebitur
vna media species. sicut in caliditate ⁊ fri/
giditate media tepiditas. Nec obstat ꝙ
per neutram iudicamꝰ albedinē ꝑfectā aut
nigredinē. sꝫ iudicamꝰ mediū colorē. sicut
si supra nigrū ponat̄ albū. nec apparz albū
nec nigrū sed fuscū. Huiꝰ em̄ ratio est. q: li
cet ille species nō sint ꝯtrarie in essendo. ta
men iudicia scd̄m eas sic essent ꝯtraria. sic
est de iudicijs ꝓpositionū ꝯtrariaꝝ vel con
tradictoriaꝝ. Cū igit̄ iste species albedinis

⁊ nigredinis sint simul in oculo indisticte
scđm situm. ⁊ sensus nõ iudicet pluralita-
tem vel diuisionẽ rerꝝ. nisi scđm diuersos si
tus suarũ specierꝝ in eo receptarꝝ. ideo sen-
sus indistincte hoc qđ videt iudicat vnũ. ⁊
nõ potest iudicare ħ albũ ⁊ nigrũ. vt dictũ
ẽ. quare species albi ⁊ species nigri cũ neu
tra possit efficere suũ iudiciũ. q̃ agunt ĩ idẽ
subiectũ. ipe simul efficiũt iudiciũ mediuz
scꝫ ꝙ hoc est fuscũ vel pallidũ. Secũ-
da ꝯditio ẽ ꝙ tales species nõ sentiunt̃ nec
sensu ꝑcipiunt̃. q̃ cũ ille ĩmediate causent
sensationẽ q̃ꝫ q̃litates sensibiles si sentiren
tur ipe ĩmediatꝰ q̃ꝫ sua obiecta sensu ꝑci-
perent̃ cuiꝰ oppositũ experimur. Non ergo
dicunt̃ species sensibiles q̃ possint sentiri.
sꝫ q̃ ab eis põt sensatio causari. Tertia
ꝯditio est. ꝙ tales species a qualitatibꝫ sen
sibilibꝫ a q̃bus causant̃ sunt alterius rõnis
patet ex duabꝫ p̃dictis. sed vtrũ sint alteriꝰ
rõnis vel speciei species in medio ⁊ in sen
su aut exteriori vel ĩteriori organo oĩno du
biũ est. Quarta ꝯditio est ꝙ tales species
sunt reductiue de tertia specie q̃litatis. sũt
eñ passiones vel passibiles qualitates. nõ
quia sint ꝓprie sensibiles vt dictũ est. sed q̃ a
sensibilibus causate nate sunt causare sen-
sationes. Quinta ꝯditio ẽ ꝙ tales speci
es habẽt in medio equalẽ resistẽtiã. Potest
aũt in aliqua mutatione resistentia multi-
pliciter imaginari. Uno mõ rõne ꝯtrarie-
tatis naturalis. cũ eñ q̃libet ens natura-
liter appetat ꝑmanere. vnũ cõtrariũ resistit
alteri ꝯtrario tanq̃ꝫ ipius corruptiuo. ⁊ ta
lem resistentiã nõ habent in medio species
sensibiliũ cũ nõ habeant ꝯtrariũ vt dictuz
est. Alio mõ rõne ꝯtinuitatis corꝑalis Cũ
eñ virtus vnita fortior sit ipa diuisa quod
libet ꝯtinuũ appetit esse vnũ. iõ resistit diui
denti ipm. Tertio mõ rõne situatõis loca-
lis. Cũ eñ aliq̃d est in loco vel situ sibi na-
turali naturaliter appetit ibi quiescere. iđo
resistit mutatõi. scđm quã oportet ipm a ta
li loco moueri. ⁊ talẽ resistentiã nõ habent
species in medio. q̃ ad multiplicatõꝫ ipaꝝ
nõ oportet mediũ diuidi vł moueri a loco
suo. nisi forte ħ haberet locũ ĩ sono. de quo
postea patebit. Quarto mõ potest imagi-
nari resistentia licet minus ꝓpria rõne indi
spositõis suscipientis. q̃ subiectũ nõ ẽ suf-
ficient̃ dispositũ ad receptionẽ talis muta
tionis vel forme generabilis ⁊ sic manife-
stum est ꝙ mediũ bene resistit generationi
specierꝝ sensibiliũ. sic eñ densitas ⁊ opaci-
tas resistũt speciebꝫ lucis vel coloris ⁊ eas
reflectunt. ⁊ sic ꝓportionaliter de aliis.

Sexta ꝯditio est ꝙ tales species ꝓpter p̃
dictã resistentiã nõ habent in medio gene-
rationẽ successiuã. ꝙ eñ ex tali resistentia
nõ ꝓueniat successio satis patet. si ponatur
scđm Aristotilẽ instantaneã esse luminis
generationẽ. cũ tamẽ habeat resistentiã ta-
lem. Nec ergo resistentia nõ operat̃ tardi-
tatem generationis vel multiplicatõis li-
cet peruitatẽ vel remissionez dispositionis
generabilis. ita ꝙ a candela eque cito illu-
minabitur extensiue aer grossus sicut purꝰ
licet nõ eque intense.

Quinta pars de specialibꝫ ꝯditõibꝫ spe-
cierum.

Post has pono alias ꝯditões speciales
hmõi specierꝝ.

Prima est scđm Aristotilẽ. ꝙ lumen vel
species lucis. ⁊ pari rõe species coloris mł
tiplr̃ in ĩstãti. nõ intelligẽdo ꝙ sit ĩstãs ali
quod qđ sit ꝑs tẽꝑis indiuisibilis. sꝫ aliq̃d
dicit̃ instãtanee generari quod generat̃ to-
tuz simul. ita ꝙ nõ ꝑus vna eius ꝑs q̃ꝫ alia
nec gradualis nec quantitatiua ⁊ sic videt̃
esse intentio Aristotilis scđo de anima. ꝙ
generatio luminis sit instantanea vbi reꝑ-
hendit empedoclez dicentẽ oppositũ. ⁊ idẽ
videtur sentire de generatione delectatio-
nis. septimo eth. Sed salua Aristotilis
reuerentia ꝙ alicuius rei generatio. natu-
raliter sit aut esse possit illo modo instanta
nea nõ credo esse verũ. ideo ad saluandum
Aristotilẽ aliqui dicunt ꝙ fuit eius inten-
tio illud asserere nõ cathegorice simplicit̃
sed ꝯditionaliter. scꝫ ꝙ si lucidũ instãtanee
applicaret̃ ad mediũ lumĩs receptiuũ instã
tanee illuminaret ipm. Siue aũt hec fue-
rit Aristotilis intentio siue nõ. adhuc tam̃
hoc est oĩno dubiũ nec est efficaciter ꝓba-
tum. Potest tamẽ hmõi lumĩs multiplica
tio intelligi instantanea. nõ scđm veritatez
sed quantũ ad nostrã ꝑceptibilitatez. quia
scꝫ in ea nõ possumus sensu ꝑcipere succes
sionẽ. Secũda ꝯditio est ꝙ species so-
ni temporaliter multiplicat̃ ⁊ successiue cũ
quodã motu aeris. ⁊ quasi circulari inun-
datione quia sonus generat̃ ex veloci ⁊ vio
lenta fractione aeris. vnde fiunt inundati
ones in eo. sicut a lapide in aqua proiecto.

Non est tamen verisimile ꝙuis oppositum videat Aristotiles sentire ꝙ aer sic localit mouea usq ad omnē distantiā ad quā sonus audit. tū quia nō apparet quō ita velociter impelleret. tū qꝛ oporteret ꝙ quādoq motib oppositis moueret. tum qꝛ faciliter ꝯdensat ⁊ repcutit. ideo videt ꝙ in aere quiescente ad aliquā distantiā possit species soni multiplicari. et postea sine speciali corrūpente ex defectu ꝯseruantis corrūpi.

Tertia ꝯditio est species odoris ad aliquā distantiā multiplicatur nō realiter sed spiritualiter siue intentionalit. Sunt eñ quedā corpa odorifera a quib fit quedam exalatio siue fumalis euaporatio. ī quo fumo est realis odor. ⁊ hoc vocamꝰ odorē mltiplicari realiter. Sed cū aliqua sint corpora valde odorifera ⁊ longo tpe. ⁊ ad longam distantiā que nō sunt multū fumabilia. ⁊ que nō possent suū fumū ita cito ꝑ illam distantiā transfundere sicut odor sentitur. Jdeo verisimile est sicut dicit ꝯmentator ꝙ vltra talem fumū mltiplicet species odoris ī aere sine tali fumo. ⁊ h̄ vocamꝰ odorē multiplicare spiritualit. Dicit enim talis species nō realis sꝫ spiritualis. nō qꝛ sit vera res. sꝫ quia est īsensibilis. Quarta ꝯditio est ꝙ species qualitatū tangibiliū ⁊ similiter gustabiliū habent multitudinē minus velocē. ꝙ species aliaꝝ qualitatum sensibiliū. ⁊ hoc forte ideo ingeniauit natura. quia ille qualitates siue earū substantia maiꝰ possunt aniab inferre nocumentum

Capitulū nonū.

Prima pars de speciebus sensus exterioris.

Jsto de specieb in medio vidēdū

v est de specieb in sensu vel organo

Et ꝑmo ꝙ in sensu exteriori sint species aliqui ponūt ꝓpter ista motiua ꝑncipalit. Primū quia potentia sensitiua corrūpitur per excellentiā sensibilis. Secundum quia aliq̄d remanet post actū videndi. Tertiū quia oportet ꝑus aliq̄d fieri in medio. Et ad hec sunt experientie naturales ⁊ philosophoꝝ auctoritates. Sꝫ hijs nō obstantib dicūt alij sine talib speciebꝫ om̄ia posse saluari. Uñ ꝑmo ponunt ꝙ in sensu. verbigratia ī visu impmit quedaꝫ qualitas ꝯfortans vel debilitans visum. ⁊ aliquādo excecās que nec est species nec visio nec obiectū nec ꝑncipiū visionis q̄ aliquādo plus ⁊ aliquādo minus manet. ⁊ aliquando vsq in finē vite durat. sicut patꝫ in illo quē excellens sensibile excecat.

Secundo dicūt ꝙ talis qualitas nō īprimit in potētia visiua vt distinguit cōtra organū. ⁊ est subiectiue in organo siue in toto ꝯposito. quia organū ꝯfortat vel debilitatur ⁊ nō potentia. Ulterius dicūt ꝙ ista qualitas est alteriꝰ nature ab obiecto extra ⁊ illa nec est passio nec passibilis qualitas nec in aliqua specie qualitatis enumerata ꝑ Aristotilē quia om̄is passio vel passibilis qualitas aliquo sensu potest sentiri. ⁊ ista nō. sicut ⁊ in veneno quo quis interficitur est aliqua qualitas corpalis que nullo sensu pōt ꝑcipi. ideo Aristotiles nō sufficiēter enumerat species qualitatis. Sꝫ iterū dicūt ꝙ ꝑter illā qualitatē in visu imꝑmitur alia qualitas q̄ est sensibilis ⁊ eiusdem rōnis cū qualitate exteriꝰ visa ⁊ est etiam in organo visus vt distinguit cōtra potentiā. Nam cū quis aspexerit aliq̄d fortit lucidū vel fortit coloratū cōuerso visu ad sensibilia dbilia vident scintillare. posito etiaꝫ visu in loco obscuro apparet sibi lux vl color. Et ista apparitio licet sit quidaꝫ actꝰ videndi impfectꝰ. tamē est actꝰ verus. ideo eius obiectū nō potest eē nō ens. sꝫ nulluꝫ verū ens potest assignari qđ sit eius obiectuꝫ. nisi aliquid ab obiecto oculo imp̄ssuꝫ Et sic est duplex actꝰ videndi. vnꝰ ꝑmus respectu obiecti. alius secūdꝰ ⁊ minꝰ perfectꝰ respectu illius imp̄ssi ab obiecto cū primo actu videndi ⁊ vterq est subiectiue in potētia vt distinguit ꝯtra organū. qꝛ scđꝫ istos quodlibꝫ accidēs habet subiectū ꝑmū ita simplex sicut ipm.

Scđa ps Opinio ꝯmunior in ꝑdictis.

Licet aūt h̄ opinio sit ꝓbabilit sustinibilis. nec eā ꝑticularit reprobare sit ꝑsent intentōis. tamē quo ad ꝓpositū videt cōtra mentē Aristotilis in scđo de ania dicētis. ꝙ sensibile positū sup̄ sensuꝫ nō facit sensū. id est nō sentit. Uñ sensus nō sentit colorē oculi sui. nec caloreꝫ nerui sui. ⁊ ita de alijs sensib videt. Quare illa qualitas secunda ab obiecto imp̄ssa cū sit in oculo ipa a visu nō sentit. nec illa apparitio que dicta est ad illā terminat. sꝫ ad obiectū extra vel ad aliquid aliud de quib videbit postea Posset tamē h̄ responderi ꝙ cū quilibet sensus habeat ꝓpriū organū. ⁊ etiā ꝓpriū mediū cō

naturale ꝛ ꝯiunctũ qꝺ notat Aristotiles ꝺ
visu in de sensu ꝛ sensato dicens. ꝙ nõ in vl
timo oculi sentit aĩa sed in medio. licet ta
le mediũ magis attribuatꝛ sensibꝫ tactꝰ ꝛ gu
stus. quia in eis est magꝫ manifestũ. ꝛ quia
aliȷ̃ sensus magis a remotis sentiunt ꝑ me
diũ extraneũ. Ideo q̇libet sensus in suo or
gano. ꝛ ꝯnaturali medio. habet ꝓprias q̃li
tatiuas dispositões sibi ꝯnaturales. ꝛ illas
nõ sentiunt sensus exteriores. Vñ deꝰ ꝛ na
tura circa vnũquodqꝫ organũ sensitiuũ or
dinant corpꝰ aliqꝺ ĩmediate suppositũ sibi
ꝯnaturale. ꝛ ꝯsimiliꝛ qualificatũ. ꝛ hmõi q̃
litates nõ sunt nate in illũ sensum agere su
am sensationẽ ad finẽ ne fiat cõtinua sensa
tio occupans sensum ꝛ ĩpediẽs exteriorũ
sensibiliũ ꝑceptõꝫ. ꝛ h̃ sufficit ad Aristotil
intentõꝫ. sꝫ ꝓpter h̃ nõ sequiꝛ ꝙ sensus non
possit sentire alias q̃litates ĩ suo organo vl
ꝯnaturali medio exñtes. nõ quidẽ sibi ꝯna
turales. sꝫ aduẽticias ꝛ maxime excellẽtes.
Sic ergo dicereꝛ in ꝓposito. ꝛ p̃cipue qꝛ ñ
oportet dicere ꝙ illa p̃dicta q̃litas q̃ est in
oculo. ꝛ videꝛ in eo ꝙ sit in organo visus ꝓ
prie dicto. scꝫ in pupilla in q̃ fit visio. sed in
organo large sumpto vt sumiꝛ etiã ꝓ ip̃o cõ
naturali medio ip̃i ꝯiuncto scꝫ in aliq̃ hu
more vel in aliqua tunica oculi. Sed
hȷ̃s om̃ibꝫ omissis videꝛ ꝙ nõ sit in oculo
talis verꝰ color visibilis sed species obiecti
alterius rõnis. qꝛ cũ dictũ sit talẽ speciẽ eẽ
in medio nõ est negandũ talẽ esse in orga
no cũ ip̃m nõ minꝰ sit ip̃ius susceptiuũ q̃ꝫ
mediũ. Tertia ꝑs de speciebꝫ sensus in
terioris.

Sꝫ viso de speciebꝫ quantũ ad sensuꝫ
exteriorẽ. videndũ est quantũ ad interiorẽ.
ꝛ ꝙ in sensu interiori sint tales species aliq̇
ponũt ꝓpter hec motiua. Primũ quia in ab
sentia sensibiliũ fantasia põt habere actum
suũ. Secundũ qꝛ post actũ derelinquiꝛ a
liquid quo cognoscit se habuisse talẽ actũ
Tertiũ qꝛ aliq̇s recordaꝛ se sompniasse. ꝛ
põt hoc scire ꝑ intellectũ Sꝫ aliȷ̃ dicũt
sine speciebꝫ h̃ om̃ia posse saluari. Vñ cuꝫ
certũ sit in sensu interiori aliq̇d remanere
post actũ sentiendi. dicunt isti ꝙ in eo pu
ta ĩ fantasia remanet duplex qualitas. vna
ab obiecto imp̃ssa in organo. ꝛ est ip̃ius cõ
fortatiua vel debilitatiua. ꝛ q̃nqꝫ corrupti
ua sicut patet in amentibꝫ ꝛ furiosis. sꝫ alia
est q̃litas q̃ est generata ꝑ actũ imaginãdi.
que nõ est subiectiue in organo vt distigui
tur ꝯtra potentiaꝫ. sꝫ ecõuerso sic ꝛ ip̃e actꝰ
fantasiandi. Vlteriꝰ dicunt ꝙ ista secũ
da qualitas nõ est obiectũ alicuiꝰ actꝰ. sꝫ est
habitus generatꝰ ꝑ actũ fantasiãdi ĩclinãs
ꝑcialiter ad actꝰ cõsimiles ĩ absentia rei sen
sibilis. ita ꝙ post p̃mũ actũ etiaꝫ destructo
sensibili potentia cũ isto habitu põt elicer e
actũ fantasiandi terminatũ ad idẽ sensibi
le numero qꝺ p̃us est sentitũ sicut cogniti
one abstractiua intellectꝰ terminaꝛ ad ideꝫ
singulare numero qꝺ p̃us intellectualiꝛ est
intuitiue cognitũ ꝛ nõ terminaꝛ ad aliquã
similitudinẽ vel imaginẽ vel simulachruꝫ
sicut aliq̇ imaginanꝛ. Quia illa om̃ia que a
ph̃is ꝛ sanctis vocanꝛ fantasmata simula
chra vel idola sunt ip̃amet sensibilia fanta
siata q̃ p̃us fuerũt sensata. ꝛ nõ species reꝝ
sensibiliũ. eundẽ eñ hominẽ quẽ p̃us vidi
imaginor ꝛ nõ speciẽ eius. Et sic quot sunt
indiuidua fantasiata. tot sunt fantasmata.
sicut tot sunt idee quot sunt res cognite. qꝛ
idea est ip̃a res singularis cognita cogniti
one diuina. Sic ergo h̃ nomẽ idea p̃ncipa
liter significando rẽ creatã ꝯnotet eaꝫ eter
naliter a deo fuisse cognitã. sic h̃ nomẽ fan
tasma significat p̃ncipaliꝛ rem fantasiataꝫ
ꝯnotando actũ fantasiandi. Vlteriꝰ di
cunt ꝙ p̃mus actꝰ fantasiãdi a quo causaꝛ.
habitus p̃dictus causaꝛ a sensatõe exterio
ri ꝛ potẽtia fantastica. nec obiectũ extra cau
sa est illiꝰ actus ꝓprie. sed solũ est causa cau
se. qꝛ si d eus destrueret rem extra. ꝛ ꝯserua
ret in oculo eius visionẽ intuitiuaꝫ. adhuc
posset virtꝰ fantastica habere actũ fantasiã
di respectu illius. Sed si visio intuitiua d
struaꝛ. siue obiectũ extra maneat siue non.
naturaliter nõ põt haberi talis actꝰ. mõ h̃
est esse causaꝫ in aliquo genere cause respe
ctu alicuiꝰ. Vñ sequiꝛ ꝙ p̃mus actꝰ fantasi
andi tunc soluꝫ est q̃ñ sensus exterior est in
actu suo quia est eiꝰ causa ꝑcialis. ꝛ sic cau
satur a noticia ĩtuitiua. ꝛ est noticia abstra
ctiua. qꝛ in vna forma respectu vniꝰ obiecti
sufficit vna noticia intuitiua. ideo oẽs no
ticie potẽtiaꝝ interioꝝ aĩe sensitiue sunt ab
stractiue. Quarta ꝑs Opinio ꝯmuni
or in p̃dictis.

Licet aũt h̃ positio sit subtilis nec sit ef
ficaciter ĩprobabil. est tñ opinio magis cõ
munis ꝙ in sensu interiori siue capiaꝛ ꝑ or
gano. siue ꝑ potẽtia vel aĩa. reꝝ sensibiliũ

species sunt ponēde quod suadeť ex aliqbꝫ veritatibꝫ pbabilibꝫ. Prima est φ qñqꝫ aliqs cogitat de aliq̄ re sensibili nō tunc p̄sente quā alias vidit ⁊ sensiṫ. sicut de hoie ⁊ aliquādo de re quā nunqꝫ sensiṫ sicut de elephante quē nō vidit sed de ipo narrare audiuit ⁊ h̄ quilibet expiť. Scōa est φ tali cogitationi de re absente obiciť imediate aliqđ obiectū cognitū quicq̄d sit illud sicut visioni exteriori obiciť color quē videmus. ⁊ h̄ expimur Tertia est φ illud obiectū qđ sic obiciť cogitatōi nō est pure nihil ꝫ est aliqua entitas vel aliqua entitates. qꝛ expimur nos aliqñ cogitare vnū tale aliqñ plura. Quarta est φ tale obiectū sic imediate cognitū. vel est vera res extra animā. scꝫ homo vel elephas vel ē vera res in aīa q̄ similitudo hoīs vel elephātis nō em̄ appa. et q̄d aliud eēt. Quinta est φ illud qđ est imediatū obiectū cogitatōis illiꝰ qui nunqꝫ aliq̄d tale sentit exteriꝰ. Nō est vera res extra animā. qꝛ vtiqꝫ in hoc casu eēt elephas. ⁊ non aliqs elephas vniuersalis. qꝛ nō est possibile. nec aliqs singularis. qꝛ nec iste nec ille quocunqꝫ demōstrato. cum nō sit maior ratio de vno q̄ꝫ de alio. Nec p̄t dici φ q̄libet cū illiꝰ vnius cogitatōis oporteat esse vnū imediatū obiectū. Sexta ē φ illud qđ imediatū obiectū cogitatōis illius qui alias aliq̄d tale sentit exteriꝰ nō est vera res extra animā. Et h̄ sequiť ex p̄dicta qꝛ idē rōnabiliter iudicādū est de isto ⁊ de alio p̄dicto cū aliqñ ꝯtingat illud qđ imediate vni obiciť esse totaliť simile quantū ad apparentiā ei qđ obiciť alteri. ⁊ qualēcūqꝫ expientiā vnꝰ pōt habere de existētia sui obiecti. etiā pōt aliꝰ habere de existētia sui obiecti. Quare sequiť φ nullꝰ istoꝝ res extra scꝫ elephas vel hō est sue cogitatōis imediatū obiectū. alioquin sic cogitans posset euidenter cogitare rem illā existere ⁊ vbi esset. ⁊ similes veritates ꝯtingētes de ipa. qđ expimur falsum. Et ꝯsequētia tū patet φ nō apparet rō ꝓpter quā videns rem illā p sensum exteriorē nouit euidenť talē veritatem nisi qꝛ illā in seipa imediate cognoscit. mō sic eēt in ꝓposito si cogitatio interior imediate ad illā rem terminareť. Ex q̄bꝫ oībꝫ ptꝫ φ cū res extra aīam nō sit obiectū imediatū illiꝰ cogitatōis interioris. eiꝰ obiectū est res in aīa q̄ est similitudo rei extra. scꝫ hominis vel elephantꝭ. Et a phílosophis ⁊ sanctis vocať species imago vel fantasma.

Capitulū decimū.

Prima pars de speciebꝫ rerum intelligibilium.

Dicto de speciebꝫ sensus. dicendū est de speciebꝫ intellectꝰ. Uñ p̄mo φ in aīa sint species aliquaꝝ rerū insensibiliū ⁊ mere intelligibiliū q̄dā ꝓbāt ex hoc qꝛ cogitationū ⁊ affectionū nostrarū recordamur. q̄ sunt res insensibiles. igitur in nobis taliū reꝝ habemꝰ species. qꝛ recordatio nō fit ī nobis sine specie in memoria reseruata. Aliter em̄ nō pōt saluari q̄liter taliū memorari aut obliuisci possit anima nisi a talibꝫ actibꝫ aliq̄d dereliquať ī ea. A nullo tū actu seu alia re naturaliť causatur sua species in aīa nisi dū intuitiue app̄hendiť. Jō nō a q̄libet actu sic sua species causať. ꝫ q̄tquot sunt de q̄bꝫ postea possumus recordari distincte ab illis tot species sunt causate. Tales aūt res insensibiles. p p̄dictas suas species nō agnoscimꝰ. nā illā rem tantū dicimꝰ cognosci p spēm cuiꝰ cognitio imediate terminať ad eiꝰ spēm ⁊ mediate ad ipam rē. Sicut aūt cuꝫ sensibilia exteriora sensu exteriori pcipimꝰ hmōi sensationes exteriores imediate terminanť ad ipa ⁊ nō ad suas spēs. qꝛ nulla apparet h̄ necessitas ponēdi obiectū mediū inť illa sensata ⁊ suas noticias. Sic est in ꝓposito d̄ illis rebꝫ sensibilibꝫ q̄ imediate in seipis ⁊ intuitiue cog̃scunť a nob ⁊ nō p spēs obiectiue

Scōa ps de rebꝫ cognitꝭ p spēs earum.

Sꝫ φ illo mō aliqs res qñqꝫ p suas species cognoscimꝰ quidā ex eo ponūt qꝛ cum cogitamꝰ res absentes q̄s alias per sensus corpis pcepimꝰ talis cogitatio sicut ptꝫ ex dictis in alio caplo. imediate terminať ad species illarum rerum. in quātuꝫ sunt species vel imagines eaꝝ. h̄ aūt vocamꝰ cognosci p spēm. Uñ memorās de re extra alias visa licet imediate recordetur tū mediante aliq̄ qđ ipe cognoscit. scꝫ mediāte specie q̄ sibi imediate obiciť. ⁊ sic recordatio est noticia rei absentis. ⁊ illius est noticia abstractiua ⁊ recordatio. ⁊ est noticia rei p̄ntis. ⁊ huiꝰ est noticia intuitiua ⁊ clara visio.

Licet aūt spēs cognoscať intuitiue p cogitationē illā. p ipam tū nō expimur neceuidenter cognoscimꝰ ꝟtute illiꝰ cognitiōis φ illa sit spēs rei talis vel talis. Talē enim reꝫ q̄ est spēs bñ expimur nō expimur tam̄

ꝙ illa sit spēs. cū h discursiue ⁊ solū ꝓbabi
liter ꝯcludat᷑. Uerbigratia. Imaginem in
speculo intuitiue videm⁹. ⁊ tn̄ ꝟtute huius
visiōis nō experimur. nec euident᷑ cog̊scim⁹
q̄ res sit aut vbi sit. Colorē etiā parietis in
tuitiue videm⁹. nec tam̄ euident᷑ certi sum⁹
quid sit ⁊ vtrū sit accidēs ab eo distinctuꝫ
sic ergo speciē intuitiue videm⁹. ⁊ ꝟtute tal᷑
visionis speciē esse euident᷑ scim⁹. licet non
sic sciam⁹ cui⁹ sit. aut in quo sit. sicut etiā vi/
dendo cogitationē ⁊ delectationē nostram
virtute talis intuitiue visionis. talis ēē eui
denter cognoscim⁹. licet nō sic euident᷑ co/
gnoscam⁹. vtrū accidētia sint vel in q̄ sint.
Ex p̄dictis patet ꝙ cū illa species sit alteri
us rōnis ab obiecto extra nihil ꝓhibet ean
dē noticiā ēē duoꝝ obiectoꝝ diuersaꝝ rati
onū. quoꝝ vnū mediāte alio cog̊scat᷑. Ideo
illud ꝯmune dictū. act⁹ distinguunt᷑ ꝑ ob/
iecta. debet intelligi de obiectis īmediatis.
quoꝝ scꝫ nullū mediāte alio cog̊scit᷑ Ul
terius ptꝫ ꝙ licet volitio vel dilectio rei ab
sentis nō īmediate terminet᷑ ad aliqđ obie
ctum qđ sit in ip̄o amāte. tn̄ alit᷑ est de noti
cia vel cognitōe. difficile tn̄ videt᷑ dare cau
sam cur tā varie. Iteꝝ ptꝫ ꝙ si illa spēs
ponat᷑ ēē in aīa intellectiua indiuisibili. ip̄a
etiā erit indiuisibilis. ⁊ sic aliq̄d extensiue ī
diuisibile erit imago rei quāte ⁊ extense. ⁊ il
li scđm apparētiā sil᷑e. nec h est incōueniēs.

Tertia ps de distinctōe spēꝝ ⁊ noticiaꝝ

Et aūt cū res aliq̄ ꝑ specieꝫ cognoscit᷑
spēs hmōi ⁊ actualis ac etiā habitualis no
ticia eiusdē rei realit᷑ distiguant᷑ sic ꝑsuadet᷑
Et p̄mo đ actuali noticia siue sit abstracti/
ua siue intuitiua. q꜉ experimur ꝙ nō sꝑ dū ha
bem⁹ hmōi spēm ip̄a res cui⁹ est actualiter
cognoscit᷑ vel ꝯsiderat᷑. Et sic actualis no/
ticia qn̄qꝫ incipit esse ⁊ qn̄qꝫ desinit esse ip̄a
specie nō incipiente vel desinēte. ꝙ nō esset
si nō essent res distincte. Nec valet dicere.
ꝙ licet illa species nō incipiat ēē. tn̄ incipit
ēē noticia. quia cū illa species eodeꝫ mō se
habeat penit⁹ nunc ⁊ p̄us. ⁊ in se ⁊ in oꝑati/
one ad intellectū ⁊ ei⁹ obiectū nō pōt dari
rō quare illa spēs nūc eēt actualis noticia
⁊ nō p̄us. Et etiā hmōi species distin/
guit᷑ ab habituali noticia nec sit eiusdē spe
ciei cū ea. videt᷑ ex h. q꜉ illa species est ip̄i a/
ctuali intellectioni p̄uia. ⁊ non ip̄e habitus
cū derelinquat᷑ ex actuali noticia. Ex q̇
bus patꝫ ꝙ si species hmōi ponat᷑ in intel/
lectu. erunt in eadē potētia due similitudi/
nes eiusdē rei realiter differētes. sꝫ nō eius
dem rōnis. nec vna scilicet species erit ꝑfe
ctior q̄ꝫ noticia vel cognitio actualis. licet
eā ꝯtineat ꝟtualit᷑ tanq̄ꝫ ei⁹ causa ꝑcialis.

Uñ vlterius sequit᷑ ꝙ ad h ꝙ aliq̄d exi/
stens in intellectu sit alicui⁹ rei cognitio vl᷑
ꝓprie dicta repn̄tatio. nō sufficit ꝙ sit illius
similitudo vel imago. siue ꝙ exhibeat illam
tanq̄ꝫ pn̄tem in esse obiectiuo.

Quarta ps de subiecto spēꝝ intelligibi/
lium.

Est aūt nō modica difficultas de hmōi
specieb꜉ intelligibilib꜉ in q̄ subiecto sint. de
cui⁹ potentia educant᷑ ⁊ vtrū in ip̄o intelle/
ctu subiectiue reseruent᷑. Si em̄ sint in aīa
intellectiua sicut quidā credunt vt p̄tactuꝫ
est nō apparet quomodo possit in ea rema/
nere species intelligibilis. qn̄ nō est intelle
ctio actualis. quia qn̄ ponunt᷑ cause suffici
entes alicui⁹ effectus. eo modo quo sūt suf
ficientes ponit᷑ effectus. sed species intelli/
gibilis cū intellectu ⁊ ideo sufficit. vt sit vl᷑
fiat. vel causet᷑ intellectio actualis Igit᷑ qn̄
cunqꝫ erit illa species in intellectu ip̄e erit ī
ꝯtinuo intelligendi act⁹. Uñ ꝓpter ꝯsimil᷑ē
rationē superius positū est ꝙ in sensu nō ē
eadē potētia specieꝝ reseruatiua. ⁊ sensitiue
cognoscitiua. scꝫ memoria ⁊ fantasia. qua/
re videt᷑ esse in intellectu ꝙ cū sit potētia co
gnoscitiua nō est potentia specieꝝ reserua/
tiua. Ideo dicūt quidā ꝙ species intelli
gibilis cū nō sit habitus intellectualis. nec
intellectio actualis vt dictū est. nihil aliud
est q̄ꝫ quedā dispositio ꝓueniens a sensibi/
li mediāte sensu. requisita īmediate ad for
mationē p̄me intellectiōis quā quis potest
formare nō p̄ueniente alia intellectōe. Et
hec dispositio scđm istos vel est act⁹ cogno
scendi per fantasiā. siue cogitatiuā q̄litercū
qꝫ vocet᷑ quē actuꝫ Aristotiles qn̄qꝫ vocat
fantasma. Uel est intentio a tali actu causa
ta in intellectu. ⁊ de eius potentia educta.
Hec disiunctiua videt᷑ ꝯcedenda cū neces
se sit quelibet intelligentē fantasma specu/
lari. Videt᷑ aūt istis ꝙ ad euitandū plu
ralitatē sine necessitate sufficit illud fantas
ma. id est actū fantasiandi ponere. Et ꝙ il/
le sicut ⁊ om̄is actualis sensatio est in sub/
iecto extenso. scꝫ in cōposito ex aīa siue vir
tute cogitatiua. ⁊ corpore siue corporali or
gano qđcunqꝫ sit illud. Per illā em̄ actua

lem apprehensionẽ intellectus videꝛ sufficiẽter actuatus ad formandũ in se cũ actu illo suam intellectionẽ que nõ erit in eodez subiecto cuz actu illo sed in intellectu solo. Unde tale fantasma siue fantastica repsentatio videꝛ ꝓportionaliter se habere ad intellectionẽ. sicut species causata ab obiecto ĩ organo se habet ad sensãtionẽ. ideo illo cessante cessat om̄is actualis intellectio. Sz tamẽ tali specie intelligibili. id est fantastica apprehensione manẽte nõ videꝛ istis possibile omnẽ actualẽ ĩtellectionẽ cessare. qꝛ vt ꝑus est argutũ illa manẽte om̄ia remanent requisita ad formationẽ ꝑmarũ intellectionũ. bene tamẽ cessante intellectione manent in memoria species sensatoꝝ ꝛ sensationũ. Licet aũt p̄dicta opinio sit faciliter sustinibilis quantũ ad species intelligibiles rerũ sensibiliũ. videꝛ tamen specialiter difficilis quantũ ad species rerũ mere intelligibiliũ de quibꝫ supra tactum est. Videntur enim aliqua esse intelligibilia. ꝛ per ĩtellectũ memorabilia que nõ cadũt sub sensu vel fantasia. Forte tamẽ nõ ĩprobabiliter posset dici. ꝙ licz intellectꝰ noster sit virtus immaterialis. nihil tamen potest naturaliter intelligere sine virtute fantastica materiali. ꝛ sic sensus materialis interior scz fantasia materialis potest in nostras ĩtellectiones. ꝛ ita memoria materialis. potest reseruare omniũ nostrarũ intellectionum species. Non eniz hic loquimur quomodo post mortem aut sine corpore sentiamus intelligimus aut memoremur.

Capitulum. xj.

Prima pars de distinctionibus actuũ anime.

Ostq̃z dictũ est de speciebꝫ actibꝫ anĩe ꝑuijs. ꝯseq̄nꝛ dicendũ ẽ de actibꝫ seq̄ntibꝫ ex eis de q̃bꝫ aliq̃ distinctõẽs p̄mittenꝛ. q̃ ex dicẽdis magꝭ declarabunꝛ. Prima distinctio ẽ ꝙ actuũ aĩe q̃dã sũt cog̃scitiui. q̃s vocamꝰ cognitõẽs. q̃dã vero appetitiui q̃s vocamꝰ affectõẽs seu volitõẽs. Scd̃a ẽ ꝙ p̄dictoꝝ actuũ cog̃scitiuoꝝ. q̃dã sũt sensitiui. q̃s vocamꝰ sensationes. ꝛ q̃dã ĩtellectiui. q̃s vocamꝰ intellectiones. Et ꝓportionaliꝛ pt distingui de actibꝫ appetitiuis sensitiuis scz ꝛ volitiuis. Si aũt ponaꝛ ꝙ in hoĩe sit eadẽ aĩa sensitiua ꝛ intellectiua. cũ etiã ꝯcedaꝛ ꝙ eadez est penitus potẽtia cog̃scitiua ꝛ appetitiua vt ĩtellectus ꝛ volũtas valde difficile est in homine dictoꝝ actuũ formalẽ differentiã assignare. Tertia distinctio est ꝙ p̄dictorum actuũ quidã sunt incõplexi. ꝛ quidam ꝯplexi. q̃ sunt affirmatõẽs vl' negatõẽs. Et dicũt aliq̃ ꝙ nulla noticia est ꝯplexa. sic ꝙ sit ex pluribꝫ noticijs vel ꝯceptibꝫ ꝯposita. quarũ vna sit subiectũ alia p̄dicatũ alia copula. qꝛ talis ordo nõ videꝛ posse saluari ĩ indiuisibili aĩa. sz diciꝛ ꝯplexa ꝑ equiualentiã. vel qꝛ subordinaꝛ in significãdo alicui signo vocali vel scripto illo mõ ꝯplexo Sz de hoc supsedeo. ꝛ ad ea q̃ iam dixi de insolubilibꝫ remitto. Quarta est ꝙ predictoꝝ actuum cognoscitiuoꝝ quidã sunt quibꝫ cognoscunꝛ res in seipis. q̃dã vero q̃bus cognoscunꝛ res in speciebꝫ suis. sicut ĩ p̄cedẽti caplo tactũ fuit. ꝛ amplius patebit Dicendum est igitur per ordinem de actibus p̄dictis. ꝛ ꝑmo de actibus cognoscitiuis sensitiuis. scd̃o de intellectiuis. tertio d̃ volitiuis. Sed prius aliquas conditiones p̄dictꝭ actibꝫ generales premittã que licet nõ possent euidenter ꝓbari. quia tam solent ꝯmuniter ꝯcedi eas presupponam.

Prima est ꝙ oĩs cognitio. ꝛ affectio aut volitio nostra. siue eius obiectuz sit ipsum met cognoscens. siue aliquid ab eo distinctum. vel in eo exñs. vel extra ip̄m ei p̄sens vel absens. est ab ip̄o cognoscente. ꝛ ab ip̄o obiecto realiter distincta. Unde sequitur secũda ꝙ nulla cognitio aut volitio nostra est suĳ ꝑius cognitio aut volitio distincta. licet forte possit esse confusa. ita ꝙ nullus anime actus potest esse distincte actus rectus ꝛ actus reflexus. Si ei aliquis actꝰ intelligereꝛ seip̄o distincte semper ĩtelligeretur. quia nõ esset ratio. quare esset actualis intellectio suĳ ꝑius magꝭ vno tp̄e q̃z in alio. quare ꝛc̄. Tertia est ꝙ om̄is cognitio aut volitio nr̄a siue oĩs actꝰ anĩe vl' simpliciter. vl' scd̃m q̃d est in anĩa subiectiue. ꝛ est in ea affectiue. Et dico vel simpliciꝛ vel scd̃m q̃d. qꝛ si ponaꝛ ꝙ in homine anĩa sensitiua nõ sit extensa. sz sit eadẽ cũ intellectiua cum actus sensitiuus videatur esse extẽsus nõ erit in ĩdiuisibili subiecto sed in toto cõposito ex anima ꝛ corporali organo.

Quarta ẽ ꝙ nulla cognitio aut volitio seu aliꝰ actꝰ aĩe est cognitio aut volitio eẽntialiꝛ ꝛ ĩtrinsece qꝛ aliq̃d d̃ꝛ eẽntialiꝛ ꝛ ĩtrĩsece tale. qñ ñ stat ip̄z eẽ ꝛ ñ eẽ tale. sz si illa ref

que nũc est cognitio vel volitio per diuinā
potentiā esset in lapide vl' sine subiecto ipa
nō esset cognitio vel volitio. quare ꝛc.

Quinta est ꝙ oīs cognitio aut voli/
tio seu alius act⁹ aīe est cognitio vel voli/
tio siue vitalis motio vel operatio ꝑ habi/
tudinē ꝓprie causalē ꝛ effectualē ad poten/
tiam vitalē. quia cū hoc nō ꝯueniat tali rei
per denominationē intrinsecā vt dictū est
oportet ꝙ per habitudinē extrinsecā ad po
tentiā vitaliter ꝑceptiuā. sꝫ nō potest expli/
cari que sit illa habitudo. siue quid ē dictū
vitaliter īmutare talē potētiā. nisi per habi
tudinē ꝓprie causalē vel effectualē. scꝫ per h̄
ꝙ talis res est in ipa potentia vitaliter per
ceptiua vt eius causa formalis. vel est ī ipa
vt eius effect⁹ in genere cause efficiētis. Nō
eñ videt̄ hmōi habitudo explicabilis. nisi
altero istoꝝ modoꝝ vel vtroqꝫ simul.

Sexta est ꝙ nulla aīe operatio siue a/
ctus. est sibi cognitio vel noticia formalit̄ ꝛ
p̄cise ex habitudīe p̄dicta. scꝫ informatiua
ꝛ effectiua. quia scōm aliquos multe sunt
qualitates que sunt in aīa subiectiue ꝛ ab
ea affectiue. sicut species intelligibiles ꝛ ha
bitus intellectuales. que tamē nō sunt no/
ticie seu cognitiones. nec sunt ꝓprie ꝛ īme/
diate vitales īmutatōes. sed mediate per a
ctus ab eis ꝓcedentes. ꝛ ideo p̄dicta causa
lis habitudo nō est formaliter ꝓpria. nec so
lum ꝯuenit noticie seu cognitioni. sꝫ gene/
raliter sensationi. intellectōi. volitioni spei
ꝛ habitui. ꝛ oīni vitali motioni. quare per
eam nō potest formalis differētia assignari
inter sensationē ꝛ intellectionē. siue int̄ co/
gnitionē ꝛ volitionē. siue inter actum aīe
cognoscitiuū ꝛ nō cognoscitiuū. Nec hoc
potest assignari ex ipa potentia vitaliter ꝑ/
ceptiua. quia cū illa sit penitus indistincta
illa denominationuꝫ differentia nō sumit̄
ab ea. sed pot⁹ econtra eadē potentia deno
minat̄ sensus per sensationē. intellectus ꝑ
intellectionē. voluntas per volitionē.

Unde videt̄ ꝯcludendū. ꝙ sicut albedo
ex sui natura aliquod subiectū potest deno
minare esse albū ꝛ nō q̄dlibet qꝛ nō sic pos
set denominare animā vel aliud spirituale
subiectū Sic illa qualitas que est sensatio
habet de sui natura q̄d potest aliquod sub
iectū denominare esse sentiens. ꝛ nō quod
libet. sed solū subiectū vitaliter perceptiuū
in q̄ est subiectiue ꝛ a q̄ est effectiue Et sic albe
do nō p̄t aliquod subiectuꝫ denoīare esse
nigrū. sic sensatio nō potest aliquod subie
ctum denominare esse intelligens. Et ita
proportionaliter de intellectione ꝛ voliti/
one ac aliis qualitatibus anime vitaliter ī
mutantib⁹ potentiam perceptiuā mediate
vel īmediate.

Tertia pars de sensatione simplici ꝛ cō
plexa.

Hiis itaqꝫ premissis videndum est spe
cialiter de actibus cognoscendi sensitiuis.
Et qualis cognitio sensualis de rebus sen
sibilibus sit nobis naturaliter possibilis.
Et primo dicamus ꝙ de huiusmodi reb⁹
habere possumus sensualē noticiā taꝫ sim/
plicem q̄ꝫ complexā ꝛ hoc in nobis cogno
scimus per experientiā. Sed de brutis nō
est nobis experimentaliter notū. vtruꝫ ha/
beant noticiam complexam. ideo hoc ē du
biuꝫ. quod tamē videt̄ ꝓbabiliter concedē
dum. quia brutū aliquando mouet̄ ad ali
q̄d obiectū apprehēsum. ꝛ aliquādo nō. ꝛ h̄
fit ꝑ animalē appetitum qui p̄supponit p̄ter
simplicē apprehensionē ꝯplexū iudiciū scꝫ
ꝙ hoc est bonū ꝛc. Ideo dicit Auicēna in
sexto naturaliū ꝙ ouis per virtutē estima/
tiuam iudicat ꝙ ab hoc lupo est fugiendū.
Docet etiā expientia quedā bruta esse disci
plinabilia q̄d nō potest esse sine noticia cō
plexa. Nec valet q̄d quidā obiciūt. scꝫ ꝙ
si sic esset talia aīalia deberent vocari ra/
tionalia. loquendo ad sensum in quo dici/
mus hominē esse rationalem. quia homo
nō solū circa singularia. sed circa vniuersa
lia. nec solū circa sensibilia. sed circa insen/
sibilia ratiocinat̄. ideo rationalis dicit̄.

Et ad h̄ etiā multiplex alia differētia po
test assignari. sed inter oēs hec videt̄ me/
lior vt homo dicatur rationalis. ꝛ quantū
est ex parte obiecti ex hoc p̄ncipaliter ꝯce/
datur differre ab irrationalib⁹ brutꝭ. quia
ipe est cognoscitiuus vltimi finis. Unde ꝛ
scōm partē intellectiuam ꝛ nō sensitiuā di/
citur imago dei quia capax dei. Licet aūt
bruta possint hr̄e iudiciū ꝯplexū ꝛ discursi
uum. nullū tñ iudiciū sensitiuū est vniuer/
sale sꝫ singulare tantū siue in brutis siue in
nobis. qꝛ virt⁹ cogitatiua hoīs q̄ inter oēs
sensitiuas est ꝑfectior scōm ꝯmentatorē ter
tio de aīa. ē virt⁹ distīctiua indiuidual'. i. in
diuidualit̄ cogīscēs ꝛ nō vniuersalit̄. Et in
scdo dic̄ ꝙ ꝯphēsio intētōis vl'is ē itellect⁹

Quarta pars de sensatione rei in seipa.
Sed dicamus vlterius ꝙ de ipis reb⁹
sensibilib⁹ habere possumus sensualē noti
ciam simplicē qua res ipa imediate in se co
gnoscit̾. qḋ patet ī sensib⁹ exteriorib⁹ ⁊ suis
sensibilib⁹ eis p̄ntibus. sicut per visum exte
riorē immediate videm⁹ colorē p̄ntem. nec
videmus aliquid ꝗ̃ aliud quo tanꝗ̃ me/
dio videamus colorē. Sed dubium
est vtrum talis noticia sensualis possit ha/
beri sine p̄ntia ipius sensibilis. ⁊ dicunt ali
qui ꝙ sic. quia visio solis ⁊ aliorū lumina/
riuȝ magnoꝝ remanet in oculo. etiā abstra
cto obiecto. imo oculo clauso quā experiē/
tiam ⁊ aliquas alias inducunt isti in ꝓposi/
to. Quib⁹ nō obstantib⁹ videt̾ ꝓbabili/
us ꝙ talis exterior sensatio nō potest natu/
raliter fieri nō existēte sensibili obiecto. nec
ipo destructo naturaliter ꝯseruari. quicqḋ
sit de sup̱naturali ⁊ absoluta potentia dei.
Nam si posset naturaliter causari visio ali/
cuius nō existentis vel ipo destructo con/
seruari. ita ꝙ possibile esset aliquod nō exi/
stens videri. eadē ratione vel maiori possȝ
causari ⁊ conseruari visio alicuius existen
tis ꝗ̃tūcunꝗ̃ remoti vel occulti qḋ est con
tra experientiam. Non posset etiam nobis
virtute talis sensationis fieri naturalis e/
uidentia de existentia rei sensibilis cum il/
la posset equaliter esse nō existētis sicut exi
stentis. Unde patet ꝙ visio plus depē
det a visibili ꝗ̃ lumen in oculo dependeat
a corpore luminoso. quia tale organū non
solum est receptiuū sed aliqualiter retenti/
uum luminis in absentia luminaris licȝ ta
men paruo tempore qḋ nō sic est de aere. si
cut aqua est receptiua figure sigilli ⁊ nō re/
tentiua absente sigillo. quod nō sic est de ce
ra. Oculus autem nullo tempore retenti/
uus est visionis in absentia visibilis. Ideo
ad illud qḋ alij obiciunt negant. ꝙ abstra/
cto sole remaneat visio solis. sed bene rema
net visio alicuius lucidi vel alicuius lumi
nis oculo impressi ⁊ derelicti virtute solis
⁊ illud est ⁊ videtur in partib⁹ exterioribus
oculi vbi non fit sensatio. ideo non est sen/
sibile positum supra sensum sicut supra fu
it tactum.

Quinta pars de sensatione rei in spe/
cie sua.

Sed vlterius declaremus qualiter ḋ
ipis rebus sensibilibus habere possumus
sensualem noticiam simplicē qua res ipsa
non immediate in se. sed mediante alio co/
gnito sentitur scilicet per suam speciē. Hoc
enim patet de rebus sensibilibus absentib⁹
de quibus cogitationem aut recordationē
habemus vt superius fuit dictuȝ. Ad
cuius ampliorem declarationē sciendum
est ꝙ scḋm philosophum in de memoria et
reminiscentia. species in memoria existens
est quedam res scḋm se. ⁊ est imago vel si/
militudo alterius rei. sicut etiaȝ pictura le/
onis. Cum igitur talis species appre/
henditur scḋm se tantum. ipa tunc cogno/
scitur. ⁊ non per illam res cuius est imago.
⁊ talis cognitio est noticia presentis. ⁊ non
memoria siue noticia rei preterite vl' absen
tis. sed cum apprehenditur vt est imago al/
terius tunc per illam noticiam ⁊ ipa appre
henditur. ⁊ res cuius est imago cognosci/
tur. ⁊ talis cognitio est sensatio imaginis p̄
sentis ⁊ memoria rei absentis. scilicet cuius
est imago. Unde patet ꝙ de tali spe/
cie possumus habere duplicem noticiam.
vnam qua ipa cognoscitur scḋm se. vt est q̄
dam res. aliam qua cognoscitur vt imago
alterius. quem multiplicē modum noticie
etiam inuenimus respectu signorū ad pla
citum sicut vocum ⁊ scripturaruȝ. Cogno
scere autem specieȝ vt imago est. est cogno
scere ipam esse imaginem. Sed du/
plex est noticia qua imago cognoscitur.
Una qua formaliter iudicatur esse imago
⁊ illa est cōplexa. Alia qua virtualiter co/
gnoscitur esse imago. ⁊ hec est incomplexa
sed virtute ipius potest haberi predicta no
ticia complexa. Hec autem videtur esse al
terius rationis ab illa noticia incomplexa
imaginis qua imago non cognoscitur vt
imago. quia licet immediatum obiectum
vtriusꝗ̃ sit idem. tamen ad illam noticiam
qua ꝯgnoscitur vt imago vt parcialis cau
sa concurrit habitualis quedaȝ noticia rei
cuius est imago derelicta ex intuitiua noti
cia ipius prehabita. sine qua habituali no
ticia imago non posset talem noticiam de
se causare. nec illa habitualis noticia pos/
set illam causare sine imagine. Ex qui/
bus patet intentum scilicet ꝙ per taleȝ no
ticiā nō tātū imago vl' species ipa cog̊scit̾. sȝ
etiā res cui⁹ ē imago. ꝗ̃uis nō ī se ⁊ īmedia
te. sȝ mediate ⁊ ī sua spē. tāꝗ̃ ī medio ꝯgnito
Sexta ꝑs de sensatōne intuitiua ⁊ ab/

101

stractiua.

Scdm̄ p̄dicta vlterius ɔcludam⁹ q̄ ď
rebꝫ sensibilibꝫ habere possum⁹ noticiā sen
sualē simplicē tā intuitiuā q̄ꝫ abstractiuaꝫ.
Nam licet de differentia haꝝ noticiaꝝ sint
diuersi modi vt alibi tetigi. tamē ꝓbabilit̄
pōt dici q̄ noticia intuitiua est noticia sim
plex qua formaliter aliquid imediate in se/
ip̄o cognoscit̄. Abstractiua vero ē noticia
simplex qua formaliter aliquid in aliq̄ me
dio rep̄ñtatiuo cognoscit̄. Dico aūt noticia
simplex quoniā affirmatio ⁊ negatio nō di
cunt̄ noticie intuitiue vel abstractiue nisi
aliquis velit eas ad placitū noiare. Sed
dico formaliter qꝛ aliquādo ⁊ improprie a
liquid dicit̄ cognosci ꝑ aliquā noticiā vir
tualiter eo q̄ illa noticia ɔtinet causalit̄ no
ticiam illius sicut cōditio dicit̄ cognosci ꝑ
noticiā ꝓncipiorū. ⁊ causa ꝑ effectū. licꝫ no
ticia ꝓncipij nō sit noticia abstractiua co/
gnitionis. nec noticia effectus ē noticia ab
stractiua cause. nisi forte talis effect⁹ sit me/
dium rep̄ñtatiuū cause. sicut imediate di/
ctum est de specie. que ē causata ab ip̄a re.
⁊ tamē noticia ip̄ius vt est imago rei extra
est illius rei noticia abstractiua. Ex quibꝫ
patet q̄ noticia intuitiua nō dicit̄ intuitiua
quasi ocularis. imo pōt esse cuiuslibet sen/
sus exterioris. Ulteri⁹ patet q̄ noticia
nō dicit̄ abstractiua qꝛ abstrahat ab essen/
tia rei vel a ɔditionibꝫ singularibꝫ q̄i existē
tia vel singularitas rei nō posset abstracti/
ue cognosci. sꝫ qꝛ aliquo mō abstrahit a p̄/
sentialitate obiectiua rei. in quantū ip̄a res
q̄i absens in alio medio rep̄ñtatiuo cogno
scitur. sed in noticia intuitiua res ip̄a quasi
p̄ñs imediate in seip̄a cognoscēti obicit̄.

Un̄ sequit̄ q̄ om̄is noticia abstractiua
est ītuitiua. ⁊ nō ecōtra. quia om̄is noticia
abstractiua alicui⁹ est intuitiua sui rep̄ñta/
tiui in quo illud cognoscit̄ vt dictū est. sed
q̄ñqꝫ aliqua res in se imediate apprehendit̄
⁊ sic intuitiue cognoscit̄. ⁊ tamē ꝑ illā noti/
ciam nō apprehēdit̄ aliqua alia res in ea vt
etiā dictū est. Ulterius sequit̄ q̄ isti ter
mini noticia intuitiua ⁊ abstractiua nō sūt
incōpossibiles simpliciter. sꝫ sunt verifica/
biles de eadē noticia. nō tñ respectu eiusdē
realiter. nā quādo aliqua species cognosci
tur vt imago. illa cognitio est ītuitiua ⁊ ab
stractiua. nō aūt respectu eiusdē. sed intuiti
ua respectu illius speciei. ⁊ abstractiua re/
spectu rei. Sed quādo illa species cogno/
scitur scdm̄ se. ⁊ nō vt imago. illa cognitio
est p̄cise ītuitiua. ⁊ nō potest fieri abstracti/
ua. sicut nec ꝓma potest fieri p̄cise intuiti/
ua. Et sic patet quomodo ille due cogniti
ones sunt alteri⁹ ⁊ alteri⁹ rationis. quia licꝫ
sint eiusdē obiecti. tamē aliquid est obiectū
vnius qď nō est obiectum alterius scꝫ ip̄a
res. Sic igit̄ apparet intentū. scꝫ q̄ de aliq̄
bus rebus sensibilibꝫ scꝫ p̄ñtibꝫ possumus
habere noticiā sensualē intuitiuā sꝫ de ab/
sentibꝫ naturalit̄ habem⁹ solū abstractiuā.

Capitulū. xij.

Prima pars de intellectione reruꝫ sen/
sibilium.

V Iso de actibꝫ cognoscendi sensiti
uis. videndū est de intellectiuis.
Et ꝓmo de intellectōe reꝝ sensibi
lium. postea de intellectione insensibilium
Dicam⁹ ergo q̄ qualēcunqꝫ noticiā sensu/
alem supradixim⁹ posse haberi de sensibili
bus per sensum. talē seu ɔsimilē intellectu/
alem habere possum⁹ per intellectū. Et pri
mo quidē hoc patet de noticia intellectua/
li tam simplici q̄ꝫ cōplexa. quia nō min⁹ po
test intellect⁹ sensibilia simplicit̄ apprehen/
dere q̄ꝫ sensus ⁊ ip̄as simplices apprehensi
ones potest ɔponere ⁊ diuidere. affirmare
⁊ negare. Si em̄ hoc potest virtus inferior
maiori ratione ⁊ virtus superior ⁊ ꝑfectior
Secūdo hoc patet de noticia singula
ri. si em̄ intellectus nō posset sensibilia in/
telligere nisi vniuersaliter ⁊ nō singularit̄
vt quidā dixerūt cū virtus distinguēs int̄
aliq̄ necessario apprehendat ea sicut de sen/
su ɔmuni dicit̄ secūdo de anima. sequeret̄
q̄ per intellectum nō possemus cognosce/
re hanc albedinem existentē in pariete esse
distinctam a nostro intellectu. ⁊ a nostra ī/
tellectione. quod est falsum. Nec etiam per
intellectum possemus corrigere erroneuꝫ
iudiciuꝫ sensus circa aliquod singulare vt
puta q̄ hic sol est corpus bipedale. quod e
tiam patet esse falsum. Tertio proposi/
tum patet de noticia simplici tam rei sensi/
bilis imediate in seip̄a. quā prius vocaui/
mus intuitiuam q̄ꝫ etiam rei sensibilis me
diante specie sua. quam prius vocauimus
abstractiuam. Nam dum sensus actu ap/
p̄hēdit aliquod sensibile sibi p̄ñs intellect⁹
ideꝫ sensibile app̄hēdēs ip̄m singl'are ime/
diate cog̃scit. nec aliqď aliď mediū obiectū

apprehendit. sed absentib⁹ sensibilib⁹ ⁊ non
mouentib⁹ sensum. intellectus noster cor/
pori ꝯiunctus ⁊ ꝯmuni statui nature dere
lictus. de potētia naturali talē noticiā ha/
bere nō potest de ip̄is sensibilib⁹. imo tunc
cū sensibilia absentia sensib⁹ nostris intelle
ctu apprehēdim⁹. illa apprehēsio nō ad ipsa
sensibilia imediate. sȝ ad eoꝝ speciē termi/
natur. ⁊ ip̄a in sua specie cognoscim⁹ ꝓporti
onaliter sicut supra de sensu dicebaꝛ. Nec
tamē ideo credendū est ꝙ intellect⁹ scd̄m se
nō possit intelligere singulare sensibile sed
solū mediante sensu. ita ꝙ nō possit ip̄m de
terminate cognoscere cū est absens a sensu
sed solū vniuersaliꝛ ⁊ ꝯfuse. nā impossibile
est ꝙ intellect⁹ cognoscat se cognoscere ali/
quā rem. ⁊ nō cognoscat illā rem. sicut scd̄z
ꝯmentatorē scd̄o de anīa. impossibile est ꝙ
aliquis sensus apprehēdat visum cognosce
re colorē. nisi ⁊ ip̄e cōprehendat colorē. Et
idem videꝛ esse de omib⁹ aliȷs virtutib⁹ ap
ꝑhensiuis. Cū igiꝛ intellect⁹ aliquādo re/
cordeꝛ se cognouisse determinate vel dile/
xisse aliqd̄ singulare sensibile absens. sequi
tur ꝙ ꝓ tunc hm̄ōi singulare intelligit de/
terminate ⁊ distincte. ⁊ nō solū vniuersaliꝛ
⁊ ꝯfuse. licet nō sit sensui p̄sens.

Secunda pars de intellectione sensibi
lium singulariū.

Sȝ cū supra dictū sit ꝙ sensus nō sentit
nisi singulariꝛ. tūcꝫ imediate declaratū sit
ꝙ intellect⁹ intelligit etiā singulariꝛ vidē/
dum est vlteri⁹ qūo intellect⁹ intelligit vni/
uersaliter. circa qd̄ mlt̄e occurrūt difficul/
tates. Prima est cū res nō existant vniuersa
liter. qūo potest eas intellectus intelligere
vniuersaliter. Secūda est quare etiā nō p̄t
eas sensus cognoscere vniuersaliter. Ter/
tia est vtrū prius intelligim⁹ singulariꝛ q̄ꝫ
vniuersaliter. Quarta est vtrū p̄us intelli/
gimus magis vniuersaliꝛ q̄ꝫ min⁹ vniuersa
liter. De p̄ma dicendū est ꝙ res intelle/
cta nō reqrit ad sui ītellectionē ꝙ sit in aīa
sed similitudo siue rep̄sentatio sua. Hm̄ōi
aūt rep̄sentatio qn̄cꝫ est ꝯfusa rep̄sentatio
hui⁹ rei singularis. puta sortis ⁊ suoꝝ acci
dentiū siue accidētaliū cōditionū sicut sue
albedinis. magnitudis. ⁊ situationis. Jlla
aūt rep̄sentatione existēte in anīa potest in/
tellectus ab illis accidētib⁹ ⁊ extraneis cō/
ditionib⁹ abstrahere ꝯceptū substātie. ⁊ il/
le nō magꝭ erit repn̄tatio sortis q̄ꝫ platonis
aut alioꝝ hominū. sed indifferenꝛ cuiusli/
bet homīs. ⁊ hoc est vniuersaliꝛ intelligere

De secunda dicunt aliqui ꝙ sensus ex
eo quia habet extensionē in corpore solum
potest cognoscere singulariter ⁊ determia/
te. intellectus aūt quia est inextēsus nec ha
bet determinatū sitū. sȝ quasi vniuersaliter
existit in corꝑe. ideo potest vniuersaliter ⁊ n̄
singulariter cognoscere. Sed h̄ non valet
cū diuin⁹ intellect⁹ qui est summ īmateria
lis ⁊ inextensus nihil possit vniuersaliꝛ co
gnoscere. sed solū singulariꝛ ⁊ distincte. cū
etiā intellectus noster nō obstante sua inex
tensiōe possit vt dictū est singulariꝛ cogno
scere. Jdeo aliȷ dicūt ꝙ aliquā rem singu/
lariter ꝑcipere. est sine reqrit ip̄aȝ recipere
ꝑ moduȝ exn̄tis in ꝓspectu cognoscentis.
Cū aūt aliq̄ res a sensu sic ꝑcipiꝛ. hoc nō ē
nisi ꝑ repn̄tationē ꝯfusam simul rep̄sentā
tem cū substātia rei ei⁹ accidētia scȝ magni
tudinē. sitū. ⁊ alia. scd̄z q̄ apparet in ꝓspectu
cognoscentis. sensus aūt nō pōt distingue
re seu abstrahere hm̄ōi ꝯfusionē. sed bene ī
tellectus quare intellect⁹ potest vniuersali
ter cognoscere ⁊ nō sensus. Vn̄ ptȝ ꝙ scd̄z
hanc viā nō potest haberi ꝯcept⁹ singularꝭ
de re que non est vel fuit in ꝓspectu cogno
scentis. De tertia difficultate dicenduȝ
est ꝙ sic. nā cū nihil sit vniuersale in essen/
do. sȝ in repn̄tando ille ꝯcept⁹ diciꝛ vniuer
salis ꝓprie qui ꝑ animā fict⁹ seu format⁹ cō
munis est plurib⁹ reb⁹ ⁊ cōiter repn̄tatiu⁹
⁊ talē ꝯceptū formare est vniuersaliter in/
telligere. oportet aūt talē conceptū a con/
ceptu singulari abstrahere modo supradi
cto. quare oportet anteq̄ꝫ intellect⁹ vniuer
saliter intelligat conceptū singularē ꝑti/
nere in ip̄o. Circa quod tamē est aduer
tendū ꝙ duplex est ꝯceptus singularis. nā
quidā est qui vocaꝛ singulare vagū vt hic
homo. hoc animal. ⁊ tale est ꝓprie singula/
re. licet ad plurimū voceꝛ vaguȝ quia voc
ei rn̄dens ꝯuenit pluribus scd̄m diuersas
demonstrationes. Alius est conceptus
singularis qui vocatur singulare determi
natuȝ. vt Sortes plato ⁊ huiusmodi. ⁊ qn̄
tum ad tale singulare videtur ꝙ nō oportȝ
p̄us intelligere singulariter q̄ꝫ vniuersaliꝛ
sed bene quantum ad singulare vagum.
Nam si sortes a longe veniat prius cogno
sco eum esse animal q̄ꝫ hominē. ⁊ vltimo co
gnosco ip̄m esse sortem. sȝ prius cognosco

ip̄ʒ esse hoc animal singulariter q̄̃ animal vniuersaliter. Ulterius est aduertēdū ꝙ ꝓus intelligimꝰ singulare sensibile q̄̃ singulare insensibile seu mere intelligibile. siue talis sit ip̄a anīa siue aliq̄d existens in ea siue aliq̄d extra animā. ⁊ h̄ possumus experiri. Jteꝝ sciendū est ꝙ noticia intuitiua rei singularis. siue sensibilis siue insensibilis est ꝓoꝛ q̄̃ noticia abstractiua ꝑ quam ip̄a ĩ singulari ⁊ ꝓpria noticia cognoscitur. quia om̄is noticia qua aliq̄d cognoscitur in specie sibi ꝓpria p̄supponit noticiā illiꝰ rei in seip̄a vt patebit postea. ⁊ iō ꝓma noticia ꝓpria rei singularis alicuiꝰ est noticia intuitiua ip̄ius. Uñ vlteriꝰ cōcludenduʒ est ꝙ ꝓma noticia intellectꝰ ꝓmeuitate generationis est noticia intuitiua alicuiꝰ singularis sensibilis scʒ illiꝰ sensibilis quod primo mouet sensum motōe sufficiente postq̄̃ q̄s potest intelligere. De quarta difficultate dicendū est ꝙ sic. Nā sicut dictū est. soꝛtem de longe veniētē ꝓus cognosco eē animal q̄̃ esse hominē. ⁊ h̄ ꝓuenit ex ꝑte sensus. Uñ q̄dlibet vniuersale habet suū singulare vagum. vt corpus h̄ corpus. aīal hoc aīal. homo h̄ homo. mō sensus cognoscens singulariter singulari vago. ⁊ nō singulari determinato. Prius habet singulare vagum magis vniuersalis q̄̃ minꝰ vniuersalis. scʒ huius corꝑis. q̄̃ huiꝰ anīalis ⁊ huiꝰ anīalis q̄̃ huiꝰ hōis. iō intellectus abstrahendo correspondent' ꝓus cognoscit magis vniuersaliter. Tertia ꝑs de intellectōe sensibiliū nō sensatoꝝ.

Sed cū generalit' dictuʒ sit de intellectione reꝝ sensibiliū. adhuc restat specialis difficultas de intellectōe reꝝ sensibiliū nō sensataꝝ. scʒ qualit' sensibilia intelligimus quoꝝ sensationē nunq̄̃ habuimꝰ. Circa quā sciendū est ꝙ multipliciter ꝯtingit nos aliquā rem intelligere. Uno mō imediate in seip̄a. alio modo in medio cognito Et hoc dupliciť. quia vel illud mediuʒ est species illius rei recepta ab illa re. vel ē aliquis conceptꝰ fictus seu formatꝰ ab ip̄o intellectu Et h̄ iterū dupliciter. q2 vel ille cōceptus est simplex vel ꝯplexus. ex pluribus ꝯceptibꝰ. Jteꝝ aliquid possumꝰ intelligere dupliciter vel intellectione ꝓpria ⁊ distincta. vl' intellectōe ꝯmuni sibi ⁊ aliis. vniuersali seu ꝯfusa. Juxta quā distinctionem ꝓmo dicendū est ꝙ naturalit' nō possumus intelligere imediate in seipso aliq̄d absens sensibile alias nō sensatū. q2 alit' sequitur ꝙ cecus a natiuitate ita imediate possʒ intelligere colores ⁊ surdus sonos sicut videns vel audiēs. ꝙ ad expꝛiētiā patet falsuʒ sic eñ ad cognitionē intellectus nullatenꝰ deseruiret sensus. Secūdo dicendum est ꝙ naturalit' nō possumus sensibilia nō sensata intelligere ĩ speciebꝰ receptis a sensibilibꝰ. quia nec in speciebus causatis ab eis. cū naturalit' a nulla re sensibili species causet'. nisi dū actualiter sentit'. Nec in speciebus causatis ab hiis sensibilibꝰ sensatis a nobis. cū naturalit' vnū sensibile nō possit causare speciē alteriꝰ sensibilis. vt sonus speciē coloris. nec species vnius sensibilis potest esse mediū cognoscēdi aliud sensibile. vt species soni respectu coloris. Tertio dicendū est ꝙ naturaliter nō possumus hmōi sensibilia nō sensata intelligere in aliqua specie ficta seu ꝯceptu simplici sibi proprio. sed bene in ꝯceptu ꝯmuni eis ⁊ aliis. ⁊ ideo nō distincta ⁊ ĩ speciali. sʒ quadā noticia generali. seu ꝯceptu confuso. Uñ licʒ intellectus p̄ter species a sensibꝰ receptas ex eis possit alias species formare. quas voco species fictas. sicut apprehēsis pluribꝰ albedinibꝰ ⁊ receptis eaꝝ speciebꝰ potest ex eis ⁊ eaꝝ similitudine formare ꝯceptū ꝯmunē cuilibet albedini similē. nō tamē potest formare ꝯceptū ꝓpriū albedinis. nisi ꝑ sensuʒ ꝓus cognouerit aliquā albedinē. Aliter cecus a natiuitate posset habere ꝯceptū ꝓprium albedinis. sed q̄ vidit aliquas albedīes potest formare ꝯceptū ꝯmuneʒ cuiuslibet albedinis. qui tamē nullā albedinē distincte rep̄sentabit nec ad talem ꝯceptū formādum requirit' ꝙ omnes albedines viderit. Et ideo aliquā albedinē ꝯfuse rep̄sentabit quā per visuʒ ille nō sensit Quarto dicēdum est ꝙ naturaliter nō possumus hmōi sensibilia nō sensata intelligere in aliq̄ conceptu composito sibi ꝓprio. sed bene in conceptu ꝯmuni seu ꝯfuso. Ūbigratia. Si q̄s nunq̄̃ vidisset albedinē licet posset formare hunc conceptū ꝯpositū seu ꝯplexum. scʒ disgregatiuū visus qui est ꝓprius albedīs. tamē nō cognosceret illū ꝯceptū esse veruʒ signū alicuius rei sensibilis. nec ip̄m verificari de aliqua re. ⁊ ideo in illo ꝯceptu nō cognosceret albedinē cū nesciret ip̄m verificari de albedine. Sʒ tamē talis possʒ for

mare hunc cõceptũ ꝯplexum scȝ qualitas sensibilis ⁊ ꝑ tactũ cognoscere ꝙ ille est cõceptus alicuiꝰ entis. ⁊ ꝑ ꝯsequẽs in illo cognoscere oĩa quoꝝ est ꝯceptus. ⁊ iõ in illo cognoscere colores cũ sit ꝯmunis coloribus. ⁊ sic patet ꝓpositum.

Quarta pars de intellectione rerum insensibilium.

Cũ igitᷣ dictũ sit de intellectione reruȝ sensibiliũ. dicendũ est de intellectõe reꝝ insensibiliũ ⁊ mere intelligibiliũ. sicut sunt intellectus noster ⁊ illa que in ip̄o sunt. ⁊ etiã quedã que extra ip̄m existunt. vt deꝰ ⁊ substantie sep̄ate. Dicamꝰ igitᷣ ꝙ quedã insensibilia a nobis naturalitᷣ itelligunṯ in seip̄is quedã vero in suis speciebꝫ ꝓprijs ab ipsis causatis. ⁊ quedã in ꝯceptibꝫ ꝑ animã fictꝫ seu formatis. Et p̄mo ꝙ aliqua insensibilia intelligamus ĩmediate in seip̄is patꝫ ex supradictis de speciebꝫ seu imaginibꝫ rerum absentiũ expimur etiã nos intelligere ⁊ velle. ⁊ tales actus cognoscimꝰ ꝑ intellectum. ⁊ nõ per aliquod obiectũ mediũ rep̄sentatiuũ. ip̄e etiã intellectus intelligendo se intelligere seu habere actũ videtᷣ imediate intelligere seip̄m. qꝛ non apparet necesse ponere obiectũ mediũ cognitũ. Secundo ꝙ aliqua hmõi isensibilia intelligamus in speciebus ab eis causatis. patet quia experimur post p̄teritionẽ p̄dictoꝝ actuũ intelligendi ⁊ volendi nos de hmõi actibꝫ recordari. quod nõ potest esse nisi mediãtibꝫ speciebꝫ a talibꝫ actibꝫ derelictis. nã si tales actus ĩmediate ꝯgnoscunṯ in seip̄is cũ sint p̄teriti ⁊ de facto nõ sunt. ita posset dici de actibꝫ qui sunt futuri nec sunt nec vnq̄ȝ fuerunt. Tertio ꝙ aliqua insensibilia intelligamus in ꝯceptibꝫ ꝑ animã formatis. patet quia aliquis põt cognoscere animã alterius homĩs ex certis operatõibꝫ ⁊ motibus in seip̄o exptis possumꝰ etiã ꝯgnoscere substantias sep̄atas arguendo ⁊ discurrendo ex op̄ationibꝫ suis. ⁊ ꝯstat ꝙ talia nõ cognoscimus in seip̄is nec in speciebꝫ ab eis causatis. sed in ꝯceptibꝫ a rebꝫ notis formatis ⁊ abstractis. vt patebit.

Quinta ꝑs de intellectõe substãtiaꝝ.

Unde ẽ specialis difficultas. q̃uo substantia q̄ nõ est ip̄amet anima sit ab ea intelligibilis cũ ip̄a nõ sit ꝑ se seu ꝓprie sensibilis. De q̄ oĩno videtᷣ eẽ dicendũ ꝙ hmõi substãtia nõ itelligitᷣ imediate in seip̄a. nec in specie ab ea causata. loquẽdo de intellectione eius ꝓpria ⁊ distincta. sȝ sic intelligitᷣ in aliquo conceptu formato ab intellectu. Quis aũt sit ille ꝯceptus ꝓpriꝰ. ⁊ an sit simplex vł ꝯplexus nõ est facile diffinire. Quis quidã dicãt illũ ꝯceptũ esse istũ. scȝ ens naturaliter ꝑ se existens. quẽ ꝯceptũ ꝓbamus verificari de aliquo. ex eo qꝛ nõ est ꝓcessus in infinitũ in entibꝫ. quoꝝ vnũ sit alteri inherens seu in alio subiectiue aut aliq̄ alio mõ. ꝙ aũt ꝑ hoc scȝ naturalitᷣ per se existere distinguanṯ substãtia ⁊ accidens siue ꝙ illud substãtie ꝯueniat n̄ video. nec de h̄ nũc disputare ꝓpono. Modũ aũt intelligendi substãtiã Aristotiles tetigit cũ dixit Accidentia magnã p̄tem ꝯferre ad cognoscẽdum qd̄ quid est. expimur em̄ noticiã accidentiũ multũ facere ad noticiã substãtiaꝝ. Sȝ qualitᷣ h̄ fiat nõ est oĩno nobis clarũ. Aliq̄ aũt assignant hũc modũ. Dicunt em̄ ꝙ intellectꝰ ab ipso fantasmate indiget moueri sicut sensus ab obiecto exteriori. Dicũt vlterius ꝙ sensus ⁊ fantasia nõ sunt nisi accidentiũ ⁊ nõ apprehendũt quiditates reꝝ. Uñ ꝯcludunt ꝙ sicut fantasia siue imaginatiua aut estimatiua scđȝ Auicenã elicit ex speciebꝫ sensatis intentões nõ sensatas vt supra dictũ est Sic intellectus cũ sit virtꝰ superior põt ex illis intentõibꝫ imaginatis elicere intentionẽ nõ imaginatam. Et sic ex intentõibꝫ accidentiũ sub imagine cadentiuȝ põt intellectꝰ elicere ꝯceptum substãtie Hec aũt opinio nõ videtᷣ oĩno dicere veꝝ scȝ quantũ ad h̄ qd̄ dicit sensuȝ ⁊ fantasiã nõ apprehẽdere substãtiã. cũ ip̄emet Aristotiles dicat substãtiã eẽ sensibilẽ ꝑ accidens. imo videtᷣ ꝙ sensus ꝑcipit substantiã cũ accidente ꝯfuse potiꝰ q̄ȝ accidẽs ꝑ se ⁊ distincte. vt supra dictuȝ est. Uñ põt ꝯcludi ꝙ cũ sensus apprehẽdat ꝯfuse simul substãtiã ⁊ accidẽs intellectꝰ põt abstrahere ex illa ꝯfusione ꝯceptũ ꝓpriũ substãtie et alium ꝓpriũ ⁊ distinctũ accidẽtis. ⁊ ꝑ hunc modũ noticia accidentiũ facit ad noticiaȝ substantiarum.

Sexta pars de intellectione substantiarum separatarum.

Adhuc aũt est specialis difficultas q̄modo substãtia sit intelligibilis que nõ est nec ꝑ se nec ꝑ accidens sensibilis sicut substantie separate vt deꝰ ⁊ intelligẽtie. Cũ em̄ de hijs multas cognoscamꝰ veritates com

plexas. oportet ꝙ de hiis habeamꝰ noticias incõplexas. Cũ aũt notũ sit ꝙ naturaliter tales substãtias nõ intelligimꝰ in seipis oportet ꝙ cognoscamꝰ eas in aliq̇bꝫ mediis repñtatiuis scꝫ ꝑ animã fictis. iõ videndũ est de illis. Et p̄mo q̇dem dicendũ est ꝙ talis substãtia sepata nõ est naturalit̃ a nobis cognoscibilis in aliquo ꝯceptu simplici sibi ꝓprio simplicit̃ absoluto. seu nõ ꝯnotatiuo. qꝛ ꝑ nullũ talẽ ꝯceptũ aliq̇d cognoscit̃ qđ non sit p̄cognitũ imediate in seip̄o. nec talis ꝯceptus habet̃ naturalit̃ de aliq̃ re nisi q̃ imediate cognoscit̃ in seip̄a. vel in specie ab ip̄a causata dũ fuit sic cognita. sic̃ patet ꝑ supra dicta. Secũdo dicendũ est ꝙ talis substãtia est a nobis cognoscibil̃ in aliq̃ ꝯceptu sibi ꝓprio ꝯposito seu ꝯplexo ex ꝯceptibꝫ simplicibꝫ ex aliis rebꝫ abstractis Verbigr̃a. Deũ cognoscimꝰ in hiis ꝯceptibus ꝯpositis scꝫ summũ bonũ. sapientia infinita. ens necessariũ. substãtia p̄ma. ⁊ sic đ pluribꝫ aliis. Ip̄as etiã substãtias alias separatas cognoscimus in cõceptu ꝯposito eis ꝓprio. quẽ ex ꝯceptibꝫ simplicibꝫ abstractis a rebꝫ formamꝰ. ⁊ de aliq̃ verificari ꝓbamꝰ. Verbigr̃a. Ex motu celi quez videmus. ꝯcludimꝰ celũ moueri ab aliq̃ alio. et ꝑ alias rõnes. qđ illud mouẽs est substãtia ⁊ qꝛ circularit̃ mouet̃. ꝯcludimꝰ ꝙ mouẽs est intelligens. ⁊ ex duratõe motꝰ ꝙ mouẽs est imateriale ⁊ incorporeũ. ⁊ sic colligimꝰ ꝙ aliqđ ens est substãtia intellectualis. immaterialis ⁊ incorporea. q̇ est ꝯceptꝰ ꝓprius substãtiaꝝ sepataꝝ. licet nõ sit ꝓpriꝰ alicuius eaꝝ. Vñ hũc ꝯceptũ intuẽtes mediãte habituali noticia q̃ cog̃scimꝰ ip̄m eẽ ꝯceptuz alicuiꝰ entis seu supponere ꝓ aliq̃ re. in ipso cognoscimꝰ hmõi substãtias determiate licet nõ quãlibet eaꝝ distincte. Tertio dicẽdũ est ꝙ talis substãtia est cognoscibilis in aliq̃ ꝯceptu simplici sibi ꝓprio ꝯnotatiuo seu negatiuo. Verbigr̃a. Deũ cognoscimus in ꝯceptibꝫ quibꝫ correspondẽt iste voces scꝫ creatiuũ infinitũ. ⁊ substãtias alias sepatas in hiis ꝯceptibꝫ imateriale incorporeũ. Talis aũt ꝯceptus videt̃ eẽ simplex in se q̄uis plura significet sicut et illa vox cui correspondet. Alit̃ em̃ inter ip̄m ⁊ suaz diffinitionẽ quid nois nõ esset in mente differentia. videt̃ aũt aliq̇bꝫ ꝙ talis ꝯceptꝰ immo generalit̃ om̃is ꝯceptus ꝯnotatiuꝰ siue affirmatiuꝰ siue negatiuꝰ est ad placitũ ⁊ ex institutõe ⁊ nõ naturalit̃ rep̄sentatiuꝰ quia conceptus naturaliter representatiuꝰ p̄cise illã rem repñtat ꝓ qua supponit siue supponere põt. Naꝫ hmõi ꝯceptus talis est in esse ficto qualis res est cuiꝰ est in esse vero. sicut ꝯceptus albedinis talis est in eẽ ficto ⁊ intẽtionali qualis albedo extra inẽe reali ideo talis ꝯceptus nihil significat nisi rem cui est sic similis ⁊ ꝓ qua est verificabilis.

Quarto dicendũ est ꝙ talis substãtia ẽ cognoscibilis in aliq̃ ꝯceptu simplici ⁊ absoluto. nõ aũt ꝓprio sꝫ ꝯmuni ⁊ ꝯfuso. quia om̃is ꝯceptus ꝯnotatiuꝰ aliquẽ ꝯceptum absolutũ p̄supponit cui attribuit̃. sicut album attribuit̃ alicui absoluto. siue sit cõceptus entis siue substantie siue aliꝰ cõceptꝰ specialis. vt patet ex eius descriptõe q̇d nominis. Et ideo cũ deꝰ vel alia substantia sepata sit ꝯgnoscibilis in ꝯceptu ꝯnotatiuo oportet ꝙ sit cognoscibilis in ꝯceptu absoluto ⁊ simplici sibi ⁊ aliis ꝯmuni. Immo talis res p̄us cognoscit̃ in tali ꝯceptu simplici q̄ꝫ ꝯplexo. Verbigr̃a in exemplo p̄us posito de intellectõe substãtiaꝝ separataꝝ. Nã ꝯceptũ substantie formamꝰ ex noticia substãtiaꝝ sensibiliũ. ꝯceptũ aũt intellectualitatis habemꝰ ex noticia nostri intellectꝰ. ꝯceptũ aũt corporeitatis ⁊ materialitatis formamꝰ ex corporibꝫ q̃ videmꝰ. ac ꝑ consequens ꝯceptũ negatiuũ formare possumꝰ siue ex rebꝫ illis siue ex rebꝫ imaterialibꝫ ⁊ icorporeis exñtibꝫ in nobis. Cõstat autẽ ꝙ q̇libet p̄dictoꝝ ꝯceptuũ simpliciũ est ꝯmunis etiã substãtiis sepatis ⁊ nullꝰ ꝓprius eis ⁊ sic in q̇libet taliũ p̄us cognoscunt̃ substãtie hmõi q̄ꝫ in ꝯceptu ꝯplexo absoluto proprio siue incõplexo ꝯnotatiuo ꝓprio illis.

Vñ patet ꝙ oportet eẽ aliquẽ ꝯceptuz simplicẽ ꝯmunẽ deo ⁊ creaturis absolute ⁊ essentialit̃ p̄dicabilẽ de illis. siue sit ꝯceptꝰ substãtie vel entis. vel alius specialis. Aliter em̃ nõ possꝫ saluari ꝙ sit naturalit̃ a nobis cognoscibilis. Et hec de actibꝫ cognoscendi a sapientibꝫ recollecta sufficiant.

Capitulũ. xiij.

Prima ꝑs de quiditate actꝰ volendi.

Dicto de actibꝫ cognoscitiuis. dicendũ est de actibꝫ appetitiuis Et quia actꝰ appetendi sensitiui appropriate vocant̃ passiões. de quibꝫ postea specialiter est dicendũ. ideo nũc solũ de actibꝫ volitiuis est dicẽdũ. Quia vero actꝰ hmõi

a quibꝫ illuminatur appetitus rõnalis seu voluntas sunt volitio ⁊ nolitio. idcirco ꝓmo inquirendũ est quid sit talis actus ⁊ an sit realiter cognitio De hoc aũt quidã dicũt ꝙ omnis volitio est quedã ꝯplexa cognitio. licet nõ ecõuerso. quia ponũt ꝙ oĩs volitio vel nolitio est quedã oratio mentalis optatiui modi vel equalẽs tali orationi. Verbigratia tali mentali. Utinã haberẽ hoc. vel vtinam fieret hoc vel ꝯsimilit. Alij vero dicunt ꝙ licet om̃is volitio vel nolitio sit q̃dam cognitio. tamẽ aliqua est incõplexa vt volitio qua volo aliqđ bonũ Alia est ꝯplexa vt illa qua volo aliquid eẽ. Etiã aliqua est assensus. vt volitio qua gaudeo ꝙ inimicus est mortuꝰ. Alia aũt est ꝯplexa que nec est assensus nec dissensus vt volitio q̃ opto esse beatꝰ. Noticie em̃ optatiue ⁊ depcatiue nõ sunt vere vel false. sole aũt ille sunt assensus que sunt vere vel false. Hec aũt opinio fundat in hoc ꝙ oĩs volitio vł nolitio ⁊ generaliter oĩs actus appetendi videt eẽ quedã expentia sui obiecti. Aliter em̃ non apparet q̃liter esset actus vitalis plus q̃3 species ꝓuia om̃i actui vel habitꝰ infusus respectu sui obiecti. ſ3 oĩs expientia alicuius obiecti siue apprehensio. est q̃da3 ipiꝰ cognitio. q̃re ⁊c̃. Uñ si nõ sic eẽt ania posset amare incognitũ. q2 si eius amor nõ eẽt realiter cognitio. vnũ poss3 saltẽ p absolutã dei potentiã ꝯseruari sine reliq̃. S3 hijs non obstantibꝫ est cõis opinio ꝯtraria. nã videtur ꝙ supflua ponat ipa volitio vel nolitio esse noticia. Cũ scõm sic ponẽtes respectu eiusdẽ obiecti. ⁊ in eodẽ subiecto semp sit alia noticia om̃ino idẽ significãs ab illa distincta p quã id eque pfecte cognoscit. sicut cũ alia ⁊ sine qua naturalit p aliam nõ cognoscit res ipa. q̃re ⁊c̃. Cũ etiã aliquid de nouo volumus qđ ꝓus ꝯgnoscebamꝰ. nõ expimur aliã noticiã habere vł aliter rem cognoscere q̃3 ꝓus cuius oppositũ ꝯtingit in alijs noticijs ⁊ actibꝫ. Quare cũ p expientiã nõ possit ꝯuinci talis multitudo noticiaꝝ nec per efficacẽ rationẽ aut cogentẽ auctoritatẽ. videtur ꝙ hoc ponere sit oĩno supfluũ. Nec em̃ ad hoc ꝯuincit motiuũ oppositum. q2 nõ oportet ꝙ oĩs actꝰ appetendi sit quedã experientia sui obiecti. imo hoc assumere ẽ petere ꝑncipiũ. nec iõ dicit actus vitalis. sed q2 est actꝰ secũdus ⁊ ꝓpria opatio vite seu vitalis potẽtie Nec id qđ infert aiam p dei absolutã potentiã posse amare incognitũ. pbatur eẽ impossibile. licet hoc nõ sit possibile de potẽtia naturali. ex eo ꝙ noticia obiecti est naturaliter causa pcialis effectiua actꝰ volẽdi quare nõ põt naturalit eẽ respectu incogniti.

Secunda pars de actibus diligendi et odiendi.

Hijs aũt ꝓmissis dicendu3 est specialiꝰ de actibꝫ volũtatis. Dicamꝰ ergo ꝙ cũ oĩs actus volũtatis sit volitio vel nolitio scđ3 om̃es. seu ꝓsecutio vel fuga. vt innuit Aristotiles sexto ethicoꝝ. q̃ noĩa idẽ significãt. Et cũ om̃is volitio sit dilectio. ⁊ econuerso. ⁊ om̃is nolitio sit odiũ. ⁊ ecõuerso sumẽdo generalit istos termĩos odiũ ⁊ dilectio ⁊ loquẽdo de odio ⁊ dilectõe appetitus intellectꝰ siue volũtatis. ꝯsequens est ꝙ om̃is actꝰ volũtatis sit dilectio vel odiũ. nõ distinguendo tñ pro nũc inter amorẽ ⁊ dilectionẽ. Nõ potest aũt ide3 actꝰ esse volitio ⁊ nolitio. siue odiũ ⁊ dilectio respectu eiusdẽ obiecti. S3 nihil ꝓhibet respectu diuersoꝝ. nam volitio alicuiꝰ est nolitio sui oppositi. similiter si odio sortẽ volo sortem nõ esse. vel male eẽ. ⁊ sic eodẽ actu odio sortẽ ⁊ diligo siue desidero sortẽ nõ esse vel male eẽ. Et per ꝯsequẽs idẽ actꝰ est odiũ dilectio ⁊ desiderium. Uñ patet ꝙ amor ⁊ odiũ nõ sunt simpliciter ꝯtraria s3 solũ respectu eiusdẽ obiecti. nã illi termini supponũt p eodẽ respectu diuersorum.

Tertia pars de actibus delectandi ⁊ tristandi.

S3 adhuc specialiꝰ dicendũ est de actibus volũtatis q̃ sunt delectatio ⁊ tristicia. Uñ inquirendu3 est vtꝝ delectatio sit alia res a dilectione. ⁊ tristicia ab odio. Et lic3 circa hoc ꝯtraria sit doctoꝝ sentẽtia tñ ꝓbabilius videt ꝙ om̃is delectatio sit dilectio. s3 nõ ecõtra. Qꝫ eñ om̃is delectatio sit dilectio ex iam dictis apparet. quia cũ om̃is delectatio sit operatio siue actꝰ volũtatꝫ scđ3 phm septimo ethicoꝝ. ⁊ om̃is actꝰ volũtatis sit volitio vel nolitio. ⁊ dilectio vel odium. oportet ꝙ delectatio sit nolitio ⁊ dilectio. ⁊ tristicia ei opposita sit nolitio ⁊ odiũ. Omnis etiã ꝯplacẽtia est dilectio. ⁊ displicentia opposita est odiũ. om̃is aũt delectatio est ꝯplacẽtia. ⁊ tristicia ei ꝯtraria est displicẽtia. quare sequit ꝓpositũ. Uñ sic se habet desideriũ ad dilectionem vel amorẽ nõ

habiti. sʒ omne desideriū. cū sit quedā volitio est essentialiꝛ quidaʒ amor siue dilectio habēdi. quare siliter oīs delectatio erit essentialiꝛ q̄dam amor iā habiti. ⁊ sic de eoꝝ oppositis respectu odij. Qꝛ aūt nō oīs dilectio sit delectatio. ⁊ ꝑ ꝯsequēs nec omne odiū sit tristicia ex h̄ apparet. qꝛ vt iā dictū ē. omne desideriū est dilectio. ⁊ tn̄ desiderium nō est delectatio. imo scđʒ ꝯmentatorē. xij. methaphisice. desideriū p̄cedēs ꝯp̄hensionē rei desiderate. est magis dolor q̄ʒ voluptas. quare ⁊c̄. Si vero dicat̄ sicut q̄dā dicunt ꝙ licet nō omnis dilectio sit delectatio tn̄ oīs dilectio est delectatio vel desideriuʒ hoc adhuc nō videt̄ eē verū. qđ sic apparet. qꝛ nō omne odiū est tristicia vel timor. ergo nec omnis dilectio est delectatio vel desideriū. Cōsequētia patet qꝛ illa sunt distincta quoꝝ opposita sunt distincta. Oppositū aūt dilectionis est odiū. delectatōis tristicia. ⁊ desiderij timor. tristicia enim sicut ⁊ delectatio respicit obiectum actualiꝛ p̄sens sed timor ꝓprie sic̄ ⁊ desideriū respicit actualiꝛ absens. Sʒ assumptū ꝓbat̄. Tuʒ p̄mo qꝛ in deo ⁊ in beatis est odiū peccatoꝝ. ⁊ tn̄ nō est in eis tristicia vel timor. Tum secundo qꝛ scđʒ phm secūdo rethorice. aliquod odiū est de aliq̄ malo in vniuersali tantum apprehēso. vt cū q̄s odit furē vel furtū scđʒ ꝯceptū ꝯfusum. sʒ tale odiū nō est tristicia vel timor. qꝛ tristicia causat̄ ex apprehēsiōe alicuꝰ singularis mali actu habiti. timor etiā scđm phm ibi fit ex fantasia. id est apprehensiōe futuri mali aut corruptiui aut contristatiui. Propositū insuꝑ ex h̄ patet qꝛ aliquis diligit aliquod obiectū p̄ns. ⁊ nō sibi ꝯueniēs. aliq̄s etiā diligit aliqđ bonū estimatū sibi īpossibile ad habendū. Talis autē dilectio nō est delectatio vel desiderium qꝛ nō sunt nisi respectu apprehēsi ꝯuenietis ⁊ estimati possibilis. Sʒ p̄mū patet de illo q̄ ad vitandū naufragiū diuicias quas multū amat ꝓicit in mare. nā scđʒ phm tertio ethicoꝝ. talis vult ⁊ ꝑ ꝯsequēs diligit illam ꝓiectionē. ⁊ tn̄ illa nō est sibi ꝯueniēs. imo multū discōueniēs scđm suā inclinationē. nec in illa delectat̄. imo multū tristatur. Quia delectatio scđm eiꝰ descriptōʒ solū est respectu p̄ntis ꝯuenietis scđm habitū vel naturā. id est scđm habitualē vel naturalē inclinatōʒ. Secundū ꝟo patʒ đ illo q̄ est ꝟtuosus ⁊ nō est virgo. ⁊ tn̄ ꝟginitatē diligit in alio quā sibi reputat īpossibilem. iō respectu illiꝰ nō habet desideriū vel delectatōʒ. q̄re ⁊c̄. Ex p̄dictꝭ aūt sequūtur aliq̄. Et p̄mo q̄dē sequit̄ ꝙ nō oīs cōplacentia vel displicētia est delectatio vel tristicia. qꝛ oīs volitio vel nolitio est ꝯplacentia vel displicētia. ⁊ nō omnis talis est đlectatio vel tristicia. Scđo sequit̄ ꝙ aliqua tristicia ⁊ displicētia est volūtaria et volūtarie placita. qꝛ aliq̄ talis est virtuosa cū virtutis sit delectari ⁊ tristari in quibꝰ ⁊ quādo oportet ⁊c̄. secūdo ethicoꝝ. vt tristicia ⁊ displicētia de malo ꝓximi placet virtuoso cui displicet ꝓximi malū. Tertio sequit̄ ꝙ delectatio ⁊ tristicia possunt simlꝛ eē in eadeʒ volitiua. qꝛ aliqua tristicia pōt esse ꝟtuose. ⁊ ꝑ ꝯsequēs delectabiliꝛ elicita. vn̄ tristicia siue displicētia vlꝛ penitētia peccati p̄teriti pōt esse delectabilis virtuoso q̄ tristat̄ vel dolet circa peccatū p̄teritū.

Quarto sequit̄ ꝙ aliqua dilectio pōt eē delectabilis q̄ nō est delectatio. sic̄ patet đ spe ⁊ desiderio. ⁊ inde etiā apparet illud dictum Aristotilis. x. ethicoꝝ eē veꝝ opatōʒ ꝑficit delectatio. vn̄ đlectatio cū sit dilectō ⁊ operatio pōt tamē aliam dilectōeʒ ⁊ operationē ꝑficere. nō quidē formaliꝛ. sed aliq̄ alio mō causaliꝛ. scʒ ꝑ modū finis vlꝛ ꝑ modū obiecti vel agētis. sic̄ notāt ibidē verba Aristotilis. ⁊ ꝑ predicta possunt in ꝓposito solui multa dubia.

Quarta pars de productione actus volendi.

Sʒ cū dictū sit de quiditate actuū voluntatis ⁊ eoꝝ distinctiōe etiā aliq̄d dicendū est de ipoꝝ ꝓductiōe. scʒ an tales actus a volūtate fiant subito vel successiue. Vnđ circa h̄ sunt tres modi dicēdi. Primꝰ est ꝙ oīs talis actꝰ tantū fit in tp̄e. ita ꝙ nō sit dare p̄mū instans in quo hec sit vera. volūtas vult. Alius est ꝙ volitio pōt eē subito. Tertius est ꝙ actꝰ qui est volitio pōt esse subito sʒ tn̄ nō est dare p̄mū instans ī quo illa res sit volitio. vel in q̄ ipa volūtas ꝑ illū actuʒ vult. Licet aūt nullꝰ istoꝝ modoꝝ sit euidenter ꝓbabilis vel īprobabilis tn̄ p̄mꝰ modꝰ dicēdi videt̄ magis rōnabilis qꝛ nulla opatio creature siue potētie naturalꝛ pōt eē subita. sʒ quelibet est successiua ⁊ tp̄alis. nam subito agere videt̄ solū eē potētie infinite virtutis. Secūdus aūt modꝰ etiaʒ est sustinibilis. qꝛ ꝙ delectatio fiat in instanti

videꝛ fuisse opinio aristotilis. Sꝫ tertius
mod⁹ est min⁹ ꝓbabilis. qꝛ posito illo actu
in voluntate nō apparet ratio quare ꝑmo ñ
est volitio ⁊ postea est volitio. nisi forte di/
caꝛ ꝙ ꝑ volitionē aliq̄d ↄnotaꝛ qđ postea ē
⁊ ꝑus nō fuit sicut in instanti q̄ ignis ē ap/
proximat⁹ ad lignū calor ignis nō est cale/
factio. ⁊ īmediate post erit calefactio. qꝛ im
mediate post habebit ↄtinue caliditatē in
ligno. ⁊ h̄ importat iste termin⁹ calefactio.
scꝫ ꝙ aliq̄d causat calorem in aliq̄ subiecto
Sꝫ talē reꝫ ponere vltra illū actū est oīno
suꝑfluū ⁊ voluntariū dictū. ⁊ etiā si ponere
tur magis ↄcedendū esset ꝙ illa res eēt vo/
litio. q̄ꝫ hoc esset ↄcedendū de illo actu pri
mo posito. Et hec de hac materia sufficiāt
in ꝓposito.

Capitulū. xiiij.

Prima ꝑs de passionib⁹ generaliter.

p Ostq̄ꝫ de actib⁹ aīe dictū est ↄse/
quenter qꝛ passiones aīe videnꝛ
quidā actus eē de passionib⁹ aīe
dicendū est. Vñ sciendū ꝙ passio pōt capi
tripliciter. Uno mō cōiter ⁊ sic om̄is oꝑa/
tio aīe potest dici passio. sicut tertio de ani
ma diciꝛ ꝙ ītelligere est passio. Alio modo
specialiter ⁊ sic sola oꝑatio appetitus diciꝛ
passio. Sꝫ adhuc tertio mō magis specia/
liter ⁊ ꝓprie oꝑatio appetitus sensitiui. qꝛ sic
docet experientia ipa fit cū quadā trāsmu/
tatione corꝑali. ⁊ sic diffinit eusterci⁹ passi/
onem. ꝙ est mot⁹ appetitiue potentie sensibi
lis in fantasia boni vel mali. In qua descri
ptione capiꝛ motus ꝓ actuali inclinatione
ad bonū ꝓsequendū vel malū fugiendū. ex
tendēdo etiā inclinatōꝫ nō solū ad tenden/
tiam ad bonū habendū vel malū vitanduꝫ
sꝫ etiā ad fixionē seu adherētiā in bonū ad/
eptum. Diciꝛ aūt appetitiue potentie sensiti
ue vel sensibilis ad differentiā oꝑationum
voluntatis. que nō dicunꝛ passiones ꝓprie.
qꝛ nō fiunt per transmutatōꝫ organi corpo
ralis ad quas tamē si q̄s velit nomē passio
nuꝫ extendere ad h̄ ꝙ illa descriptio ↄueni/
at oportet illā clausulā potētie sensitiue ab
ea remouere. Diciꝛ etiā in fantasia boni
vel mali ad explicandū obiectū passionuꝫ.
vel etiā ad differentiā naturalis inclinatio
nis. qua scꝫ quelibet potentia oꝑatiua na/
turaliter inclinaꝛ ad suā ꝓpriā oꝑationē si/
ne fantasia. id est apprehensiōe seu cognitōe
preuia sine qua nō est illa inclinatio que di
ciꝛ passio. Tales igiꝛ oꝑationes appetit⁹
sensitiui que ꝓprie dicunꝛ passiones ⁊ de q̄/
bus est speculatio p̄sentis capituli qñq̄ꝫ di
cunꝛ passiones cordis. qñq̄ꝫ passiones mē
tis. qñq̄ꝫ passiones animi. Dicunꝛ em̄ pas/
siones cordis tanq̄ꝫ subiecti ꝑmo ⁊ ꝑncipa
liter patientis. quia in eis cor ꝑncipaliter
patiꝛ vt post videbiꝛ. Dicunꝛ aūt passio
ones mētis tanq̄ꝫ cause interiorꝫ ꝑmo ⁊ ꝑn
cipaliter efficiētis. quia mens ꝑncipaliter
mediante cognitōe vel estimatōe qua iudi/
cat aliq̄d vtile vel nociuū efficit passioneꝫ
in corde. ꝓpter quā cetera mēbra corꝑis im
mutātur. Dicunꝛ etiā passiones animi. qꝛ
anim⁹ vtrāq̄ꝫ vim cōprehendit cognitiuaꝫ
scꝫ interiorem ⁊ affectiuaꝫ seu motiuā. qua
rum quelibet ad passionē ↄcurrit ꝓprie di/
ctam.

Secunda pars de passionibus specia/
liter.

His itaq̄ꝫ generaliꝛ p̄missis. tria specia
liter ↄsideranda sunt circa passiones sensi/
tiue virtutis. Primū est de numero ⁊ disti
ctione passionū. Secundū de causis ipaꝝ
Tertiū de effectib⁹ eaꝝ. Quantū aūt ad nu
merū sciendū est ꝙ ꝑme passiones cordis
ad q̄s om̄es alie reducunꝛ due sunt scilicꝫ
amor ⁊ odiū. vł scđm aliquos delectatio ⁊
dolor. Alie em̄ vel ad delectationē ꝑtinent
vt gaudiū. audacia. ⁊ spes. vel ad dolorem
vt tristicia timor ⁊ desperatio. Delectatio
aūt vt h̄ sumiꝛ nomē ↄmune ē. tā ad eā que
fit ex apprehēsione boni facta ꝑ sensus exte/
riores. q̄ꝫ etiam ꝑ vires interiores. Dolor
vero nomē ↄmune tā ad illū qui fit ex app̄/
hensione mali facta exteriorib⁹ sensib⁹ q̄ꝫ in
teriorib⁹ virib⁹. Sꝫ delectatōꝫ causatā ab
interiori apprehēsione boni. Usus cōis vo
cat leticiā seu gaudiū. dolorē vero tantum
ab interiori apprehēsione mali noīat tristici
am. Quantū aūt ad distinctionē dictaꝝ
passionū sciendū est ꝙ ipa attendiꝛ ex duo/
bus. Primo ex ipis potētijs a q̄b⁹ sunt. Se
cūdo ex obiectis ꝓprijs circa q̄ sunt. ꝑ respe
ctuꝫ ad ꝑmū dicunꝛ differre genere. sꝫ ꝑ re
spectū ad scđm differre specie. Per ↄsidera
tionē ad ꝑmū aliq̄ passiones dicunꝛ ↄueni
re potentie ↄcupiscibili sicut amor ⁊ odiū
desideriū ⁊ fuga. gaudiū ⁊ tristicia. quedā
vero irascibili sicut spes ⁊ desperatio. auda
cia ⁊ timor. ira ⁊ hmōi. Per ↄsideratione
vero ad scđm aliq̄ passiones sunt respectu

apprehensi boni vt amor ⁊ leticia. quedā vero respectu apprehēsi mali. vt odiū ⁊ tristicia. Vn̄ scd̄m p̄dictā duplicē ꝯsiderationē q̄dam inter passiones talē assignant distinctionē. Nā om̄is passio vel est potentie ꝯcupiscibilis vel irascibilis. Si potentie ꝯcupiscibilis h̄ est tripliciter. Vel generaliter quātū ad inclinatōꝫ ⁊ sic si sit respectu boni est dilectio vel amor. ⁊ si respectu mali est odiū vel rancor. nihil em̄ aliud est rancor q̄ꝫ odiū inueteratū. Vel quantū ad motū seu ꝓsecutionē. ⁊ sic si sit in bonum ē desideriū. ⁊ si in malū est fuga vel horror. i noīata em̄ est passio opposita ꝺsiderio. ⁊ q̄n̄q̄ꝫ vocaꝛ timor vt patet in p̄cedenti capitulo. Vel quantū ad ꝯsecutionē. ⁊ sic si sit in bonū est delectatio gaudiū vel leticia. ⁊ si i malū est dolor vel tristicia. Si vero potentie irascibilis. vel est respectu boni aggrediendi. ⁊ sic est spes. vel respectu boni fugiendi. ⁊ sic est desperatio. vł est respectu mali aggrediendi. ⁊ sic est audacia. vł respectu mali fugiendi. ⁊ sic est timor. Ira aūt videꝛ esse q̄dam passio ꝯposita cui nō est alia passio cōtraria. vel si sit est innoīata. Predicte aūt diuisionis modificatio. ⁊ p̄dictaꝝ passionū appropriata distictio magis patet ex p̄dictis in p̄cedenti. ⁊ etiā ex dicendis in p̄senti capitulo. iō breuiꝰ ptranseo.

Tertia ps de causis passionū.

Sꝫ quantū ad causas haꝝ passionuꝫ sciendū est q̄ due sunt in genere. extrinseca scꝫ ⁊ intrinseca. Extrinseca causa est obiectū boni vel mali. Licet em̄ in aliq̄ passione vt in ira vel spe obiectū habeat specialiter rationē ardui. tamē generaliꝛ in qualibet obiectū habet rationē boni vel mali. vł ꝯueniētis aut discōueniētis. siue placentis aut displicentis. Vn̄ scd̄m hoc ad variationē obiectoꝝ sequiꝛ variatio passionū. vt patet in melodijs. ludis. tripudijs. ⁊ picturis. Intrinseca vero causa est duplex. q̄ruꝫ vna habet rōneꝫ efficiētis. scꝫ imaginatio seu estimatio alicuiꝰ sub rōe boni vł mali. placentis vel displicentis. Quicq̄d eniꝫ imaginaꝛ sub rōne tali. ita q̄ tale estimeꝛ eē q̄ꝫuis sit aliter in re. tamen animū mouet ⁊ corpus īmutat. Vn̄ vis hmōi motiua imaginatiue seu estimatiue virtutis nō solū patet in vigilijs sed etiā in somnijs in q̄bus ꝓpter imaginata ⁊ estimata contingit dormientes opa vigilātiū exercere. Alia ꝓo causa intrīnseca habet rationē disponētis dispositio aūt ad generationeꝫ passionū in trib ꝑncipaliter ꝯsistit. scꝫ i mēbris seu mēbroꝝ ꝯplexione in spiritib ⁊ sanguine. In mēbris siquidē seu mēbroꝝ ꝯplexiōe. quoniam diuersitas ꝯplexionis in eis. ⁊ maxie cordis inclinat ad diuersas passiones mētis. quia cū mēbra sint instrumēta aīe seu virtutis. illa cū eis promptiꝰ operaꝛ ad que ipa ex sui ꝯplexione ꝓnius inclinaꝛ. In spiritib aūt. qm̄ spiritus etiā est q̄dammō virtutis instrumentū sicut ⁊ mēbruꝫ. nō tamē ꝑncipale ⁊ īmediatū. sꝫ mediatū ⁊ dispositiuū. qꝛ ꝓprie instrumentum aīe nō est nisi organū cui ipa sicut forma ⁊ motor ꝯiungitur īmediate. spiritus tn̄ aliqualiꝛ diciꝛ instrumentū qꝛ mēbroꝝ seu instrumētoꝝ dispositiuū ideo cū ex diuersitate instrumētorum seq̄tur diuersitas actionū. sicut diuersa mēbroꝝ ꝯplexio. sic ⁊ diuersa spirituum dispositio. causa est dispositiua diuersaruꝫ passionū. In sanguine vero quoniā taꝫ mēbrū q̄ꝫ spiritus recipiūt dispositōꝫ a sanguinis diuersitate. tanq̄ꝫ a ꝯmuni materia iō sanguis dispositio causa q̄dam est p̄parans ad p̄dicta accidētia. Verbigrā Sanguis subtilis ⁊ clarus in substātia. tēperatus vero ī qualitatib cū spūs generet splēdidos atq̄ꝫ tēperatos. disponit ad leticiam maiorē vel minorē. scd̄m maiorē aut minorē ipius q̄ntitatē. ⁊ ita ꝓportionaliꝛ scd̄m aliam vel aliā sui dispositionē ad aliā ⁊ aliā disponit passionē. qd̄ ꝑticulariꝛ dearticulare spectat ad sciētiā medicine.

Quarta ps de effectib passionū.

Quātū āt ad effectꝰ dictaꝝ passionū. cū dictū sit ad generationē eaꝝ p̄cedere actuꝫ estimatōis tanq̄ꝫ efficiētis. iō p̄us dicendū est de effectib passionū huiꝰ virtutis. circa quos primo oportet considerare immutādi ordinem. postea immutationis impressionem.

De actu estimationis.

Vn̄ circa hmōi ordinē sciēdū est q̄ estimatio dupliciꝛ immutat mēbra corpis. qꝛ q̄n̄q̄ꝫ mediāte motu cordis. sicut patet i vehementꝛ passionatis. q̄n̄q̄ꝫ vero īmediate sine tali motu. q̄ saltē sit manifeste ⁊ notabiliter ꝑceptibilis. Vn̄ licet oīs estimatio cuꝫ sit placētis aut displicētis aliqualiꝛ sit motiua cordis. qꝛ tamē talis motꝰ q̄n̄q̄ꝫ a consueto sensibiliꝛ nō discerniꝛ immutatio se-

quēs illā estimationē sine motu cordis cō/
muniter fieri dicit̄. sic̄ patet in eis q̄ ad min
gendū aut vomendū ꝓuocant̄ cū talia fie/
ri ꝯspiciunt aut imaginant̄. Simile quoqꝫ
in aliꝭs actib̄ꝫ repit̄. vt in oscitatōe ꝛ spandi
datione ꝛ hmōi. in illis q̄ ad talia disponū/
tur. Hec aūt impssio estimatōis nō solum
manifestat̄ in corpe estimātis. sꝫ qn̄qꝫ in de
ciso ab eo p viā ꝓpagatōis. nā si tpe genera/
tionis seu carnalis ꝯmixtionis mens gene
rātis attente imaginet̄ circa fedas figuras
erit in generato ad h̄ disposito feda figura
tio aut ꝯtraria si ecōtrario. Cuiꝰ pōt assi
gnari rō. qꝛ spiritus est receptiuꝰ ꝛ delatiuꝰ
formaꝝ siue specieꝝ. q̄ licet in ipo non sint
sensibiles. in corpib̄ꝫ tamē ꝛ mēbris dispo/
sitis faciūt sensibiles impssiones. sicut aer
nō visibilit̄ recipit species. quas p speculū
visui repn̄tat. In spiritu ergo velut in aere
spēs est ab estimatiua ꝓcedēs multiplicat̄
q̄ cū tali specie informatꝰ semini aut mēbro
copulet̄ vtrobiqꝫ scd̄m exigentiā sue infor/
matiōis virtutē operātē inclinat scꝫ forma
tiuam in semine ꝛ regitiuā in mēbris.

Quita pars de duplici effectu passionū.

Sꝫ circa hmōi imutatōis impssionē
sciendū est q̄ duo sunt effectꝰ in genere cau
sati ab estimatione. ꝛ generalit̄ causabiles
ab omī animi passione. scꝫ mēbroꝝ altera/
tio ꝛ operationū imutatio. Mēbra eñi ab
eis alterant̄ scd̄m qualitatē ꝛ nō solū scd̄m
qualitates pmas. sꝫ qn̄qꝫ scd̄m q̄litates se/
cundas. sicut qn̄qꝫ ab estimatōe vel passiōe
mēbra aliq̄ calefiūt. aliq̄ infrigidāt̄. aliq̄ co
lorant̄. aliq̄ discolorant̄. mēbra etiā imutāt̄
scd̄m opatōꝫ. Et h̄ maxīe patꝫ in motu
cordis scd̄m cuiꝰ mutatōis exigētiā sequit̄ i
mutatio totiꝰ corpis. ꝑbigr̄a. Res p estima
tionē apphensa alit̄ ꝛ alit̄ diuersimode mo
uet cor localit̄. scꝫ illa q̄ sub rōne ꝯferētꝭ ap
phendit̄ dilatando. q̄ ꝟo sub rōne oppositi
ꝯstringēdo. Nō aūt fit in corde hmōi mo/
tuū vel opationū variatio a cursu solito. ni
si p alterationē pus factā in ipo. Illis ergo
q̄litatib̄ꝫ pus alterat̄ p q̄s ad p̄dictos motꝰ
locales maxīe disponit̄. Hee sunt aūt cali/
ditas ꝛ frigiditas. Nā illa pncipiū est dila
tatōis. ista ꝟo ꝯstrictōis. Oportet ḡ si dila/
tatio vel cōstrictio a solito cursu mutet̄ q̄
cor pus calefiat aut infrigidet̄. ad quas q̄/
litates ꝯsequēter humiditas vel siccitas cō
comitat̄. Proportionalit̄ aūt erit in aliꝭs

membris quia sequuntur immutationem
cordis.

Sexta pars de speciali effectu cuiusqꝫ
passionis.

Sed cū pmissa de effectib̄ꝫ estimatōis ꝛ
passionū cordis dicta sunt generaliter. ali/
qua de eis dicenda sunt specialit̄.

De gaudio ꝛ leticia.

Sciendū est igit̄ q̄ in gaudio puro siue
leticia quia apprehēsuꝫ habet rationē ꝯfe/
rentis ꝛ delectabilis. ideo cor qđ est pmuꝫ
mobile corpis ꝛ qđlibet aliud mēbrū ꝓpor/
tionalit̄ mouet̄ scd̄m formā occurrēdi ꝛ ap
propinquādi rei q̄ talis estimat̄ scꝫ dilata/
tione vel extensione. quapropter natura in
tenta pparare mēbra ꝛ maxime organa sen
sus. ꝛ motus ad dilatationem ꝛ extensionē
influit eis a corde naturalem calorē. ꝛ spi/
ritus quibus dilatētur ꝛ extendantur. Est
autem iste motus non subitus aut impetu
osus sed suauis ꝛ paulatinus. ꝛ ideo in om
ni gaudio cōmunis effectus est cor paula/
tim dilatare ꝛ infrigidare. ꝛ per consequēs
interiora frigescere. ꝛ exteriora calescere tē
perato siue naturali calore.

De tristicia.

In tristicia vero que opponitur gaudio
cor ꝛ corpus imutantur opposito modo h̄
excepto q̄ ipa nō calefacit interiora. cuiꝰ h̄
est cā. nā obiectū eiꝰ est malū pn̄s siue ꝯiun
ctum qđ ꝯcipit̄ sine aliq̄ spe vitādi. siue fu/
giēdo. vt in timore. siue repellēdo. vt in ira
siue repugnando. vt in audacia. iō simplex
odiū illiꝰ causat̄ in anīo. ꝓpter qđ hmōi ꝯce
ptus paulatī ꝛ absqꝫ impetu cor ꝯstringit
Et sic ꝓhibet in eo sufficientē spirituū ge/
neratōꝫ. ꝛ etiā i mēbris diffusionē. idcirco
nō solū exteriora. sꝫ etiā interiora ifrigidāt̄
maxīe cū cetera mēbra cordis ꝯstrictionē
imitent̄.

De ira ꝛ audacia.

In ira aūt obiectū ꝯcipit̄ cū spe repel/
lendi. ꝛ ꝓpter h̄ irā cōcomitat̄ appetitus vin
dicte. ꝓpter cuiꝰ appetitus vehementiā cole
ricus sanguis mouet̄ ad cor vt ipm inflam
met ad audaciā inuadēdi. Quapropter ira
ꝛ etiā audacia corde supercalefacto opor/
tet ipsum dilatari frequentius solito ac to
tum corpus maxime circa exteriora cū im
petu calefieri. cum spiritus ex appetitu inua
dendi ad illas ptes subito moueant̄.

De timore.

In timore vero obiectū habꝫ rationē

periculi siue terribilis ꝛ maxime vite peri/
culum inferentis. quia om̄e terribile dicit᷑
per mortis respectū que est vltimū terribi
lium. Concipitur aūt hm̄oi obiectū nō vt
coniunctū. sed vt adhuc separatū; ideo ap
petitū excitat fugiendi. ꝓpter quē appetituꝫ
fortē ꝛ subitū quē parit spes euadendi san
guis ꝛ spiritus a corde fugiunt. ꝛ ip̄m forti/
ter ꝯstringitur atqꝫ subito. cuiꝰ signū est ꝙ
in timentibꝰ cor tremit ꝛ vox hanelitus im
minuit᷑. Nam licet calor ꝛ spiritus ab exte/
rioribꝰ ad interiora retrahant᷑. nō tamē ver
sus cor. imo a corde ad īteriora. scꝫ versus
intestina mouent᷑. Cuius ratio est quia ob
iectum malū concipit᷑ nō cū diffidentia re
sistendi. sed cum spe fugiendi. ꝛ per fugam
euadendi. ideo calor ꝛ spiritus fugiunt ꝛ se
diffundūt in mēbris: que in motu ꝓcessiuo
aut dilatatiōis nō possunt se disponere ad
obuianduꝫ terribili qualia sunt intestina.
Propter qđ dicit Aristotiles ī problema
tibꝰ ꝙ in timentibꝰ venter soluitur dissolu
tione humorū facta circa ītestina. propter
ꝯartationem calorum ꝛ spirituū in eisdeꝫ
locis.

De angustia ꝛ verecundia.

In angustia aūt ꝛ verecundia mouen
tur spiritus ꝛ humores ad oppositas par/
tes. scilicet nunc ad interiora nūc vero ad
exteriora. In angustia quidē quia partim
tristicia partim ira laborat animꝰ. ideo cor
laborat oppositis motibus. In verecūdia
vero seu erubescentia propter timorē pri/
us mouentur spiritus ꝛ sanguis ad intra.
quia tamen in eis timor nō est de malo re/
pugnanti nature. sed de malo appetitui ani
mali seu voluntati repugnante. In vtraqꝫ
enim timetur malū qđ turpis opinio. sed ī
erubescentia in ip̄o actu presenti. in vere/
cundia aūt etiam preterito. iđ in eis statim
spes resistendi concipit᷑. ꝛ quidā cōceptus
ire ad oppositū mouens cōfestim sequit᷑. ꝓ/
pter qđ calor ꝛ spūs ad exteriora reuertun
tur. Vn̄ ex h̄ patet rōꝓpter quā timētes
oīno palescunt. ꝛ verecundi rubescūt. Nā
quia in timore malū ꝯcipit᷑ vt repugnans
nature cū diffidētia resistēdi oīno sāguis ꝛ
spūs ad īteriora retrahūt᷑. Sꝫ qꝛ ī verecū/
dia ꝯcipit᷑ vt repugnās tm̄ volūtati nō na/
ture. natura mistrat ꝯfidentiā resistendi. et
sic mouet instrumēta sua versus ꝑtes illas
que timore decolorant᷑ patētius. scꝫ ad ge/
nas ꝛ partes vultus. Ex p̄dictis igitur
patet qualiter ī diuersis passionibꝰ cor mo
uetur diuersis motibꝰ. quia in gaudio pau
latim dilatatur. ꝛ maxime versus anterio/
ra siue versus pectus. In tristicia vero pau
latim ecōtra scꝫ ad interiora ꝛ versus deor
sum. In ira vero subito versus pectus. In
timore subito ad oppositū. In verecundia
subito ad vtrūqꝫ. In angustia vero paula
tim. Secundo patet qualiter in diuer/
sis passiōibꝰ mouent᷑ proportionaliter san
guis ꝛ spiritꝰ. siue talis motꝰ sit per moduꝫ
pulsus vel tractꝰ aut vtroqꝫ modo. siue spō
te moueatur obedientes aīe imperio. De
hoc em̄ nō est nunc tractanda questio.

Ulterius etiā patet ꝙ ad predictos ef/
fectus multi aliȷ̄ ꝯsequunt᷑ per quos corpꝰ
ad sanitatē vel egritudinē varie immutat᷑.
Sꝫ horꝫ ꝯsideratio ꝛ ꝑticularis dearticu/
latio medicis relinqͥtur.

Capitulū decimū quintū.

Prima ꝑs de habituū generatione.

p Ostqꝫ tractatū est de aīe potētijs.
ꝛ eorꝫ actibꝰ ꝛ passionibꝰ. finaliter
tractandū est de eorꝫ habitibꝰ. ꝛ ꝓ/
mo de habituū generatōe corruptōe ꝛ īcli
natione generaliter. postea de eis ꝛ eorꝫ dis
tinctōe specialit᷑. Sciendū est igit᷑ ꝙ in ꝓ
posito nō loqͥmur de habitibꝰ supnaturali
ter infusis. sed de naturalit᷑ acqͥsitis. Tales
aūt habitꝰ sicut docet expientia gene rāt᷑ ex
actibꝰ ꝛ ex appositis actibꝰ oppositi habitus
sic em̄ dicit Aristotiles scđo ethicorꝫ ꝙ edi
ficātes edificatores fiūt ꝛ cytharizātes cy/
thariste. sic aūt ꝛ iusta opantes iusti tēpera
ta tēperati. fortia aūt fortes. Sꝫ cū satis
notū sit tam in actibꝰ qꝫ in ꝟtutibꝰ habitꝰ ge
nerari ex actibꝰ. h̄ nō est sic intelligenduꝫ ꝙ
illa p̄positio ex. dicat habitudinē cause ma
terial᷑ qꝛ sp materia manet in facto eē. actꝰ
aūt ꝛ opatōes transeūt habitu remanente.
nec etiā habitudinē cause ꝑncipalit᷑ efficiē/
tis. sꝫ solū habitudinē cause disponētis scꝫ
motꝰ vl᷑ actōis p quē habitꝰ acqͥrit᷑. ꝛ a potē
tia aīe tāqꝫ a ꝑncipali efficiēte ꝓducit᷑. Vn̄
sic alteratio nō ē materia nec agēs ꝑncipa/
le respectu forme substātial᷑. sꝫ ē opatio vel
motꝰ q̄ agens ip̄aꝫ ꝓducit sic videt᷑ eē de acti
bus respectu habitꝰ. Sꝫ cū etiā tactū sit
habitū vnū generari ex pluribꝰ actibꝰ. hoc
non est sic intelligendum ꝙ ex vnico actu
non possit generari habitus. nam scientia

que est habitus intellectualis pōt generari ex vnica operatione. puta ex sola demōstratōe Licet aūt virtus seu habitus moralis nō posset pfecte ꝛ ꝯplete generari ex vnica operatione quātūcunqꝫ forti. hoc eīm videt impossibile. vel saltē valde difficile. cū talis virtus scd̄m Aristotilē generat p assuefactionē. q̄ requirit operationū pluralitatē Tamē cū talis habitus scd̄m ꝯmuniorē ꝛ probabiliorē opinionē sit forma intēsibilis ꝛ remissibilis. licz talis forma vulgarit loquēdo non nisi sub gradu multū intenso sortiat nomē virtutis. Concedēdū est nihilominus ꝙ ex quolibet actu generat illius forme seu virtutis aliqs gradus. qꝛ cū aliquis generet ex aliq̄ ꝛ illi actus sint eiusdē rōnis. nō eēt rō quare aliq̄d generaret ex vno plus q̄ꝫ ex alio. ꝛ p ꝯsequēs ex quolibet generat aliq̄d qd̄ est eiusdē rōnis cū illo qd̄ generat ex alio. ꝛ sic ex quolibet actu generat quedā impfecta virtus seu habitus remissus. ꝛ ex pluribꝫ plures gradus. ex q̄bꝫ resultat intentior habitus qui p pluriū graduū eiusdē rōis aggregatōz vocat virtus. Cū eīm gradus remissus pmo generatus nō possit poni sub aliquo p̄dicamento vel specie p̄dicamēti nisi sub pma specie q̄litatis. sequit ꝙ sit habitus vel dispositio. Et si quis dicat ꝙ nō sit habitus sed dispositio. nihil refert i pposito. quoniā in pma specie qualitatis habitus ꝛ dispositio nō vident differre specie sz solū accidentalit. puta scd̄m facile ꝛ difficile mobile Uerbigr̄a. Eiusdē speciei est sciētia quā q̄s habet de vna conclusione p pmā demōstratōz. ꝛ illa quā alt habet de eadē p multiplicatā ꝯsiderationē sup illā demōstratōz. ꝛ tñ ille scientie videntur differre. sicut habitus ꝛ dispositio. qꝛ vnus facilit obliuiscit alius nō. q̄re ꝯsimilit esse videt in pposito.

Scd̄a ps de habituū corruptōe.

De corruptōe aūt habituū sciendū est ꝙ sicut ipi p actus generant. sic p actus ꝯtrarios vel habitus etiā corrūpunt. q̄nqꝫ tñ corrūpunt vel desinunt esse absqꝫ ꝯtrario corrūpente. Uerbigr̄a. Si q̄s ex pma demōstratione habeat scientiā de aliq̄ ꝯclusione. licz talis habitus actu intelligendi cessante aliq̄ꝫdiu natus sit manere. tñ p tpis lōgitudinez debilitatur ꝛ tandē deperdit. si illa demonstratio vel actus ꝯsideratōis circa eaz nō frequentet. De aliis quoqꝫ habitibꝫ par iudicium esse videtur. Hoc aūt apparet difficile. quia sicut nihil generatur sine generante. sic nihil videtur posse corrumpi sine corrūpente. maxime cum oīe ens diligat naturaliter se permanere. Et quia oīe qd̄ mouetur. mouetur ab aliquo. sic omne qd̄ corrūpitur. corrūpitur ab aliquo. cum corruptio sit quedā mutatio. hic aūt nō apparet a quo fiat ista corruptio. Similis etiaz difficultas est de corruptione specierū sensibiliū in medio vel organo. De hac autem difficultate probabiliter dici potest ꝙ quantūcunqꝫ aliqua entia preter deū sint permanentis nature. ꝛ naturaliter diligāt se permanere. tamē nō possunt permanere sine conseruante. Licet aūt deus seipō solo posset oīa conseruare. tamen naturali modo multa indigent alio conseruante. q̄ remoto ipa continue fluerent in nō esse sine alio corrūpēte. ꝛ aliqua citius ꝛ alia tardius ex sue nature ꝯditione. Sicut lumen conseruatur a lumīoso. quo remoto lumē corrūpit vel scd̄m aliquos subito. vl scd̄m alios successiue licet sine notabili duratiōe ꝛ sic est mutatio seu corruptio. ꝛ nō est mutans aut corrūpens. nisi soluz per accidēs scz remouens conseruans. sicut dicit Aristotiles in quarto phisicoꝝ. ꝙ in motu grauis deorsum prius detenti sursuz est aliqd̄ mouens per accidens scz remouens prohibens. Sic igitur in pposito quia habitus generantur ex actibꝫ ꝛ ex eis intendunt ꝛ conseruātur. ideo remotis ꝛ cessantibꝫ illis cōtinue corrūpunt aliq̄ citius ꝛ aliq̄ tardius scd̄m ꝙ nature pmanētiores. sic dicit Aristotiles scd̄o ethicoꝝ. ꝙ habitus morales sūt pmanētiores disciplinis.

Tertia pars de habituū inclinatōe.

De inclinatione vero habituum sciendum ꝙ ideo ponuntur habitus esse in potentia actiua. quia experimur ꝙ cessantibꝫ actibꝫ ipa potentia est ad actus consimiles pronior ꝛ magis inclinata. ꝙ nō essz nisi ex pōribꝫ actibꝫ aliquid relinqueret in ea inclinans ad sequētes actus. hoc aūt vocatur habitus Ideo patet ꝙ habitus inclinat potentiaz ad actū. ꝛ cū ipa ꝯcurrit ad pducendū ipm ꝯsilem ꝛ eiusdē speciei i genere nature cuz actu pōri habitū generāte. Sz circa hoc ē magis difficultas cū talis habitus q̄ꝫdiu manet sp sit pn̄s potētie. imo subiectiue in ea. q̄re magis vna vice iclinat ꝛ pducit actū q̄ꝫ alia qꝛ cum approximatio nec alia circūstantia

107

deficiat que videat ad actū requiri apparet
ꝙ stante habitu ꝯtinue deberet actꝰ produ
ci. cuiꝰ oppositū expimur. Cōsimilis quoqꝫ
difficultas esse videt de specie intelligibili
si ipa in intellectu ponat. Ad qḋ respō
deri potest ꝙ talis pn̄tia seu approximatio
habitus ad potentiā nō sufficit ad h̄ ꝙ ipsa
ꝑ hmōi habitū ꝯtinue ꝓducat actū. Nam
licet talis habitus sit agens naturale ⁊ na/
turaliter moueat. tamē in potestate ipiꝰ po/
tētie est vt ꝑ hmōi habitū agat ꝓpter quod
secūdo ⁊ tertio de aīa frequēter dicit phi
losophus. ꝙ habitib⁹ vtimur cū volumꝰ. et
per ꝯsequēs in potestate nostra est talib⁹ n̄
semꝑ vti. sed nūc vti isto ⁊ nō alio sicut pla
cet voluntati. Vn̄ patet ꝙ licet intelle
ctus in intelligēdo ⁊ habitus ītellectualis
ei cōproducendo sit agens naturale. tamē
vtrūqꝫ dependet a voluntate quo ad ꝓdu/
ctionē actus ⁊ ꝯtinuationē. vel saltez q̄ ad
ꝯtinuationē. qḋ dico ꝓpter repentinas vel
p̄mas intellectōes que nō sunt ī nostra po
testate quo ad p̄mā earū ꝓductionē. sed bn̄
quo ad ꝯtinuatōz. q꞉ libere possumꝰ ab il/
lis desistere. licet aliquādo cū difficultate.

Ex quo vlterius patet ꝙ licet nostram
cognitionē sepe p̄cedat volitio libera tāq̄ꝫ
ꝑcialis causa nō tamē semper. quia aliqua
est repente vel violēter causata. Aliqua est
etiā libere habita. quā nō p̄cedit volitio eli
cita. qḋ aliqui ex hoc ꝓbant. quia est dabil
aliqua noticia libere habita que nō est co/
gnita. ⁊ ꝑ ꝯsequēs nō p̄us volita. sicut etiā
aliqua est volitio libera q̄ nō est volita. ali/
ter nō posset haberi aliqua volitio noua et
sic est libere habita. ⁊ tamē respectu eiꝰ non
p̄cedit volitio elicita. quare ⁊c̄. Vn̄ di/
cunt isti ꝙ sicut volūtas ceteris potētijs et
habitib⁹ vtit. sic ⁊ possibile est vt ipa quod
ammodo seipa vtat. q꞉ potētijs vel habiti
bus nō est aliud q̄ꝫ facere illa opari seu illa
applicare ad ꝓprios actꝰ. tūc ei volūtas vtit
intellectu vel habitu quādo sponte ⁊ volū
tarie intelligit scd̄m habitū. tūc aūt vtit se/
ipa cū ī se elicit ꝓpriū actū. Et isti vsus pos/
sunt sic separi scd̄z istos quia homo potest
aliquādo libere vti ītellectu vl' habitu aut
etiā actu. esto ꝙ nō tunc vtat volūtate pro
prio vsu scz eliciendo volitionē ⁊ ꝑ ꝯseq̄ns
habere aliquā intellectionez libere. esto ꝙ
respectu illius nō habeat volitionē elicitā
Hoc tamē posset faciliter calūpniari.
dicendo ꝙ habere aliquā intellectionē seu
aliā operationē libere. nihil aliud est q̄ꝫ habe
re operationē intrinsece liberā qualis est vo
litio. vel habere operationē a tali libera voli
tione elicitā qualiter nō est in casu illo. q̄re
⁊c̄. Sz quicq̄d sit de hoc ex p̄dictis pa
tet illud qḋ ad ꝓpositū sufficit. scz ꝙ licet in
potentia sint plures habitꝰ eque p̄sentes et
potentes ꝯcausare actū suum. tamē volun
tas potest libere nō vti isto. precise nō volē
do vti eo. ⁊ nihilominꝰ vti alio. Etiam scd̄z
aliquos absqꝫ hoc ꝙ p̄us velit determina/
te vti illo. de speciebus etiam intellectualib⁹
ꝯsimiliter est om̄ino dicendū Licet au
tem vt dictum est habitib⁹ vtamur cuz vo
lumus. tamē eis vti nō volumꝰ. nisi cuz de
eorum vsu vel obiecto aliquo modo actu/
aliter cogitamus. Habēs aūt habitū ⁊ nō
cogitans actualiter de vsu illius vel obie/
cto potest moueri ad cogitandū de illo nō
solum a voluntate sed aliunde multiplicit
scz vel a motore extrīseco vt ab influētia ce
li. vel a motore intrinseco vt a dispositione
corporali. vel alia causa latente. sepe tamen
fit a voluntate intellectui retrahente ab ali
is. vel trahente ad illud nō tamen semper.
Unde fit vt frequenter habituatus incipi
at cogitare de aliquo. ⁊ nesciat vnde moue
tur ad cogitandū illud magis q̄ꝫ vnū aliud
Et hec de habitibus generaliter dicta sint

Quarta pars de habitibus potentie sen
sitiue.

Sz de hmōi habitib⁹ aliqua specialit
dicēda sunt. Vn̄ q꞉ ex actib⁹ coḡscit habitꝰ.
iō ex diuersitate actuuz ꝯcludit diuersitas
habituū Cū igit sup̄ dictū sit q̄sdam actus
sentiēdi. alios actus ītelligēdi. ⁊ alios actꝰ
volēdi eē in aīa. dicēduz ē de habitib⁹ q̄ sūt
ꝓportionaliter ponēdi in ea. ⁊ p̄us de habi
tibus q̄ sunt in potētia sensitiua. secūdo de
habitib⁹ intellectibilib⁹ qui sunt in potētia
intellectiua. postea de habitib⁹ moralib⁹ q̄
maxie sunt in potētia volitiua. Sciēdū
est igit ꝙ in potētia sensitiua tā coḡscitiua
q̄ꝫ appetitiua ponēdi sunt habitꝰ. imo etiaz
scd̄z aliq̄s in potētia exterius motiua ꝑ q̄s
ipa mēbra ad suas opatōes reddant agibi/
lia. sicut ex frequēter currere pedes abilitā
tur ad currēdū. ⁊ ex freq̄nt loq̄ lingua ad
loquendū. ⁊ ex frequent cantare guttur ad
cantādū Nec ē vt dicūt mirandū si potētie
motie mēbroꝝ ꝑ assuefactōz acq̄rāt sibi ha

bitum.cū ita fiat in potentia vegetatiua.qꝛ
scd̄m ꝯmentatorē in ꝓncipio tertij phisico
rum quidā ita assueti sunt ꝯmedere vene/
nū ꝙ erat eis cibꝰ ꝛ nutrimētū. Sed quic
quid sit de h̄ quia forte ad saluandū ꝑdicta
nō est necesse ponere aliquē habitū in potē
tia motiua mēbroꝝ vel in potētia vegetati
ua.tamē satis videꝛ claꝝ ꝙ ponēdi sunt ha
bitus in potētia sensitiua.ꝙuis sit dubiū.
vtrū ponēdi sint in ea habitus seu virtutes
morales. De h̄ em̄ sunt inter doctos ꝯtra/
rie opiniones.qbusdā dicētibꝫ ꝟtutes mo/
rales esse in appetitu sensitiuo subiectiue et
nō in volūtate alijs oppositū asserentibus.
Super q̄ difficultate ꝓbabiliꝛ dici pōt vir
tutes morales esse in vtroqꝫ.licet magꝭ ꝓn
cipales sint in volūtate. Q.ō sic patet. quia
tam appetitꝰ sensitiuus ꝙ volūtas qn̄qꝫ in/
clinaꝛ contra iudiciū rōnis.ꝛ ideo vt vter/
qꝫ ꝯtra talem inclinatōꝫ prompte delecta/
biliter obediat rōni.in vtroqꝫ requiriꝛ ha/
bitus.talis aūt eē videꝛ moralꝭ virtꝰ. ꝙuis
ille qui est in volūtate tanqꝫ in potentia ꝑ/
fectiori sit perfectior virtus. Ad cuius
ampliorē declarationē sciendū est ꝙ ope/
rationes virtutū moraliū possunt assigna
ri quadruplices. Prime quedā īmanētes
voluntati.alie īmanētes sensitiuo appetitui
alie inexistētes mēbris nostris corꝑalibus
quibus organice vtimur ad exercēdas exte
rius oꝑationes.ꝛ alie exterius transeūtes.
Uerbigrā. In oꝑe liberalitatis postqꝫ ra/
tio vel prudētia iudicauit h̄ esse isti dandū
volūtas ꝓmo eligit hoc facere. ideo impe/
rat potentijs inferioribus hoc facere.secū/
do appetitus sensitiuꝰ consentiens imperio
voluntatis appetit illud idē facere ꝛ mouet
corporalia mēbra ad hoc faciendū. tertio
hmōi mēbra motū illū ab appetitu recipi/
unt.quarto vero quandoqꝫ in tali executi/
one a mēbris motis oꝑatōes nostre in res
exteriores transeunt. Ex ꝓmis ḡ oꝑati
onibus in volūtate generaꝛ habitꝰ ꝟtuosus
qꝛ ex bonitate taliū oꝑationū hō diciꝛ mo/
raliꝛ bonꝰ. Et qꝛ a bonitate hmōi electio/
nū volūtatis alie oꝑatōes tā interiores ꝙ
exteriores extrinsece recipiūt denoīationē
moralis bonitatis.iō habitꝰ ex talibꝫ gene/
ratꝰ simpliciꝛ loq̄ndo est moralis virtꝰ. Sꝫ
tn̄ ex secūdis oꝑatōibꝫ in appetitu sensitiuo
etiā generaꝛ habitꝰ qui aliq̄ mō ꝛ extrinsece
pōt dici virtꝰ moralis ꝓ quanto est ꝓmo ha
bitui ꝯformis. ꝛ generaꝛ ex oꝑatiōibꝫ recte
rōni ꝯsonis.imo etiā scd̄m aliquos vt sup̄
tactū est ex alijs operationibus generatur
virtus ī potētia vegetatiua vel motiua mē
broꝝ.sed hoc ponere nō est necessariū.

Quinta pars de habitibus potentie ī
tellectiue.

De habitibus aūt potentie intellectiue
sciendū est ꝙ scd̄m Aristotilē sexto ethicoꝝ
quinqꝫ sunt habitus intellectuales q̄ sunt
virtutes.scꝫ ars.prudentia.scientia. intel/
lectus.ꝛ sapientia. Licet autem alij sint ha
bitus intellectuales vt opinio vel suspicio
nō tamen vocantur virtutes.quia scd̄m il
los contingit falsum dicere vel falso assen/
tire. Predictarum vero virtutum intelle/
ctualium sic potest sufficientia assignari.
Quia omnis virtus intellectualis. aut est
circa contingens. aut circa necessarium.
Si primū.vel est circa ꝯtingens factibile
ꝛ sic est ars.aut circa contingens agibile. ꝛ
sic est prudentia. Est eniꝫ differentia inter
agibile ꝛ factibile.vt patet nono methaphi
sice.quia actio est operatio manens in ope
rante.factio aūt est operatio transiēs extra
operans ꝛ ꝓportionaliter distinguunꝛ agi/
bile ꝛ factibile Si scd̄m.vel est circa neces
sariū in essendo sicut deus ꝛ intelligentie.
ꝛ sic est sapientia. aut circa necessariū in si/
gnificando.ꝛ hoc dupliciꝛ. quia vel circa
necessarium qđ est conclusio demonstra/
tionis ꝛ sic est scientia.vel circa necessariū.
qđ est ꝓncipiū demonstratōis. ꝛ sic est ītel
lectus. Unde hic non sumitur intellectus
pro ip̄a potentia intellectiua. sed pro habi
tu talis potētie circa prima principia inde
monstrabilia. Nam licet nō sit necessarius
habitus ad assentiendū eis seu ad dicendū
verum circa ea. eo ꝙ intellectus naturaliꝛ
eis assentit.nec potest circa ea mentiri vl' er
rare.sicut dicit aristotiles secundo ꝛ quar/
to methaphisice. tamē aliquando propter
sophisticationes in oppositū occurrentes
possibile ē adhesionē debilitari ꝛ circa ali
qua que nō sunt summe euidentia quandā
formidinē generare. ex frequēti aūt ꝯside/
ratōe ꝛ adhesiōe circa ea firmaꝛ assensus ꝛ
adhesio vt nō interueniat formido.ꝛ h̄ fit ꝑ
habitū ex tali freq̄nti adhesiōe.ꝛ actuali ꝓn
cipioꝝ noticia derelictū inclinātē ꝛ firmā
tē potētiā ītellectiuā ad ꝯsiliꝫ actualē notī
ciā.ꝛ ad asētiēdū ꝓmis ꝓncipijs ꝛ si n̄ sipli/

108

citer tamē ad magis firmiter adherendū
⁊ nō formidandū. ⁊ talē habitū vocamus
hic intellectū. Nō est aūt hic ꝑtermittēdū
ꝙ ꝑdictoꝝ habituū intellectualiū quidā
sunt practici. scꝫ ars prudentia. ⁊ quidā spe/
culatiui scꝫ sciētia intellect⁹ ⁊ sapiētia. gra/
tia cui⁹ videndū est in quo differāt practi/
ca ⁊ speculatiua noticia. Et licet de h̄ sint
varij modi dicēdi. tamē breuiter potest di
ci ꝙ a praxi dicit᷑ aliqua noticia practica.
Praxis ei grece idē est qđ act⁹ vl' opatio la
tine. nō tamē a qualibet opatione denoīat᷑
noticia practica. sed ab illa que est in homi
nis seu operātis potestate Ut sic describat᷑
praxis ꝙ est operatio in homīs seu in ope/
rantis potestate ꝯsistens. extendendo ope/
rationis nomē tam ad actionē q̄ȝ ad factio
nem. Noticia ergo dicit᷑ practica seu opera
tiua vel actiua vel factiua. nō quia aliquid
īmediate agat vel faciat. sꝫ quia est ad ope/
randū directiua. sicut medicinalis sciētia
sanitatem nō agit. sed ad eam agendū diri
git. Ut sic describat᷑ noticia ꝓprie practica.
q̄ est noticia ꝯplexa scđm se praxis. id ē ope
rationis in nostra potestate existentis for/
maliter directiua. ⁊ omīs alia noticia dica
tur speculatiua. Dico aūt formaliter quia
aliqua est noticia nō ꝓprie practica que ē ta
lis operationis directiua virtualiter. quia
noticiā sic directiuā ꝯtinet aliquo mō cau
saliter. sicut noticia medicinalis de ꝯplexi
onib⁹ humoꝝ ⁊ de gradib⁹ ⁊ virtutib⁹ me/
dicinarū nō est ꝓprie practica. quia talis n̄
enūciat qualit᷑ aliquid est agendū. ideo nō
est formaliter operatōis directiua. licet vir
tualiter ꝯtineat noticiā practicā dirigentē
ad sic vel sic corpus medicandū. Ex quib⁹
patet ꝙ omīs habitus est practicus. cuius
ꝓprius actus elicitus est formaliter praxis
directiuus. ⁊ omīs alius est speculatiuus.
quia ex actib⁹ practicis nō generat᷑ imedia
te habitus ꝓprie speculatiu⁹. nec econtra. si
militer habitus speculatiu⁹ nō est actuum
practicoꝝ īmediate elicitiuus. nec. econtra
⁊ per hoc apparet propositum de predictis
habitibus. de quib⁹ ad methaphisicā ⁊ mo
ralem philosophiam pertinet considerare
specialius.

Sexta pars de habitibus potentie vo/
litiue.

De habitib⁹ vero potentie volitiue sci
endū est ꝙ scđm Aristotilē secūdo et sexto
ethicoꝝ habitus humani seu virtutes di/
uiduntur in virtutes intellectuales ⁊ mo/
rales. quarū differentia hec est. quia virtu
tes intellectuales sunt in intellectu. mora/
les vero in appetitu seu affectu. ⁊ ꝑcipue in
voluntate vt dictū est. ideo possunt vocari
affectionales. vocant᷑ tamē morales a mo/
re. quia ex more id est ex assuefactione vl' cō
suetudine generant᷑. sicut. ij. ethicoꝝ dicit᷑.

Licet aūt potētia cognitiua seu intelle
ctiua aliquo modo possit assuefieri ⁊ in ea
possit per ꝯsuetudinē habit⁹ acquiri. sicut
velle videtur Aristotiles. ij. methaphisice
⁊ ꝯmentator. iij. phisicoꝝ. tamē vt plurimū
habitus intellectuales nō generant᷑ ꝑ hūc
modū. sed per naturalē inclinationē intel/
lectus ad verū. vel per experientiā aut do/
ctrinam. Potentia vero appetitiua ad acq̄/
rendum virtutē semper indiget magnā ha
bere ꝯsuetudinē seu assuefactionē. ideo vir
tus eius ⁊ nō virtus intellectus vocat᷑ mo
ralis. quia ex more generabilis. Ipaꝝ ve/
ro virtutū moraliū distinctio ⁊ sufficiētia
earū potest assignari hoc modo. qꝛ omnis
virtus moralis respicit aliquod bonū tāq̄ȝ
obiectū ꝓsequendū. vl' eius oppositū tanq̄ȝ
fugiendū. Omne aūt bonū circa quod ver
santur mores hominū aut est vtile. aut ho
norabile. aut delectabile. Si ergo hō vir/
tuose se habet circa vtile vel circa vtilia cō
munia. ⁊ sic est iusticia ⁊ maxime ꝯmutati/
ua. qꝛ capiendo large iusticiā vt se extendit
ad iusticiā ꝯmutatiuā distributiuā ⁊ puni
tiuam. sic nō solū respicit vtilia siue diuici
as sed etiā honores ⁊ delectatōes ⁊ multas
res alias. Uel circa vtilia ꝓpria vel diuici/
as ꝓprias. ⁊ hoc ꝯtingit dupliciter vel simpli
citer absolute. ⁊ sic est liberalitas. vel scđm
quid ⁊ cū quadā excellentia vel arduitate.
sꝫ circa magnos sumptus. ⁊ sic est magnifi
centia. Si vero hō habet se virtuose circa
bonorabile vel circa honores mediocres.
⁊ hec virtus est innoīata. q̄ tn̄ a quibusdā
vocatur philotomia. vel circa honores ar
duos ⁊ dignitates magnas. ⁊ sic ē magna/
nimitas. Si aūt circa delectabile h̄ cōtin/
git dupliciter. vel ꝑuatiue scꝫ opposita dele
ctabiliū. id est tristabilia ⁊ terribilia aggre
diendo. ⁊ sic est fortitudo. vel positiue scꝫ d̄
lectabilia ꝓsequendo. ⁊ hoc est dupliciter vl'
circa delectabilia ad vitā. aut simpliciter aut
scđm q̄d necessaria. ⁊ sic est tp̄antia. vel cir

De aduentu domini sermo .j.

ca delectabilia ad ꝯuersationē humanā de
center ptinētia. ⁊ h̄ triplicit̄. q꞉ vl' scd̄ȝ actū
potētie ꝯcupiscibilis. ⁊ sic est amicicia. q̄ a
lio noīe dicit̄ sodalitas. vel scd̄ȝ actū potē/
tie irascibil' ⁊ sic est mā̄suetudo vel scd̄m a/
ctū potētie rōnal'. ⁊ h̄ est iteꝝ triplicit̄. q꞉ vl'
h̄ ꝯtingit i h̄ ꝙ ꝟtuosus rōnabilit̄ ⁊ delecta
bilit̄ se hȝ cū aliꝭs hoībꝫ i colloq̄o. ⁊ sic ē af/
fabilitas. vel in h̄ ꝙ se aliꝭs nō exhibet falla
citer. sȝ qual' est talē se oñdit in factꝫ ⁊ dictꝫ.
⁊ hec virtus vocat̄ veritas. vl' in h̄ ꝙ ꝯpla/
center se hȝ in ludis ⁊ iocis. ⁊ dicit̄ eutrape
lia. ab eu qđ est bonū ⁊ tropos quod est cō/
uersio. quasi oīa ꝯuertēs in bonū. Oēs au
tē p̄dictas ꝟtutes quidā ad q̄tuoꝛ reducūt
quas p̄ncipales vocant siue cardinales. q꞉
sicut ostiū in suis motibꝫ in cardine voluit̄
sic humana vita in suis actōibꝫ ⁊ passioni/
bus hiꝭs virtutibꝫ regit̄. Sūt aūt hec q̄tu/
oꝛ virtutes prudētia. iusticia. fortitudo. et
tꝑantia. Prudentia est circa ꝯsiliabilia. iu
sticia circa cōmunicabilia. fortitudo circa
terribilia. tꝑantia vero circa delectabilia.
Prima aūt est in potētia ītellectiua. secūda
in volitiua. tertia in irascibili. quarta in cō
cupiscibili. ⁊ sic tā ex eaꝝ obiecto q̄ȝ eaꝝ sub
iecto. ptȝ q̄liter ꝑ eas regit̄ totꝰ hō. Licȝ au
tē prudētia q̄ntū ad eiꝰ subiectū sit virtꝰ in/
tellectualis. tñ q̄ntū ad eiꝰ obiectū aliq̄ mō
ꝯuenit cū virtutibꝫ moralibꝫ ⁊ scd̄m h̄ pōt
vocari virtꝰ moralis. nā ip̄a est recta rō agi
biliū q̄ sunt ꝓpria materia ꝟtutū moraliūȝ.
Cōuenit etiā cū vtrisq̄ȝ quātū ad sue gene
ratōis modū. nā scd̄ȝ qđ generat̄ ex doctri
nā ꝯuenit cū ītellectualibꝫ. sȝ scd̄m ꝙ gene
rat̄ ex expientia ꝯuenit cū moralibꝫ. q꞉ expi
entia in quātū ad eā pluralitas actuū req̄/
rit̄ est assuefactōi sīl'is ꝑ quā sicut dictū est
acq̄rit̄ virtꝰ moralis. De p̄dictis ꝟo habiti
bus ⁊ ꝟtutibꝫ moralibꝫ ad ethicā ptinet cō
siderare specialiꝰ. Hec ḡ de aīa ⁊ accidē
tibꝫ eiꝰ dicta sufficiāt. De q̄bꝫ si q̄ bona sint
deo gr̄as referri postulo. mihiq̄ȝ dare veni
am de erratis.

Explicit breuis tractatus de anima et
accidentibꝫ eius Per reuerendū dñm Pe
trum de aillyaco ꝯpilatus.

Incipit sermo de aduētu dñi a prescri
pto domio Petro episcopo ⁊ cardinali cō
positus.

E(cce saluatoꝛ tu)
us venit. Scribit̄ Jsaie. xliiij.
caplo. Sicut sacrarū serieȝ
litteraꝝ intuētibꝫ luculent̄ ap/
paret in exoꝛdio mūdane creatōis fecit deꝰ
hoīem ad imaginē ⁊ similitudinē suā. p̄sidē
tem piscibꝫ maris. volatilibꝫ celi. ⁊ bestiꝭs
terre. vniuersq̄ȝ creature. ⁊ oīni reptili qđ
mouet̄ in terra. sibiq̄ȝ multa ꝯtulit mune/
ra gratiaꝝ. Hō vero ingratꝰ bñficioꝝ dei.
suū nō recognouit creatorē. sȝ a diuini p̄ce
pti iussibꝫ in obediēdo recessit. Hic nostre
miserie p̄ncipiū. hinc nr̄e calamitatis inici
um. hinc est illud apostolicū ꝟbuȝ. Per in
obedientiā vniꝰ hoīs cōfusi sunt multi. Et
rursus. Per vnū hominē i hūc mūdū pec
catū intrauit ⁊ ꝑ peccatuȝ moꝛs. Ad ro. v.
Hinc factū est vt hō tanq̄ȝ exul a patria ei/
ceret̄ a paradiso voluptatis Gen. iij. Hinc
dictū est ad mulierez. Multiplicabo erū/
pnas tuas ⁊ ꝯceptus tuos. in doloꝛe pari/
es filios. ⁊ sub potestate viri eris. ⁊ ip̄e do/
minabit̄ tui. Hinc illa ꝓcessit maledictio.
Maledicta in oꝑe tuo. Gen. ij. Hinc illa
hoꝛribil' ex oꝛe dei sentētia. q̄ sequit̄. Jn su/
doꝛe vultus tui vescerꝫ pane tuo. donec re
uertaris i terrā de q̄ assumptꝰ es. q꞉ puluis
es ⁊ in puluerē reuerteris Hinc factū ē. vt
cū audiuissemꝰ vocē illā. ego dixi dij estis ⁊
filij excelsi oēs. illud ꝯtinuo tristiꝰ audi/
remus. vos aūt sicut hoīes moriemini Et
ne q̄s de p̄ncipatu vel potētia ꝯfideret. ad/
ditū est. ⁊ sicut vnꝰ de p̄ncipibꝫ cadetis. su/
per q̄ sic lamētatur deuotꝰ ille doctoꝛ ⁊ su/
auis eloq̄ntie Bernardꝰ cisterciēsis sup cā
tica s̄mone tricesimosexto. Heu inq̄t heu
tristis ⁊ lachꝛymosa mutatio vt hō paradi
si incola. terre dñs. celi ciuis. domesticꝰ do/
mini sabbaoth. supnoꝛū spirituū. ⁊ celestiū
coheres ꝟtutū repētina ꝯuersiōe se inuene
rit ꝓpter infirmitatē iacentē i stabulo. ⁊ ꝓpt̄
pecoꝛinā similitudinē indigentē feno. ⁊ ꝓpt̄
ihumanā feritatē alligatū p̄sepio. sicut scri
ptum est. Jn chamo ⁊ freno maxillas eoꝝ
ꝯstringe. in p̄s. Agnosce tamē o bos pos
sessoꝛē tuū. ⁊ tu o asine p̄sepe domini tui. A
gnosce pecus qđ tu nō cognouisti hō. ⁊ ho
noꝛa in p̄sepio quē tu in paradiso ꝯtempsi/

sti. Hec ille. Cū igit̄ ad ꝓmoꝝ parentū culpā tributū dampnatōis perpetue anti/quo tyranno sine mis̄cdia soluerem⁹. sum/mus pat̄ ex alto ꝓspiciens populū quē ip̄e creauerat ꝓthoplasti delicto sic dampna/tionis sentētiā meruisse. regē pacificū vni/genitū filiū suū mirꝫ ī modū ꝓ ip̄ius redem ptione ꝛ saluatiōe populi in hūc mundum mittere ꝓposuit. q̄ carnē nostre mortalitatꝭ indut⁹. populū eundez ab eterne cruciatu mortis eriperet. Sic eñ ip̄emet dei filius ait. Exiui a patre ꝛ veni in mūdū. Jo. xvj. Sed ad q̄d venerit audiam⁹. Ego veni in q̄t vt vitā habeāt Jo. x. Et iteꝝ. Descēdi in q̄t de celo. nō vt faciā volūtatē meā. sed vo luntatē ei⁹ qui misit me. Hec est aūt volun tas patris mei q̄ misit me. vt oīs q̄ videt filiū ꝛ credit in eū habeat vitā eternaz Jo. vj. Per inuidiā eī diaboli mors introiuit ī orbē terraꝝ Sap. ij. Sz vt dei fili⁹ vitam daret descēdit de celo. ꝛ venit in mundū si cut scriptū est. In h̄ apparuit fili⁹ dei. vt dis soluat opera diaboli. j. Jo. iiij. Hunc igit̄ dei filij salutarē aduentū antiq̄ patres ob ꝓmoꝝ parentū lapsum in lacu misērieꝛ laqueo ꝓncipis ne q̄cie a claritate diuine vi sionis ꝓuati magnis suspirijs affectabant Hinc est illa vox lamētatōis. Utinā disrū peres celos ꝛ descenderes Jsa. lxiiij. Hinc est ꝛ illa vox exhortatōis. Dñe iclina celos tuos ꝛ descende. in p̄s. Quāuis aūt po pulus gentiū q̄ ambulabat ī tenebris hūc aduentū fidelit̄ expectaret ip̄ius tñ ꝓximi/tatē minime ꝯgnoscebat. vñ sibi ꝯgruebat verbū illlud. Intuebor eū. sed nō ꝓpe. Nu/meri. xxiiij. Sz ꝓpheta Jsaias cū hijs qui spiritū habebāt ꝓphetie hui⁹ aduent⁹ ꝓximi tatē cognouit. quā ꝛ ip̄e cecinit dicēs. Ec/ce saluator tu⁹ venit Uñ ī hui⁹ sacri aduēt⁹ tpe cū eodez dicere ꝯuenit. Ecce saluator tu⁹ venit. q̄ fuerūt ṽba a ꝓncipio vestris re/uerētijs ꝓposita.

i A quib⁹ quidē verbis sanct⁹ ꝓpheta Jsaias latent̄ tres innuit ꝯclusiones ad triplicē veteꝝ patrū questionē rñsiuas. Querebāt eñ antiq̄ patres nostri circa xp̄i aduentū triplicē questionē

Prima questio. Quis est iste ventur⁹ q̄ mundū saluabit. Scd̄a questio. Qual̄ est iste futur⁹. qui morbos curabit. Tertia questio. Quādo ē iste visur⁹. an multuz tardabit. Erat igit̄ ꝓma questio. Quis est iste ꝛc̄. Et hanc questionem faciebat rex dauid exími⁹ ꝓphetaꝝ dicēs. Quis dabit ex syon salutare isrl̄ cū auerterit dñs captiui/tatē plebis sue. exultauit iacob ꝛ letabit̄ isrl̄ p̄s. xiij. Secūda questio. Qualis est ꝛc̄ Et hanc q̄stionē faciebat synagoga eccl̄ie xp̄i sponse dicens. illud Canticoꝝ. v. Qua lis est dilectus tu⁹. o pulcherrima mulierū

Tertia questio erat. Quādo est iste ꝛc̄. ꝛ hanc questionē facit eccl̄ia in ꝑsona syna goge cantās illud. Quādo veniet quando videbo Hui⁹ eñ aduent⁹ ꝛ hui⁹ visionis di em affectuose q̄rebat malachias. Quis po terit inquit cogitare diē aduent⁹ eius Aut q̄s stabit ad videndū eū. Scribit̄ malach. tertio capl̄o. In ṽbis aūt nostri thematis tres ꝯclusiones innuunt̄ p̄dicte triplici q̄/stioni respōsiue. Prima ꝯclusio est. De us est vētur⁹ A summo celo missur⁹. salua tor tuus. Secūda ꝯclusio est. est futu/rus. ꝛ de terra nascitur⁹. ideo venit.

Tertia ꝯclusio est. Cito est visur⁹. nec diu expectaturus. qꝛ Ecce. Ad ꝓmā igit̄ q̄stionē cū querit̄. quis ē iste ꝛc̄. rñdet ꝓma ꝯclusio q̄ de⁹ est ꝛc̄. qꝛ saluator tu⁹. Sic eī ꝓmiserat Jsaias. Mittet eis ꝓpugnatoreꝫ ꝛ saluatorē q̄ liberet eos Jsa. xix. De q̄ sal/uatore dauid etiā ꝓphetauit. q̄ a summo ce lo egressio ei⁹. in p̄s. Quod etiā abacuc nō siluit. De⁹ inquit ab austro veniet. abacuc. iij. Ad secundā q̄stionē cū querit̄ qualis est iste ꝛc̄. rñdet scd̄a ꝯclusio. q̄ hō est futu/rus ꝛc̄. Ad quā venit. Fili⁹ eñ hoīs venit querere ꝛ saluū facere q̄d ꝑierat Luce. xix. Uenit igit̄ Sz q̄uis de diuinitate scriptū sit. q̄ de celo venit sup oēs est Jo. iij. tam ad hūanitatez ꝑtinet q̄ dicit̄. aperiat̄ terra ꝛ germinet saluatorē Jsa. xlv. Et illud Ue ritas de terra orta est. in p̄s. Ad tertiam questionē cuz querit̄. Quādo ꝛc̄. rñdet ter/tia ꝯclusio. q̄ cito ꝛc̄. qꝛ Ecce. Ecce eñ rex tuus venit tibi iust⁹ ꝛ saluator Zach. ix. Nā ꝓpe est vt veniat tp̄s ei⁹. ꝛ dies ei⁹ nō elonga bunt̄ Jsa. xiiij. Ecce igit̄ Ecce rex tu⁹ venit tibi māsuet⁹ Matth. xxj. Et ideo. ecce nūc tp̄us acceptabile ecce nūc dies salutis Se cunda ad Corinth. vj. capl̄o. Est igit̄ ꝓ ma cōclusio q̄ de⁹ ꝛc̄. ꝛ hāc ꝓbat īfinita po/tentia in redemptōe. Saluator tu⁹. Unde solus ille redimere potuit ꝛ saluare. qui de us est infinitā habēs potentiā. Saluator inquit nō est p̄ter me Osee. xiij. Secun

da ꝯclusio est ꝙ Homo ⁊c̃. Et hãc ꝓbat in
finita clemẽtia ĩ passiõe. Ad quã venit. Ue
nit ĩquã peccatores saluos facere. ꝓ̃ma thi.
j. In ipa eñ xp̃i passione eius vera huma-
nitas est ꝓbata. Tertia ꝯclusio est. ꝙ ci
to ⁊c̃. Et hanc ꝓbat diffinita pñtia in demõ
stratione. Ecce Unde ꝓpheta isaias cũ io-
hãne baptista xp̃i indice monstrat d. Ecce
Ecce inquit agnus dei. ecce ꝗ tollit pecca-
ta mundi. Jo. j. Ex p̃dictis aũt tribꝫ cõ-
clusionibꝫ triplicis erroris falsitas apertis
sime monstraꝛ. Uñ ex ꝓ̃ma ꝯclusione re
pelliꝛ error arrianoꝝ xp̃z nõ credentiũ esse
dei essentiã. q2 scd̃m ꝓphetã. deus erat ven
turus ⁊c̃. q2 saluator tu⁹. Nã de⁹ meus sal-
uator meus. ij. Re. xxvij. c. Ex scd̃a ꝯclusio
ne destruiꝛ error manicheoꝝ xp̃i corpus di
centiũ nõ veꝝ sed fantasiã. q2 scd̃m ꝓphetaꝫ
hõmo erat futurus ⁊c̃. Jõ dicit venit. Naꝫ
cũ scriptũ sit. Uerbũ caro factum est. Dici
tur. in ꝓpria venit ⁊c̃. Ex tertia ꝯclusione re
pellitur error iudeoꝝ adhuc expectantiuꝫ
xp̃m seu messiam. Nã scd̃m ꝓphetam. Cito
erat visurus ⁊c̃ Jdeo dicit ecce. Ecce ergo
dñs egrediet de loco suo ⁊ descendet. Mi
chee. iij. c. Et sic patet qũo in themate nr̃o
tres ꝯclusiones innuunꝛ. tres questiones
soluunꝛ. ex ꝗbꝫ trium erroꝝ destructões in
serunꝛ. Prima igiꝛ questio antiquoruꝫ
patrũ circa aduentũ dñi nostri ih̃u xp̃i erat
Quis est iste ⁊c̃. Ad quã respondet ꝓ̃ma cõ
clusio ꝙ deus est ⁊c̃. ⁊ hanc ꝯclusionẽ ꝓbat
⁊c̃. quia saluator tuus. Quis eñ nisi deus
potuit eẽ saluator tuus. Certe nullus. Est
igiꝛ deus qui est saluator tu⁹ Saluator tu
us inquã culpã dimittẽs. Saluator tuus
penã remittens. Saluator tu⁹ gratiã ĩmit
tens. Saluator tuus gloriam promittẽs
que omnia facere non potest nisi de⁹. Sal
uator inquit nõ est p̃ter me Osee. xiij. Ex ꝗ
bus repelliꝛ error arrianoꝝ ⁊c̃. Dicebãt ei
arriani xp̃m nõ esse veꝝ deũ. sed creaturaꝫ
puram. Hunc aũt errorẽ ꝓ̃mitiue ecclesie
doctores ⁊ p̃cipue Augustin⁹ aptissime cõ
futarunt Cõtra istos quoqꝫ elegãꝛ dispu
tat sanct⁹ thomas in summa ꝯtra gentiles
caplo. xxxij. Jõ ꝯtra tales ꝓ nunc nõ arbi-
tror disputandũ. Sed hic paulisper obui
andũ est ꝑfidie iudeoꝝ. qui ꝗuis expectẽt
messyam in ꝓphetis ⁊ lege ꝓmissuꝫ nõ tam̃
credũt ip̃m fore verũ deum. cõtra quos ex
suaꝝ testimonijs scripturaruꝫ ꝓbãdum est
messyam in lege ꝓmissum veꝝ hominẽ di-
ci ⁊ similiter veꝝ deũ. O igiꝛ gens incre
dula. gens ꝑfida consule sacros codices le
gis tue. ⁊ cũ scriptum sit. quia in ore duoꝝ
vel triũ testium stet om̃e verbũ. Deu. xvij.
nõ tamẽ solũ duos vel tres. immo ꝗꝫ pluri
mos reperies xp̃i testes Cõsule igiꝛ o iudea
ꝯsule iheremiaꝫ ꝓphetam. ⁊ ip̃e iheremias
xxiij. tibi dicet Ecce dies veniunt dicit do
minus ⁊ suscitabo dauid germẽ iustũ. ⁊ per
hoc apparet xp̃i humanitas. Nam hec au-
ctoritas scd̃m omnes expositores hebreos
ad litterã intelligiꝛ de messya. vnde ⁊ trans
latio caldeica ꝗ a iudeis approbaꝛ vbi habe
mus germen iustũ habet messyam iustum
Sed quod ad diuinitatẽ pertinet. sequiꝛ ĩ
eadẽ serie textus ⁊ de eadẽ ꝑsona. Et hoc ẽ
nomẽ quod vocabũt eũ dñs deus iust⁹ no
ster. Et vbi habem⁹ dñs de⁹ iustus noster.
habeꝛ in hebreo. nomẽ dñi thetragrama-
thon. hoc aũt est nomẽ appropriatũ altissi-
mo creatori. sicut dicit rabi moyses ĩ libro
directionis ꝑplexoris. Uocabiꝛ igiꝛ messy
as dñs de⁹ noster. Qui tamẽ nõ vsurparet
diuinitatis nomen. nec ꝑmitteret h̃ noĩe se
vocari. nisi in veritate de⁹ esset. cuꝫ iudei ex
pectent eũ hominẽ sanctũ ⁊ iustũ. ĩmo moy
se sanctiorẽ. sicut de eo scriptuꝫ est vbi sup̃.
Regnabit rex ⁊ sapiens erit ⁊ faciet iudici-
um ⁊ iusticiã in terra. Habes igiꝛ iheremi
am aptissimũ xp̃i testẽ. Sed ꝯsule isaiã
⁊ ip̃e isaias. ix. c. tibi dicet. Paruulus natus
est nobis ⁊ filius dat⁹ est nobis. ⁊ factus est
p̃ncipatus sup̃ humeꝝ eius. ⁊ vocabiꝛ no-
men eius admirabilis deus fortis paꝛ fu-
turi seculi p̃nceps pacis. Per h̃ eñ ꝙ dici
tur ꝑuulus ⁊c̃. xp̃i humanitas ostendiꝛ. sed
ꝙ sequiꝛ ⁊ vocabiꝛ ⁊c̃. ei⁹ diuinitatẽ demõ
strat. Que aũt dicta auctoritas nõ de eze-
chia rege sicut quidã iudeoꝝ fabulanꝛ. sed
de messya sit intelligenda. patet ꝑ translati
onem caldaicã que sic habet. Infans dat⁹
est nobis ⁊ filius dat⁹ est nobis. ⁊ recipiet
super se legẽ ad seruãdũ eam. ⁊ vocabitur
nomẽ admirabilis. ꝯsiliarius. deus fortis
ꝑmanens in secula seculoꝝ messyas in eius
diebꝫ pax multiplicabiꝛ. Cõsule insup̃
micheã ꝓphetam. ⁊ ip̃e mich. v. c. tibi dicet.
Et tu bethleem effrata ꝑuula es in milibꝫ
iuda. ex te egrediet qui sit dñator in israel.
⁊ egressus eius sicut ab initio a diebꝫ eter-
nitatis. Q aũt hec auctoritas ad litterã sit

110

de xp̄o exponēda patet ꝑ translationē caldaicam. que vbi habemꝰ. ex te egredietᷣ ⁊c̄. habꝫ. ex te egredietᷣ mihi messyas. Per hoc aūt qd̄ dicitᷣ. ꝙ egredietᷣ de bethleē ostenditᷣ xp̄i humanitas. ꝗ scd̄m carnē natus est de semine dauid. ꝗ fuit de bethleē vt habetᷣ. j. Re. xvj. Xp̄s quoqꝫ natus est in bethleē ꝓpter quod scribe iudeoꝝ ⁊ periti ab herode interrogati de loco natiuitatis xp̄i. Matt. ij. Rn̄derunt ꝙ in bethleē nasceretᷣ. h̄ ꝓbantes auctoritate michee supiꝰ allegata. Per exituꝫ ⁊c̄. clare exp̄mitᷣ xp̄i diuinitas ꝗ scd̄ꝫ diuinitatē a deo patre semꝑ nascitᷣ. sꝑ nascetur ⁊ eternalitᷣ nascebatᷣ. sicut deducit magister sentētiaꝝ li. j. di. ix. ex verbis Gregꝰ. Augu. hylarij. ⁊ alioꝝ doctoꝝ. Sꝫ iteꝝ ꝯsule zachariā ⁊ ip̄e zach. ix. c. tibi dicet. Exulta satis filia syon. iubila filia ihr̄l'm. ecce rex tuus venit tibi sanctꝰ ⁊ saluator. ⁊ ipse pauper ⁊ ascendēs suꝑ asinā ⁊c̄. Per h̄ qd̄ dicitᷣ pauper xp̄i humanitas ostēditᷣ. in q̄ sicut pauꝑ est inter homīes ꝯuersatus sꝫ per h̄ qd̄ dicitᷣ rex tuꝰ ⁊ saluator tuꝰ eiꝰ diuinitas monstratᷣ. scd̄m quā regnare potuit ⁊ saluare. Sꝫ ꝙ hec auctoritas intelligi debeat d̄ messya patet ꝑ quandā glosam hebraicam apud hebreos auctoritatē suꝑ illd̄ Can. j. exultabimꝰ ⁊ letabimur in te ⁊c̄. Consule insuꝑ o iudea ꝯsule salomonē pacificuꝫ regē tuū. ⁊ ip̄e in canticis suis. iiij. c. tibi dicet. Egredimini filie syon ⁊ videte regē salomonē in dyademate ꝗ coronauit eū matᷣ sua. Cū em̄ scd̄m om̄es doctores hebreoꝝ in illo libro canticoꝝ agatᷣ de deo ⁊ synagoga sub noīe salomonis ⁊ sub noīe sp̄ōse sue ita ꝙ sub noīe salomonis intelligitᷣ ip̄e deꝰ. qui est magnꝰ salomon id ē rex pacificus et faciēs ꝯcordiā in sublimibꝫ suis. Job. xxv. Sequitᷣ ꝙ ꝑ illa verba datᷣ intelligi ꝙ deꝰ habet matrē qd̄ impossibile est scd̄m naturam diuinā. Est igitᷣ messyas verus deꝰ et verus homo. matrē habēs nō scd̄m naturam diuinā. sꝫ humanā. Nec potes dicere ꝙ hic vocetᷣ synagega dei mater. qꝛ h̄ tuis textibꝫ nō ꝯcordat. Alibi em̄ vocatᷣ filia sicut iheremie. xxxj. qn̄qꝫ sp̄ōsa. qn̄qꝫ amica sicut patet in mł'tis scripture locis. sꝫ nullibi vocatur mater. Habes igitᷣ salomonē pacificum regē tuū fidelissimū xp̄i testē. Sed iteꝝ ꝯsule dauid regē ⁊ eximiū ꝓphetaruꝫ. ⁊ ip̄e p̄s. xliiij. dicet tibi. messyā adorandū eē adoratione latrie ꝗ soli deo debetᷣ. Un̄ totꝰ ille psalmꝰ ad litterā intelligēdus est de rege messya scd̄m om̄es doctores hebreorū. Ibidē aūt de deo dicitᷣ Speciosus forma p̄ filijs hominū. Ubi scd̄m translationem caldaicā sic habetur. Pulchritudo tua rex messyas maior q̄ꝫ filioꝝ hominū Et de isto rege subditᷣ. Audi filia ⁊ vide ⁊c̄. Sequitᷣ aūt ad ꝓpositū. Cōcupiscet decorē tuū. qm̄ ip̄e est dn̄s deus tuus ⁊ adorabūt eum ⁊c̄. Hec psalmista. Habetis igitᷣ o iudei habetis vestraꝝ testimonia scripturaꝝ in quibus putatis vitā eternā habere. ꝑ que christi humanitas ⁊ diuinitas aꝑte monstratᷣ. id̄ dicebat vobis xp̄s noster. Scrutamini scripturas in q̄bꝫ putatis vitā eternā habere ⁊ ille sunt ꝗ testimoniuꝫ ꝑhibent de me. Jo. v. c. O igitᷣ iudea cur nō credis. Cur n̄ credis xp̄o nostro veritati testimoniū ꝑhibenti. Nescio cur nō credis nisi qꝛ obstinata es ⁊ ꝓpter peccata tua excecata ignorantie cecitate. Sic em̄ ꝓpheta tuꝰ moyses omnibus bonis p̄missis populo iudeoꝝ. dum tamen mandatis dn̄icis obedirent. subiūxit. ꝙ si audire nolueris vocē domini dei tui vt custodias ⁊ facias om̄ia mādata eiꝰ. venient super te om̄es maledictōes iste ⁊ multis maledictionibꝫ recitatis adiecit. Percutiet te dominꝰ amētia ⁊ cecitate Isaias quoqꝫ preco xp̄i ⁊ fidei xp̄iane clarissimus. immo dn̄s per Isaiā de hac cecitate iudeorū nō siluit. sicut patet Isa. vj. xxix. liij. capl'is

Multa quoqꝫ hic causa breuitatis non dicenda de hac iudeoꝝ ꝯuersione in libris ꝓpheticis ꝯtinentᷣ. in q̄bus etiā ꝓhibetᷣ ꝙ et ip̄i finalitᷣ ad dn̄m ꝯuertentᷣ. Sic em̄ moyses ait. Nouissimo aūt tp̄e ꝯuerteris ad dominū deum tuū. ⁊ audies vocē eius. Deu. iiij. Sic ⁊ dauid. Conuertentᷣ inq̄t ad vesperā ⁊c̄. p̄s. xlviij. Et hec de prima questione. ⁊c̄.

De scd̄a questione.

(s)Ecunda questio antiquoꝝ patrū circa aduentū dn̄i nostri ih̄u xp̄i erat. Qualis est. ⁊c̄. Ad quā respōdet secunda ꝯclusio ꝙ homo ⁊c̄. Et hāc cōclusionē ꝓbat ⁊c̄. Ad quā venit. Uenit inquā venit medicus ad egrotos. venit redēptor ad venditos. venit via ad errantes. venit vita ad mortuos Uenit cū salute. venit cum vngentis. venit cuꝫ gloria. Uenit em̄ nec sine salute ih̄us. nec sine vnctione xp̄s. nec sine gloria dei filius. Hec aūt Bernar

dus cilterciensis in ſmone de vigilia nati
uitatis dñi. Uidete igit venientē. Uenit ei
saliens in mōtibꝫ ⁊ trāssiliens colles Can.
ij. imo scōm glosaȝ magni catho. phi orige
nis. venit saliens de celo in virginis vterꝝ.
de vtero in ꝑsepe. de ꝑsepe in crucē. de cru
ce in sepulchrū. de sepulchro rediīt in celū
Uenit igit. sed ad qd venerit audiamꝰ vt
ipe nos eximeret a demonis ptāte. Ut ipe
nos redimeret a mortꝭ penalitate. Ut nos
secū ꝯiungeret fraterna germanitate. Ut
nos secū assumeret in supna claritate.
Ex quibꝫ clare destruit error manicheoꝝ
⁊c. Dicebant em̄ manichei dei filiū nō verꝝ
corpꝰ sȝ fantasticuȝ assumpsisse. vn̄ seqtur
ꝯtra dicta. dei filiū scȝ nō verꝝ hominē fuis
se. sȝ fantasma. ⁊ sic totū incarnatōis myste
riū destruit. ⁊ ad q̄ndā deducit fictionez ⁊
sic mentit scriptura dicēs. Uerbū caro fa
ctū est. si solū fantastica caro fuit. Mentit
etiā scriptura dicēs ihm xpȝ ambulasse co
medisse mortuū fuisse ⁊ sepultū. si hec sola
apparitōe fantastica ꝯtigerunt. Hūc aūt er
rorē ꝓmitiui eccl'ie doctores potētissime ef
fugarūt. Cōtra istos quoqȝ elegāter dispu
tat sanctꝰ Thomas in sūma ꝯtra gētiles. c.
xxix. li. q̄rti Jō ꝯtra tales ꝑ nūc nō arbitror
disputandū Sȝ hic paulisper videndū est
de ipso incarnatōis mysterio ⁊ admirabili
ꝯmercio q̄ deꝰ hō factꝰ est nostrā humanita
tē assumēs. Cū aūt sup hac arduissima
difficultate attentꝰ meditarer. astitisse mi
hi vise sunt due mulieres reuerēdi admo
dū vultꝰ. q̄ sup hac materia disputātes int
se plurimū discrepare videbant. Prima e
rat natura. secūda amor. Natura em̄ aliq
bus rōnibꝫ cōcludere videbat. ꝙ nec vtile
fuit. imo nec possibile hominē deū eē. vnd
de multꝭ paucas retinui rōnes h subiectas
Erat igit ꝓma rō talis. Cōuenit inqt di
uine bonitati. vt oīa ordinē teneāt suis na
turis ꝯgruentē. Est aūt h ordo rerꝝ vt deus
sit sup oīa exaltatꝰ. hō vero inter inferiores
creaturas collocatꝰ. nō igit decuit diuinā
maiestatē vniri nature ꝯditionis seruilis.
Scda ratio erat talis Uerū est ⁊ a phis
approbatū ꝙ deꝰ neqȝ corpus ē. neqȝ virtus
in corpe. Sȝ si deꝰ carnē assumpsisset hu
manā sequit. vel ꝙ ipse mutatus fuisset in
corpꝰ. vl' saltē ꝙ post icarnatōȝ virtꝰ in cor
pore ⁊ corpalis extitisset. Impossibile ē igi
tur vt videt deū fuisse incarnatū. Ter
tia ratio erat talis Cū em̄ virile semē in hu
mana generatōe scōm phisicos tanqȝ ꝓnci
piū actiuū reqrat. nimis videt a naturalibꝫ
ꝓncipijs alienū hominē de ꝟgine mr̄e na
sci. ⁊ absqȝ virili semīe ꝑcreari. sicut tamen
de xpo catholica fides ponit. Sȝ quia
amor huiꝰ incarnatōnis causa fuit dicente
hugone in libro de charitate. ꝙ sola chari
tas deū de celo ad terras trahere potuit. ⁊
hominē de terra ad celuȝ subleuare. Ideo
amor istā causaȝ defendēdo ⁊ prefatis rati
onibꝫ rn̄dendo ꝯtra naturā aliqbꝫ rōnibus
arguere videbat. Erat aūt ꝓma rō talis
Cū em̄ inquit amor deꝰ precipiat se ab ho
mine diligi toto corde. Deu. vj. ꝯueniēs fu
it vt ipse hominē diligeret ⁊ igne dilectōis
sue ignē amoris accēderet in hoīe. ipsemet
adimplēs qd mādauit ab hoīe obseruari.
Sic em̄ deū alloquit ꝓpheta dicēs. Exur
ge dñe in precepto qd mādasti. in psalmo.
Sic em̄ moralis seneca amoris regulā po
nit. Ego inqt mōstrabo tibi amatoriū sine
medicamēto. sine herba. sine vlliꝰ venefice
carmīe. Si vis amari ama. Amor aūt dei
ad hoīes. nullomodo potuit homini effica
tius demōstrari. qȝ ꝑ hoc ꝙ homini vniri
voluit in ꝑsona. Est em̄ ꝓpriū amoris amā
tem vnire cū amato. scōm illud phi. viij. ⁊.
ix. ethicoꝝ. Amicꝰ ē alter ego. Un̄ cū ami
cicia in quadā eq̄litate ꝯsistat scōm philo
sophoꝝ doctrinā. ea q̄ multū ineq̄lia sunt ī
amicicia vident copulari nō posse. nisi sal
tē ad quandā sint equalitatē redacta. Hec
est doctrina phi. viij. ⁊. ix. ethicoꝝ. Ad h
igit ꝙ inter hominē ⁊ deū amicicia seruare
tur. ꝯgruebat homini vt deꝰ hō fieret. quia
etiā hō homī naturalit amicꝰ est. vt sic duȝ
visibiliter deū cognoscimꝰ. ꝑ hunc ad inui
sibiliū amorē rapiamur. Ex hijs igit ꝓma
rō nature est soluta. Scda rō quā amor
faciebat erat talis. Illi inqt diuine detra
hunt potētie. q̄ deū asserūt icarnari nō pos
se. cū ipse sit oīpotens sicut scriptū ē. Non
erit impossibile apud deū om̄e verbū. Lu
ce. j. Et rursus. Apud deum oīa possibilia
sunt Matth. xix. Nec sic intelligēda est in
carnatio verbi qi verbū sit in carnē cōuer
sum aut corpi vnitū sicut forma. vt hereti
ci asserere videbant. q̄re nec sequit ꝙ ver
bū sit substātialit mutatū in seipso. Sed h
mutatio solū in ea natura facta est quā as
sumpsit. Et sic secūda nature rō est soluta.

Tertia rō quā amor faciebat soluendo
triplicē nature rōnez sup̄ tactaz talis erat.
Nōne inq̄t deꝰ oīpotēs volūtatē hn̄s vni/
uersalit̄ efficacem. potuit sine virili auxilio
formare pueꝝ in vtero ꝟginali. Cū etiā in
alijs aīaliuȝ speciebꝫ q̄ruȝ femīe solēt ꝯmu
niter ex societate maris ꝯcipe aliq̄tiens in/
ueniat̄ ꝙ sine mare ꝯcipiūt ⁊ pariūt miris
modis. sicut patet de q̄busdā equabꝫ de q̄/
bus recitat virgilius in georgicis. li. iij. et
pliniꝰ li. viij. hystorie naturalis. q̄bꝫ etiā cō
cordat Aristotiles. v. de aīalibꝫ asserens de
ꝑdicibꝫ ꝙ femelle ꝯcipiūt sine mare. a ven/
to scȝ voce ⁊ afflatu. Qd̄ breuit̄ tangēs so/
linus. iij. de mirabilibꝫ mūdi. dicēs de ꝑdi
cibꝫ. ꝙ ipsas libido sic agitat. vt a ventis si/
ne masculis fiant pregnātes odore. Si igi
tur in alijs speciebꝫ femīa ꝟtute nature pōt
ꝯcipe sine mare. cur nō in specie humana
potuit ꝟgo beata diuīa ꝟtute sine virili se/
mine parere ihm xp̄m. Huic em̄ generati/
oni natura celi testimoniū ꝓhibuit celestia
quoqꝫ hanc dei gloriā enarrarūt. nā in ce/
lestibꝫ facta est mirabil̄ quedā ꝯiūctio mo/
di. cū ꝓusqꝫ xp̄s desideratꝰ cūctis gētibꝫ ad
ueniret. apte significās ihm ex ꝟgine nasci
tuꝝ. De q̄ ꝯiunctōe albumazar doctrinaȝ
veteꝝ caldeoꝝ secutꝰ scȝ maioris introdu/
ctorij differētia ꝓma loquit̄ multuȝ plane.
cuiꝰ sententiā ponēs Ouidiꝰ. iij. de vetula. q̄
de hac ꝯiunctōe metrice multa scribit. hic
causa breuitatis tacēda. Hijs ḡ dictis.
postremo amor huic disputatōi finē impo
nēs disputatōȝ relinq̄re ꝑtractandā amo/
roso doctori sancto thome de aq̄no ī sum/
ma ꝯtra gētiles. a capitulo q̄dragesimo vs
qꝫ ad q̄nquasimūoctauū capl'm libri q̄rti.
Hāc etiā causaȝ ⁊ huiꝰ cause defensionē re
linq̄bat magistro Thome brad̄. aduocato
cause dei ꝯtra pelagiū. q̄ in. xxxv. ꝑte corre/
larij capl'o ꝓmo sūme sue hāc materiā dis/
putat elegant̄. Quibꝫ dictis ⁊ talit̄ pero/
ratis natura modicū apparēs stupefacta. q̄
si secuȝ deliberās paulisper silere videbat̄.
sȝ tandē ꝯclusionē quā amor ꝓbauerat ap
probans ⁊ cōcedēs sic locuta est. Phi inq̄t
dū nature nimiū auctoritatis attribuūt. in
auctorē nature aduersando fidei plerūqꝫ ī/
pingūt. Meliꝰ de natura sentiebat magnꝰ
philosophus noster plato. qui naturā esse
dei voluntatē asserebat recitante. Jo. sal'. ī
capl'o duodecimo secundi libri sui. Unde
natura finaliter amorē recommēdans ver
bis boecij. tertio de cōsolatione metro vlti
mo exclamauit dicens. O felix hominū ge
nus. si vestros animos amor quo celum re
gitur regat. Et hec de scd̄a ꝯclusione ⁊ suo
correlario dicta sufficiant.

De tertia q̄stione.

t Ertia questio antiquorum patrū
circa aduentū domini nostri ihu
christi erat. Quando ⁊ cetera Ad
quā respondet tertia conclusio ꝙ cito ⁊ ce/
tera. Et hanc conclusionē probat diffini/
ta presentia ⁊c̄. quia ecce. Ecce igitur cito
videbitur saluator noster. nec diu retarda/
bit. Dicebat em̄ Jsaias ecce Ecce igitur ec
ce. Ecce precium nostre redemptionis Ec
ce brauium nostre protectionis. Ecce pre/
dium nostre perfectionis. Ecce premium
nostre saluationis. Ecce igitur prophe/
tam Jsaiam qui velut preco xp̄i cum iohā
ne baptista xp̄m indice monstrat dicens.
Ecce Ecce agnus dei ⁊ cetera Jo. primo.
Ex quibus clare repellitur error iudeoruȝ
adhuc expectantium ⁊c̄. Uos igitur o iu/
dei quid amplius messyā expectatis. Esti/
mo enim vos arturum cuȝ britonibus ex/
pectare. nā ex testimonijs legis vestre aper
tissime monstratur xp̄m seu messyam iam
venisse. Audite igitur prophetiam patri/
arche vestri iacob. Genesis. xlix. Nō aufere
tur inquit sceptrum de iuda. nec dux de fe/
more eius. donec veniat qui mittendus ē.
⁊ ipse est expectatio gentium. Sed ablatū
est regnum ⁊ dominatio iudeorū a tempo
re herodis sub quo natus est ihesus. ergo
ab illo tempore venit ihesus. nec debet in/
telligi de nabuchodonosor rege babilonis
qui regnauit super iudeā vt habetur quar
to Reguȝ. xxiiij. ⁊ xxv. capitulis. nec de ihe
roboam filio nabath. de quo habetur ter/
tio Regū. xij. nec de quouis alio. sed de so/
lo Christo. sicut patet per translationē cal
daycam. que vbi translatio iheronymi ha/
bet donec veniat qui mittendus est. expo/
nendo quod obscurum est dicit. Donec ve
niat messyas. Quod autem tempore
aduentus xp̄i ablatum sit regnū iudeoruȝ.
patet quia tunc herodes fuit primus alie/
nigena. qui regnauit in iudea. cuius pater
fuit idumeus a cuius tempore semper vs/
qꝫ nunc iudei regno ⁊ dominatione sunt ꝓ
uati. ⁊ sub alienigenis seruiles ⁊ captiui re

manseruut. Ergo patet ꝙ scd̃m prophetiã
ab illo tempore venit christus. Audi
te insuper o iudei audite aggei prophetiaꝫ.
aggei. ij. capitulo. Hec dicit dominus de/
us exercituum. Adhuc modicũ ⁊ ego mo/
uebo celum ⁊ terram mare ⁊ aridam. ⁊ ve/
niet desideratus cunctis gentibus. Nunc
autem scd̃m om̃es expositores hebreoruꝫ.
iste desideratus est rex messyas siue christꝰ.
Sed constat ꝙ a secundo anno darij regꝭ
persarum. quo tempore aggeus propheta
uit anni fluxerunt plus q̃ꝫ mille. Hoc autẽ
tam magnũ tp̃us non dꝫ dici modicuꝫ ad
tempus aduentus christi seu messye com/
paratum. Unde liquet huiusmodi aduen/
tus preteritum tempus esse non futurum.
immo tunc fuisse impletum. quando Jhe
sus natus est in cuius natiuitate iuxta pre/
dictam prophetiam non solũ terra mota ẽ.
immo celum. quia tunc mirabilis nouitas
in celo apparuit ⁊ coniunctio alias inaudi/
ta sicut superius tãgebatur. propter quod
etiam magi venerunt ad adorandum euꝫ.
Matthei. ij. Tunc temporis etiam fuit in
iudea maximus terremotus in tantũ ꝙ gẽ
tes propinque credebant in iudea nulluꝫ
hominẽ remansisse. sicut recitat iosephus
primo libro de iudayco bello. Unde pro/
babiliter concluditur huius rei causaꝫ fu/
isse quandaꝫ mirabilẽ constellationeꝫ ⁊ in
consuetam coniunctionẽ quorundã plane
taruꝫ. Interrogate o iudei interrogate da
nielem. ⁊ ipse Daniel. ix. ab angelo instru/
ctus de tẽpore aduentus christi vobis di/
cet. Septuaginta ebdomades abbreuiate
sunt super populũ ⁊ super vrbem tuaꝫ san/
ctaꝫ. vt consummatur preuaricatio. ⁊ acci/
piat finem peccatũ ⁊ deleatur iniquitas. ⁊
adducatur iusticia sempiterna. ⁊ ipleatur
visio ⁊ prophetia. ⁊ vngatur sanctus san/
ctoruꝫ. Hec autẽ septuaginta ebdomades
quibus elapsis scd̃m prophetiam Danie/
lis impleri debet visio ⁊ prophetia. et vngi
sanctus sanctoruꝫ. id est christus. faciunt.
cccclxxx. annos sicut patet ex calculatione
fidelis expositoris scripturarum magistri
Nicolai de lyra in postilla super Danieleꝫ
prophetã. Sed q̃modocunqꝫ capitur an/
nus vel solaris vel lunaris. ⁊ vbicunqꝫ pre
dicta computatio inchoetur siue ab vnde/
cimo anno regis zedechie. siue a secũdo an
no Cyri regis persarum siue alibi scd̃m
quod de hoc diuersi opinantur. tamẽ pre/
dictus numerus iam diu est adimpletus.
sicut patet cuilibet intuenti. Interrogate
insuper malachiam prophetam. ⁊ ipse ma
lachias tertio capitulo respondebit. Non
ꝙ messyas sit diu expectandus. sed ꝙ sta/
tim veniet ad templum sanctum suum do
minator dominus quem vos queritis. et
angelus testamenti quem vos vultis.

Sed attendite ad prophetiam danie/
lis. nam sicut legitur Danielis secundo.
Cum nabuchodonosor vidisset statuam
magnam. cuius caput ex auro optimo erat
pectus autem ⁊ brachia de argento. por/
ro venter ⁊ femora de ere. sequitur excisus
est de monte lapis sine manibus ⁊ percus/
sit statuam in pedibus eius ferreis fictili/
bus ⁊ comminuit eos. Per hanc auteꝫ sta
tuam designantur quatuor magna regna.
scd̃m ꝙ ibi exponit Daniel diuinitus inspi
ratus. Primum est regnum caldeo/
rũ quod significatur per caput aureũ.

Secunduꝫ est regnum persarũ. quod
significatur per argentum. ⁊ sibi regnum
caldeorum subiecit. Tertium est re/
gnum grecorum quod significatur per es.
⁊ sibi regnum persarum subiecit.

Quartum est regnum romanorum.
quod significatur per ferruꝫ quod omnia
domat. sic hoc regnum subiecit sibi regnũ
grecorum ⁊ alia regna mundi. Per lapidẽ
autem significatur christus ⁊ regnuꝫ eius.
cui subiciendum erat predictum regnum
romanorum. In hac auteꝫ expositione cõ
cordant omnes doctores tam catholici q̃ꝫ
hebrei. Cum ergo hec prophetia impleta
sit tempore Siluestri pape ⁊ imperatoris
Constantini. quo tempore regnum roma
noꝝ Jhesu filio Marie virginis est sub/
iectum. clare liquet ipsum fuisse messyam
siue christum. Sed adhuc o iudei. si
vos non conuertant textus scripturarum
vestrarum quia eos forte maliciose corrũ
pitis. vel exponitis tortuose. tamen atten/
dite ad ea que de christo scribunt vestri do
ctores ⁊ periti expositores legis vestre. Ec
ce enim glosam hebraycam apud vos au/
tenticam sic dicentem Isaie vltimo. Añqꝫ
natꝰ fuisset tibi q̃ in ſuitutẽ redegit vltimã
natꝰ fuit redẽptor. Ergo xp̃s natꝰ est añ nati

nitatē titi. ꝗ ciuitatē ⁊ templuꝫ destruxit. ⁊
iudaycū ꝑplm captiuauit. in q̄ captiuitate
adhuc iudei ꝑseuerāt. Ecce ⁊ rabbi moysē
doctorē apud vos autēticū in libro iudicū
sic dicentē. Jhus nazarenꝰ visus ē esse mes
syas. ⁊ īterfectꝰ est ꝑ domū iudicij. ⁊ ip̄e fuit
causa ⁊ ꝓmeruit vt destruerer israel gladio
Nulla em̄ captiuitas iudeoꝝ a deo ꝑmissa
ꝓ peccatis eorūdeꝫ adeo durauit sicut ista.
Quā iō tādiu patiunt᷑ q᷑ xp̄m eis in lege ꝓ/
missuꝫ negātes ⁊ ꝑsequētes tā crudelit᷑ oc/
ciderunt. Un̄ q᷑ noluerūt ⁊ adhuc nolunt
acq̄escere scripturis nec recipe xp̄i v̄ba. iō
verbera recipiūt ⁊ ab eo verberibꝫ corrigū
tur. q̄ correctio hijs ꝗ finalit᷑ remanebūt si
ꝯuertant᷑ ꝓficiet ad salutē. q᷑ reliq̄e eoꝝ sal
ue fient. sic̄ habet᷑ Jsa. x. Ecce ⁊ aliud testi
moniū. Nā in quodā libro apd̄ iudeos au
tentico ꝗ vocat᷑ liber iudicū ordinarioꝝ sic
habet᷑. Traditū est a domo helye id ē a dis/
cipulis eiꝰ spm̄ habētibꝫ ꝓphetie ꝑ sex milia
erit mundꝰ. Duo milia vanitatis. duo mi/
lia legis. duo milia dieꝝ messye. Siue aūt
h̄ veꝝ sit siue falsum tn̄ ex h̄ arguit᷑ ꝯtra iu/
deū ꝙ tp̄s aduentꝰ xp̄i seu messye est elapsū
Ecce iteꝝ testē fidelissimū nō suspectū
iosephū scꝫ maximū hystoriographū iude
oruꝫ ⁊ maxie approbatū. ꝗ tn̄ in libro antiq̄/
tatū. xviij. describēs tp̄s tyberij cesaris sub
ꝗ est passus xp̄us. ita scribit. Fuit inq̄t hijs
tēporibꝫ ihus sapiēs vir si tn̄ viꝝ eū noīa/
re phas est. Erat em̄ mirabiliū operū effe/
ctor ⁊ doctor eoꝝ hominū ꝗ libent᷑ ea q̄ ve/
ra sunt audiūt. Et multos q̄dē iudeoꝝ mlˀ
tos etiā ex gentibꝫ sibi adiūxit Xp̄s hic erat
Hūc occasione nostre gentis p̄inoꝝ viro/
rum cū pilatꝰ in cruce agendū eē decreuis/
set. nō deseruerūt eū hij ꝗ ab inicio eū dile
xerunt. Apparuit em̄ eis iteꝝ viuꝰ. scd̄m ꝙ
diuinitꝰ inspirati ꝓphete vel h̄ vel alia innu
mera miracl̄a futura p̄dixerāt. Ecce igit᷑ ap
tissimos xp̄i testes. Sꝫ o vos iudei: si
vos ignorātia excecatos vestraꝝ scriptura
rū auctoritas nō ꝯuincit. tn̄ si aīalia rōna/
lia estis attendite rōneꝫ. Si em̄ scriptura
sacra denūciat aliq̄d eē futuꝝ determinan
do tp̄s locū ⁊ modū. Et cū hec oīa simlˀ cō
currāt. q̄s ambigere p̄t. ꝙ illud qd̄ p̄dictū
erat est ipletū. Nō em̄ in hac ⁊ ꝯsili materia
q̄renda ē acribologia mathematica vlˀ eui
dētia sūma. sꝫ sufficit verisilˀis ꝯiectura. Cō
stat em̄ ꝙ scp̄tura sacra xp̄i aduentū p̄dixit
sicut in mlˀtis locis ꝑtꝫ. Et determīauit tē/
pus veniēdi. q᷑ in sceptri ⁊ regni iudeoruꝫ
trāslatōe. sic em̄ scriptū erat vt p̄allegatū ē
Gen̄. xlix. Et determīauit locū nascēdi. q᷑
ex bethleē ⁊ iudayca natōe. Sic em̄ vt di/
ctū est scriptū erat michee. v. Et determīa/
uit modū moriēdi. q᷑ cū humilitate ⁊ cru/
deli occisiōe. Sic em̄ dicit Jsa. liij. Sic
ouis ad occisionē ducet᷑ ⁊c̄. Hec aūt oīa in
ihu nazareno ꝯtigerūt sicut apparet ex p̄di
ctis. ergo rōnabilit᷑ ꝯcludit᷑ ꝙ ip̄e veraciter
fuit xp̄s. Sꝫ adhuc o vos iudei irrōna
les. si vos p̄fata rō nō ꝯuincit ⁊ sig̃ petitis.
q᷑ vt ait aplˀs. j. Coꝝ. j. c. Judei signa petūt
Audite signa ⁊ miracula magna. Nunq̄d
em̄ scitis ꝙ in quodā libro apud vos autē/
tico. ꝗ intitulat᷑ de generatōe ihu nazareni
recitatur ꝙ ip̄e leprosum curauit. claudūꝫ
ex vtero matris sue stare fecit ⁊ mutū loq̄. ⁊
mortuū suscitauit. que miracula nō huma
na vel creata virtute fieri potuerūt sicut p̄
dictus liber fabulatur. imo hec facta sunt
diuina virtute speciali. ad ꝓbandū ꝙ ihus
nazarenus erat xp̄s. que tamē nō fecissꝫ de
us ad approbationē falsitatis. nec ihus na/
zarenus falsus asseruisset se esse messyam si
ue xp̄m. cū ipse esset virtuosus ⁊ amator ve
ritatis sicut iosephꝰ ⁊ alij periti vestri cōce
dunt. immo ipsemet antixp̄us ⁊ aduersari
us xp̄i machometus veritate coactus in al
korano suo. azohara verba. etiā hoc conce
dit ihm asserens fuisse optimū virum ⁊ fa/
ciem vel exemplar omniū gentiū presentis
seculi ⁊ futuri.

Explicit sermo magistri ac domini Pe/
tri de aillyaco, de aduentu domini nostri
ihesu xp̄i.

Sequitur alius sermo eiusdē de aduē/
tu fact⁹ cōstantie in ꝯcilio generali. Anno
dn̄i. M CCC C decimoseptimo.

Erunt signa in
e sole luna ꝛ stellis. Cōsiderā
tib⁹ nobis verba ꝓposita. triplex
occurrit questio. ꝑ eoꝝ introdu
ctione. ī hui⁹ sermonis ꝓhemio breuiter ex/
plicanda Prima. Qualiter verba hec euā
gelica ad ea que nobis hic sunt agenda ꝑ/
tineant. Scd̄a. Quid significēt illa celi lu
minaria que nob̄ ꝯsiderāda p̄ñtant. Ter/
tia. Que sint ista signa celestia q̄ nobis fu
tura ꝓnunciāt. Hec siquidē q̄stiōes mlꝉ
toꝝ forte h̄ astantiū animos pulsant. q̄ se/
cū taciti admirantes interrogāt. Quaꝫ ob
causaꝫ q̄ ve rōne aut ꝯgruētia verba hec ꝓ
ponere decreui. ꝛ huic applicare sermoni.
Quid inq̇unt ad rē ꝑtinet. q̇d ad ꝓpositum
attinet ꝯcilij generalis. erunt signa in sole
luna ꝛ stellis. Prima igiꝉ q̄stio ꝓponiꝉ. q̄liꝉ
v̄ba hec euāgelica ad ea que nobis h̄ sunt
agenda ꝑtineant. Pro q̄ sciendū nobis ē ꝙ
v̄ba p̄missa iō arbitrat⁹ sum huic sermoni
aptissime ꝯuenire qꝛ hij q̄ in hac synodali
ꝯgregatione p̄sentes assunt. debēt eē velut
clarissima celi lumīaria soli lune ac stellis
merito ꝯpanda. vt sequētia plenius decla/
rabūt. Nec caret ꝯgrua rōne rōnabilis cō/
gruentia ꝙ hec verba que ad litteralē intel
lectū dicta sunt de signis aduentus dn̄i ad
generale iudiciū finale. iuxta sensum sp̄ua
lem intelligi possunt de signis aduētus ei⁹
ad generale ꝯciliū seu iudiciū synodale. de
q̄ aduētu ip̄e ī euāgelio legiꝉ ꝓmisisse. Ubi
duo vel tres cōgregati fuerint in noīe meo
ibi in medio illoꝝ suꝫ O vtinā bone ihu
vtinā h̄ in medio nostꝝ vbi duo nō solū vꝉ
tres. sꝫ tāta fideliū mlꝉtitudo vniuersalē re/
p̄sentās ecclꝉiam ꝯgregāꝉ. ꝛ q̄ vtiqꝫ ꝯgre/
gati sunt in noīe tuo. in noīe ihu in noīe sal
uatoris qꝛ titulo seu cā ꝓcurāde salutꝭ ꝛ sa
lutarꝭ vtilitatꝭ. nō ꝑticularꝭ q̇dē sꝫ vlꝉis. nec
vni⁹ aut paucoꝝ mēbroꝝ tuoꝝ. sed toti⁹ tui
mystici corꝑis toti⁹qꝫ tue xp̄ianitatꝭ Utinā
ḡ ō salutifer xp̄e vtinā nob̄ ī tuo salutari no
mine ꝯgregatis ita dignerꝭ p̄ns assistere vt
pulsis erroꝝ tenebris. ꝛ pctōꝝ nubilꝉ effici
mereamur clara lumīaria celi sp̄ualis. id ē
tue ecclꝉie militātis. ꝛ in nob̄ reluceāt leta si
gna salutarꝭ ꝯsolatōis. vt sic vere possit di/
ci. Erunt siḡ in sole luna ꝛ stellis. Se
cunda q̄stio erat q̇d significēt illa celi lumi
naria q̄ p̄missa v̄ba nob̄ ꝯsiderāda p̄ñtant.
Pro qua ꝯsiderandū nobis est. ꝙ sicut in
celo corporali sic in celo spirituali. hoc est
in p̄senti ecclesia. que Gregorio teste sepe in
sacro eloquio regnū celoꝝ diciꝉ ordinatis
simus rex omniū dispositor diuersa lumi
naria disposuit. de q̄bus in ꝑncipio libri ge
nesis scriptū est. Fecit dn̄s duo magna lu/
minaria. Luminare mai⁹ vt p̄esset diei. ꝛ lu
minare min⁹ vt p̄esset nocti. ꝛ stellas.

Habet igiꝉ ecclꝉia duo luminaria maḡ
solem ꝛ lunā. habet ꝛ stellas varias. In so
le papalis maiestas que p̄est diei id est spi/
ritualib⁹. in luna imꝑialis potestas que p̄/
est nocti id est tꝑalibus. ī stellis vero diuer
soꝝ statuū ecclꝉiasticoꝝ varietas que suis
subest maiorib⁹ ꝯgrue designanꝉ. sic pleni
us patebit ex hijs que inferi⁹ dicenda sunt.

O ꝙ̄ decora est ecclꝉia xp̄iana hoꝝ lumi/
nariū mira varietate variaqꝫ claritate. dicē
te ap̄lo Alia ē claritas solꝉ. alia lune. alia stel
larū. ꝛ stella a stella differt ī claritate. Ecce
ḡ ꝙ̄ bonū ꝛ ꝙ̄ iocundū est hoꝝ luminarium
variā claritatē videre. qd̄ tm̄ nobis nūc do
mino donāte ꝯcessuꝫ ē. cū solē ꝛ lunā vtrā/
qꝫ videlicet ꝑtātez sp̄ualez ꝛ tꝑalez sacerdo
talē ꝛ regalē. simlꝉqꝫ cū eis stellas varias id
est varios ecclesie status ad illuminādum
vniuersalē faciem terre. videam⁹ in h̄ sacro
ꝯcilio ꝯuenire. vt merito de eis dictum sit.
Erunt signa in sole luna ꝛ stellis. Ter/
tia questio fuit. Que sūt ista signa celestia.
que verba predicta nobis futura ꝓnūciāt
Pro qua pensandū nobis est ꝙ in celo spi/
ritualiter intellecto hoc est in hoc sacro ge
nerali concilio. quo vniuersalis represen/
tatur ecclesia. in sole luna ꝛ stellis apparere
incipiunt signa multa. signa magna. signa
noua. siḡ vtiqꝫ celestia sua multitudine stu/
penda. sua magnitudine miranda. sua no/
uitate iocunda. que plurimis retroactis tē
poribus fuerunt abscondita. fueruntqꝫ tri
stia signa illis ōmino contraria. Sed
qd̄ parabolice ꝛ obscure diximus. iam cla
re ꝛ lucide disseramus. Scimus nanqꝫ et
satis supraqꝫ satis per experientiam docti
sumus q̄liter ꝓch dolor ī sole luna ꝛ stellꝉ p̄
cesserūt siḡ tristicie ꝛ meroꝛꝭ siḡ discordie ꝛ
furoꝛꝭ siḡ mis̄ie ꝛ doloꝛꝭ siḡ videlicꝫ scisma
tice diuisiōis ꝛ ecclꝉiastice d̄formatiōis. ꝓpt

qđ impletū est illđ iohelis vaticiniū. Sol
ꝛ luna obtenebrati sunt. ꝛ stelle retraxerūt
splendorē suū. Jam vero ꝙ gaudētes refe
rimus videre speramꝰ signa iocunditatis
ꝛ leticie. signa charitatis ꝛ ꝯcordie. signa ꝓ
speritatis ꝛ ꝯplacētie. signa videlicet paci/
fice vnionis ꝛ reformatōis ecclesiastice.

Nec est ḡ mirabilis mutatio dextere ex
celsi quā in sole luna ꝛ stellis nūc inchoari
videmꝰ. dū hoc sacrū ꝯciliū ad hūc finem
ꝯgregatū aspicimꝰ vt sancta matᵉ eccl'ia iā/
dudū ꝑ scismaticā diuisionē miserabiliᵗ đ
formata. nūc ꝑ pacificā vnionē feliciter re
formeᵗ. Sane nec vera vnio sine reforma
tione. nec vera reformatio sine vnione esse
poterit. O ꝑclaruȝ ꝛ ꝓspeꝝ diē. ꝛ quē meri
to sanctū dixerim sub quo hoc fieri ꝯtige/
rit. O beatos oculos q̇ hoc videre merue/
rint. O felicē locū hanc videlicet ꝯstantiē/
sem ciuitatē. meqȝ pariᵗ cū ea iocūde exul/
tationis ꝑticipē. quā infra terminos ꝯmis/
se mihi legationis ad ꝑtes alamanie domi
nus ad hoc eligere dignatꝰ est.

Sed magis laudāda ꝛ venerāda ꝛ cū
letabūda grārum actōe dignis ꝑconijs ex
tollenda īmensa dei clemētia. q̄ tam ingens
largitatis bn̄ficiū eccl'ie sue ꝯtulit. vt terri/
bilia signa horrendi scismatis taȝ mirabili
mutatōe ꝯuerteret in tranq̇lla signa optate
vnionis ꝛ pacis de q̇bꝫ dictū est. Erūt siḡ
in sole luna ꝛc̄.

Ec igiᵗ hactenꝰ de tribꝫ ꝑmissis q̄
h stionibꝫ generaliᵗ dicta sint. ſȝ iaȝ
restat vt specialiᵗ ꝯsideremꝰ dicta
luminaria ꝛ in eis sigillatim notemꝰ signa.
ꝛ signemꝰ mysteria. Primo q̇deȝ in sole siḡ
ꝑsidentie pastoralis. Scđo in luna siḡ ꝓui
dentie ꝑpalis. Tertio in stellis siḡ assisten/
tie specialis ꝛ obediētie filialis. In pri/
mis ḡ cōsideremꝰ in sole. id ē in papali sub/
limitate siḡ ꝑsidētie pastoralis. de q̄ singu/
lariter petro ꝑ se ꝛ suis successoribꝫ a xp̄o di
ctum ē. pasce oues meas. Nō q̇dē specialiᵗ
has vel illas. sed generaliᵗ vniuersas.

Hec aūt papalis sublimitas ꝛ eiꝰ pasto/
ralis ꝑsidentia ac eminētia singularis soli
merito ꝯꝑatur ꝓpter tres excellētias quas
in eo specialiᵗ cognoscimꝰ. Habet em̄ sub
limitatē positionis. Habet nobilitatē cōdi
tionis. Habet vtilitatē oꝑationis. Sic pō
tifex summꝰ ꝛ pastor supm̄ꝰ instar solis. Ha
bet positionis sublimitatē si bene intraue/
rit. Habet ꝯditionis nobilitatē. si bn̄ vixe/
rit. Habet oꝑationis vtilitatē. si bene rexe
rit. Sȝ ecōtra quod absit. pastor ab hijs cō
ditionibꝫ solis degenerat. Si male intra/
uerit. ꝑ iniustā ꝛ reprobā ambitionem. Si
male vixerit ꝑ inhonestā ꝛ scandalosam cō
uersationē. Si male rexerit ꝑ torpidā ꝛ oci
osam remissionē. Uel ꝑ tyrannicā ꝛ onero
sam ac odiosam admīstratōȝ. Hec pro/
chdolor eēnt signa tristia. ꝛ nō illa iocūda
signa que diuina fauente clemētia nunc in
sole nostro videre speramꝰ. vt dē eo cū psal
mista dn̄o dicere valeamus. Tu fabricatꝰ
es auroram ꝛ solem. Fabricat em̄ deꝰ soleȝ
quando summꝰ pontifex per canonicā insti
tutionē dignus eligiᵗ. Et tunc ex dei ope/
re verus sol efficiᵗ. ꝛ recte super alios subli
matur. Sed nō est ille sol verus. sed falsuȝ
solis simulachrū. qui manibꝫ hominū id ē
humanis ꝛ dolosis adinuētōibꝫ fabricaᵗ. si
cut in psalmo scriptū est. Simulachra gē
tiū argentū ꝛ aurū. oꝑa manuū hominuȝ.
Jđ de talibꝫ idolis ꝑ ihieremiā diciᵗ. Cōte
ret dn̄s statuas domꝰ solis. O vtinā btā
trinitas sua oīpotenti ꝟtute ꝯterat statuas
domꝰ solis id est simulachra romane eccle
sie que est domꝰ summi pōtificis. vtinaȝ in
quā illa simulachra ꝯterat q̄ in ꝯtumeliam
indiuidue trinitatꝫ trinū sibi nomē papatꝰ
multiplicare conati sunt. cū tn̄ rē tres simlᵗ
habere neq̄ant. ſȝ vnꝰ solus veri solis ꝛ ve/
ri pape nomē ꝛ realē dignitatē obtinere de
beat. Un̄ in pluriū de hoc nomīe ꝯtenden
tium irrisionē alias me scripsisse recolo. ꝙ
sicut in diuinis veneranda est ꝛ adoranda
trinitas personarum sic in humanis verē
da ꝛ abbominanda trinitas paparuȝ. Cū
enim sol dicatur. quasi per excellentiam so
lus lucens non potest esse sol trinus. sed ne
cesse est vt solus sit ꝛ vnicꝰ. Unde licet nar
rent hystorie tres soles in celo aliquādo vi
sos fuisse sicut testaᵗ eusebius. tamen scđm
philosophos nūq̄ȝ plures fuerunt realiter
sed solum apparenter. Nam quedaȝ nubes
interposita apparere fecit plura solis simu
lachra eidē sīl'ia. Et illđ fuit signū ꝓnosticū
īundatōis future. Sic reuera a tꝑe p̄n̄tis
scismatꝫ q̄dā fuit nubes īgrātie ꝛ malicie q̄
ī romana curia plura sol'. id ē papal' digni
tatꝫ siml'achra fecit lippis ocul' apparere. qđ
mōstruosuȝ ꝓdigiū ꝑsagiū fuit īundatiōis
pluriū scandaloꝝ. de q̇bꝫ magꝫ flere libet q̄ȝ

aliquid dicere. Hoc aũt sacrũ ꝯciliũ ad
hunc finē specialiter institutũ est. vt fugatꝭ
huius erroris tenebris ꝯteranꝭ hmõi simu
lachra. ⁊ iuxta verbum xp̃i fiat vnũ ouile ⁊
vnus pastor. qui tanꝗ̄ verꝰ sol vnꝰ et solus
clarescat ⁊ suo lumine vniuersaꝫ illustrans
eccl'iam scismatis scandala sicut fenũ ante
ꝯspectũ solis incalescentis arescere faciat.
vt de eo dici possit illud ꝓpheticũ. Ortus ē
sol in ardore. ⁊ arefecit fenũ. Et hec de sole
⁊ prima nostri sermonis cõsideratione suf/
ficiant.

i Am ergo ꝯsideremꝰ in luna. id est
regali seu impiali maiestate signa
ꝓuidentie tpalis. de qua scriptum
est. Absqꝫ regali ꝓuidentia impossibile est
pacem rebus dari. Hec aũt regia maie
stas ⁊ eiꝰ tpalis ꝓuidentia lune merito ꝯpa
tur ꝓpter tres ꝯditiones q̃s in ea sensibiliꝭ
experimur. Est eñ luna scd̃m Isidorꝫ imi
tatrix solis. dñatrix maris. ⁊ ministra roris
In quibꝫ ꝺ̃signanꝭ tres excellẽtie q̃ debẽt
regali ꝓuidentie specialiꝭ cõuenire. In
imitatione solis. id est spũalis claritatꝭ ful/
gor clare prudẽtie. In dñatione maris. id
est tpalis mutabilitatꝭ vigor magne poten
tie. In ministratõe roris. id est visceral' pie
tatis. dulcor vere clemẽtie. Hec sunt signa
q̃ in luna nostra. id est in regali ꝓuidentia
nũc dño ꝓcedente videre speramꝰ. Ut per
eiꝰ prudentiã clarescat veritas in discernẽ
dis iudicijs. Ut p eiꝰ potentiã feruescat se/
ueritas in corrigendis vicijs. Ut p eiꝰ cle/
mentiã dulcescat serenitas in subleuandis
miserijs. Speramꝰ igiꝭ ꝙ p regis nostri
prudentiã clarescet veritas in iudicijs dis
cernẽdis. iuxta illꝺ̃ qꝺ̃ in ꝓuerbijs scribiꝭ.
Rex q̃ iudicat ĩ veritate thronꝰ eiꝰ in eternũ
firmabiꝭ. Speramꝰ insup ꝙ p eiꝰ poten
tiã feruescet seueritas in vicijs corrigẽdis.
⁊ sic de eo verificabiꝭ illud qꝺ̃ ibidẽ legitur
Rex q̃ sedet in solio iudicij sui. id est sua re/
gali potẽtia atqꝫ ꝓuidẽtia dissipat om̃e ma
lum. Et notãter dictũ est om̃e malũ. vt de
tur intelligi ꝙ regia seueritas nõ debꝫ vnũ
malũ dissipare ⁊ aliud dissimulare. sꝫ sine p
sonarꝫ acceptõe om̃e malũ punire. Et ĩ hac
punitione nõ bonũ nature. sꝫ malũ culpe ĩ
hoibꝫ psequi. Speramꝰ deniqꝫ ꝙ p eius
clementiaꝫ dulcescat serenitas in miserijs
subleuãdis. vt cũ sancto Job dicere vale/
at. Cũ sederẽ q̃i rex circũstante exercitu erã
tñ merentiũ cõsolator. Ad regis eñ nostri
clementiã ptinet vt seueritatẽ iusticie p sere
nitatẽ miscꝺ̃ie tpet. ⁊ sicut illã ꝯtra supbos
⁊ rebelles maxie ꝯtra hereticos ⁊ infideles
cõtra scismaticos. ⁊ eccl'ie aduersantes. sic
istã in humiles ⁊ subiectos exerceat. vt ei il
lud p̃coniũ ꝯueniat. qꝺ̃ in laudẽ optimi ꝓn
cipis ab egregio poeta dictũ ē. Parcere sub
iectis ⁊ debellare supbos. Hijs itaqꝫ vir
tutũ titul' insignitꝰ dignꝰ erit rex noster gla
diũ accipe nõ sua quidẽ sꝫ diuina auctori/
tate nec p quacunqꝫ causa sed p tuitione iu
sticie. ⁊ eccl'ie defensione vt mereaꝭ illꝺ̃ au
dire qꝺ̃ iude machabeo strennuissimo di/
uine legis zelatori dictũ est. Accipe gladiũ
sanctũ munꝰa deo quo deicies aduersarios
populi mei isrl'. id est populi xp̃iani.

Gaudeat igiꝭ eccl'ia ⁊ nos cum ea pariꝭ
ter exultemus. quia serenissimꝰ ac strennu/
issimꝰ romanorꝫ rex huic sacro generali cõ
cilio humiliter voluit interesse. nõ quidem
vt p̃sit. sed vt ꝓsit. nõ vt spiritualia ⁊ ecclesi
astica negocia hic tractanda regia auctori
tate diffiniat. sed vt ea que synodali deter/
minatione diffinita fuerint sua potestate ꝺ̃
fendat. Nõ deniqꝫ quasi sua intersit syno/
dalia decreta statuere aut statuta ꝯfirma/
re. sed ea potius reuerenter cõseruare ⁊ ad
eorꝫ obseruantiã superbã inobedientiũ cõ/
tumaciã suo tempali gladio coercere. vo/
lens in hoc exemplũ imitari religiosissimi
ꝓncipis ꝯstantini de quo legiꝭ in decreto.
⁊ plenius habeꝭ ĩ hystoria eccl'iastica libro
x. ⁊ in triptita libro. ij. O igiꝭ felicẽ. o nõ
bis optabilẽ diem ⁊ toti mũdo desiderabi/
lem quo in hac sacra synodo videmꝰ solem
⁊ lunã. id est spiritualẽ ⁊ tpalem potestatem
sibi inuicẽ assistere ⁊ sese forti ac stabili mu
nire p̃sidio. vt de eis dici possit illud ꝓpheti
cũ. Sol ⁊ luna steterũt in habitaculo suo.
Et hec de luna ⁊ de secũda nostri sermõis
ꝯsideratõe sufficiãt.

s Ed iam vltimo consideremus in
stellis. id est in multiplici ecclesia/
sticorum statuum varietate. si/
gna specialis assistentie. ⁊ obedientie filial'.
De qua mistice ⁊ figuratiue p̃t accipi illꝺ̃
baruch ꝓphete verbũ. Stelle dederũt lucẽ
ĩ custodijs suis. vocate sũt ⁊ dixerꝭ assumꝰ
vbi circa huiꝰ sacri ꝯsilij ꝯgregatõꝫ tria no
tare ꝺ̃bemꝰ. Pꝛio ĩ psonis ꝯgregatꝭ ꝯditõis
nobilitatẽ. qꝛ stelle dederũt lucẽ. Scd̃o ĩ p

ſona ꝯgregāte auctoritatē ꝑlationis quia
vocate ſunt. Tertio in ipa ꝯgregatiōe ſub
iectionis humilitatē. qꝛ dixerunt aſſumꝰ.
Conſideremꝰ itaq; ꝑmo in ꝑſonis ꝯgre
gatis ꝯditionis nobilitatē qꝛ ſtelle. Licet
enī nulle ꝑſone catholice. etiā ſi ſint ſciſma
tice ab hac ꝯgregatione ſint excluſe nō tamē
ſpecialiť ſunt vocate infime aut ignorātes
ꝑſone. ſʒ ille ꝑcipue que in triplicis ꝯditio
nis nobilitate ſtellis celi ſunt merito ꝯpa/
rande. videlicet. In ſublimitate excellētis
eminētie. In claritate refulgētis ſapiētie.
In poteſtate ꝑcellētis influētie. Stel/
le igiť nō qualeſcūq; aut quātūcunq; par/
ue vel parū luminoſe. ſʒ tales q̄ per habun
dantē virtutis redundātiā dederūt lucem
in cuſtodijs ſuis. id eſt in varijs eccľie xpia
ne locis eis ad cuſtodiā deputatis. ⁊ in ad/
miniſtratōeʒ ꝯmiſſis. de qbꝫ dici pōt illud
Eccleſiaſtici. Species celi. id eſt decor ec
cleſie vel huiꝰ celeſtis ꝯſilij gľia ſtellaꝝ mū
dum illuminās Cōſideremꝰ deinde in
ꝑſona ꝯgregante ꝑlatōis auctoritatē. quia
vocate ſunt. Nō enī ꝓpria temeritate ꝯuene
runt. ſʒ apoſtolica auctoritate vocate ſunt
ab illo videlicet q̄ ꝑlatōis ac ptātis plenitu
dinē habere dinoſciť. id eſt a ſummo pōti/
fice q̄ ſolus poteſt generale ꝯciliū ꝯuocare
ſicut ꝑ cōia iura poſitiua ꝓbať. Qđ vtiq;
regulariť verū eſt. ſʒ iure diuino ⁊ natura/
li patēter oñditur ꝙ hec regula in certiſ ca/
ſibꝫ exceptionē habet. ⁊ ſpecialiť in caſu pi/
ſani ꝯſilij. ſicut alias declaraui Vñ qui op
poſitū tenent. lr̄ali ſenſui iuris poſitiui iu/
dayco more nimis tenaciť adherēt. ꝯtra q̄s
ait apľus. Littera occidit. ſpūs. id eſt ſpūa
lis ſenſus viuificat. Cōſideremꝰ deniq;
in hac ſacra ꝯgregatōe ſubiectiōis humili
tatē. qꝛ ſtelle dixerunt aſſumꝰ. id eſt ad ſpe/
cialē aſſiſtentiā ⁊ obedientiā filialē nos hu
militer ꝑſentamꝰ. vt ſummo pōtifici meri/
to poſſit hec ꝯgregatio. illud ꝓphete verbū
dicere. Ecce aſſum qꝛ vocaſti me. Et h̄ de
ſtellis. ⁊ tertia noſtri ſermonis ꝯſideratiōe
ſufficiant.

ſ Ed vos o ſtelle clariſſime. nō ime
rito q̄rere poteſtis. q̄re vocate eſtiſ
ad quid cū ſole ⁊ luna ꝯueniſtis. ꝓ
pter q̄d cū eis ſynodaliter hic ꝯgregari de
buiſtis. Ad hanc queſtionē rn̄deo. ꝙ i
hac ſacra ſynodo ſol luna ⁊ ſtelle ꝓpter tria
ſpecialiť ꝯgregať. Primo ad p̄terita corri
genda: ſecūdo ad p̄ſentia ordināda. tertio
ad futura ꝓuidēda. Primo ad correctionē
⁊ reformationē eccľiaſtice deformitatis. q̄
ad p̄terita. Secūdo ad ordinationē ⁊ inte
grationeʒ pacifice vnionis. quo ad p̄ñtia.
Tertio ad ꝓuiſionē ⁊ euitatōʒ malefice p̄/
uitatis. quo ad futura. Hijs enī tribꝫ tē
poribꝫ ſcđʒ ſenecā. tria prudētie officia cor
rn̄dent q̄ ſi nūc debite ipleanť. vtiq; iuxta
verba ꝓpoſita erunt ſigna in ſole luna ⁊ ſtel
lis. id eſt in omībꝫ ſtatibꝫ eccľiaſticis. taʒ in
capite q̄ʒ in mēbris. Signa inquā iocun/
ditatis ⁊ exultationis q̄ in hac ſynodali cō
gregatōe fieri p̄ſtolamur. Et hec ſub tripli
ci ꝯcluſione ꝓſequemur. Prima ergo cō
cluſio eſt ꝙ hec ſancta ſynodꝰ cōgregať ad
correctionē ⁊ reformationē eccľiaſtice de/
formitatis. vt merito nobis dici poſſit illđ
Ezechieľ. Pro eo ꝙ verſi eſtis in ſcoriam
ꝯgregabo vos ⁊ ꝯflabo. ⁊ ſuccendam vos
igne furoris mei. id eſt zelo feruoris diuini
O vtinā h̄ igne. hoc zelo. h̄ diuino feruore
ita nos ꝯflare ⁊ ſuccendere digneť ſpūſſan
ctus. ꝙ ſua gr̄a mediāte eccľiam q̄ a purita
te ſui ꝑmitiui decoris verſa eſt in ſcoriam
multiplicis deformitatis purgare ⁊ refor/
mare valeamus. Heu heu q̄ʒ neceſſaria ſit
⁊ iā dudū fuerit iſta eccľie reformatio. ma/
gna eius deformatio īſinuat. de q̄ Bernar
dus ſermone. xxxiij. ſuꝑ cantica lamētabili
ter ꝯquerendo dicebat. Serpit hodie pu/
trida tabes ꝑ omē corpus eccľie. ⁊ quo lati
us eo deſperatius. eoq; ꝑiculoſius. quo in
terius. Et multis interpoſitis ſubdit. Olī
de eccľia p̄dictū eſt. ⁊ nūc tp̄us impletiōis
aduenit. ecce in pace amaritudo mea ama
riſſima. Amara ꝑus in nece martyꝝ. ama/
rior poſt in cōflictu hereticoꝝ. amariſſima
nūc in moribꝫ domeſticoꝝ. Nō fugare. nō
fugere eos pōt. Inteſtina ergo ⁊ vix ſana/
bilis eſt plaga eccľie. ⁊ iō in pace amaritu/
do eius amariſſima. Sʒ in q̄ pace. Et pax
eſt. ⁊ nō eſt pax. Pax a paganis. pax ab here
ticis. ſʒ nō ꝑfecto pax a filijs Vñ vox eiꝰ eſt
plangentis in tp̄e iſto. Filios enutriui ⁊ ex
altaui. ipi aūt ſpreuerūt me. Spreuerūt et
maculauerūt me a turpi vita. a turpi que/
ſtu. a turpi cōmercio. a negocio deniq; per
ambulante in tenebris. Heu heu ⁊ iterum
heu. ſi hec dicebat ille tp̄e ſuo. quid iam di/
cere poſſumꝰ tp̄e nr̄o. cū illi mali mores ex
tūc ſꝑ creuerit ⁊ ꝓceſſerint ad peiores Hic

Sermo secundus

presentem ecclesie persecutionē. hinc hor/
rendā monstruosi huius scismatis diuisio
nem. hinc subtractionē obediētie ab eccle/
sia romana. aliaqꝫ scandala plura secutura
ex tunc quidē oculo spiritualis intelligen/
tie ꝓuiderunt. sicut patet ex scriptis venera
bilis abbatis ioachim. ⁊ sancte hyldegar/
dis. quorū nō est auctoritas contēpnēda.
Si ergo cōtra hec mala hec sacra syno/
dus nō ꝓuiderit remedia ꝯgrua audacter
affirmo. ꝙ post tam horrendas chorusca/
tiones q̄s videm⁹ horribiliora sequent̄ to/
nitrua Utinā igit̄. vtinā horū maloꝝ refor
matio fiat. Utinā ad expurgandaꝫ ecclesie
scoriam accendat̄ in nobis ignis boni fu/
roris. id est zelus diuini feruoris. vt imple
atur qđ prememorat⁹ ezechiel ꝓpheta sub/
iunxit. Et cōflabimini sicut ꝯflatur argen/
tum in medio fornacis. id est sicut purgat̄
argentū in fornace. nō solū exterius. sed in
terius. ita purget̄ ecclesia nō solū exterius
in supꝼicie. sed interius ⁊ in om̄i parte. vt n̄
sit ficta vel simulatoria sed perfecta ⁊ vera
purgatio. Hoc aūt fieri nō poterit nisi xp̄s
afflatu suo nos inflammet in fornace cha/
ritatis. ⁊ ardere faciat igne suo. videlicꝫ ze
lo ardentis feruoris. viciorū scoriā expur/
gantis. de quo ip̄e ait. Ignem veni mitte/
re in terram ⁊ quid volo nisi vt ardeat. Et
hec de p̄ma ꝯclusione. Secunda con
clusio est. ꝙ hec sancta synodus congrega
tur ad reordinationeꝫ ⁊ reintegrationē pa
cifice vnitatis. vt de nobis verificetur qđ ī
euangelio legitur. Erant discipuli pariter
congregati quando venit ⁊ stetit Jhesus ī
medio eoꝝ. ⁊ quando ait eis. pax vobis. O
vtinā in medio huius synodalis congrega
tionis ita venire ⁊ pseuueranter stare digne
tur saluator ihūs. vt sua p̄sentia nobis ec/
clesiasticā afferat pacem. ⁊ pacificā vnitatē
Utinā ad hanc reordinandā ⁊ reintegran
dam sic nobis secum cooperari cōcedat vt
nostri laboris fructuꝫ vniuersitas xp̄iana
sentiat. Hoc itaqꝫ labore nullus esse potest
fructuosior. hoc fructu nullus sentiri pōt
suauior. Nec hijs pacꝭ laudib⁹ diuti⁹ opor
tet insistere cum talib⁹ scripture plene sint
nobis nō ignota. Sed in tanti boni ꝓsecu
tione nostrā docet negligentiā arguere. no
stram pigritiam excitare Nimis em̄ hoc in
negocio tepnim⁹. nimis hucusqꝫ quieui/
mus. nimis obdormiuimus. exurgendum
tandem est. ⁊ data nunc oportunitate ⁊ oc
casione celitus exhibita. ad hoc tam ardu/
um ⁊ ecclesie dei tam necessarium virtutis
opus efficaciter assurgenduꝫ. Et quia vbi
intenderis ingenium valet. vt ait comicus
ideo om̄es hic ingenij vires impendamus
totis conatib⁹ incumbam⁹. rumpam⁹ mo/
ras. tollamus dilationes ⁊ pacem hanc tā
vtilem modis om̄ib⁹ ⁊ vijs rōnalibus fine
debito terminemus. Ad hunc vero fi
nem obtinendū hanc conclusionē audact̄
affirmo ꝙ in hoc ꝯcilio nulla via possibilis
erit repellenda seu penitus reprobāda. ni/
si que ꝓbabitur esse iuri naturali seu diui/
no contraria. naꝫ ad illud ius necessario re
currendum est. vbi iura nō ꝓuiderunt hu/
mana Et hec de sc̄da conclusione sufficiāt
Tertia conclusio est ꝙ hec sancta syno
dus ꝯgregatur ad ꝓuisionē ⁊ euitationem
future malefice prauitatis vt ꝯuenient̄ hic
aptari videātur verba que moyses in deu
tronomio loquit̄. Congregate ad me om/
nes maiores natu per tribus vestras atqꝫ
doctores. ⁊ inuocabo contra eos celum ⁊
terram. noui enim ꝙ post mortem meam
iniqua agetis ⁊ occurrēt vobis mala in ex
tremo tempꝫ Quo moysi exēplo docemur
ꝙ ad hoc synodaliter ꝯgregamur. vt nō so
luꝫ preterita mala corrigere. aut p̄sentia re
ordinare debeamus. sed etiam vt cōtra fu
tura ꝓuidere ⁊ ea quantū in nobis est ī no/
stris posteris euitare curemus. O vti
nam maiores natu. vtinā ecclesie pastores
⁊ doctores hic congregati ⁊ hoc exēplo am
moniti diligenter attendant hominū pro/
nitatem ad malicie prauitatē. Utinā vigi/
lanter sic futura mala ꝓuideant. vt contra
ea vtiliter ꝓuideant. Utinā in p̄senti talem
adhibeant ꝓuisionē que in futuro debitaꝫ
habeat executionē quia parū est iura con/
dere nisi sint qui ea possint ⁊ velint conser
uare. Hic vero vnū quod ad p̄sens ꝓ
positū maxime pertinet. singulariter am/
moneo. hoc est vt in sacra synodo talis pro
uisio fiat. ꝙ per eaꝫ hoc horrendum scisma
cito finem capiat ipsoqꝫ finito in posteruꝫ
ex causis similib⁹. simile fieri nō contingat
Unde cū nūqꝫ simile fuisse legatur diligē/
ter considerande sunt p̄ncipales radices ⁊
radicales eius cause seu occasiones ⁊ ꝯtra
eas ne in futurum similes orirentur per sy
nodalia decreta essent conuenientia reme

dia prouidenda. exemplo sanctorum patꝝ quorum sequi debemus vestigia. qui in cō cilijs generalibus contra precedentia scismata futura remedia leguntur statuisse. đ qua materia plenius alibi tetigi. sꝫ hic trāseo breuitatis gratia. Et hec de tertia cōclusione sufficiant.

ſ

Ic ergo sub conclusione triplici breuiter ⁊ summatim ea tetigim⁹. propter que hic synodaliter congregamur. sed circa illa quantum auctoritatis habeat hec sacra synodus. non videtur vtile omino sub silentio preterire. Sciendum est igitur ꝙ in celo cum sole ⁊ luna sunt ⁊ alie stelle. non solum vt eis assistant sed etiam vt cum eis influant. Non enīꝫ tā tummodo soli ⁊ lune. sed ceteris stellis. immo generaliter omnibus lationibus superioribus subiectus est hic mundus inferior. sicut Aristotiles ait. vt tota virtus eius gubernetur inde. Sic in celo spirituali. in hac videlicet generali synodo. que tāta stellarum varietate. variaqꝫ venustate choruscat. Cum sole ⁊ luna congregate sunt stelle huiusmodi. non solum vt soli ⁊ lune. id ē summo pontifici assistendo eidem se obedientes exhibeant. sed etiam vt cū eo sua virtute multiplici influendo circa ea que hic agēda sunt speciali auctoritate concurrāt. Ad hec autem tripliciter concurrere dinoscuntur. Primo ad dubia consulendum. Secundo ad consulta decernendum. Tertio ad decreta exequendum. Hec autem non solum humano sed etiam diuino iure probantur. Nam in antiquis concilijs ⁊ maxīe approbatis huiuscemodi verba leguntur. placuit sancto concilio. vel cō cilium diffiniuit. vel statuit sanctum concilium. Papa etiam quandoqꝫ dicit auctoritate concilij ⁊ consensu diffinitum est.

Hec autem aliaqꝫ multa similia a diuino iure ortū habent. Nam in primo concilio iherosolimis celebrato de quo in actibus apostolorum legitur Jacobus presente Petro protulit sententiam. vbi non ait. placuit petro. sed placuit nobis collectis ī vnum. Et sequitur. Uisum est spiritui sancto. ⁊ nobis. Ex quibus patet ꝙ auctoritas decernendi ⁊ diffiniendi non est attribuenda soli pontifici. sed toti concilio generali. Unde manifeste reprobatur error quorundam perniciosissimus ⁊ toti ecclesie periculosissimus qui adulādo potestati papali. ita detrahunt auctoritati sacri cō cilij vt dicere presumant ꝙ papa non habꝫ necessario sequi deliberationem concilij. immo standum est sententie pape. si ecclesie vel concilio generali contradicat. falsuꝫ colorem sui erroris assumentes ex capitulo significasti. de electione ⁊ quibusdam alijs iuribus positiuis. vtiqꝫ male intellectꝭ ⁊ peius contra ius naturale ⁊ diuinum in ecclesie preiudicium introductis. sicut hec omnia plen⁹ alibi declaraui. Sed de hijs prolixius discutere temporis angustia non permittit. nec hic intendendum disputationi. sed magis orationi instandum est. Oremus igitur ⁊ a domino humiliter postulemus. vt ī hac sacra synodo. sol luna ⁊ stelle concorditer influant. ⁊ nobis cunctisqꝫ fidelibus in eis signa leticie ⁊ iocunditatis appareant. nec solum signa. sed signoruꝫ salutares effectus. sueqꝫ multiplicis influentie virtutes iugiter impendant. Quod ipse prestare dignetur. qui supra solem lunam ⁊ stellas in celis regnat benedictus per omnia secula seculorum Amen.

Explicit sermo de aduentu Christi. factus a domino Petro de aillyaco episcopo cameracensi ac Cardinali. in concilio generali constantie congregato. Anno domini. Millesimoquadringentesimodecimoseptimo.

Sequitur sermo eiusdem de quadru/
plici aduentu dñi. ꝛ specialiter de aduentu
ad iudicium.

Citote quoniã

ppe est regnũ dei. Luce. xxj. ꝛ in
euangelio hodierno. Sicut
ex sacroꝝ eloquiorũ ꝛ sanctoꝝ
patrũ traditione docemur. quatuor xp̃i ad
uentus distinguere possum⁹. quos in hijs
quatuor dñicis natale dñi p̃cedentib⁹ san/
cta mater ecclesia rep̃sentat debitis obseq̃/
is ꝛ deuotꝫ solẽpnijs venerat̃. Prim⁹ in car
nis domiciliũ. Secũdus in mentis diuer
soriũ Tertius ad mortale suppliciũ. Quar
tus ad finale iudiciũ. Primus fuit ꝑ speci
alem assistentiã. Secund⁹ fit ꝑ spiritualez
influentiã. Tertius factus est ꝑ corporalẽ
patientiã. Quartus fiet ꝑ virtualẽ p̃sidenti
am. De hijs ergo breuiter pauca dica/
mus. vt sic tandẽ ad pleni⁹ loquendũ de il/
lo finali aduentu. de quo intelligit̃ verbuz
ꝓpositũ accedam⁹. Uenit itaqꝫ xp̃us in car
nis domiciliũ ꝑ specialẽ assistentiã. qñ scꝫ
verbũ caro factũ. in nobis corꝑalit̃ habita
re voluit. de quo ip̃e ait. Exiui a patre ꝛ ve
ni in mundũ. Jo. xvj. O exitus mirabilis.
o aduentus desiderabilis. Exiuit a patre
sꝑ cũ patre manẽs ꝛ venit in mundũ. nũq̃ꝫ
celũ linquẽs. vñ ꝛ in celo ei⁹ p̃sentia ab an/
gelis colebat̃. cuius aduẽt⁹ in mũdo ab ho
minib⁹ desiderabat̃. Nũc sane aduentum
sancti patres flagrãti desiderio postulabãt
hinc est vox illa exhortatõis Excita dñe po
tentiã tuã ꝛ veni. Et iteꝝ. Dñe iclina celos
tuos ꝛ descẽde. Hinc est ꝛ illa vox lamẽtati
onis. Utinã disrũperes celos ꝛ descende/
res. Et rursus. Rorate celi desuꝑ ꝛ nubes
pluant iustum. Jsa. lxiiij. ꝛ. xlv. capl'is.

Sed nec solũ pia sanctoꝝ patrũ deuo/
tio hũc p̃stolabat̃ aduentũ. quinimo inue/
terata gentilitas que a patre luminũ deui/
arat. Jn ip̃is etiã tenebris caligabat inter/
dum ꝛ ipsum licet vmbratice sompniabat.
Hermes em̃ qui mercuri⁹ dicit̃ librũ com
posuit cui ꝑfectũ verbũ nomẽ iposuit. vbi
de v̾bo eterno id est dei filio multa scripsit.
Sibilla q̃qꝫ multa vaticinauit de xp̃o q̃
magn⁹ doctor Augustin⁹ minĩe respuit Al
bumazar etiã doctrinã veteꝝ caldeoꝝ secu
tus. viij. maioris introductorij differẽtia p̃
ma de quadã virgine loquit̃. ꝛ de illo pue/
ro eius quez gẽtes plurime ih̃m vocant.
Sed ꝛ ante hui⁹ pueri id ẽ xp̃i aduentuz. ꝑ
sex annos ꝛ paucos dies ꝛ horas facta est
cõiunctio maxima saturni ꝛ iouis circa p̃n
cipiũ arietis. cui p̃fuit mercurius dñs vir/
ginis Per que om̃ia significabant̃ ꝑspicue
pueꝝ de virgine nascituꝝ. q̃ foret maxim⁹
ꝓphetaꝝ de qua ꝯiunctiõe narrat̃ libro ter/
tio. q̃ de vetula inscribit̃ ꝛ ab ouidio fingit̃
esse script⁹. Plura insuꝑ hm̃oi de xp̃o gen/
tiliũ testimonia recitarẽ. nisi in ꝯgnoscẽdo
lumine cecoꝝ viderer suffragia mẽdicare.
Et hec de p̃mo aduentu sufficiãt. Sequit̃
de secũdo. Uenit igit̃ xp̃s in mentis diuer
soriũ ꝑ spiritualẽ influentiã. Et h̃ de aduẽ/
tu ip̃emet xp̃s loquebat̃ cũ dixit. Qui dili/
git me sermonẽ meũ seruabit ꝛ pater meus
diliget eũ. ꝛ ad eũ veniem⁹ ꝛ mansionẽ apd̃
eũ faciem⁹. Jo. xiiij. Xp̃s itaqꝫ in mansionẽ
humane mẽtis nõ venit sol⁹. sꝫ cũ eo veni/
unt pater ꝛ sp̃ũssanctus. Uenit em̃ pat̃ cõ/
fortando ꝑ potẽtiã. Uenit fili⁹ illuminãdo
per sapiẽtiã. Uenit sp̃ũssanct⁹ inflãmando
ꝑ gratiã. Nũc aũt sp̃ũalez dei aduentũ nõ
solũ xp̃ianoꝝ fides. sꝫ etiã infideliũ quorũ/
dam pia deuotio credidit. Uñ seneca in q̃/
dam ep̃l'a ad luciliũ ita scribit Miraris in
quit hoĩes ad deos ire. de⁹ ad hoĩes venit. ĩ
mo quod est ꝓpius in homĩes venit. Nul/
la sine deo mens bona est. Semina in no/
bis diuina dispersa sunt. que si bon⁹ cultor
excipit. similia origini nõ pereũt. sꝫ ꝛ paria
hijs ex q̃b⁹ orta sint surgũt. Hec ille. O fi/
delem infidelis homĩs sententiã. O felicez
licet infidelẽ animã que tanti hospitis spi/
ritualẽ aduentũ meruit cognoscere. ip̃mqꝫ
desiderãti aĩo p̃sentire. ac iõ infelices ꝛ ꝑ/
ditissime sunt fideliũ illoꝝ mentes. q̃ huic
aduẽtui repugnãtes xp̃o ad ostiũ pulsanti
se ꝑ peccatũ obiciũt ꝑtinaces. Nõ sic vere
fidelis aĩa. sꝫ cũ sponsa in canticis adue/
nienti sponso. reuerenter assurgit dicens.
Surrexi vt aperirẽ dilecto meo. Et rur/
sus Pessulũ hostij mei aperui dilecto meo
Cañ. v. Et hec de scd̃o aduẽtu sufficiant.
Sequit̃ de tertio. Uenit siquidẽ xp̃us
ad mortale suppliciũ ꝑ corꝑalẽ patientiam
ꝛ sic venit ip̃e ad crucis tolerantiã. nosqꝫ ꝑ
eandẽ viã post eũ ire docuit dicẽs. Si q̃s
vult venire post me abneget semetip̃z ꝛ tol
lat crucẽ suã Matth. xvj. De h̃ aũt aduen
tu xp̃i ad mortale crucis tormentũ magn⁹

catholicoꝝ phs origenes sup cātica cant.
sic ait. Xp̄s inqt ꝑ quosdā salt⁹ venit in mū
dum de celo quippe saltuz fecit in virginis
vteꝝ. de vtero in p̄sepiū. de p̄sepio in crucē
de cruce in sepulchrū. iteꝝ de sepulchro in
celū. Sibilla etiā gentiliū famosissima ꝓ/
phetissa cui⁹ fama nec philosophos latuit
nec poetas. ⁊ cui⁹ nomē apud poetaꝝ p̄nci
pem virgiliū. vj. eneydos celebre fuit in q̄/
dam libro suo post m̄lta q̄ de xp̄o dicit. De
hoc eius aduentu sic loquit᷑. In man⁹ inqt
impioꝝ veniet ⁊ ꝯueniēt sacerdotes hebre
orū in ihum. qꝛ multa signa faciet ⁊ cōpre/
hendēt eū. Dabunt aūt deo alapas infect̄
manib⁹ ⁊ ipuro ore in ip̄m spuent. Et post
pauca subdit. Suspendēt eū in ligno ⁊ oc
cident. Sed ⁊ alia multa ponit q̄ lactanti⁹
operi suo inseruit. vt narrat August. xviij.
de ciui. dei. q̄ nō tā ꝓphetiā q̄ȝ euāgelicā ꝯti
nere vident᷑ hystoriā. Et hec de tertio aduē
tu. Sequit᷑ de quarto. Ueniet nanqȝ
xp̄s ad finale iudiciū ꝑ virtualē p̄sidentiā
⁊ hic est terribilis ille aduent⁹. de quo dice/
bat xp̄s in euāgelio hodierno. Tunc vide/
bunt filiū homis venientē in nube cū pote
state magna ⁊ maiestate. Luce. xxj. Tūc ei
veniet cū ptāte. q̄ p̄us venerat cū infirmita
te. Tūc veniet cū maiestate q̄ p̄us venerat
cū humilitate. Tūc veniet iudicatur⁹ q̄ pri
us venerat iudicand⁹. Et sic ait beat⁹ Au/
gustin⁹ sermone. lxiij. de verbis dn̄i. For/
ma illa iudicabit q̄ iudicata est. sedebit iu/
dex q̄ sedit sub iudice. dāpnabit veros reos
q̄ fact⁹ est falsus re⁹. Ueniet itaqȝ xp̄s. sed ꝑ
quā viā ventur⁹ sit audiam⁹. Tunc sane ad
iudicandū veniet ꝑ viā veritatis ⁊ iusticie
q̄ p̄us ad redimendū venerat ꝑ viā pietat̄
⁊ mis̄cdie. Sic em̄ implebit᷑ illa ꝓphete sen
tentia. Uniuerse vie dn̄i mis̄cdia ⁊ veritas
p̄s. Hunc vero aduentū xp̄i ⁊ signa vēturi
iudicij nō solū euāgelica aut alia diuia scri
ptura docuit. sȝ etiaȝ p̄memorata sibilla q̄/
busdā versib⁹ de greco in latinū versis ita
cecinit Iudicij signū tell⁹ sudore madescet
E celo rex adueniet ꝑ secula futur⁹. Scili
cet in carne p̄sens vt iudicet orbē. Et de h̄
alia multa subdit vt recitat August. xviij.
de ciui. dei. c. xxiij. q̄ hic eēnt etiā merito re/
citanda. nisi ad alia festinaret intentio. ⁊ h̄
de quarto. Hanc igit᷑ quadrimēbrē dis
tinctionē iō vestris reuerentijs ꝓponere di
gnum duxi. quia de illo aduentu finali de

quo vltimo dictū est. sancta mater ecclesia
in hac dn̄ica specialit᷑ memoriam agit. put
euāgelij hodierni series manifestat. in quo
xp̄us illi⁹ aduent⁹ signa p̄dixit. ⁊ ip̄ius ꝓpin/
quitatē nobis certitudinalit᷑ reuelauit di/
cens. verbū indubie fidei. Scitote qm̄ ꝓpe
est regnū dei. qd̄ fuit a p̄ncipio vestre ꝓposi
tū charitati Pro cui⁹ verbi intelligētia
pleniori. sciendū nobis est fratres charissi
mi. q̄ regnū dei quadruplicit᷑ dicit᷑. Quan
doqȝ eccl'ia generalis. de quo regno scribi
tur. Exibunt angeli ⁊ colligēt de regno ei⁹
om̄ia scandala Matth. xiij. Quādoqȝ iu/
sticia sp̄ualis. ad qd̄ ꝑtinet illa sentētia. Re
gnū dei intra vos est.. Luce. xvij.. Quādo
qȝ scriptura doctrinalis. nā de doctrina sa
cre scripture dicebat xp̄s iudeis Auferet᷑ a
vobis regnū dei. Matt. xxj. Quādoqȝ glo
ria sup̄nalis. vnde scriptū est. Penitentiaȝ
agite. appropinquabit regnū celoꝝ Matt.
iij. Hoc aūt regnū celestis patrie qd̄ ap/
propinquare dicit᷑. tūc post corpoꝝ resurre
ctionē ꝯplebit᷑. quādo xp̄s in finali iudicio
electis suis dictur⁹ est Uenite benedicti pa
tris mei ꝑcipite regnū qd̄ vobis paratum
est ab origine mūdi Matth. xxv. Omissis
igitur trib⁹ p̄mis acceptōib⁹ regni dei. q̄ ali
is aduentib⁹ xp̄i possent nō incōuenienter
aptari. hāc vltimā acceptionē q̄ vltimo ad
uentui ⁊ finali iudicio correspondet. iō sin
gulariter ꝓseq̄mur. qꝛ ad eā solū ꝑtinere di
noscit᷑ p̄missa sentētia euāgelij. Scitote q̄/
niā ꝓpe ⁊c. que fuerūt verba. In quib⁹
quidē verbis circa aduētū xp̄i ad finale iu/
diciū. tria possunt ꝯsideratione digna no/
tari. Primo secura dei reuelatio. qꝛ dicit.
Scitote. Secūdo futura mūdi ꝯsumma/
tio. quia ꝓpe est. Tertio mansura xp̄i dn̄atio
qꝛ regnū dei. Primū ꝓbat eloquij stabili/
tas. quia dicit. scitote. Secundū ꝓbat iu/
dicij vicinitas. qꝛ ꝓpe est. Tertiū ꝓbat fastī
gij sublimitas. qꝛ regnū dei. Sȝ spre/
ta vocū ꝯcordantia dimissaqȝ verboꝝ cu/
riositate. vt ad realitatē materie transeam⁹
intendo circa iudiciū futuꝝ iuxta hec q̄ di
cta sunt tres articulos declarare. Primus
erit de iudicandoꝝ docilitate. qꝛ xp̄s eos ī
struit quādo dicit. scitote Secund⁹ erit de
iudicij ꝓpinquitate. quā ꝑ signa edocuit. iō
subdit ꝓpe est. Tertius erit de iudicātis au
ctoritate. quā ip̄e nobis innuit ꝑ regnū dei
Audiam⁹ igit᷑ summi doctoris secuꝝ eloq̄

um.quia dicit ſcitote. Timeamus etiaꝫ ſū
mi terroris futurum iudicium.quia prope
eſt. Appetamus inſuper ſūmi rectoris mā/
ſurum faſtigium.quia regnum dei.
Ad hoc ergo fratres chariſſimi ad hec
cordium veſtrorū aures erigite. ⁊ attendi/
te doctrinā xpi.ac iuxta ſententiā verbi ꝓpo
ſiti.ſcitote qm̄ ꝓpe eſt regnū dei. Audia
mus itaqꝫ audiamus ſūmi doctoris ſecuꝝ
eloquium. ⁊ ideo in hoc primo articulo vi
deamus de iudicandoꝝ docilitate.q̄ xp̄us
eos inſtruit quādo dicit ſcitote. In hoc ei
notaꝛ ſecura di reuelatio.quā ꝓbat eloquij
ſtabilitas.xp̄s nanqꝫ veritatis doctor p̄ci/
puus cuiuſ eloquiū ſtabiliter ꝑmanet.ip̄o
dicente.celum ⁊ terra tranſibunt verba au
tem mea non tranſibunt Marci.xiij. ⁊ te/
ſte ꝓpheta qui ait. In eternum dn̄e ꝑmanet
verbum tuū. vt nos qui iudicandi ſumus
de ſecuritate ſui aduentus dociles efficerꝫ
⁊ ſalubriter informaret de futuris euenti/
bus in temporib⁹ nouiſſimis certam nobiſ
ſcientiam reuelauit quando dicit ſcitote.
Ubi nō immerito difficilis ac vtilis ori
tur queſtio. vtruꝫ ſcꝫ tp̄s vltimi aduentus
xp̄i poſſit a nobis determinate p̄ſciri. Ad
cuius queſtionis partē affirmatiuā primo
arguā ratione quadruplici. Prima fun
dabitur in duorū aduentuū ſcꝫ p̄mi ⁊ vlti
mi ꝯparatōe. Secunda fundabiꝛ in duo
rum ꝯtrarioꝝ.id eſt xp̄i ⁊ antixp̄i ꝯſiderati
one. Tertia fundabiꝛ in ſacroꝝ eloquio
rum veridica aſſertione. Quarta funda
bitur in ſanctoꝝ doctoꝝ catholica traditi/
one. Prima ergo ratio que fundaꝛ in
duoꝝ aduentuū ſcꝫ p̄mi ⁊ vltimi comꝑati
one talis eſt. Quia ſicut ſancti patres ex
pectabant p̄mū aduentū.ita ⁊ nos expecta
mus vltimū. Sꝫ ſancti patres ſciuerūt tē
pus p̄mi aduent⁹. ſicut patet ꝑ numerū eb
domadaꝝ que deſcribunꝛ daniel.ix. Ideo
rep̄hendunꝛ iudei qꝛ nō cognouerūt tp̄us
p̄mi aduent⁹ xp̄i. vn̄ diciꝛ eis.ipocrite faciē
celi ⁊ terre noſtis ꝓbare.h aūt tp̄s quō non
ꝓbatis Luce.xij. Ergo videꝛ ꝙ nobis non
debeat eē ignotū. ſꝫ determinate p̄cognitū
tp̄s vltimi aduent⁹ quo xp̄s ad iudiciuꝫ eſt
venturus. Nec videꝛ valere rn̄ſio quaꝫ
dat ſanct⁹ thomas.xlvij.d. q̄rti ſētētiaꝝ. q.
j.arti.iij.vbi dicit ꝙ in p̄mo aduentu chri/
ſtus venit occultus.iuxta illud Iſaie.xlv.
vere tu es de⁹ abſcondit⁹. Jō vt a fidelibuſ
cognoſci poſſet oportuit predetermīari tē
pus ſui aduent⁹. Sed in vltimo aduentu
veniet manifeſt⁹ iuxta illud pſalmi. de⁹ ma
nifeſte veniet ⁊c. Ideo ad cognitionē hu⁹
aduētus nō oportuit predetermīare tēpuſ
quia nō eſt ſimile Si em̄ hec reſponſio
valeret.pari ratione chriſt⁹ nō debuiſſet ſi/
gna vltimi aduent⁹ predicere. cū per ſigna
deueniam⁹ in cognitionē ſignatoꝝ. ⁊ tamē
chriſt⁹ de iudicio futuro multa ſigna predi
xit in euangelio.ſicut patꝫ Matthei.xxiiij.
Luce.xxj. Marci.xiij.capl'is. Igitur licet
xp̄us tunc manifeſte ſit ventur⁹. hoc tamē
nō obſtat quin p̄cognoſci poſſit temp⁹ hu/
iuſmodi aduentus. Secunda ratio q̄
fundatur in duoꝝ contrarioꝝ id eſt chriſti
⁊ antixp̄i conſideratione.talis eſt. Cuꝫ em̄
contrariorū eadem ſit diſciplina. cōgruuꝫ
eſt vt doctrina diuina que tempus p̄mi ad
uentus chriſti vt iam dictuꝫ eſt conſiderat
etiam conſiderare debeat tempus aduen/
tus antichriſti.nam chriſt⁹ ⁊ antixp̄us ſunt
principia cōtraria. ⁊ ad oppoſitos fines tē/
dentia. vnum ad conſtructionē ⁊ edificati
onem. aliud vero ad deſtructionē ⁊ euerſi
onem politie chriſtiane. quare ſicut conue
niēs fuit precognoſcere tempus chriſti. ſic
expediēs erit preſcire tempus antixp̄i.quia
huiuſmodi noticia nō minus videtur vti/
lis q̄ꝫ prima. vt ſcilicet future tunc perſecu
tionis preuiſa pericula cautius euitentur.
Scito autem tempore antixp̄i.ſatis preco
gnoſcitur tempus futuri iudicij. cum chri
ſtus dicat. ꝙ poſt tribulationē dierum illo
rum que talis ac taꝫ magna erit qualis nū
q̄ꝫ fuit. ſtatim ſequentur ſigna conſumma/
tionis ſeculi ⁊ aduētus filij hominis in nu
bibus celi. ſicut patet Matthei.xxiiij.qua
re ex hijs videtur ſequi ꝙ huiuſmodi tem/
pus poſſit determinate preſciri. Tertia
ratio fundatur in ſacrorum eloquioꝝ veri
dica aſſertione. Nam.j.ad Chorin.x. aſſe/
rit apoſtolus. Nos ſumus in quos fines
ſeculorum deuenerunt. Et.j. Joh.ij. di
citur. filioli nouiſſima hora eſt ⁊c. Cum er
go iaꝫ longū tempus tranſierit poſtq̄ꝫ hec
dicta ſunt. ſequitur ꝙ modicuꝫ tempus ſu
pereſt vſqꝫ ad finem mundi.quare videtur
ꝙ ſaltem nunc illud tempus reſiduuꝫ poſ/
ſit ſciri. Quarta ratio fundatur in ſan/
ctorum doctorum catholica traditione.qꝛ
multi doctores ſancti quos nō eſt creden/

117

dum obuiasse catholice veritati determia
ta tempora consummationis seculi tradi/
derunt. Unde August.xx.libro đ ciuitate
dei capitulo septimo.exponens illud apo/
calipsis vicesimo. Tenuit draconez illum
serpentē antiquū qui cognominat dyabo
lus ⁊ sathanas ⁊ alligauit illū mille annis
sub certo numero annorū huius seculi cō/
summationē prenunciat dicēs ꝙ om̄e opꝰ
creationis complebit seu finietur in sexto
millenario durationis mundi. Et accipit
pro fundamēto sue assertionis illud.ij. Pe
tri.iij. Unus dies apud deum sicut mille
anni. Intendens ꝙ primeuam creationez
quā deus in momento complere poterat:
ideo distinxit per sex dies vt significaret ꝙ
om̄ia que per totaz durationē presentis se
culi facere disposuerat in sex annorū mille
narijs adimpleret.deinde expositionē pro
sequēs scđm quā illi mille anni debent in/
telligi quos tetigit iohānes in apocalipsi.
circa hoc duplicē moduz proponit.in quo
rum vno asserit ꝙ illud dictū apocalipsis
pertinet ad sextum millenariū annorū mū
di tanq̄ sexte diei.cuius millenarij posteri
ora spacia suo tempore voluebantur. quo
finito secuturum est sabbatuz qđ nō habet
vesperam.id est requies sanctoruz que nō
habet finem. Cui etiam sententie con/
cordare videtur methodius martyr.qui vt
in hystorijs scolasticis legitur.duz esset in
carcere reuelationē habuit de principio ⁊
fine mundi. vnde librū scripsisse traditur ī
quo totaz seculi durationē per sex ciliades
id est sex millenaria annoruz distinxit. Cas
siodorus insuper super psalmo sexto predi
ctam sententiam Augustini breuiter com/
memorat dicens. ꝙ diem iudicij quidam
post annos sex milia dicunt esse venturuz
⁊ quia deus die septimo legit ab opere qui
euisse.sic ī septimo millenario veniet ad iu
dicium. Ex quibus videtur sequi proposi
tum. Sed oppositum concluditur ex
dicto christi Marci.xiij. vbi ait ꝙ de die il
la ⁊ hora nemo sit neq̄ angeli in celo neq̄
filius nisi pater Unde iheronymus su
per osee hoc dictum exponens. Ita inquit
post passionē domini quadringentesimus
annus paulominus expletus est. ⁊ quan/
tum tempus resideat vsq̄ ad diem iudicij.
neq̄ angeli nouerunt neq̄ filius Qui ideo
nescire se dicit. quia nobis dicere nō expe/
dit. Cui expositioni concordat communis
glosa doctorum.que ideo filium illud tem
pus nescire asserit quia scilicet hoc nobis
scire nō facit. quare ⁊c. Ad hanc igitur
difficilem questionē quantum christus sū
mus doctor mihi discipulorum suorū mi/
nimo concedere dignabitur probabiliter
⁊ sine assertione temeraria respōsurus. cir/
ca scientiam nouissimorꝝ temporū quatu/
or conclusiones vtiles recitare propono q̄
rum videbitur in prima. vtrum huiusmo
di scientia sit vtilis ad ecclesie christiane sa
lutarem eruditionē. In secunda vtrum sit
acquisibilis per industrie humane natura
lem inquisitionē. In tertia vtrum sit dedu
cibilis per diuine scripture litteralez expo
sitionem. In quarta vtrum sit reuelabilis
per prophetie future specialem inspiratio
nem. Prima ergo conclusio est. ꝙ sciē/
tia nouissimoruz temporū ⁊ precipue tem
poris antichristi est vtilis ad salutarez eru
ditionē ecclesie christiane. ⁊ ista patet. Naz
huius scientie prima vtilitas est. vt ecclesia
armis christi premunita cautius vitet de/
ceptionis periculum. Secunda vt le/
uius toleret persecutionis flagelluz. quia
vt dici solet. iacula preuisa minus feriunt.
⁊ ideo christus illius temporis persecutio
nem taz studiose descripsit. sicut patet mat
thei.xxiiij. ⁊ apostolus etiam illius persecu
tionis pericula diligenter notauit quādo
dicit. ꝙ in nouissimis diebus instabunt tē
pora periculosa ⁊c.ij.ad thimo.iij.

Tertia vero vtilitas est vt ecclesia tali
ter erudita fortius excitet mentes carnali/
um hominum ad vitanduz obstinationis
peccatum. nam sicut sonus lire vel musica
melodia non mouent equū aut asinum nō
demulcent. sed excitantur ad cursum vehe
menti sono tube vel bucine. sic m'lti hijs tē
poribus facti sunt equus ⁊ mulus quibus
non est intellectus. qui adeo sunt absorti đ
licijs ⁊ in vicijs obstinati. ꝙ propter suaui
tatem deliciarum spiritualium aut deside/
rium superne beatitudinis ad bona opera
non mouentur. ideo vt excitentur ad vitā/
dum peccatum obstinationis talibus ne/
cessaria est vox terroris. vnde scriptum est.
Sonitus terroris semper in naribus im/
pij. Job.xv. Quapropter expedit ecclesie
vt inopinato clamore quasi tonitruo vehe
menti ⁊ repentino aures talium percutiat.

apud quos suauia monita iam assiduitate
diuturna viluerūt. ac eis annunciet finem
⁊ consummationē presentis seculi. ⁊ vt eos
terreat clamet cum propheta. finis venit fi
nis venit. ezechiel' septimo. Quarta vti
litas est vt ecclesia apparentius euitet irrisi
onis opprobrium. Nam ridiculum videre
tur ecclesiam euangelizare quotidie consū
mationē seculi. ⁊ tamen circa finem mun/
di non precognoscere tēpus appropinqua/
tionis ipsius. aliter etiaʒ frustra videretur
antichristi persecutio prenūciata. si nō pri/
usq̄ȝ adesset ipsam precognosceret ecclesia.
Et hec de prima conclusione. Secū
da conclusio est ꝙ scientia huiusmodi non
est acquisibilis per naturalem acquisitio/
nem industrie humane. Et ista patet. quia
sicut deus in productione mundi superna
turaliter operatus est. sic in consummatio
ne huius seculi supernaturaliter operabi/
tur. quare sicut creatio mundi naturaliter
sciri non potest. sed ex diuīa reuelatione co
gnoscitur. sic consummatio seculi aut eius
tempus naturaliter non potest cognosci.
nec per philosophoꝝ rationes aut astrolo
gorum speculationes. seu quascunq̄ȝ alias
humane industrie vel naturalis inquisiti/
onis considerationes presciri. Unde
patet ꝙ licet astrologi probent ꝙ motus re
tardationis octaue spere nequit citius q̄ȝ i
xxxvj. milibus annorum compleri. licet eti
am huius totius retardationis reuolutio
necessaria foret vt ipsorū quidam asserunt
ad vniuersaleʒ perfectionē mundi. non ta/
men ex hoc sequitur presens seculuʒ per tā
tum spacium duraturuʒ. Nam quia deus
suam potentiā ⁊ sapientiam non alligauit
naturalibus causis. potens est motum or/
bium quantum sibi placet velocitare. ⁊ re/
uolutionē huiusmodi breuissimo tempore
complere. ita vt reuolutioneʒ centū anno
rum vno anno vel dimidio ꝑficiat. qđ vti/
q̄ȝ futurum esse circa finē mundi scriptura
testatur dicēs. Aduenit dies domini sicut
fur quo celi magno impetu transient. ij. pe
tri vltimo. Et idem testatur sibilla asserēs
ꝙ tunc minuentur anni sicut menses. ⁊ mē
ses sicut dies. Et hec de secunda conclusi
one. Tertia conclusio est ꝙ scientia de
tempore determinato persecutionis anti/
christi vel consummationis seculi non est
deducibilis per litteralē expositionē diui/
ne scripture. Et ista patet quia licet scien/
tia huiusmodi ex sacra scriptura possit ha/
beri in vniuersali ⁊ confuse. sicut probant
tres prime rationes ante oppositum facte.
tamen sic non potest deduci in particulari
⁊ determinate. Nam de scriptura noui te/
stamenti om̄ino magis videretur qđ debe
ret determinationē illius temporis docere
q̄ȝ veteris testamēti. eo qđ reuelatio ipsius
facta est magis prope finem mundi. circa
quem talis scientia magis appareret vtilis
ecclesie dei. sicut in prima conclusione ta/
ctum est. Et tamē in nouo testamento hu/
iusmodi tempus non determinatur. quia
licet apostolus dixerit. nos sumus in quos
fines seculorum deuenerunt. quāuis etiaʒ
dictū sit. nouissima hora est. ꝓut i tertia ra
tione ante oppositū tangebaꝰ. nihilominus
ex hijs vel similibꝫ locutionibꝫ nō potest a
liqua determinata quātitas tēpis ꝑsciri. h
em̄ dicta sunt nō ad significandū aliquam
breuē morā tpis que sit finis seculi. sed ad
significandū nouissimū statū mundi qui ē
vltima etas. de qua nō est diffinituʒ quāto
ipa sit tēpis spacio duratura. cū dicat Au/
gustinus. xxij. de ciuitate dei. qđ sexta nunc
etas agitur nullo generationū numero me
tienda. Nam etiā senio qđ est vltima etas
homīs nullus certus terminꝰ prefiniꝰ. cuʒ
quandoq̄ȝ tantū vel plus quantū om̄es ꝑ/
cedentes etates durare inueniaꝰ. sicut idē
Augustinꝰ dicit in libro. lxxxiij. questionū
Et ideo apostolus notanter dicit fines se/
culorum. ⁊ nō finē. apte significās plura tē
pora sub illa finali mensura durationis. q̄
nouissima hora seu etas vltima dicitur cō
tineri. quare patet determinatum tempus
consūmationis seculi nec ex noui. nec per
consequens ex veteris testamenti scriptu/
ra posse certitudinaliter precognosci. nec
scientiā hmōi tpis ex ipius auctoritate de
duci Sʒ contra hanc ꝯclusionē errauit
ille artis medice peritissimꝰ arnaldꝰ de vil
la noua. qui in duobꝫ tractatibꝫ q̄ruʒ vnꝰ i/
titulatur de tempe aduentus xpi ⁊ antixpi.
aliꝰ vero ꝺ mysterio cymbaloꝝ eccl'ie oppo
sitū ꝯclusionis ꝑdicte ꝑncipaliter ostende
re visus ē. Et ibi ꝓbare voluit ꝙ deꝰ vltia
tpa reuelauit eccl'ie ꝑ danielē. ⁊ specialiter
tempꝰ ꝑsecutōis antixpi sub illis verbis da
nielis. xij. capl'o circa finē vbi ait. a tempe
quo ablatū fuerit iuge sacrificiuʒ. ⁊ posita

fuerit abhomīatio in desolationē dies mil
le ducenti nonaginta. Ad cuiꝰ declaratōez
asserit quatuor. Prima eiꝰ assertio ē ꝙ
ꝑ illū numeꝝ potest eccl'ia ꝑcognoscere tē
pus illud cognito tp̄e a quo docet angelꝰ
ↄputationē illiꝰ numeri inchoare. ⁊ cogni/
to quid ibi velit ꝑ dies intelligere. ⁊ iō xp̄z
dicit ad ꝓphetā danielē remisisse. Cū vide/
ritis inq̄t abhomīationē dictā a daniele ⁊c̄
Matth. xxiiij. Secunda est ꝙ illud tē/
pus a quo docetꝛ ↄputatio inchoari est tp̄s
in quo ꝓpl'us iudeoꝝ totalitꝛ ꝑdidit terrā ꝓ
missionis. tūc eīm ablatū fuit iuge sacrifici
um ꝑ dies. dat etiā intelligere annos. scd̄m
ꝙ ip̄emet daniel'. ix. ebdomadaz accipit nō
ꝑ ebdomada dieꝝ vsualiū sz annoꝝ ⁊ sic e/
tiam accipitꝛ Gen̄. xxix. vbi de Jacob dicitꝛ
ꝙ ebdomada trāsacta rachel duxit vxorem
Tertia est ꝙ ꝑ annos intelligēdo ānos
lunares siue solares includitꝛ tp̄us ꝑsecuti
onis antixp̄i infra. xiiij. centenariū annorū
a xp̄i natiuitate circiter septuagesimū qui/
tum vel. lxxvj. aut septimuz annū illiꝰ cen/
tenarij. Quarta est ꝙ huic expositōi cō
cordat ꝓphetia sibille babilonice de aduen
tu antixp̄i ⁊ assertio Augustini. xx. de ciuita
te dei quā supius allegaui in q̄rta rōne añ
oppositū questionis. Et hec oīa in ꝑallega
tis tractatibꝫ diffuse ⁊ ↄfuse ꝓsequitꝛ.
Sz huiꝰ opinionis falsitas ex seip̄a eui/
denter ↄuincitꝛ. qꝛ cū iam de. xiiij. centena/
rio a natiuitate christi fluxerint plusq̄z āni.
lxxvij. cum nūc annū octogesimū quintuz
fere ↄpleuerimꝰ. sequitꝛ ꝙ ab octo annis vl'
circiter. scz a tp̄e quo icepit ꝑsecutio p̄n̄tis
scismatis scd̄m opinionē ꝑdictaz incepisse
debuit ꝑsecutio antixp̄i. ⁊ cū scd̄m danielē
tribꝫ annis ⁊ sex mensibꝫ h̄ ꝑsecutio datura
sit vt dicit Augu. xx. de ciui. dei. c. xiiij. ⁊ pꝰ
eā iuxta xp̄i sententiā Matth. xxiiij. stati se/
cutura sit ↄsūmatio seculi. ↄseq̄ns est scd̄z
huiꝰ opinionis fictā diuinatōz ꝙ iā eēt an/
tixp̄i ꝑsecutio ↄsūmata. ⁊ seculi cōsūmatio
iā ↄpleta. q̄ oīa falsa esse expientia manife/
stat. Preterea opinio ꝑdicta ꝓpter h̄ irri
denda videtꝛ. qꝛ si xp̄s in euāgelio iō remi/
sisset ad ꝓphetiā daniel'. vt scz ꝑ illā eiꝰ sentē
tiā supius allegatā possz eccl'ia scire nume
rū supdictū, ꝓut aduersariꝰ asserit. tūc apl'i
quibꝫ xp̄s loquebatꝛ maxime post descēsuz
sp̄ūssancti nō minꝰ q̄z iste medicus intelli/
gere debuissent illius ꝓphetie significatio/
nem. ⁊ habere ꝑdicti numeri intellectum.
ip̄mq̄z posteris declarassent. ac in suis scri
pturis reliquissent. qd̄ ex predictis in pro/
batione tertie conclusionis apparet esse fal
suz Rursus predicta expositio danielis an
tique ⁊ autentice doctoruz expositioni dis/
cordat. Nam scd̄m magistruz in hystorijs
scolasticis xp̄us proprium signum destru/
ctionis ⁊ euersionis iherusalez posuit quā
do dixit. Cum videritis abhominationez
desolationis que dicta est a daniele stare in
loco sancto. id est imaginem abhominabi/
lem que signum erit desolationis positam
in templo. de qua vero imagine hoc expo/
nendum sit. licet varia opinio fuerit tamē
alijs reprobatis ostēditur ꝙ de illa statua
intelligendum est quā euersa iherusalē per
titum adrianus posuit vbi archa steterat.
Beda etiam tenet qd̄ tempus quo posita
fuit abhominatio in desolationē fuit quan
do titus ⁊ vespasianus posuerunt imaginē
cesaris in iherusalem. Insuper nimis fra/
gilis est fantastica confirmatio opinionis
premisse. Nam licet illa sibilla quam alle/
gat de aduentu christi locuta sit. tamē nul/
lam determinataz quotationē temporis le
gitur posuisse. Illa etiam opinio Augusti
ni de sexto millenario annorum quā ad cō
firmationem sue assertionis induxit multi
pliciter infirmatur. tuz quia sextus ille mil
lenarius iā elapsus ostenditur per hoc qd̄
Augustinus dicit ꝙ suo tempore illiꝰ mil/
lenarij posteriora spacia voluebantur. A
quo tamen tempore iam plusq̄z mille anni
fluxerunt cuz ipse fuerit contemporaneus
iheronymo. qui circa quadringentesimuz
annum a passione domini vixisse. et super
osee scripsisse legitur. prout ex eius auctori
tate post oppositū questionis superius al/
legata patenter monstratur. Tum eti/
am quia augustinus vbi predictam opini/
onem de sexto millenario recitatiue posu/
it statim aliā subdidit dicens. aut certe mil
le annos pro annis omnibus huius secu/
li apocalipsis posuit. vt perfecto numero
notaretur ip̄a temporis plenitudo. ⁊ hanc
vltimaz assertiue tenuit sicut lib. xviij. liij. ⁊
liiij. capl'is ⁊ in ↄclusione totiꝰ volumis eui
denter apparet. Tum tertio quia illa
imaginatio de duratione seculi per sex mil
lenarios siue per sex ciliades scd̄m metho/
diū oīno incerta est, qꝛ ip̄e ꝓut in hystoria

scolastica dicit᷑. sic ꝑ ciliades secula dispo/
nit. qꝺ annos non apponit si supsint. ⁊ ideo
nihil certū ꝺ numero annoꝝ tradidit Jpa
etiā annoꝝ ꝯputatio ab origine mūdi du/
bia est. qꝛ vt eadē hystoria testat᷑ ab adā vs/
qꝫ ad xp̄m fluxerunt anni quinqꝫ milia ⁊ fe
re ducenti scd̄m .lxx. iterpretes. scd̄m hebre
os vero longe pauciores. Tuꝫ quarto
qꝛ nō solū ꝑ sex sed ꝑ septē milia annoꝝ po
suerunt aliꝗ̄ seculū duratuꝝ. put B. parisi
ensis recitat tractatu tertio libri de vniuer
so. vn̄ cas̄s. vbi sup̄ allegatꝰ est postqꝫ opini/
onē p̄dictā recitauit hāc etiā subiungit di/
cens. Aliꝗ̄ putant post septē milia annoruꝫ
quasi octaua die illā eternā lucē declarari
sicut ⁊ xp̄us octaua die resurrexit. Scd̄m
quā opinionē ⁊ predictā ꝯputationē .lxx. i/
terp̄tum adhuc eēt mūdus quadringētis
annis ⁊ paulo ampliꝰ duraturꝰ. vtrāqꝫ ta/
men haꝝ opinionū tanqꝫ dubiā ⁊ nimiuꝫ
curiosam relinqt. ⁊ hec de tertia ꝯclusione

Quarta ꝯclusio est ꝙ scientia de tempe
antixp̄i vel futuri iudicij ē nobis reuelabi/
lis. ꝑ specialē inspirationeꝫ ꝓphetie future.
Et ista patet qꝛ licet sciētia hm̄oi nō sit no/
bis de facto in sacra scriptura reuelata vt
dictuꝫ est. tamē nō sequit᷑ quin ipsa eēt po/
stea reuelabilis nō solū de potētia dei ab/
soluta. qꝛ hoc claꝝ est. sꝫ etiā de potentia or
dinata. ita ꝙ deꝰ talē scientiā nō sic sibi soli
reseruauit ꝙ ordinauerit eā nūqꝫ alteri re/
uelare. sicut tenet sanctꝰ thomas sup quar/
tū sententiaꝝ loco supius allegato Vn̄
ꝯtra eū ꝓbabiliter suadet᷑ ꝯclusio. qꝛ cū sci
entia huiusmodi sit vel aliqn̄ erit vtilis ec/
clesie dei. maxie circa finē mūdi sicut ex pri
ma ꝯclusione patuit. sequit᷑ ꝙ deꝰ qui eccle
sie sue in sibi vtilib nō deficit tūc hm̄oi sci
entiā ꝑ specialē inspirationē ꝓpheticā reue/
lare disposuit. Nā licet xp̄us dixerit. lex ⁊ ꝓ
phete vsqꝫ ad iohānē ⁊c̄. Matth. xi. h̄ tn̄ in
telligendū est de ꝓphetis prenūciantib p̄/
mū xp̄i aduētū. nec vt ibidē ait iheronymꝰ
h̄ dicit᷑ vt post iohānē baptistā excludant᷑ ꝓ
phete. qꝛ etiā iohānes euāgelista postea in
apocalipsi ꝓphetauit. ⁊ multi aliꝗ̄ in nouo te
stamēto quare credēdū est ꝙ nō deerūt ali
qui maxie circa finē mūdi ꝗ̄ etiā circa vlti/
mū aduētū xp̄i spiritū habebūt ꝓphetie ad
eruditionē eccl'ie xp̄iane. Sic em̄ bea/
tus cirillus abbas ioachim ⁊ sancta hylde
gardis de tp̄ibus nouissimis multa ꝓphe/
tasse credunt᷑. vt a ꝗbusdā tradit᷑ scd̄m reue
lationē factā eideꝫ ioachim iam nō restant
plures qꝫ anni quindecim vsqꝫ ad regnum
antixp̄i. Vnde hos versus dudū scriptos
esse cōpleri. Angelus ad ioachim certo nu
mine dixit. Cū fuerint anni transacti mil/
le tricenti. Et deni decies post partū virgi
nis alme Tunc antixp̄s regnabit demone
plenus. Sed contra hanc ⁊ simul cōtra
p̄mā conclusionē esse videtur illud dictuꝫ
christi Actuū. j. Non est vestrū nosse tem/
pora vel momenta que pater posuit in sua
potestate. Vnde dicit Augustinꝰ. xviij. de
ciui. dei. liiij. Si hoc em̄ nobis nosse ꝓdes
set a quo melius qꝫ ipso deo magistro inter
rogantibus discipulis diceretur. quibus
tamen respondit. Non est vestrum scire ⁊c̄
⁊ sequit᷑. Nō vtiqꝫ illi de hora vel die vl' an
no sed de tempore interrogauerunt quan/
do illud acceperunt responsum. Frustra
igitur annos qui remanent huic seculo cō
putare ac diffinire conamur. cum hoc sci/
re non esse nostrum ex ore veritatis audia/
mus. Et ibi alia multa subdit que clare vi/
dentur dictis conclusionibus repugnare.

Pro quorum ⁊ omniū similium soluti
one in predicta christi auctoritate quatu/
or notanter considerare conuenit. Pri
ma ergo consideratio est ꝙ ibi christus lo/
quitur per verbum de presenti. dicens. nō
est vestruꝫ. vbi ait glosa. non dicit non erit
sed non est. notans adhuc eos non esse ido
neos. vt scilicet innueret ꝙ noticia tempo/
rum illorum de quibus interrogabant nō
eis quantum ad futurum negabatur. sicut
etiam Augustinus primo de trinitate ca/
pitulo. xij. exponit illud. de die autem illa ⁊
hora nemo scit neqꝫ filius. hoc iquit nescit
ꝙ nescientes facit. id est ꝙ nō ita sciebat vt
tunc discipulis indicaret. Et subdit. Illꝺ
itaqꝫ dicturus erat discipul' tempore opor
tuno. Vnde ad hoc probandum inter cete
ra allegat illud. Multa habeo vobis dice
re que non potestis portare modo. Et hec
sunt pro prima conclusione. Secun/
da consideratio est ꝙ christus nō dicit nō
cognoscetis. sed non est vestruꝫ nosse. Vn
de cum hoc pronomen vestruꝫ ex sua signi
ficatione referatur ad vires humanas per
h̄ voluit innuere ꝙ ꝓprijs virib nō poterāt
nosse tp̄a de ꝗb interrogabāt. Et etiā rep̄/
hēdit August. illos ꝗ̄ ꝯiecturis hūanis hu

iusmodi tpa diffinire p̄sumunt. vt patet li.
xviij. de ciui. dei loco supius allegato. Hic
aūt mod⁹ loquendi similis est illi quo alibi
dicit. Nō em̄ vos estis q̄ loq̄mini sȝ spirit⁹
patris ⁊c. quare nō eis negat scire hm̄oi tē-
pora ꝑ inspirationē diuinā sȝ ꝑ inq̄sitionē
humanā. ⁊ hec sunt ꝓ secūda ꝯclusione.

Tertia ꝯsideratio est ꝙ xp̄s ꝑ hoc ꝙ di
cit nosse ꝙ verbū ex vi sue significatōis ma
gis tp̄s p̄teritū importat q̄ȝ futuꝝ insinua-
uit. ꝙ nō ad futuꝝ sed ad tp̄s tūc p̄sens aut
p̄teritū suā ratōȝ dirigebat. inuēs ꝙ hm̄oi
noticia licet nō fuisset aut ꝓ tunc non esset
vtilis suis discipul'. tn̄ aliq̄n foret vtilis eis
aut successoribꝫ eoꝝ futuris. ⁊ hec sunt ꝓ p̄
ma secunda ⁊ tertia ꝯclusione. Quar-
ta ꝯsideratio est ꝙ xp̄s nō dicit absolute. nō
est vestrū nosse tpa. sȝ addidit q̄ pater posu
it in sua potestate. vbi ꝑ vim relatiui idēpti
tatis illa tpa ad determiata restringit. que
aūt sint illa ip̄emet determinauit cū dicit.
de die aūt illa ⁊ hora nemo scit nisi solus p̄r
⁊ illa ꝓprie sunt momēta ꝯsūmatōis seculi.
q̄ q̄ȝuis pater sue retinuerit potestati. nō tn̄
sequit ꝙ sic retinuerit de anno vel mēse seu
alia maiori tpis quātitate. Nec etiā de
hm̄oi tp̄e aduent⁹ antixp̄i vel ꝯsūmatōis se
culi q̄rebant discipuli sȝ interrogabāt. dn̄e
si in tp̄e hoc restitues regnū israel Actuū.
j. quare xp̄i rn̄sio ad illō de quo loq̄mur nō
potest ꝯuenient' aptari. ⁊ hec sunt ꝓ p̄ma ⁊
quarta ꝯclusione. Ex q̄bꝫ ꝯsideratōibꝫ
⁊ alijs sup̄dictis patet solutio ad oīa sup̄i⁹
allegata ⁊ ad vtrāq̄ȝ partē inducta ⁊ hec d̄
p̄mo articulo sufficiāt. Sequit de scd̄o in
q̄ siml' ꝯfuse tractabo de tertio. cā abbreui-
andi s̄monē. Timeam⁹ igit frēs charis-
simi timeam⁹ sūmi tortoris futuꝝ iudiciuȝ
⁊ id̄o in h̄ scd̄o articulo videam⁹ de iudicij ꝓ
pinquitate quā ꝑ signa edocuit ille q̄ dicit
ꝓpe est. in h̄ em̄ notat futura mūdi ꝯsūma-
tio quā ꝓbat iudicij vicinitas. Xp̄s nāq̄ȝ ī
euāgelio hodierno ꝑ sig̃ ꝯsūmatiōis seculi
ꝓpinquitatē futuri iudicij ꝓpter vicinitateȝ
vni⁹ ad alteꝝ designauit. Id̄o q̄busdā signis
p̄missis parabolicā similitudinē posuit di-
cens. videte ficulneā ⁊ oēs arbores cū ꝓdu
cūt iā ex se fructū scitis q̄m̄ ꝓpe est estas ita
⁊ vos cū videritis hec fieri scitote q̄m̄ ꝓpe ē
regnū dei. Vn̄ ibidē dicit Greg⁹. Sicut ex
arborꝫ fructu vicina estas. sic ex ruina mū-
di regni dei ꝓpinquitas cognoscit. Ex q̄bꝫ
verbis ostendit ꝙ fructus mūdi ruina est.
Ad hoc em̄ crescit vt cadat. ad h̄ germinat
vt quecūq̄ȝ germinauit ꝯsumat. Quare pa
tet q̄d ꝓpinquū ip̄ius futuri iudicij pream
bulum erit p̄sentis seculi ꝯsummatio ꝑfe-
cta. p̄us tamē signis pluribꝫ demōstranda
ideo dicit ꝓpe est. Ubi merito querēdū
occurrit vtrū ꝑ signa aliqua nobis reuela-
ta possit de tempore determinato propin-
quitatis futuri iudicij haberi noticia. Ad
q̄d tamē breuiter respondendū est ꝙ nō.

Pro cuius declaratione sciendū est ꝙ
licet illa prememorata sibilla de signis iu-
dicij multa scripserit sicut testatur lactanti
us. ⁊ prout recitat Augustinus. tamen ip̄a
vt supra dictum est nullum tempus deter-
minatum predixit. licet etiaȝ iheronymus
ponat. xv. signa iudicium precedentia. et ꝑ
dies quindecim ante completā seculi con-
summationē futura. tamē an dies illi erūt
erunt continui om̄ino incertum est. Nec il
la signa iheronymus asserit. sed in annali-
bus iudeoꝝ ea scripta reperisse testatur. q̄
etiam scd̄m doctores nec certitudineȝ nec
verisimilitudinē habere videntur. Licet ī
super xp̄us in euangelijs multa signa reue
lauit. tamen scd̄m Augustinū in epistola d̄
fine mundi ad esitiuȝ. signa que in euange
lijs ponuntur nō omnia pertinent ad vlti-
mū xp̄i aduentū sed quedaȝ ad tempus de
structionis ihr'l'm. quedā etiam ad aduen-
tum quo quotidie visitat ecclesiaȝ. quapro
pter huiusmodi signa que scribunt in euā
gelijs aut alijs diuinis scripturis ad hoc n̄
possunt valere vt per illa determinatū tem
pus iudicij cognoscamus. Et ad hunc in-
tellectum asserit ibidē Augu. ꝙ nec de mē
se nec de anno aut ebdomada vel decada
seu quouis alio numero cōsummationis
seculi potest haberi certitudo. Hijs
tamen nō obstantibus ex responsione chri
sti Matthei. xxiiij. tres gradus signorum
propinquitatem futuri iudicij significan-
tium distinguere possumus. Nam quedaȝ
sunt ꝓpinqua. quedā ꝓpinquiora. ⁊ q̄dā pro
pinquissima. Sub primo gradu explicuit
xp̄s ꝑsonale regnū antixp̄i ⁊ sue ꝑsecutiōis
generale periculū. Sub secundo solis ⁊ lu
ne obscuratōȝ ⁊ casum stellaꝝ. Sub tertio
vero signū filij hoīs in celo. id ē signū cru-
cis xp̄i. ꝙ tūc credit eē futuꝝ. Signa āt
p̄mi grad⁹ ꝓut verisimilit cōiecturare va-

lem⁹ significabunt ꝓpinquitatē ultimi aduentus quātū ad paucitatē annoꝝ. Signa secundi q̄ntū ad paucitatē mensiū.

Signa vero grad⁹ tertij q̄ntū ad paucitatē dierū vel horarū. Inter signa igiẗ ꝓpinquiora que sub secūdo gradu ꝯtineri p̄diximus xp̄s ī euāgelio hodierno q̄tuor enumerat que merito ꝯsiderare debemus.

Primū signū erit obscuratio sydeꝝ lucētiū. de quo dicit. Erūt signa in sole τ luna τ stellis. qđ in alio euāgelio clari⁹ exposuit. Statiꝫ inq̄t post tribulationē dieꝝ illorū scꝫ ꝑsecutōis antixp̄i. sol obscurabiẗ τ luna nō dabit lumē suum. τ stelle cadēt de celo. Matth. xxiiij. Secundū signū erit cōfusio elemētorū omniū. de quo ipse ait. Et erit in terris pressura gentiū p̄ confusione sonitus maris τ fluctuū. qđ nō solū đ mari aut elemēto aque intelligendū est. quia vt ibidē dicit glosa. appropinquāte suo termino om̄ia elemēta q̄si pauentia nutant τ tremunt. Tertiū signū erit cōturbatio hominū timentiuꝫ. de quo subdit arescentibꝫ hoībꝫ p̄ timore τ expectatōe que superuenient vniuerso orbi. qđ đ bonis intelligiẗ. qꝛ eos scđm Augustinū in p̄dicta epistola ad esicium circa finē mūdi mali ꝑsequentur Econtra vero de malis ꝑ apostolū diciẗ. Cum dixerint pax τ securitas repentinus eis suꝑueniet interitus. j. tess. quinto.

Quartū signū erit mutatio virtutū celestium de quo ꝯcludiẗ ꝙ virtutes celoruꝫ mouebunẗ. qđ vtiqꝫ đ angelis accipiendū est. siue de om̄ibꝫ generaliẗ intelligaẗ scđm beati Gregorij sententiā. siue specialiẗ de illis angelis qui appropriato noīe v̄tutes dicuntur. mouebunẗ aūt vel ꝓpter nouitatis admiratione. vel ꝓpter noui oꝑis inchoationem. Hec ergo signa ad litterā eē futura τ ultimo iudicio fore ꝓꝑiquiora. ex doctria xp̄i euāgelica firmissime tenere τ nullatenus dubitare debem⁹. ideoqꝫ litterali sensu p̄supposito. finē sermoni breuiter imponētes paulisper ad sensum mysticū trāseamus Quid est eīn erunt signa in sole τ luna τ stellis. nisi ꝙ ecclesie lumiaria tenebrescent. qđ vtiqꝫ iam ꝓh dolor factū esse conspicimus. Nam cū in sole luciditas p̄latorum. in luna luminositas p̄ncipū. in stellis vero claritas inferioꝝ ꝯgrue designeẗ. Iā certe solem lunā τ stellas tenebrescere percipim⁹. dū in p̄latis lucē sapiētie. in p̄ncipibus lumē iusticie. in inferioribꝫ aūt τ fere ī om̄ibꝫ splendorē gratie pene deficere videamus. τ adhuc ꝙ est relatu mirabile τ miserabile dictu. Nunc sol a luna τ stellis lumen mendicare cōuinciẗ. quia status prelatorū a p̄ncipibꝫ iusta dampnatōe corrigitur. τ plerūqꝫ ab inferioribꝫ digna rep̄hensione culpaẗ. Quid vero significat p̄ssura gentium pre confusione sonitus maris τ fluctuum. nisi quia ex eo ꝙ scriptū est. Aque multe populi multi. in sonitu maris τ fluctuum murmur populariū conueniēter intelligitur. ꝙ hodie aduersus ecclesiasticos tantum esse dinoscitur. vt ex eo pressura gentiū id est oppressio ecclesie a ceteris gentibus verisimiliter futura credatur.

Cur ergo nō arescerent homīes pre timore τ expectatione que suꝑueniēt vniuerso orbi. cū ex tot τ tantis malis que p̄sentia vident plura τ maiora vniuersaliter ventura presumant. Sed quid est virtutes celoruꝫ mouebuntur. nisi quia virtuosi ac celestes viri ꝓpter persecutionē maloruꝫ de boni ꝓpositi mutatione temptantur adeo q̄dam vt iuxta xp̄i sententiā inducanẗ in errorem si fieri posset etiā electi. Unde licꝫ p̄lia τ seditiones τ huiusmodi persecutiones que in euangelijs prenunciantur a tempore primitiue ecclesie fuerint. τ quandoqꝫ tāte tribulationes τ errorū corruptiones habundauerint. τ tunc ab aliquibꝫ vicinus expectaretur τ īminens antixp̄i aduentus. sicut dicitur in ecclesiastica hystoria. τ in libro iheronymi de viris illustribꝫ propter qđ licet credatur huiusmodi pericula in fine mundi copiosius habundare. tamē que sit illa quantitas seu periculorum mensura que vicinum antixp̄i aduentum īmediate precedet omnino incertum est. nihilominus generalitas prelioruꝫ τ seditionū que totam christianitatem occupant nos inducit vt propinquam antichristi presentiā merito timere debeamus. τ vt de alijs persecutionibus taceam. de hac crudeli seditione presentis scismatis omnino timendum est. ne iuxta prophetiam beati Cyrilli τ sententiam abbatis ioachim in cōmento eiusdem. ipsa sit illa horrenda diuisio τ persecutio scismatica p⁹ quā antixp̄i seua ꝑsecutio celeriẗ est futura. Hijs ergo ꝑiculis āmoniti timeam⁹ frēs charissimi timeam⁹ sūmi terroris futuꝝ iudiciū. qꝛ prope est.

120

Sed iuxta ꝓpositū nr̄i tertij articuli ap
petamꝰ etiā sūmi rectoris māsuꝝ fastigiuȝ.
scȝ regnū dei. qꝛ vt ait beatꝰ gregꝰ. nos qui
buiꝰ regni. id ē celestis patrie gaudia eter
na ꝯgnoscimꝰ. q̄ntotiꝰ ad ea festinare debe
mus. Uos ꝰ sicut xp̄s ꝯcludit in euāgelio
hijs fieri incipiētibꝫ respicite ⁊ leuate capi
ta vestra id ē exhilarate corda. qm̄ appropin
quat redēptio vestra. Uos itaqꝫ labentem
mundū contēpnite. ⁊ ad regnū eternalit̄ ꝑ
mansuꝝ corda leuate. qꝛ iuxta ꝑmissaȝ ⁊ se
pe repetitā sentētiā xp̄i. Scitote qm̄ ⁊c̄. cu
ius regni nos ꝑticipes efficiat ⁊c̄. Amē.

Explicit sermo editus a dn̄o Petro de
silliaco Cardinali cameracēsi sacre theo
logie doctore de q̄druplici aduētu dn̄i.

Sequit̄ sermo ꝑ eundē dn̄m Petrū ca
meracenseȝ sacre theologie doctorē. de na
tiuitate dn̄i nostri ihu xp̄i.

Ecce euāgelizo
vobis gaudiū magnū. Scri
ptum est Luce. ij. c. Et in euā
gelio huiꝰ noctis natiuitatis
dn̄ice recitatū. gaudiū magnū frēs charis
simi. imo vero omniū maximū gaudioꝝ. d
natiuitate dei nr̄i dn̄i ihu xp̄i hodie celebri
ter suscepturi. Ad eā q̄ tanti gaudij media
trix extitit. matrē eiꝰ virginē gloriosaȝ. Pro
gratia ꝑ actōe gressuȝ q̄ntotiꝰ ꝑperemꝰ Trā
seamꝰ cū pastoribꝫ. transeamꝰ spūaliter vsqꝫ
betthleē ⁊ veniamꝰ festinātes. vt inueniamꝰ
mariā. ipsāqꝫ ꝑ īpetratōe gratie. deuote cū
gaudio salutemꝰ dicētes. Aue ⁊c̄. Ecce
euāgelizo vobis gaudiū magnū ⁊c̄. Atten
dite frēs charissimi ⁊ corꝑis ac simul cor
dis auribꝫ huc diligent̄ intēdite. Attēdite
noua huiꝰ natiuitatꝭ dn̄ice gaudia. ⁊ euan
gelizātis angeli celestia ꝟba pensate. Ecce
em̄ nouū gaudiū. Ecce gaudiosuȝ verbuȝ
oliȝ iudeis pastoribꝫ ab angelo. ⁊ hodie no
bis fidelibꝫ in euāgelio nūciatū Ecce inq̄t
euāgelizo vobis gaudiū magnū Xp̄o nāqꝫ
in bethleeȝ nato ꝑut nob euāgelica narrat
hystoria. Pastores erāt in regiōe eadē vigi
lātes ⁊ custodiētes vigilias noctis sup̄ gre
gē suū. Et ecce angelꝰ dn̄i stetit iuxta illos.
⁊ claritas dei circūfulsit eos. ⁊ timuerūt ti
more mag̊. Sȝ aduertite qꝫ magnū huic ti
mori mag̊ securitatꝭ accedit solatiū. qꝛ dixit
illis angelꝰ. Nolite timere. Nec solū timo
rē sedat. aut terrorē fugat. sȝ ⁊ plenā securi
tatē ingerit ⁊ nouā alacritatē infundit di
cens ꝟbuȝ gaudiosuȝ Ecce euāgelizo vob
gaudiū ⁊c̄. Auditū ē itaqꝫ verbū angelicū.
verbū vtiqꝫ spūali gaudio ⁊ celesti suauita
te refertū Sonuit vox leticie ī terra nr̄a
vox exultatōis ⁊ salutꝭ in tabernacul̄ pecca
toꝝ. Audite ꝰ frēs charissimi. Audite pec
catores singuli. imo audite celi ⁊ auribꝫ ꝑ
cipe terra verbū celis terrisqꝫ iocūdū ꝟbuȝ
oīquaqꝫ ꝯsolatoriū ⁊ oī acceptōe dignissi
mū. Quid ei accepti⁹ nūciari. q̇d audiri io
cūdiꝰ. q̇d potuit gaudiosiꝰ publicari Quā
verbū h̄ e celo elapsum. ⁊ angelice ꝓlatum
Quis tā lapidei cordis. q̇s tā dure ceruicꝭ.
q̇s tā obstinati aīi cuiꝰ aīa nō liq̄facta sit in
h̄ ꝟbo cuiꝰ spūs in ꝑcordijs suis non estuet
p̄ gaudio. cuiꝰ animꝰ nō suspiret. iocūditatē
hāc ⁊ exultatōȝ ingēti desiderio eructare fe
stinās. Eructabit igit̄ cor meū ꝟbuȝ bonū
Eructabit inquā. ⁊ q̄ntū dn̄s ꝯcesserit aꝑi
re ac manifestare curabit ꝟbuȝ h̄ vr̄e chari
tati ꝓpositū. Ecce euāgelizo vob gaudium
magnū. In q̊ q̇deȝ ꝟbo frēs charissimi tri
plex signate mysteriū. Ecce em̄ p̄mo ange
li nūciātis auctoritatē Quia euāgelizo Ec
ce scd̄o cunei audiētis ꝯgruitatē. Quia vo
bis scȝ pastoribꝫ. Ecce tertio ꝑpl̄i expectātis
iocūditatē. Quia gaudiū magnū. Ecce
inquā p̄mo angeli nūciātis auctoritatem.
Quia euāgelizo. Sane mag̃ē ⁊ admirāda
huiꝰ euāgelizātis auctoritas ⁊ a q̄ ceteri e
uangeliste ⁊ apl̄i sue auctoritatꝭ fidē ⁊ fidei
firmitatē sūpserūt. Un̄ Amb. Uidete inq̄t
queādmodū diuīa cura fidē astruat ange
lus mariā. angelꝰ ioseph. angelꝰ pastores e
docet. Et idē vt opinor angelꝰ marie ꝯce
ptionē. ioseph īpregnatōȝ. ⁊ pastoribꝫ nati
uitatē enarrat. Magna ꝰ ⁊ admirāda ē au
ctoritas euāgelizātis angeli. natiuitatē dei
ac eiꝰ generatōȝ ab hoīe inenarrabilē nūci
antꝭ. Quāobrē ꝓpheta isaias admirādo q̄
rebat. Generatōȝ eiꝰ q̇s enarrabit. Ac si di
ceret. Hec generatio nō humana sȝ angeli
ca nō terrena sȝ celesti līgua narrāda ē. Et
iō narrātis auctoritas singularit̄ admirā
da. sȝ attēdite frēs q̄lit̄ diuīa sapīa nūcij sui
auctātē vt ei hūana insipiētia fidē daret ho
die triphariē ꝯclarauit. Prio ꝑ diuī lumis
r̄fulgētiā. Scd̄o ꝑ supni agmis resonātiā
Tertio ꝑ magni examinis reuerentiam.

Primo quidez p diuini luminis reful
gentiā. seu p signi sensibilis congruentiā.
quia de pastoribꝫ in euangelio dicitur. ꝙ
claritas dei circūfulsit illos. Et hoc qui/
dem hodie ꝯgruentissime factum est. Un̄
Beda in omelia. Nusq̄ꝫ inquit in tota ve
teris testamēti serie reperimus angelos q̇
tam sedulo apparuere patribꝫ cū luce ap/
paruisse. Sed hoc ꝓuilegiū recte huic tē/
pori est seruatū. qn̄ exortuz est in tenebris
lumē rectis corde. Merito ergo celū cho
ruscat. merito lumen celeste fulget cum il
le mūdo nascit᷑. cū ille hoībus natus ostē
ditur. q̇ est lux vera que illuminat omnez
hominē venientē in hunc mundū Joh. j.
Secundo diuina sapientia huius an/
geli ꝛ huiꝰ autoritatē nunciȷ̄ per supni ag/
minis ꝛc̄. Quia subito vt euāgelista inq̇t.
facta est cum angelo ml'titudo milicie ce
lestis. Ubi Beda. Ne parua inq̇t vniꝰ an
geli videretur autoritas. postq̄ꝫ vnus sa/
cramentū noue natiuitatis edocuit statiz
multitudo celestiū agminū affuit. nec af/
fuit solū. sed ꝛ celeste canticum resonauit.
Unde sequit᷑. laudantiū ꝛ dicentiū. Glo/
ria in altissimis deo. ꝛ in terra pax homini
bus bone voluntatis. Et merito deo glo
ria ꝛ hoībus pax cātatur. quia deus ꝛ hō
nascit᷑. ꝛ quia in celo gloria et in terra pax
sua natiuitate donat᷑. Pax in quaz dat᷑ ho
minibꝫ sed non omnibꝫ. Quia non est pax
impiȷ̄s dicit dn̄s. ysa. lvij. Sed pax hoībꝫ
bone voluntatis. De quibus dicitur p ꝓ/
phetam. Pax multa diligentibꝫ legez tuā.
in psal. cxviij. Tercio diuīa sapiētia huiꝰ
nunciȷ̄ autoritatē mōstrauit p magni exa
minis reuerētiā. quia ad huius veritatis
examen ꝛ ad maiorem sue autoritatis re/
uerentiā angelus sensibile signū induxit.
Et hoc inquit vobis signū. Inueniet̄ in
fantem pānis inuolutū in presepe positū.
Et notandū vt ait Beda ꝙ signū nati sal
uatoris dat᷑. non cyrio exceptum ostro sed
pannis squalentibꝫ inuolutū nō in orna/
tis auro stratoriȷ̄s sed in p̄sepibus inueni
endum. Ecce ergo signuz mirabile. Que
em̄ huius signi congruentia. que cōueni
entia huius rei. O res miranda. O nouū
ꝛ inauditū signum. pannis inuoluit᷑ q̇ ce/
lum terramq̄ꝫ tenet. in p̄sepio iacet cuiꝰ ce
lum sedes est. Sed vt ait Maximꝰ in ser
mone. Si tibi panni fortassis vilescūt an
gelos admirare. Si p̄sepe despicis. erigē
parūper oculos. ꝛ nouam in celo stellā ꝓ/
testantem mūdo natiuitatē dn̄icam intue
re. Si credis vilia. crede mirifica. Si de
hiȷ̄s que humanitatis sunt disputas que
alta sunt celestia venerare. Hec ille. Me
rito ergo christi nascētis humanitas hūi/
li signo mōstrat᷑. cuius diuinitas celesti p̄
conio declarat᷑. Ecce igit᷑ primū verbi ꝓ/
positi misteriū. scilicet angeli nunciantis
autoritatem. Ecce secundo cunei audi
entis congruitatē. quia vobis scilicet pa/
storibus. Sane querenda nobis est cau/
sa ꝛ diligenter inquirēda cōgruitas. Cur
pastoribꝫ ꝛ non potius aliȷ̄s maiorisq̄ꝫ sa/
pientie ꝛ potentie vel eminentie famosio
ris hominibꝫ angelū loquentem ipsumq̄ꝫ
noua dn̄ice natiuitatis gaudia nuncian/
tem audire ꝯcessum est. Fuerāt quippe in
grecia Socrates. plato. arestotiles. ꝛ īnu
meri sapientes philosophi. Fuerant ī yta
lia eloquentissimi rhetores ꝛ oratores cla
rissimi. Fuerāt in romana re publica sci/
piones ꝛ fabriciȷ̄. aliȷ̄q̄ꝫ strennui duces et
principes inuictissimi. insup eruditi cōsu
les ꝛ iudices celeberrimi. fuerāt ꝛtūc erāt
in iudea legisdoctores. pōtifices. sacerdo
tes. leuite. scribe. ꝛ pharisei. Nec tamē his
apparuit angelus. sed apparuisse legit᷑ pa/
storibus Pastores inq̇t euangelista erant
in regione eadem vigilantes ꝛ custodien/
tes vigilias noctis supra gregem suū. Et
ecce angelus dn̄i ꝛc̄. Cur ergo pastoribus
apparuit angelus. Ad hoc sane respondꝫ
Crisostomꝰ. Non inquit angelus iuit hie
rosolimā. nō req̇siuit scribas ꝛ phariscos
erant em̄ corrupti ꝛ inuidia cruciādi Sꝫ
hiȷ̄ pastores erant sinceri antiquā patriar
charū ꝛ moysi conuersationē colētes. Est
aūt semita q̄dam ad philosophiam ꝑdu/
cens innocentia. Hec ille. Sed attendite
fratres carissimi ꝛ singula euāgeliȷ̄ verba
notate. Sane in pastoribꝫ innocētie sim/
plicitas designat᷑. Sane in vigilantibus
diligētie sedulitas designat᷑. Sane in cu/
stodientibꝫ ꝑseuerantie securitas designa
tur Et hoc totum ad nostrā eruditionem
refert᷑. Simus ḡ pastores p simplicitatez
innocentie. Simus ergo vigiles p seduli
tatem diligentie. Simus ergo custodes
p securitatem ꝑseuerantie vt sic angelum
dn̄i ꝛ noua dn̄ice natiuitat̄ gaudia spūa/

121

liter mereamur audire. Cur ergo pastori
bus. Cur vigilantibꝫ Cur vigilias custo
dientibꝫ apparuisse dicaẜ signanter aduer
tite. Aduertite sane. Sunt em̄ plures fal
so pastoris nomine vocitati. nec tn̄ pasto
res ꝑ innocentiā simplices sed ꝑ nequitie
malignitatē nocentes. nec ꝑ diligentiā vi
giles sed ꝑ negligētie torporē ꝺsides. nec
ꝑ boni operis ꝑseuerātiā gregis custodes
sed ꝑ inconstātie terrorē adueniente lupo
tanq̄ȝ mercēnarij fugiētes. Quippe. Quia
nec vigilant circa gregem sed ꝯtra gregē.
nec ad gregis custodiā sed ad p̄dam. His
ergo falsis pastoribꝫ angelus dn̄i appare-
re nō dignaẜ. Sed qꝛ nō est ad eos nobis
sermo. ꝛ ad annunciāda dn̄ice natiuitatis
gaudia festinat intentio. de hac lachrima
bili tristicie materia sileamus. nec ad hoꝝ
ꝑditissimoꝝ hominū rep̄hensionē. sed ad
nostrā eruditionē ꝛ nouorū gaudiorū iu
bilationē stilum vertamus. Simus ergo
pastores ꝑ innocentiā. simus vigiles per
diligentiā. simus custodes ꝑ boni operis
ꝑseuerantiam. Tales em̄ pastores esse de
bemus vt angelū dn̄i natiuitatis domini
ce gaudia nunciantē sp̄ualiter audiamus
Et ad hoc mystice designandū hmōi pa-
storibꝫ apparuit angelus. ꝛ in q̄bꝫ hos pa-
stores imitari debeamus ostendit. Unus
quisq̄ȝ em̄ etiā qui priuatus viuere crediẜ
pastoris officiū tenet. ꝛ bonorū actuū co-
gitationūq̄ȝ mūdarū aggregans multitu
dinē hanc. iusto moderamine gubernare
scripturarū pascuis nutrire. ꝛ ꝯtra demo
nū insidias seruare contendit. Ecce ergo
Secundū ꝛc. Ecce tercio populi expe
ctātis iocunditatē. Gaudiū magnū. Sa
ne gaudiū magnū. nec tm̄ populo iudai-
co. sed oī populo expectatū. nec vni loco.
sed vniuerso mundo iocundū. Euangeli
so inquit gaudiū magnū quod erit omni
populo. O gaudium sua generalitate ma
gnū. sua magnitudine nouū. sua nouita-
te mirandū. Causa autē tanti gaudij ostē
diẜ. quia magnus nouus ꝛ admirabil' par
tus mōstraẜ. Un̄ seq̄tur. Quia inquit na
tus est nobis hodie saluator. qui est xp̄us
dn̄s. O breue verbum ingentis gaudij ex
p̄ssiuum. Quid em̄ gaudiosi' exprimi po-
tuit. Quid tale vnq̄ȝ auditum est. Aut q̄d
simile aliquando mūdus accepit. Natus
est nobis hodie ꝛc. O generale gaudium
omniū populorū. sed christianorū specia
le ac fideliū ꝓprium. In cuius em̄ ꝯpara-
tione quodlibet aliud gaudiū est fidelibꝫ
respuendū. Gaudeant siq̄dem infideles ī
quibuslibet rebus. gaudeāt alij in asseq̄n
dis delicijs. alij in cōgregandis diuitijs.
Alij in honoribꝫ ꝛ potentijs acquirendis
Gaudeat in delicijs epicurus. in diuitijs
cresus. in potentijs ꝛ honoribꝫ alexander
ille macedo ꝓdem magnus. Absit autē vt
in his gaudeat christianus. sȝ in hoc gau
deat. quia natus est nobis ꝛc. Quis em̄ fi
delis. quis christianus habēs fidem sicut
granū synapis nō gaudeat in recitatione
verbi huius. Tanta q̄ppe est huius verbi
dulcedo vt idip̄m iterū atq̄ȝ iterū recita-
re nō tedeat Tanta est hui' sermonis gra
tia. vt si vel vnū iota mutauero continuo
minus sape incipiat. Un̄ fit vt dum labo
rat affectio hui' melliflue dulcedinis co-
piam latius effundere gestiēs. nec v̄ba in-
ueniat. nec aliud queat exprimere dulci'.
Natus est nobis hodie ꝛc. Sed atten-
dite fratres ꝛ vt quantū valemus huius
verbi dulcedinē effundam' singulariter
eius singula momenta librate. Ecce enim
Primo diuinitatis benignitatē. qꝛ natus
est deus. In hoc em̄ vt ait apl'us. Appa-
ruit benignitas et humanitas saluatoris
nostri dei Ad Tytum. iij. ca. Secūdo be
nignitatis vtilitatem. qꝛ nobis. Non enim
sibi sed nobis nec ꝓ sua sed ꝓ nostra vtili-
tate natus est. Et vt idem apl'us ait Non
ex operibꝫ iusticie q̄ fecimus nos sed ẜm su-
am misc̄diaȝ saluos nos fecit. Tercio vti
litatis ꝓximitatē. Quia hodie inq̄t eccle
sia scietis quia veniet dn̄s. ꝛ mane videbi
tis gloriā eius. Magna sunt hec frēs
carissimi ꝛ magni gaudij ostensa misteria
q̄ lōgo forent deducenda tractatu. si tp̄is
pateretẜ angustia. sed et alia q̄dam ad ma-
ioris gaudij exp̄ssionē ex ipsius noui par
tus manifestanẜ noībꝫ. Ecce p̄mo nomen
deitatis. Saluator. Ecce secūdo nomen
pietatis Christus. Ecce tercio nomē ma
iestatis Dn̄s. Ecce ḡ peccatoꝝ remediū
quia saluator. Ecce ḡ infirmoꝝ solacium
qꝛ xp̄us. Ecce ḡ egenoꝝ subsidiū. qꝛ dn̄s.
Quid itaq̄ȝ tā necessariū ꝑditis. q̄d tam
optabile miseris. quid tam vtile desperа-
tis. Nat' est nobis hodie saluator q̄ ē xp̄s
dn̄s. Si tu ḡ pctōr es non ideo de salute

desperes. Adest nanq̄ deitatis remediū. Natus est saluator. Et ipse q̄dem cū esset de⁹. p peccatorib⁹ hō fact⁹ est. Si tu infirmus ⁊ adhuc peccatoꝝ pcedentiū vulnere lesus es. Adest pietatis solaciū. Nat⁹ ē xp̄s. Et ipse q̄dez pius suauis ⁊ mitis vnct⁹ oleo leticie p̄ ꝯsortib⁹ suis. Si tu pauper es ⁊ diuitijs gr̄e nō abundans. Adest maiestatꝭ subsidiū. Nat⁹ est dn̄s. Et ipse q̄dem magn⁹ ⁊ diues valde ⁊ multe misericordie. Nemo itaq̄ de peccati salute dspe ret. Nemo de medici austeritate dubitet. Nemo de ei⁹ efficaci potestate formidet. Adest saluator nō sine salute. Adest xp̄us non sine vnctione. Adest dn̄s nō sine potentie magnitudine. Gaudeamus igit in hac natiuitate. ⁊ multipliciter gratulemur in ea. quā ⁊ saluatoris ⁊ salutis vtilitas ⁊ christi ac sue vnctōis suauitas ⁊ dn̄i eiusq̄ potestatis dignitas tam elegāter illustrat. Gaudeamus itaq̄ ⁊ ne q̄s tristicie locus pateat oēs p̄ gaudio cantemus cuz angelis. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominib⁹ bone voluntatis. Quod p̄stare dignetur nat⁹ nobis hodie saluator q̄ est christus dn̄s. Amē.

Explicit sermo de natiuitate domini p venerabilē sacre theologie doctorem Petrū de Aillyaco Cardinalē Cameraceñ.

Sequitur sermo de eadem festiuitate factus per eundem dn̄m Petruz Came.

Veritas de terra orta est. Scribit psal. lxxxiiij. Cui ꝯcordat q̄d in euangelio hodierne festiuitatis legit. Verbū caro factū est. Jo. j. Ut de tā ineffabili veritate q̄ hodie de terra orta ē. verū fari valeat lingua carnis lingua peccatoris. lingua nostra lingua mendosa. et vt de verbo incarnato verbū dignū pferat. indigna caro. caro immūda ⁊ mltipliciviciata peccato ad eā q̄ sine peccato est dignissimā ac mūdissimā matrez gr̄e ex q̄ v̄bum caro factū est. ⁊ p quā veritas d̄ terra orta est. suppliciter recurramus dicētes Aue Maria gratia plena ⁊c. Ueritas de terra orta est ⁊c. Hodie frēs carissimi hodie vn̄ exultāt corda fideliū euāgelic⁹ ⁊ ꝓpheticus sermo ꝯcordant. hodie nēpe q̄z v̄bum caro factū est. Ideo v̄itas de terra orta est. Caro em̄ terra est. dicēte scriptura Formauit dn̄s vel creauit deus hoiez id est hois carnem de limo terre. Geñ. ij. Uerbū aūt veritas est illo teste q̄ ait Ego sum veritas Joh. xiiij. Cōcordāt itaq̄ de verbo eterno dei patris tpalia verba humane vocis ⁊ de virtute eterna diuīe mētis vocalia verba euāgelici ⁊ ꝓphetici sermonis inter se consonant. sibiq̄ conueniunt. quia qñ xp̄s Jesus verbū ⁊ filius dei patris caro factus est ex vtero virgīs matris id est qñ ex eius carne homo fact⁹ est. ⁊ de virgine nat⁹ est. Tunc veritas de terra orta est. Qd̄ fuit verbū de verbo incarnato olim ꝓphetice ꝓpalatum ⁊ hodie verbo euangelico ꝯcordatū. ac ideo vestre ꝓpositum caritati. Ad cuius verbi declarationē ⁊ ad verbi incarnati laudez ⁊ gloriā duo nobis summope sūmaq̄ diligentia cōsideranda sunt. Primo quidē q̄liter añ verbū incarnatū veritas a terra expulsa est. ⁊ orta est d̄ terra falsitas. Secūdo qualiter p verbum incarnatū falsitas a terra repulsa est. ⁊ orta est de terra v̄itas.

Utq̄ primā summāq̄ veritatꝭ dicam⁹ originē ac ipsius ortū in terra dignissimū ⁊ altū exordiū describamus. Ipsa sane in prima hois creatōe de celo a regalib⁹ sedibus venit ipsa a deo summo p̄side ortum traxit. ⁊ ab celesti throno ad terras vsq̄ d̄scendit Qñ em̄ pmus adā a deo creat⁹ est tunc veritas d̄ celo orta est. De⁹ nāq̄ summe verus nequaq̄ hominez sine veritate creauerat. sed, put tāti opificis decebat opus ip̄m veritate ⁊ prudentia eruditū et equitate ⁊ iusticia reuulgatū. māsuetudine ⁊ tēperantia pditū. fortitudine ⁊ ꝯstantia roboratū. oī deniq̄ v̄tute ac gr̄a dotatū pfectūq̄ ꝯdiderat. Fecerat em̄ de⁹ hominē rectū. Eccs. vij. Sed heu nobis miseris filijs Ade. Ipse q̄. p se suisq̄ posteris tot ⁊ tanta a deo bn̄ficia recepat. veritatē ipsam quā de celo accepat ceteraq̄ dona pdidit qñ a summo vero ac vero bono p malū inobediētie se diuisit. Per ip̄m ergo ⁊ ei⁹ peccatū veritas a terra expulsa est. et tunc falsitas de terra orta est. Ex tunc frēs carissimi ex tūc ve illi p quē tantū scādalū venit. ex tūc pch dolor hūanū genus veritate miserabil'r destitutuz ac errore ⁊

falsitate mirabiliter multipliciterqꝫ ꝺpraua/
uatum in oē genꝰ vicioꝝ exarsit. hinc Ca/
ym fratricidiū ꝑpetrauit. hinc nembroth
tyrannidē exercuit. Et ne per singula di/
scurramus. hinc adeo creuit hominū ma
licia sup̱ terrā. adeoqꝫ inūdauit diluuiuꝫ
vicioꝝ vt deus summe misericors hoīem
se fecisse peniteret. totūqꝫ genus humanū
p̱ diluuiū aquarū deleret. exceptis admo
dū paucis q̄s in arca Noe misericorditer
reseruauit. Remāsit em̄ solus Noe ⁊ q̇ cū
eo erant in arca. Gen̄. vij. Hic ergo Noe
⁊ alij pr̄iarche Abraā. ysaac. ⁊ iacob. ac ce
teri sancti patres antiq̇. Moyses quoqꝫ ⁊
singuli ꝓphete dei. vt hoīm vitia erroresqꝫ
corrigerent. veritatē a terra expulsam re/
uocare falsitatēqꝫ a terra repellere conati
sunt. Hinc Moyses legeꝫ dedit. ipsamqꝫ
veritatē vtcunqꝫ agnitā velauit misterijs
obnubilauit signis ⁊ enigmatibꝫ obūbra
uit. Ne forte si veritas clara ⁊ nuda facie
exhiberet̄ hoībꝫ. sua familiaritate ꝯtēptuꝫ
pareret aut odiū. Hinc nanqꝫ pessimꝰ ho
minū mos est sempqꝫ fuit. q̄ ⁊ familiari/
tas ꝯtemptū ⁊ iuxta vulgatum Terentij
verbū veritas odiū parit. Sed nec sic q̇/
dem moyses aut alij ꝓphete potuerūt ad/
uersus hominū maliciā preualere. nec sic
valuit redire veritas aut falsitas abire q̇n
imo in toto orbe terraꝝ deuius lugēs ait.
Non est inq̇t veritas. nō est miscdia. non
est sciētia dei in terra. Maledictū ⁊ men/
daciū. homicidiū. furtū ⁊ adulteriū inun
dauerūt. Ozee. iiij. ca. Sed vt ceteros vi
cioꝝ errores taceā q̇d de nouissimo erro/
re ydolatrie dicturus sim q̇ excepta hebre
orū gente q̄ ⁊ ipsa ad oē malū. ⁊ hoc ipsuꝫ
ydolatrie malū ꝓnissima semp̱ fuit. om̄es
alias gentes sic neq̇citer ac p̱cinaciter oc
cupauit. vt nō solū fideles dei sed etiā gē/
tiles philosophi hūc errorē irridere ⁊ rep̄
hendere cogerent̄. Vn̄ anneus seneca ī li.
quē ꝯtra sup̱stitiones edidit. cū de ydolo
rum simulachris ageret ita scripsit. Sa/
cros inquit immortales in materia vilissi
ma atqꝫ īmobili dedicāt habitꝰ illis hoīm
ferarūqꝫ ⁊ pisciū. q̇dam ṽo mixto sexu di/
uersis corp̱ibꝫ induūt numina vocāt. q̄ si
spū accepto subito occurrerēt. mōstra ha
berent̄. Deinꝺ aliq̄nto pꝰcū q̄rundā pho
rū sn̄ias deiecisset. opposuit sibi q̄stioneꝫ
⁊ ait. hoc loco. ⁊ dicet aliq̇s. Credā ego ce
lū ⁊ terrā deos esse. ⁊ supra lunā alios in/
fra alios. Ego feram aut platonē aut p̱y/
patheticū stratonē. quorū alter fecit deuꝫ
sine corp̱e. alter sine aīo. Et ad hoc respō
dens. Quid ḡ tandē inq̇t veriora tibi vi/
dent̄ tititacij aut romuli aut tullij hostilij
somnia Cloacā tytus taciꝰ dedicauit de/
am. picū tyberiūqꝫ romulus. hostiliꝰ pa/
uorē atqꝫ pallorē teterrimos hoīm affectꝰ
hec numina potiꝰ credes celosqꝫ recipies

Postea ṽo de ip̄is ritibꝫ crudeliter tur
pibꝫ multa scribens. finaliter sic ait. Que
oīa sapiēs seruabit tanq̄ꝫ legibꝫ iussa non
tanq̄ꝫ dijs grata. Et tandē de ipsa deorū
falsorū multitudīe ꝯcludit. Oēm ignobi
lē deoꝝ turbā quā lōgo euo lōga sup̱stitiō
cōgessit. Sic inq̇t adorabimus, vt memi/
nimꝰ cultū eiꝰ magis ad morē id est ꝓplꝰoꝝ
cōsuetudinē q̄ꝫ ad rē p̱tinere Huic senece
in hac p̱te non oīno veritas defuit. affuit
em̄ scribēti, viuēti defuit. Nā vt Augꝰ ait
vj. de ciuita. dei. ca. x. Quia ipse illustrꝭ po
puli romani senator erat colebat qꝺ rep̄/
hendebat. agebat qꝺ arguebat. qꝺ culpa
bat adorabat. Sic ⁊ Varro cū esset oīm
hoīm acutissimꝰ. ⁊ teste cycerone sine vl/
la dubitatione doctissimꝰ. Cūqꝫ teste Au
gustino libri p̄allegati. ca. iij. ipse q̇dragin
ta vnū libros ātiq̇tatū scripsisset. rebꝫ hu
manis. xxv. diuinis ṽo sexdecim tribuēs.
In q̇bꝫ multa de hm̄oi sup̱stitione curio
sa vanitate disseruit. imp̱iosa tn̄ ṽitate er/
rorem populoꝝ. ⁊ si nō manifeste. occulte
saltē fateri ꝯpulsus est. Ait em̄ de genera
tionibꝫ deoꝝ magis ad poetas id est ad fi
ctas falsasqꝫ poetaꝝ fabulas. q̄ꝫ ad phisi/
cos id ē ad veras ⁊ falsas rōnes fuisse po/
pulos inclinatos. Sed hij p̄hi hūc erro
reꝫ manifeste ac publice rep̄hēdere veriti
sunt. q̄ errātē ꝓplꝰm timuerūt. Sciuerūt
em̄ antiquū p̄hm anaxagorā apud athe/
nienses tanq̄ꝫ reū damnatū fuisse. teste au
gustino. xviij. de ci. dei. ca. xlj. q̄ ydolatriā
publice rep̄hēdens solē dicebat lāpadem
esse ardētē. ip̄mqꝫ deū esse negabat. Hūc
itaqꝫ ydolatrie vulgatissimū errorē hanc
notissimā falsitatē. aliosqꝫ īnumeros erro
ris modos an̄ incarnationē verbi ⁊ nati/
uitatē xp̄i nec pr̄iarche nec prophete nec
p̄hi a terra terrenis ve hoībꝫ repellere po
tuerunt. Ecce ḡ q̄liter an̄ verbū incarna
tū veritas q̄ p̄mo de celo orta est. postea a

terrā expulsa est. ⁊ orta est ꝺ terra falsitas.
Et hec de ꝯsideratione prima. Sequi
tur de secūda Libeat igiꝉ ꝯsiderare fra
tres carissimi qualiter ꝑ verbū incarnatū
falsitas a terra repulsa est. et orta de terra
veritas. Postq̄ꝫ eñ verbū caro factuꝫ est
postq̄ꝫ christus dei filius qui eternaliter ē
verbū ⁊ veritas ac vera sapientia dei pa/
tris. tꝑaliter de terra ortus est. id est ꝺ car
ne natus est. falsitatis tenebre fugate sunt
⁊ veritatis lumē illuxit. sicut scriptum est.
Populus gentiū qui ambulabat in tene/
bris vidit lucem magnā. Habitātibꝫ ī re/
gione vmbre mortꝭ lux orta est eis. Ut au
tem innumerabiles populi gentium tene
bras nec solū vulgariū populorū sed phi
losophoꝝ ⁊ sapientiū gentiliū tenebrosos
errores falsitatesq̄ꝫ p̄tereā verbū incarna
tum ac veritas ipsa que de terra orta ē. et
que erat lux vera illuminans oēm hoīem
venientē in hunc mundū falsitateꝫ ydola
trie. erroreēq̄ꝫ nephādissimū quē paulo añ
cōmemoraui a terra fugauit. Nam prout
ecclesiastice testanꝉ hystorie post verbi in
carnationē cū christus a facie ꝑsequētis
Herodis in egiptū transiret. vbi tūc ma/
xime ydolatrie vigebat error. In eius in/
gressu quasi chorus cāte veritatis lumine
corruerūt ydola egypti. Traduntq̄ꝫ ꝙ sic
in exitu israel de egypto non fuit domꝰ in
qua deo oꝑante nō iaceret mortuū primo
genitū. ita nec tunc fuit ibidē templum in
quo non corruisset ydolū. Hoc sanctꝰ ꝓ/
pheta uerat ysaias Ascendet inquit domi
nus nubē leuē id est carnē assumet a pec/
cato immunē. ⁊ ingredieꝉ egiptū ⁊ moue
bunꝉ simulacra egypti. Hoc ⁊ alius ꝓphe
ta p̄dixerat. Erit inquit in illo die dic̄ do
minus. exterminabo oīa simulacra a ter/
ra. Hoc p̄terea non solū predixerūt fide/
les ꝓphete. sed ⁊ gentiles ydolatre vmbra
tice p̄uiderunt. Unde hermes mercuriꝰ
termegistus in dyalogo suo ad asclepium
Egyptū quā ꝓpter ydoloꝝ cultū totiꝰ mū
di dicit esse templū cultum hmōi seu reli/
gionē futuro quodam tꝑe deserturā esse
patenter asseruit. Hoc aūt hermes qꝛ nō
diuino aut ꝓphetico afflatus spū sed mali
gno ac phithonico spū inflatus ꝯgnouit.
nō hoc xp̄o aut eius virtuti ac veritati at/
tribuit sed tanq̄ꝫ mirandū et deplorandū
luctuosa conq̄stiōe predixit. Nō est aūt
mirandū fratres carissimi si orta de terra
veritate corruat falsitas. quia ꝓpheta teste
suꝑ oīa vincit veritas. ij. Esꝺ. iij. Nimi/
rum ergo si incarnato verbo ⁊ nato in car
ne xp̄o ydolatrie falsitateꝫ aliosq̄ꝫ errores
gentiliū veritas a terra fugauerit. cū ipse
de terra ortus sit qui solus est veritas. ne
q̄ꝫ eñ moyses veritas fuit neq̄ꝫ alius q̄spi
am patriarchaꝝ aut ꝓphetarū veritas fu/
it. illo teste qui ait. Lex ꝑ moysen data est
veritas aūt ꝑ iesum xp̄m facta est. Joh. j.
Christus itaq̄ꝫ solus falsitatis errores ꝺ
struxit. qꝛ solus natus est de terra q̄ vera/
citer dicere potuit. Ego sum via veritas
⁊ vita. Ipse eñ solus est via errantes diri
gens. Ipse veritas ignorantes erudiens.
Ip̄e vita oēs viuificās ad salutē. Ip̄e via
veritatis. veritas vite. vita salutis. Ipse
q̄ppe est via veritas ⁊ vita salutaris. De q̄
ꝑ ꝓphetā dictū est. Deus misereaꝉ nostri ⁊
bn̄dicat nobis illuminet vultū suum suꝑ
nos. vt cognoscamus in terra viam tuaꝫ.
in omnibꝫ gētibꝫ salutare tuū. in psal. lxvj.
De qua salutari via iterū alius ꝓpheta di
cit. Docebit nos vias suas ⁊ ambulabimꝰ
in semitis eius. Ex syō eñ exibit lex et ver
bum dn̄i de hierusalē. ysa. ij. O magnum
misteriū fratres carissimi. qꝛ verbum ca/
ro factū est. ⁊ qꝛ veritas de terra orta ē ho
die in bethleē Ideo ex syon exijt lex ⁊ ver
bū dn̄i de hierusalē. Sꝫ videamꝰ fratres
videamus cū pastoribꝫ hoc verbuꝫ quod
factū est. Hoc sane verbū est verbum cō
summatū ⁊ adabbreuiatū. de q̄ ait ꝓphe/
ta. Cōsummatio abbreuiata inūdabit iu
sticiā. Consummationē eñ ⁊ abbreuiatō
nem dn̄s exercituum faciet in medio oīs
terre. ysa. x. Hec aūt abbreuiata ꝯsumma
tio facta est in verbo incarnato q̄ nullum
breuiꝰ ⁊ tñ nullū diffusiꝰ. Uultis nosse q̄ꝫ
longū ⁊ diffusum sit. ⁊ q̄ꝫ angustū ⁊ breue
seip̄m hodie fecerit. Hoc q̄ppe verbū ꝺ se
ipso ait. Celum et terram ego impleo. et
tñ caro factū et in carne abbreuiatū ex an
gusto virginis vtero nasciꝉ. in angusto lo
caꝉ presepio. O igitur breue verbum de
verbo abbreuiato ꝟbum caro factum est
O breuis veritas de verbo incarnato ve
ritas de terra orta ē. Multa siq̄dē verba
multa vera dixerūt ⁊ scripserūt moyses ⁊
ꝓphete. sed hoc vnū verbum abbreuiatuꝫ
hec vna veritas oīm patriarcharū ⁊ pro

phetarū abbreuiauit verba ⁊ vera omnia
ↄsummauit. Exijt itaqꝫ verbū dñi de hie
rusalē ⁊ veritas verbi orta est ex bethleez.
Sed hec veritas verbūqꝫ dñi in bethleē
⁊ hierusalē nō remāsit sed vt se ꝑ vniuersa
diffunderet inde in oēm terrā exiuit ⁊ ī fi/
nes orbis terre ꝓcessit. Ut sic tandē oēz a
terra falsitatē errorēqꝫ fugaret. Uñ tūc ꝺ
ministris veritatis impletū est qꝺ lōge añ
dictū fuerat ꝑ ꝓphetam. In oēm terrā exi
uit sonus eoꝝ ⁊ in fines orbis terre verba
eoꝝ In psal. xviij. Nūc ꝟo ꝓchdolor frēs
carissimi licet verbū incarnatū veritatem
hanc q̄ntū ꝑ eius decuit p̄sentiā corꝑalez
mūdo exhibuerit. licet passionē ⁊ mortem
ꝓ veritate sustinuerit. licet ꝑ eiꝰ apl'os ve/
ritas vbiqꝫ publicata sit. licet post ipsorū
obitū ꝑ posteros eoꝝ inter horrendas ꝑ/
secutiones et varios cruciatus ac funera
martyrū p̄dicatū sit toti orbi euangeliuz
vt Augꝰ ait. Licet ꝑ successores aploꝝ ac
martyꝝ destructis iam ꝑ eos ydolis et de
sertis demonū tēplis. errores hereticorū
sub nomine xp̄iano veritati resistētiū xp̄i/
ane vtcūqꝫ sedati sint. licz inquā hijs alijs
qꝫ innumeris modis xp̄s ⁊ eius discipuli
ꝓ veritate certauerint. Nūc tñ ꝓchdolor
hijs nouissimis tꝑibꝫ. hijs diebꝫ malis fal
sitas adhuc veritatez crudeliter ꝑsequit᷑.
Ueritas quoqꝫ nō minus nūc q̄ꝫ vnq̄ꝫ a
ministris falsitatis. timoris stimulis. do/
lorū tormētis. laborū molestijs. ꝑsecutio/
nū ꝑiculis infestatur. O q̄ꝫ multa hic di/
cenda essent si tꝑis pateret᷑ angustia. q̇s ei
nō videat hodie veritatē a falsitate depri/
mi. bonos a malis. ꝟtuosos a viciosis. sa/
piētes ⁊ litteratos ab ignorātibꝫ et insciJs
cōculcari. Nec hoc minꝰ dānabiliter imo
qꝫ damnabilius q̄ꝫ añ incarnationē verbi
quāto minus lōgeqꝫ minus malū est. ve/
ritatē nō agnoscere q̄ꝫ agnitā relinq̄re. re/
lictā ↄtēnere. ↄtemptā odire. Sed omit/
tamꝰ ista. lacrimosam quoqꝫ q̄rimoniā re
linquamꝰ. Eant res mūdane. Eāt ve mū
do a scandalis eiꝰ. Eant q̇ qꝫ eas traxerit
impetꝰ. Nos ꝟo ad gaudiosam hodierne
festiuitatis leticiā reuertamur. Gaudea/
mus q̄ꝛ verbū caro factum est. letemur q̄ꝛ
veritas de terra orta est. Quaz nobis ter
renis ac carnalibꝫ spūaliter querere. q̄sitā
inuenire. inuentā amare. eiqꝫ semꝑ adhe/
rere ↄcedat ipse q̇ verbum ⁊ veritas est ꝺi

patris q̇qꝫ hodie natus est in terra ex vte/
ro virginis matris. ⁊ nunc in celis viuit ⁊
regnat in secula seculoꝝ Amen

Explicit sermo factus ꝑ reuerendū in
christo patrē dñm Petrū de Aillyaco sa
cre theologie doctorē Cameracēsem epi
scopū. de natiuitate domini.

Sequit᷑ sermo factus per eundem do
minū Petꝝ. de circūcisione domini.

Vocatuz est no
mē eius Jesus. Scriptū est
Luce. ij. ⁊ in euāgelio p̄sentꝫ
solennitatis. Reuerēdi mgr̄i
Ego incircūcisus labijs imo verius oibꝫ
incircūcisus mēbris ꝺ eo in q̇ digne nihil
circūcidendū fuerat. de eo q̇ peccatū non
fecit. nec inuentus est dolus in ore eiꝰ. ore
polluto vestris corā reuerentijs locuturꝰ
nimiꝝ ⁊ verecūdia cōfusus sum ⁊ ↄfusio/
ne turbatus. Sed ad eā q̄ venie mr̄ est et
inuentrix gr̄e ꝓ auxilio recurramꝰ ⁊ ī noīe
iesu ei flectamꝰ genua. Ipsamqꝫ deuotissi
me salutemꝰ dicentes Aue maria gr̄a ple
na ⁊c̄. Uocatū est nomen ⁊c̄. Hodie re
uerēdissimi mgr̄i ⁊ dñi. nr̄e redēptōis in/
choant᷑ misteria. hodie nr̄e salutꝫ indicia
demōstrant᷑. Hodie nāqꝫ redēptor ac sal/
uator dñs nr̄ xp̄s ihs q̇ ꝓ nr̄a redēptiōe ꝺ
sinu pr̄is ī mūdm venerat. ⁊ ꝓ nr̄a salute ex
vt̄o mr̄is natꝰ ē. Jā pꝰ paucos sue ntitatꝫ
dies vt nr̄e redēptōis ⁊ salutꝫ auctor appa
reat carne circūcidit᷑. ⁊ vt legez īpleat noīe
ꝓprio designat᷑. Uocatū est inq̇t nomē eiꝰ
iesus. Hodie siq̇dē ꝓut euāgelica testat᷑
hystoria Postq̄ꝫ ↄsūmati sūt dies octo vt
circūcideret᷑ puer. vocatū est nomē eiꝰ ie/
sus Cōsideremꝰ itaqꝫ euāgelica ꝟba nihil
in eis ociosuz. nihil in eis credamꝰ eē suꝑ
fluū. Postq̄ꝫ inq̇t ↄsūmati sunt dies octo
Hic em̄ mos erat legꝫ vt in octaua die sa/
cramētū ageret᷑ circūcisiōis. Postq̄ꝫ ḡ ↄsū
mati sunt dies octo vt circūcideret᷑ puer.
Quis ē iste puer carissimi. certe vt ait am
bro. nō nisi ille de q̇ dictū est. Puer natꝰ ē
nobis ⁊ filiꝰ datꝰ ē nob. cuiꝰ īꝑiuz suꝑ hūe
rū eiꝰ. Nō est ḡ hic puer ↄtēnēdꝰ. q̄ꝛ ⁊ si sit
hūanitate ꝑuulꝰ ē tñ īꝑiosus deitate Hic
est ḡ puer. Et vere puer īnocētie purꝰ imo
solus ⁊ vnicꝰ puer. a pcti labe purissimus
Uñ hic non immerito nob orit᷑ q̄stio cur
circūcidit᷑ iste puer tāta tāqꝫ ineffabili ꝑu

ritate dotat⁹. Nã vt ait athanasius. Nihil
aliđ exp̄mebat circũcisio nisi generatiõis
vetuste spoliatõez p ħ. s. q circũcidebatᷣ ps
corpis. q̄ corpalis natiuitat ca existebat.
Hec ille. Cur ḡ hic puer circũcidit̄ ĩ cui⁹
generatõe nihil vetustũ. in c⁹ntitate nihil
immũdũ repit̄. Sz notandũ nob est q si
cut ait epiphani⁹ pl'ib⁹ ex cauᷣ circũcisus
est xp̄s. Et p̄mo q̄dē vt oñdat carnis ve/
ritatē quã negauit maniche⁹. Deinde vt
pateat q nequaq̃ deitati ↄsubale corp⁹ ex
titerit vt fat̄ appollinar. neq celit⁹ detule
rit illđ. vt asserit Ualētin⁹. Et vt ↄfirmet
circũcisionē quã olĩ instituerat. q̄n etiã vt
nulla sit iudeis excusatio. Nã si incircũci
sus fuissz. obijcere poterãt q nõ possent ĩ/
circũcisum xp̄m recipe. Hec ille. His ita
q alijsq de cauᷣ nõ p sua sz p nr̄a mũda/
tione. nec p suoꝝ sz p nr̄oꝝ purgatõe pec/
catoꝝ puer iste circũcidi voluit. Sic em̄
vt ait apl's. fact⁹ ē sub lege vt eos q̄ sub le
ge erant redimeret. Sicut em̄ p circũcisi
onē legē impleuit. sic vt cyrill⁹ ait ſm legꝫ
p̄ceptũ nois impositionē recepit. Uñ seq̇
tur Uocatũ est nomē ei⁹ iesus. qđ interp̄
tat̄ saluator. Edit⁹ em̄ fuit ad toti⁹ orbis
salutē quã sua circũcisiõe p̄figurauit. hec
ille. Sed etiã vt venerabilis beda testat̄.
hoc q eodē die circũcisiõis nomē accepit
ad imitationē obseruatõis fecit. Abrahã
em̄ q̄ p̄m⁹ circũcisiõis sacr̄m accepit. ĩ die
circũcisiõis bñdici pmeruit Hec ille. Ec
ce ḡ q̃ m'lta magnaq misteria pauc breu
ibusq v̄bis euãgelista nob imp̄mit. Uo
catũ est inq̇t nomē ei⁹ iesus. O magnũ et
admirabile nomē. nomē qđ est sup oē no
mē. nomē iocũdũ cel'. gaudiosuz terr. tre
mendũ ĩfer. In noĩe iesu em̄ vt ait apl's.
oē genu flectat̄ celestiũ. terrestriũ ⁊ ĩferno
rũ. Ad Phil'. ij. Nos ḡ in noĩe iesu n̄ solũ
corpis sz ⁊ cordis genu flectam⁹. nos ĩ h⁹
ĩpositiõe nois corde ⁊ ore sil' spũal'r ⁊ cor/
palit̄ iubilem⁹. gratulemur in h⁹ vocatiõe
nois. ⁊ ĩ ħ v̄bo leticie gaudeam⁹ Uocatũ
ē inq̇t nomē ei⁹ iesus. In q̄ q̄dē v̄bo ad le
ticie ⁊ iocũditat expssionē duo ↄsiderare
đbem⁹. Primo vocãt autoritatē Scđo
nois ↄgruitatē. Jđoq circa hec duo nr̄a
p̄sect̄ itētio Et ĩ his duob⁹ declarãdis nr̄a
insistat deuotio ⁊ affectio delectet̄. Uocã
tis autoritas est admirabilis. Nomis cõ/
gruitas est nobis vtilis.

Primo ergo in verbo p̄posito ↄsidera/
re debemus vocantis autoritatē admira
bilē. q2 vocatũ est nomē. Hoc em̄ nomen
nõ solũ hũana aut angelica sed diuia au/
toritate vocatũ est. Uñ vt hui⁹ vocatiõis
ordinē alti⁹ ordiamur. inueniem⁹ hoc no
mē Prio a đo p̄re eternal'r ordinatũ. Se
cũdo a p̄phis figural'r designatũ. Tercio
ab angelo misterial'r nunciatum. Quar
to ab homĩe tpal'r publicatũ. Audiam⁹
ḡ nomē a đo p̄re et̄nal'r ordiatũ. Ecce in
q̇t p̄pha. ecce dies veniũt dic dñs ⁊ suscita
bo đđ germē iustũ. s. iesũ. Et ħ ē nomē qđ
vocabũt eũ dñs de⁹ iust⁹ nr̄ Hiere. xxiij
Hoc ḡ dixit dñs. ille. s. de⁹ p̄r cui ē ↄsuba
lis fili⁹. dicente p̄pha. Dixit dñs dño meo
sede ad dextris meis. Hoc inquã dixit nõ
momētanea vocis pnũciatiõe. sed eterna
mētis ordiatiõe ↄcepit. Hoc igit̄ dixit et̄
naliter qđ tpalit̄ est impletũ Et ħ est inq̇t
nomē qđ vocabũt eũ dñs deus iust⁹ nr̄.
Et q2 nomē ei⁹ deus iđ nomē ei⁹ Jesus.
Nõ em̄ essz iesus si nõ essz de⁹. q2 nõ essz ĩ
eo saluatoris autoritas si nõ essz deitatis
maiestas. ipso teste q̄ p p̄phaz ait. Nõ ē sal
uator p̄ter me Ozee. xiij. Audiam⁹ insup
ħ nomē a p̄phis figural'r designatum. ⁊ vt
breuitat cã ceteras veter testamēti p̄ter/
mittam⁹ figuras. dicat abacuc testimoni
um nois iesu. Ego inq̇t ĩ dño gaudebo et
exultabo in iesu deo meo. Abac. iij. Dicat
⁊ zacharias. Et oñdit inq̇t mihi dñs Je/
sum sacerdotē magnũ stantē corã angelo
dei. ⁊ sathan stabat a dextris ei⁹ vt aduer/
saret̄ ei. Za. iij. Sz q2 in lege scriptum est
In ore duoꝝ vl' triũ testiuz stat oē v̄bum
Deut. xvij. Accedat ⁊ terci⁹ testis. Dicat
salomõ aliq̇d đ noĩe iesu. Fort inq̇t ĩ bel
lo iesus naue successor moysi ĩ p̄phis q̄ fu
it magn⁹ ſm nomē suũ. maxim⁹ in salutez
electoꝝ dei expugnare insurgētes hostes
vt ↄseq̄ret̄ regnũ isrl'. Eccl'. xlvj. O q̃ de/
cēter ⁊ ↄgrue iste iesus naue nr̄m iesum ⁊
ea q̄ suo ↄueniũt noĩ p̄figurat. sz hec trã/
seo. q2 ad ea exp̄mēda nõ sufficeret breuis
ſmo. Audiam⁹ itaq ħ nomē ab angelo
ministerialiter nũciatũ. Trãseam⁹ figura
rũ testamēti veteris vmbrã. ⁊ ad euãgelij
lucē oculos attollamus. Uocatũ est inq̇t
nomē eius iesus qđ vocatũ est ab angelo
p̄usq ĩ vt̄o ↄcipet̄. Lu. ij. vbi the. Et me/
rito vocatũ ē ab angelo. nã sic ait Orige.

124

Nomē Jesu gloriosum oīqꝫ cultu dignis
simū. nomē qđ est sup oē nomē. Nō decu
it pmū ab hoīb appellari neqꝫ ab eis affer
ri in mūdū. Audiam⁹ tñ hoc nomē ab ho
minib tpaliter publicatū. Hodie nāqꝫ a
suis parētib ac ipm circūcidentib iude-
is vocatū est nomē ei⁹ iesus. Et sic nomē
eterna mēte ꝯceptū hodie humana voca
tione est tpaliter publicatū. Hoc em̄ vo-
cabulū non solū ab hoīe vel angelo. Sꝫ
vt Beda ait. a deo añ tpa secularia voca-
tum est. Ecce ergo vocantis autoritatem
admirabilē. Et hec đ pmo. Secundo
cōsiderare debemus in vbo ꝓposito noīs
ꝯgruitatē nobis vtilē. quia nomē eius ie-
sus. Hoc em̄ nomen Jesus qđ interptat
saluator aptissime illi ꝯgruit q̇ p nostre sa
lutis vtilitate in mundum venit. ꝓpter qđ
ad Joseph de Maria loq̇tur angelus di
cens. Pariet filiū ꝛ vocabit nomē ei⁹ Je
sum. Statim noīs rationē subiūgit. Ipe
em̄ saluū faciet populū suum a peccatꝭ eo
rum. Math. j. Merito ergo nomē ei⁹ Je
sus. Cuius eius. Eius de q̄ olim p ꝓphe-
tam scriptū est. Ecce saluator tuus venit
ysaie. xlij. Eius q̇ de seipso ait. Filius ho
minis venit q̄rere ꝛ saluū facere qđ pierat
Lu. xix. Eius inquam qui venit. Ut ipse
nos eximeret a demonis potestate. Ut ip
se nos redimeret a mortis penalitate. Ut
nos secū ꝯiungeret fraterna germanitate
Ut nos secū assumeret in supna clarita-
te. Ei⁹ ergo q̇ teste aplo venit peccatores
saluos facere. j. ad Thi. j. Et ideo nomen
eius Jesus. O nomē nostro saluatori cō
gruū. nomē nostre saluti vtile. ac toti hūa
no generi suaue pariter ꝛ iocundū. Ma-
gna quippe hui⁹ noīs vtilitas. magna vti-
litatis suauitas. magna suauitatis iocun
ditas Quia teste aplo Nō est aliud nomē
datū hoībus in quo oporteat nos saluos
fieri. Et ideo nomē eius Jesus. Cui⁹ eius
Eius quē sponsa sua iubilās alloquit di-
cēs. Oleū effusum nomē tuū. Can. j. cap.
Multa nāqꝫ vt ait Berñ. sup cantica cā
ticoꝝ. hui⁹ spōsi vocabula p diuinā pagi
nā legim⁹. Sed in duo inq̇t vniuersa vo
bis ꝯplector Nullū repietis qđ nō aut pi
etatis grām aut potētiā deitatis sonet. di
cente ꝓpheta. Duo hec audiui qꝛ ptās dei
est ꝛ tibi dñe miscđia. Ergo kᵐ maiestatē
sanctū ꝛ terribile nomen eius Ex hoc em̄
nomine oleum miscđie vndequaqꝫ diffū-
ditur. Et aridus est vt idem Bernardus
ait. oīs anime cibus si non oleo isto infun
dit. Jesus inquit mel in ore. ī aure melos
in corde iubilus. Tristat aliq̇s nostrū ve
niat in cor eius. ꝛ inde saliat ī os. ꝛ ecce ad
exortū nominis lumē. nubilū omne fugit
redit serenuꝫ. Labit quis in crimē currit
ad laqueū mortis desperādo. nōne si inuo-
cet nomen vite ꝯfestim respirabit ad vitā
Cui fons siccatus lachrymaruꝫ inuoca-
to Jesu non ꝯtinuo erupit vberior fluxit
suauior. Cui in piculis palpitanti inuo-
catū virtutis nomē. non statim fiduciam
pstitit. depulit metū Cui in dubijs fluctu
anti ad inuocationeꝫ clari noīs nō subito
emicuit certitudo. Cui in aduersis defici
enti si nomē adiutorij sonuit. defuit forti-
tudo. Nihil ita ire impetū cohibet. super
bie tumorē sedat. restringit flammā libidi
nis. ac totius indecoris fugat pruriginēꝫ.
Hec ille. Inuocet ergo nomē tuū dñe
sup nos quēadmodū sperauim⁹ in te. In
uocet Jesu bone nomē sanctū tuum sup
nos. Sup nos tui noīs oleū effundat. vt
sicut a christo christiani. sic a Jesu salua-
tore saluati vocemur. Q. đ ipse Jesus pre
stare dignetur cuius nomē est bñdictum
in secula seculoꝝ Amen.

Explicit sermo factus p reuerēdissimū
in christo patrem dominū Petrū de Ail
lyaco episcopuꝫ Cameraceñ. ꝛ sacrosan-
cte romane ecclesie Cardinalē de circum
cisione domini.

Sequitur sermo factus p eundem de
dñica in septuagesima.

Misit illos in ui
m neā suā Mat. xx. Et ī euāge
lio hodierno. reuerēdi prēs ꝛ
ī xpo frēs carissimi. Sic ho
dierna sacri euāgelij lectio sub pabolica si
militudīe nob insinuat magn⁹ ille pr̄ fami
lias q̇ ī h mūdo q̄si dñs ī domo p̄sidēs vni
uersitatē reꝝ oīm velut familiā suo impio
famulantē. pr̄na dilectiōe gubnat. Habꝫ
in terrꝭ vineā suā vꝫ. s. fideliū eccīaꝫ. q̄m
sic sp spāli amoris p̄rogatiua dilexit qꝫ ad
eā diligēter excolēdā dignos oī tpe opari
os destiauit. hec ē ei vinea đ q̄ p ꝓphaꝫ đr.
Uinea dñi exercituū dom⁹ isrl' est. ysa. v.

Jſrael quippe videns deum interꝑtatur.
Unde ꝑ domū iſrael nil aliud ꝯueniētiuſ
intelligiꝉ ꝙ ipſa eccleſia fideliū nūc ꝑ fidē
deum obſcure videntiū tandē ꝟo ꝑ ſpeciē
clare videre ſperātiū. Jn quoꝝ ꝑſona di
cit apl'us. Uidemus nūc ꝑ ſpeculū in eni
gmate. tunc aūt facie ad faciē .j. Coꝝ. xiij.
Hec ergo domus iſrael id eſt fidelium
eccleſia vinea dn̄i eſt. quā ipſe de egiptia/
ca ſeruitute id eſt diabolica ſubiectōne in
xp̄ianam trāſtulit libertatē. Un̄ dn̄o dici
tur ꝑ ꝓphetā. Uineā de egipto trāſtuliſti ⁊
plātaſti eā. Et iteꝝ. Plātaſti radices eiꝰ et
impleuit terraꝫ. Et rurſus ꝓ hac vinea ꝑ
chriſtū viſitāda ⁊ noua radicū plantatiōe
ꝑficienda. Jdem ꝓpheta orabat dicēs De
us virtutū cōuertere reſpice de celo ⁊ vid
⁊ viſita vineā iſtam. ⁊ ꝑfice eā quā planta
uit dextera tua. pſal. Hec igiꝉ eſt vinea il/
la cuius vitis eſt xp̄us. cuiꝰ agricola ē pa/
ter eius. cuius palmites ſunt fideles. cuiꝰ
fructꝰ fideliū ſunt virtutes. ipſo teſte ꝗ ait
Ego ſum vitis vera ⁊ pater meus agrico
la eſt. Et iterū. Ego inꝗt ſum vitis et vos
palmites. ꝗ manet in me ⁊ ego in eo hic af
fert fructū multū Joh. xv. Ad erudiendā
itaqꝫ hanc fideliū eccleſiam quaſi ad exco
lendā vineā ſuam nullo tp̄e dn̄s oꝑarios
mittere deſtitit. Quia vt in omel'. Grego
rius ait. Prius ꝑ patres ⁊ poſtmodū ꝑ le
gis doctores ⁊ ꝓphetas. ad extremū ꝟo ꝑ
apl'os dum plebis ſue mores excoluit q̄ſi
ꝑ oꝑarios ī vinee cultura laborauit. Sꝫ
nunq̄d iam idem dn̄s huiꝰ vinee culturaꝫ
deſeruit. Abſit. Nam licet ꝑ paucos tamē
ꝑ quoſdam dignos apl'oꝝ ſucceſſores vi
ros ſcꝫ eccleſiaſticos adhuc vineam ſuaꝫ
colere nō deſinit. De quibus cōuenienter
intelligere poſſumus aſſumptā ꝓ thema/
te ꝓpoſitoꝝ verboꝝ ſententiā. Miſit illos
in vineam ſuā. Jn quibꝫ q̄dem ꝟbis circa
hm̄oi oꝑarios ī vineā eccl'ie a deo miſſos
triꝑtita nobis occurrit conſideratio. Pri
ma de illo a ꝗ mittunꝉ. Secūda de illis ꝗ
mittunꝉ. Tercia de illo ad quod mittunꝉ
Nā ſi ꝓpoſitoꝝ verborū miſteria ꝓfūde
ſcrutari velimus. circa hāc oꝑariorū miſ
ſionē tria ꝯſiderare d̄bemꝰ. Primo illius
a ꝗ mittunꝉ eminentē autoritatē. qꝛ miſit.
Secūdo illoꝝ ꝗ mittunꝉ euidentē vtilita
tē. qꝛ miſit illos ſcꝫ oꝑarios. Tertio illius
ad quod mittunꝉ excellentē fertilitateꝫ. qꝛ
in vineam ſuā. Primo nāqꝫ huius autori
tatis eminentiā ꝓbat diuina approbatio.
Jdeo miſit. Scd̄o huiꝰ vtilitatis euiden
tiā ꝓbat hūana oꝑatio. ideo miſit illos ſcꝫ
oꝑarios. Tercio huiꝰ fertilitatis excellen
tiā ꝓbat digna fructificatio. ideo miſit in
vineā ſuā. Sed omiſſis iā curioſis di/
uiſionū vocaliūqꝫ ꝯcordantiarū p̄ludijs
quaſi puerilibꝫ ꝟboꝝ ludis. Nūc tp̄us eſt
vt ad ſerioſa q̄daꝫ et grauiora viriliqꝫ ma
turitati ꝯgrua ⁊ ſp̄uali eruditioni ꝯueniē
tia ꝓcedamus. Jn tribus ergo ꝯſideratō
nibꝫ p̄miſſis ad noſtre ſalutis edificatōeꝫ
vtiliter ꝓſequendis tota noſtri ſermonis
verſabiꝉ intentio. vt ex hijs ſalutaris ha/
beaꝉ cognitio quales eſſe debeant oꝑarij.
de quibꝫ p̄miſſaꝫ veſtre caritati ꝓpoſuimꝰ
ſententiā. Miſit illos in vineam ſuā.
Primo igiꝉ circa oꝑarios in vineā dn̄i
miſſos diligenter ꝯſiderare debemus illi
us a quo mittunꝉ eminentē autoritatē. cu
ius autoritatis eminentiā ꝓbat diuīa ap/
probatio que notaꝉ qꝛ diciꝉ. Miſit. Sci
endū em̄ nobis eſt fratres cariſſimi ꝙ vi/
nee vel etiam meſſis eccleſie nulli oīno do
gni operarij dici merenꝉ. niſi diuīe appro
bationis autoritate mittanꝉ. Jdeo dn̄s ſe
rogari debere teſtaꝉ. vt ab eo oꝑariorum
miſſio approbeꝉ. Rogate inꝗt dn̄m meſſis
vt mittat oꝑarios in meſſem ſuam. Lu. x.
Hinc rurſus de hijs ꝗ in vinea verbo p̄/
dicatiōis oꝑanꝉ ꝑ apoſtolū queriꝉ. Quō
inquit predicabunt niſi mittantur. Ro. x.
Sed vt ſciamꝰ quibus modis aut ſignis
operarij cognoſci poſſunt qui diuine ap/
probationis autoritate miſſi ſunt. hic vi/
gilanter aduertendū eſt ꝙ octo virtuoſas
conditiones in ſacra ſcriptura reperimꝰ.
quibꝫ tāqꝫ ſpecialibꝫ ſignis oꝑarioſ a deo
miſſos eſſe cognoſcimus. Primo nāqꝫ
qui ex dei approbatione mittunꝉ debent
eſſe pij ad peccatorū curationē. Sic em̄
de apoſtolis et apoſtolicis viris ſcriptuꝫ
eſt. Hos miſit Jeſus precipiens eis et di
cens. Jnfirmos curate. mortuos ſuſcita
te. leproſos mundate. Matth. x. quod nō
ſolum de corporis ſed ⁊ anime morbis in
telligitur. Nā per lepram peccata carna/
lia. ꝑ mortem ſpiritualia. per infirmitatē
ꝟo ꝑnitas ad hec omnia deſignantur.
Secundo debent eſſe auſteri ad obſti
natorū correctionē. Sic em̄ vt penitētibꝫ

125

pietas ita impenitentibꝫ debet austeritas
Vñ hic nobis suo mõstrauit exẽplo ma/
gnꝰ ille ꝓpheta de q̃ scribit. fuit hõ missus
a deo. Joh. i. Nã sicut penitẽtes cũ pieta/
te vocauit dicens Penitentiã agite appro
pinquabit enĩ regnũ celoꝝ. sic impeniten
tes cũ austeritate correxit. Progenies in/
quit viperaꝝ quis mõstrabit vobis fuge/
re ab ira ventura Math. iij. ca. Tertio
q̃ ex dei approbatione mittunt debent esse
parati ad aduersariorũ supportationẽ. vel
mãsueti ad iniquoꝝ ꝑsecutionẽ. ꝓpter hoc
nanq̃ xp̃s suis p̃dixit discipl'is. Ecce ego
mitto vos sicut oues ĩ medio lupoꝝ. mat.
x. Quia sicut Greg. ait. Qui locũ p̃dicatõ
nis suscipit mala inferre nõ debet sed tole
rare. Quarto debent esse strẽnui ad op
pressorũ liberationẽ. ꝓpter hoc nanq̃ dñs
moysen ad filios israel misit dicens Vidi
afflictionẽ eoꝝ q̃ ab egiptijs opprimunt. sꝫ
veni ⁊ mittã te ad pharaonẽ vt educas po
pulũ meũ filios israel de egipto. Exo. iij.
Quinto q̃ a dõ missi sunt debẽt esse pa
rati ad ꝟitatis p̃dicationẽ Juxta id quod
ab ap'lo dictũ p̄mittit. quõ p̃dicabũt nisi
mittant. Et de cuiꝰ veritatꝭ p̃dicatiõe loq̃
tur paulopost subiũgit. Fides inq̃t ex au/
ditu. auditꝰ ꝑ ꝟbũ xp̃i. Ro. x. ca. Sexto
debẽt esse firmi ad falsitatꝭ impugnatõeꝫ.
Juxta id qð a dño hieremie ꝓphete dictũ
est. Mitto ego te ad filios israel ad gẽtes
apostatrices q̃ recesserũt a me. scꝫ ꝑ vari/
os falsitatis errores. Et sequit. Tu ḡ fili
hoĩs ne timeas eos neq̃ sermones eorum
metuas. Hiere. ij. ca. Septimo q̃ a dõ
missi sunt debẽt esse laboriosi ad sp̃ũaliuꝫ
ꝟtutũ fructificationẽ. iõ discipl'is suis do
minꝰ ait. Elegi vos ⁊ posui vos vt eatis ⁊
fructũ afferatis ⁊ fructꝰ vr̃ maneat. Joh.
xv. Vt eatis. i. ambulãdo in via dei ꝑ fidẽ
rectã. ⁊ fructũ afferatis ꝓficiẽdo de ꝟtute
in ꝟtutẽ ꝑ spem certã. ⁊ fructꝰ vester mane
at ꝑseuerãdo vsq̃ in finẽ ꝑ caritatẽ ꝑfectã
Octauo debent eẽ solliciti ad celestiuꝫ
nuptiarũ inuitationẽ. iõ de celesti rege in
ꝑabola euãgelica dr̃. q̃ misit seruos suos
vocare inuitatos ad nuptias Matt. xxij.
Qui ḡ sunt fideles serui nõ debẽt illð ad
qð missi sunt negligere. sꝫ ꝟbo et exemplo
ad celestes nuptias ceteros inuitare. Ec/
ce itaq̃ octo ꝯditiões ꝟtuosas. q̃s debent
habere oꝑarij q̃ in vineã ecclesie diuiã ap
probatiõe mittunt Quaꝝ due p̄me ad de
struẽdũ mala culpe. seq̃ntes ꝟo due ad to
lerandũ mala pene. due alie ad mĩstrãdũ
ꝟba sapientie. postreme aũt due ad multi
plicandũ bona gratie ꝑtinere dinoscunt.
Sꝫ hodie ꝓh dolor frẽs carissimi plu
res ecclesiastici viri q̃ p̄missis ꝟtutũ ꝯdi/
tiõibꝫ ꝓuati sunt se in vineã dñi non ex ap
probatõe diuĩa sed diabolica potiꝰ p̃sum
ptione missos ostẽdũt. Sũt enĩ pl'imi vt
Gregorij ꝟbis vtar. q̃ intra sanctã ecclesi/
am culmẽ regiminis ⁊ gl'iam affectãt ho/
noris. sed q̃situ aut ꝑ ambitionẽ susceptũ
cure pastoralis officiũ digne mĩstrare ne
q̃unt. q̃ ad ꝟtutꝭ magisteriũ ex sola elatio
ne ꝑuenerũt. O elata nimium p̃sumptio.
Dudũ siq̃dẽ hoĩes soliti erãt per ꝟtutẽ ad
dignitates ecclesiasticas ꝑuenire. Jã ꝟo
in eccl'ia xp̃ianoꝝ fieri videmꝰ qð olim in
policia romanoꝝ salustiꝰ factũ esse ꝯq̃rit.
Quia furtiꝫ inq̃t et ꝑ latrocinia potius q̃
bonis actibꝫ ad honores et impia nitunt.
Et vt idẽ elegãter ait pl'ima fuere q̃ maio
res nr̃os magnos fecerũt q̃ in nob nulla
sunt. domi ĩdustria. iusticia foris. animꝰ in
ꝯsulẽdo liber neq̃ dlicto neq̃ libidini ob
noxiꝰ. Pro his nos habemꝰ luxuriã auari
ciã publice egestatẽ. ꝓuatiꝫ opulẽtiã. inter
bonos ⁊ malos discrimẽ nullũ. i. distictio
nulla ẽ. Oĩa p̄mia ꝟtutꝭ ambitio possidet
Magna sunt hec q̃ lamẽtat salustiꝰ. sꝫ lõ/
ge maiora lamẽtabilioraq̃ dixerim. Jã ei
nõ solũ int bonos ⁊ malos discrimẽ nul/
lũ. sed distinctꝭ magna lõgaq̃ distãtia. nã
mali ĩ dignitatibꝫ p̃sunt. boni ꝟo indignis
simis subiecti sũt. nec solũ ꝟtutꝭ p̄mia pos
sidet ambitio. sꝫ vt Boeciꝰ dic. Jmꝑante
florẽteq̃ malicia. ꝟtꝰ ñ solũ p̄mio caret. ve
rũ etiã sceleratorũ pedibꝫ subiecta calcat
Ecce ḡ q̃t ⁊ q̃nta mala seq̃nt. q̃ ab impitꝭ
et ĩdignis ecclesiasticũ regimẽ p̃sumptuo
sa temeritate suscipit. Cõtra q̃s dñs ꝑ ꝓ/
phetã ꝯq̃rit dicẽs. Jpsi regnauerũt ⁊ ñ ex
me p̄ncipes extiterũt ⁊ nõ cognoui Ozee.
viij. Nã vt in p̄mo cap'lo regl'e pastoralis
dic Greg. Ex se ⁊ ñ ex arbitrio sũmi recto
ris regnãt. q̃ nullis fulti ꝟtutibꝫ nequaq̃
diuinitꝰ vocati sed sua cupidie accẽsi. cul/
mẽ regiminis rapiũt potius q̃ assequant
Hos ergo sup̄mus viticola in vinea sua
ꝑmittendo tolerat. sed eos ꝓfecto ꝑ iudi/
cium reprobationis ignorat. Vñ talibꝫ q̃

virtutes non habent etiam si miracula fa
cerent. A dño dicit. Discedite a me q̄ ope
ramini iniq̄tatē q2 nunq̄ꝫ noui vos .mat.
vij.ca. De hmōi itaqꝫ opariȷs intelligere
nō possumus p̄missam christi sententiaz.
Misit illos in vineam suā. Et hec de p̄
ma nostri sermonis ꝯsideratiōe sufficiāt.

Sequitur de secunda.

Ecūdo igitur circa oparios in vi
s neam dñi missos diligenter consi
derare debemus illoꝝ qui mittū
tur euidentē vtilitatē Cuius vtilitatꝭ eui
dentiā probat humana operatio. que no
tat q2 dicit. Misit illos scꝫ oparios. Sci
endum em̄ nobis est frēs carissimi ꝙsum
mus paterfamilias ad excolendā ecclesie
sue vineam nequaq̄ꝫ inutiliter ociosos eli
git. sed vtiles ad hoc oparios mittit. quo
rū euidens vtilitas cognoscit si eoꝝ opa
tio fructuosa penset. Attestāte veritate q̄
dicit. A fructib9 eorum cognoscetis eos.
Math. vij. Unde inter vtilem et inutilez
oparium p fructus bonoꝝ ꝛ maloꝝ ope
rū euidens distinctio ꝯprobat. Ideo apo
stolus ministrū ecclesiasticū alloq̄tur di
cens. Sollicite cura teipm pbabilem ex
hibere deo oparium. ij. Thi. ij. cap. Sed
vt sciamus quanta possit vtilitas ecclesia
stice vinee a bonis operariȷs puenire. hic
vigilanter aduertendū est ꝙ sex sunt opa
que specialiter ministri debent eccl'ie tan
q̄ꝫ vtiles viticole spūaliter exercere. debēt
em̄ fodere. debent euellere. debent plāta
re. debent rigare. debent putare id est sup
flua resecare. debent postremo bñ cultam
vineam custodire. Audiamus ergo q̄ in
hiȷs latēt misteria et ad nostrā eruditionē
ista breuiter pseq̄mur. Primo nāqꝫ de
bent ecclesie ministri conscientias fodere
Unde in psona cuiuslibet ad quē p discre
tū ꝯfessionis examē ptinet ꝯsciaꝝ secreta
rimari. Ezechieli a dño dictū est. Fili ho
minis fode parietē. Nā sicut ait Greg. xxj.
ca. regule pastoralis Quid est parietez fo
dere nisi acutis inq̄sitōib9 duriciā cordis
apire. Iō sequit. Et cū pfodissem parietē
apparuit hostiū vnū. q2 cū cordis duricia
vel studiosis pcunctationib9 vel maturis
correctionib9 scindit q̄si q̄dā ianua osten
dit. ex q̄ oīa in eo q̄ corripit cogitationum
interiora vident. Unē bñ illic subdit In
gredere et vide abominationes pessimas
q̄s isti faciūt. Ezech. viij. Scdo debēt
culpas euellere Uñ postq̄ꝫ ꝯsciaꝝ secreta
p examē ꝯfessiōis fodiēdo viderint. restat
vt culparū mala p v̄bū correctiōis euellē
do destruant. Ideo dñs Hieremiā allo
q̄tur. Ecce inq̄t dedi verba mea ī ore tuo.
Et sequit. Ut euellas ꝛ destruas ꝛ disper
das ꝛ dissipes. Hiere. j. Tercio debent
virtutes plantare. vñ ibidē recte subiūgit
Ut edifices ꝛ plantes. Prius em̄ euellen
da destruenda dispdēda et dissipāda sunt
q̄ttuor vicioꝝ genera. id est cogitatōis. lo
cutiōis. opatōis. ꝛ omissiōis peccata. de
inde v̄o edificāda sunt ꝛ plantāda dupli
cis generis v̄tutū carnaliū scꝫ ꝛ theologi
caꝝ opa fructuosa Hūc nāqꝫ fructificādi
ordinē notauit apl's dicēs. Nunc v̄o libe
rati a peccato. serui aūt facti deo habetis
fructū vestruz in sanctificatiōem. Ro. vj.
Quarto debēt eccl'ie mīstri mētes irri
gare. Cū em̄ p v̄buz sancte p̄dicatōnis in
mētib9 fideliū v̄tuose opatiōis plātatio p̄
cesserit. Restat ad pfect9 incremētū vt per
documētū ꝯtinue eruditōis nouelle plā
tatōis irrigatio secura sit. Iō cū apl's pre
misissꝫ. Ego plātaui. ꝯtinuo subiūxit. ap
pollo rigauit Et qd̄ his mai9 ē addidit di
cēs. Sꝫ de9 incremētū dedit. q2 vt vere ī
moral'. Greg. ait. Nisi spūssanct9 audiētiū
corda īteri9 repleat ad aures corporū vox
docentiū exteri9 incassum sonat. Iō p eū
dē apl'm d2 Neqꝫ q̄ plātat est aliq̄d neqꝫ q̄
rigat. sꝫ q̄ incremētū dat de9. Quid g̃ Nū
q̄d plātare aut rigare diffidim9. q2 si deus
incremētū dabit nescim9. Absit. Nam vt
ibidē sequit Unusquisqꝫ p̄priā mercedem
accipiet s̄m suū laborē Nō dic s̄m suū p
fectū. Quippe. Qui em̄ plātādo et rigādo
laborat ad pfect9 incremētū q̄ntū in se est
deū iuuat. Uñ ꝯueniēter subiūgit. Dei eī
sum9 adiutores. j. Cor. iij. Quīto debēt
infructuosa putare siue supflua resecare.
Cū em̄ materialis vitꝭ licꝫ fodiēdo. euellen
do. plātādo. rigando bñ culta fuerit. eā tñ
vt Tulli9 ait li. d̄ senectute ciratico. ferro
amputans coercet ars agricolaꝝ ne silue
scat sarmētis. ꝛ in oēs ptes nimia fundat
Sic pfecto eccl'ie vinea spūalis infructu
osa putādo ꝛ supflua resecādo vtilit coer
cet. Uñ in cātic d2. Iā em̄ hyems trāsijt
ymb abijt ꝛ recessit flores appuerūt in t'ra
nr̄a. tēpus putationis aduenit Cantic. ij.

Quia nanq3 iam transijt hyems aduersi/
tatis. quia iam recessit ⁊ abijt ymber ꝑse/
cutionis qui tpe martyrū ecclesiam ꝑssit.
quia postremo in terra nostra apparuerūt
flores ꝓsperitatis. ex quibus infructuosa
rum ⁊ supfluarum concupiscentiarū ori
go ꝓcessit. Ideo tēpus putationis adue/
nit in quo nimirū necesse est. vt ecclesiasti
ca vinea ⁊ infructuosoꝝ palmitū ⁊ super
fluorū sarmentoꝝ putatione ⁊ resecatōne
purganda sit. dicente xp̄o Omnē palmitē
in me nō ferentē fructū tollet eum. Johā.
xv. Sexto debent fructifera custodire
siue vtilia reseruare. Cum em̄ vt audiui/
mus in bn̄ culta vinea infructuosa ⁊ sup/
flua putata ⁊ resecata fuerint. quid aliđ su
pest nisi vt fructifera ⁊ vtilia custodienda
⁊ cōseruanda sint. Alioq̄n quid ꝓdest co/
lendi cura si cōseruandi deesset custodia.
Sed q̄d ad custodiam vinee requirit᷑ no
bis ꝑ prophetam notatur. Uinea inq̄t fa/
cta est dilecto meo. ⁊ sepiuit eam ⁊ edifica
uit turrim in medio eius. ysa. v. Per sepez
em̄ actiuorū iusta operatio. ꝑ turrim ṽo
speculatiuorū alta ꝯtemplatio designat᷑.
quib9 vallatur ecclesia ⁊ contra nocua cu
stodit᷑. Econtra ṽo de q̄busdā mēbris su
is ecclesia conquerit᷑. a quib9 nec oꝑatio/
ne iusticie nec ꝯtemplatione sapientie de
fensat᷑. Unde in ꝑsona eorū dicit᷑. Posue
runt me custodem in vineis vineā meam
nō custodiui. Can. j. ca. Ecce ergo sex eui
dentis vtilitatis oꝑa que sunt ab operari
is vinee. id est ministris ecclesie sp̄ualiter
exercenda. Sed hodie prochdolor fra
tres carissimi plures sūt ecclesie mīstri ab
his operibus penitus ociosi Ideoq3 iam
impletū esse videtur quod dn̄s per ysaiaz
ꝓphetā ecclesiastice vinee ꝯminat᷑. Et nūc
inquit ostendā vobis quid ego faciam vi
nee mee. Auferā sepem eius et erit in dire
ptionē. ⁊ diruam maceriā eius ⁊ erit in cō
culcationē. ⁊ ponam eā desertā. Nō puta
bit᷑ ⁊ nō fodiet᷑ ⁊ ascendent vepres et spine
⁊ nubib9 mandabo ne pluant sup eam im
brem. ysa. v. ca. O dura nimis ꝯminatio.
sed vtiq3 nostris exigentib9 demeritis di/
gna prorsus ꝯdemnatio. Quā si ꝑ singl'a
ꝓsequi velim longiori opus essz tractatu
q3 p̄ntis oꝑis breuitas poscat. Ideo q̄ po
test capere capiat. Sz tn̄ cur dn̄s vineaz
suam in tantoꝝ maloꝝū ꝯdemnationē ve
nire ꝑmittat. vestra si placz caritas aduer
tat. Sane non ob aliā cām. nisi q2 nos ec
clesiastici viri qui vtiles oꝑarij vinee dn̄i
esse debuimus ꝑ ociū ⁊ negligentiā ossitā
tes ⁊ dormitātes eam incultā. indefensaz.
⁊ desertam relinq̄mus. nec inutiles soluz
aut negligētes. sed qđ est damnabilius ꝑ
niciosi ⁊ nocentes oꝑarij repimur Sunt
em̄ inter nos plures oꝑarij non q̄dem ad
oꝑa dei sed ad oꝑa carnis mundi ⁊ diabo
li sollicite p̄parati. Sunt nāq3 q̄dam ope
rarij sed carnalis voluptatis ⁊ immundi
cie. De quib9 dicit apl'us Tradiderunt se
metipsos impudicicie in oꝑationē immū
dicie. Ephe. iiij. Sunt ⁊ alij operarij sed
mūdane iniq̄tatis et iniusticie quib9 a do
mino ꝑ ꝓphetā dicit᷑ Discedite a me om̄es
q̄ oꝑamini iniq̄tatez. psal. Sūt postremo
oꝑarij sed diabolice falsitatis et nequitie.
Qui sunt vt paul9 ait pseudo apl'i. oꝑarij
subdoli trans figurantes se in apl'os chri/
sti. ij. Coꝝ. xj. Hij sunt siml'atores. ypocri
te ⁊ subuersores heretici. q̄ vel ꝓpter auari
cie q̄stum. vel ꝓpter vane glorie fastū no/
uas supstitiones ⁊ erroneas opiniōes cō
fingunt. ⁊ licet sint ministri diaboli. tamē
ministroꝝ christi figurā p̄tendunt. Et nō
mirū vt ibidem ait apl'us. Ipse em̄ satha
nas trans figurat se in angelū lucis. Non
ergo est magnū si ministri eius trans figu
rentur velut ministri iusticie. Sed cū de
hijs plura possem vtiliter dicere Jam ei
ab istis numerosos videmus errores ꝓce
dere. tn̄ cogit me tꝑis angustia de hac re
breuiter ꝑtransire. hoc mihi finaliter dixis
se sufficiat qđ iuxta eiusdem apl'i verbum
eorū finis erit ƀm oꝑa ipsorū. De hmōi ꝗ
oꝑarijs intelligere nō possumus p̄missaz
xp̄i sententiā. Misit illos ⁊c. Et hec de
secunda cōsideratiōe nostri sermonis suf
ficiant. Sequitur de tercia.

t Ercio igit᷑ circa oꝑarios in vineā
dn̄i missos diligēter ꝯsiderare de
bemus illi9 ad qđ mittunt᷑ excellē
tē fertilitatē. cui9 fertilitatis excellentiā ꝓ
bat digna fructificatio. q̄ notat᷑. q2 dicit᷑.
In vineā suā. Sciendū em̄ nobis est fra
tres carissimi q2 vinea dn̄i si bn̄ culta fue/
rit abūdanter fructuosa fit. copiosaq3 fer/
tilitate fecunda. suis cultorib9 multiplicē
fructū affert. Unn̄ h̄ eis xp̄s insinuauit. cū
diceret. Posui vos vt eatis ⁊ fructū affe/

ratis Jo.xv. Jdeo ⁊ apl'us ait. Quis plã
tat vineã ⁊ de fructu ei⁹ nõ edit. j. Cor. ix.
Sed vt sciam⁹ q̃z digna sit huius vinee
fructificatio ⁊ q̃z excellens fertilitas Hic
vigilanter aduertendũ est q̈ ecclesiastica
vinea q̃druplicis generꝫ fructũ id est cor/
poralẽ. tp̱alẽ. sp̃ualẽ ⁊ eternalem suis exhi
bet cultoribꝫ. De q̇bꝫ ꝓ nr̃a salutari refe/
ctiõe sed sub breuitate dicem⁹. Primo
nãq̧ vinea ecclesie cultoribꝫ suis exhibet
fructũ corp̱alis necessitatis. De q̃ loquẽs
apl'us cũ dixisset. quis plãtat vineam ⁊ d̃
fructu eius nõ edit. paulo post subiungit.
Si nos vobis sp̃ualia seminauim⁹. ma/
gnũ est si nos carnalia vestra metamus. j.
Cor. ix. Sup̱ quo v̓bo ait Gregori⁹. Di/
gnũ est vt p̄dicatores ab eis terrena cõse/
quant᷑ stipendia q̇bꝫ patrie celestꝫ offerũt
p̄mia. Quia sicut dicit ipsa dei sapia. Di/
gnus est op̱ari⁹ mercede sua. Lu. x. Jdeo
subdit apl'us Jta inq̇t dñs ordiauit hĳs
q̇ euãgeliũ annũciãt de euangelio viuere
Sed quõ viuere Sane non ad carnalis
voluptatis sup̱fluitatẽ sed ad corp̱alis ne
cessitatis sustẽtationẽ. quã ideipse descri/
bit dicẽs. Habẽtes alimenta ⁊ q̇bus tega
mur hĳs ꝯtẽti sum⁹. j. ad Thi. vl. Se/
cũdo hec vinea nobis exhibet fructũ tp̱a/
lis honestatis De quo in p̱sona eccl'ie illð
ꝯueniẽter dictũ esse intelligit᷑. Ego q̃si vi
tis fructificaui suauitatẽ odoris. et flores
mei fruct⁹ honorꝫ ⁊ honestatꝫ Ecci. xxiiĳ
Fructificat siq̇dẽ ecclesiastica vinea odo
ris suauitatẽ p̱ ministroꝝ sp̃ualiũ vitaz et
famã suauiter redolentẽ Jn quoꝝ p̱sona
dicit apl'us. Christi bonus odor sum⁹. ĳ.
ad Cor. ĳ. Qui g̊ in ecclesia sic redolẽt. q̇
sic redolẽdo virtutũ op̱ibꝫ florẽt. hĳ nimi
rũ sic florẽdo fruct⁹ honoris ⁊ honestatis
p̱cipiẽt. id est tp̱alis honorificẽtie ⁊ hono
rabilis p̄sidentie dignã mercedẽ recipiẽt.
dicẽte apl'o. Qui bñ p̄sunt p̄sbiteri dupli
ci honore digni habeant᷑. j. Thi. v. Ter
cio vinea eccl'ie cultoribꝫ suis exhibet fru
ctum sp̃ualis fecunditatis. De quo fru/
ctu ampla sacre scripture seges plena est.
Jbi nãq̧ fructus salutaris pñie. Facite
inq̇t dignos fructus pñie. Matt. iĳ. Jbi
fruct⁹ salubris iusticie. Uñ scribit᷑. Fru/
ctus iusticie in pace seminant᷑. Jacobi. iĳ
Jbi fructus sp̃ualis sapie qꝛ scriptum est
Beat⁹ vir q̇ inuenit sapientiã. Cuius cau
sa subiũgit᷑. Qm̃ p̄mi ⁊ purissimi fructus
eius. Prouer. iĳ. Sed vt cetera p̄teream.
sp̃ualiũ fructuuz multitudinem copiosaz
breuiter nũerat apl'us. Fruct⁹ inq̇t sp̃us
sunt Caritas. gaudiũ. pax. lõganimitas.
paciẽtia. bonitas. benignitas. mãsuetudo
fides. modestia. ꝯtinẽtia. castitas. Gal'. v.
Quarto hec vinea nobis exhibet fructuz
eternalis felicitatis De q̃ dictũ est Bono
rũ laborũ gloriosus est fruct⁹. Sapie. iĳ.
O fructuosa valde ac fertilis vinea. q̃ licz
in terra sita sit. tñ fructũ suuz ad celũ vsq̧
p̱ducit. Nã p̱ terreni laboris ⁊ sancti op̱a
tionis fructũ sp̃ualiũ quẽ in hac vita col/
ligim⁹. ad eternũ fructũ celestꝫ p̄mĳ ⁊ glo
riose retributionis final'r p̱uenim⁹. q̃zob
rẽ dicit apl'us Habetis fructum vestꝝ in
sanctificationẽ. finẽ v̓o vitam eternã Ro.
vj. Ecce igit᷑ quatuor genera fructuuz q̃s
si ex ecclesiastica vinea digne colligere vo
lumus p̄mos duos recto intẽtiõis trami
te in duos postremos ordinare debem⁹.
Alioq̇n q̇ p̄ncipaliter vel corp̱alis susten
tationis vel tp̱alis honoris fructũ querit
fructu sp̃ualis virtutis ⁊ eterne felicitatis
se ꝓculdubio indignũ reddit. ⁊ ipsa q̃ q̃rit
aut corp̱alia aut tp̱alia stipẽdia iniustissi/
me rapit. Nam teste Gregorio in Omel'.
Qui in hac vita ea q̃ sua sunt q̃rit adhuc
ad dñi vineã nõ venit Jlli nãq̧ do labo/
rant q̇ nõ sua sed lucra dñica cogitãt. q̇ ze
lo caritatis studio pietatis inseruiũt. aĩa/
bus lucrãdis inuigilant. p̱ducere ⁊ alios
secũ ad vitã festinãt. Sz hodie ꝓch do
lor fratres carissimi plures esse vident᷑ in
vinea dñi q̇ oĩno sp̃ualia et eterna postpo
nũt. ⁊ corp̱alis sustẽtatiõis q̃stũ ac tp̱alis
honoris fastũ cupiunt. De q̇bus ꝯquerit᷑
dñs p̱ ꝓphetã Uos inq̇t depasti estis vine
am meã ysa. iĳ. Cũ em̃ solum hoc q̃rãt vt
carnis voluptatibꝫ ⁊ vanis honoribꝫ pa/
scant᷑ ⁊ fructum diuini op̱is nõ sectent᷑. re
stat vt ecclesiastica vinea infructuosa red
dat᷑. Uñ fit quod p̱ eundẽ ꝓphetam dicit᷑.
Expectaui vt faceret vuas fecit aũt labru
scas. ysa. v. O mirãda nimis ⁊ miseranda
mutatio. Jã em̃ vinea dñi q̃ vuas v̓tutũ
fecisse debuerat labruscas viciorũ facere
cõprobat᷑. ⁊ quod horrẽdo mõstro simil/
limũ est. vue in labruscas. id est virtutes
i vicia trãsformant᷑. ac iuxta Senece sen
tentiã. ideo desĳt remedĳ loc⁹. qꝛ q̃ fuerũt

vicia mores fiunt. Ecce enim vt Bernar
dus ait. Parcitas putatꝛ auaricia. sobrie/
tas austeritas creditꝛ. silentium tristicia re
putatur. Ecōtra ꝟo remissio discretio dꝛ
effusio liberalitas. loquacitas affabilitas
cachinatio iocūditas. mollicies vestimē/
toꝝ et equoꝝ fastus honestas. lectoꝝ sup/
fluus cultus mundicia. Addā aūt qđ de
hijs omnibꝫ deterius est. Ecce iam a ple/
risqꝫ etiaꝫ prelatis ecclesie diuina sapiētia
quasi stulticia despicitꝛ. et sacra theologia
tanqꝫ stultilogia ꝯculcatꝛ. Qđ ex hijs ma/
nifeste conuincitꝛ. quia sacre scripture do/
ctores nec fouent nec ꝓmouent sed depri
munt potius ꝛ ꝯtēnunt. ipsosqꝫ tanqꝫ vi/
nee dn̄i penitus īutiles ociosos reliquūt.
Qđ si quis iuxta euāgelicā parabolā eos
interroget Quid hic statis tota die ocio/
si. Habent qđ respōdeant. Quia inquiūt
nemo nos ꝯduxit. Math. xx. Hoc aūt qꝫ
ꝑniciosum ꝛ ecclesie ꝑiculosum sit et iam
experiencia docuit. et tandem exitus rei de/
clarabit. Licet ꝟo de hijs plurima dicen
da essent. tn̄ hinc ꝑtranseo. ne si morā diu
tius fecero qs mihi hoc in detractōis aut
inuidie notaꝫ asscribat. qꝫ qꝫ certe in tanta
miseria. nō tam inuidie qꝫ miscđie locꝰ exi
stat. Sed aduertite queso vn̄ tāta vir/
tutum sterilitas. tātaqꝫ vicioꝝ supfluitas
proueniat. Sane nō aliunde nisi qꝛ in vi
nea eccl'ie mūdana vanitas ex bonoꝝ tꝑa
lium affluentia. quasi vitis supflua malo
rū spūalium ꝓpagines educauit. Qđ vitꝫ
illa mistice figurauit quā pincerna phara
onis somniās vidit. Videbā inquit corā
me vitē in q̄ erant tres ꝓpagines. crescere
paulatiꝫ in gēmas. ꝛ pꝰ flores vuas matu
rescere. Gen̄. xl. Pincerna siqđem phara/
onis peccator est seruus diaboli. q̇ vitem
somniat. quia mundi vanitatem cogitat.
Hec aūt vitis mūdane vanitatis tres ꝓ/
pagines id est tres mūdi ꝯcupiscentias ꝓ
tulit. De q̇bus scriptura dicit. Oē qđ est
in mūdo cōcupiscentia carnis est. ꝯcupi/
scentia oculoꝝ ꝛ supbia vite. j. Jo. ij. Hu/
iusmodi ꝟo male ꝓpagīes paulatim gēme
crescunt. qꝛ p̄us cogitatiōe ꝛ deinde ꝯsen
su incrementū suscipiunt. sed mala oꝑati
one florescunt Et post flores maloꝝ ope/
rū in vuas vitioꝝ obstinationis ꝑtinacie
maturescūt. O mali flores O peiores vue
Flores q̇ppe fetidi. vuarū aūt fructꝰ ama
rissimi. Ex q̇bus tamē floribus tales vue
a pluribus hodie ministris eccl'ie ꝓducū
tur. De q̇bꝫ dꝛ. Vua coꝝ vua fellis et bo/
trus amarissimꝰ Deutꝛ. xxxij. Sed qđ in/
ter hec amarissime flenduꝫ est tres ille q̄s
dixi male vitis id est mūdane vanitatꝫ ꝓ/
pagines adeo vsqꝫ iā creuerunt vt non so
lū ipse vineā magnā sed ingentē siluā effe
cerint. sub cuiꝰ silue latebris pascuntꝛ fere
pessime ꝛ crudeles nimiuꝫ bestie. diabolꝰ
scꝫ ꝛ ministri eius q̇ eccl'ie vineā extermi/
nant. Vn̄ ꝑ ꝓphetam dictū est. Extermia
uit eam aper de silua ꝛ singularꝫ ferus de
pastus est eā. Psal. Aper siq̇dem de silua
diabolus intelligitꝛ. q̇ singl'aris ferus id ē
singulariter ferox ꝛ supbꝰ esse nō ambigitꝛ
Sed hic vtiqꝫ nequaqꝫ solus in silua vi/
tioꝝ latitans vineā nostrā exterminat. q̇n
imo plures hodie viles bestias id est vici
osos ꝛ bestiales hoīes ꝯgregat. vt ꝑ mini
stros suos fructꝰ ecclesiastice vinee depa
scatꝛ. Nec aliq̇s miretꝛ si viciosos hoīes be
stias dixerim. Sic em̄ Boeciꝰ. iiij. li. đ cō
solatōe phie docuit. Euenit inq̇t vt queꝫ
trāsformatū vicijs videas hoīem estima
re nō possis. auaricia feruet alienaꝝ opuꝫ
violentus ereptor. lupi similē dixeris. fe/
rox atqꝫ inq̇es linguā litigijs exercet. canꝫ
cōparabis. insidiator occultus subripuisse
se fraudibus gaudet vulpeculis exequetꝛ
ire intēperās fremit leonis animū gesta/
re credatꝛ. pauidꝰ ac fugax non metuenda
formidat ceruis similis habeatꝛ. segnis ac
stupidus torpet asinū viuit. leuis atqꝫ in
cōstans studia ꝑmutat nihil auibꝫ differt
fedis immūdisqꝫ libidinibꝫ immergitꝛ sor
dide suis voluptate detinetꝛ. Vn̄ postre/
mo ꝯcludens ait. Ita fit vt q̇ ꝓbitate de/
serta hō esse desierit. cum in diuinā condi
tionē transire non possit vertatꝛ in beluā.
Hec ille. Oremus ergo dn̄m fratres
carissimi vt ab hmōi beluis monstruosis
qꝫ bestijs ecclesiasticā vineam eripiat. Et
nos ceterosqꝫ viros ecclesiasticos ydone
os sibi mīstros ꝛ tales oꝑarios efficiat de
q̇bus ad eius laudem et eccl'ie vtilitatem
singuli dicere valeant p̄missam xp̄i sentē/
tiā. Misit illos in vineā suā. Qđ ipse pre
stare dignetꝛ q̇ sine fine viuit ꝛ regnat in se
cula seculorum Amen.

Explicit sermo factus ꝑ dn̄m Petruꝫ
ep̄m Cameracensem. de septuagesima.

Sequitur sermo factus per reueren
dissimū in christo patrē dn̄m Petrum de
Aillyaco Cardinalē cameracēsem in cō/
cilio generali Constañ. Anno dn̄i. M.
cccc.xvij. In medio q̄dragesime.

Etare hierusa

l lem. Hoc breue verbum
magni gaudij exp̄ssiuum ho
die celebriter canit̄ in princi
pio introitus misse. Et sumitur ex fine li/
bri ysaie. vbi dicitur. Letamini cum hie/
rusalē et exultate in ea omnes qui diligitꝭ
eam. Hodie reuerendissimi patres ce/
teriꝗꝫ fratres carissimi. quia de sp̄uali leti
cia sermo nobis habendus est Inchoan
dū eē arbitror vt ꝓ impetrāda huius leti
cie gratia. ad illam virginē matrē humili
ter accedamus que nō solū ciuitati hieru
salē militanti ecclesie. sed toti hūano gene
ri. nec solum hoīb⁹ sed etiam angelis gra/
tiam ⁊ leticiā salutarē genuit. Quā de ce/
lo missus angelus Gabriel ꝑpe terrenam
illā hierusalem nunciauit In cuius ortu
leti cecinerūt angeli. Gloria i excelsis do.
⁊ in terra pax hoīb⁹ bone volūtatis. Eya
ergo huic virgini matri gratie salutarꝭ ge
nitrici leticie sp̄ualis illam letissimā salu/
tationē angelicā p̄sentem⁹ dicentes. Aue
maria. Scdm apl'i sententiā in episto/
la hodierna duplex nobis ostēdit̄ ciuitas
hierusalē. Una ꝯm litteralē sensum. Alia
ꝯm sp̄ualem intellectū. De ꝑma inq̄t apo
stolus. Syna mons est in arabia q̄ ꝯiun
ctus est ei que nunc est hierusalez ⁊ seruit
cū filijs suis. De secunda ꝟo ait. Illa aūt
que sursum est hierusalē libera est que est
mater nostra Hec igit̄ sp̄ualis hierusalez
que edificat̄ vt ciuitas. sicut inq̄t psalmi/
sta Hec vtiꝗꝫ est sancta ⁊ immaculata mr̄
nostra eccl'ia que sursuz est q̄ꝫtum ad illā
sui ꝑtem que triumphans exultat in celis
Sed adhuc deorsum manet q̄ꝫtū ad illaz
que militans laborat in terris. Sed hec
militans eccl'ia ad illā triumphantē aspi
rans eidem vniri ac copulari desiderat.
Et sp̄ualez huius desiderij leticiā in hac
quadragesimali dn̄ica rep̄sentās. introi/
tum misse a verbo ꝓphetico iubilās incho
at dicens. Letare hierusalem. Ubi nō
immerito q̄ritur. cū hoc sacrū quadrage
simale tempus ordinet̄ ad penitentiā. cur
hodie militantē ⁊ adhuc in terris laborā
tem ecclesiam ad leticiam excitamus Sz
sciendū nobis est o ciues egregij hui⁹ ci/
uitatis hierusalē ꝙ actenus ab initio qua
dragesimalis ieiunij suspendim⁹ organa
leticie. vt nobis insinuaret̄ medicinalis a
maritudo. q̄ precedere debet in penitētia.
Sed iam relaxant̄ organa nostra vt ī no
bis excitet̄ sp̄ualis exultatio ꝑ ꝯsideratio
nem futuri gaudij quod succedere debet
in patria. Un̄ in huius leticie signū sum/
mus pontifex romane eccl'ie que oīum ec
clesiarū mater est ⁊ magistra rosam aure
am cum musto ⁊ balsamo hodie in publi/
cam fideliū p̄sentiā exhibere consueuit.
quasi vniuersam excitās ecclesiā diceret.
Letare hierusalem

l Etare igitur o hierusalē fidelis ci
uitas id est fideliū ciuium vnitas
letare nunc et gaudenter intellige
verbū hoc ꝓpheticū ad te maxime ꝑtinere
multomagis q̄ꝫ ad illā infidelē ⁊ infelicez
hierusalē. quā Hieremias in libro Tre/
noꝝ lamētabiliter ꝯquerit̄ desolataz. Et
de qua in euangelio legitur Uidens Je/
sus ciuitatē hierusalē fleuit suꝑ eā. Nō ad
illā vtiꝗꝫ sed ad te vniuersalē ecclesiā mili
tantē. Et ad hoc sacrū generale conciliū
te rep̄sentātez maxime ꝑtinet quod hodie
canendo dicit̄. Letare hierusalē. Sed
iam videre mihi videor matrē ecclesiā tri
stem ⁊ lacrimosam ad hec q̄rulose respō/
dentē atꝗꝫ dicentē Quō inq̄t fiet istud. O
fideles filij quō. aut q̄ pacto letari potero
q̄ tristicie causas. signaꝗꝫ tristiū euentuū
vndiꝗꝫ ꝯspicio. Ecce inq̄t ipsa. Ecce ego
mater oli felici ꝓle fecūda. iādiu ⁊ ꝓch do
lor nimis a reprobis filijs q̄s enutriui et
exaltaui spreta sum. Nec spreta solū sz nō
minus q̄ꝫ vetus illa hierusalem multipli
citer ꝯculcata Ego dudum a xp̄o sponso
meo supra firmā petrā fundata. eius san
guine ꝯsecrata. apl'oꝝ p̄dicatiōe solidata.
Tot martyꝝ totꝗꝫ sanctoꝝ meritis et vir
tutibus aucta. Tā magnifice fideliuz ꝓn
cipū ⁊ xp̄iani populi deuotiōe dotata. taz
diuꝗꝫ diuitijs ⁊ honorib⁹ ꝓsperata. Jam
innumerꝭ ꝑiculis ⁊ aduersitatib⁹ circūda
ta sum. ⁊ ex longa maloꝝ expientia timeo
p̄cipiciū ad peiora. Heu heu videtꝭ. O fi
deles filij videtis me matrē vestrā christi

128

sponsam multipliciter diuisam mirabil'r
laceratã. miserabiliter d'formatã. Si hec
ḡ pijs oculis videtis vtiq͂ȝ lacrimari ma/
gis vobis ꝯuenit q̃ȝ letari. mihiq͂ȝ dulci⁹
est meã deflere tristiciaȝ q̃ȝ audire Letare
hierusalẽ. Ad hmõi ꝟo lacrimosas q̃re
las mr̄is eccl'ie deuoti eius filij in hac sa/
cra synodo ꝯgregati eam ꝯsolãdo r̃ndent
Letare inq̇unt hierusalẽ. exulta xp̄i spõsa
oĩm fideliũ mr̄ ecclesia. qꝛ cãm huius leti
cie ⁊ exultatiõis tue sequẽtia introit⁹ mis/
se ꝟba declarãt. q̇bꝫ dicit᷑ Cõuentũ facite
id est ad generale ꝯcilium ꝯuenite. oẽs q̇
diligitis eã. q̇ ideo filiali deuotione ex ma
tris dilectione ꝯuenistis. vt eam diuisam
reunire. laceratã reparare. ⁊ deformatam
reformare. diuina fauente gr̃a valeatis.
Et qꝛ hoc pie sperãdũ est. iõ subdit᷑. Gau
dete in leticia q̇ in tristicia fuistis. Preces
sit igit᷑ magna tristicia sed iam maior leti/
cia subsequat᷑. fiat cã maioris leticie prio
ris tristicie memoria. sic em̃ iuxta Virgi/
lij sententiaȝ Preterita olim mala memi/
nisse iuuabit. Scim⁹ itaq͂ȝ ml'tas causas
multaq͂ȝ signa p̄cessisse tristicie ⁊ meroris
discordie ⁊ furoris. miserie ⁊ doloris. cau
sas videlicet atq͂ȝ signa scismatice diuisio
nis ⁊ ecclesiastice deformatiõis. Jã ꝟo
qd̄ gaudẽter referimus videm⁹ signa io/
cunditatis ⁊ leticie. signa caritatis ⁊ ꝯcor
die. signa ꝓspꝑitatis ⁊ ꝯplacẽtie. signa vicȝ
pacifice vnionis ⁊ reformatiõis ecclesia/
stice. O mirabilis mutatio dextere ex
celsi. O p̄clarũ diẽ ⁊ quẽ merito faustũ di
xerim sub q̇ hoc fieri ꝯtigerit O btõs ocu
los q̇ hoc videre meruerint O felicem lo
cũ hanc videlicȝ ꝯstantiensem ciuitatem
quam dominus ad h̄ eligere dignat⁹ est.
Sȝ o mag̃ laudãda atq͂ȝ extollẽda imen
sa dei clemẽtia q̃ pulsis p̄teritis malis. tã
ingẽs sue largitatis bñficiũ ꝯferre dispo/
suit. Eya ḡ post tãta tãq͂ȝ tristia mala hor
rẽdi scismatis. q̇ mẽs hũana vix rememo
rari sufficiat. Jã merito letetur hierusalẽ
iam exultet ⁊ gaudeat mr̄ eccl'ia de innũe
ris ⁊ inenarrabilibꝫ bonis q̃ ex hac vniõe
simul ⁊ reformatiõe speram⁹. Speram⁹
eq̇dem verã vnionẽ nõ absq͂ȝ reformatõe
speram⁹ verã reformationẽ nõ absq͂ȝ vni
one Vna q̇ppe sine altera esse neq̇t. dicẽte
psal. Justicia ⁊ pax osculate sunt. He due
teste Augustĩo sorores sunt ⁊ sese insepa/
biliter ꝯmitant᷑. Si ergo vnionis pacẽ q̇
rimus reformatiõis iusticiã ꝓsequamur.
Tũc em̃ mr̄i eccl'ie rite dicere poterimus
id qd̄ in libro Thobie de hierusalẽ scribi
tur. Tu aũt letaber̃ in filijs tuis. q̇m̃ oẽs
bñdicent᷑ ⁊ ꝯgregabunt᷑ ad dñm Beati ei
oẽs q̇ diligũt te ⁊ q̇ laudent sup pacẽ tuã.
Letare ḡ hierusalẽ. Hijs itaq͂ȝ verb cõ
solatorijs exhilarata hierusalẽ et letifica/
ta mr̄ eccl'ia. Nos deuotos filios suos vi
ceuersa ad gaudiũ exhortat᷑. et ꝑ apostoli/
ca verba ad leticiã excitat dicẽs. Gaude/
te in dño sp̄ iteruȝ dico gaudete modestia
vestra nota sit oĩbꝫ hoĩbꝫ. dñs q̇ppe est In
quibꝫ verbis tria special'r notare ⁊ notan
ter ꝯsiderare debem⁹. Primo in q̇ sit gau
dendũ. Scd̄o. quõ gaudendũ. Tercio q̇
re gaudendũ. In p̄mo gaudij notat᷑ ma/
teria. In secũdo gaudij forma. In tercio
gaudij cã. In p̄mo ꝯsistit gaudij perfe
ctio ⁊ excellentia. Gaudete in dño. In se/
cundo ꝯsistit gaudij duratio ⁊ ꝯsistentia.
Gaudete semꝑ ⁊ iterũ gaudete. In tertio
ꝑficit gaudij rõ ⁊ efficacia. Dñs q̇ppe est.
Onsideremus itaq͂ȝ p̄mo et in his
c verbis notemus o viri doctissimi
gaudij nostri materiã ⁊ in quo sit
gaudẽdũ. Gaudete inq̇t in dño. Ubi nõ
me sed Augustinũ audite. Gaudete inq̇t
nõ in seculo sed in dño. Hoc est oẽ bonũ
in quo gaudendũ est statuite in deo. non
extra deuȝ. Sicut em̃ nõ põt hõ duobus
dñis seruire. sic nemo põt in secl'o gaude
re ⁊ in dño. Multuȝ em̃ hec duo gaudia
differũt q̇ oĩno ꝯtraria sunt nec siml' ĩ eo/
dem esse pñt. Vincat ḡ gaudiũ in dño do
nec finiat᷑ gaudiũ in seculo. Illud sp̄ au/
geat᷑. hoc semꝑ minuat᷑ donec finiat᷑ Hec
ille. Attẽdite ergo q̇ ml'tiplex nobis gau
diũ ꝓponit᷑. Gaudiũ tp̄ale. quod est fugiẽ
dũ. Gaudiũ sp̄ũale qd̄ est amplectenduȝ
Gaudiũ eternale qd̄ est expectandũ. Pri
mũ est gaudiũ in seculo. Secundũ ⁊ ter/
ciũ est gaudiũ in dño. Fugiẽdũ est ita
q͂ȝ gaudiũ tp̄ale. qꝛ vanũ ⁊ erroneũ. qꝛ ꝑ/
mixtũ ⁊ impuꝝ. qꝛ breue ⁊ momẽtaneũ
Attẽdite gaudiũ vanũ ⁊ erroneũ. Ri/
sum inq̇t sapiẽs reputaui errorem. ⁊ gau
dio dixi. q̇d frustra decipis. Attẽdite gau
diũ ꝑmixtũ ⁊ impuꝝ Risus inquit ille do
lore miscebit᷑ ⁊ extrema gaudij luctus oc/
cupat. Nulla q̇ppe est pura et sincera secl'i

leticia. Sed vt boeci⁹ ait. Habet hoc vo
luptas omnis. stimul' agit fruētes. Atten
dite gaudiū breue ꝛ momentaneū. Laus
impioꝝ breuis ē inq̇t Job. ꝛ gaudiū ypo
crite ad instar pūcti. Hoc ḡ gaudium aīe
nr̄e ꝑiculosum est. q2 in eo rō excecat per
errorē. Memoria turbat ꝑ dolorē Volū
tas fraudat ꝓpter breuitatē. Ideoq3 fugiē
dū est. q2 in acq̇rēdo labor. in possidendo
timor. ꝛ in ꝑdendo dolor. Sed ample
ctēdū est gaudiū spūale Et hoc in nobis
triplici radice nascit. Primo de euasione
peccatorū. qd̄ est gaudiū penitentiū ꝛ in/
cipientiū. Secūdo de adeptiōe meritoꝝ.
qd̄ est gaudiū ꝓficientiū. Tercio de expe
ctatione p̄miorū. qd̄ est gaudiū ꝑfectorū
Primū est spūale. Secundū spiritua
li⁹. Terciū spūalissimū. Ideoq3 ꝑfectio/
rib⁹ cōuenit. Quib⁹ a xp̄o dr̄. Gaudete et
exultate qm̄ merces vestra multa est in ce
lo Hec itaq3 merces est illud gaudiū eter
nale quod est expectādū. Qd̄ vtiq3 nō est
vanū sed plenissimū. nō est ꝑmixtū s3 pu/
rissimū. non est breue sed ꝑmanētissimu3
O valde desiderabile gaudiū Vere ꝑpe/
tuū ꝛ eternū. In q̄ amans ab eo qd̄ amat
nunq3 sepat. nunq3 diuidit. Qd̄ xp̄s suis
amatorib⁹ ꝓmittit dicens. Gaudebit cor
vestꝝ ꝛ gaudiū vestꝝ nemo tollet a vobis
De spe igit ꝛ expectatione tāti gaudij spū
aliter letat eccl'ia ꝛ exultās canit. Letare
hierusalē. Gaudete igit o spūales eccle
sie filij gaudete spūal'r in dn̄o. nō tꝑaliter
in seculo. In seculo gaudēt q̇ in hijs q̄ in
mūdo sunt nimiū delectant. id est in ꝯcu/
piscētijs mūdi De q̇b⁹ in canonica Johā
nis scribit. Oē qd̄ est in mūdo aut est ꝯcu/
piscētia carnis aut ꝯcupia oculoꝝ. aut su
ꝑbia vite. O vicioꝝ voraginē. o sillā. o
caribdim. o nimiū infelicē. maleq3 securꝝ.
q̇ in tāta tanq3 ꝑiculosa mūdi tēpestate se
se feliciter stare aut stabiliter gaudere fal
laciter seduct⁹ existimat. ꝛ nō poti⁹ ab hu/
iusmodi turbido mari in portū quiete sa/
lutis effugere ꝛ vicioꝝ ꝑic'la euadere stu/
deat. Cōsiderate igit o pastores greg3
dn̄ici. q̇t ꝛ q3 varie vos circūueniūt in sta
tu p̄sidētie tētatiōes ꝛ occasiōes peccatoꝝ
Ibi q̇ppe dlicie. ibi diuitie. ibi populares
honores Ex q̇b⁹ triplex illa quā supra me
minimus vitioꝝ vorago nascit. Ex deli/
cijs sc3 ꝯcupiscētia carnis. ex diuitijs cō/
cupiscentia oculoru3. ex honorib⁹ suꝑbia
vite. Et quis nesciat nimis esse difficile
nō dicam vincere sed fugere ī delicijs gu
le luxurie voluptatē. In diuitijs inordia
te auaricie cupiditatē. In honorib⁹ suꝑ/
be glorie vanitatē. Quis p̄terea ex hac ꝓ/
cella enatare poterit sine multiplici ꝑtur
batiōe vite. lesione fame. ac ꝑplexitate cō
scientie. Nūc vita in sua virtute ꝯcutitur.
nūc fama in suo honore scādalisat. nunc
ꝯscīa ī sua pace molestat. Quid dico mo
lestat. imo pene dijcit. Quis em̄ ꝑplexos
ꝯsciē nodos euoluat. q̇b⁹ stat⁹ pastoral' et
maxime sublimitas papalis inuoluit. q̇s
curas enumeret animū lacerātes ac in di
uersa ꝛ aduersa trahētes. q̄ mētis q̇ete3 et
spūale3 trāq̇llitatē ꝑturbāt. cū miris et in
enarrabilib⁹ modis pctōꝝ occasionē p̄be
ant. Heu heu q3 insuaue iugū et vere on⁹
grauissimū angelic3 etiā hūeris formidā
dū Vn̄ nō satis admirari possum q̇sdam
honoris auidos tāti oner3 pōd⁹ nō ꝑtime
scere. sed mag3 ambiciose q̄rere. ꝛ hitū ꝑ/
tinaciter retinere. nec tāti pōderis ꝑicula
formidare cū sint fragiles ꝛ īfirmi. ꝛ ad tā
importabilia onera debiles et imꝑfecti.
Ecōtra ꝟo illū felice3 multiplicē dixerī q̇
imꝑfectū suū recognoscēs tā pōderosum
iugū a dorso suo excutit. ac tā oneroso ꝑi/
culo ꝛ ꝑiculoso oneri libēs cedit. vt de il/
lorū nūero fiat qui m'tiplicē prelationis
laqueū innūeris tribulatiōib⁹ inuolutu3
hūilitatis pede ꝯterūt. vt ad spūalē liber
tatē ꝛ liberā q̇etem euadāt. In q̇ꝝ ꝑsona
ꝑ psalmistā canit. Laq̄us ꝯtrit⁹ est. ꝛ nos
liberati sum⁹. Et hec de p̄ma ꝯsideratiōe
sufficiant.

Consideremus secūdo gaudij nr̄i
formā ꝛ quō sit gaudendū. Gau/
dete inq̇t in dn̄o sp. Vbi glo. Nō
ad horā sed sꝑ. q̄si diceret. Nō leuiter s3 ꝑ
seueranter. Sane q̇ spūal'r gaudēt in do
mino. etiā si tꝑal'r ꝯtristari videant. tn̄ sꝑ
gaudēt ꝛ ꝑseuerant ꝑm illud apl'i. Quasi
tristes sꝑ aūt gaudētes Qui ꝟo tꝑal'r gau
dēt in secl'o leuiter gaudēt ꝛ īstabil'r Sic
scriptū est. Extrema gaudij luct⁹ occupat
Gaudete igit sꝑ o spūales viri spūali gau
dio nō carnali. nec solu3 interi⁹ sed et ꝝ ex
terius. Iō subdit apl's Iteꝝ dico gaude
te. q̄si duplex nobis gaudiu3 ingerat do/
ceatq3 nō solum leticiā interiorē in corde

sed iterũ exultationẽ exteriorem in corpe
Juxta illud psal. Letamini in dño et ex/
ultate iusti. Hoc est ergo gaudiũ iubilatõ
nis ꝛ laudis qđ ad speculatiuos seu ꝯtem
platiuos maxĩe ptinet. De q̃ in psal. dicit
In cõuertẽdo dñs captiuitatẽ syõ. facti
sumus sicut ꝯsolati. Syõ quippe specl'a in
terptat q̃ ĩ captiuitate manet qñ qđ vide/
re desiderat nõ videt. Gaudiũ em̃ ꝯtẽpla
tionis a dño nõ dat nisi cui vult. qñ vult.
ꝛ q̃ntũ vult. Sed captiuitas syon cõuer/
tit qñ tenebris effugatis velut nimboꝝ ꝛ
ventoꝝ nubilis celũ ꝯsciẽ serenat. et tunc
diu desideratũ diuq̃ꝫ expectatũ dñm suũ
aĩa ꝯtẽplat Ipsa quoq̃ꝫ velut a mũdana
captiuitate libera in diuina speculatõe cõ
solat. Et sic verificat quod sequit. Tunc
impletũ est gaudio os nostꝝ ꝛ lingũa nr̃a
exultatiõe. Jmplet quippe gaudio cordis
impletur etiã exultatõe corpis. Exultatio
em̃ dicit q̃si extra se saltatio. Sicut ergo ag/
ni nouelli in prato viridi saliũt et exultãt.
sic anime deuote p altitudinẽ ꝯtẽplatõis
eleuate gaudiũ suum intra se ꝯtinere neq̃
ant. sed q̃si extra se saliẽdo exultãdo mani
festãt. De q̃bꝰ in psalmo figural'r dicitur.
Mõtes exultauerũt vt arietes et colles si
cut agni ouiũ Talibꝰ sic spũaliter exultã
tibꝰ. iã dant p̃micie padisi. dant arre glo/
rie. dant pignora spũsscti. O felices aĩas
q̃bus datur ad tante pfectõis culmẽ ascẽ
dere. Sed qꝛ vt ait poeta. est modus ĩ re/
bus sunt certi deniq̃ꝫ fines Quos vltra ci
traq̃ꝫ neq̃t ꝯsistere rectũ. Jdeo ne gaudiũ
nostꝝ rõnis modũ excedat sed rectitudĩs
mediũ teneat. notãter subdit apl'us. Mo
destia vestra nota sit oĩbꝰ hoĩbꝰ. Sic ergo no
ta fiat modestia nr̃a vt oĩbꝰ pateat q̃ non
sit ĩmoderata leticia nr̃a. Ut si sit iteriꝰ le/
ticia ꝛ hylaritas. sit etiã exteriꝰ maturitas
ꝛ honestas. O vtinã viri patres et frẽs
vtinã nobis in hoc sacro ꝯcilio ꝯgregatꝭ
vtinã nobis det in oĩbꝰ hanc modestiam
obseruare. Oĩbꝰ adde modũ inq̃t ille. mo
dus est pulcerrima v̾tꝰ. Utinã ergo debi/
ta modestia. vtinã v̾tuosus modus nobis
det generaliter in oĩbꝰ. sed special'r in rebꝰ
arduis ꝛ causis maioribꝰ. ꝛ singl'ariter ac
specialissime in causis fidẽ tãgẽtibꝰ Uti/
nã nobis det in hũs modeste sape. qđ vo
cat apl's sape ad sobrietatem. Certe au
deo dicere q̃ nec modeste. nec ad spũalez

sobrietatẽ sapiũt q̃ in hũs q̃ fidei sunt hu
mana iura nimis extollunt ꝛ diuĩa nimis
deprimũt q̃bꝰ hũana iura debẽt in iudiciis
fidei subiacere ꝛ se illis adaptare ꝛ cõfor/
mare. ne fides ꝛ fidei fama q̃ leuiter ꝛ faci
liter ledit in fideli populo scãdalũ patiat.
Dicã hoc clarius. Certe nõ modeste nec
ad spũalem sobrietatez sapiũt. imo nimis
desipiũt q̃ in causis fidẽ tãgentibꝰ. huma
nas traditões diuinis mãdatꝭ p̃ferunt. et
honorẽ hoĩs honori dei añponũt. ꝛ ĩ suis
iudiciis, pcessibꝰ vl' sentẽtiis magꝭ attẽdũt
interesse hoĩs. interesse vniꝰ psone singu/
laris q̃ꝫ interesse dei. q̃ꝫ interesse fidi. q̃ꝫ in
teresse totius reipublice xp̃iane. Dicã
ampliꝰ. Certe ñ modeste nec ad spũalẽ so
brietatẽ sapiũt q̃ ꝓpter q̃dã hũana iura po
sitiua sepe minꝰ bñ ĩtellecta. ꝛ ꝓpter q̃ndã
stilũ quẽ iuridicũ vocant. legẽ dei minꝰ re
uerẽter ptractãt. dũ sentẽtias in fauorẽ fi
dei latas. in graue fideliũ scandaluz sine
cause declaratiõe. simpl'r et sine ꝯditione
annullãt ꝛ nullas esse ꝓnunciãt. Caueãt
illi ne eos tãgat illud iudaicũ improperi
um a xp̃o dictũ. Jrritũ fecistis mandatũ
dei ꝓpter traditões vestras. Et illđ Hie/
re. Uere mẽdaciũ opatus est stilus men/
dax scribaꝝ. Certe videt ml'tis ꝛ magnis
doctoribꝰ nõ solũ in theologia sed in iure
q̃ nõ est stilus verax nec vere iuridicꝰ. sed
mẽdax et falsidicꝰ. in q̃ fundat aliq̃ snĩa q̃
verisimil'r esse põt fidei catholice et fideli
popl'o scãdalosa. Jura ei bona sunt ꝛ sti/
lus iuridicꝰ bonus est Jõ eis bñ vti oĩno
bonũ est. Sꝫ ipsis sicut etiã virtutibꝰ cõ/
tingit male vti qđ certe piculosissimũ est.
audacter assero. Est q̃dã special' stilꝰ the/
ologicus q̃ debet in causis fidei obserua/
ri. Nec miret aliq̃s si stilũ theologicũ di/
xerim in cauꝭ fidei magꝭ obseruari debe/
re q̃ꝫ stilũ iuridicum. Quis ei nesciat nisi
valde ignarꝰ q̃ q̃libet sciã imo ars q̃libet
etiã mechanica habet stilũ suũ. i. modũ p
cedẽdi sibi ꝓpriũ. Quid ei est stilꝰ nisi pce/
dendi modꝰ cuiq̃ꝫ sciẽ appropriatꝰ. Cũ ergo
sacra theologia sit oĩm sciaꝝ supma hꝫ su
um stilũ siue modũ sibi appropriatũ Sic
sciã canonica habet suũ stilũ iuridicũ Et
sic sciã canonica p maiori et digniori sui
pte subalternata est sacre theologie. sic sti
lus iuridicꝰ stilo theologico maxĩe in cau
sis fidei subalternatꝰ est ꝛ subiectus. ꝛ nõ

econtra. Quid mirꝝ. Si em̄ ꝯm aplm ca/
ptiuare debem⁹ intellectū in obſequiū fi
dei id ē intellectualē ꝛ naturalē rōeꝫ. mul
tomagis captiuādus eſt ꝛ ſubijciēdus in
obſequiū iurꝫ diuini ꝛ ſtili theologici ius
hūanū ꝛ ſtilus hoim iuridic⁹. Hic ob/
ſecro vos diligēter attēdamus q̄s ſtil⁹ q̄s
ꝓcedendi modus in cauſis fidei. i antiq̄s
concilijs generalib⁹ fuerit obſeruat⁹. Au
dacter affirmo. Legaꝛ tot⁹ liber magnus
ꝯciliorꝫ a q̄ Gratian⁹ in ſuo decreto plura
trūcauit. Nō inueniet ꝙ antiq̄ p̄res nr̄i i
cōcilijs generalib⁹ hunc ſtilū ſiue ꝓceden
di modū iuridicū ſed magꝫ theologicum
in diffiniēdo cauſas fidei ſeruauerit. Ab
ſit ergo abſit oīno ꝙ hoc ſacrū ꝯciliū talē
ꝓceſſum obſeruari decreuerit. Cert⁹ ſum
ꝙ hec nō eſt ſacri ītētio ꝯcilij. nec fuit. nec
eſſe debuit. Non debet ḡ ſacra theologia
nō debet theologic⁹ ſtilus. nō debet mate
ria fidei ſub regulis ꝛ ligaminib⁹ ſtili iu/
ridici coartari. nō capiſtrari. non alligari
qꝛ ꝯm aplm ꝟbuꝫ dei nō eſt alligatū. Nō
debent ḡ dicta theologorū in materia fi/
dei in vno ſacco ligari. non debēt in tene
bris examinari. ſed poni ſuꝑ cādelabꝝ. vt
luceat veritas fidei oīb⁹ q̄ in domo ſūt.
De q̄ re pl'a dicēda eſſent ſi ñ ad alia feſti
naret oratio. Jōq₃ ne illā quā ſuadeo mo
deſtiā excedere videar ad aplica ꝟba ꝓſe/
quēda redeo. Utinā ḡ nobis detꝛ mode
ſte gaudere ſemꝑ in dn̄o. ꝛ iterꝝ atq₃ iterū
interi⁹ exteriuſq₃ gaudere. Sed ꝓchpu/
dor multi ſunt vtinā nō in nobis q̄ nec in
dn̄o gaudēt. nec ſemꝑ gaudēt. nec mode/
ſte gaudent. Hij ſunt q̄ gaudēt in reb⁹ peſ
ſimis q̄ gaudēt in mūdi ꝯcupiſcētijs. ido
nō in dn̄o ſꝫ in ſecl'o gaudēt. Hij ſunt gu/
loſi ꝛ luxurioſi. q̄ gaudent in delicijs aſſe/
q̄ndis. Hij ſunt cupidi et auari. q̄ gaudēt
in diuitijs ꝯgregādis. Hij ſunt ſuperbi ꝛ
ambicioſi q̄ gaudēt i honorib⁹ acq̄rēdis.
Nec ſolū hūano more acq̄rēdis ſed inhu
manit'. fraudulēter. ſymoniace ꝛ violēter
vſurpādis ꝛ tyrānice ac ꝑtinaciter retinē
dis. Hec aūt licꝫ ab oīb⁹ ꝛ ſingul' tm̄ ſpeci
alit' ab eccl'iaſticꝫ virꝫ vitāda ſunt. ꝛ ſingu
lariter a p̄latis q̄ꝝ vita ꝛ ꝯuerſatio eſſe de
bet ceterꝫ in exēpluꝫ Et q̄b⁹ dꝛ Uos eſtis
lux mūdi. Fugite igit' o p̄lati eccleſie fu
gite. mūdi gaudiū fallax ꝛ deceptoriū fu
gite. qꝛ ſicut ait poeta. latet anguis in her
ba. latet ſub hoc gaudio voluptas vene/
noſa. Que iuxta ſenece ſn̄iam ad hoc nos
amplectit' vt ſtrāgulet. Fugite itaq₃ et po
tius eligite in mūdo ꝯtriſtari q̄₃ cū mūdo
gaudere. Audite xp̄m. Mūdus inq̄t gau
debit vos aūt cōtriſtabimini. ſed triſticia
veſtra ꝯuertet' i gaudiū. Ubi notate mul
tiphariā eſſe triſticiā que tādeꝫ in gaudiū
magnū ꝯuertitur. Eſt triſticia ſpūalis cō
tritiōis. q̄ ꝓcedit ex ꝯſideratōe ſui. Eſt tri
ſticia viſceralis ꝯpaſſionis. q̄ ꝓcedit ex di
lectione ꝓximi. Eſt triſtitia tp̄alis deſola
tionis q̄ ꝓcedit ex tribulatiōe mūdi. De p̄
ma ait apl's. Que em̄ ꝯm deuꝫ triſticia eſt
penitentiā in ſalutē ſtabilē opat'. De ſecū
da inq̄t pſalmiſta. Queſiui q̄ ſiml' ꝯtriſta/
ret' ꝛ nō fuit ꝛ q̄ cōſolaret' ꝛ nō inueni. De
tercia ait xp̄s in euāgelio Uos aūt nunc
triſticiā habetꝫ. Unde qꝛ dicit nūc. notat
hāc triſticiā eſſe breuē ꝛ quaſi momētane
am. ꝛ iō paciēter tolerandū. Audiuit hoc
beat⁹ Petrus apl's ꝛ corde retinuit et ore
docuit. In q̄ inq̄t exultabitꝫ modicum
nūc ſi oportet ꝯtriſtari. Ecce triſticiā bre
uē. qꝛ nūc quaſi ſit inſtātanea. Ecce triſti
ciā leuē. qꝛ modicū ſi oportꝫ ꝯtriſtari. Ec
ce triſticiā vtilē. qꝛ in q̄ exultabitꝫ Hec
ḡ triſticia ꝓpter ſui breuitatē. leuitatē ꝛ vti
litatē nō plene triſticia dicēda eſt. ſed q̄ſi
triſticia. cui annexa eſt ſꝑ īterna leticia. iō
notanter ait apl'us. quaſi triſtes ſemꝑ au
tē gaudentes. Hec eſt itaq₃ triſticia ſalu/
tarꝫ q̄ iuxta ꝓmiſſionē xp̄i ꝯuertet' in gau/
dium. De quo premiſſum eſt Gaudete in
domino ſemper iterum dico gaudete. Et
de quo canit eccleſia. Letare Hieruſalē.
Et hec de ſecunda conſideratione ſuf/
ficiant.

c Onſiderem⁹ tercio gaudij noſtri
cauſaꝫ. ꝛ q̄re ſit gaudendū. qꝛ vi/
delicet domin⁹ ꝓpe eſt. O vere ma
gnā. o ingentē gaudēdi cām. Dn̄s prope
eſt. Parum quippe poſſet eſſe gaudium ſi
ad ſeruos cōſolandum adueniret ſeruus
licet ꝓpe. vel ſi dominus licet longe. Sed
magnū vtiq₃ gaudium hic ex duplici cau
ſa notat'. Tum ex conſolatoris poteſtate.
quia dominus prope eſt. Tum ex cōſola/
tionis ꝓpinquitate. quia prope eſt. Iterꝝ
ergo gaudete et iterum atq₃ iteruꝫ multū
gaudete. quia dn̄s prope eſt. Sed inqui/
rendū nobis eſt. quib⁹ prope eſt domin⁹.

sane q̄ntūcunqꝫ multipliciter sit ꝓpinquꝰ.
nō tn̄ ad salutis efficaciā ꝓpe est oībꝫ. dicē
te psalmista. Lōge a peccatoribꝫ salus. qꝛ
iustificationes tuas nō exq̄sierūt. Exq̄ra
mus ḡ iustificatiōes dn̄i. ꝛ ad eū ꝑ iustas
opatiōes accedamꝰ si eum ad nos appro/
pinquare cupimꝰ Cōuertimini ad me in
quit dn̄s ꝑ ꝓphetaꝫ ꝛ ego ꝯuertar ad vos
Sciendū aūt nobis est ꝙ quantuꝫ ad
ꝓpositū ꝑtinet ꝓpe est dn̄s tribꝫ hoīm gene
ribꝫ. Prope est inuocātibꝫ in oratōe ad ex
audiendū. Prope est expectātibꝫ in tribu
latione. ad ꝯsolandū. Prope est laborāti
bus in ꝑegrinatione ad reficiēdū. Au/
diāt in oratiōe inuocātes q̄ꝫ ꝓpe est eis do
minꝰ ad exaudiendū. Prope est inq̄t psal.
ꝓpe est dn̄s oībꝫ inuocātibꝫ eum oībꝫ inuo
cātibꝫ eū in veritate. In veritate inuocāt
q̄ non solum ore sed corde deū orant Hij
de illoꝝ numero nō sunt de q̄bus dicitur
Populus hic labijs me honorat. cor aūt
eorū longe est a me. Absit a nobis ꝛ ꝓcul
absit a ꝓcessionibꝫ ꝛ oratiōibꝫ nostris hoc
improperiū. alioq̄n lōge erit a nobis dn̄s
Audiant deinde in tribulatōe expectā
tes. q̄ꝫ ꝓpe est eis dn̄s ad ꝯsolandū. Iuxta
est dn̄s inq̄t psalmista hijs q̄ tribulato sūt
corde. Quibꝫ verbis ꝯsolenꝝ expectantes
in hoc sacro cōcilio pacē ecclesie. Quibꝫ
sepe dictum est. expecta reexpecta. qui iō
tribulato sunt corde. quia vt ait sapiens.
Spes q̄ differꝝ affligit animū. Sꝫ ne lō
giores expectatiōis tedio affliganꝝ. audi/
ant qđ in eiusdē psalmi versu subdiꝝ. ꝛ hu
miles spū saluabit. Expectent ergo hūili
ter. expectent pacienter. expectēt ꝑseuerā/
ter. ꝛ implebiꝝ in eis illđ eiusdē psalmiste.
Expectās expectaui dn̄m ꝛ intēdit mihi.
Quid est intēdit mihi. Hoc est me in tri/
bulatione expectantē ꝛ ad eū clamāteꝫ au
diuit et exaudiuit. Clamauit ad me īquit
ꝛ exaudiā eū. cū ipso sum in tribulatione.
Ecce nō solū ꝓpe sum. sed cū ipso sum. O
magnū tribulationis ꝓuilegiū q̄ taleꝫ se/
cum habere mereꝝ hospitē ꝛ sociū. Au
diant deniqꝫ in ꝑegrinatione laborantes
ꝙ ꝓpe est eis dn̄s ad reficiendū Uenite in
quit ad me oēs q̄ laboratis ꝛ onerati estis
ꝛ ego reficiā vos. O verbū laborantium
cōsolatoriū ꝛ ꝑegrinantiū refectiuū
Sed iam patres fratresqꝫ p̄stantissimi
iam ex lectione sacri euāgelij q̄ hodie reci
tata est breuiter ostendere ꝓponimus q̄ꝫ ꝓ
pe est dn̄s ad reficiendū laborātes ꝑegri/
nantesqꝫ in via huiꝰ miserabilis vite. vt ex
dicēdis appareat quantū euangeliū hodi
ernū ꝑtinens sit ad illud spūale gaudiuꝫ.
De q̄ sepiꝰ supra meminimꝰ. Magnū q̄p
pe gaudiū est audire magnā xp̄i cōpassio
nē ad illā ꝑegrinantiū multitudinē q̄ euꝫ
sequebaꝝ. Cū subleuasset inquit oc̄los ie
sus. oculos pietatis ꝛ miscdie. ꝛ vidissꝫ qꝛ
multitudo maxia venit ad eū dixit ad phi
lippū Un̄ ememus panes vt māducēt hij
Sed maius gaudiū. qꝛ vt ꝓpe fieret mul/
titudini esurientiū dixit iesus. Facite ho
mines discūbere. accepitqꝫ panes. Et cū
gr̄as egisset distribuit discūbentibꝫ Sed
postremo maximū gaudiū ꝙ ex q̄nqꝫ pa/
nibꝫ ordeaceis ꝛ duobꝫ piscibꝫ q̄si quinqꝫ
viroꝝ milia satiauit ita vt implerentur ex
reliquijs duodeciꝫ cophini fragmentoꝝ.
Et merito hoc maximū gaudiū dixerim.
qꝛ p̄ magnitudine et admiratione tāti mi
raculi. Cū vidissent ꝙ fecerat signū dice/
bant. qꝛ hic est vere ꝓpheta qui venturus
est in mundū. Sꝫ ad cumulū nostri gau
dij leticieqꝫ spūalis accedit. ꝙ idē miracu
lū quod tunc corꝑaliter ꝛ p̄sentialiꝝ xp̄us
egit. q̄tidie spūaliter in nobis si ꝑ nos nō
steterit adipleꝝ. Pro cuiꝰ rei morali intel/
ligētia sciendū nobis est ꝙ q̄nqꝫ sunt pa/
nes spūales q̄bꝫ aīa in vite p̄sentis via re/
ficiꝝ ꝛ spūaliter sustentaꝝ. Primus est pa/
nis penitētie q̄ est refectio reuertentium.
Secūdꝰ est panis doctrine q̄ est refectio
ignorantiū. Terciꝰ est panis iusticie. q̄ est
refectio laborantiuꝫ. Quartus est panis
patiētie qui est refectio pugnantiū. Quin
tus est panis eucharistie q̄ est refectio oī/
um fidelium. Ecce ergo vt ait aposto/
lus Ecce nunc tempus acceptabile. ecce
nunc dies salutis in quo ad refectionē no
stram salutarem hos quinqꝫ panes iugi/
ter debemus accipe. Accipite ergo pri
mo panem penitentie. qui est refectio re/
uertentium id est de culpa ad gratiam re
surgentiū. Hic est panis de quo dicebat
penitēs dauid. Cinerē tanq̄ꝫ panē mādu
cabā ꝛ poculum meum cū fletu miscebā.
Cinis quippe minutus est ꝛ amarus. cuiꝰ
minuta diuisio peccatoꝝ recordationem
significat. que fieri debet vsqꝫ ad minima
ꝛ cuius amaritudo pctōꝝ cōtritionē desi

gnat q̄ esse debet amarissima. iuxta illud
ysaie. Recogitabo tibi oēs annos meos ī
amaritudine aīe mee. Hic est primus pa
nis ordeaceus quo maťie refici debemus
in hoc sacro q̄dragesimali tp̄e. Panis est
ꝑpter refectionē. ordeaceus ꝑpter aspitatē.
Reficit nāq spūm sed macerat carnē. De
quo plura vtiliter dicēda breuitatꝭ grā ꝑ
transeo. Accipite secūdo panē doctrīe
q̄ est refectio ignorātiū. Sicut em̄ panis
carnalis reficit carnē esurientē. sic doctri
na spūalis reficit mentē ignorantē. Unđ
notanter in Deuť. scriptum est. ꝛ a xp̄o in
euangelio ꝓme dñice huius q̄dragesime
allegatū. Nō in solo pane viuit hō ſ3 in oī
verbo qđ ꝑcedit de ore dei. Hic secūdus
panis ordeaceus etiā cum refectōne aspi
tatem habet. iuxta illud apl'i. Omnis aūt
disciplīa in p̄senti q̄dem nō esse videť gau
dij sed meroris. postea aūt fructū pacatis
simū exercitatis ꝑ eā reddet iusticie. Hu
ius ꝟo panis aspitas temperať dū suauiť
salubriterq frangiť. ac ꝑ hoc ignorantiū
mentes in veritatis ꝯgnitione reficiūtur.
In cuius figurā de discipulis christi scri
ptum est. Cognouerūt dñm in fractione
panis. Hūc panē frāgere est diuine scrip
ture ac sacre doctrine verba exponere. ve
raciter ꝛ vtiliter apire Sed hodie proch
pudor sunt nonnulli q̄ hūc panē doctrine
male frangunt. imo q̄tum in eis est ad fi
deliū intoxicationē corrūpunt ac veneno
so ꝛ pestifero doctrine sue pane simplices
xp̄ianos etiā nōnunq̄ p̄ncipes ꝛ p̄latos
decipiūt ꝛ seducūt. q̄rū aliq̄ fuerūt in hoc
sacro dānati ꝯcilio. S3 sunt ꝛ alij qui ad
defensionē erroꝝ ꝛ excusationē errantiū
noua dogmata cōfingūt. ꝛ antiq̄ diuiaq
p̄cepta decalogi distorte et aliť q̄ spūssan
ct' eoꝝ actor intellexit exponūt. Qui q̄sdā
stultilogie nō dicā theologie doctores. ſ3
veri' seductores. quos vocat apl's mgr̄os
pruriētes auribꝰ. ad se ꝛ suā suoꝝq erroꝝ
tutelā p̄ce vel p̄cio. fauore vl' odio. minis
vel blādicijs attrahunt ꝛ veris doctoribꝰ
detrahūt. eis minanť. eos lacerant ꝛ diffa
mant. Hij pseudo magistri et adulatorij
doctores ad fautoriā sue praue adulatio
nis ne dicā heretice prauitatis. hmōi p̄ce
pta decalogi nō ꝑtinere ad fidē catholice
veritatis imprudēter astruūt. Hij p̄terea
errores ꝯtra hmōi p̄cepta absq erroꝝ as
sertoribꝰ ꝯdēnari non posse impudēter af
firmare p̄sumūt. Hij deniq ep̄os cū ma
ximo theologoꝝ cōsilio in suis dyocesibꝰ
errores hmōi in fide ꝛ moribꝰ notorie scā
dalosos nō posse extirpare ꝛ sentētial'r re
probare aut ꝯdēnare p̄sumptuose diffini
unt. O q̄ ml'ta aduersus hos errores eo
rūq fautores declamāda essent. nisi ad fi
nē ꝑperaret oratio Hic tm̄ vnū silere nō
possum Hoc est ꝙ hij oēs p̄fati errores sa
cro huic cōcilio et ei' honori ac autoritati
manifeste ꝯtradicūt. ꝛ ei' diffinitōibꝰ patē
ter ꝯtraria sunt. Nā eoꝝ opposita ī eo pra
cticata fuerūt ꝛ notorie approbata. sic cla
re ꝯstat ex actꝭ et sentētijs latꝭ ꝯ errores q̄
pl'imos ꝑut hec ꝛ alia declarare ꝑpono. si
debita audiētia in cā fidei ꝛ debit' ꝑcedē
di mod' deť. Hic tm̄ ꝑtestor. ꝛ ad hoc deū
testē inuoco ꝙ nihil in hac maťia dixi fa
uore vel odio. nec ad dedec' aut iniuriam
cuiuscūq. ſ3 ad h' maťie ꝯcordiā quātū
in me fuit possetent' laboraui. ꝛ ad talē cō
cordiā q̄ ꝛ fidei catholice ꝛ cuiuslibet p̄so
ne honorē saluare poterat. ſ3 ceca sup̄bia
ꝛ sup̄ba cecitas hāc ꝯcordiā non admisit.
Nihil g̃ loq̄r nisi sola ꝟitate coact' Et pri
mo ꝛ p̄ncipal'r ad honorē dī ꝛ sue fidei ca
tholice. Scđo h' sacri ꝯcilij. Tertio sctē
romane eccīe ꝛ sacri collegij. Quarto xp̄i
anissimi regꝭ frācoꝝ q̄ ꝛ sui predecessores
apđ eccl'iā meruerūt ꝙ cause fidei q̄ ip̄m
ꝛ regnū suū tāgūt. in h̄ sacro ꝯcilio mode
ste ꝛ reuerēter tractenť. Postremo ad ho
norē alme mr̄is vniuersitatꝭ p̄isieñ. ꝛ spāli
ter theologice facultatꝭ. Hoꝝ eni oīm ho
nor ꝛ reuerētia hic ml'tū tāgiť. et ml'to pl'
q̄ plures existimāt. ꝛ iā hmōi eoꝝ honor
ml'tū lediť ꝛ ampli' ledeť. Et ista de h̄ pāe
dicta sint. Comedāt g̃ ꝛ digerāt hunc pa
nē q̄ sanū hn̄t palatū ꝛ bn̄ dispositum sto
machū. Accipite tertio panē iustīe q̄ est
refectio laborantiū. de q̄ intelligi p̄t qđ in
orōne dñica petim'. Panē nr̄m q̄tidianū
da nob̄ hodie. Hic panis iustīe ideo dr. q̄r
digne laborātibꝰ iuste dať. dicēte xp̄o. Di
gn' ē opari' cibo suo. Econtra ꝟo q̄ nō la
borat nō manducet. Laborate igiť o vos
oparij messis dñice si hūc panē. i. si sustē
tatōē ex fructibꝰ eccl'ie digne q̄ritꝭ recipe
Hic em̄ panis ordeaceus est. q̄r cum sua
uitate refectionis habet asperitatē labo
ris. iuxta illud qđ in Genesi scriptum est.

In sudore vultus tui vesceris pane tuo.
Consolet̃ aũt caritas vestra. quia si iuste
laboraueritis nec vilem mendicitatē nec
turpem indigentiam incurretis. dicente
propheta. Non vidi iustum derelictum
nec semen eius querēs panem. Accipi
te quarto panē pacientie. qui est refectio
pugnantiũ. De quo in Ezechiele scriptũ
est. Panē suum in sollicitudine comedat.
Sane vbi pugna ibi vt sit sollicitudo ma
xima necesse est. Hic ergo panis ordeace/
us est. quia habet refectionē aĩe. sed etiã
asperitatem pene ⁊ tolerantiā pacientie.
Sed quãtacunq; sit huius duricies pa/
nis temperari poterit ex ꝯsideratiõe dñi/
ce passiõis. Quia vt Bernardus ait. Si
passio dñi ad memoriã reuocet̃ nihil tam
durũ quod nõ equanimiter toleret̃.

Accipite quinto panem eucharistie. ꝗ
est refectio oĩm fideliũ. Hic est panis nu
ptialis qui reficit discumbētes in mensa
dñi. De quo christus ait. Panis quē ego
dabo caro mea est pro mũdi vita. Hic pa
nis est in p̃senti ordeaceꝰ sed in futuro erit
triticeus quia purus. Nunc autē ordeace
us dicitur. quia cum afflictione aĩe sumit̃
dicente ap̄lo. Probet autē seipsum homo
⁊ sic de illo pane edat ⁊ de calice bibat.

Audistis igitur de quinq; panibꝫ. Au/
dite nunc breuiter ꝺ duobꝫ piscibus. Per
duos itaq; pisces sp̄ũaliter intelligere pos
sumus duplicem cõsolationē quam in p̃
senti recipit anima quasi ad ꝯdiendũ illã
quam p̃diximꝰ quinq; panũ asperitatem.
Prima est spes et expectatio bonorũ eter
norum. Secunda est exp̄ientia q̃dā spi/
ritualium carismatũ. Prima consolatiõe
sustentat̃ anima in aduersitate temporali
Secunda reficit̃ in ꝓsperitate spirituali
Prima consolatio est quasi piscis maris.
quia capitur in aduersitate Secunda q̃/
si piscis fluuialis siue aque dulcis. q̃r ca/
pitur in ꝓsperitate. iuxta illud psal. Ponã
in mari manũ eius ⁊ in fluminibꝫ dexterã
eius. In sinistra q̃ppe manu aduersitas ⁊
in dextra ꝓsperitas designat̃. O beatos
illos ⁊ vere beatos quos ex hĳs q̃nq; pa/
nibus ⁊ duobus piscibus sp̄ũaliter intel
lectis xp̄us in ꝑegrinatione huius deserti
refecerit. et q̃rũ esuriē salutari cibo satia
uerit. quibꝫ ab eo dicitur Beati qui nunc
esuritis quia saturabimini.

a Udistis ergo ex hodierna lectiõe
euãgelica tã l̃ralit̃ recitata q̃ mo/
raliter exposita. q̃ntũ illa miracu/
losa refectio ꝑtinens sit ad illud gaudiū
sp̄ũale. de quo hodie canit eccl̄ia. Letare
hierusalē. et de q̃ sepe dictũ est. Gaudete ĩ
dño sp̄. iterꝝ dico gaudete. Audistis deni/
q; tãti gaudĳ cãm. q̃r ꝓpe est dñs. Prope ē
nobis inuocãtibꝫ in oratõe. Prope est no
bis expectãtibꝫ in tribulatiõe. Prope ē no
bis laborãtibꝫ in ꝑegrinatiõe. Prope ē in
quã in p̃senti ꝑ grãm. sed ꝓpinq̃or erit per
gloriã. Quã ille nobis cõcedere dignet̃ q̃
sine fine viuit ⁊ regnat in secula se. Amē.

Explicit sermo factꝰ ꝑ reuerēdissimũ in
xp̄o patrem cardinalē Cameraceñ. in cõ
cilio generali Cõstãtieñ. Anno dñi. M.
cccc. xvĳ. in dñica in medio q̃dragesime.

Sequit̃ sermo eiusdē in die resurrecti
onis dñi nostri iesu christi.

S I consurrexi/
stis cũ xp̄o q̃ sursum sunt q̃/
rite Col. iĳ. Et in ep̄l'a hodi
erna Hodie frēs carissimi
sacra illiꝰ diei solēnia celebramꝰ q̃ xp̄s rex
nr̃. dux. pastor ⁊ doctor de morte surrexit
ad vitã ⁊ ꝺ pena ꝓcessit ad gl̄iã. Et vt be
atꝰ Greg. ait. de passiõe ad resurrectiõē ⁊
de corruptiõe ad incorruptionē trãsmig/
uit. Jõ sic miles regē ⁊ exercitꝰ ducē. sicut
ouis pastorē ⁊ discipulꝰ doctorē sequitur
sic decēs est vt xp̄m seq̃mur a mortuis re/
surgētē. ⁊ cũ eo ꝯsurgēdo a t̃renis ad cele
stia sublimiꝰ erigamur Et h̄ ē ad qꝺ hor/
tat̃ ap̄l's ipso dicēte ⁊ nos in ꝟbis ꝓpositis
alloq̃nte. Si ꝯsurrexistis cũ xp̄o ⁊c̃. In
q̃bꝫ verbis duo tangunt̃. q̃rũ vnũ sic ãnce
dēs p̃mittit̃. ⁊ aliꝺ sic ꝯñs q̃dã ꝯditionali
ꝯña subĩfert̃. Primũ est. nos cũ xp̄o ꝯsur
gere. Scꝺm ē. nos q̃ sursũ sũt q̃rere. Pri
mũ spectat ad pctõꝝ nr̃oꝝ pñiã. Scꝺm
spectat ad bonoꝝ opm ꝑseuerãtiã. De/
bemꝰ ei p̄mo cũ xp̄o ꝯsurgere ꝑ abiectiõē
pctĩ mortal'. Jõ ꝺr. Si ꝯsurrexistis cũ xp̄o
Scꝺo q̃ sursũ sunt q̃rere ꝑ adeptõē vite
sp̄ũal'. Jõ sequit̃. q̃ sursū sunt q̃rite. Pri/
mũ g̃ est ãñs ad secundũ. q̃r mortē culpe
p̄us abĳcere debemꝰ vt ꝯseq̃nter ad vitā
gr̃e resurgamus. Sic ēm xp̄s vt ait beatꝰ
Greg. mortē nr̃ā. s. mortē culpe moriēdo
destruxit. ⁊ vitã. s. gr̃e resurgēdo reparauit.

Dico igit̃ primo ꝙ nos debemus christo ↄsurgere ⁊c̃. Sʒ vt pateat qualiter cũ xp̃o cõsurgere debeamus ṗus expedit circa christi resurrectionem aliqua breuiter cõtemplari. Et tria specialiter. Primo resurrectionis modũ. Secundo resurgentis statũ. Tertio resurgendi fructum.

In ṗmis itaqʒ circa resurrectiõis modum sciendũ est. ꝙ xp̃s surrexit mane. surrexit vere. et surrexit manifeste. Surrexit mane ⁊ velociter sine tardatione. iuxta illud. Surgens iesus mane prima sabbati Marc. vl. Surrexit vere ⁊ realiter sine fictione. Vñ dicit̃ ꝙ surrexit dñs vere Luce. xxiiij. Surrexit manifeste ⁊ apparenter sine dubitatione. Nã scriptũ est ꝙ manifestatus est iesus discipulis suis cũ surrexisset a mortuis. Jo. vlti. Pluries enim christus apparuit. pluries suis discipul' se manifestauit. ⁊ pluries ac varijs modis suaʒ resurrectioneʒ veram esse probauit. vt nõ posset dubitari eam esse fictam aut fantasticaʒ qualis fuisse legitur suscitatio Samuelis. j. Regũ. xxviij. Huic autem triplici modo resurrectionis christi debem⁹ in nostra resurrectione spirituali de morte culpe ad vitam gratie etiam tripliciť cõformari. Primo nanqʒ debemus surgere mane ⁊ velociter sine tardatione In mane scilicʒ nostre iuuentutis ⁊ non in sero nostre senectutis. Quia scriptũ est Bonum est viro cum portauerit iugũ domini ab adolescentia sua Tre. iij. Nam sicut sapiens ait. Adolescens iuxta viam suam etiam cũ senuerit non recedet ab ea. Prouer. xxij. Ecõtra ṽo inueteratis dierũ malorũ per ꝓphetã dicit̃. Si potest ethyops mutare pelleʒ suam ⁊ pardus varietates suas. ⁊ vos potestis bonum facere.

Secundo debemus surgere vere ⁊ realiter sine fictione abijciendo scʒ omnẽ simulationẽ ⁊ ypocrisim. ⁊ seruiendo d̃o in caritate nõ ficta. Sicut scriptum est. Timete dominũ ⁊ seruite illi soli in veritate in toto corde vestro. Tercio debemus surgere manifeste ⁊ apparenter sine dubitatione vt scilicʒ nostra penitentia sit hominib⁹ manifesta non ad vanam gloriam mundi sed ad laudẽ dei ⁊ edificationẽ proximi. dicente christo. Sic luceat lux vestra coram hominib⁹ vt videant bona opa vestra ⁊ glorificent patrem vestrũ qui in celis est Nam talis relucentia boni opis est ꝓbatio ꝙ in eo est existẽtia veritať. Scriptum est em̃ ꝙ qui facit veritatẽ venit ad lucem vt manifestent̃ opera eius. quoniã in deo sunt facta. Joh. iij. Sicut em̃ christus pluries apparuit ⁊ sic se manifestãdo sue resurrectionis veritatem probauit. sic nos vere resurrexisse monstrabimus si in manifestatione boni opis perseueremus nec ad peccata ṗterita sicut canis ad vomitũ redeamus. sed iuxta verbum apostoli. sic destruatur corp⁹ peccati vt vltra nõ seruiam⁹ peccato. Ro. v. ca. Et hec circa resurrectionis modũ sufficiant. 2. Pet. 2.

(s)Ed vlterius circa resurgentis statum sciendũ est ꝙ tres fuerunt cõditiones christi resurgentis. sicut tres fuerunt morientis. Prima nãqʒ morientis ↄditio fuit deformitas ↄtemptibilis. Secũda infirmitas despicabil'. Tercia humilitas miserabilis. Et de hijs trib⁹ ↄditionibus sanctus ysaias ꝓphetauit. Vñ de ṗma dicit Non erat ei species neqʒ decor. Et vidim⁹ eum ⁊ nõ erat aspectus. Et de secũda in eodem loco subdit. Desiderauimus eũ despectũ ⁊ nouissimũ viroꝝ virum dolorũ ⁊ scientẽ infirmitatẽ De tercia ṽo subiũgit. Reputauimus eũ quasi leprosum ⁊ ꝑcussum a deo et hũiliatum. ysa. liij. Sed ↄtra istas tres cõditiones morientis tres fuerunt ↄditiones resurgentis. Nã primo contra morientis d̃formitatẽ fuit in resurgẽte pulcritudo ⁊ forma admirabilis Tunc em̃ ipse fuit speciosus forma p̄ filijs hominũ. Sicut predixerat de eo ꝓpheta. Secũdo ↄtra morientis infirmitatẽ fuit in resurgente valitudo ⁊ potentia incõparabilis. De qua ꝑ ꝓphetam dicitur. Potestas eius potestas eterna que non auferetur Daniel' septio.

Tercio contra morientis humilitateʒ fuit in resurgente celsitudo et gloria inenarrabilis. Nam de deo patre scribitur. ꝙ suscitauit eum a mortuis et dedit ei gloriam sempiternam. j. Pe. j. Sic em̃ decebat vt q̃ maxime fuerat hũiliatus in morte summe exaltatus esset in resurrectione Ideo dicit apl'us. Hũiliauit semetipsuʒ factus obediẽs vsqʒ ad mortẽ. mortẽ autẽ cruc'. Propter qd̃ ⁊ de⁹ exaltauit illũ ⁊ dedit illi nomẽ qd̃ est sup oẽ nomẽ. vt ĩ noĩe Jesu oẽ genu flectat̃. In hoc g̃ carissimi

exēplo christi euidēter instruimur vt pas/
siones huius tꝑis paciēter feramus Oīm
nō sunt ꝯdigne passiōes huius tꝑis ad fu
turā gloriā q̄ reuelabit̄ in nobis Ro.viij.
Dabit̄ eīm nobis ꝓ aduersitate leticia.pro
pauꝑtate abūdātia.ꝓ humilitate glīa.di/
cente scriptura. Humilē spū suscipiet glā
Prouer.xxix. Et hec circa resurgētis sta/
tū sufficiāt.

Ostremo vero circa resurgendi fru
p ctū Sciendū est ꝙ triplicē fructū
ex xp̄i resurrectione ꝯsequimur.
Primus fruct⁹ est nostra iustificatio. Nā
xp̄s sicut dicit apl̄us traditus ē ꝓpter deli
cta nostra.⁊ resurrexit ꝓpter nostrā iustifi
cationē. Scriptū est Ro.iiij. Secūd⁹
fructus est nostre fidei ꝯfirmatio. Nā per
resurrectionē xp̄i fides nostra ⁊ maxime q̄
ad articulū de resurrectione futura cōfir
mata est ⁊ solidissime roborata. Vñ ꝓpter
hoc arguit apl̄us.ꝙ si xp̄us resurrexit et
nos resurgem⁹.j.Cor.xv. Terci⁹ fru/
ctus est nostre spei eleuatio. Nam p⁹ mor/
tē xp̄i aliq̄ etiaꝫ eius discipuli quasi despe
rantes dicebāt. Nos sꝑabamus ꝙ ipē eēt
redēpturus israel. Luc̄.vl. Ac si dicerent.
Postq̄ꝫ vidimus eū morientē ampli⁹ non
speramus. Sed spes q̄ in morte xp̄i qua/
si mortua fuerat postea ex eius resurrecti
one viuificata est ⁊ plenissime restituta di
cēte petro apl̄o. Scd̄m magnā miscd̄iaꝫ
suā regenerauit nos in spem viuā ꝑ resur
rectionē iesu xp̄i.j.Pe.ij. Nos igit̄ frēs
taliter cū xp̄o ꝯsurgere debemus ꝙ hunc
triplicē fructū ex eius resurrectiōe conse/
qui mereamur. Qđ vtiq̄ꝫ fiet si a dormitō
ne negligentie ⁊ a morte culpe seu malicie
resurgamus. Ad hoc eīm nostrum quem
libet hortat̄ apl̄us dicens. Surge q̄ dor
mis et exurge a mortuis Eph.v. Et sic pꝫ
qualiter cum xp̄o debemus ꝯsurgere.⁊c̄.
Et hec de primo dicta sufficiant.

Dico igitur secundo.ꝙ nos debemus
q̄ sursum sunt querere ⁊c̄. Abiecta nanq̄ꝫ
morte culpe que nos ad inferiora protra
hit amplectēda est vita gr̄e ꝑ quā mēs hu
mana ad suꝑiora ꝯsentit. Vt aūt ea q̄ sur
sum sunt queramus. Debet in nobis esse
terrenorū contēptus ⁊ eternorū aꝑpetit⁹.
Sic enim docet nos xp̄s doctor optim⁹.
dicens. Primo querite regnum dei et iu/
sticiam eius. Mat.v. Sed sciendum
est ꝙ tria sunt que nos ad terrena trahūt
⁊ inferius iacere faciunt.a q̄bꝫ surgere de
bemus vt eterna q̄ sursuꝫ sunt querere va
leamus. Primū est curuitas auaricie per
quam trahit mūdus alliciēs. Secundū
est feditas immūdicie ꝑ quā seuit caro in
ficiēs. Terciū est cecitas ignorātie ꝑ quā
fallit demon decipiēs. Primo ḡ vt que
sursum sunt q̄rere valeamus surgere d̄be
mus a curuitate auaricie.⁊c̄. Mund⁹ eīm
suis diuitijs nos allicit.⁊ ꝑ auariciam ad
terrena nos incuruans vt inferius iacere
ꝯpellat suo pondere trahit. Sed aꝑpetit⁹
eternoꝝ hoc pondus abijciens nos a ter
renis surgere ⁊ ad celestia volare fac̄. heu
mihi inq̄t quia incolatus meus ꝓlongat⁹
est Heu mihi si diutius terrā inhabito cū
ad hoc factus sum.vt incolatus meus sit
in celo Heu mihi si affectus terrenoꝝ ho
minē cum brutis deorsum incuruare va
leat quē deus rectū creauerat.vt cum an
gelis sursum tendat. Ideo eīm sicut q̄daꝫ
poetarū ait. Os homini sublime dedit ce
lumq̄ꝫ videre iussit ⁊ erectos ad sidera tol
lere vultus. Quid ergo turpius Quid er
go indecentius hominē in terra ꝑ cupidi
tatem iacere ⁊ ad infima ꝑ auariciam in/
curuari qui debet in celo animū ꝑ ꝯtēpla
tionem erigere et sublima ac celestia spe/
culari. Non sic ergo fratres carissimi sed
licet maneamus in terra corꝑaliter.tamē
q̄ramus in celo spūaliter ꝯuersari dicen/
tes cū apl̄o. Nostra ꝯuersatio in celis est.
Phil̄.iij. Et hec de primo.

Secundo vt que sursuꝫ sunt ⁊c̄. Sur
gere debemus a feditate immūdicie. Per
quā seuit caro inficiēs. Caro eīm suis de/
licijs nos inficit.⁊ seuiendo lasciuiens ac
lasciuiendo seuiens in lutum immūdicie
id est in ꝯcupiscentie feditatē prosternit.
Sed nimis indecens ē fratres carissimi
aīam ad ymaginē dei factam ⁊ ad simili
tudinē sui cōditoris formatā in sordibus
lectū suū sternere ⁊ in luto fede voluptatꝫ
iacere. Surgamus itaq̄ꝫ nec sit qui se ex/
cuset aut qui dicat se surgere nō posse. nā
siue grauati fuerimus naturalis cōplexi/
onis debilitate siue ligati male ꝯsuetudi/
nis necessitate siue oppressi mole criminū
siue peccatorū multitudine ac magnitu/
dine pregrauati.tñ presto nobis est auxili
um dei. Qui iuxta verbum prophete Nō

ſolum erigit eliſos ſed etiaꝫ ſoluit compe
ditos. Parata ſiquidem eſt manus domi
ni ad erigendū caſus debiliū ⁊ diſſoluen
dū catenas ſiue compedes delictorū. Jō
peccator ꝗuis ſepe ⁊ grauiꝰ ceciderit. ꝗ
uis diu in ſordibꝰ iacuerit. ꝗuis etiam in
multis ⁊ magnis peccatoꝝ vinculis liga
tus ſit. ꝓpter hoc debet nō deſperare aut
diffidere ꝙ ſurgere nō poſſit. Sed cuꝫ ꝑ
ſe poſſit cadere. ꝑ ſe aūt nō poſſit reſurge
re. manū oīpotentis dei debet in auxiliuꝫ
inuocare dicēdo cū ꝓpheta Emitte manū
tuā de alto eripe me ⁊ libera me. Jn. pſal
mo centeſimo. xliij. Et hec de ſecundo.

Tercio vt ⁊c̄. Surgere debemus a ce
citate ignorantie. Per quam fallit demō
decipiens. Diabolus in ſuis fallacijs noſ
decipit ⁊ oculos mentis noſtre ꝑ intelle
ctū ſcꝫ ⁊ affectum ignorātie tenebris exce
care ſatagit. vt nos vſqꝫ ad mortem ī pec
catis obdormire faciat inceſſanter parat
inſidias ⁊ laqos tendere nō deſiſtit Sed
ſurgendū nobis eſt fratres cariſſimi ⁊ ad
celuꝫ leuandi ſunt oculi vt eos illuminet
virtus xpi. Sic cū dixiſſet aplꝰs. Sur
ge q̇ dormis et exurge a mortuis. Poſtea
ſubdidit dicens. et illuminabit te chriſtꝰ.
Peccatori dormienti recta ſimilitudīe cō
paratꝰ. quia nec ſenſus clare cognitionis.
nec vſus debite recordatiōis. nec motus
bone oꝑationis in eo reperitur. Sed ta
li excitato ⁊ ſurgēti a ſomno mortis ac le
uanti oculos ad lucem ſolis. chriſtus qui
eſt ſol iuſticie radios ſui luminiſ infunde
re conſueuit. Quiſquis ergo cecitate ig
norantie in peccatis ſomnolentus exiſtit
Oret chriſtum vt oculos ſuos illuminet
nec amplius in tenebris mortꝭ obdormi
at. dicendo cum ꝓpheta. Jllumina oclꝰos
meos ne vnqꝫ obdormiā in morte. ſcribitꝰ
in pſalmo Quod ipſe preſtare dignetur q̇
viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculoꝝ Amen.

Explicit ſermo factus ꝑ reuerendiſſi
mū in chriſto patrem dominū Petrū de
Aillyaco ſacre theologie doctorem. car
dinalem Cameraceñ. in die reſurrectio
nis dñi noſtri Jeſu chriſti.

Sequitur ſermo eiuſdem reuerendi
in chriſto patris. Jn die ſancto Penthe
coſtes.

Apparuerūt e
a is diſpertite lingue tanqꝫ ig
nis. Actuū. ij. Et in eplꝰa pre
ſentis feſtiuitatis. Hodie
fratres cariſſimi tꝑalem ſpū ſſancti miſſi
onē ſolēniter celebramus. q̄ idem ſpiritꝰ
ſuper diſcipulos ſuos in līguis igneis. i.
igneis radijs ad modū linguarū formatꝭ
viſibilꝰr apparuit. Jn triplici nāqꝫ forma
miſſum ipm eſſe legimꝰ. Primo in co
lumba. ſcꝫ in baptiſmatis xpi ſuſceptiōe.
qñ ſpūſſanctꝰ deſcendit ſuꝑ xpm a iohan
ne baptizatum. Lu. iij. Secūdo in fla
tu ſcꝫ in aplꝰoꝝ ordinatione. quādo dñs ī
ſufflauit eis ⁊ dixit. Accipite ſpūmſanctū
Jo. xx. ca. Tercio in igne ſcꝫ in aplꝰoꝝ
ꝯfirmatione. qñ largiori munere ſue ma
ieſtatis in diſciplꝰos ſuꝑuenit. ⁊ eis hodie
cariſmatū dona tribuit. Prima miſſio ꝑ
tinet ad receptionē gratie inchoātis. Se
cūda ad corroborationē grē ꝓficiētꝭ. Ter
cia ṽo ad ꝯfirmationē grē ꝑficiētꝭ Sic
qꝫ fit vt iſte triplex miſſionis modꝰ ad treſ
ꝑtineat hominū ſtatus. Nā primꝰ ad inci
pientes. Secūdus ad ꝓficiētes. Terciū
ꝑtinet ad ꝑfectos. quā applicationē nō ꝓ
ſequor cā breuitatis. Merito ḡ vltimam
miſſionē ſpūſſancti p̄ ceteris celebrandā
⁊ celebriter recolendaꝫ ſuſcepit ecclꝰia. qa
vicꝫ ꝑ eam nō ſolū inchoās aut ꝓficiens
gratia ſed ꝯſummans ⁊ ꝑficiens hoībus
eſt collata. Sic em̄ hodie xps oīa ꝯſum
mauit ⁊ euangelice xpiane legis gratiam
ꝯſummando ꝑfecit. Nā pꝰ pacientiā mo
riētis. poſt magnificentiā reſurgētis poſt
gloriā aſcendentis. poſt reſidentiaꝫ p̄ſidē
tis ⁊ ſedentis ad patris dextrā nil aliꝺ cō
ſummandū reſtabat niſi vt expectata ſpi
rituſſancti leticia adueniret ⁊ celi muneri
bus celeſtes hoīes implerentꝰ Hoc auteꝫ
hodie factū eſt qñ tꝑaliter miſſus eſt īmo
bilis. qñ viſibiliter apparuit inuiſibilꝰ. qñ
corruptibilibꝰ hoībꝰ miſſus eſt incorrup
tibilis. qñ ſcꝫ ſpūſſanctus apparuit aplꝰis
tūc impletū eſt qꝺ ꝺr in verbis ꝓpoſitꝭ Ap
paruerūt eis ⁊c̄. Jn q̇bꝰ verbis etiā meri
to nobis occurrūt ꝯſiderāda. Primo q̇d
ſignificet ⁊c̄. Jn hoc em̄ tria miſteria de
ſignantꝰ. Primo ħ factuꝫ eſt vt ſpūſſan
ctus aplꝰos in loq̇ndo et p̄dicādo oībꝰ gē
tibus ignitos ⁊ ardentes redderet. Nam

p̄dicatoꝛ q̇ caritate nō ardet. ꝟbo doctrīe
alios nō accēdit. Ideo de Helya dicit̄ ꝙ
verbū eiꝰ q̄si facula ardebat Ecci. penul.
Scđo vt legē quā apl'i p̄dicaturi erāt
igneā esse id est legē amoris ostēderet. Nā
hāc venit dn̄s publicare. p̄dicare. ipāmq̧
p̄cipue voluit ab apl'is p̄dicari. ipso dicē
te Ignē veni mittere in terram. ⁊ q̇d volo
nisi vt ardeat. Lu. xiiij. Spūssanctus vt
Bern̄. ait sup̱ discipl'os in linguis igneis
venit. vt linguis oīm gentium ꝟba ignita
loq̄rent̄. ⁊ legē igneā lingue ignee p̄dica-
rent. Sed q̇d est ꝟbū ignitū. q̇d est lex ig
nea. nisi lex amoris ⁊ p̄ceptū caritatis De
q̄ scriptū est. Hoc est p̄ceptū meū vt dili-
gatis inuicē Jo. xv. Hūc itaq̧ dilectiōis
ignē. hūc caritatis ardorē instar apl'oꝝ
debēt singuli xp̄iani sed p̄cipue viri eccle
siastici ⁊ illi maxime q̇ altari xp̄i seruiunt.
fouere semp̱ indesinent̄ et incessanter nu-
trire. In cuius figurā in lege scriptuꝫ est
Ignis in altari meo sp̱ ardebit quē nutri
et sacerdos Leuiti. vj. Ve igit̄ illis sacer-
dotib; aut illis apl'oꝝ successorib; qui nō
hodie nutriūt ignem caritatis sed flāmaꝫ
cupiditatꝫ. q̇ nō hn̄t ꝟba ignita euāgelice
veritatꝫ. sed ꝟba fumātia pōpatice vani-
tatis. q̇ nō p̄dicāt legē igneā sed legē ferre
am. nō legē amoris sed legē rigoris. q̇ su-
is linguis in ꝑl'o nō fouēt caritatem dile
ctiōis ⁊ pacis sed cupiditatē diuisionis ⁊
scismātis. Ve inquā illis ⁊ si necesse est vt
scādala eueniāt. ve tn̄ illis p̱ q̄s tantū scā
dalū venit. Nā in illos aut p̱ eos in alios
spūssanctꝰ in linguis igneis nō descendit
sed spūs malignꝰ in linguis venenosis to
tū fere mundū inficit ⁊ in odij venenū ac
cēdit. Sꝫ tercio spūssanctꝰ ī linguis igne
is apparuit vt ipse q̇ in igne significat̄ se in
apl'os locutuꝝ esse mōstraret. Nā eos cer
tificare voluit ꝙ spūssanctꝰ in eis loq̄ret̄.
ne ipsi diffiderēt. cū a p̄ncipib; ⁊ mūdi sa
pientib; eoꝝ p̄dicatio ⁊ doctrina ꝑseque-
ret̄. ⁊ ne ipsi sibi attribuerēt. cuꝫ multi ad
eoꝝ p̄dicationē ꝯuerterent̄. ac etiā vt sin-
guli plꝰ eis crederēt cū sermo eoꝝ q̄si ꝟbū
diuinū audiret̄. Propterea dicit xp̄s Nō
ei vos estis q̇ loq̇mini sed spūssanctꝰ q̇ lo
quit̄ in vob. Mat. x. Et hec de p̄mo p̄nci
pali. Scđo ꝯsiderandūꝫ occurrit. q̄re
spūssanctus in lingue potiꝰ q̄ꝫ alteriꝰ mē-
bri specie apparere voluit. Hoc em̄ factū
est triplici rōne. Primo q̇dē. qꝛ hūana lin-
gua igne infernali multuꝫ succēsa erat. iō
igne spūssancti multū indigebat vt a dya
boli incēdio sanaret̄. Vn̄ Jaco. iij. scribi
tur. Lingua nr̄a ignis est vniuersitas ini
q̇tatis. Lingua ꝯstituit̄ in mēbris nostrꝫ.
q̄ maculat totū corpꝰ ⁊ inflāmat rotā na-
tiuitatis nostre inflāmata a gehēna id est
a suggestione diaboli. Nā ſm glosam ge
henna diabolus dꝛ. qꝛ ꝓpter ip̄m facta est
Vn̄ sic gehēna sp̱ ardet sic sp̱ diabolꝰ vbi
cunq̧ sit secū portat suarū tormēta pena
rū. ⁊ inde ꝯmotꝰ flāmā vicioꝝ suggerit. et
illa q̄ hoīb; inuidendo suggessit p̱ lingue
incōtinentiā apit. et p̱ cetera mēbra ad ef
fectū p̱ducere cogit. Et iō p̱ eaꝫ inflāmat
rotā ntitatꝫ nr̄e. vt apl's ait id est oīm ope
rū nr̄oꝝ vniuersitatē incendit. Que ꝓpter
hoc rota dꝛ. qꝛ sicut in rota idem est p̄nci-
piū ⁊ finis. sic tāta est volubilitas in opi-
bus hūanis vt tūc hō incipiat cū credide
rit ꝯsummare q̄si nihil aliđ sit vite nostre
discursus q̄ꝫ antiquꝰ ille fictꝰ a poetis de-
dali laberintꝰ. Scđo qꝛ liguā regere val
de difficile est. iō pre ceťis mēbris spūssan
cti gr̄a īdiget. vt recte rōnabiliterq̧ regat̄
Vn̄ Jaco. iij. dꝛ. Ois natura bestiarū et
volucꝝ ⁊ serpentū domata sunt a natura
hūana. linguā aūt nullꝰ hō potest doma-
re. O mirabile ⁊ miserabile lingue mōstꝝ
qꝛ linguā domare neq̇mus. ⁊ ferocissimā
bestiaꝝ naturā domamꝰ Nā vt ibideꝫ ait
glo. Immanissimā aspidē a q̇dā p̄refami
lias legimꝰ in egipto domatā fuisse. q̇ q̄ti-
die de cauerna egrediēs de mēsa eiꝰ anno
nā recipiebat. Sꝫ ⁊ tygridē q̄ndā legimꝰ
māsuetā factā fuisse in india ⁊ inđ anasta
sio p̄ncipi destinatā Sꝫ nullibi legimus
domatā esse hoīs linguā. dicēte sapiente.
Quis est q̇ nō delinq̄t ī lingua sua. Ecci.
xix. Tercio. qꝛ lingua ē mēbrū valde vti-
le si debite ꝯpescat̄. Vn̄ nō immerito dic̄
catho. Virtutē p̄mā puto esse ꝯpescere li
guā ⁊c̄. Hoc siq̇dē diuio ꝯcordat eloq̇o q̇
dictū est. Si q̇s in ꝟbo nō offendit hic p̱
fectꝰ est vir. Jac. iij. Et illi salomonis cō
uenit snīe. Lingua placabilis lignū vite.
Prouer. x. Et hec de secūdo sufficiant.
Tertio cōsiderandū occurrit q̄re spūs
sanctus potius ignē q̄ꝫ aliud elemētū ele
gerit. Hoc em̄ ideo factū est. qꝛ ignis sep
tē habꝫ opatōes q̄ septē donis spūssancti

ꝯueniētissime adaptanť. Prima ignis
opatio est purgare. Nā aurū ⁊ argentū et
alia metalla igne purganť. Et ad hoc ꝑti
net donū timoris. cuiꝰ officiū est cor hoīs
a peccatis mūdare. dicēte scriptura. Ti
mor dñi expellit peccatū. Ecci. j. Secū
da opatio est liq̄facere. nā qđ durꝝ ē ignis
emollit Et hͦ ꝑtinet ad donū pietatis. cu
ius officiū ē cor hoīs liq̄facere. vt cū alijs
se coaptet gaudēdo cū gaudētibꝫ. flēdo cū
flētibꝫ. ⁊ dicat cuꝫ aplo. Quis infirmať et
ego nō infirmor. ij. Corꝝ. xj. Tercia ē in
cinerare. qđ pertinet ad donum scie. cuiꝰ
officiū est hominē ex noticia suipsiꝰ hūi
liare. ⁊ hūiliādo se q̄si cinerē reputare. q̄a
ſm Augustinū facit interiꝰ hoīem lamen
tantē ⁊ exteriꝰ se nō iactantē Quis em̄ nō
hūilieť. q̄s a iactātia nō desistat. si ꝑ donū
scie recognoscat. qꝛ cinis est ⁊ in cinerē re
uerteť. Quarta est sursum tēdere. qđ ꝑ
tinet ad donū ꝯsilij. cuiꝰ officiū est spretis
tꝑalibꝫ ⁊ terrenis ad eterna ⁊ celestia mē
tem erigere. Cōsilia em̄ docent imꝑfecta
relinq̄re ⁊ ꝑ eminētiā vite ad ꝑfectionem
xp̄m seq̄ndo ꝑuenire. ipso dicēte. Si vis
ꝑfectꝰ esse vēde oīa q̄ habes ⁊ da pauꝑibꝫ
⁊ seq̄re me. Math. xviij. Quinta est lu
tea ⁊ fragilia solidare. qđ ꝑtinet ad donū
fortitudis. cuius officiū est hūanā fragili
tatē solidādo fortē efficere. Hoc em̄ xp̄us
suis ꝓmiserat discipulis dicēs. Sedete ī
ciuitate donec induamini virtute ex alto.
Lu. xxiiij. O magnā huius ignis ỽtutez.
q̄ sic ꝓncipis aploꝝ petri fragilitatē soli
dauit. vt q̄ prius ad vniꝰ ancille vocē chri
stū negauerat. postea ip̄m corā ꝓncipibꝫ
ꝯstanter ꝑseuerāterq̄ꝫ ac gaudēter ꝯgno
sceret. O mirāda mutatio ⁊ vere mutatio
dextere excelsi q̄ hoc efficere valuit. vt pe
trus ⁊ alij apli q̄ priꝰ in tribulationibꝫ tri
stes erāt ⁊ pauidi. postea irent gaudētes a
ꝯspectu ꝯsilij. q̄m digni habiti sunt ꝑ no
mine iesu ꝯtumeliā pati. Act. v. Sexta
ignis opatio est illūinare qđ ꝑtinet ad do
nū intellectꝰ. cuiꝰ officiū est suo lumīe mē
tes hoim erudire. de q̄ ꝓphetice scriptū ē.
De excelso misit ignē in ossibꝫ meis ⁊ eru
diuit me. Treñ. j. Hoc em̄ hodie in aplis
īpleuit spūssanctꝰ. Nā ignis ipsiꝰ de excel
so celi solio missus aplos erudiuit. q̄ ossa
ecclie erāt dū totū corpus ipsiꝰ supporta
bant. exteriꝰ scꝫ ꝑ paciētiā in aduersis. in
terius ỽo ꝑ medullā ⁊ dulcedinē pietatis
Septīa ignis opatio est inflāmare. qđ
ꝑtinet ad donū sapīe. cuiꝰ officiū est ex sa
pore spūaliū ad eorū amorē mentē accen
dere. Sapiētia em̄ sapor est spūaliū rerū
ad eaꝝ amorē ardēter alliciēs. et reꝝ terre
naꝝ saporē ꝯtēnens. De q̄ dicebat aplus
Que sursum sunt sapite nō q̄ suꝑ terram.
Col. iij. O duri g̃ ⁊ nimiū indurati ac
obdurati filij ade. q̄s huiꝰ ignis flāma per
donū timoris nō purgat. q̄s ꝑ donū pie
tatis nō emollit. q̄s ꝑ donū scie hūiliādo
nō incinerat. q̄s ꝑ donum ꝯsilij xp̄m seq̄n
do sursum nō erigit. q̄s ꝑ donū fortitudi
nis nō ꝯsolidat. q̄s ꝑ donū intellectus nō
illūinat. q̄s ꝑ donuꝫ sapīe nō inflāmat.

Sed o vtinā hec a nostris cordibꝫ auer
tat spūs ille sanctꝰ qui illūinator est cordi
um. spūs ille dulcis ⁊ suauis q̄ cordis ha
bitaculū qđ possidet igne sui amoris emū
dat ⁊ exurit. O vtinam corda nr̄a sic ad se
flectat ⁊ in se dirigat. vt veraciter eū intel
ligere et feruēter diligere valeamus. Qđ
ipse ꝓstare digneť. qui sine fine viuit et re
gnat in secula seculoꝝ Amē.

Explicit sermo factꝰ a dño Petro car
dinali Cameraceñ. de festiuitate Pēthe.

Sermo eiusdem factus in ꝯcilio gene
rali Anno dñi M. cccc. xvij. eadē die.

Um cōpleren

d tur dies Penthecostes erāt
oēs discipli ꝑiter in eodē lo
co. Et reliq̄ q̄ scribunť in le
ctōe libri actuū aploꝝ hodie recitata. q̄m
in modū omelie nūc exponere ꝓponimus
O die reuerēdissimi p̄res ceteriq̄ꝫ
h frēs carissimi. hodie celeberrimā
missiōis spūssancti memoriā solē
niť festiuamꝰ. hodie faustū illū diē recoli
mus q̄ discipli xp̄i repleti sunt oēs spūscō
Cuius sacri collegij ꝯsors erat sacratissi
ma ỽgo mr̄. Mr̄ inquā nō cuiuscūq̄ꝫ sed
dei. Scriptū est em̄. qꝛ hij oēs erāt ꝑseue
rātes vnanimiter ī oratiōe cū maria mr̄e
iesu. Inť hos igiť ⁊ suꝑ hos oēs repleta ē
maria spūscō. Nec tūc ꝓmo sed dudū an
tea dū sibi dictū fuit ab angelo. Aue gr̄a
plena dñs tecū. Ideo q̄ꝫ vt de gr̄e sue pleni
tudie aliq̄ntulā recipe portiōeꝫ ⁊ velut di
scipuli christi hodie spūscō visitari merea
mur. ad eā tanq̄ꝫ ad gr̄e fontē fideliter fi

Ancialiterq̃ recurrẽtes. sibi deuota mẽte
eandẽ salutationẽ angelicã p̃sentem⁹ dicẽ
tes Aue Maria rc.

Sicut sacra testat᷑ actuũ apl̃oꝝ hy
storia. Dũ ɔplerent᷑ dies penthe/
costes id est q̇nq̇es decẽ dies a re
surrectiõe dñica. tũc facta est illa visibilis
missio spũssancti de q̃ fit hodie festiua le/
ticia. Qui dieꝝ nũer⁹ nõ vacat a misterio
Nã sicut annus q̇nq̃gesim⁹ apd̃ iudeos e
rat iubile⁹. sic apd̃ xp̃ianos q̇nq̃gesim⁹ di/
es iste iubile⁹ fact⁹ est atq̃ iocũdus. Audi
am⁹ iocũditatꝫ initiũ Tũc em̃ erãt oẽs di
scipuli p̱iter in eodẽ loco. O p̃res ɔscri
pti ceteriq̃ viri disertissimi q̇d melı⁹. q̇d io/
cũdi⁹ dici põt de discipul̃ xp̃i q̃ q̄ erãt pa
rit᷑ i eodẽ loco. Ecce inq̇t psal. Ecce q̃ bo
nũ ⁊ q̃ iocundũ h̃itare frẽs in vnũ. Erãt
itaq̃ oẽs velut frẽs habitãtes p̱iter. Nec
solũ corp̱al̃r in eodẽ loco sed spũal̃r eodẽ
cord̃ ⁊ aĩo. sic̃ scriptũ est. q̄ ml̃titudis cre
dentiũ erat cor vnũ et aĩa vna. Erãt ḡ hĳ
frẽs nõ discurrẽtes et girouagi. nõ discre/
pãtes et discoli. sic̃ hodie ml̃ti vocati falsi
frẽs religiosi. sed concordes ⁊ beniuoli ac
vnanimes ⁊ frat̃na caritate ɔiũcti. O vti
nã nob̃ in hac sancta generali synodo cõ/
gregatꝫ. vtinã nob̃ der᷑ in fraterne carita/
tis vnitate xp̃i discipl̃os imitari. vtinã no
bis der᷑ ita cũ eis spũscõ repleri. vt vere et
nõ ficte. nõ ad nr̃am sed ad dei gl̃iaꝫ dice/
re valeam⁹ eandẽ synodũ in spũscõ ɔgre/
gatam existere Q̇d̃ vtiq̃ fiet nec alit᷑ fiet si
op̱ante spũsancto nobisq̃ coop̱antib⁹ spi
rit⁹ malign⁹ p̱cul ab hac ɔgregatõe pella
tur. spũs vicꝫ erroris ⁊ p̱fidie. spũs diuisi
onis ⁊ ɔtrouersie. spũs ɔtẽtiõis ⁊ p̱teruie
spũs rãcoris ⁊ inuidie. spũs tumoris ⁊ su
p̱bie. ⁊ vt ad vnũ dicã spũs oĩs iniq̇tatꝫ ⁊
malicie. Hunc q̇ppe ml̃tiplicẽ spũm mali
gnũ benign⁹ ille spũssanct⁹ secũ cẽ nõ pa/
tit᷑. dicẽte sapiẽte. Spũssanct⁹ disciplĩe ef
fugiet fictũ. id est spũm malũ sub fictõnis
fallacie ⁊ ypocrisis ml̃tiplici specie pallia
tũ. O vtinã spũssanct⁹ p̱pt᷑ spm̃ malum
nos nõ effugiat. sꝫ a nob̃ ip̃m poti⁹ effuga
re digner᷑. ⁊ ei⁹ ml̃tiplices fraudulẽtias ex
purgare. Sꝫ hec hacten⁹. iã ṽo deinceps
ad p̱posite lectionis hystoriã reuertamur.
Dũ eẽnt ḡ oẽs discipuli in eodẽ loco Au
diam⁹ q̃ admirabili potẽtia potẽtiq̃ vir/
tute spũ ssanct⁹ in eos hodie q̇drupl̃r op̱a
tus fuerit. Primo q̇dẽ aduenit. Scd̃o re
pleuit. Tercio app̱uit. Quarto req̇euit.

De p̃mo d̃r Fact⁹ ẽ repẽte de celo son⁹
tanq̃ aduenietꝫ spũs vehemẽtis De scd̃o
Et repleuit totã domũ vbi erãt sedentes
De tertio Et app̱uerũt ill̃ disp̱tite lingue
tanq̃ ignis. De q̃rto. Seditq̃ sup̱ singu
los eoꝝ. Prio ḡ d̃r aduenisse p̱ grẽ interio
rẽ inspiratõeꝫ Scd̃o repleuisse p̱ grẽ vbe
riorẽ diffusioneꝫ. Tertio apparuisse p̱ grẽ
exteriorẽ op̱ationẽ. Quarto req̇euisse per
grẽ p̱fectiorẽ ɔtinuationẽ. Hic ḡ nota/
te diuĩe scripture ordineꝫ.. Hic ɔsiderate
ordinatissimũ modũ aduẽt⁹ spũssancti q̃
tũc visibil̃r suos discipl̃os visitauit. et q̇ti
die aĩas sanctas spũal̃r visitare nõ d̃sinit.
Postq̃ em̃ aduẽit. postq̃ repleuit. postq̃
apparuit. tandẽ sedere ⁊ req̇escere d̃r i aĩa.
q̃n p̱fecti⁹ ɔtinuat in ea grẽ sue dona.
He sunt igit᷑ q̃tuor admirãda aduẽt⁹ spũs
scti op̱a magna cũ meditatiõe meditãda.
⁊ a cũctis amplectẽda fidelib⁹ Sꝫ q̄ isto
rũ tria ad apl̃oꝝ p̱tinẽt visitatiõeꝫ. ip̃a ṽo
apparitio ad nr̃am instructionẽ. ideo spe/
cialiter de hodierna scĩ spũs apparitione
dicere p̱ponimus.

Nostis itaq̃ o viri doctissimi nostꝫ
optime vos q̃ firmit᷑ tenetꝫ catho
licã fidẽ hodie spm̃ sanctũ sub tri/
plici app̱uisse corp̱ali spẽ. Nec h̃ sine ma/
gno spũaliq̃ factũ esse mĩsterio. Apparuit
in spẽ flaminis. Apparuit in spẽ liguaruꝫ.
Apparuit in spẽ ignis. De p̃ma dictuꝫ est.
Fact⁹ est son⁹ tanq̃ aduenietꝫ spũs vehe/
mẽtꝫ. id est tanq̃ vẽti magni siue tonitrui
q̃ tñ discipl̃i mĩme fuerũt p̱territi h̃ diuĩa
op̱ante potẽtia. in signũ q̄ dabat᷑ eis spũs
q̃ nõ ɔturbator sꝫ ɔsolator ẽ cordiũ. Uẽit
itaq̃ spũsctũs i illd̃ ɔclaue. venit i illã sa
cratissimã synodũ nõ vt ɔt᷑bator p̱ ĩpetũ
violẽtie aut t᷑rifice imp̃ssionis. sed vt ɔso/
lator p̱ sonitũ beniuolẽtie et deifice ĩspira
tionis. Quo docemur exẽplo q̄ veri disci
puli xp̃i et mĩstri spũ ssancti intrare debẽt
h̃ generale ɔciliũ. nõ ɔturbãdo p̱ terroris
violentiã. sed ɔsolãdo p̱ amoris beniuo/
lentiã Et q̃ ɔtrariũ faceret p̱baret se p̃am
bulos antixp̃i. ⁊ coop̱atores diaboli q̃ ec
clesiastice pacis turbator est et autor scis/
matice discordie. De secũda simĩl ⁊ tertia
subdit᷑. Apparuerunt illis disp̱tite lingue
tanq̃ ignis. i. ignei radĳ ad sĩltitudinẽ lin/

guarũ dispsaꝝ formati. In hac ğ appariti
one triplici mistice triplex notabaꝛ cõditõ
In q̃ illi⁹ status p̃latõis quem suscepturi
erãt apl'i pfectio signabaꝛ. In igne ardẽs
dilectio caritatis In linguis feruẽs p̃di-
catio veritatis. In flatu seu flamine vehe
mẽs opatio ỽtutꝫ. pmũ in corde. secundũ
in ore. tertiũ ɔsistit in ope. Hic igiꝛ attẽ
dite o pastores gregis dñici in sublimita-
te stat⁹ apl'ici ɔstituti. Attẽdite ⁊ videte si
in trib⁹ illis ɔditiõib⁹ q̃ maxĩe ad p̃latõis
officiũ ptinẽt. apl'oꝝ estis imitatores. alio
q̃n vane gloriamini vos in statu pfectõis
apl'oꝝ dici successores. Attẽdite inq̃t apo
stolus paul⁹. Attendite vobis ⁊ vniuerso
gregi i q̃ posuit vos spũssanctus ep̃os re-
gere eccl'iaꝫ dei quã acq̃siuit sanguĩe suo.
Attẽdite ꝙ cũ apl's hec dixerit loq̃ns pre
sbiteris eccl'ie ephesine eos vocans ep̃os
q2 oliꝫ q̃ntũ ad nomẽ nõ distinguebantur
ep̃i ⁊ p̃sbiteri. dicẽte Hiero. sup epl'aꝫ ad
Titũ. ꝙ olĩ idẽ p̃b2 q̃ ⁊ ep̃s ml'tomagꝭ di-
cta esse intelliguntꝛ hijs q̃ approbato noĩe
ep̃i vocanꝛ. Sp eñi ꝭm rẽ iter ep̃os ⁊ pre
sbiteros fuit distictio ꝭm Dyonisiũ li. de
eccl'iastica ierarchia Unď postea etiã ꝭm
nomẽ inꝛ eos merito distictio facta ẽ. Iõ
p̃b2os ab ipsis nõ differre aug⁹. li. de here
sib⁹ inter dogmata heretica ɔnũerat. Au
diãt ğ maiores p̃lati q̃ ep̃i noĩanꝛ. attẽdite
vobis ⁊ vniuerso gregi. Attẽdite o ep̃i pri
mo vobis. deĩde vniuerso gregi vt prece-
dat in vob ỽtutũ pfectio. quaꝫ gregi vob
ɔmisso pticipare ac cõicare pfitemĩ. Attẽ
dite vos nõ ab hoĩe sed a deo. a xp̃o. a spũ
scõ. ĩmediate positos ad regẽdã eccl'iã dĩ.
rẽ itaq3 nõ puã nec puipendendã sꝫ ĩesti-
mabil'r p̃ciosaꝫ. vtpote dei sanguĩe ɔpatã
Attẽdite vos positos ad regẽdũ hãc eccle
siã. nõ mõ tirãnico. sꝫ more apl'ico. vt sic p̃
dictũ est. in vobis queadmodũ i apl'is lu
ceat. ⁊ exteri⁹ appareat triplex illa ỽtutũ p-
fectio. vicꝫ in corde ardẽs caritatꝭ dilectõ
in ore feruẽs veritatꝭ p̃dicatio. in ope ve-
hemẽs ỽtutꝭ opatio. vt sic ĩpleaꝛ in vob il
lud euãgelicũ Luceat lux v̄ra corã hoĩb⁹
vt videãt opa v̄ra bona. ⁊ glo. pa. ves. q̃ in
cel' ẽ. Attẽdite ğ vos positos super cãdela
brũ. vt luceat lux v̄ra oĩb⁹ q̃ in domo sunt
Sꝫ ad q̃d. Sane vt luceat ad regendũ ⁊
dirigẽdũ v̄ro lumĩe eccl'iaꝫ dĩ. Sed q̃ lu
mĩe. Utiq3 luĩe p̃dicatõnis ỽitatꝭ, ⁊ spãl'r

veritatis fidei. vt firmiꝛ obseruetꝭ illď pe
tri summi pontificꝭ decretũ. Parati sp ad
satis factionẽ oĩ poscẽti vos rõeꝫ reddere
de ea q̃ in vob est fide. Et illď coapl'i pau-
li q̃ spãl'r ep̃o precipiꝛ. vt potens sit exhor
tari ĩ doctrĩa sana. ⁊ eos q̃ ɔ̃dicũt arguere
Quid igiꝛ h̃ dicem⁹ viri p̄res et f̄rẽs. si ad
vos ep̃os ptineat vt oñsum est p̃dicatio ⁊
elucidatio catholice ỽitatis. cur nõ eq̃ ad
vos ptineat purgatio et eliminatio hereti
ce falsitatꝭ. Certe audacꝛ affirmo. ad vos
vtrũq3 ptinet. q2 nec vnũ sine altero eẽ po
test. ⁊ p̃us est viciũ aut erroreꝫ purgare q̃3
ỽtutẽ seu veritatẽ plãtare. Quis eñi sane
mẽtis phibeat ortulanũ p̃us spinas ⁊ tri-
bulos herbasq3 mortiferas ab orto suo p
ĳcere añq3 noua semĩa fructifera seu plã-
tulas ibi semĩet vl' inserat. Quis nesciat ĩ
psonã hieremie pph̃e ortulano spũali di-
ctũ esse. Posui te sup gẽtes ⁊ regna vt euel
las ⁊ destruas edifices ⁊ plãtes. Uobis ğ
in pheticꝭ ỽbis a dño precipiꝛ p̃us euelle
re ⁊ destruere hereticã falsitatẽ ⁊ edificare
posteri⁹ ac plãtare catholicã ỽitatẽ. Unď
ɔcludẽdũ arbitror ꝙ v̄re episcopali auto
ritati nimis detrahũt q̃ in h̃ sacro cõcilio
vl' doctrinal'r predicare vl' sñialiter diffi-
nire presumũt. episcopos nõ posse in suis
dyocesib⁹ errores ĩ fide. et morib⁹ notorie
scãdalosos cũ pitoꝝ ɔsilio ɔdẽnare. Sic
eñi h̃ põt general'r in vl'i eccl'ia summ⁹ il-
le episcopus q̃ hr̃e ďr plenitudinẽ ptãtis.
sic inferior episcop⁹ vocat⁹ ab eo in ptem
sollicitudĩs. h̃ vtiq3 poꝭit pticulariter in
sua dyocesi seu ptiali eccl'ia suo ɔmissa re
gimini. hac tñ ꝭuata modestia. ꝙ sñiaꝫ su
am iudicio supioris hũiliꝛ subĳciat. et ei⁹
autoritati referat Et ita intelligẽda sũt iu
ra ꝙ maioris cause fidei sunt ad sedẽ Pe
tri vl' summũ põtificẽ referẽdi. q2 nõ sunt
alibi simpl'r et general'r terminãdi. put h̃
plenius in q̃dã tractatu vniuersitatꝭ pisiẽ
sis tã diuini q̃3 hũani iurꝭ autoritatib⁹ ⁊ rõ
nib⁹ pbata sunt. Sꝫ hĳs omissis ad hodi
erne festiuitatis materiã redeamus.

Ac igiꝛ sacratissima die mağ nob
b daꝛ occasio ⁊ leticie materia. Naꝫ
christ⁹ hodie p spũsscĩ missiõeꝫ eu
angelice legꝭ grãꝫ ɔsummauit. Quid eñi
p⁹ pacientiã morientꝭ. p⁹ magnificentiã re-
surgẽtis. p⁹ gl'iam ascẽdentꝭ. p⁹ residentiã
presidẽtis ⁊ sedentis ad p̄ris dexteraꝫ. q̃d

135

inquā aliud ꝯsummandū restabat nisi vt
expectata spūssancti leticia adueniret. qđ
vtiqꝫ tūc factuz est qñ tꝑalr̄ missus ē spūs
īmobil̄. qñ visibilr̄ apparuit spūs īsensibi
lis. qñ corꝑalr̄. i. ī specie corꝑali apl̄os vi
sitauit spūs incorruptibil̄. qñ. scȝ appuert̄
eis dispꝑtite ligue tanq̄ꝫ ignis. Ubi merito
q̄rendū nob̄ est cur spūsctūs in liguis ig
neis appꝑuit. ⁊ ad h̄ īplendū misteriū ignē
poti⁹ q̄ꝫ alid elemtū elegit Sane vt bern̄.
ait. Spūsscūs sup discipl̄os ī liguis igne
is venit vt linguis oīm gentiū ꝟba ignita
loq̄rent̄. ⁊ legez igneā ligue ignee predica
rent. Ignitū eloquiū tuū ait psal. Et xp̄s
in euāgelio. Ignē veni mittere in terrā ⁊
q̄d volo nisi vt ardeat Quid ē ignitū elo-
quiū. q̄d lex ignea nisi lex illa ardentꝫ cari
tatis quā xp̄s in terrā misit ⁊ ꝑ apl̄os p̄di
candā docuit. Ideoqꝫ spūssanct⁹ hui⁹ ignee
legꝫ īspirator in spē ignis sup apl̄os appa-
rere voluit. Quia vicȝ septē sūt ignis oꝑa
tiōes q̄ septē donis spūsci ꝯueniunt aptā
tur. Prima ignis oꝑatio est purgare. qđ
ad donū timoris ꝑtinet. cui⁹ officiū ē cor
hoīs a pctō mūdare. Scđa est liq̄face
re. Nā qđ durū est ignis emollit. ⁊ h̄ dono
pietatis ꝯuenit. c⁹ est alioꝝ īfirmitatib⁹ cō
dolere. Tertiā ignis ꝯditionē esse dici-
m⁹ incinerare. qđ ꝑtinet ad donū scie. c⁹ ē
officiū hoīez ex noticia suiꝑsi⁹ hūiliare. et
se q̄si cinerē reputare Quarta ē sursum
tēdere. ⁊ h̄ dono ꝯsilij ꝯuenit. c⁹ est officiū
spretꝫ tꝑalib⁹ ⁊ terrenis ad et̄na et celestia
spūalr̄ eleuare. Quintaȝ q̄s esse nesciat
lutea ⁊ fragilia solidare. qđ ad donū forti
tudinis ꝑtinet. c⁹ est officiū hūanā fragili-
tatē solidādo fortē efficere. Sexta est il
luminare. ⁊ h̄ dono intellect⁹ ꝯgruit. c⁹ est
officiū suo lumīe terrenas hoīm mētes in
teri⁹ erudire. Septimā ꝟo atqꝫ ꝑfectis-
simā ignis oꝑationē esse ꝯstat inflāmare.
qđ ad sapīe donū ꝑtinet. c⁹ officiū est ex sa
pore spūaliū ad eoꝝ amorē mentē accēde
re. Uidetꝫ g̊ ad moꝝ nr̄oꝝ eruditionez
ꝑ exēpla moralia diuinarūqꝫ scripturarū
ꝯcordātias. ista possem lōgo sermone de
ducere. sed q̄r eruditꝫ loq̄r ⁊ ad finē ꝓpero.
breuit̄ ꝑtrāseo. Hic tñ exclamare ꝯpellor
O dura nimis nimisqꝫ saxea corda filioꝝ
ade. q̄s h⁹ ignis flāma ꝑ donū timoris nō
purgat. q̄s ꝑ donū pietatꝫ nō emollit. q̄s ꝑ
donū scie hūiliādo nō incinerat. q̄s ꝑ do
nū ꝯsilij xp̄m sequēdo sursuȝ nō erigit. q̄s
ꝑ donum fortitudis nō ꝯsolidat. q̄s ꝑ do
nū intellect⁹ nō illūinat. q̄s d̄niqꝫ ꝑ donū
sapīe nō inflāmat. Nō sic vos non sic o
spūales viri hic in spūscō vt pie credit̄ cō
gregati. Nolite vt ait psal. nolite obdura
re corda vr̄a. sȝ magꝫ ea p̄parate ad deuo-
te recipiēda spūssancti dona vt de vob̄ ve
rificet̄ qđ de apl̄is in hodierna lectōe sub
dit̄. Repleti sunt oēs spūscō ⁊ ceperūt loq̄
varijs linguis, ꝓut spūssanct⁹ dabat eloq̄
illis. Ubi p̄mū notandū nobis est. q̄ꝛ si
cut dicit glo. Apl̄i nō solū loq̄bant̄ oīa
ydeomata. verūetiā ipsis in vno ydeoma
te loq̄ntib⁹ oēs audiētes intelligebant q̄li
bet ꝓpriū ydeoma. hoc diuīa spūsci ope-
rāte ꝟtute. Sicut em̄ ꝑ diuisionē ⁊ rebel-
lionē ad deū diuise fuerūt lingue. vt ī Ge
nesi legit̄. sic ꝑ infusionē spūssancti mira-
culose sunt vnite. Uos g̊ o discipl̄orū xp̄i
successores eoꝝ exemplo studete vt in hac
scā synodo varie nationū lingue spūsscti
oꝑatiōe vniant̄. In vna fide. in vna ꝟita-
te. in vna obediētia. in vna d̄niqꝫ caritate
⁊ pace. Sȝ hic diligēter intēdite. et attēdi
te sacre scripture ꝟba. notateqꝫ ꝟboꝝ ordi
nē atqꝫ misteria. Pri⁹ nāqꝫ apl̄i spūscō re-
pleti sunt. Postea ceperūt loq̄. Sed quō
loq̄ Certe ꝓut spūssanct⁹ dabat eloq̄ illis
nō ꝓut spūs hūan⁹ suadebat sed ꝓut spūs
diuin⁹ suggerebat. Nō in hūane sapīe ver
bis vt apl̄us ait. sed in ꝟtute dī. Sic g̊ nō
resonāt organa musicalia nisi ꝑus extite-
rint flatu plena. sic ñ sonnerūt apl̄i donec
spūsctō repleti sunt. Et tūc lōge lateqꝫ au
dit⁹ est sonit⁹ organoꝝ qñ vt inq̄t psal. In
oēm terrā exiuit son⁹ eoꝝ. O vtinā non
sint int̄ nos vtinā ñ sint pl̄es q̄ sepe ⁊ mul
tū loquunt̄ nec ꝑus tñ spūsancto replent̄.
Ideoqꝫ vana est eoꝝ locutio. vana cogitatō
vana oꝑatio. ⁊ oīa vanitas. Quid est eniȝ
vanitas nisi vacuitas. Sȝ nōne in nobis
vacua sunt oīa si ꝑus nō fuerint spūscō re
pleta. Sane oīno sic eē oīs nr̄a fatet̄ potē
tia. Hoc vtiqꝫ manifestū fiet nob̄ si tripli
cē potentiā ꝯsiderem⁹ in nob̄. Intellecti-
uā vicȝ affectiuā. ⁊ executiuā. Nōne intel
lectiua in nobis vacua est ꝯgnitōe verita
tis. donec ꝑ spūsci gr̄am lumīe sapīe illu
strat̄ Implebit inq̄t ysaias splendoribus
aīam tuā. Implebit inquā vt in eccl̄iasti
co dr̄ spū sapīeꝛ intellectus. Nōne affecti

na in nobis vacua est exultatione iocūdi/
tatis donec spūssancti grā nostrꝝ desideri
um impleat. Ipse est em̄ q̄ replet in bonis
desideriū tuū vt ait psal. Nōne executiua
in nobis vacua est opatiōe ꝟtutis. donec
gratia spūssancti cooꝑante vigoret. quia
sine me inquit nihil potestis facere. Ecce
ergo ꝙꝫ vana. ecce ꝙꝫ vacua in nobis sunt
omnia nisi spūssancti gratia repleamur.

Sed iā ad sonuꝫ aplꝛoꝝ excitati. vt
eoꝝ vocibꝫ inspirati spūsscī grā re
pleri mereamur. audiamꝰ eos lo
q̄ntes varijs linguis. audiamꝰ cuꝫ religio
sis discipulis q̄s hodierna lectio ꝯmemo
rat. ꝛ stupētes admiremur variū sonitum
spūaliū organoꝝ Audiuimꝰ inq̄unt eos
loq̄ntes nr̄is linguis magnalia dei O mi
ra nouitas ꝛ noua iocūditas. o suauis vo
cū varietas. variaqꝫ suauitas. Quia loq̄/
bant varijs linguis. Sed ꝛ suaue atqꝫ io
cundū est auditui ꝙ mlꝛta ꝛ varia loq̄ban
tur. Nec ꝑua siq̄dē sed magna. qꝛ magna/
lia. nō cuiuscūqꝫ sed dei. Magna inquit
psal. opera dn̄i. Loq̄bant itaqꝫ et testifica
bant magnalia et mirabilia oꝑa iesu xp̄i.
doctrināqꝫ mgr̄i magnificabāt discipuli.
Vn̄ tūc īpletū est qđ xp̄s eis an̄ ꝓmiserat
Cū venerit ꝑaclitꝰ queꝫ ego vob mittā a
pr̄e spūm ꝟitatis q̄ a patre ꝓcedit ille testi
moniū ꝑhibebit de me. ꝛ vos testimoniū
ꝑhibebitꝫ. qꝛ ab initio mecū estꝫ. Suꝑ
q̄bꝫ ꝟbis videre mihi videoꝛ aplꝛos christi
plꝛa tūc inter se duota habuisse colloquia
et varia dei magnalia ꝓtulisse. Laudemꝰ
inq̄ūt salutarē hūc scti spūs aduētū Cōsi
deremꝰ q̄s venit. q̄liter venit. ꝛ ad q̄d vēit
Et in his ꝟbis tria hec magnalia ꝓsequa
mur. Laudemꝰ magnificentiā venientis
Laudemꝰ magnificentiā mittētꝫ. Laude
mus magnificētiā effectꝰ ꝯseq̄ntꝫ. Nā cir/
ca hūc admirabilē ꝛ desiderabilē aduētū.
merito hec ꝯsiderāda se offerūt. Primo
nāqꝫ magnꝰ est ꝛ admirabilꝛ dn̄s q̄ mittit.
qm̄ ipse est ꝑaclitus. i. spūs ꝯsolatoꝛ spūs
veritatis q̄ a pr̄e ꝓcedit. Secūdo magnꝰ
est ꝛ admirabilis modꝰ q̄ mittit. qꝛ a filio
simul cū pr̄e. Quē ego inq̄t mittā vobis a
pr̄e. Tertio magnꝰ ꝛ admirabilis effectus
ad quē mittit. qꝛ testimonium inq̄t ꝑhibe
bit de me ꝛ vos testimonium ꝑhibebitis.
Magnū q̄ppe testimoniū qđ ꝛ ipse ꝑ vos
ꝛ vos ꝑ ip̄m ꝑhibebitis de me. Ecce ḡ mi
ra dei magnalia pijs animis fidelit ꝯtem
plāda. Cōsideremꝰ itaqꝫ circa p̄mum ꝛ
laudemꝰ magnificentiā venientꝫ. qm̄ ma
gnꝰ est ꝛ admirabilꝛ dn̄s q̄ mittit. Magnꝰ
in pietate. qꝛ ꝑaclitꝰ id ē ꝯsolatoꝛ pijssimꝰ.
Magnꝰ in ꝟitate qꝛ spūs ꝟitatꝫ. de q̄ dici
tur. Ille vos docebit oēm veritatē. Ma
gnꝰ in potestate vlꝛ in maiestate. qꝛ a patre
ꝓcedit. Jō deꝰ a deo pr̄e. oīpotēs a pr̄e oī
potēte. Nō em̄ spūs patris exꝑs esse pote
rit pr̄ne maiestatis ꝛ sue diuīe ꝑtātis. Ve
nit ḡ dn̄s clemēs. qꝛ spūs pietatis. Venit
dn̄s sapiēs. qꝛ spūs veritatis. Venit dn̄s
potēs. quia spūs diuīe maiestatꝫ. O ꝙꝫ
necessarius ꝛ desiderādus nobis est huiꝰ
clemētissimi. sapiētissimi atqꝫ potētissimi
spūs aduētꝰ vt ꝑ eiꝰ grām aduersus tripli
cē spūs diabolici maliciā resistere valea/
mus. Ipse em̄ nos impugnat ꝑ tribulati
onis violentiā opp̄mendo. Unde ꝑ Hie
remiā dicit. Crudelꝛ est ꝛ nō miseret. Ipse
nos impugnat ꝑ deceptiōis fallaciā sedu
cēdo. Unde in Genesi de eo scriptum est.
Serpēs erat callidioꝛ cunctis anīantibꝫ
terre. Ipse deniqꝫ nos impugnat ꝑ p̄sum
ptionis audaciā deterrēdo. Vn̄ Job ait.
Qui factus est vt nullū timeat. Sꝫ ne
hec diaboli machinamēta timeamus. ad
uenientis spūssancti gratia confortamur
Non ergo timeamꝰ violentiā tribulatōis
Ecce venit ꝑaclitus spūs pietatis qui cō
solatur nos in oī tribulatōe nr̄a vt ait scri
ptura. Non timeamus fallaciā deceptio/
nis. Ecce venit spūs veritatis. de quo di
citur Cum venerit ille spūs veritatis do
cebit vos omnē veritatem. Oēm scꝫ veri
tatem pertinentē ad salutem. vt det intel
ligi sine illa omnē aliam magis vanitateꝫ
esse ꝙꝫ veritatem Non timeamꝰ audaciaꝫ
p̄sumptionis. Ecce venit spūs maiestatꝫ
q̄ potēs est diabolū principē huius mun
di foras eijcere. Vn̄ in canonica Johis
dꝛ. Maioꝛ est q̄ in vob est ꝙꝫ qui in mđo.
Et hec dicta sint circa magnificentiā ve/
niētis. Cōsideremꝰ deinde circa secun
dū ꝛ laudemꝰ magnificētiā mittentis. qm̄
magnꝰ ē ꝛ admirabilꝛ modꝰ q̄ mittit. Quē
ego inq̄t mittā vobis a pr̄e. Mittit spūs/
sanctꝰ a pr̄e. mittit a filio. mittit etiā a seip
so. qꝛ ꝟm doctrinā catholicā īdiuisa sunt
oꝑa trinitatꝫ ad extra. sꝫ ad ītra ꝓcedit. sꝫ.
a patre. nec solū a patre vt greci estimant.

136

ſed a patre ſimul ⁊ filio. Alioq̄n non dice
ret filius. Quē ego mittā a patre. niſi ipſe
ſpūs eſſet patris ⁊ filij et tanq̄ȝ amboꝝ ne/
xus ab vtroq̄ȝ ſimꝉ ꝓcederet tanq̄ȝ ab vno
ꝑncipio. Cū ğ ſpūmſcm̄ nob celitꝰ miſ/
ſum reuerēter ſuſcipimꝰ. prēm ſimꝉ ⁊ filiū
hoſpites in nob ſecū habitātes habemus
xp̄o teſte q̄ ait in euangelio hodierno. Si
q̄s diligit me ſcȝ in ſpūſſancti caritate. ſer
monē meū ſeruabit. ⁊ pr̄ meus diliget eū.
⁊ ad eū veniemus ⁊ mānſionē apđ eum fa/
ciemꝰ. O venerandū hoſpitē. o vere felix
hoſpitiū. vbi daꝛ bn̄ficiū qđ ſequiꝛ. Pacē
relinq̄ vobis pacē meā do vob. Quid vl/
tra Nō quō mūdꝰ dat ego do vobis. Cur
ita. Quia in mūdo inq̄t ꝑſſurā habebitis
In me aūt pacē. Sed quā pacē. Nō q̄dē
pacē falſam quā dat mūdꝰ. ſed pacē veraȝ
quā dat xp̄s. vtiq̄ȝ verā pacē tribꝫ aſſocia
tā virtutibꝫ. De q̄bꝫ pſalmiſta. Miſcdia ⁊
ꝟitas obuiauerūt ſibi. iuſticia ⁊ pax oſcu/
late ſunt. Si abſq̄ȝ hijs ꝟtutibꝫ xp̄ianam
pacē q̄rimꝰ vtiq̄ȝ q̄nto plus currimꝰ tanto
amplꝰ oberramꝰ. Ideoq̄ȝ timēduȝ nobis
eſt q̄ post tot ꝑſſuras. tot labores. tot dili
gētias. nōdum pacē ecclꝉie inuenimus. qꝛ
videlicȝ in nobis has tres ꝟtutes pacꝫ co
mites nō ſatis habuimꝰ. Sed iā magꝫ
fauēte dei gr̄a ꝑ eas pacē hr̄e ſperamꝰ Nā
inſpirāte ſpūſancto in vigilia ſue ſancte fe
ſtiuitatis ꝑ ſacrū collegiū dn̄oꝝ cardina/
liū. sereniſſimo dn̄o regi romanoꝝ ⁊ huic
generali ꝯcilio. eccleſiaſtice pacꝫ. pacifice
vnionis. ac canonice electiōis. via libera
liter oblata eſt quā miſcdia. veritas. ⁊ iu/
ſticia ſuaſerūt. Que via tā ſancta ⁊ iuſta ē
vt verā pacē indubie poſſit efficere Quia
opꝰ iuſticie pax. vt ait ꝓpheta. Iōq̄ȝ in hac
ſacra ſynodo merito iocundū illđ angelo
rū carmē cū magno cordis iubilo cātabi
tur. Glꝉia in excelſis deo ⁊ in terra pax ho
minibꝫ bone volūtatꝫ. Sane ad dei glꝉiaȝ
ꝑ hanc viā iuſtiſſimam pax dabiꝛ in terra
totiꝰ xp̄ianitatis. Sȝ q̄bꝫ Utiq̄ȝ hoībꝫ bo
ne volūtatꝫ. qꝛ nō eſt pax īpijs vt dicit dn̄ſ
ꝑ ꝓphetā. Un̄ reuera ꝑ hāc viā tanq̄ȝ ꝑ ve
rā iuſticie lucē reuelabunꝛ abſcōdita cor/
diū. ⁊ manifeſtabunꝛ hoīes bone volūta/
tis q̄ hāc lucis viā ſequenꝛ ⁊ non ambula
bunt in tenebris Hāc firmiꝛ tenebūt. hāc
fideliter amplectenꝛ. ⁊ tandē ꝑ eā pacē taȝ
diu q̄ſitam infallibiliter inueniēt et feliciꝛ
aſſequenꝛ. Sed de his iſta ſufficiāt. alias
plenius declarāda. quia nunc ad alia ꝓpe
ramus. Si ğ verā pacē. ſi ſpūmſanctū pa
cis hoſpitē hr̄e cupimꝰ. miſcdiaȝ. veritatē
⁊ iuſticiā eidē aſſociare ſtudeamus. Sed
quō fiet iſtud. Utiq̄ȝ fiet. ſi ꝑ has ꝟtutes
cordis nr̄i hoſpitiū ꝑparemꝰ. Si ꝑ miaȝ
id eſt piā ⁊ lacrimoſam ꝯtritionē ⁊ ꝯfeſſio
nē iſtud hoſpitiū diligēter mūdemꝰ. dicē/
tes cū pſalmiſta. Domū tuā dn̄e decȝ ſan
ctitudo. decet mūdicia. decȝ pulcritudo.
Si ꝑ veritatē. id eſt verā ⁊ deuotā orōem
iſtū hoſpitē reuerenter inuitemꝰ. Optaui
inq̄t ſapiēs ⁊ datꝰ eſt mihi ſenſus. Inuo/
caui ⁊ venit in me ſpūs ſapīe. Si ꝑ iuſti/
ciā id eſt iuſtā ⁊ deo placentē dilectionem
tāto hoſpiti delicioſa fercula id eſt digna
merita abūdanter offeramꝰ ⁊ hylariter ꝑ/
ſentemꝰ Hoc fit qn̄ dilectio cordis ꝑ obe
dientiaȝ opis multiplꝉr oſtendiꝛ. Quia te/
ſte Gregorio. probatio dilectionis exhibi
tio eſt opis. Ideo chriſtus ait. Si q̄s di/
ligit me ſermonē meū ſeruabit. Et tūc im
plebiꝛ quod ſequiꝛ. Et ad eum veniemus
⁊ mānſionē apud eū faciemꝰ. Et hec dicta
ſint circa nagnificentiā mittentis. Cō
ſideremꝰ deniq̄ȝ circa tertiū ⁊ laudemꝰ ma
gnificentiā effectus conſequētis. Quoni
am magnus eſt ⁊ mirabilis effectꝰ ad quē
ſeu propter quem ſpūſſanctus mittitur.
Quia teſtimoniū inquit ꝑhibebit de me
⁊ vos teſtimoniuȝ perhibebitis ⁊c̄. Ma/
gnum ⁊ multiplicē effectum. vt ex premiſ
ſis manifeſtū eſt per eius aduentū opera/
tus eſt ſpiritus iſte ſanctus Sed hic bre/
uiter triplicem cōmemorabimus. Mitti
tur em̄ nobis vt nuncius ad teſtificandū
Mittitur vt ſocꝰ ad ꝯſolandum. Mitti
tur vt pedagogus ad dirigendū. Fit no/
bis nūciꝰ vt teſtificeꝛ de xp̄o ⁊ de dulcedi
ne celeſtis pr̄ie. Fit nob ſociꝰ vt nos cōſo
lemur đ duratōe pn̄tꝫ miſie. Fit nob pe/
dagogꝰ. vt nos deducamur et eruamur a
difficꝉtate hꝰ ꝉrene picꝉoſe ac miſabiꝉ vie.

Audiamus ğ q̄liter nobis mittiꝛ vt nū
cius ad teſtificandū ⁊ ad verū ⁊ certum te
ſtimoniū de xp̄o ⁊ de ꝓmiſſa ꝑ eū btītudi
nis dulcedīe. nō ꝑ ſeipm̄ ſolū ſed ipſo īſpi
rante etiā ꝑ apꝉos ꝯfirmanduȝ. Ille inq̄t
teſtimoniū ꝑhibebit de me ⁊ vos teſtimo
niū ꝑhibebitis ⁊c̄. Gaudioſuȝ valde ⁊ de
lectabile nob eſt dū ꝑ tātos teſtes tā bona

tāqꝫ certa noua audire meremur. ꝺ eo qđ
summe desiderare debem⁹. Hec est em̄ in
via btītudo credentiū scꝫ deo audire. bea
titudo ꝟo tenentiū erit in pn̄ia deū videre
nūc em̄ fides est ex auditu. tūc aūt ꝯtēpla
tio erit ex visu. qꝛ videm⁹ nūc vt apl'us ait
ꝑ speculū ꝛ in enigmate qđ magꝫ est crede
re q̄ꝫ videre. tunc aūt clare videbim⁹ facie
ad faciē. Audiam⁹ postea q̄lit' spūssan/
ctus nob̄ mittit' vt soci⁹ ad ꝯsolandū. Jō
em̄ ꝑaclit⁹ ꝺꝛ. qꝛ nos in p̄sentis miserie te/
dio cōsolat'. O q̄ꝫ fidelis soci⁹ qui nos cō
solādo leuit' nō deserit. in ꝓspitate nō adu
lat'. in aduersitate nō fugit sed nobiscū int'
blanda ꝛ asꝑa stabiliter ꝯmorat'. teste xp̄o
ꝙ ait. Ego rogabo patrē ꝛ aliū ꝑaclitū da
bit vobis vt maneat vobiscū in eternū

Audiamus tandē ꝛ final'r q̄liter nobis
spūssanct⁹ mittit' vt pedagog⁹ ad nos diri
gendū ꝛ in viā salutꝫ deducendū ne diffi/
cultate ac lōgitudīe hui⁹ terrene vie tedio
afflicti. a via recta pn̄ie quā q̄rim⁹ oberre
mus. Hinc ait psal. Spūs tu⁹ bon⁹ dedu
cet me in terrā rectā. Jn illā vicꝫ terrā de
q̄ ꝑ eundē ꝺꝛ. Portio mea in terra viuen/
tiū. Nos ḡ hūiliter et deuote hūc spūm
bonū recipiam⁹ vt nunciū. diligam⁹ vt so
ciū. seq̄mur vt pedagogū. supplicantes ob
nixe. vt nos sua ꝟtute in hac sacra genera
li synodo ꝯgregatos documētꝫ salutaribꝫ
erudiat. a cūctꝫ erroribꝫ ꝛ aduersitatibꝫ cu
stodiat. ac tādē a maledicta terra miserie
p̄sentꝫ eripiēs. in t'rā rectā pn̄ie celestꝫ ꝺdu
cat. Qđ ipse p̄stare digne't ꝙ cū pr̄e et filio
viuit ꝛ regnat in secula seculoꝝ Amen.

Explicit s'mo factus in ꝯcilio generali
ꝯstantieñ. Anno dn̄i. M.cccc.xvij. in die
sctō penthecostes. ꝑ dominum Petꝝ car
dinalē Cameracē. Sequit' mod⁹ vł
forma eligēdi summū romanuꝫ pōtificē.

a Ad laudē gl'iaꝫ ꝛ honorē oīpotentꝫ
dei. ad pacē ꝛ vnitatē vniuersalis
eccl'ie ac toti⁹ populi xp̄iani. ad de
ferendū autoritati ꝛ honori hui⁹ sacri ge/
neral' ꝯstātieñ cōcilij. vt electio futuri ro/
mani et summe pōtificis ꝓxime fienda. fir
miori autoritate ꝛ pluriū robore't assensu
satis fiatqꝫ votis ml'toꝝ. ꝛ ne attento statu
eccīe suꝑ dicta electione in posteꝝ vlla re
tractatio vllusqꝫ scrupul⁹ in mētibꝫ hoīm
resideat. sed ex illa seq̄tur vnio plenissima
ꝛ ꝑfecta fideliū. ac exīde serenissim⁹ roma
noꝝ vngarie ꝛc. rex Sigismūd⁹ suoꝝ ad
vnionē habēdā laborū fructū ꝛ gl'iaꝫ cō/
sequat'. Et vt reuerēdi pr̄es epi ꝛ nobiles
ꝛ spectabiles viri ꝛ doctores insignes. ce/
teriqꝫ legati serenissimi regis castelle noīe
dicti regis p̄fato cōcilio se vniāt ꝙ nolue/
rūt se vnire nisi ꝓus certificati de mō ele/
ctōis p̄dicte. ꝛ maxīe ꝙ erūt electores. Col
legiūꝫ scē romane eccl'ie cardinaliū ad q̄s
de iure ꝑtinet ius eligēdi romanū ꝛ sūmū
pontificē dictos legatos q̄ntū in se est cer
tificās. offert eidē sacro ꝯcilio atqꝫ legatis
p̄dictis ꝙ hac vice dūtaxat ad eligēdū ro
manū pontificē vna cū ipsis cardinalibꝫ.
de q̄libet natōe in eodē sacro ꝯcilio ꝓnūc
existēte ꝛ nomīata assumant' aliq̄ p̄lati vel
alie insignes ꝑsone eccl'iastice q̄ꝝ ꝛ q̄ꝝ oī/
um nūer⁹ ipsoꝝ cardinaliū nūeꝝ non exce
dat. q̄s seu q̄s q̄libet ipaꝝ nationū ꝑ se ad
h̄ duxerit eligēdos cū ipso cardinaliū col
legio. Hoc tm̄ in ipsa electōe obseruando
ꝙ n̄ valeat electio neqꝫ elect⁹ ꝓ summo pō
tifice habeat'. nisi due ꝑtes cardinaliū ī cō
claui existētiū ꝛ due ꝑtes ceteroꝝ cū cardi
nalibꝫ ad eligendū admittēdoꝝ ꝛ tunc ad
missoꝝ ꝯsentiēt ꝛ ꝯsenserint. Hoc etiā ob
seruādo atqꝫ exnūc volūt et intēdūt vota
q̄rūcūqꝫ in ipsa electiōe emittēda. nulla eē
nec aliter intēdūt in aliquem ꝯsentire nisi
vt p̄mittit' due ꝑtes cardinaliū ꝛ due ꝑtes
alioꝝ p̄dictoꝝ ꝓncipl'r aut ꝑ accessionem
in vnū ꝯcurrāt. Hoc etiā adiecto ꝙ p̄lati
ꝛ alij cū ipsis cardīalibꝫ ad electōeꝫ hmōi
admittēdi Oēs etiā ꝛ singl'as ꝯstitutiōes
apl'icas etiā penales circa electiōeꝫ roma
mane pōtificꝫ editas atqꝫ ꝯsuetudīes obs'
uari ꝯsuetas. queādmodū ipsi cardīales
obs'uare teneāt'. ꝛ ad illaꝝ obs'uātiā astri/
gant'. teneant' insuꝑ iurare ꝛ iurēt dicti ele
ctores cardīales ꝛ alij q̄cūqꝫ anteq̄ꝫ ad ele
ctionē ꝓcedāt. ꝙ in hmōi electōis negocio
attēdētes q̄d eis īminebit. cū de creatione
agat' vicarij iesu xp̄i successoris bti Petri
vl'is eccl'ie rectoris gregꝫ dn̄ici directoris
purꝫ ꝛ sinceris mētibꝫ. Et q̄ntum credent
publice vtilitati vl'is eccīe ꝓficere. oī cui⁹
qꝫ natōis ꝑsone aut alio īordīato affectu.
odio. gr̄a vel fauore abiectꝫ ꝓcedēt vt eoꝝ
misterio de vtili et ydoneo vl'i eccl'ie ꝓui/
deat' pastore. Et h̄ oīa fiāt sacro p̄mit⁹ si si
bi placꝫ approbāte ꝯcilio. ꝛ suꝑ hījs iterpo
nēte ꝺcretū. ꝛ ꝺfect⁹ oēs si q̄ īsint supplēte.

Incipit sermo de trinitate sup̱ verbis
apostoli. Cõicatio sancti spũs factꝰ ianue
corã domino papa per venerabilẽ domi
nũ Petrũ Cameracẽ. epm Anno domi
ni M.cccc.quinto.

Communĩcatio

sancti spũs sit semp̱ cũ omni
bus vobis. ij. ad Coꝛ. xiij. c.
Magnus xp̄ianoꝝ theolo-
gus celestis ille secretarius ⁊ diuinꝰ apo
stolus paulus q̇ vsqȝ ad tertiũ celuȝ raptꝰ
est vt sancte trinitatꝭ occulta misteria alia
qȝ celestia secreta ꝑcipet. Audiuit archa-
na verba que eodẽ teste non licet homini
loqui. Nos aũt terreni ⁊ a spũalibꝫ terrea
carne pressi. ea q̄ nec sibi loqui nec nobis
audire licet. celesti huic secretario celãda
merito relinq̇mꝰ. vt ad ea verba q̄ sibi lo-
qui ⁊ nobis reuelare diuina dispensatiõe
concessum est auditũ ꝯuertamus. Au
diamus itaqȝ nõ solũ exterioꝛis sed etiam
interioꝛis homĩs auditu. Audiamus sol
licite nõ solum coꝛꝑe sed mẽte. Audiamꝰ
reuerẽter ⁊ diligenter aduertamus verba
que loquit᷑ apl̓us in epl̓a secunda ad Co
rinth. cuius lectio in plerisqȝ ecclesijs ho
dierna festiuitate sancte trinitatis int᷑ mis
sarũ solennia recitat᷑. Quibꝫ salutaribus
verbis nõ Coꝛinthios solũ sed nos etiaȝ
⁊ oẽs generaliter xp̄ianos alloquit᷑ dicẽs
Cõicatio sancti spũs sit semp̱ cũ oĩbꝫ vo-
bis.

Sed anteqȝ declaremꝰ queãdmo-
dũ ṽba hec apl̓ica apte cõgruant
decẽterqȝ ꝯueniant p̄senti nostro
sermoni quẽ de sancta trinitate facere ip-
sa adiuuãte ꝓponimꝰ In exoꝛdio nõ inuti
le reoꝛ p̄mittere. ⁊ ꝓhemij loco vestre duo
tioni ꝑus breuiter intimare. quãte virtu-
tis sit ⁊ efficacie ipsa cõicatio sanctispũs.
quã nobiscũ semp̱ esse tam feruẽter optat
apl̓us. Huius itaqȝ cõicatiõis virtutẽ
virtutꝭ efficaciã ⁊ efficacie admirabilẽ po
testatẽ elegãter insinuat magnꝰ eccl̓ie do-
ctoꝛ Gregoꝛiꝰ in omel̓. q̇dã sup̱ ezechielẽ.
ita scribẽs. Cõsidero inq̇t p̄res noui ⁊ ve
teris testamẽti Dauid. danielẽ. amos. pe-
trũ. paulũ. ⁊ matheũ. ⁊ aptis fidei ocul̓ in
tueoꝛ. q̄liter ĩplet spũssanctꝰ pueꝝ cytha-
redũ ⁊ psalmistã facit. Implet abstinentẽ
pueꝝ ⁊ iudicẽ senũ facit. Implet pastoꝛẽ
armẽtariũ ⁊ ꝓphetã facit. Implet piscato
rẽ ⁊ apl̓oꝝ ꝑncipẽ facit. Implet ꝑsecuto-
rẽ ⁊ doctoꝛẽ gentiũ facit. Implet publica
nũ ⁊ ꝑmũ euãgelistã facit. Magna sũt
o fideles aĩe. magna certe sunt hec spũs-
sancti ꝓdigia. q̄ magnꝰ ille Gregoꝛiꝰ loq̇-
tur. nec tñ minoꝛa sunt q̄ in vobis sepe fie
ri eodem spũsancto oꝑante cernunt᷑. licet
sua quodãmodo assiduitate vilescãt. Im
plet nãqȝ spũs ille homines supꝫbos. Im
plet auaros. implet luxuriosos. et hos hu
miles. liberales. et cõtinentes facit. Et vt
breuiter plura dicam. implet varijs pec-
catis obnoxios. deoqȝ odiosos ⁊ eos mul-
tipharijs virtutum et gratiarum carisma
tibus insignitos. deo caros ⁊ amicos fa-
cit. Postremo qđ dictu miꝝ est ⁊ oĩum
maximũ implet diaboli filios ⁊ filios dei
facit. imo ṽo de hm̃oi hoĩbꝫ deos facit. di
cẽte scriptura. Quicũqȝ spũ dei aguntur
hij filij dei sunt. Et iteꝝ. Dedit eis p̄tãteȝ
filios dĩ fieri. Et rursus. Ego dixi dij estꝭ
et filij excelsi oẽs. Ne aũt nos terreat de-
os plural̓r noĩari. audite q̇d dicat boeciꝰ
Natura inq̇t vnꝰ est deus. ꝑticipatiõe ṽo
nihil ꝓhibet esse q̄ꝫ plurimos. Hoĩes ḡ de
os facit participatio dei q̄ est cõicatio spi
ritussancti. de q̄ scriptuȝ est Qui adheret
deo vnꝰ spũs est cũ eo. O p̄clarũ spũssan-
cti munꝰ. O admiranduȝ virtutis opꝰ qꝫ
non solum fideles dei ꝓphete scȝ et aposto
li. sed etiã gentiles philosophi vmbratice
somniarũt. Hinc vnꝰ latinoꝝ ꝑhoꝝũ non
minimus. tullius scȝ libꝛo suo de natura
deoꝝ spũmsanctũ gratiaꝝ ac virtutũ bñ-
ficia hoĩbus inspirare speciali quodãmõ
suijpsius cõmunicatione fatetur. Cũ eñ
pluribꝫ enumeratis ducibus insignibꝫ ro
manoꝝũ dixisset Quoꝝũ neminẽȝ nisi ad-
iuuãte deo talẽ fuisse credenduȝ est. Post
pauca ꝯcludendo subiunxit. Nemo inq̇t
vir magnus sine aliquo afflatu diuĩo vn
qȝ fuit Quẽ afflatũ q̇d aliud q̄ꝫ spũmsan-
ctũ intellexit. Sed quid nobis opus ẽ
de ĩfidelibꝫ loqui philosophis cũ fidei sa
cramẽta tractemꝰ. Ad nr̃m potiꝰ redeamꝰ
diuinũ ꝑhm Paulũ. q̇ magnalia spũsscti
dona ĩ se exptꝰ. ad ea secũ ꝑticipãda. ⁊ eius
dẽ spũs cõicatõne ꝑseuerãter tenẽda. nos
ĩ ṽbis ꝓpositꝭ suauit᷑ excitat dicẽs Cõica-
tio sanctispũs sit semp̱ cũ oĩbꝫ vobis.

D quorũ introductionẽ verborũ
a ꝛ ꝯgruã eoꝝ applicationẽ ad p̄sen
tis festiuitatis materiã Sciẽduz
nobis est ꝙ in sacris diuinisq̄ʒ scripturis
triplex spũssancti ꝯmunicatio repit̃. Pri
ma est idẽtica. Secũda gratifica. Tertia
catholica. Prima est idẽtica cõmunicatõ
trium p̄sonarũ equaliũ in vna impartibi
li essentia. Secũda est gratifica cõmuni
catio triũ virtutũ spũaliuz in vna rõnali
substantia. Tertia est catholica cõicatio
triũ statuũ fideliũ in vna vniuersali eccĩa
Prima est credẽda firmiter ꝛ fidelit̃ ado
rãda. Secũda est q̄rẽda salubriter ꝛ sua
uiter amplectẽda. Tercia est tenẽda con
corditer et ꝯformiter obseruãda. Hec
aũt triplex cõicatio licet sp̄ tñ hodie spe/
cialiter a tota simul sancta trinitate peten
da est humiliter ꝛ veraciter postulanda.
Quãobrem de earũ qualibet ꝯuenienter
accipi possunt ṽba ꝓposita. Cõicatio san/
cti spũs sit semp̄ cum oĩbus vobis.

D laudẽ igit̃ ꝛ gloriã illius diuĩe
a trinitatis cuius hodie festum agi
mus. quia teste poeta Nũero deꝰ
impare gaudet. deinceps sub numero ter
nario ꝓcedemꝰ. ꝛ hãc tripharia ʒ tribusq̄ʒ
modis distinctã ꝯmunicationeʒ spũssan
cti ipso illuminãte declaraturi. eã sub cõ/
sideratione triplici ꝓsequemur. In pri
mis ergo ꝯsideranda nobis est illa sancti
spũs cõmunicatio idẽtica triũ p̄sonaꝝ eq̄
liuz in vna ĩpartibili essentia Hec est em̃
sancte trinitatis patris. filij. et spũssancti
cõmunicatio. id est cõmunis vnio in vna
eademq̄ʒ ac indiuisibili essentia diuina. q̄
licet tribus sit cõmunis ꝛ equalib⁹ equali
ter cõicata p̄sonis. tamẽ cõmunicatio spi
ritussancti dicit̃ ꝛ ei special'r attribuit̃. qꝛ
spũssanctus ab vtroq̄ʒ ꝓcedens. amborũ
nexus id est patris ꝛ filij amor vocat̃.

Hec igit̃ cõmunicatio p̄sonalis trini/
tatis ꝛ essentialis vnitatis diuĩe. licet no/
bis in hac mortali vita incõprehensibilis
ꝛ ineffabilis sit. tñ a nobis ꝓ ꝯsequẽda vi
ta eterna credẽda ẽ firmiter ꝛ fidelit̃ ado/
randa. dicẽte scriptura. Tres sunt q̇ testi
moniũ dant in celo. pater. verbum. et spi
ritussanctꝰ. ꝛ hij tres vnum sunt.

Irca hanc autẽ p̄sonarũ trinita/
c tẽ ꝛ diuĩe essentie vnitatẽ. tria ꝑn/
cipaliter nobis merito ꝯsiderãda
se offerũt. Primũ qualiter a magistro ve/
ridico multipl'r declarat̃. Secundũ q̄lit̃
argumẽto autentico rõnabiliter ꝯfirmat̃
Terciũ qualiter festo ecclesiastico solẽni/
ter publicat̃. Audiamus ergo nos di/
scipuli xp̄iani. audiamus qualiter a chri/
sto veridico mg̃ro ꝛ doctore nr̃o hec veri
tas ml'tipl'r declarat̃. vicʒ celesti miracl'o
vocali oraculo. fideli signacl'o. Primo
nãq̄ʒ xp̄s in noua sua natiuitate hanc do
ctrinã nouã in terris nouo celi miraculo
designauit. Nã sicut testat̃ Eusebiꝰ. ꝛ sco
lastica narrat hystoria circa natiuitatem
xp̄i tres apparuerũt soles in oriẽte. q̇ pau/
latim sese appropinquãtes. in vnũ sunt re
ducti. Quo signo q̇d aliud mõstrabat̃ q̄ʒ
ꝯgnitionẽ vniꝰ veri dei ĩ trib⁹ p̄sonis vni/
uerso orbi hoc in tp̄e fidelib⁹ exoriri Sic
em̃ trinitat̄ misteriuʒ loq̄bat̃ nob̄ lingua
celoꝝ. ꝛ implebat̃ illd̃ ꝓpheticũ Celi enar
rant gl'iam dei. Scd̃o xp̄s hãc verita/
tẽ viue vocis oraculo docuit ipso dicẽte.
Ego ꝛ pr̃ vnũ sumus. Et iteꝝ. Ego ĩ pr̃e
et pr̃ in me est. Et rursus. Spũs q̇ a pr̃e
procedit. ille de meo accipiet. Multa q̄ʒ
sunt huiuscemodi in euangelijs testimo/
nia. inter q̄ nõ est illd̃ sub silẽtio trãseũdũ.
qd̃ ex euangelio Johis mõ cũ legeret̃ au
diuimꝰ. Ibi nãq̄ʒ p̄sonaꝝ trinitas con
ueniẽter exp̄mit̃. nã p̄sona filij est illa q̄ cũ
Nichodemo loq̄tur. Persona aũt patris
tangit̃. cũ dicit̃. Scimus qꝛ a deo venisti
Persona ṽo spũssancti. cum subdit̃. Spi
ritꝰ vbi vult spirat. Et iteꝝ Nisi q̇s rena/
tus fuerit ex aq̄ ꝛ spũsancto. Nec solũ ibi
p̄sone diuine sed etiã p̄sonaꝝ attributa et
appropata notant̃. Qua in re illud nobis
sciendũ est. ꝙ licʒ patris filij et spũssancti
eadẽ sit potentia sapiẽtia ꝛ bonitas. tamẽ
ne sicut in creatur̄ expimur. pat̃ tanq̄ʒ se/
nex debilis videatur ꝛ impotẽs. sibi attri/
buitur potentia Ne aũt filius tanq̄ʒ iuue
nis credat̃ inexptꝰ aut minꝰ sapiẽs. sibi at
tribuit̃ sapiẽtia. Ne ṽo spũssanctꝰ q̄si flatꝰ
aut spũs vẽtosus estimet̃ impetuosus seu
violẽter irruens. sibi attribuit̃ bonitas si
ue clemẽtia. Exp̄mit̃ itaq̄ʒ in huiꝰ festi/
uitatis euãgelio p̄sona pr̃is cũ sua poten
tia. cũ dicit̃. Nemo põt hec signa facere q̄
tu fac̄ nisi fuerit deꝰ cũ eo. Miracl'oꝝ ei
signa facere ad diuĩe volũtat̄ spectat po/
tẽtiã. de q̄ scribit̃. Oia q̄cũq̄ʒ voluit fecit.

138

Exprimit͛ aũt ꝑsona filij cum sua sapi
entia. cum subdit͛ A deo venisti magister
Ad magistrũ nanq̃ ꝑtinet veram docere
sapientiã. ad illũ maxime cui dicit͛. Mgr̃
scimus qꝛ verax es. ⁊ viam dei in veritate
doces Exp̃mit͛ ꝟo ꝑsona spũssancti cũ
sua bonitate siue clemẽtia. cum subiũgit͛.
Spũs vbi vult spirat. Nam ꝙ ipse nõ ex
opeꝝ aut meritoꝝ nostroꝝ iusticia vl̓ bo/
nitate. sed sua gratuita volũtate nr̃is mẽ/
tibꝫ se diffundit. suã indicat clemẽtiã atq̃
miscdiam. de qua scribit apl̓us. Nõ ex o/
peribꝫ iusticie que fecimus nos sed ꝺm su
am miscdiam saluos nos fecit. Et hec de
oraculo euãgelico sufficiãt. Tercio p̃/
misi ꝙ xp̃s hanc trinitatẽ fideli signaculo
id est signo baptismatis roborauit ip̃o di
cente. Ite docete oẽs gentes baptizãtes
eos in noĩe patris ⁊ filij. ⁊ſſ. Hec em̃ for/
ma baptismi triũ diuinaꝝ ꝑsonaꝝ equali
tatẽ designat. Vñ sicut narrat Eutropi⁹
Cũ quidam sacerdos Arrianus hãc for
maꝫ baptisando mutaret dicẽs Baptizo
te in noĩe patris ꝑ filiuꝫ in spũsancto. vo
lẽns ostendere filiũ ⁊ spũmsanctũ patri ñ
esse equalẽ. subito aqua disparuit. ⁊ bap/
tizandus ad ecclesiam catholicã cõfugit.
Vñ hic notari potest theologicum do
cumentũ ꝙ hec forma baptismi non ex vi
verbi vocalis sed in virtute trinitatis. ⁊ ĩ
eius fide ac fidei ꝯfessione habꝫ in anima
efficaciã purgãdi criminũ sordes ⁊ spũa/
les infundẽdi virtutes. Illud quoq̃ cir/
ca hanc baptismi efficaciã spũalem ad tri
nitatis fidẽ ⁊ fidei ꝯfirmationẽ accedit. ꝙ
nõ solum spũaliter in animabꝫ sꝫ qñq̃ vi
sibil̓r in corꝑibꝫ. morboꝝ pestilentie hui⁹
fidei virtute fugant͛. Nã sicut recitat Da/
mascenus. Cũ apud Cõstantinopoliꝫ q̃/
dam pestilẽtia grauis esset. q̇dam puer d̕
medio populi in celũ raptus ab angel̓. il/
lud canticũ trinitatis edoctus est. San/
cte deus sancte fort̓ sancte ⁊ mi̾icors sal
uator miserere nobis. Qui rediẽs cũ illd̕
corã populo decãtasset oĩs mox pestilen/
tia fugata est. Et hec de p̃mo articulo.

[S]Ed iam ad secundũ nostri prime
cõsideratiõis articulũ accedam⁹.
ostendẽtes qualiter hui⁹ trinitatis
fides ⁊ fidei veritas argumento autẽtico
rõnabiliter cõfirmat͛. Licet aũt nõ possit
argumẽtis aut rõnibꝫ euidenter ꝓbari. sa
tis tñ ꝯueniẽter poterit. non ꝑuerse obsti
natis sed pie affectatis mẽtibꝫ. tribꝫ argu/
mẽtoꝝ generibꝫ suaderi. videlicꝫ scriptu
rarũ testimonijs. creaturarũ vestigijs ⁊ fi
guraꝝ ꝯgruẽtijs. Primo nãq̃ hãc ve/
ritatẽ ꝓbabiliter arguere possumus ex tri
bus infallibilibꝫ testimonijs scripturarũ
diuino scꝫ angelico atq̃ ꝓphetico. Au/
di testimoniũ diuinũ ad ꝯfusionẽ iudai/
ce ꝑfidie. in p̃ncipio legis moysaice reci/
tatũ. Faciam⁹ inq̇t hominẽ ad ymagineꝫ
⁊ similitudinẽ nostrã. Non em̃ angel⁹ hoc
verbo loquit͛ ad angelos. cũ angelus ho
minẽ facere aut creare nõ possit. sꝫ loquit͛
oĩpotens creator oĩm rerum deus Cum
g͛ pluraliter ait. faciam⁹ pluralitatẽ indi/
cat ꝑsonaꝝ. que si in deo nõ esset. vtiq̃ nõ
diceret. faciamus. sed faciam. nec diceret
nostrã. sed meam. Cum ꝟo singularit͛ ait
ad ymaginẽ ⁊ similitudinẽ insinuat diuĩe
substantie vnitatẽ Audi testimoniũ an
gelicũ. Legimus in ysaia angelos conti/
nue clamare ⁊ dicere. Sanctus sanctus
sanct⁹ dñs deus exercituũ plena est om̃is
terra gloria eius. Qꝛ aũt ter dicunt sctũs.
ꝑsonarũ indicat trinitatem. Qꝛ ꝟo semel
dicunt dñs de⁹. ⁊ singl̓ariter gloria eius.
insinuat vnã diuini dominij et diuĩe gl̓ie
maiestatẽ. Audi deniq̃ testimoniuꝫ ꝓ/
pheticũ. vt sit triplex natura. diuina scilꝫ
angelica ⁊ humana. in huius trinitat̓ ap
probatione concordent. ⁊ iuxta legẽ moy
saicã contra p̃uaricationẽ iudaicã in ore
triũ testiũ. hoc verbũ veritatis solida sta/
bilitate firmet͛. Dic ergo ꝓpheta Dauid.
dic testimoniũ trinitati. Benedicat ĩquit
nos deus deus noster bñdicat nos deus.
⁊ metuãt eũ omnes fines terre. In hoc si
q̇dem ꝙ ter nominat͛ deus q̇d aliud q̃ꝫ ꝑ/
sonalis trinitas. in hoc aut ẽꝙ singularit͛
dicitur noster q̇d aliud q̃ꝫ essentialis vni/
tas ostendit͛. Hijs insuꝑ scripturaruꝫ
testimonijs alludit secunda ꝓbatio sum/
pta ex vestigijs ⁊ similitudinibꝫ creatura
rũ. Licet em̃ nulla sit aut esse possit crea/
tura huic increate trinitati similis. sic̃ nec
vmbra corꝑi. nec vestigiũ pedi. nec yma/
go vere rei. põt tñ aliqua similitudo tenu
is in tribꝫ rebꝫ creatis videlicet suꝑioribꝫ.
inferioribꝫ ⁊ medijs inueniri In suꝑiori/
bus est exẽplũ de sole. In inferioribꝫ ẽ ex
emplũ de fonte. In medijs est exempluꝫ

de hoīe. In sole nāq̧ ſm Auguſtinum
tria ꝯſiderant̄. ꝙ eſt. ꝙ lucet. ⁊ ꝙ calet. id ē
ſolis ſuba. radius. ⁊ calor. Radiꝰ ḡ de ſole
naſcit̄. ſicut filiꝰ de p̄re generat̄. Calor ab
vtroq̧ ꝓgredit̄ ſicut ſpūſſanctꝰ ab vtroq̧
ſpirat̄. Sol aūt a nullo iſtoꝝ ꝓcedit ſicut
p̄r nō eſt factus. nec genitus. nec ꝓcedens
Et tamē hec omnia ſunt vnus ſol. ſic tres
ꝑſone ſunt vnus deus In fonte quoq̧
videmus ꝙ ipſe generat riuu̧. ſicut pater
generat filiū. fons aūt et riuus faciunt ſta
gnū. ſicut pater ⁊ filius ſpirant ſpūmſctm̄
Fons ḡo a nullo ꝓcedit ſicut pater a nul
lo exiſtit. Et tn̄ in fonte. riuo. ⁊ ſtagno ea/
dē eſt aq̄. ſicut in patre filio ⁊ ſpūſcō eadē
ſuba. In hoīe deniq̧ hāc ſimilitudinē
oſtendit Auguſtinus ita dicēs. Mens et
noticia eius ⁊ amor tria q̄dem ſunt. Mēſ
em̄ nouit ſe et amat ſe. nec amare ſe poſſet
niſi ſe noſſet. Ipſa aūt mens eſt quaſi pa/
rēs. noticia eius quaſi ꝓles. amor ḡo ex ip
ſa mente ⁊ noticia ꝓcedit Et hec eſt in cre
aturis maior ſimilitudo trinitatis. idō vo
cat̄ ymago. Vn̄ ⁊ homo ſpecial'r ad yma
ginē dei factus eſſe dr̄. Poſtremo acce
dit ad ꝯfirmationē premiſſorū tertia pro
batio accepta ex congruentijs figurarum
Nōne igit̄ hec ꝑſonarū trinitas cōgruen
tiſſime figurata eſt in tribꝫ illis angelis q̄
in libro Geneſis Abrahe apparuiſſe ſcri/
bunt̄. de q̄bus dicitur ꝙ tres vidit ⁊ vnu̧
adorauit. Gen̄. xviij. Vbi ſm gloſam tri/
nitatis ⁊ vnitatis miſteriū denotat̄. Non
ne ⁊ ille tres ꝓpagines in eadem vite quaſ
pincernā pharaonis vidiſſe libri eiuſdȩ
teſtat̄ hyſtoria. tres ꝑſonas in vna deita/
te figuraliter ſignificāt Genet̄. xl. Nonne
etiā huiꝰ figura miſterij in Danielis libro
monſtrata eſt. Vbi dicit̄ ꝙ apparuerunt
tres digiti quaſi hoīs ſcribentis. appendit
numerauit ⁊ diuiſit. Dan̄. v. Licet em̄ hij
tres digiti diuine manus ſiue potētie. ſc̄z
tres ꝑſone ſimul habeant appendere. nūe
rare ⁊ diuidere. q̄r trinitatis oꝑa penitus
indiuiſa ſunt ad extra. appropriate tn̄ pat̄
ꝑ ſuā potentiā oīa appendit. id eſt oīa por
tat ⁊ cuſtodit. filiꝰ ꝑ ſuā ſapientiā oīa nūe
rat. id eſt inueſtigat ⁊ cognoſcit. ſpūſſctūs
ꝑ ſuā clementiā oīa diuidit. id ē dona ſua
hoībꝫ ꝓut vult diſtribuit Ex p̄miſſis ḡ
ſatis ac multipl'r oſtēſum eſt. qualiter hu
ius ſancte trinitatis fides argumēto autē
tico rōnabiliter cōfirmatur. In huius tn̄
confirmatōe fidei illō ſumoꝑe cauendu̧
eſt. ne argumētū aut ratio euidens req̄ra
tur. cū apl'us fidȩ diffiniat. ꝙ eſt argumē
tum nō apparentiū. Et Gregoriꝰ dicat. fi/
des nō habet meritū cui rō humana p̄bet
experimentū. Ideo ſicut ait Bernardꝰ In
quirere de trinitate ſc̄z ꝑ euidentē ratiōȩ
ꝑuerſa curioſitas eſt. Credere de ea ſicut
eccleſia ſancta tenet. fides ⁊ ſecuritas eſt.
Videre aūt eā ꝑfecta ⁊ ſumma felicitas ē
Idem q̄q̧ Bernardus ad eugeniū papā
ſcribit. ꝙ ſcrutari hoc temeritas eſt. crede
re pietas eſt. noſſe vita eſt. ⁊ vita eterna iux
ta illud. Hec eſt vita eterna vt cognoſcāt
te deū veꝝ. Ex q̄bꝫ pōt colligi theologi
cū documentū. ꝙ nō minoris eſt ſtulticie
velle ꝯſeq̄ in hac vita clarā huiꝰ trinitatis
cognitionē ⁊ euidentiā. q̄z in eadē morta
li ⁊ infelici vita velle conſeq̄ vitam ⁊ felici
tatem eternā. Neutrū ergo hic queramꝰ.
ſed in futuꝝ vtrūq̧ conſequi poſſe fidelit̄
credamꝰ. credēdo ſperemꝰ. ſperādo ame/
mus. ⁊ ſic fide. ſpe. ⁊ caritate q̄ eſt trinitas
creatā ad increatā trinitatē nos erigēs. il
lud tam feliciter ꝯſequemur. Et hec de ſe
cundo articulo.

e Xpeditis itaq̧ duobꝫ noſtre p̄me
cōſiderationis articulis. iā ad ter
cium veniamꝰ. In q̄ oſtenſuri ſu/
mus qualiter hec ſancta trinitas feſto ec/
cleſiaſtico ſolenniter publicat̄. Eccl'ia nā
q̧ p̄miſſis documētis inſtructa. ad erudi
tionē cunctorū fideliū beatiſſimā illā tri
nitatē hodierno feſto ſolenniter publicā/
dā. publice honorandā. ⁊ honorifice ado
randā atq̧ colendā eſſe decreuit. Licet ei
olim hoc feſtū ab eccl'ia nō fieret. q̄r ꝯten
ta erat illa cōmuni laude trinitatis in ſctā
ſynodo nicena edita. quā beatꝰ Hierony
mus in fine pſalmorū decātari inſtituit. q̄
dr̄ Gl'ia p̄ri ⁊ filio ⁊ ſpūiſcō. Tn̄ poſtea q̄r
circa hūc articulū fidei ml'te hereſes ſuc/
creſcebāt. ad rogatu̧ Karoli xp̄ianiſſimi
imꝑatoris alcuinus mgr̄ ſuꝰ vir eruditiſ/
ſimꝰ ſub q̄ ſtudiū lraꝝ qō oli in grecia. de
inde rome floruerat. in galliā ꝑiſius trāſ/
latū eſt. legēdā de trinitate ꝯpoſuit. ꝑ quā
eliminatis erroribꝫ fidȩ catholicā robo
rauit. Qua occaſione pluribꝫ in locis hec
feſtiuitas cepit ſolēniter celebrari. q̄ tamē
nō vniformiter ab oībꝫ obſeruat̄. Nā plu

res eam celebrāt hac dn̄ica post pēthecosten. q̄ est p̄ma aliaꝝ seq̄ntiū ad insinuandū ꝙ sancta trinitas est p̄ncipiū ⁊ p̄ma rerū oīm cā efficiēs. Quidā ṽo hāc solēnitatē faciūt vltima dn̄ica an̄ dn̄icū aduentū ad designandū ꝙ ipsa est vltim⁹ oīm reruz finis Que aūt obseruātia melior sit nō est meū diffinire. cū vtraqꝫ ad honorē illi⁹ fiat q̄ ait. Ego sum alpha ⁊ o. p̄ncipiū et finis. Sz hic forte q̄rit aliq̄s q̄ fuerit vtilitas obseruātie hui⁹ festiuitatis. cum q̄libet dn̄ica sit festū deitatis q̄ sine trinitate venerari nō pōt. Nō em̄ videt᷑ posse venerari. sicut nec posse videri diuina essentia sine ꝑsona. nec ꝑsona vna sine alia. dicēte xp̄o. Qui videt me videt ⁊ patrē. Cui⁹ rō est. qꝛ essentia est indistincta realiter a ꝑsona. ⁊ licet vna ꝑsona sit ab alia disticta. tm̄ q̄libet ꝑsonaꝝ ꝑ circūincessionē est essentialiter in alia. iuxta illđ. Ego in p̄re ⁊ p̄r in me est. Sane hijs nō obstātibꝫ q̄ oīno vera esse ꝓfiteoꝛ. credo eccl'iam rōnabilit᷑ festiuare de diuina essentia sub noīe trinitatis. sicut etiā ipsa diuinis ꝑsonis ꝑ quā‑dam ꝯgruā appropriationez varias festiuitates attribuit. Cui⁹ rei vtilitas ē vt supra tetigim⁹ eruditio fidelium. extirpatio heresum. ⁊ publicatio catholicaꝝ veritatū. ṽbi gratia. Celebrauim⁹ em̄ festū de filio. magnū illud donū eterni patris ad memoriā reducētes. q̄ coeternū sibi filiū tꝑaliter nobis misit ad n̄ram salutarē redemptionē. Celebrauim⁹ etiā festū de sp̄ūsancto magnificantes illđ mun⁹ qđ suꝑaddit qn̄ sp̄ūmsanctū corꝑali sp̄ē visibil'r nobis exhibuit ad nostrā filialē adoptionez Celebraturi tandē sum⁹ festū de p̄re eterno. videlicz in celesti p̄ria. recipiētes ibi illud oīm donoꝝ maximū facialē scz vult⁹ sui visionē. ad n̄re btītudinis finalē cōsūmationē. Hodie ṽo simul celebramus festū oīm triū. id est scē ⁊ indiuidue trinitatis. vt inter eos q̄ꝝ est indiuisa vnitas nullatenus videamur ponere diuisionez aut diuidere vnionē Ex hijs g̊ que dixim⁹ ꝯcludi pōt theologicū documentū. ꝙ ecclesia nō minorē debet agere festiuitatem de tota trinitate. q̄z de filij natiuitate. aut sp̄ūscti visibili missiōe. ⁊ ꝑ ꝯn̄s a fortiori q̄z de btē marie aut vlteri⁹ cuiuscūqꝫ creature sanctitate. Et hoc suaderi pōt triplici rōne. Primo q̊ ad p̄mā ꝑtem qꝛ sicut eccl'ia docet in hac trinitate nihil maius aut min⁹. sed totas tres ꝑsonas coeternas sibi esse ⁊ coequales. sic docere debet eas simul ⁊ eaꝝ quālibet equaliter esse colendas ⁊ honorādas. ⁊ ꝑ ꝯn̄s equali cultu et honore festiuādas. Scđo q̊ ad secūdā ꝑtem. qꝛ cū hec sancta trinitas sit p̄ncipium ⁊ finis oīm creatoꝝ. oīs honor exhibitus creature debet in eā final'r ordinari. ⁊ ꝑ ꝯn̄s nulli sctītati creature debet maior cultus vl' honor exhiberi q̄z huic trinitati. q̄re nec honorabilior celebritas aut celebrior festiuitas. Tertio qꝛ oppositū facere est simplicibꝫ erroris occasio. Scio em̄ vt exꝑientia docente didici. ꝙ quidaz fideles minus reuerēter sapiūt de trinitate. videntes ꝙ ecclesia de ea minorē ⁊ minus solennē agit festiuitatē q̄z đ natiuitate. aut penthecoste. vel de beate marie assumptione. Cū em̄ festiuitates sicut et picture eccl'iastice sint q̄dāmō libri catholicoꝝ simpliciū. sepe credūt illius esse maiorē dignitatē. c⁹ ecclesia maiorē agit ⁊ magis festiuā solennitatē. Hijs itaqꝫ ratōnibꝫ vestrā p̄r sanctissime btītudinez supplex moneo. ⁊ iteꝝ atqꝫ iteꝝ hūiliter exhortor q̄tenus vestra autoritate ap̄l'ica decernat᷑. et decreto ꝑpetuo publicet᷑. vt in hac die sancte trinitatis. deinceps eq̄lis ⁊ per oīa eque solēnis celebret᷑ festiuitas. sicut ī diebꝫ natalis. penthecostes. assumptiōis. alijsqꝫ festis annalibꝫ eccl'ia facere consueuit. Et ad hoc agēduz loco distributionū materialiū ꝑ largitionē indulgentiaꝝ spiritualiū instar dn̄i vrbani q̄rti in festo sacramēti. deuotionē fideliū excitetis. Hoc em̄ statuēdo in fide sancte trinitatis. firmā spem habeo qđ ipsa adiuuāte ⁊ īteruenientibꝫ pijs xp̄ianoꝝ p̄cibꝫ. extirpatio nephādi scismatis ⁊ ꝯclusio pacis ⁊ eccl'iastice vnionis quā querim⁹ ꝓspere subsequet᷑. Et hec de p̄ma ꝯsideratione. ⁊ p̄ma nostri sermonis ꝑte sufficiāt.

Sequit᷑ de secunda.

d Ixim⁹ vt potuim⁹ de illa sp̄ūssancti cōicatiōe idētica. h̄ est de indiuidue trinitatis cōi vniōe in vna essentia deitatis. si quō tm̄ ab hoīe sedēte in tenebris. ineffabil' illa possit dici. Jā ṽo cōsiderāda nobis est illa sp̄ūsscī cōicatio ꝑtifica. triū. s. ṽtutum sp̄ūaliuz in vna rōnali suba. Hec est em̄ triū theologicaꝝ vir‑

tutũ fidei ſpei ⁊ caritatis cõicatio. q̃ opan te ſpũſſcti gr̃a aĩe nr̃e diffundit̃. d̄ q̇bꝫ per apl̃m d̄r. Nũc aũt manent fides ſpes caritas tria hec. Maior aũt horũ eſt caritas.

Hec ṽo trinitas licet ſit in vna eadẽq; rõnalis aĩe ſub̃a. tñ triplici eiꝰ potẽtie correſpõdet. vicȝ rõnali. iraſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili. vt in potẽtia rõnali ſit fides. in iraſcibili ſpes. in ꝯcupiſcibili caritas Hec p̃terea trinitas creata. q̇dãmõ increate trinitatis gerit ymaginẽ. Nã ſicut a pr̃e filiꝰ ⁊ a pr̃e ⁊ filio ſpũſſanctꝰ. ſic a fide ſpes. ⁊ a fide ⁊ ſpe caritas quodãmõ ꝓcedere dinoſcit̃. In hac tñ ſimilitudine magna valde diſſimilitudo repit̃. Cur ita. qꝛ ĩ illa ſumma trinitate nihil maiꝰ ac minꝰ. in hac ṽo maior hoꝝ eſt caritas vt ait apl̃s Sed q̄re maior haꝝ ṽtutum eſt caritas. Sane qꝛ ꝑ eã nob̄ cõicat̃ ſpũaliter ſpũſſanctꝰ eodẽ apl̃o dicẽte. Caritas diffuſa eſt in cordibꝫ nr̃is ꝑ ſpũm ſanctuȝ q̇ datus eſt nob̄. Nec ſolũ ꝑ eã ſpũſſanctꝰ ſȝ parit̃ cũ eo nobis cõicant̃ pr̃ ⁊ filiꝰ. dicẽte xp̃o. Si quis diligit me ⁊ pr̃ meꝰ diliget eũ. ⁊ ad eũ veniemus ⁊ mãſionẽ apd̄ eũ faciemus. Sȝ ſi q̄rꝭ quõ veniũt. Audi q̇d ſuꝑ hoc ṽbo dicat Aug. Veniũt inq̇t ad nos pr̃ filiꝰ ⁊ ſpiritusſanctꝰ. veniũt amãdo. venimꝰ imitãdo. Ergo ꝑ caritatꝭ dilectionẽ ad nos veniũt. ⁊ nos mutua ⁊ reciproca ad eos dilectione venimꝰ. Sed nunq̇d ad hãc trinitatẽ ꝑ ſolã venimꝰ caritatẽ. Abſit. Venimꝰ etiã ꝑ fidẽ. venimꝰ ⁊ ꝑ ſpeȝ. Per fidẽ eĩ ad eã dirigimur. ꝑ ſpem ad eã erigimur. ꝑ caritatẽ ṽo ad eã ſpũaliter ꝯiũgimur ſibiq; adheremus ſpũaliter ⁊ vnimur Jõ bñ d̄r Qui adheret deo ſcȝ ꝑ caritatis dilectõeȝ vnꝰ ſpũs eſt cũ eo. Per illã itaq; trinitatem creatã. ad increatã trinitatẽ veniẽdo ſalubriter reuertimur. a q̄ culpabiliter cadendo. dãnabilit̃ recedimus ⁊ miſerabil̃r exulamus. Vñ Berñ. Eſt inq̇t trinitas a q̄ hõ cecidit ſcȝ pr̃ filiꝰ ⁊ ſpũſſanctꝰ. ⁊ ẽ trinitas q̄ cecidit. memoria. intelligẽtia. ⁊ volũtas. Et eſt trinitas in quaȝ ipſa cecidit. ſcȝ impotẽtia. ignorantia ⁊ ꝯcupiã. Nam memoria cecidit ĩ cogitatões affectuoſas oneroſas ⁊ ocioſas. Intelligentia cecidit in ignorãtiã veri ⁊ falſi. boni ⁊ mali. ꝯmodi ⁊ incõmodi. Volũtas cecidit in concupiſcẽtiã carnis. ꝯcupiaȝ ocl̃oꝝ ⁊ ſuꝑbiam vite. Sȝ ẽ trinitas ꝑ quã ipſa reſurgit. ſcȝ fides ſpes caritas. Fides articuloꝝ preceptorũ ⁊ ſacramẽtoꝝ. ſpes venie gr̃e ⁊ gl̃ie caritas de corde puro. cõſcia bona. ⁊ fide nõ ficta. Hac ḡ trinitate ṽtutũ a vitijs reſurgẽtes. ⁊ ad eã trinitatẽ a q̄ cecidimus redeũtes. cũ eodẽ Bernardo ſuꝑ cãtica lacrimabiliter exclamemus dicẽtes. O btã veritas. caritas. eternitas. ⁊ beatificãs trinitas. ad te mea miſerabilis trinitas miſerabiliter ſuſpirat. qm̃ a te ĩfeliciter exulat. Diſcedẽs em̃ a te multis ſe intricauit erroribꝫ doloribꝫ ⁊ timoribꝫ. Heu me q̄lem ꝓ te ꝯmutauimꝰ trinitatẽ. Rõ ſepiſſime ĩ ſuis iudicijs fallit̃. Volũtas multiplici perturbatiõe iactat̃. Memoria mł̃tiplici obliuiõe ꝯfundit̃. Triplici huic vanitati nobilis creatura ſubiecta eſt. Cor meũ ꝯturbatũ eſt. ⁊ inde dolor. Dereliq̇t me virtus mea. ⁊ inde pauor. Et lumẽ ocl̃oꝝ meorũ nõ eſt mecũ. ⁊ inde error O aĩe mee trinitas. ecce q̄liter exulãs offendiſti. Verũtñ aĩa mea ſpera in deo. qm̃ adhuc ꝯfitebor illi. Cũ vicȝ a rõne error. a voluntate dolor. ⁊ a mẽoria timor oĩs receſſerit ⁊ ſucceſſerit illa quã ſꝑamꝰ mira ſerenitas. plena ſuauitas. ⁊ et̃na ſecuritas. Et h̃ d̄ ſcd̃a ꝯſideratiõe ⁊ ſecũda nr̃i ſmonis pte. de qua pl̃a eſſent dicẽda niſi ad finẽ ꝓperaret intentio.

Sequitur de tertia.

Oſtq; ḡ de ꝓma et ſecũda ſpũſſcti cõicatiõe dictum eſt. rectꝰ ordo expoſcit vt de tertia diſſeramꝰ. hoc ẽ de cõicatiõe catholica triũ ſtatuũ fideliuȝ in vna vniuerſali eccleſia. Sic em̃ a ꝓma cõicatiõe ſecundã. ſic a duabꝫ illis terciã ꝓcedere ꝯgnoſcimꝰ. Nã ſic a ſcã trinitate q̄ deꝰ eſt fit cõicatio triũ ṽtutũ p̄dictarũ in aĩa hũana. ſic a deo mediãtibꝫ hmõi ṽtutibꝫ fit triũ ſtatuũ ⁊ vl̃r oĩm fideliũ cõmunicatio. i. cõis vnio in eccl̃ia xp̃iana.

In ea q̇ppe triplex ordo ſiue triũ ſtatuũ ſignat̃ ordinata diſtĩctio. ſ. populariũ. nobiliũ ⁊ clericoꝝ vl̃ ꝯiugatoꝝ. ꝯtinentiũ ⁊ virginũ. vl̃ ĩcipientiũ. ꝓficiẽtiũ. ⁊ ꝑfectoꝝ Et hij oẽs ꝑ cõicationẽ fidei ſpei et caritatis. vnũ xp̃i corpꝰ miſticũ. i. eccl̃iaȝ catholicã ꝯſtituũt. de q̄ dic̃ apl̃s. Oẽs vnũ corpus ſumꝰ in xp̃o. Alter aũt alteriꝰ mẽbra. Nã ſicut ait Hieronymꝰ Aliꝰ in eccl̃ia oculus eſt. aliꝰ lingua. aliꝰ manꝰ. aliꝰ pes auris vẽter Et vt cetera breuiꝰ trãſeam lege pauli epl̃am ꝓmam ad Coꝝ. quõ diuerſa

mēbra vnū corpus efficiūt. In oculis
itaq₃ ⁊ lingua statꝰ exp̄mit̄ clericoꝝ. q̄ de/
bēt esse oculi alios dirigēdo. ⁊ lingua do/
cendo. In manibꝫ statꝰ nobiliū. q̄ debent
esse manꝰ ⁊ brachia eccl'ie eā defendendo.
In pedibꝫ ꝟo auribꝫ ⁊ vētre status popu
lariū. q̄ debēt esse pedes totū corpꝰ suppor
tando. aures audiēdo ⁊ obediendo. vēter
aūt cibū membris ceteris ac vite necessa
ria ministrādo. O q̄ꝫ pulcra est ⁊ deco/
ra hec mistici corpis. i. eccl'ie xp̄i ꝯpositio
hmōi mēbroꝝ ac statuū varietate distin/
cta. si tn̄ in ea fuerit illa spūssancti cōicatō
id est cōis vnio. quā nobis in ꝟbis ꝑposit̄
optauit apl'us. Cōicatio inq̄t sancti spūs
sit sp̄ cū oībꝫ vob̄. Illa scꝫ ad quam alibi
nos hortat̄ dicens. Sollliciti seruare vni
tatē spūs in vincl'o pacis. Ideo ad cō/
mendationē eccl'ie p̄mitiue in actibꝫ apl'o
rū scribit̄. Ecclesia quidē habebat pacem
⁊ edificabat̄ ambulās in timore dei ⁊ con
solatione spūssancti replebat̄. O timor di
O ꝯsolatio spūssancti Non sic ꝓchdo/
lor. nō sic hodie sed ecōtra. Iā pacē nō hꝫ
eccl'ia. ideoq₃ nō edificat̄ sed destruit̄. ⁊ iu
xta ꝟbū illius q̄ edificauit et fundauit eaꝫ
altissimꝰ. ipsa velut regnū in se diuisuꝫ mi
serabiliter desolat̄. Sed cur ita Et vn̄
hec tāta int̄ primitiuā ⁊ p̄sentē eccl'iaꝫ dif
ferentia. vt illa int̄ aspa ⁊ aduersa edifica/
ret̄ ⁊ ꝯsolaret̄. hec ꝟo inter blāda ⁊ ꝓspera
destruat̄ atq₃ d̄solet̄. Sane h̄ iō q̄ꝛ illa
ambulabat in timore dei. ⁊ iō in ꝯsolatōe
spūssctī. hec ꝟo nō sic sed ambulauit ⁊ am
bulat in timore mūdi. ⁊ iō in desolatōe spi
ritus maligni. Perdidit q̄ppe eccl'ia cōso/
lationē diuinā. ex q̄ nimiū q̄siuit ꝯsolatio
nē mūdanā. ꝑdidit dei ꝯsolationē spūalē.
ex q̄ inordinate appetere ac tenere curauit
mūdi ꝯsolationē tꝑalē. ꝑdidit spūalia do
na di ex q̄ sup̄flue accepit tꝑalia bona mū
di. Nā de spūscō scriptū est q̄ eū mūdꝰ. id
est amatores mūdi nō p̄nt accipe Nec mi
rū. Sciendū em̄ est q̄ mūdus iste q̄ndam
trinitatē viciosam ꝯtinet. q̄ oīm pctōꝝ ra
dix est ⁊ origo. Ac iō trinitati ꝟtutum fidi
spei ⁊ caritat̄ ꝯtraria. cōicatiōem spūsscti
totāq₃ simul sanctā trinitatē excludit Vnd̄
dicit scriptura. q̄ oē qd̄ est in mūdo aut ē
ꝯcupiscētia carnis aut ꝯcupia ocl'oꝝ. aut
sup̄bia vite. O trinitas monstruosa. luxu
ria. auaricia. sup̄bia. Certe hec trina mū/
di vanitas triplicē eccl'ie p̄mitiue ꝟtutem
vicꝫ castitatē paup̄tatē ⁊ hūilitateꝫ eiecit.
ac p̄ h̄ spūssancti cōicationē reppulit. In
cuiꝰ locū subintrāte ⁊ opāte spū maligno
hanc. hāc q̄ꝫ nūc ꝓchdolor videmꝰ scisma
ticā turbationē introduxit. Igit̄ p̄r be
atissime si h̄ nephādū scisma tollere. si pa/
cē cunctis optatā vere fidelibꝫ eccl'ie resti
tuere desideras. dic tu q̄ vere es apl'icus.
dic nob̄ cū apl'o. Cōicatio spūssctī id ē cō
munis vnio sit sp̄ cū oībꝫ vob̄. Dic h̄ nob̄
corde. ore. ⁊ ope. Dic anio verbo ⁊ exēplo
Si aūt quō id facturꝰ sis interrogas. re
spondeo q̄ cū sancte trinitatis auxilio ex/
cludēda est aut saltē ꝓ viribꝫ rep̄mēnda il
la quā p̄dix imꝰ trina mundi vanitas. ⁊ va
na ac vitiosa trinitas vt in ecclesia floreat
⁊ ferueat speciosa ⁊ virtuosa trinitas sup̄i
us memorata. Extirpa igitur vitia. plāta
ꝟtutes. reforma in eccl'ia iusticiā ⁊ scītatē
si vis in ea ꝓcurare ꝯcordiā vnitatē ⁊ pa/
cē. q̄ꝛ absq₃ dubio nō erit pax sine iusticia.
teste ꝓpha q̄ ait Erit opus iusticie pax. Et
iterꝫ psalmista dicēte. Iusticia ⁊ pax oscu
late sunt Sup̄ q̄ ꝟbo inq̄t Augꝰ. Due sūt
amice iusticia ⁊ pax. Tu forte vnā vis ⁊ al
terā nō facis. Nemo em̄ est q̄ nō velit pa/
cē. sed nō oēs volūt opari iusticiā. Inter/
roga oēs hoīes. Vis pacem. Vno ore re
spōdet tibi genꝰ hūanū. opto. cupio. amo.
volo. Ama igit̄ iusticiā q̄ꝛ due amice sunt
iusticia ⁊ pax. Ipse se osculant̄ Si amicā
pacis nō amaueris. nō te amabit ipsa pax
nec veniet ad te. Nos itaq₃ vt p̄ iusticie
sanctitatē eccl'ie pacē ⁊ vnionē ꝯseq̄ mere
amur Orēmꝰ hūiliter ⁊ d̄uote ut cōicatio
spūssci sit sp̄ cū oībꝫ vob̄. hic p̄ grāꝫ ⁊ fina
liter p̄ gl'iam. Qd̄ ꝯcedere dignet̄ scā tri/
nitas vnus deus in secula seculoꝝ Amē.

Explicit sermo de trinitate factꝰ Ia/
nue coram dn̄o papa p̄ dn̄m P. Camera
ceñ. ep̄m Anno dn̄i M.cccc.v.

Sequit̄ ꝯstitutio eiusdē sancte trinita
tis Bn̄dicti pape. xiij. q̄ facta est occasiōe
p̄dicti sermonis.

Enedictus epi
b
scopus seruꝰ seruoꝝ dei ad ꝑ
petuā rei memoriā. rerū oīm
creatricē beatissimā trinita/
tē. cꝰ sapia ꝯditi sumꝰ ⁊ ꝓuidētia guberna

mur. nos oĩ tp̄e decꝫ benedicere. dignisq̄ꝫ q̄ntum fragilitati nostre ex ipsiꝰ miseratione ↄcedit̄ attollere laudũ p̄conijs. ac eiusdē ineffabilē gl'iam aĩe deuoteq̄ꝫ festiuitatis gaudiosis ꝛ spũalibꝫ iubilis solēnit̄ celebrare. Dudũ siq̄dē nõ ↄtēta deuotio fideliũ ipsiꝰ gloriosissime trinitatis ꝑ versiculũ illũ. Gl'ia p̄ri ꝛ filio ꝛ spũisancto in fine cuiuslibet psalmi in scã dei eccl'ia pia veterꝝ institutiõe ↄcãtari solitũ q̄tidianã ꝛ repetitã totiēs in singul' horis canonicis ac alijs officijs ecclesiasticis agere memoriã. ad laudē ꝛ gl'iam eiusdē beatissime trinitatis. singularē ꝛ peculiarē festiuitatem annua celebritate solēnizãdã adiecit. Uerũ vt nõ absq̄ꝫ graui cordis amaritudĩe ꝑcepimꝰ circa veneratiõem p̄libate festiuitatis in plerisq̄ꝫ ecclesijs ac locis tã ecclesiasticorꝝ q̄ꝫ aliorꝝ xp̄ifideliũ adeo tepuit deuotionis affectꝰ. ꝙ in nõnullis eccl'iarꝝ ipsarꝝ memorata sancte trinitatis festiuitas minime. in nõnullis aũt minꝰ q̄ꝫ deceat solenniter ac honorifice celebrat̄. Nos igit̄ ip̄m deũ nostrũ q̄ ꝓut catholica pie ꝓfitet̄ religio. vnꝰ ꝛ simplex in ꝑsonarũ trinitate ↄsistit. misericordē ꝛ placabilem suꝑ malicia nouimꝰ. si ad eũ in corde ↄtrito ac hũiliato spũ recurrat̄. optãtes nobis ꝛ populo suo ꝓpiciũ efficere. ac ip̄i excellentissime trinitati ꝑ fideliũ suorꝝ deuotũ obsequiũ debitã quãtũ mortalitati nr̄e sinit̄ venerationē impēdere vt ꝑ hec tandē sue misertꝰ eccl'ie q̄ nũc ꝓch dolor p̄ctis exigētibꝫ neq̄ter diuisa mľtiplici ꝑturbatiõe ↄcutit̄. ipsam toto orbe terrarꝝ pacificare ꝛ adunare. ꝛ a tot ac tãtis ipsius aduersitatibꝫ liberare dignet̄. vt t̄ꝑali tranq̄llitate directa tandē ipso iuuãte ꝑueniat ad eterna. Auctoritate ap̄l'ica statuimꝰ ꝛ de fratrũ nr̄orũ ↄsilio. tenore p̄sentiũ ordinamꝰ. ꝙ festum ipsius beatissime trinitatis. die dñica post penthecostē ꝑ vniuersum orbē cũ ea solēnitate oĩmoda q̄ natiuitatis ꝛ resurrectionis ac corꝑis dñi nr̄i Jesu xp̄i ꝛ alie annales seu p̄ncipales festiuitates celebrari ꝑ clerũ ꝛ ꝓpl'm ↄsueuerũt. deinceps ꝑpetuis t̄ꝑibꝫ ab ipsis clero ꝛ populo celebret̄.

Et nihilominꝰ vt xp̄ifideles ad ipsiꝰ festi celebritatē eo feruentiꝰ ꝛ auidiꝰ in ecclesijs cõueniãt q̄ inibi spiritalibꝫ alimonijs se copiosiꝰ ↄspexerint refoueri. Oĩbꝫ vtriusq̄ꝫ sexꝰ vere penitētibꝫ ꝛ ↄfessis q̄ in matutinali. missa. vesꝑtino. tã in vigilia q̄ꝫ in die. nec nõ p̄me. tertie. sexte. none. ac ↄpletorij in ecclesijs ĩ q̄bꝫ celebrabunt̄ ꝑsonaliter intererũt officijs. similes ꝛ pares cõcessis ꝑ felicis recordatiõis vrbanũ papã quartũ p̄decessorē nostrꝝ illis q̄ in dicto festo corꝑis dñi nostri iesu xp̄i in ipsis ecclesijs similiter ĩteressent. tribꝫ ꝓo diebꝫ ipsaꝫ diē dñicam seq̄ntibꝫ similes etiã ↄcessis ꝑ eundē p̄decessorē interessentibꝫ in ipsis officijs diebꝫ ꝑ octauas dicti festi corporis xp̄i. alijs aũt diebꝫ octauarũ ipsiꝰ festi trinitatis q̄bꝫ ne ↄsuetũ corꝑis xp̄i ipsis diebus ꝓpter ↄcursum impediat̄ officiũ. non de trinitate sed de corꝑe xp̄i ipsum officium in ecclesijs fieri volumꝰ deuotã de ipsa trinitate ↄmemoratione in ecclesijs fecerint. q̄nquaginta dierꝝ indulgentiã ex liberalitate ap̄l'ica ĩ ꝑpetuũ misericorditer elargimur. Nulli ḡ oĩm hominũ ꝛc̄.

Datũ Janue kl'. iulij. Anno. xj. pontificatꝰ supra memorati dñi nr̄i B̄ñdicti pape tertijdecimi.

Hic sequunt̄ sermões reuerēdi in xp̄o patris ac dñi dñi Petri de Aillyaco cardinalis Cameraceñ. in festiuitatibꝫ aliq̄rꝝ sanctorꝝ. quorꝝ q̄dam sermones facti vidētur in generali ↄcilio Anno dñi M.cccc xvij. Et p̄mo ponit̄ sermo de scõ Grisogono. cuiꝰ titulũ portabat

b Eatus uir qui nõ abijt in ↄcilio impiorũ. et reliq̄. In huius breuis collatõnis exordio ꝓ impetranda spũssancti grã. matrē grẽ ꝟginē gloriosaꝫ ↄuote salutabimꝰ dicētes. Aue sine ve maria grã ple. do. tecũ ꝛc̄. Beatꝰ vir q̄ non abijt in ↄcilio impiorꝝ ꝛ reliq̄.

l Icet hũc psalmũ p̄mum seu psalmorꝝ ꝓhemiũ de singulis martyribꝫ in exordio matutinalis officij psallat ecclesia. ad honorē tñ et gloriã sancti martiris ꝛ beati viri grisogoni. cuiꝰ hodie festũ colimꝰ eundē psalmũ possumus specialit̄ inducere. Sꝫ forte taciti secũ q̄rũt aliq̄ Cur ita. Quibꝫ rñdet̄. Iõ merito hũc psalmum speciali p̄rogatiua de eo posse intelligi. qꝛ vir iste beatꝰ. vir de ↄsulũ genere ortꝰ. vir vtiq̄ꝫ nõ mollicie muliebri victꝰ sꝫ virili fortitudĩe ꝟtuosus occurrēte crudelissima ꝑsecutõe eccl'ie. nõ abijt

in ꝯcilio impioꝝ. Queritis quoꝝ. Sane
illi⁹ impijssimi tyranni ac cruentissime be
stie dyocleciani impatoris. suoꝝqꝫ impio
rū satellitū q̄ sibi impio ꝯsilio suadebāt di
cētes. Accipe p̄fecture dignitatē ꝛ ꝯsula/
tū generis tui. hac tm̄ cōditiōe seruata vt
adores deos nr̄os vl' tuos. Sꝫ q̄lit' nō
abijt. qualiter nō ꝯsensit. q̄liter non acq̄e/
uit i ꝯcilio impioꝝ audite. Ipse nāqꝫ spre
to huius p̄fecture ac ꝯsularis dignitatis
debito sibi officio. maluit eligere martyri
um q̄ꝫ asserere mēdaciū. Vn̄ sicut vir vir
tuose cōstanterqꝫ rn̄dit dicēs. Vnū deuz
adoro. Istoꝝ aūt deoꝝ simulacra q̄ dmo
nū tecas esse noui execror ꝛ abijcio. O
vere digna ꝟtuosi viri responsio. sed indi
gna prorsus ꝛ exprobrāda vitiosi tyranni
sententia. qꝛ tunc iussu dyocleciani decol
latus est. et corp⁹ eius in mare ꝓiectū. ideo
qꝫ ipsius aīa in celū ꝑuecta est. ꝛ btitudi
nē assecuta. vt de ipso sancto martire iam
nō immerito cū deuota exultatiōe canere
valeam⁹ psalmū p̄dictū. Beat⁹ vir q̄ non
abijt ꝛc̄. In q̄ quidē psalmo tria docu/
mēta signanter notare possum⁹ q̄ hui⁹ bti
viri exēplo diligēter imitari debem⁹. Pri
mū q̄d euitandū. qꝛ nō abijt in ꝯcilio im/
piorū. Secundū q̄d exequendū. qꝛ in le/
ge dn̄i fuit volūtas eius ꝛc̄. Tertiū q̄d ex
pectandū. qꝛ erit tanq̄ꝫ lignū quod plāta/
tum est ꝛc̄. In p̄mo peccata vitare. In se/
cundo ꝟtutes amare. In tertio p̄mia spe
rare salubriter edocemur. sicut hec ꝑ ordi
nem sub triplici ꝯsideratione declarare ꝓ
ponimus.

C Onsiderem⁹ itaqꝫ q̄liter psalmus
iste in p̄mo eius ꝟsiculo huius bti
viri exēplo docet nos pctā vitare
qꝛ beat⁹ vir q̄ nō abijt in ꝯcilio īpiorū ꝛ in
via pctōꝝ nō stetit. ꝛ in cathedra pestilen/
tie nō sedit. Vbi tria notate ꝟba. abijt. ste/
tit. sedit. In q̄bꝫ s̄m doctoꝝ sn̄iam tria de
signant̄ peccati genera Per abijt peccatū
volūtatꝭ. ꝑ stetit peccatū oꝑis. ꝑ sedit pec/
catū ꝯsuetudinis. Hoc aūt dr̄ ꝑ similitu/
dinē in via ꝑambulantiū. q̄ dū abeūt faci
li⁹ reuocant̄. dū stant difficili⁹. duꝫ sedent
difficillime. Ita q̄ sola volūtate peccat. fa
cilius redit. q̄ oꝑe difficili⁹ egredit̄. q̄ con
suetudīe difficillime ꝯuertit̄. Sed etiam
notare debem⁹ tria q̄ hijs ꝟbis ꝯueniēter
addunt̄. videlicꝫ ꝯciliū impioꝝ. viā pctō/
rū. cathedrā pestilētie. In q̄bꝫ tres pecca
ti differētie dant̄ intelligi. Nā s̄m cassyo/
doruz. Impi⁹ est q̄ peccat in deū. pctōr est
q̄ peccat in seip̄m. pestilēs ꝟo q̄ peccat i ꝓ/
ximū. His aūt tribꝫ modis p̄mus adā
peccasse dinoscit̄. et in totū gen⁹ hūanum
pctōꝝ radicē ꝓpagasse. Peccauit em̄ in de
um ꝛ abijt in ꝯcilio impioꝝ. cū ꝑsuasioni
diaboli ꝛ eue ꝯsentiēs a deo recessit. et tūc
solo consensu volūtatis pctm̄ inchoauit.
Peccauit in seip̄m ꝛ stetit in via pctōꝝ cū
pomū vetitū comedēs in esu delectat⁹ est
ꝛ tūc effectu oꝑis pctm̄ ꝯsummauit. Pec
cauit in ꝓximū ꝛ sedit in cathedra pestilē/
tie cū alijs exēplū dedit peccādi ꝛ se stulte
excusando in suꝑbia ꝯfirmat⁹. culpā i de/
um retulit dicens. Mlier quā dedisti mi
hi seduxit me. Et tūc q̄daꝫ obstinatiōe cō
suetudinis pctm̄ cōfirmauit. Et iō recte i
cathedra pestilētie sedisse dr̄. qꝛ cathedra
ꝓprie doctoꝝ ē. sic̄ thron⁹ regū. et tribunal
iudicū Ipse aūt p̄m⁹ doctor fuit q̄ ad po/
steros pestilentiā culpe original' trāsfun
dens. peccādi exēplū formāqꝫ docuisse co
gnoscit̄. Sꝫ quorsuꝫ ista. Sane h̄ ideo
p̄misisse dignum fuit. qꝛ sanct⁹ martyr nr̄
Hrisogon⁹ in illa atrocissima tētatiōe cru
delis impatoris. nihil tale fecisse reꝑit̄. q̄/
le ille p̄m⁹ adā in tentatiōe sue carnal' mu
lieris. Nam ipse beat⁹ vir ꝯ ꝓspera q̄ tyrā
nus ille blādiēdo ꝓmittebat. et ꝯ aduersa
q̄bꝫ euꝫ in carcere affligebat grauiora sibi
mortꝭ tormenta inferre parat⁹. virtute fir
mus. in veritare fidei ꝑseuerabat īmobil'.
Nec abijt in ꝯcilio īpioꝝ. Qui ꝯ deū veꝝ
ip̄m falsa ydola colere suadebant. nec im/
pio ꝯsilio suadere ꝯtēti impijssimo suppli
cio ip̄m ad h̄ subdere conabant̄. Nec ste/
tit in via pctōꝝ. int' q̄s nat⁹ ꝛ ꝯuersat⁹ ē. il/
lorū videlꝫ de q̄ꝝ generosa ꝓsapia. tūc per
ydolatriā erronea cecitate decepta. ortuꝫ
habuit tꝑalē. q̄ ip̄m ad eternū dānationis
occasum traxisset. si ipsi⁹ seculi et secularis
honoris vt fieri solet tenuisset illecebra.
Nec sedit in cathedra pestilētie Hoc ē nō
luit delectari in terrene dn̄atiōis sublimi
tate. Est em̄ pestilētia morbꝫ ꝑuagās oēs
aut pene oēs inuoluens. Et dr̄ a pastu q̄si
pastulētia. Hic est vt Aug⁹ ait. amor do/
minādi q̄ vix caret aliq̄s. Quo tn̄ dei faue
te gr̄a caruit beat⁹ vir Hrisogon⁹ q̄ spreta
illa cathedra pestilentie. sedit in cathedra

pacientie. docēs nos p exēplū ꝯstantis p
seuerātie cuncta mūdi. carnis. ac diaboli
oblectamēta peccataqꝫ vitare. Et hec de
pma consideratione sufficiant.

c Onsideremus deinde q̄liter psal
mꝰ iste in secūdo eiꝰ ꝟsiculo huiꝰ be
ati viri exemplo docet nos ꝟtutes
amare Quia em̄ ꝭm Cassiodoꝝ Nō est p
fecta laus fugere vituperanda nisi sequant
laudāda. Et vt Gregoriꝰ ait. Minꝰ ē ma
la ñ agere nisi q̇sqꝫ studeat etiā bonis opi
bus insudare Ideo sequit. Sz in lege do
mini fuit volūtas eiꝰ ꝛ in lege eiꝰ medita/
bit die ac nocte. O vere digna bti viri cō
mendatio. Nō em̄ absqꝫ misterio dictum
In lege dñi fuit volūtas eiꝰ. Aliud q̇ppe
est esse in lege. aliud sub lege. Qui in lege
est ꝭm legē agit. volūtarie legi obediens.
De q̄ apl's ait. Iusto nō ē lex posita. Qui
ꝟo sub lege est. ꝭm legē agit. necessitatꝫ ti/
more coactꝰ. Ille liber. iste seruꝰ est. Unō
notāter de vtroqꝫ egregius poeta dic̄ O/
derūt peccare boni ꝟtutꝫ amore. Oderūt
peccare mali formidie pene. Merito g̃ ꝺ
hoc scō martyre dictū est. In lege dñi fu
it volūtas eius. qꝛ volūtarie legi obedie/
bat. Et nō sub lege. qꝛ nō ex tristicia vl' ti
more legi seruiebat. Sz vt volūtas eius
oñdat nō fuisse ociosa. aut leui mutabili/
tati obnoxia. ptinꝰ addit. Et in lege eiꝰ me
ditabit die ac nocte. hoc ē meditabat assi/
due. Hec aūt assidua legis meditatio ni/
hil aliud est ꝭm Cassiodoꝝ q̄ꝫ scitatꝫ iugꝫ
obseruatio. ad quā hꝰ bti viri deuotio to/
tis cordis aut corporis viribꝫ intēdebat.
Uex qꝛ diei claritas leticiā. et noctis ob/
scuritas tristiciā ꝯueniēter designat. ī die
psperitatē. et ī nocte aduersitatē intellige
re possumꝰ. vt sic in psp̄is ꝛ aduersis sp in
lege dñi fuit meditatio eiꝰ. Hoc autē q̄lit
verū sit audiamꝰ. Ipe nāqꝫ vir illustrꝫ in
magna pspitate fuerat. ꝛ si fallacibꝫ seculi
blādiciis acq̇escere voluisset in maiori eē
potuerat. Iā ꝟo ī magna aduersitate po/
sitꝰ. iā duro carceri mācipatꝰ. iam fame ꝛ
multiplici vexatꝰ inopia. nō minꝰ a iugi le
gis dñi meditatiōe cessabat. Uñ ad hꝰ rei
pbationē de eo legimꝰ. ꝙ cū p bieniū ius/
su diocleciani ꝯiectus esset in vincl'a. vbi
multa ppessus. sancte anastasie alimoniis
foue bat. Tandē cū ipsa a viro suo infide
li ml'tis opp̄meret angustiis. eā ex saluta/
ri meditatiōe legis diuine cōsolatꝰ ē. Ita
vt eiꝰ epl'am legēs anastasia fortiores fidi
vires accepit. Et cepit tantuꝫ de paciētie
virtute gl'iari. quantū pus de opp̄ssiōe in
fidelissimi viri se causabat affligi. Ecce g̃
q̄liter vir iste beatꝰ. corde ꝛ aīo. ꝟbo ꝛ ope
in lege dñi meditari. eiusqꝫ p̄cepta serua/
re docuit. ꝛ virtutes amare. Et hec de se/
cūda ꝯsideratiōe sufficiāt.

c Onsideremꝰ dniqꝫ q̄lit psalmꝰ iste
in tertio eiꝰ ꝟsicl'o hꝰ bti viri exem
plo docꝫ nos p̄mia sperare. qꝛ enī
spes btitudinis q̄ nō puenit ex meritꝫ. nō
spes sꝫ p̄sumptio dicēda ē. iō q̇ vitia odi/
ens pctā vitauit. ꝛ ꝟtutes amās precepta
seruauit. ñ absqꝫ merito p̄mia spare potu
it. q̄propter ꝺ eo recte subiūgit. Et erit tā
q̄ꝫ lignū qꝺ plātatū ē secꝰ decursus aq̄rū.
qꝺ fructū suū dabit in tp̄e suo. O fructu
osum hꝰ martyrꝫ p̄miū. O dignuꝫ laudis
eiꝰ p̄coniū. qꝛ ꝯpat ligno iuxta decurrētes
aq̄ꝝ riuulos plātato. qꝺ suauit irrigatuꝫ
tp̄e ntitatꝫ vberē affert fructum. Erit igit
tanq̄ꝫ lignū Nō vtiqꝫ aridū aut sterile pp
defectū viriditatꝫ. sꝫ oīno viride ꝛ fecūdū
pp̄ter abūdantiā ꝟtutꝫ. Quippe h̄ lignū fi/
de radicat. spe erigit. caritate sublimat. sꝫ
h̄ maxie sue plātatiōi dat incremētū. qꝛ aq̄
diuie gr̄e ꝛ spūsſci rore fouet. Ido dꝛ. qꝺ
plātatū ē secꝰ decursus aq̄ꝝ. qꝛ ꝭm fulgen
tiū. aq̄ spm̄ scm̄ significāt. Iuxta illꝺ. qui
crediderit ī me. flumīa ꝺ vētre eiꝰ fluēt aq̄
viue. i. spūal' gr̄e. q̄ sic aq̄ ignē sic vitioꝝ ex
tinguit ardorē. Et h̄ dꝛ flumīa. ꝛ ibi ꝺcur
sus aq̄ꝝ pl'alit pp̄ter ml'tiformis gr̄e spūs/
scti infusa carismata. Hoc itaqꝫ lignū sic
firmit plātatū. sic felicit irrigatū. fructuꝫ
suū dabit ī tp̄e suo. Quid ē in tp̄e suo. An
forte lignū istꝺ tp̄e aliq̄ fuit infructuosuꝫ
Absit. Sꝫ ī tp̄e nō suo. i. nō sibi pspo. h̄ ē
tp̄e psecutiōis. dedit fructū ꝟtuosoꝝ me/
ritoꝝ. In tp̄e aūt suo. h̄ est tp̄e retributōis
dabit fructū etnoꝝ p̄mioꝝ. Illꝺ q̇ppe nō
īmerito dꝛ tp̄s suū. q̄ implet illꝺ pp̄heticū.
Qui seminānt in lacrimis. in exultatōe me
tēt. Tūc g̃ abūdātiꝰ dabit fructū suū. Nō
iquā a seip̄o dabit. sꝫ veriꝰ ex dī dono reci
piet fructū suū p̄miū suū oīꝫ bonoꝝ aggre
gatōe pfectū. O felicē ꝛ ml'tiplicē fructū.
Uultꝫ audire hūc frcm̄ ml'tiplicē. ibi sani
tas sñ īfirmitate. iuuētꝰ sñ senectute ī passi
bilitas sñ morte. pulcritudo sñ ꝺformitate

ibi libertas ſine ſeruitute vel coactōe. pax
ſine turbatiōe. ſecuritas ſine timore. ſacie
tas ſine faſtiditate vel eſurie. Ibi abūdan
tia ſine īdigētia vl' pauptate. cognitio ſine
ignorātia vel errore. gl'ia ſine ignominia
vel dedecore. ibi gaudiuꝫ ſine triſticia vel
dolore. Hij ſane intelligi pn̄t illi duodecī
fructus ligni vite ꝗs Johānes in apocali
pſi cōmemoraſſe legit᷑. ꝙ oīno maiores ſūt
ꝙꝫ cogitare aut dicere valeamus. quia vt
apl's ait. Nec oculus vidit nec aurꝭ audi/
uit nec in cor hoīs aſcēdit. ꝙ ꝑparauit deꝰ
diligētibꝫ ſe. Patet ꝰ huiꝰ beati viri exē
plo ꝙ peccata vitādo ⁊ ꝟtutes amādo. et/
ne fructū glorie et celeſtia p̄mia ſꝑare de/
bemꝰ. qꝛ ſicut diuina teſtat᷑ ſcriptura Bo
noꝝ laborū glorioſus eſt fructꝰ. Et hec d̾
tertia ↄſideratione ſufficiāt.

ſ Ed iā audiamus ꝗd in eodē pſal/
mo ſubiūgit᷑. Nō ſic impij non ſic
ſed tanꝙꝫ puluis quē ꝓijcit vētꝰ a
facie terre. Audiuimꝰ gloriā ſancti marty
ris. audiamꝰ miſeriā ſui ꝑſecutoris. Non
ſic inꝗt nō ſic impij Non ſic vtiqꝫ impius
ille dyoclecianꝰ crudeliſſimꝰ tyrānus ⁊ ſe
uiſſimꝰ fideliuꝫ ꝑſecutor. Nō ſic impij ſui
ſatellites. nō ſic deniqꝫ nō ſic ceteri fidei ⁊
eccl'ie impij aduerſarij. qꝛ nō ſic fructū fa
ciunt quēadmodū fructiferū illud lignū.
plātatū ſecꝰ decurſus aquaꝝ. Sed erunt
tanꝙꝫ puluis quē ꝓijcit ventꝰ a facie terre
Nā ſicut puluis humore carens nec ter/
re adherēs cito a vēto ꝓiectus diſꝑgit᷑. ſic
īpij qꝛ carēt hūore diuine gratie ꝙ ꝑ vallē
hūilitatꝭ in terrā nr̄e hūanitatꝭ diffundit᷑
ꝑ ventū alta petētē ꝙ ſupbia deſignat᷑ cito
ꝓiecti defluūt. corruūt. deficiūt. diſſipant᷑
Huiꝰ rei exēplū eſt illiꝰ ſupbia dyoclecia/
ni ꝙ tūc nimiū eleuata nūc ad inferni ꝓfū
da demerſa eſt. ipſiuſqꝫ fama ⁊ gl'ia in in/
famiā et ignominiā ↄuerſa. O ventoſa
ſupbia. o ꝑuerſitas tyrānica. vento et pul
uere ſupbie excecata. Credebat ſupbꝰ ille
hūilem iſtū deꝓmere. credebat p̄cioſi illiꝰ
ligni fructū. martirē d̾collādo ⁊ eꝰ corpꝰ ī
mare ꝓijciendo penitꝰ extirpare Econtra
ꝟo ꝙ magꝭ ipm deꝓmere ⁊ opprimere ſtu
duit. eo ampliꝰ eiꝰ famā ⁊ gl'iaꝫ ſublimauit
Et ꝗntū id ꝙd ab illo ipijſſimo tyrāno in
h̄ pijſſimo martire geſtū eſt ad ſublimita/
tē ⁊ excellētiaꝫ tꝑal' fame ⁊ eterne gl'ie ipſiꝰ
martirꝭ ꝑtinet. Ecce inquā ecce iā vl'is

xp̄ianoꝝ eccl'ia in canone miſſe inter ſan/
ctiſſimos martires illiꝰ nomē ob hꝰ mar/
tirij reuerētiā ↄmemorat. Ecce ꝙ ipm pꝰ
martiriū p̄cioſam gemmā laurētiuꝫ p̄mū
noīat. ⁊ pꝰ eū iohānē ⁊ paulū. coſmā ⁊ da/
mianū clara eccl'ie luīa. Et ipſoꝝ ſpāliter
oīmqꝫ alioꝝ generaliter ſcōꝝ p̄ces ⁊ meri
ta int᷑pellat. vt in oībꝫ ꝓtectiōis ſue muni
at᷑ auxilio. Ubi attēdite o fideles xp̄i. attē
dite ꝗſo ꝗntū eccl'ia xp̄iana ꝙ ꝗtidie in ſa/
cre hoſtie oblatōne ſpecial'r ad huiꝰ ſancti
martirꝭ recurrit ſuffragia. de eiꝰ ſingulari
auxilio debeat ↄfidere.

Non videt᷑ iſte ſermo de ſancto Griſogo/
no eſſe finitus. ⁊ in exemplari vident᷑ aliꝗ
rige delete vel abraſe.

Seꝗtur ſermo factꝰ ꝑ reuerendiſſimū
in xp̄o p̄rem dn̄m Pe. de Aillyaco. cardi
nalē cameracen̄. in ↄcilio generali. Anno
dn̄i. M. cccc. xvij. d̾ ſctō ludouico. Karo
li regꝭ Sicilie filio. ep̄o Tholoſano.

e Uge ſerue bo
ne ⁊ fidelis. quia in pauca fu
iſti fidelis. ſupra ml'ta te con
ſtituā. intra in gaudium dn̄i
tui Mat. xxv. Ad laudē ſcī
⁊ beatiſſimi ↄfeſſoris atqꝫ pōtificꝭ Ludo
uici. cuiꝰ hodie feſtū colimꝰ multū ꝑtine
re dinoſcit᷑. ꝙd ī ꝟbis ꝓpoſitꝭ ſibi tanꝙꝫ ſpe
ciali amico ⁊ familiari a dn̄o ſuo d̾r. Eu/
ge ſerue bone et fidel'. qꝛ nimiꝝ fidel' ſeruꝰ
dn̄o ꝗſi alter ipſe mutua dilectiōe ↄiungi
tur. Un̄ in eccleſiaſtico ſcriptū ē. Seruꝰ
fidel' eſt tibi ſit tibi ꝗſi aīa tua. Ecci. xxiij.
Sꝫ qꝛ raro ſeruꝰ bonꝰ et fidel' inuenit᷑. iō
ꝗrit dn̄s in euāgelio. Quiſputas eſt fidel'
ſeruꝰ ⁊ prudēs quē ↄſtituit dn̄s ſuꝑ fami/
liā ſuā Mat. xxiiij. Cui ꝗſtioni ↄuenīēter
ſatiſfacimꝰ ſi hūc gl'ioſum pontificē de ꝙ
nūc agit᷑ exhibemꝰ. Fuit em̄ ipſe fidelis et
prudēs ſeruꝰ. ⁊ ꝓpterea merito dictꝰ eſt ſer
uus bonꝰ. qꝛ hec duo fidelitas. ſ. ⁊ prudē
tia. in ſuo bono nō īmerito ↄiūgunt᷑ Pru
dētia ꝗppe ſine fidelitate decliāt ī maliciā
Fidelitas ꝟo ſine prudētia decliāt ī ſtul/
ticiā. Fuit itaqꝫ ſeruꝰ bonꝰ. qꝛ fidelis ⁊
prudēs. fidel' in intētiōe. prudēs ī oꝑatōe.
fidel' in exeꝗndo bonū. prudēs ī p̄cauēdo
malū. fidel' ī miſtrādo. prudēs ī diſcernēdo

Magnus ergo et admirabilis dñs q̄ ser-
uū malū aut seruū stultū nō eligit. hūc fi-
delē ꝛ prudentē seruum in suū seruitium
specialiter acceptauit. Nec tñ ipm̄ stati ad
maiora ꝓmouit. sed prius in minoribꝫ ꝓba
tū. postea merito ꝯstituit sup̱ familiā suaꝫ
Constituit inquā p̄mo intra familiā suaꝫ
cū eū vocauit. Cōstituit deinde supra fa-
miliā suā cū eū ꝓmouit. Cōstituit postre-
mo supra totā terrā suā cū eum glorifica-
uit. Ubi queso attēdite huiꝰ almi pōti-
ficis diuinā ꝓmotionē. sueqꝫ ꝓmotionis
ordinē. Primo q̄dem sue ḡtifice vocatōis
intra familiā xp̄ianā. Scd̄o sue magnifi-
ce ꝓmotiōis supra eccl'iasticā familiaꝫ. scꝫ
eccl'iam Tholosanā. Tertio sue beatifice
glorificatiōis supra oēm habitationē ter-
renā ꝛ īfra celestē patriā. Hec est itaqꝫ
triplex ipsiꝰ ꝓmotio. Prima ad ḡram bap
tismalē. Scd̄a ad p̄sidentiaꝫ pastoralem
Tertia ad gl'iaꝫ etn̄ā ꝛ finalē. Huic igi
tur seruo bono ꝛ fideli iuxta euangelice le
ctiōis p̱abolā fidelit' negociāti. ꝛ de talen
tis a dño sibi traditis. prudēter vtiliterqꝫ
sup̱lucrāti magna abundansqꝫ remunera
tio p̄sentat'. dū eū dñs suauit' alloq̄tur di-
cens. Euge serue bone ꝛ fi. ꝛc̄. In q̄bꝫ ver
bis iuxta p̄missa tria nobis ꝯsiderāda no
tant'. Primo nāqꝫ p̄mittit' gratifica voca-
tio Euge s'ue bone ꝛ fidelis. Scd̄o p̄mit
tit' magnifica ꝓmotio. qꝛ i pau. fu. fide. su-
pra m'lta te ꝯstituā. intra in gaudiū domi
ni tui. In p̄mo notat' merituꝫ virtuose
op̱ationis. In secundo debitū fructuose
retributōis. In tertio p̄miū gaudiose ex-
ultationis. In q̄ꝝ declaratione sub ꝯside
ratione triplici totiꝰ nr̄i sermonis ordo at
qꝫ decursus p̄ncipaliter versabitur.

c Onsideremꝰ itaqꝫ p̄mo q̄liter ī his
v'bis p̄mittit' gratifica vocatio. in
q̄ notat' meritū v'tuose op̱ationis.
qꝛ sibi a dño dr̄. Euge serue bone ꝛ fidelis
Sane hic sanctꝰ pōtifex iō factꝰ est bonus
ꝛ fidelis seruꝰ. qꝛ ad hoc eum gratuite vo
cauit sup̄mꝰ dñs. Nā vt ait ap̄l'us. Quos
vocauit hos iustificauit. quia ḡ hūc voca
uit p̱ gratuitā electionē. hūc ꝛ iustificauit
p̱ v'tuosam op̱ationē. Sꝫ inter v'tuosa eiꝰ
op̱a ꝛ laudabilia merita ipsiꝰ fidelitas ni-
mirū special'r ꝯmendat'. Quia vt in puer
biis scriptū est. Uir fidel' m'ltū laudabit'.
O igit' beatū virū m'lta laude dignū q̄
p̱ oīa fidelis inuenit'. Fidel' inquā ad de-
um. fidel' ad seip̄m. fidel' ad p̱ximū. Int' q̄
oīa p̄ma sibi cura fuit vt esset fidel' deo. qꝛ
q̄ cū deo infideliter agit. necdū sibiip̄si fi-
delis existit. q̄ v'o sibiip̄si nequā est. vt sapi
ens ait. cui bonꝰ erit. Ecci. xiiii. Ut ḡ sibi
ipsi fidelis esset ac p̱ximo. sūmop̱e studu-
it fidelis esse deo. Sed quo studio. q̄ arte
qua ve doctrina sic egerit. si placꝫ attendi
te. Sane vt oīpotēti dño se fidelē exhibe
ret seruū. oēm eiꝰ abiecit ꝛ subiecit inimi-
cū. mūdū videlꝫ carnē atqꝫ diabolū Hāc
q̄ppe doctrinā in euangelica scola didicit.
hāc arteꝫ ibi xp̄s eū docuit. vbi ait Nemo
pōt duobꝫ dñis s'uire. duobꝫ. s. dñis sibiin
uicē ꝯtrariis ꝛ aduersis Igit' vt fieret ip̄e
fidel' seruꝰ xp̄i rēnuit fieri seruꝰ mundi. ser
uus carnis. seruus diaboli. Sciebat q̄p
pe hoꝝ infidū esse seruitiū ꝛ dī seruitio pe
nitꝰ ꝯtrariū ꝛ aduersum. Juxta illō q̄ō ge
mēs canit eccl'ia Mūdus caro demonia
diuersa mouēt p̄lia. Sꝫ audiamꝰ q̄lit'
ꝯtra diuersa ꝛ aduersa huiuscemodi bel-
la hic vir beatꝰ potēti dei v'tute ꝛ sibi diui
nitꝰ collatis sp̄ualibꝫ armis dimicauerit
vt fidelit' xp̄o seruiēs tyrānicū mūdi. car-
nis. ꝛ diaboli fugeret dominiū eoꝝqꝫ vile
ꝛ p̱iculosum seruitiū deuitaret. Precessit
in p̄mis ad hoc sp̄uale certamē. p̄cessit in
quā pꝰ vocantē ꝛ p̄uenientē dei ḡram. bo
na morū institutio et adolescētie disciplia
Nam vt fidedignis testimoniis de eo pa-
pa Johānes attestat'. in etate existēs tene-
ra. sub mḡri religiosa diligētia tenebatur
Ita tñ vt maturis moribꝫ incedendo sub
tenello pectore se gestare senilē aīm osten
deret. Sic q̄ppe p̄ma illa etas adolescētie
institutꝭ moralibꝫ imbuta est. vt sp̱ postea
bonū virtutꝭ odorē diu tenaciterqꝫ serua
ret. Juxta egregiū illō oracii. Quo semel
imbuta est recens s'uabit odorē. testa diu.
A q̄ tractū est illud vulgatū. Qō noua te
sta capit inueterata sapit. Accessit deinde
frequēs lectio ꝛ diuinaꝝ feruens studiuꝫ
scripturaꝝ Sciebat illō hieronimi Ama
sciam scripturaꝝ ꝛ carnis vitia nō amab'
Jōqꝫ sicut de eo legit'. audiētie v'bi dei in-
sistebat. ꝛ p̱ pastu aīe in scripturis sanctis
studebat attētiꝰ In quibꝫ sic p̱fecit qꝫ solē
nit' clero ꝛ populo sufficiebat p̱ponere ver
bum dei. adeo vt putaret' scia hec īfusa si-
bi diuinitus magis q̄ꝫ humanitꝰ acq̄sita.

Quid mirũ. Accessit nẽpe studio sacre le
ctionis: etiã deuotio sancte oratiõis. Naz
in oratõibꝫ sedulis ꝛ deuotis mentẽ eleua
tam tenuit. In q̃bꝫ tam feruens extitit. vt
factus sacerdos etiã diebꝫ q̃si singul' cele/
braret. Quid plura. Hijs sanctꝭ ꝛ deuotꝭ
eius actibꝫ ad impugnãdũ vitia. comites
accesserũt. abstinẽtia. sobrietas. pudicicia
castitas. totiusq; vite honestas ĩcorrupta
q̃ ꝯtra oĩa vitiorũ incitamẽta cũ dei adiu
torio potissima ꝯstat esse remedia Et in p̃
mis qꝛ iuxta vulgatũ Terentij ꝓuerbiuz
Sine cerere ꝛ bacho friget venus. ip̃e cũ
apl'o Paulo sobrietate cibi ꝛ potus corpꝰ
suũ castigabat assidue. qđq; mirũ dictu ẽ
carnẽ suã teneraz freq̃nter catenis ferreis
disciplinans. ꝓ camisia rudẽ staminã ve/
stiens. etiã ad nudam carnẽ cordã grossaz
ꝓ cingulo deferebat. sicq; cũ apostolo di/
cere poterat. Castigo corpꝰ meũ ꝛ in serui
tutẽ redigo. Nec ĩmerito. qꝛ corpus sp̃ũi
ꝛ nõ sp̃m corpi seruire dignũ est. Jõ egre
gie dicebat Seneca. Maior suz ꝛ ad ma
iora genitꝰ q̃; vt mãcipiũ corpis mei sim.
Corpus ğ suuz vir sanctꝰ sp̃ũi subijciẽs a
puero tanto castitatis amore feruebat. qꝫ
ob ipsius fidam custodiam oĩno mulierũ
vitabat ꝯsortia. adeo vt vix cũ mr̃e ꝛ soro
ribꝫ solus cũ sola. vllo vnq̃; tp̃e loqueret̃.
Uerba etiã inhonesta horrebat audire. et
loquẽtes talia grauiter arguebat. pruden
ter attẽdens illud apl'i. Corrũpũt mores
bonos colloq̃a praua. Ubi tamẽ ꝯsiderã
da est etas formositasq; sua. Recogitãdũ
q; est q̃ in tp̃e pudiciciã seruauerit. Jllo ĩ
quã tp̃e p̃ditissimo ac corruptissimo q̃ ꝓ/
digiũ quoddã est castitas ꝛ in q̃ maxĩe in/
cidit illud poeticũ. Rara est concordia for
me atq; pudicicie. O igit̃ mire vite ho/
nestas ꝛ puritas incorrupta. q̃ nõ immeri
to miracl'orũ splenduit claritate. qm̃ teste
Hieronimo ꝯ iouinianũ Ubi multa et p̃
clara dat ꝟginitatis p̃conia. puritatis vite
ꝛ p̃cipue virginitatꝭ p̃miũ in ml'tꝭ etiã ĩfi/
delibꝫ ꝛ ydolatris fuit diuinatio ꝛ miracu
loꝝ opatio. Prout de sibillis decẽ ꝛ de cas
sandra ꝛ de claudia q̃ cingulo nauẽ traxit
exempla posuit. Quid igit̃ mirꝝ si vir tã
te castitatꝭ atq; puritatis inter xp̃icolas fi
de clarissimus multis ac magnis merue/
rit clarere miraculis. Sed dũ in sue san/
ctitatis ammirationẽ mouet ipsa miracu
lorũ opatio. nõ minus in eo venerandum
reor mirũ illud ꝛ p̃clarũ opus caritatis q̃
in paupeꝝ ꝯpassione sanctissimi ꝯfessoris
Martini exemplũ laude p̃petua ꝯmẽdã
dũ. nõ minꝰ laudãda imitatiõe secutus est
Cum em̃ vt narrat hystoria vir dei Pari
sius iret. paupi quẽ q̃si nudũ reppit multuz
ꝯpatiens. abscondite ꝯtulit. nõ q̃dẽ medi
am clamidẽ vt martinꝰ sed integrã cap̃pã
quã portabat. O igit̃ eximie caritatꝭ ex
emplũ. O vere s̃uũ bonũ ꝛ fidelẽ. et iuxta
euangelicã sententiã oĩno fidelẽ dispensa
torẽ. quẽ ꝯstituit dñs sup familiã suam vt
det illis cibũ in tp̃e. O vere fidelẽ dispen/
satorẽ q̃ nõ sibi retinet qđ dispẽsare debet
nec dispẽsat extraneis sed hijs q̃ sunt đ fa/
milia dñi sui. scz ecclesie mĩstrꝭ et paupibꝫ
mẽbris xp̃i. Nec vendit turpiter qđ debet
dare gratis ꝛ liberaliter. Nec dat indiscre
te sed prudenter ꝛ moderate. qꝛ dictũ ẽ vt
det illis cibũ in tp̃e. Nec dat rem inutilez
ꝛ dãnosam. sed salutarẽ ꝛ fructuosam. q̃a
sequit̃. Ut det illis in tp̃e tritici mẽsuram
vbi intellige triticũ. i. cibũ sp̃ũal' doctrĩe.
ꝛ cibũ tp̃alis subẽ. O vtinam scã mr̃ ec
clesia nunc ꝓh dolor acephala et apl'ico
pastore nr̃is demeritis diutiꝰ q̃; expediret
đstituta. talẽ seruũ bonũ ꝛ fidelẽ. talẽ sum
mũ põtificẽ seruũ seruoꝝ dei p canonicã
electionẽ celeriter hr̃e mereat̃. O vtinã ta
lis hodie regiatur in eccl'ia fidelis dispen
sator. Utinã talis nobis fiat summus põ
tifex eccl'ie gubnator atq; dispositor. Uti
nã ecclesie ministri talẽ sibi dispẽsatorẽ cõ
stitui querãt quẽ in exẽplũ vite ꝛ ꝯuersati
onis honeste sue mẽtꝭ ocul' añponãt. O fe
licẽ illũ. o ter q̃terq; beatũ. q̃ huius sancti
põtificis exẽplo parꝰ erit. eccl'iasticoꝝ mo/
res erroresq; corrigere. desolatam eccl'iaz
ꝯsolari. deiectã erigere. dissipatã diuisam
q; recolligere ꝛ reunire. Quis erit h̃ ꝛ lau
dabimus eũ. Laudabimꝰ inquã eũ. sz ma
gis deũ. q̃ talẽ nobis sua gr̃a donaturꝰ est
atq; ei dicturus. Euge serue bone ꝛ fidel'
Et hec de p̃ma ꝯsideratõe sufficiant.

c Onsideremꝰ scđo q̃liter ĩ p̃missis
ꝟbis ꝓmittit̃ magnifica ꝓmotio.
In q̃ notat̃ debitũ fructuose retri
butõis. cũ subdit̃. qꝛ in pauca fuisti fidelis
supra multa te ꝯstituã. Certe pauca ꝛ par
ua fuerunt in quibꝫ vir iste sanctus fidel'r
mĩstrauit in ꝯpatiõe ad ea ml'ta et magna

que dominus sibi finaliter retribuit. Qđ
vtiq̃ȝ de eterna retributiõe manifestuȝ est
cũ ea que nũc fideliter seruiẽdo gerimus.
ad ea que tũc recepturi sum⁹ cõparata q̃si
nulla vel inutilia reputare debeam⁹. xp̃o
teste q̃ ait. Cuȝ feceritis oĩa q̃ p̃cepta sunt
vobis. dicite serui inutiles sum⁹. Sed
vt de tp̃ali retributiõe loquamur. id ẽ. de
hĳs q̃ huic fideli seruo in hac vita ex debi
to p̃missionis. nõ quidẽ ex debito ꝯdigni
sed ꝯgrui. p̃ fideli administratiõe. et admi
nistrationis retributione ꝯmissa sunt spe
cialiter p̃sequamur. Ecce añ oculos vr̃e
discretiõis ponim⁹. ꝙ hic sanctus põtifex
quia in pauca ꝛ p̃ua id est tp̃alia fidel' fu/
it Jdeo dñs eum supra multa ꝛ magna. i.
supra sp̃ualia ꝯstituit. Cũ ergo dñs euȝ a
regni tp̃alis regimine ad sp̃uale regimen
transtulerit ac magnifice sublimauerit re
cte dictum est. Quia in pauca fuisti fidel'.
supra multa te ꝯstituã. Parua q̃dẽ ac p̃ui
pendẽda esse tp̃alia respectu sp̃ualium no
tauit apl's dicẽs. Si vobis sp̃ualia semi/
namus non magnũ est si tp̃alia vestra me
tamus. Uideamus itaq̃ȝ p̃mũ qualiter
circa tp̃alia fidelis extiterit. ac deinde q̃lr
nõ immerito supra sp̃ualia ꝯstitut⁹ fuerit.
Jpse nãq̃ȝ ex regali p̃sapia patre viȝ Ka
rolo rege sicilie. matre v̾o maria sicilie re/
gina ac vngarie originẽ suam traxit. Ma
gnũ hoc laudis p̃conium. sed mai⁹ qđ in ei⁹
hystoria subdit᷑. q̄ꝛ altũ sui generis sapere
recusauit. sp̃ hũilia diligẽs. Laudam⁹
ergo in hoc viro sancto regalẽ prosapiaȝ.
nec qualẽcũq̃ȝ sed illaȝ que p̃clarissime p̃
pagini regũ frãcie proxima extitit. p̃pterea
de eo canit᷑. Flos ort⁹ inter lilia quoꝝ ra/
dix est frãcia. Jlla videl'ȝ frãcia q̃ caput ẽ.
ꝛ supior ac maior portio gallie. Cui⁹ lau
des me alias allegasse meminí ꝛ nũc etiaȝ
recitare curaui. nõ solũ ad h⁹ sancti laudẽ
sed vt erubescãt ꝛ ꝯfundãtur gallie detra
ctores. suiq̃ȝ honoris ꝛ gl'ie atq̃ȝ p̃sp̃itatis
ꝛ pacis inuasores ꝛ p̃turbatores. Jpsa
est igit᷑ quã veteres sapiẽtes inter alias or
bis p̃tes maximis laudib⁹ extulerunt. Jl
la nãq̃ȝ gallia nobilis vt eam Lucan⁹ ap/
pellat. Jlla bello ante romanos gloriosa.
vt salusti⁹ ait. Jlla felix strenuissima mili/
cia. vt Claudi⁹ ait. Jlla audax ꝛ aĩosa in
sup̃ pascuis vberrima. vt Oracius. Jlla
specie hoĩm aurea atq̃ȝ lactea. cultuq̃ȝ ni/
tidissima. vt Uirgilius. Jlla potẽtissima
cui⁹ pleno cõsensui nec ipse orbis obsistat
vt cesar Julius. Jlla asp̃a bellicosa. ꝛ q̃ p̃
ma post herculẽ. inuicta alpiũ iuga tran/
scẽdit. vt Justin⁹. Jlla terra mole corpo
rũ ꝛ oĩ prorsus genere terribilis. vt anne
us florus. Jlla flos atq̃ȝ firmamẽtum ro
mani imp̃ij. vt inquit Tulli⁹. Jlla parẽs
disciplinaꝝ. vt iulius celsus. Jlla virorũ
acris ingenio. vt ait ysidorus. Jlla carens
oĩ mõstro. vt q̃ntilian⁹. Et post eũ Hiero
nymus. Jlla nutrix religionis non negli
gens. vt inq̃t tit⁹ liuius. Postremo vt bre
ui verbo multa ꝯcludã. illa cuncta regna
p̃cellens. vt ait Gregori⁹. Sed qđ oẽm p̃
cellit laudẽ illa lãpas splendidissima q̃ eo
deȝ teste fidei orthodoxe radiosa claritate
inter obscurã gentiũ aliaꝝ p̃fidiã choru/
scat. Certe hui⁹ gallie fides. sueq̃ȝ fidei ac
religiõis claritas. quã dudũ Gregori⁹ sic
extulit. nũc etiã in h̃ generali ꝯcilio mł'tũ
emicuit. ꝛ de die in diẽ mag̾ ac mag̾ cla/
rescit. licet nõnulli eã obscurare frustra ni
tant᷑. Jõq̃ȝ vt insipientes ꝯfundant᷑. q̄ꝛ vt
egregie Salusti⁹ ait. Frustra niti ꝛ nõ ni
si odiũ q̃rere. extreme demẽtie est. Jam
v̾o ad p̃posita redeat oratio. Hic ḡ sanct⁹
tã ex patre q̃ȝ ex p̃sapie nobilitate laudan
d⁹ est. cui tñ natal' p̃ria aut regal' p̃sapia a
q̃b⁹ originẽ traxit nequaq̃ȝ tantũ laudis i
tulit q̃ntũ eis ipse contulit. Uñ nec in ip̃o
magnop̃e aut miror aut laudo ꝙ nobileȝ
ortũ habuerit. Jstđ eñ nature est aut for
tune. Miror poti⁹ ꝛ maximis laudib⁹ di/
gnũ iudico ꝙ hãc originis sue claritatem
nequaq̃ȝ p̃uersoꝝ moꝝ tenebris obfusca/
uit. sed mag̾ ac magis illustrauit. adeo vt
etiã si obscur⁹ ei ort⁹ fuisset. nihilomin⁹ ve
rã nobilitatẽ que nõ nisi p̃ virtutem vnq̃ȝ
parta est. sibiip̃si ꝯtulissȝ. Prout apđ Sa
lustium fecisse gl'iatur. marius ꝛ tullius i
inuectiua quam in eundẽ Salustium ha
buit. cuius hec verba sunt. Ego inq̃t me/
is maiorib⁹ v̾tute mea pluxi. Et p⁹ pauca.
Sati⁹ ẽ etem̃ me meis reb⁹ gest̾ florere q̃ȝ
maioꝝ opiniõe niti. ꝛ ita viuere vt ego sim
poster̾ meis nobilitat̾ initiũ. et v̾tut̾ exẽ/
plũ. Ab hac itaq̃ȝ sui generis claritate
quia extrĩsecus est ꝛ nõnunq̃ȝ malis pro/
pria. hunc virtuosum virum nequaq̃ȝ cõ/
mendarem nisi preceptorem in hoc seque
rer philosophuȝ in rhetoric̾. nisi etiam in

ſacris litteris plures ⁊ noīatim xp̄m ma/
trēq; eius ꝯmendatos cernerē. quia ex re
gali ſtirpe dauid exorti ſunt. niſi inſuꝑ ad
mirāda magis redderet̄ tāta ipſius hūili/
tas in tanta ſublimitate. tantaq; vite puri
tas in eo ꝙ potuit tranſgredi et nō eſt trāſ
greſſus facere mala ⁊ nō fecit. O vtinā
hec attēte ꝯſiderent multi hodie ad eccle/
ſiaſticas dignitates ⁊ bn̄ficia titulo nobi
litatis ꝓmoti. ꝙ de parentū laudib; abſq;
ꝓpriis imo cū multis viciorū obprobriis
tumida elatiōe ſuꝑbiunt. ⁊ dū inde glorio
ſi eſſe putāt fallunt̄. Nā irriſioni potius ⁊
ꝯtemptui. ne dicā eterne damnatōni ſunt
ꝓximi. Preclare ꝗdem apd̄ Saluſtiū pre
noīat9 Marius ait Profecto ita res ſe ha
bet. maiorū gloria poſteris quaſi lumē eſt
neq; bona neq; mala eoꝝ in occulto patit̄
ideo ꝗnto vita ꝑdeceſſorū ꝑclarior tanto
hoīm ſecordia flagitioſior. ideo ſiꝗdē ſapi
ens eleganter eos ſimee cōparauit. q2 ꝗn
to i excelſiori ac clariori loco ponit̄ eo am
plius deformis eius effigies irridet̄. Ecō
tra ꝟo iſte ſanctus quanto alti9 ſublima/
tus eſt. tāto ſuis virtutib; eius clara nobi
litas euidenti9 patefacta laudat̄. Si er
go laudamus in eo generis claritatē quā
natura dedit. laudem9 eā multo amplius
quā diuina donāte grā ipi ſibi bonis mo
rib; cōparauit. Si laudamus ꝙ in libera
familia genitus eſt. laudem9 mag; ꝙ libe/
rā mentē habuit a ſeruilib; morib; alienā.
Si laudam9 deniq; ꝙ generoſum a rega
li ſtirpe ortū traxit. laudemus poti9 altū
generoſumq; ei9 animū. regni terreni ⁊ di
uitiarū regaliū quaſi rerū viliū ꝯtempto
rem. Sūmo nāq; ſtudio vt de eo legim9.
terrena cuncta calcare voluit. Cōſiderāſ
em̄ ꝙ mūdus iſte cū om̄i ꝯcupiſcētia ſua
tranſit ipſum fugiēs totaliter ōſeruit ⁊ cō
tempſit. Jōq; altiſſime ⁊ artiſſime pauꝑ/
tatis regulā beatiſſimi ſcī Frāciſci religi
onēq; fratrū minorū ꝓfeſſus eſt. O mira
res ⁊ alias īaudita. Hic nāq; btūs vir iu/
ri ꝓmogeniture ac regno volūtarie renū
cians xp̄i pauꝑtatē elegit. Nec hoc ꝗdem
infructuoſe aut inutiliter egit. ſed miro et
felici ꝯmertio regal' ſolij ſpreta pōpa ꝓ re
gno corruptibili eternū regnū fidel'r mer
cat9 ac felicit̄ lucrat9 eſt.

a Vdiuim9 igit̄ qualiter vir iſte ſan
ctus circa tꝑalia fidelis extiterit.
quia videlicz ea fideliter eſtimauit nō ma
gna reputans. ſed reſpectu ſpūaliū ꝑuipē
dens ⁊ quaſi vilia ꝯtēnens Et ꝓpterea ꝗd
inde a dn̄o meruerit audiam9. Suꝑ mul
ta te ꝯſtituā. Supra multa ꝗppe et ſupra
magna id eſt ſupra ſpūalia cōſtitutus fuit
⁊ magnifice ſublimatus. nō ſolū in celeſti
⁊ eterna. ſed etiā in p̄ſenti terrena et tranſi
toria vita. Jn qua ad ſpūale regimen ve/
nerande eccleſie Tholoſane nō tā hūana
ꝙ diuīa electiōe vocat9 eſt. Non em̄ teme
rarie hūc ſibi honorez aſſumpſit. Sed vt
apl'us ait. Vocat9 a dn̄o tanq; Aarō. Nā
teſte Johanne papa Cū felicis memorie
papa Bonefaci9 ꝑdeceſſor ſuus eidē ſua/
deret vt p̄beret aſſenſum electiōi ō ſe facte
ad dictā eccl'iam Rn̄dit ſe nullaten9 factu
rum hoc. ꝗuſq; votū ꝓus ſecretū ⁊ deinō
ſolenniter iteratū de intrādo ordinez fra/
trū minoꝝ efficaciter ꝯpleuiſſet. ꝙ facto. ꝓ
uiſioni p̄miſſe ſuū prebēs aſſenſuz. non tā
p̄eſſe cupiens ꝙ ꝓdeſſe hūiliter mandat;
apoſtolicis obediuit. Cui tn̄ eccl'ie ex ma
gna hūilitate poſtea renūciare voluit.

O felicē eccl'iaz ꝙ talē ac tantū hr̄e me
ruit pōtificē. ꝗ licz in ei9 regimīe ml'tis cla
ruerit merit; ⁊ magnis choruſcauerit ꝟtu
tib;. illō tn̄ in ei9 laudē ꝑcipuā memoran/
dū eſt ꝙ mira ꝯpaſſiōe ferebat̄ ad paupe/
res. Vn̄ fact9 ep̄s ꝑ vnū ſibi familiarē ſe/
cretariū mādauit inꝗri ō ſuoꝝ quātitate
reddituū. ꝗntūq; ſibi ſufficeret ꝓ rōnabili
bus ⁊ moderat; expenſis. volēs ꝙ totū re
ſiduū daret̄ ꝓ ſuſtētandis pauꝑib;. ꝗb; tā
ꝓuatas ꝙ publicas elemoſinas largit̄ di
ſꝑgebat. vt de eo merito diceret̄ illō pſal.
Diſꝑſit dedit pauperibus. iuſticia ei9 ma
net in ſeculū ſeculi. O magnū caritati/
ue compaſſionis exemplū. in tam magno
prelato ⁊ tam magni regis filio qui ſibi ⁊
ſuis parcus erat vt xp̄i pauperib; largus
fieret. O vtinā hoc exemplum imitari ſtu
deant p̄lati eccleſie. vt ſic euitare valeant
diuinā maledictionē Ezechielis ꝓphete.
Ve paſtorib; iſrael ꝗ paſcebāt ſemetip̄os
vt nō ſint de illis qui iuxta ſententiaz apo
ſtoli querunt que ſua ſunt. non ꝗ ieſu xp̄i.
ſeu potius qui non ſoluz ſua querunt. ſed
non ſua capiunt. rapiunt aliena. vt videli
cet de bonis eccleſie que vltra moderatū
victū ipſoꝝ ⁊ veſtitum ad pauperū ꝑtinēt
vſum. ſeipſos paſcant id eſt ſuꝑflue viuāt

O vtinã nõ soluʒ supflue. vtinã nõ super
modũ ⁊ debitũ ordinẽ viciose viuerẽt mi
nistri ecclesie. vtinã nõ in crapula ⁊ ebrie/
tate. nõ in luxuria ⁊ feditate. nõ in supbia
⁊ vanitate. nõ in muliebri lasciuia. non in
militari familia. nõ in seculari pompa. nõ
ad supabundantiã. sed ad sufficiẽtiã. non
ad superfluitatẽ. sed ad necessitatẽ. nõ ad
ostentatiõem sed ad sustẽtationẽ. nõ cum
lesione paupeꝝ. nõ cũ grauamine ouium
nõ cũ scandalo subditoꝝ. Sed ve ⁊ iterũ
atqꝫ iteꝝ ve vobis. quia hec omnia vicia
in clero experimur. ⁊ cõtra hec in h̄ sacro
cõcilio multa de reformatione loquimur.
sed pauca vel nulla exequimur. Multa ĩ
codicibꝫ scribimꝰ. pauca in cordibꝫ de mo
rum reformatione sentimꝰ. Clamant mẽ
bra de reformatiõe capitis ipis in mõstru
osa vicioꝝ deformatione manentibꝫ. Ta
cent sua vicia. accusant aliena. Aliorũ in
firmitatẽ sanare cõtendunt ⁊ propriã sani
tatem cõtemnũt. nec solũ eam negligunt.
sed medicine opem ferre volentibꝫ cõtra/
dicunt O monstruosa deformitas ⁊ de
formis reformatio. Ecce iaʒ proch pudor
ab ecclesia caput subtrahitur. iamqꝫ ache
phala derelinquit͛. vt membroꝝ reforma
tione postposita: capitis reformatio prefe
rat͛. cũ tamen canonica ꝓuisio super futu
ra electione sit ꝓma ⁊ ꝓncipalis reforma/
tio ecclesie ꝑ ceteris necessaria. ac debito
ordine nullatenꝰ postponẽda. quia hec de
formitas scʒ ꝙ eccĩa maneat achephala ẽ
periculosissima. ⁊ ꝑ ꝯsequẽs huiꝰ deformi
tatis reformatio est pre ceteris necessaria
vt quidã egregij doctores tam diuino ꝗꝫ
humano iure corã iudicibꝫ in causis fidei
declarare proponũt. ꝗbus ecõtra alij re/
pugnare cõtendunt. Inter hec ꝓch dolor
dũ ecclesie vnionẽ querimꝰ. in varias di/
uisionũ cõtentiones ac discordias ober/
ramus. vt merito nobis timendũ sit illud
quod ab infallibili veritate dicit͛. Omne
regnũ in se diuisum desolabit͛. Et illõ sa/
lustij. Sicut cõcordia parue res crescunt
ita discordia maxime dilabunt͛. Et hec
de secũda ꝯsideratiõe.

c Onsideremꝰ tertio qualiter ĩ verb
premissis proponit͛ beatifica glo/
rificatio. in quo notat͛ premiũ gau
diose exultationis. quia cõcludit͛. Intra ĩ
gaudiũ dñi tui. O magnũ beatifice glie ꝓ
mium. o gaudiosum ⁊ summe exultatiõis
verbũ. Intra ĩ gaudiuʒ domini tui. Sic
em̄ infidelibꝫ seruis ⁊ reprobis triste ⁊ val
de horrendũ est audire illud quod eis sub
euangelica parabola de fatuis virgini/
bus dicit͛. Ite. quia clausa est ianua. sic ꝑ
fecto huic fideli seruo quid iocundiꝰ esse
potuit. ꝗꝫ audire Intra in gaudiũ domi/
ni tui. In gaudiũ videlicet nõ terrenum ⁊
transitoriũ. sed celeste atqꝫ perpetuũ Ubi
xp̄s celum sibi ꝓparat hospitiũ. vbi celi ci
ues sibi prestãt cõsortium. vbi cũ eis cele/
ste participat ꝯuiuiũ. de quo dicit͛. Intra
in gaudiũ dñi tui. In gaudiũ inqꝫ eterne
beatitudinis. que sola recte a Boecio de/
scribitur. ꝙ est statꝰ omniũ bonoꝝ aggre/
gatione ꝑfectus. Cuiꝰ status ꝑfectionem
nequit lingua describere. quia nec eã sen
sus aut intellectꝰ humanus capere suffi/
cit dicente apostolo. Nec oculꝰ vidit. nec
auris audiuit nec in cor hoĩs ascẽdit q̄ ꝑ/
parauit deꝰ diligẽtibꝫ se.

b Ec ergo actenus de laudibꝫ huiꝰ
sancti pontificis ⁊ serui fidelis di/
ximus. Iã vero de moribꝫ ecclesi
asticoꝝ seruoꝝ seu mĩstroꝝ nostri tempis
aliqua breuiter disseramꝰ. Ubi diligẽter
attẽdat vestra discretio ⁊ cũ timore et tre/
more vestra deuotõ feruẽter intẽdat Heu
heu ꝗꝫ pauci sunt hodie ecclesie ministri.
ꝗ huiꝰ fidelis serui exemplo audire mereã
tur. Euge serue bone ⁊ fidelis. qꝛ ĩ pauca
fuisti fidelis. supra multa te cõstituã. intra
in gaudiũ dñi tui. Sed nunꝗd multi sũt
serui dei. nunꝗd multi ministri xp̄i. Sa/
ne multi sunt ⁊ pauci. multi numero. pau
ci merito. multi mali. pauci boni. Multi
nãqꝫ clerici ⁊ sacerdotes. multi episcopi ⁊
ꝑsules. multi religionũ ordines. multi vo
cati religiosi fratres. multi vocati mgr̄i et
doctores. multi vocati eccĩe ministri ⁊ di
spensatores. vt merito de tali onerosa mlꝰ/
titudine dictũ fuerit ꝑ ꝓpham. Multipli
casti gentẽ ⁊ nõ magnificasti leticiã. Un/
de in reformatõe huiꝰ sacri cõcilij vt alibi
dixi. nã inutile videret͛ talem excessiuã mlꝰ
titudinẽ restringere. Nec hoc esset vt qui/
dam cõtentiose arguũt statũ ecclesiastico/
rum aut religiosoꝝ destruere sed magis cõ
struere. nec diminuere sed augere. Multi
ergo imo generaliter om̄es vniꝰ dñi serui
sumus. sed pauci serui fideles, qui audire

mereamur. Intra in gaudiũ domini tui.
Cur ita. Quia ꝑfecto ad illud gaudiũ do
mini. ipo teste. multi vocati pauci electi.
Sed quare pauci electi. Quia videlicet
pauci boni ⁊ fideles serui. Raꝝ quippe est
⁊ valde difficile. seruũ bonũ ⁊ fidelẽ repe
rire. Hinc sapiẽs in ꝓuerbijs ait. Uirum
fidelẽ q̇s inueniet. Hinc in euãgelio que/
rit xp̃s. Quisputas est fidelis seruꝰ ⁊ pru/
dens. Hinc etiã dicit apl'us. Jam queriꝶ
inter dispẽsatores q̇s fidelis inueniatur
Heu heu viri patres ⁊ fratres. si hec tunc
dicta sunt. q̇d nũc dicturi sumus. Quid
inq̃m dicemꝰ in hoc fedo ⁊ infami tempe
quo fidei feruor. spei vigor. ⁊ charitatꝫ ar
dor in seruis ⁊ ministris ecclesiasticis fe/
re totaliter euanuit. Hoc nãqꝫ miserabile
tempꝰ beata Hyldegardis germanorũ ꝓ
phetissa muliebre vocat ⁊ infame ipumqꝫ
ab anno dñice incarnatiõis millesimo cẽ
tesimo asserit inchoasse. quia tũc apl'oruꝫ
doctrina ⁊ ardens iusticia. quã in spũali/
bus cõstituerat deus. tardare ⁊ in hesitati
onem verti cepit. Et deinceps omnia ec/
clesiastica instituta in deteriꝰ descẽderunt
⁊ ex quibusdã tenebris iiusticie obtenebra
ta sunt. Et vt eadẽ inq̇t in fine illiꝰ mulie
bris tempis suꝑ omnẽ clerũ ⁊ ordinez ec
clesiasticũ. Heu horrendũ ꝑ̃sagiũ grauis
simi scismatis ⁊ ꝯfusionis laqueꝰ extende
tur. durabitqꝫ illud sordidũ tp̃s vsqꝫ ad il
lud magnũ scisma quo episcopi ⁊ clerici a
suis locis ⁊ ciuitatib' expellenꝶ. Ex q̇bus
verbis satis clare nobis videtur intelligi
ꝙ hoc nephandũ ⁊ a. xl. fere annis inuete/
ratũ scisma adhuc ꝓh dolor vsqꝫ ad ma/
iorem cleri ꝑsecutiõem ꝯtinuabiꝶ. Uel
qd̕ absit aliud scisma maiꝰ ⁊ deteriꝰ subse
quetur. Qd̕ vtiqꝫ fieri ꝑtimescendũ est ex
future electiõis summi põtificis ⁊ debite
circa eã prouisionis longa nimis ⁊ scãda
losa dilatione quã nõnulli procurare vi/
dentur. Cõtra quod scandalũ ⁊ pericula
inde verisimiliter secutura quidã egregij
doctores ⁊ theologi veritatꝫ zelatores cõ
grua fidei remedia adhibere conãtur

Hũc aũt ecclesie mirabilẽ ⁊ miserabilẽ
lapsum beatꝰ Bernardꝰ super cãtica scri/
bens. sermone. xxxiij. flebiliter lamẽtatur.
vbi sic ait. Serpit hodie putrida tabes ꝑ
omne corpꝰ ecclesie. ⁊ quo latius eo despe
ratius eoqꝫ periculosiꝰ quo interiꝰ Et enu
meratis quibusdã excessiuis abusibus ec
clesiasticoꝝ Subdit. Olim predictuz est
⁊ nunc tempꝰ adimpletiõis aduenit. Ec/
ce in pace amaritudo mea amarissima.
Amara prius in nece martyruz. amarior
post ĩ ꝯflictu hereticoꝝ. amarissima nũc ĩ
moribus domesticoꝝ. nõ fugare. nõ fuge
re eos potest. Jta inualuerũt ⁊ multipli/
cati sunt super numerũ. Jntestina ⁊ insa/
nabilis est plaga ecclesie. ⁊ id̕o ĩ pace ama
ritudo eius amarissima. Sed in qua pa/
ce. Et pax est. ⁊ nõ est pax. Paxa paganis
pax ab hereticis. sed non profecto a filijs.
Uox plangẽtis in tempe isto. Filios enu
triui ⁊ exaltaui. ipsi autem spreuerunt me
Spreuerũt ⁊ maculauerũt me a turpi vi
ta. a turpi cõmertio. a negocio deniqꝫ per
ambulãte in tenebris Ex quib' manife
stum est ꝙ lõgo iã tempe ecclesia fuit mul
tipliciter deformata. ĩdiguitqꝫ ⁊ nũc ma/
xime indigꝫ vt in fide ⁊ moribus reforme
tur. Sed nunc mẽbris ecclesie separatis
a capite ⁊ apostolico dispensatore ac dire
ctore carentib'. hec reformatio nequaq̃m
bene fieri posse speratur. Et hoc ideo pre
cipue. quia iã dũ inter dispensatores quis
fidelis queritur. vix proch nephas hodie
inuenitur. Jnuenti sunt tamẽ olim in
hoc fedo ⁊ infami tempe. nõnulli boni ⁊ fi
deles serui. qui miserãte dei gratia vita ⁊
doctrina legũtur in ecclesia floruisse. Flo
ruit quippe in francia prememoratꝰ Ber/
nardus clareuallensis. Floruit in germa
nia prefata eidẽ ꝯtemporanea Hyldegar
dis que de futuris temporib' multa legi/
tur prophetasse. Floruit in calabria Jo/
achim abbas venerabilis. qui etiã spũm
prophetie. vel potiꝰ ſm Guilhelmũ pari/
siensem donũ intellectꝰ in expositione pro
phetiaꝝ diciꝶ habuisse. Floruit quoqꝫ in
hyspania beatꝰ Dominicꝰ. ⁊ in italia bea/
tus Franciscꝰ. qui tanq̃ꝫ due oliue fructi
fere duos fecũdissimos religionũ ordines
⁊ ex eis fructus plurimos noscũtur ꝓdu/
xisse. Floruit deniqꝫ et ex ꝑ̃fati Francisci
ordine fructũ magnũ attulit noster vene/
randus pontifex Ludouicꝰ. cuiꝰ parẽtes
ob deuotionẽ beati Ludouici francoruꝫ
regis sanctitatꝫ. cuiꝰ ⁊ moruz imitatorem
esse vehemẽter affectabant. ipsum vocari
ludouici nomine decreuerũt. quia videli
cet a regibus francoꝝ paternam duxerat

originem. Illo igitur tempore pessimo et vt in eius legenda scribitur. Nunc hora in stante nouissima. ille qui facit mirabilia magna solus. opus producit mirabile claritate glorie sue plenum. Quo vniuersam ecclesiam prauis filiorum suorum moribus quasi in tenebris desolatam. reddidit nouitate tam clare sobolis letabundam. dum videlicet hunc dilectum suum confessorem eximium. puritate candidum. charitate feruidum. et cuncta morum honestate conspicuum. produxit nouiter vt exemplar prefulgidum cunctis fidelibus imitandum. eius vite singularis excellentiam signis probans. et crebris prodigijs ac chorusçantibus miraculis manifestans Sed quia his nouissimis temporibus suspecta esse possunt miracula. propter proximum antichristi aduentum. qui per se suosque ministros falsis miraculis seducet populum christianum. ideo artem de miraculorum ratione et quantum intersit inter mirabilia malorum et bonorum miracula expedit paulisper disserere. Sciendum igitur secundum doctores theologos. et precipue sanctum Thomam. secundo sententiarum. dis. xviij. q. iij. Quod omne miraculum aut supra naturam. aut contra naturam est. aut preter naturam. quorum exempla dimitto breuitatis gratia. Per quattuor autem conditiones seu differentias vera a falsis miracula quantum humana scire patitur imbecillitas secernuntur. Prima differentia est. quoniam magi. aurus/pices et arioli. aut solum prestigijs et ludificatione sensuum. aut per priuatos demonum contractus operantur ea que in rei veritate a causis naturalibus fiunt per celerem et imperceptibilem actiuorum cum passiuis applicationem. sicut Augustinus super Exodum de magis Pharaonis ostendit. Vera autem miracula veraciter fiunt. et super virium naturalium potentiam a deo principaliter ab alijs ministerialiter procausantur. Secunda differentia est. quia de rebus vanis superuacuis et inutilibus ac plerisque nociuis sunt malorum opera. vt excecare homines. eos subito et immobiliter figere. serpentes immittere. volatum simulare. et his similia. Secundum vero Augustini verbum in sermone de temptatione christi. Inane est omne miraculum quod vtilitatem salutis non operatur humane. Et hanc differentiam tangit Petrus in itinerario Clementis. Tertia assignatur differentia. quia miracula vera in confessionem vere fidei. falsa vero in eius subuersionem fiunt. et quatenus veram fidem christiani deserant aut in falsam suis exigentibus demeritis infideles perseuerant.

Quarta vero superadditur. Mali namque non per vite puritatem. aut diuini nominis inuocationem sicut boni. sed nescio quos barbarorum nominum strepitus per mugitus horrendos. vt de sybilla narrat Virgilius. vj. eneydos. nonnunque incidendo se cultris. et pueros sacrificando detestabiliter operantur. vtunturque aliquando cadaueribus humanis et ceteris infandis et obscenis. quemadmodum Lucanus poeta libro sexto. vbi de tessalis mulieribus loquitur curiose valde et copiose describsit. Audistis ergo qualis sit inter vera falsaque miracula discretio. Vnde patet quod huius sancti miracula a falsorum miraculorum conditionibus aliena sunt. sicut possem plenius declarare. nisi ad finem sermonis cogeret temporis angustia. Hic ergo sanctus miraculorum operibus. sed amplius morum virtutibus clarus effulsit in templo. Nunc vero vt stella matutina. vt luna solari lumine plena. imo verius vt sol refulget in celo. Vbi a rege celorum feliciter sublimatus audire meruit. Euge serue bone et fidelis. quia in pauca fuisti fidelis supra multa te constituam. intra in gaudium domini tui. Cuius gaudij nos secum participes efficiat. qui sine fine viuit et regnat Amen

Explicit sermo factus per reuerendissimum in christo patrem dominum Petrum de Aillyaco cardinalem cameracensem. in concilio generali habito constantie Anno domini. M.ccccxvij. De sancto venerabili Ludouico episcopo tholosano

Sequitur sermo per eundem dominum Petrum episcopum cameracensem. et postea cardinalem De eodem sancto episcopo

Ideo reliquit egiptum. Scribitur ad Hebreos xj. c. Sicut hodie fuerat allegatum. Reuerendi patres magistri ac domini

146

charissimi dñ ad sancti ac beatissimi regꝫ
nostri Ludouici cuiꝰ hodie festa celebra/
mus laudis aliq̇d addere cupio certe sub
trahere formido Uereor q̇ꝑpe iugũ assum
psisse gigãteis humeris onerosum. ⁊ onꝰ
mihi importabile p̃sumpsisse. Nam ad ex
plicandũ virtutũ eiꝰ dotes. magis siq̇dez
imitãdas operibꝫ q̃ꝫ sermonibꝫ attollẽdas
meã prorsus insufficiẽtiã recognosco. cre
dens sub tãta posse materia linguã defice
re cyceronis. Uerũtñ post alios magnos
viros q̇ de laudibꝫ eius multa locuti sunt
ego paupꝛ ⁊ ꝑuulus cũ paupe vidua minu
tum deuotõis in gazophilatiũ mittam
Sed ꝓus ad illius parẽtis virgĩs au/
xilium me ꝯuertã. q̄ est apotheca grẽ. aula
misericordie. deitatis palatiũ. sanctitatis
hospitiũ. claustrũ pudoris ⁊ domicilium
pietatis. Que est sacrariũ spũssancti. reme
dium generis humani. recõciliatio pecca
toꝝ. reductio deuiorũ. terrestriũ dña gen/
tium. ⁊ celestiũ regina virtutũ. Cuiꝰ no/
men sic est cũctis familiare mortalibꝫ. cu/
ius nomẽ sic domesticũ in omni periculo
cõstitutis vt cũ discriminis ingruẽtia mẽ
tem sepius reddꝫ amentẽ. nunq̃ꝫ tamẽ lin
guam potest euertere vel ligare q̇n ad tui
tionẽ sui mox huiꝰ nois arma protendat.
Igiꝛ nos qui sarcina p̃mimur. respiremꝰ
in eius memoria. ⁊ calculo nomĩs huius
labioꝝ nostroꝝ ineptias emũdemꝰ. Cur/
uemus genua. soluamꝰ gratitudinis ho/
locausta. ⁊ añ soliũ eius ꝓces fundamꝰ et
vota dicentes Aue maria ⁊c̃.

Fide reliq̇t egyptũ Scribiꝛ vbi supra

r Euerendi patres magistri ac dñi
charissimi Sicut optime nouit
charitas vestra ⁊ sacre scripture te
statur historia. Cum in egypto filij israel
sub mirabili ac miserabili ꝯuitute redacti
ab egyptijs multis afflictõibꝫ torquerenꝛ
misertꝰ eis misericors dñs misit Moysen
fidelissimũ seruũ suũ vt ipos educeret de
egypto ⁊ ad terraꝫ ꝓmissionis induceret.
Qui fide adherẽs deo egyptũ reliquit. et
fideliter militãs ꝓ populo de egyptijs feli
citer triũphauit Hanc igiꝛ historiã vul
gatã quidẽ ⁊ toti fere mũdo notissimã be/
atus apl's Paulꝰ ad hebreos scribẽs bre/
uiter cõmemorat. ⁊ moysi fidẽ cõmendat.
dicens verbũ ꝓpositum. Fide reliquit egy
ptum. Qua in re nobis cõsiderandũꝫ oc
currit q̈ hec antiqui tempꝭis hystoria figu
ra fuit tempꝭis tũc futuri. ꝭm illud aposto
li. Omĩa in figura cõtingebãt illis. Roꝝ.
vij. Quid igiꝛ egyptus nisi mundũ et va/
nam mũdi cõuersatiõem. quid israel nisi
fidẽ ⁊ verã fidei religionez figurat. Quid
populꝰ egyptiꝰ nisi infidelẽ ꝑpl'm dyaboli
quid populꝰ israeliticꝰ nisi fidelẽ populũ
xp̄i significat. Egyptus siquidẽ angustia
siue tribulatio angustãs interp̃tatur. per
quã mũdus ⁊ vana mũdi ꝯuersatio signi
ficatione cõgruissima designatur. in quo
ꝯtinua angustia tribulat. assidua tribula
tio angustat. cura solicitat. solicitudo cru
ciat. vrit ardor. ardꝫ furor. furit terror. ter
ret dolor. ꝯturbat tristicia. ꝯtristat turba
tio. affligit molestia. molestat afflictio Igi
tur sicut in egypto filij israel ab egyptijs.
sic in hoc mũdo filij dei a filijs seculi. sic fi
delis populꝰ xp̄i ab infideli ꝑpl'o dyaboli
varijs ꝑsecutionibꝫ affligũtur. Sic mun
di luxus ⁊ fidei ꝟtus. sic vana mũdi ꝯuer
satio ⁊ vera fidei religio sese diuerso ⁊ ad/
uerso certamĩe ꝑsequunꝛ. Propter quod
apostolica tuba clamat. Om̃es q̇ pie vo/
lunt viuere ĩ xp̄o ꝑsecutõem patienꝛ. scd̃a
ad Thimo. iij. Sed sicut diuino iuuami
ne aduersus egyptũ p̃ualuit israel. sic in h̄
diro certamine aduersus mũdũ fides vi/
ctoriam obtinet ⁊ triumphũ. Proinde di
cit scriptura. Hec est victoria que vincit
mundũ fides nostra. j. Joh. v. Igitur qui
bus modis hec victoria fiat. q̇ habet au/
res audiẽdi audiat. Sciendũ est vtiq̃ꝫ
reuerẽdi patres ac dñi q̈ mũdus aduersꝰ
fidem. ⁊ vana mundi ꝯuersatio aduersus
verã fidei religionem. triplici solet certa/
mine dimicare. Primo quidẽ potenter
aggrediẽdo. suauiter ꝓponendo blandici/
as tempꝭales Secũdo patenꝛ ꝓgrediẽ/
do. crudeliter opponẽdo molestias corpꝭa
les Tertio latenter ꝯgrediẽdo. subtiliꝛ
apponẽdo insidias spũales Sed econ/
tra fides ⁊ vera fidei religio aduersus mũ
dum ⁊ vanã mũdi ꝯuersatiõez. triplici do
cet victoria triũphare Primo quidẽ sa
pienter cõtemnendo oblatas blandicias
⁊ suaues delicias. Secũdo patiẽter su
stinendo illatas molestias ⁊ crudeles ĩiu
rias. Tertio euidenter repellendo pa/
ratas insidias ⁊ subtiles fallacias Au/
diamus igitur qualiter mũdus aduersus

fidem dimicat potenter aggrediendo.sua
uiter ꝓponendo blandicias tꝑales. Mun
dus eñ hec ⁊ his similia loquitur. Quid
pulcrius.quid honestius.quid venustius
quid ve potest esse delectabilius ꝙ̃ ꝙ in ꝑ
senti vita quotidie cernimꝰ. O ꝙ̃ mirabil'
celi camera in aere iocundo.in lumine sol'
in augmento lune atꝗ defectu.in varieta
te stellaꝝ ⁊ cursu. O ꝙ̃ delectabilis terra.
in nemoꝝ folijs ⁊ floribus .in siluarũ vm
bris ⁊ amenitatibꝫ.in pratoꝝ riuulorũꝗ
delicijs ⁊ suauitatibꝫ. In segetũ vineaꝝꝗ
culmis ⁊ botrionibus. In bestiarum tur
mis atꝗ cõflictibꝫ.in auiũ pennis atꝗ vo
latibus. In viroꝝ ludis delectabilibꝫ In
mulierum pulcris aspectibꝫ.earumꝗ mo
dis ⁊ gestibꝫ verbis ⁊ amplexibꝫ Et si qua
sunt alia que cõtinet mũdus. Sed ecõtra
fides aduersus mundũ triumphat sapien
ter cõtemnendo oblatas blandicias ⁊ sua
ues delicias. Nolite inquit diligere mun/
dum.neꝗ ea que in mũdo sunt.quoniam
mũdus transibit ⁊ cõcupiscentia eius.qui
aũt facit voluntatẽ dei manet in eternum
ꝑma Joh.ij. Audiamus insuper qua/
liter aduersus fidẽ dimicat potẽter ꝓgre/
diendo.crudeliter opponendo molestias
corporales. Mũdus eñ sicut ꝑ vincẽdis
fragilibus diuersas proponit blandicias
sic ꝑ fortioribus cõuincẽdis aduersas op
ponit molestias.artando vinculis.et ver/
beribus ꝯfringendo.detrudendo carceri
bus.⁊ ieiunijs macerando.cedendo fusti/
bus.⁊ gladijs iugulando.cremando flam
mis.⁊ lapidibꝫ obruendo.ligãdo laqueis.
⁊ scorpionibus flagellãdo.suspẽdẽdo pa/
tibulis alijsꝗ innumeris tormentoruz ge
neribus perimẽdo. Sed ecõtra fides ad/
uersus mundũ triumphat.patiẽter susti/
nendo illatas molestias ⁊ crudeles iniuri
as. Beati inquit ꝗ persecutionẽ patiunť ꝑ
pter iusticiã.quoniã ipsoꝝ est regnuz celo
rum. Math.v. Audiamus iterũ qua
liter mundꝰ aduersus fidẽ dimicat latẽter
cõgrediendo.subtiliter apponendo insidi/
as spũales. Mũdus enim quos nec blan
dicijs nec molestijs potest subuertere.insi
dijs temptat deuincere.ideoꝗ ꝑnceps mũ
di huius angelꝰ sathane.se in lucis ange/
lum transfigurat.sua vicia falsis ꝟtutum
speciebꝫ cõfigurat.subtiliter stimulat.gra
uiter colaphizat.peccati ꝑtendit materiaz
delicti succendit flammam.exhibet facul/
tatem.prebet oportunitatẽ. Sed econtra
fides aduersus mundũ triumphat euidẽ/
ter repellendo paratas insidias ⁊ subtiles
fallacias. Vigilate inquit qr aduersarius
vester dyabolus tanꝗ leo rugiẽs circuit
querens quẽ deuoret.cui resistite fortes ĩ
fide.ꝑma Pet.v. Videtis igitur carissi
mi quẽadmodũ castra celi ⁊ inferni.arma
dei ⁊ dyaboli inter se dimicent quemad/
modũ prelia xpi ⁊ seculi.agmĩa fidei ⁊ mũ
di cõtra se decertent. Que omnia ideo ve/
stre charitati duxi breuiter proponẽda.vt
inde notũ fiat plenius qualiter rex noster
beatissimus Ludouicꝰ lilioꝝ decor ⁊ frã/
corum decus.tanꝗ miles xpi fortissimus
in prelio.huiꝰ certaminis positus ĩ medio
pro fide mundũ reliquit. ⁊ pro vera fidei
religione vanã mundi ꝯuersationẽ ꝯtem/
psit. Quãobrem de eo dictũ est verbum ꝑ
positum. Fide reliquit egyptũ Scien/
dum est itaꝗ reuerẽdi patres ac domini.
ꝙ rex noster beatissimus ac fidelissimꝰ mi/
les xpi correspõdenter ad ꝑmissa. pro fidẽ
cõtra egyptum.hoc est ꝑ vera fidei religio
ne aduersus mundũ pugna triplici mili/
tauit fideliter ⁊ triplici victoria feliciť triũ
phauit Primo quidẽ cõtemnendo blan
dicias ⁊ spernendo delicias temporales.
Secũdo sustinendo molestias ⁊ feren
do iniurias corporales. Tertio repellẽ
do insidias ⁊ vincendo fallacias spũales.
Primo namꝗ fugaces blandicias sua
uiter allectiuas salubriter refutauit Se/
cundo feroces molestias crudeliter affli/
ctiuas humiliter tolerauit Tertio falla
ces insidias subtiliter inuasiuas viriliter
impugnauit

p Rimo igitur videamus qualiť rex
noster beatissimꝰ ⁊ fidelissimꝰ mi/
les xpi tꝑales blandicias ⁊ ob/
latas delicias suauiter allectiuas salubri/
ter refutauit. Scitis charissimi testãte scri
ptura.imo docẽte experiẽtia ꝗbꝫ blandici
is solet mundꝰ suos allicere dilectores.
Scriptũ est eñ. Quia omne qđ est ĩ mun
do.aut est cõcupiscẽtia carnis.aut concu/
piscentia oculoꝝ.aut superbia vite.prima
Joh.ij. Cõcupiscentia vero carnis ad vo
luptates.cõcupiscentia oculorũ ad opes.
superbia vite ad honores ꝑtinet. Volup/
tates aũt gulositatẽ ⁊ luxuriã.opes cupidi

147

tatem ⁊ auariciam .honores elationē et ia
ctantiam pariūt Et sic ex voluptatib⁹ tur
pia.ex opib⁹ praua.ex honorib⁹ vana ꝓce/
dunt. His ergo blandicijs mund⁹ decipit
ꝙ plurimos. Nam licet multos frāgat ad
uersitate.tamē multo plures prosperitate
subuertit. Sicut scriptū est. Cadent a la
tere tuo mille.sinistro scʒ ꝑ quod signatur
aduersitas.⁊ decē milia a dextris tuis .i. q̇
bus ꝓsperitas designatur. Igitur ꝙuis ī
vtroq; latere stare difficile sit ⁊ gloriosum
in altero tamen difficillimū ⁊ omni laude
dignissimū sacra auctoritate probatur.
Pensandū est itaq; quāta laude dign⁹ sit
rex noster beatissimus Ludouic⁹ qui ī suʒ
mo regni apice cōstitutus.regni dico non
qualiscūq;.sed inter omīa eminētissime di
gnitatis ac omnib⁹ voluptatib⁹ opibus et
honorib⁹ suꝑ cetera ꝓcellentis nulla potu
it blandiciaꝝ prosperitate subuerti. Sed
voluptates potēter cohibens. opes liben
ter distribuēs.⁊ honores decēter ɔtēnens
Inter voluptates sine luxuria.inter opes
sine auaricia.inter honores sine suꝑbia fu
it.q̇nimo inuiolabiliter māsit in volupta/
tibus temperat⁹.in opib⁹ largus. in hono
ribus māsuetus. Ipe nāq; nō mundi va/
nitatib⁹ sed fidei virtutibus vacās . totus
in misericordie operib⁹ effluebat . Abraaʒ
siquidē ⁊ Loth nepos eius de pia peregri
norum susceptōne. Thobias quoq; quia
totus fuit in hospitalitatis officio.totus ī
obsequio sepulture in diuinis volumini/
bus cōmendātur.hic aūt nouo misericor
die ⁊ inaudito pietatꝭ officio antecessores
superat.posteros antecedit. Hospites em̄
collegit.esuriētes cibauit.sitiētes potauit.
nudos operuit.infirmis quoq; ⁊ incarce/
ratis vt eoꝝ cōsolaretur inopiā.suam sepe
p̄ntiam humiliter indulgebat. Sicq; di/
uitias quas in seculo possidebat . nō filijs
hui⁹ seculi sed pauꝑib⁹ ⁊ ecclesijs dei libe/
raliter erogabat. Que omīa a deo quideʒ
nota sunt ⁊ totū vulgata ꝑ orbeʒ ꝙ ad ipo
rum probationē frustra diutius immora/
rer. Quis ergo.quis hec nō miretur Que
quāto rariora.tāto gloriosiora esse cōstat.
Quid em̄ mirabilius ꝙ in seculo degere.
⁊ falsas mūdi blādicias suꝑare. Quid ra
rius ꝙ in altis ꝓsidere.in lubrico nō cade
re sed cōstare. Quid gloriosius ꝙ crepitā
tis flammas incēdij calcare pedib⁹ nec ar
dere. Itaq; in admirationis ⁊ laudis ꝓco
nium exclamare libet. Beatus vir q̇ inuē/
tus est sine macula.qui post aurū nō abijt
nec sperauit in pecunie thesauris. Qui po
tuit transgredi ⁊ non est trāsgressus.facere
mala ⁊ nō fecit. Quis est hic ⁊ laudabim⁹
eum Fecit em̄ mirabilia in vita sua Ecci.
xxxi. O vtinā nostri temꝑis principes ⁊
prelati ac singuli ecclesiastici viri.hos ī se
laudū ac virtutū titulos cumularēt Sed
heu furor.heu funesta lues.heu flebilis er
ror. Hodie prochdolor voluptatum fedi/
tas.opū cupiditas.⁊ honorū vanitas. ec/
clesiam immaniter oppresserūt . Que q̄n/
ta speciositate membroꝝ eam detruncaue
rint.quanta mōstruositate eā deturpaue/
rint.quanta abūdantia virtutū ⁊ grē eam
defraudauerint.quanta spurcicia viciorū
⁊ nequitie eam deformauerint pia corda
nō absq; dolore vehemēti cogitant. Ideo
cum ꝓpheta lamentanᷓ ecclesie fideles. q̇a
egressa est a filia syon omnis decor eius.et
facti sunt ꝓncipes eius velut arietes nō in
uenientes pascua.⁊ abierūt absq; fortitu/
dine ante faciē subsequētis. Treñ.j. Sed
ne longius verba profluāt.hec de ꝓma pu
gna militis xp̄i ⁊ prima victoria regis no/
stri dicta sufficiant

Sequitur de secunda

Ecundo igiᷓ videam⁹ qualiter rex
s noster beatissim⁹ ⁊ fidelissim⁹ mi/
les xp̄i. corꝑales molestias et illa/
tas iniurias crudeliter afflictiuas humili
ter tolerauit. Scitis charissimi ⁊ iā satis
euidēter cognoscitis ex ꝓmissis ꝙ mūdus
aduersus fidē militās nō solum blandicia
rum prosperitate sed etiā molestiaꝝ aduer
sitate fideliū solet infestare ɔstantiā. Sed
in hoc aduersitatis agone fideles ad perse
uerantiā excitanᷓ ⁊ ad tolerandas molesti
as ꝑ patiētiam exercētur dū sacris institu
untur eloquijs ꝙ triūphalis eterne felici/
tatis corona solis fideliter certātibus in/
fallibiliter pollicetur. dicēte scriptura Nō
coronabiᷓ nisi q̇ legitime certauerit . scd̄a
Thimo. vltᷓ. Pensandū est itaq; ꝙ legi/
time certauerit ⁊ ꝙ digne coronari merue
rit rex noster beatissimus. Qui nō solū ad
uersitates mūdi patiēter sustulit. sed etiaʒ
seipsum libenter obtulit ad molestias ꝑfe
rendas Ipe siquidē amore xp̄i ⁊ zelo fidei
xp̄iane pro requie laborē.ꝑ sanitate egritu

dinem.pro leticia dolorem.ꝑ vita mortez
cōmutare paratꝰ.dulce cunctis natale so/
lum ac patriā terrā relinquens omnibus
affluentē delitijs.⁊ que omniū bonoꝝ spe
ciositate ꝑcellens .sola vt aiūt caret mon/
stris .ad transmarinā infideliū terraz sub
multis ꝑiculis ꝑmeauit.vbi post dira pre
lia ⁊ dura certamina ab infidelibꝫ captus
⁊ tetro carceris ergastulo mancipatꝰ.pro
xp̄o feroces sustinuit iniurias.⁊ ꝑ xp̄i fide
crudeles molestias tolerauit. O vtinaz
nostri tp̄is ꝓncipes ⁊ p̄lati ac singuli eccle
siastici viri.imo om̄s generaliter xp̄iani h̄
memorabile factū cordi fideliť imꝓmerēt
⁊ iugiter memorie cōmendarēt.Certe nō
seuirent inter se fideles xp̄i.nec xp̄ianoruz
sanguinē xp̄i sanguine p̄cioso redemptuz
tam crudeliter effunderēt.sed aduersus ī/
fidelium ꝑfidiā se fideliter opponerent pro
acquisitione terre sancte.ꝑ tuitione here/
ditatis dominice quā xp̄s acq̄siuit sangui
ne suo.quā sua natiuitate.ↄuersatiōe.mor
te.resurrectiōe.multipliciť illustrauit.Sz
heu furor.heu rationis inops.heu ceca li/
bido hodie.ꝓch dolor sic inualuit inter xp̄i
anos.etiā ecclesiasticos viros īmanis cu/
piditas dominādi. vt iā nullibi sit pax po
pulo xp̄i sed vbilibet effusio sanguinis xp̄i
ani.Clamat inter hec mater nostra hieru
salem.⁊ grauissimo merore ↄfecta ī reme/
dium sui doloris postulat filiales affectꝰ.
tamē iuxta querelā lemētantis ꝓphe. Non
est qui ↄsoleť eam ex omnibꝫ caris eiꝰ.om/
nes amici eiꝰ spreuerūt eā ⁊ facti sunt ei in
imici.Treñ.j.Sed ne lamētationis ꝟba
in immēsum ꝓcedāt Hec de secunda pu/
gna militis xp̄i ⁊ secūda victoria regis no
stri dicta sufficiant.

Sequitur de tertia

Ertio igitur videamꝰ qualiter rex
t noster beatissimꝰ ⁊ fidelissimꝰ mi/
les xp̄i sp̄ūales insidias ⁊ paratas
fallacias subtiliť inuasiuas viriliter impu
gnauit. Scitis charissimi ꝙ mūdꝰ iste
⁊ ꝓnceps mūdi huiꝰ angelꝰ sathane varijs
nos fallaciaꝝ laqueis intēptātes innume
ris insidiaꝝ telis cōfodere nitūtur.Qui si
nos inermes inuenerint:audaciꝰ tela iaci
unt ⁊ in nos vehemēter iaculanť.Ideo vi
dens apostolꝰ magnū aduersus nos bellū
insurgere.atq̧ in circuitu hostiū cuneos ī
fultare ammonet milites xp̄i vt induātur
armatura dei.Induite inquit vos armā/
tura dei vt possitis stare aduersus insidias
dyaboli.qr non solū nobis est colluctatio
aduersus carnē ⁊ sanguinē.sz aduersꝰ mū
di rectores tenebraꝝ.Ephe.vj. Pēsan
dum est itaq̧ quāta ↄstātia pugnauerit.et
aduersus insidias dyaboli colluctauerit
rex noster beatissimꝰ.Qui audiēs aposto/
licam tubā ip̄m clangore suo ad preliū in
citantē accepit velociter arma dominica.
⁊ indutꝰ armaturā dei ad ↄgressum prom
ptissimꝰ surrexit in hostē.vt aūt que sit ar
matura dei meliꝰ scire possimꝰ.terreni mi
litis armaturā describamꝰ.Miles em̄ ad
pugnā iturꝰ eget equo quo vehatur. lori/
ca qua induatur.scuto quo tegatur.galea
qua muniatur.gladio quo cingatur. lan/
cea qua defendatur.Hec est armatura se/
cularis militꝫ qua cōfisus animať ad pu/
gnam.Similē quoq̧ sp̄ūaliter intellectā
miles noster sp̄ūalis aduersus spirituales
insidias habuit armaturaz.Habuit nāq̧
primitꝰ equū fortē.ꝓmptissimū ac velocez
q̄ ip̄m facili discursu in pugnam ferebat.
Quis aūt est iste equꝰ nisi humanum cor
pus.q̄d velut irrōnale aīal petulans atq̧
lasciuiēs nisi a rectore ac p̄sidente sp̄ū rati
onis freno moderareť.facile in p̄ceps iret
atq̧ periret.Hic ḡ miles noster tāq̧ bonꝰ
sessor equi sui.i.ꝓprij corporꝫ impetū freno
cohibuit rōis.cuiꝰ moderamine velut ha
benis quibusdā brutos atq̧ irrationales
carnis motꝰ rōnabiliter refrenauit. sciens
ꝙ dñs malū equū ⁊ ascensorē deiecit ī ma
re Exo.xv.psalmo.xxxij.ꝙq̧ fallax sit equꝰ
ad salutē Habuit itaq̧ equū corpꝰ sesso/
rem sp̄ūm.frenū.rōem.sed ad specialē ipiꝰ
armaturā descendamꝰ.Habuit igitur mi
les noster loricā fortissimā. vt loricato cor
pore telorū imbres aut ictꝰ lancee minime
formidaret.Que aūt est lorica militis nr̄i.
Certe iusticia.de qua dicit apostolꝰ.Sta
te induti loricam iusticie.Ephe.v. Habu
it ⁊ scutum ne irruentꝫ lancee pateret im/
pulsui.scutum scz fidei.quod vt ibidez te
statur apostolꝰ.nequissima tela ignea dya
boli rumpere aut penetrare non possint.
Habuit etiam miles noster galeam illam
scz quam vocat apostolꝰ galeam spei ⁊ sa/
lutis.que ideo capiti.id est.menti superpo
nitur vt ab ensis fulgurātis defendat īiu
ria.Habuit insuꝑ gladiū.de q̄ ibidē ap̄ls

148

Et gladiuꝫ ſpūs quod eſt verbū dei Hic gladius acutus eſt ⁊ penetrās. Uiuuſ eſt inquit ſermo dei ⁊ efficax ⁊ penetrabilior omni gladio ancipiti ꝑtingens vſqꝫ ad diuiſionem anime ⁊ ſpūs cōpagum quoqꝫ ⁊ medullaꝝ Heb. iiij. Habuit deniqꝫ mileſ noſter lanceam ne ſibi aliquid deeſſet armature dei. Hec aūt lancea oratio rectiſſime intelligitur. de qua ꝑ prophetam dr̄. Dirigatur orō mea ſicut incēſum in ꝯſpectu tuo. ps̄. cxl. Dirigebat moyſes hāc lanceam in Amalech. qn̄ eum directis et erectis p̄cibus ſurſum manibuſqꝫ vincebat. Qui ſi quando haſtā hanc dimittebat vincebatur. Pugnās igitur miles noſter cuꝫ amalech dirigebat ī eū orationis lanceaꝫ ⁊ moyſi vincebat exemplo. Tenebat enim nimis hec lancea hoſtem ip̄m cuꝫ valido torta lacerto. totis anime niſibus vibraretur. Hec eſt ergo fortis armatura ſpūalis per quā miles noſter hoſtiles inſidias ſuperabat O vtinam noſtri tp̄is p̓ncipes ⁊ p̄lati ac ſinguli eccleſiaſtici viri hac ſpirituali armatura dei. ⁊ nō potiꝰ armatura dyaboli ſe ⁊ eccīam ꝓtegerent. ⁊ ad prelia xp̄i his armis indutos. ⁊ ad bella fortes ⁊ doctos eligerent. Sed vach q̇ deſtruunt templū dei hodie prochdolor damnabil̾ ducū eccleſiaſticoꝝ perfidia. Nō illos qui nouerunt arcū ſacraꝝ diſputationum. ſagittas ſacroꝝ eloquioꝝ. ſcutum fidei. galeam ſpei. loricā iuſticie. aut gladiuꝫ ſpūs quod eſt verbum dei. ſed omnino inermeſ ac belli indoctos ꝓ cuneis fortiū. pro aciebus ad bella doctiſſimoꝝ in dei exercitum adduxerūt. ⁊ innumerabilē multitudineꝫ inimicoꝝ dei. eccleſiaſticoꝝ reddituuꝫ ſtipendijs ditauerūt. ꝓpter quod nūc verificatum eſt qđ duduꝫ lugebat Hieremias. Facti ſunt inquit hoſtes eius in capite. ⁊ inimici eius locupletati ſunt. Threñ. j. ca. Nō ſi forte nō om̄es capiāt verbum iſtud tamē q̇ poteſt cape capiat. Sed ne ꝓlixiora verba faſtidiū ꝑducant. Hec de tertia pugna militis xp̄i ⁊ tertia victoria regꝭ noſtri dicta ſufficiāt

v Idetis igiꝰ cariſſimi queadmodū rex noſter beatiſſimꝰ ⁊ fideliſſimuſ miles xp̄i iuxta verbū ꝓpoſitū. Fide reliq̇t egyptū. h̄ eſt ꝑ fide ꝯtēpſit mūdū ⁊ ꝑ fide ⁊ vera fidei religione fideli pugna militās aduerſus mūdū ⁊ vanā mūdi cōuerſationē felici victoria triūphauit Et id̄o vt regi noſtro ꝓ tātis meritis dignū p̄mium redderetꝰ. factū eſt ī celo ꝯſiliū. in q̄ ſingulis ꝟtutibꝫ tractātibꝫ de p̄mio. ſola ꝑſeuerātia declarauit ip̄m ī regno celoꝝ debere merito coronari. quē in tp̄ali regno regale dyadema p̄ cūctis terre regibꝫ decorauit. Igiꝰ ꝑſeuerātie iudicio cetere ꝯſenſerūt ꝟtutes. ⁊ regē ꝟtutū veꝝ iudicē meritoꝝ ac iuſtū p̄mioꝝ datorē ſuis p̄cibꝫ vnanimiter pulſauerūt. vt militi ſuo corone p̄mium largireꝰ Acquieuit itaqꝫ iuſtus iudex ⁊ poſuit in capite eius coronā de lapide precioſo. deditqꝫ illi coronā glorie ſempiterne. Quā nobis pariter cū eo cōcedere dignetur. Qui regnat ſine fine in ſecl̾a ſeculorum Amen

Explicit ſermo de ſancto Ludouico ep̄o tholoſano ꝑ dn̄m Petrū de aillyaco cardinalem cameracēſem

Sequiꝰ ſermo eiuſdem de omnibus ſanctis

i Pſorū eſt regnū celoꝝ. Scribitur Math. q̇nto ⁊ in euāgelio p̄ſentis feſtiuitatꝭ Magna eſt fratres chariſſimi ⁊ inter p̄cipuas ſolēnitates merito numeranda hodierna feſtiuitas In qua n̄ vnius apl̾i. nō vniꝰ martyrꝭ. nō vniꝰ alicuius ſcti ſingulariꝰ. ſꝫ pariꝰ ſctōꝝ oīm cū oī deuotiōe memoriā celebramꝰ. Oīm inq̄m ſiue celeſtiū ſiue terreſtrium. Sūt em̄ vt ait Bern̄. ſancti ī celo. ⁊ ſunt ſcti in terra. In terra q̇ppe ſanctꝰ erat q̇ dicebat. Cuſtodi aīam meā qm̄ ſanctꝰ ſum. ps̄. In terra qꝫ ſctōs eſſe euidēter oñdit q̇ diuinoꝝ ꝯſcius ſecretoꝝ ꝯſtāter affirmat. Scimꝰ qm̄ diligentibꝫ deū oīa cooꝑanꝰ in bonū his q̇ ſc̄m ꝓpoſitū vocati ſunt ſcti. Roꝝ. viij. In terra ḡ ſunt ſancti. ſꝫ ꝑ ſolā diuini ꝓpoſiti p̄deſtinationē. In celo ꝟo ſunt ſcti. ſꝫ ꝑ diuini ꝯſortij p̄ntem poſſeſſionē ꝯſummationeꝫ vel p̄ntationē. Celebraꝰ ḡ hodie feſtiuitaſ hoꝝ oīm ⁊ de his omnibꝫ nō incōueniencꝰ dictū eſt. Qm̄ ipſoꝝ eſt regnum celorum.

Sꝫ aduertēdū eſt frēs ꝙ licet ſanctorū omniū celeſtiū ſcꝫ ⁊ terreſtriuꝫ hodie cōiꝰ celebretur feſtiuitas nō tm̄ vniformiꝰ ſicut nec ipoꝝ ē vniformis ſcitas ſꝫ lōge diſſiliꝭ

Sermo primus

Sicut em̄ stella a stella differt claritate.
sic in sanctitate differūt hi qui in terra ab
his qui in celo sunt sancti. nec sic q̇dez so
lum q̄si in quātitate ali⁹ sit alio sanctior ꝫ
in qualitate differūt plurimū. eo videlicet
qꝛ multū differēter ipoꝝ est regnū celorū
Nā ipsoꝝ q̇ in terra sunt sancti est regnuꝫ
celoꝝ tanq̄ꝫ ꝓmissum. ipoꝝ v̄o qui in celo
sunt sancti est regnū celoꝝ tanq̄ꝫ possessū.
illoꝝ est in spe. istoꝝ in re. illoꝝ in merito.
istoꝝ in p̄mio Jlli nāqꝫ in terra tanq̄ꝫ stre
nui milites. regnū celoꝝ merent̄ ex ꝑsecu
tionū pugna. isti v̄o in celo tanq̄ꝫ electi re/
ges celestis regni corona p̄miant̄ ex perse/
cutionū victoria. Proinde in euāgelio ho
dierno dictū est. Beati q̇ ꝑsecutōem pati/
unt̄ ꝓpter iusticiā. ⁊ deinde merito additū
est verbū ꝓpositū. Qm̄ ipoꝝ est regnuꝫ ce
loꝝ. Nec intelligēdū est frēs hoc dictū eē
de solis sanctis martyribꝰ. ꝓpterea qꝛ seq̇t̄.
Beati eritis cū vos oderint hoīes. ⁊ cum
sepauerint vos ⁊ eiecerint ⁊ dixerint om̄e
malū aduersuꝫ vos mētiētes propter me.
Math. v. Nā illud quidē veꝝ est ď sanctꝭ
martyribꝰ ꝙ spēalem patiunt̄ ꝑsecutiōem
ꝓpter iusticiā. ſꝫ generalit̄ nō min⁹ veꝝ est
de sanctis oībꝰ ꝙ multimodā ꝑsecutiōem
⁊ ꝑsecutionū tēptatōem ꝑferunt. Vn̄ apo
stolica tuba clamat. Om̄es q̇ pie volunt
viuere in xp̄o ꝑsecutionē patiunt̄. ij. Thi.
iij. Alia ḡ intelligēda est ꝑsecutio q̄ nō mi
nus seua est q̄ꝫ illa q̄ exteri⁹ martyres tor/
quet seueritas. Nunq̇d em̄ seuā ꝑsecutio
nem patit̄. nunq̇d regnū celoꝝ meret̄. nū/
q̇d in eo merito coronabit̄. q̇ sic legitime
certauerit vt mūdū abijciat blāda ꝓmittē
tem. vt inimicū tēptantē irrideat. ⁊ quod
gloriosi⁹ est de semetip̄o triumphās. car/
nem subijciat spūi repugnantē. Beati er/
go nō solū martyres scti. ſꝫ generalit̄ om/
nes sancti. q̇ talē ꝑsecutōem passi in ea tā
gloriosum habere meruerūt triumphum
vt eis ꝯueniat verbū p̄missum. Jpsoꝝ est
regnū celoꝝ Pro cui⁹ verbi introducti
one vt triplex sit hui⁹ sermonis vtilitas. i.
vt agnita sanctoꝝ ꝑsecutiōe. silt̄em q̄ꝫ pati
enter feram⁹. vt eorūdem retributōe saltē
ex ꝑte cognita. ad ipoꝝ beatitudineꝫ tota
mētis auiditate curram⁹. ac sic tandeꝫ vt
ex ipoꝝ suoꝝqꝫ maloꝝ temꝑaliū ⁊ eterno
rum bonoꝝ memoria suis delectemur p̄/
conijs ⁊ patrocinijs subleuemur. vt hanc
inquit vtilitatē triplicē cōsequamur. ꝓus
videndū est que qualis ⁊ quāta sit ꝑsecu/
tio quā sancti in terra patiunt̄. ac deinde
qualiter in regno celoꝝ ab omni ꝑsecutio
num genere liberātur. Jn primis itaqꝫ
sciendū est ꝙ sancti q̇ in terra sunt. vndiqꝫ
id est. nō ex vna tantū. sed ex omni ꝑte ꝑse/
cutionū angustias patiuntur. ꝓpterea sctā
illa ⁊ deuota anima sancti cuiuslibet ꝑso/
naꝫ rep̄sentās dicebat. Angustie mihi sūt
vndiqꝫ. Daniel. xiij. Vndiqꝫ sane in terra
sunt sanctis angustie. quia ⁊ interi⁹ ⁊ exte
rius. superi⁹ ⁊ inferius. a dextris ⁊ sinistrꝭ
⁊ ante ac retro. Sed quo nam modo hec
vera sint audiam⁹ diligenter ⁊ cordialiter
aduertamus. Primo siquidē sancti pa
tiuntur interi⁹ propter carnis ⁊ spirit⁹ im
pugnatiōem. Nā inter hec pugna ꝯtinua
perseuerat dicēte apostolo. Caro concu/
piscit aduersus spūꝫ. et spūs aduersus car
nem. Gal. v. Propter quod idem aposto/
lus hanc pugnā passus et hanc persecutō
nem expert⁹ lamētabiliter exclamabat Jn
felix ego homo quis me liberabit de cor
pore mortis hui⁹. Roma. vij. Secūdo
patiūtur sancti exterius propter variā pe
riculorum inundationē. Nam hec terre/
na habitatio est velut mare quoddaꝫ ma
gnum ⁊ spaciosum varijs abundās peri/
culis. ⁊ tanq̄ꝫ inundās diluuiū viciorum
dicēte ꝓpheta. Maledictū ⁊ mendacium.
furtū ⁊ adulteriū inundauerūt. Osee. iiij.
Propter quod ab hoc diluuio sanct⁹ Da
uid liberari petebat dicēs. Saluū me fac
deus quoniā intrauerūt aque vsqꝫ ad ani
mam meā. Et iteꝝ. Circūdederūt me do
lores mortis ⁊ pericula inferni. i. vsqꝫ ad
inferni ꝓfundū demergētia inuenerūt me
Jn psalmo. cxiiij. Tertio sancti patiū/
tur superius propter premiorū celestium
dilationē. Nam teste sapiēte. Spes q̄ dif
fertur affligit animā. Prouerb. xiiij. Jdeo
desiderabat apostol⁹ dissolui ⁊ esse cū xp̄o
Phil. j. Et sanct⁹ Dauid de seip̄o dicebat
Heu mihi quia incolat⁹ me⁹ ꝓlongat⁹ est
Et in ꝑsona oīm sanctoꝝ idē ip̄e deflebat
dicens. Super flumina babylonis. id est
mūdane habitationis. illic sedim⁹ ⁊ fleui/
mus dū recordaremur syon. i. eterne ciui
tatis. Quomodo inquit cantabim⁹ canti
cum dn̄i in terra aliena. i. in hac miserabi
li habitatōne terrena. in psalmo. cxxxvi.

Quarto sancti patiunt̃ inferius ꝓpt̃ pe
narum infernaliū ꝯsideratiōem. Nam te
ste ꝓpheta. Dilatauit infern⁹ os suū absq̃
vllo termino. Jsa. v. Jdeo nemo tam san
ctus est in terra q̃ merito nō timeat. ne os
eius insatiabile ip̄m degluti͠edo deuoret.
⁊ ne ad horrendū illud cahos trahat̃ vbi
nullus ordo sed sempitern⁹ horror inha/
bitat. Job. x. Quinto sancti patiūtur a
dextris ꝓpter suoꝝ ꝓximoꝝ compassionē
Sancti em̄ q̃ hanc terrā incolūt. ꝓximo/
rum cōpassionē quasi suas faciūt. Uñ di/
cebat apl'us. Quis infirmat̃ ⁊ ego non in
firmor. q̃s scandalizat̃ ⁊ ego nō vror. scd̃a
Coꝝ. xj. Sexto sancti patiūtur a sini/
stris ꝓpter suoꝝ aduersarioꝝ infestantē tri
bulatiōem. Sancti em̄ in hoc mundo ab
aduersarijs. i. a demonib⁊ vel hominibus
malis semꝑ patiunt̃ cōtraria. Uñ hoc eis
ꝑdixerat xp̄s. Si me inq̄t persecuti sunt:
⁊ vos ꝑsequētur. Joh. xj. c. Septimo
sancti patiunt̃ ab ante ꝓpter futuri iudicij
expectationē. Sancti em̄ futurū expectā
tes iudiciū nimiū timēt sciētes q̧ nō est q̃
de manu iudicis possit eruere. Job. x. Uñ
etiam columne celi. id est. angeli cōtremi/
scunt ⁊ pauēt ad nutū eius. Job. xxv.

Octauo sancti patiūtur a retro ꝓpter p̄
teritoꝝ peccatoꝝ recordationē. Sancti
em̄ ex preteritoꝝ recordatiōe peccatorum
cordis cōpunctionem ⁊ anime amaritu/
dinem patiunt̃. Unde dicebat eoꝝ vnus
Recogitabo tibi om̄s annos meos ī ama
ritudine aīme mee. Jsaie. xxxviij. His er/
go modis sancti temꝑalem persecutiōem
patiunt̃ in terra. per quā eternā ꝯsolatio/
nem merētur in celo. quā eis christus ꝓ/
mittit in euangelio hodierno dicens ver
bum propositum. Jpsorum est regnū ce
lorum

Udistis ergo fratres carissimi q̄n
a ta sit in terra sanctoꝝ pugna. sz q̄n
ta sit in celo sue pugne victoria. vi
ctorie gloria. gl'ie corona. nūc si placz ad/
uertite. Jpsoꝝ namq̧ tristicia iuxta ꝓmis
sum xp̄i Joh. xvj. versa est ī gaudium. pu
gna in triumphū. militia in regnū. Et sic
ip̄i vt declaratū est prius in terra vndiq̧
circūdati fuerūt angustia. sic correspōdēt
ad ꝑdicta nunc sunt in regno celoruz vn/
diq̧ vallati leticia. ⁊ leticie gl'ia coronati

Primo siquidē in regno celoruz sancti
leticiam habēt interi⁹ de ꝯsciētie q̄etatiōe
quia nulla est ī eis inter carnē ⁊ spiritū re
bellio ꝯsciam inquietās. sz est eis ꝯsciētie
ꝑfecta puritas. pura trāquillitas. ⁊ trāq̄l/
la securitas. Jō dicebat ꝓpha. Exultabūt
sancti in gl'ia letabunt̃ in cubilib⁊. i. cōscie͞
tijs suis. p̄s. Est em̄ cubile suauissimum.
cōscientia pura tranquilla secura. Ut sit
beate anime culcitra. ꝯsciētie sue puritas
sit capitale trāquillitas. sit opertoriū eius
securitas. De hoc cubili dicebat aīma de
uota. Jn pace in idip̄m dormiā ⁊ requi/
escam. p̄s. Jn pace siquidē ꝯscientie dor/
mit aīma delectabiliter ⁊ feliciter req̄escit
quādo exijt de terra illa que spinas et tri/
bulos. id est. ꝯsciētie aculeos germinabat

Secūdo sancti in gl'ia leticiā habēt ex
terius de celestis patrie habitatōe q̧ cele/
stis patria. i. sanctoꝝ ciuitas. sicut Apoc.
xxj. legitur. auro ⁊ omī lapide p̄cioso ador
nata describit̃. Jdeo sancti nō mediocrē
habēt leticiā exteri⁹ de hmōi habitatiōis
amenitate. Que quidē leticia in eis dupli
cabitur in suoꝝ corpoꝝ glorificatione fu/
tura. Tunc em̄ vt ait ꝓpheta. Jn terra sua
duplicia possidebūt. i. duplicē habebunt
stolam. Jsa. lxj. Tertio sancti in gloria
leticiā habēt superi⁹ de aperta dei visiōe.
quia ibi vidēt regē in decore suo. ⁊ intuen
tur facie ad faciē vultum ei⁹. Cuius eius
Eius certe in quē desiderant angeli ꝑspi
cere. vt ex eius aspectu leticiā ꝑcipiāt sem
piternā. Eius deniq̧ ex cui⁹ aspectu mēs
aspiciētis inenarrabili repletur leticia di
cēte propheta. Adimplebis me leticia cū
vultu tuo. psalmo. xv Quarto sancti in
gloria leticiam habēt inferius de futura
mūdi renouatione. quia scriptū est. Ecce
ego creo celos nouos ⁊ terram nouam. et
gaudebitis ⁊ exultabitis in sempiternum
in his que ego creo. Apocalip̄. xxj. ⁊ Jsa/
ie. xxxvj. Quinto leticiam habēt a de/
xtris ex iocundissima beatorū congrega/
tione. Sicut enim vt ait Seneca nulli⁹
boni sine socio iocunda est possessio. sic il
la beatoꝝ omniū societas. ex omnib⁊ gen/
tibus ⁊ tribub⁊ ⁊ populis ⁊ linguis cōgre
gata. quam teste scriptura dinumerare ne
mo potest. Apocal'. vij. Nimiꝝ iocundissi
ma est. in q̄ abiecta ꝓrsus inuidia. vnusq̄s
q̧ tantūdem gaudet de bono alieno q̄ꝫtū
de bono ꝓprio. vt ait doctor eximi⁹ Aug⁹.

Sexto leticiā habēt a sinistris ex iustis
sima reproboꝝ punitōe. Sicut em̄ sancti
gaudēt de bonoꝝ remuneratōne. sic ⁊ de
maloꝝ punitōe letanᷣ. dicēte ps̄. Letabiᷣ
iustꝰ cū viderit vindictā. Septimo leti
ciam habēt an̄ se de eterna gaudioꝝ seu p̄
mioꝝ duratōe. Jō em̄ scriptū est. Letenᷣ
oēs q̇ sperāt in te. in eternū exultabūt et
habitabis i eis. in psalmo q̇nto. Habitat
q̇ppe xp̄s in sanctꝭ suis. ex cuꝰ ꝯsortio. gau
dio exultāt insepabili ⁊ eternaliᷣ pdurāte
ip̄o dicēte. Iteꝝ aūt videbo vos ⁊ gaude
bit cor vestꝝ. ⁊ gaudiū vestꝝ nemo tollet
a vobis. Joh. xvi Octauo leticiā habēt
retro se de ppetua miseriaꝝ seu piculoꝝ
euasione. Jō em̄ dicit scriptura. Abster/
get deꝰ omnē lacrimā ab oculis sanctorū
⁊ iā nō erit amplꝰ neqꝫ luctꝰ neqꝫ clamor.
sed nec vllꝰ dolor. qm̄ priora transierunt.
Apoc. xxi. Et iteꝝ de ip̄is scriptū ē q gau
dium ⁊ leticiā obtinebūt ⁊ fugiet dolor et
gemitꝰ. Jsa. li. O q̄nta est iustoꝝ felicitas
⁊ q̄ꝫ immēsa leticia q̇ ab omni penitꝰ mole
stia liberi. recogitāt annos suos. nō i ama
ritudine sꝫ in dulcedine aīe sue. letanᷣ pro
dieb᷑ q̇b᷑ humiliati sunt annis q̇b᷑ viderūt
mala. Qui picula q̄ euaserūt. labores q̄s
ptulerūt. ⁊ certamīa q̄ vicerūt. cū iocūda
ammiratōne ⁊ mira iocūditate ꝯsiderant
Qui deniqꝫ de recordatōe trāsacte psecu
tionis. de exhibitōe p̄ntis q̇etis. de securi/
tate eterne felicitatis exultāt Hoꝝ g̊ sctō/
rum aīe quib᷑ datū est ad hāc requiē pue/
nire ꝯfidenter dicere possunt illud verbū
leticie. quod pphetam nō in persona mi/
litis adhuc certātis. sed iam triūphantis
dictū est Cōuertere inq̇t aīa mea in requi
em tuā. quia dn̄s bn̄fecit tibi. Quia eripu
it aīam meā de morte. oculos meos a la/
crimis. pedes meos a lapsu .i. ab oī pecca
to ⁊ a peccati pena. ⁊ a timore ⁊ piculo re/
cidēdi penitꝰ liberauit. Sic g̊ fratres cha
rissimi. sancti quoꝝ hodie festū colimus
a psecutōe quā in terra passi sunt. iā in ce/
lo liberari meruerūt. sic p terreno ⁊ tpali
merito daᷣ eis celeste ⁊ eternū p̄miū. Om̄
ip̄oꝝ est regnū celoꝝ. Cuiꝰ nos regni pti/
cipes efficiat. Qui sine fine vi. ⁊ re. Amen

Explicit sermo de omnib᷑ sanctꝭ Per
reuerēdissimū in xp̄o p̄rem dn̄m Petrum
cameracēsem ep̄m.

Sequitur sermo eiusdē de eodem

Cantabant canticum nouū. Scriptū ē Apo
calip̄. v. c. Et i ep̄l'a hꝰ vigilie
recitatū. Sicut ex lectiōe li
bri apocalipᷣ hodie frēs charissimi audi
re potuimꝰ beatꝰ euāgelista Johēs tanqꝫ
regꝭ celestis secretariꝰ ⁊ diuinoꝝ ꝯsciꝰ ar/
chanoꝝ beatoꝝ spirituū gl'am sibi diuini
tus reuelatā. nob familiarissime reserauit
Uidi inq̇t ⁊ audiui vocē angeloꝝ mltorū
in circuitu throni ⁊ aīaliū ⁊ seniorum. Et
erat numerꝰ coꝝ milia miliū. ⁊c̄. Apoc̄. v.
Et paulo an̄ sanctoꝝ oīm leticiā quā ho/
dierna festiuitate cōmemorat eccl'ia. licet
breuiter. tn̄ ꝯueniēter expssit dicēs ỽbum
ppositū. Cantabāt canticū nouū. Ubi
nō immerito q̄stionis oriᷣ materia. Quō
em̄ affirmat euāgelista se vel beatoꝝ vidis
se gl'iam vel sanctoꝝ leticiā audiuisse. cuꝫ
alibi dicat apl's. q nec oculꝰ vidit. nec au/
ris audiuit. nec in cor homīs ascēdit que
p̄parauit deus diligētib᷑ se. i. Coꝝ. vltio.
Sed vt ait beatꝰ Hieronymꝰ. hoc sensu
apl'us illud dixisse credēdus est. q carna/
libus oculis ⁊ aure corpali aut cogitatōe
mortali nō possunt sp̄ualia cōprehēdi Si
cut g̊ idē apl'us vsqꝫ ad tertiū celū raptus
ipsomet teste. audiuit archana ỽba q̄ non
licet homī loqui. ii. Coꝝ. xii. Sic noster
euāgelista nō corpali sꝫ sp̄uali sensu vidit
⁊ audiuit secreta celestia. ip̄amqꝫ celestem
gl'iam beatoꝝ spirituū ⁊ beatificā leticiaꝫ
sanctoꝝ oīm. nō inuestigatione humana.
sed diuina inspiratiōe cognouit. ⁊ tn̄ spi/
ritualem eoꝝ delectatiōem p sensibiliū re/
rum similitudinē nobis nō irrationabili/
ter indicauit dicēs verbū propositū. Cā/
tabant canticū. ⁊c̄. Pro quo sciendum
est. q sicut docet excellens doctor beatus
Gregoriꝰ. Regnū celorū idcirco terrenis
reb᷑ simile dr̄. vt ex his que animus nouit
surgat ad incognita que nō nouit. q̄tenus
exemplo visibiliū se ad inuisibilia rapiat.
⁊ p ea que vsu didicit quasi ꝯfricatꝰ inca/
lescat. vt p hoc q scit notū diligere. discat
⁊ incognita amare. Sic g̊ beatꝰ euāgeli/
sta Johānes sp̄ualia dei p corpalia mun
di prudenter insinuās ⁊ ad amoreꝫ regni
celestꝭ p dulcedinē terrene delectatōis po
tēᷣ alliciēs. q2 inᷣ delectabilia hꝰ vite musicā

150

melodiam nouit nō infimū tenere locum
sed ad excitandā exꝛimendāq̃ꝫ leticiā ma
ioꝛis esse potētie. ideo beatitudinē sancto
rum ⁊ ꝑ similitudinē cantātium describe
re voluit dicēs verbū ꝓpositū. Canta-
bant canticū nouū. Apoc. v. c. Ubi tria
notant̄. Primo leta modulatio. quia Cā-
tabant. Secūdo grata iubilatio. qꝛ Can
ticum. Tertio mira delectatio. quia No-
uum. Primū probat repletio gaudiorum
⁊ ipsoꝝ expressio. Ideo Cantabāt. Secū
dum ꝓbat deuotio animoꝝ ⁊ amoꝛis cō-
nexio. Que signat̄ ꝑ canticū. Tertiū pro-
bat receptio premioꝝ ⁊ gratiaꝝ actio. Et
hoc dꝛ per nouū. Ubi triplex questio sol-
uitur. Prima quare spiritibꝫ beatoꝝ can-
tare cōueniat. Secūda qualiter canticuꝫ
spirituū intelligi debeat. Tertia quō hoc
celeste canticū nouū dici valeat. Dico
igitur ꝑmo ꝙ in verbo ꝓposito circa beati
tudinē sanctoꝛū notatur leta modulatio.
quā probat repletio gaudioꝝ ⁊ ipsoꝛū ex-
pressio. Et ex hoc soluitur questio. quare
spiritibꝫ beatoꝝ cantare cōueniat. Pro
quo sciendū est ꝙ de celesti musica diuer
sa fuit ⁊ aduersa phoꝝ sentētia. Nam cele
stem armoniā pitagoꝛas posuit. Aristoti
les euertit. Tulliꝰ instaurauit. Nobis au
tem xp̄iana philosophia suadet ⁊ pia fides
suggerit in celis esse ꝑpetuas ac predulces
voces. ⁊ si nō celoꝝ tamē celestiū incolaꝝ.
deū celi sine fine ac sine fastidio laudātiū.
Quia vt ait beatꝰ Augustinus. In illa
beatitudine deꝰ sine fine videtur. sine fasti
dio amatur. sine fatigatiōe laudat̄. San-
cti ergo om̄es incessanter deū laudāt. lau
dando exultāt. exultādo gaudēt. gauden-
do canūt. ⁊ cātu suauissimo beatā illaꝫ le-
ticiam exprimūt. ac eterna quibus repleti
sunt gaudia sibi inuicē manifestāt. Quid
igitur mirū si ibi sit leta modulatio. vbi ē
repletio gaudioꝝ ⁊ bonoꝝ oīm plenitudo
Si ibi sit melodiosa cantilena vbi ē amo
rosa societas ⁊ festiuitas gaudiosa. Preſ-
tim cū dicat Augustinꝰ ꝙ vbi deꝰ erit om
nia in omnibꝫ. ibi erit ⁊ in dispari clarita-
te par gaudiū. vt qꝺ habebūt singuli cō-
mune sit omnibꝫ. Ex quibꝫ verbis ſm Pe
tri lombardi sn̄iam dat̄ intelligi. ꝙ om̄es
sancti par gaudiū habebūt. vel qꝛ tantuꝫ
quisq̃ꝫ gaudebit de bono alteriꝰ. quantuꝫ
gauderet si in seipso haberet. vel qꝛ de om
ni re de qua gaudebit vnꝰ. gaudebūt ⁊ om
nes. Unde liquide patet ꝙ spiritibꝫ beato
rum sua inuicē gaudia nec celare nec sile-
re cōuenit. sed ad ea excitanda et exp̄mēda
celestē ac suauē melodiā sibi mutuo decā
tare. Et hec de primo. Dico secundo.
ꝙ in verbo ꝓposito circa beatitudinē san-
ctoꝛum notatur grata iubilatio quā pro-
bat deuotio animoꝝ ⁊ amoꝛis connexio.
Et ex hoc soluit̄ questio qualiter canticū
spirituū intelligi debeat. Pro quo sciē-
dum est. ꝙ licet apostolꝰ dicat. Si linguis
hominū loquar ⁊ angeloꝝ. ꝑma ad Coꝛ.
iij. nō tamē ita hoc accipiendū est. vt ange
lici aut alij beati sp̄ūs coꝛpoꝛalē linguam
aut alia oꝛgana vocis habere credantur.
sed angeloꝝ lingua methaphoꝛice dꝛ ipsa
virtus angeli. qua interioꝛē mentis cōce-
ptum exteriꝰ alteri manifestat. quod qua-
liter fiat nō est p̄sentis negocij speculari.
Hec est ergo sp̄ūalis illa locutio. de q̄ se-
cundo libro moꝛaliū dicit beatꝰ Gregoꝛi
us ꝙ dignū est vt mens nostra qualitateꝫ
coꝛpoꝛee locutiōis excellens ad sublimes
atq̃ꝫ incognitos modos locutiōis intime
suspendat̄. Sic igit̄ illud beatoꝝ spiritu-
um canticū nō vocaliter sed mētaliter fie
ri intelligit̄. nec oꝛis aut coꝛꝑalis lingue
officio. sed coꝛdis ac mentis intima ꝟtute
formatur. Ideoq̃ꝫ nil aliud est illa sctōꝛuꝫ
grata iubilatio. nisi deuotio animoꝛum ⁊
amoꝝ spiritualiū mutua cōnexio. Nā iu-
xta dictū Bernardi Hoc canticū non est
strepitꝰ oꝛis sed iubilꝰ coꝛdis. nō sonus la
bioꝝ sed motus gaudioꝝ. nō vocū sed vo
luntatū ꝯsonātia. Est quippe illꝺ carmē
exprimēs castos iocūdosq̃ꝫ cōplexus ani-
moꝝ. moꝝ ꝯcoꝛdiā affectuūq̃ꝫ cōsentane-
am ad alterutrū charitatē. Et hec de secū
do. Dico tertio ꝙ in verbo ꝓposito cir
ca beatitudinē sanctoꝛū notat̄ mira dile-
ctio. quā ꝓbat receptio premioꝝ ⁊c̄. Et ex
hoc soluitur questio quō hoc celeste nouū
canticū dici valeat Pro q̄ sciendum est
ꝙ sicut Cycerone teste Idemptitas ē ma
ter fastidij. sic nouitas mire delectationis
et delectabilis admiratōis causa est. Iō-
q̃ꝫ illud celeste canticū merito nouū dicit̄
quia in eo beati sine fastidio delectantur.
⁊ hec mira dilectio ex receptiōe p̄miorum
ac noua semꝑ ⁊ assidua gratiarū actione
causatur. Nam largitoꝛ bonoꝛū omniuꝫ

deus sanctis suis digna ꝓ meritis p̃mia
distribuit. ipi quoq; diuine gratie non in
grati ꝓ perceptis p̃mijs iuges grãꝝ actio
nes referre conãtur. Hinc ergo nou⁹ ille
celestiũ canticoꝝ iubilus. Hinc mutuus
dei ⁊ sanctoꝝ omniũ cant⁹. Sed quod sit
eoꝝ canticũ nos quantũ nostre fragilitati
ꝯuenit cõcorditer audiam⁹. Xp̃s nãq; nõ
eodẽ modo cantat sanctis omnib⁹. sed ali/
ter ⁊ aliter ẜm meritoꝝ decentiã. ⁊ suoruz
exigentiã p̃miorum. Cantat q̇ppe angeli/
cis spiritib⁹ illud canticũ psalmi. Benedi
cite dño oẽs angeli eius potẽtes virtute q̇
facitis verbũ ei⁹ ad audiendã vocẽ sermo
num ei⁹. Ad quẽ cantũ xp̃i rñdent angeli
sancti illud Apoc. vij. Benedictio ⁊ clari
tas ⁊ sapiẽtia ⁊ gratiarũactio honor ṽtus
⁊ fortitudo deo nostro in secula seculorũ.
Cantat ẜo patriarchis ⁊ sanctis patrib⁹
illud qđ cantauit Moysi in visione rubi
Exo. iij. Deus abraã de⁹ ysaac ⁊ de⁹ iacob
deus patꝝ vestroꝝ misit me ad vos. Et il
lud Exo. xix. Uos eritis mihi regnũ sacer
dotale ⁊ gens sancta Ad quẽ cantũ respõ
dent illud Apoc. v. Dign⁹ es dñe aperire
librum ⁊ soluere septẽ signacula eius. qm̃
occisus es ⁊ redemisti nos in sanguĩe tuo
⁊ fecisti nos deo nostro regnũ ⁊ sacerdo/
tes. Tu em̃ dñe solus dign⁹ es aperire li/
brum dei patris scriptũ ꝑ spũm sanctum ĩ
ꝑgameno virgineo tue carnis. Tu quoq;
dign⁹ es solus soluere septẽ signacula ei⁹
id est. septẽ tue incarnatõis mysteria. vl' se
ptem eccĩe sacramẽta. Cantat p̃terea xp̃s
apostolis ⁊ alijs discipulis quos socios
habuit in suis ꝑsecutionib⁹ illud canticũ
dulcissimũ Uos estis q̇ ꝑmansistis mecũ
in temptationib⁹ meis. ⁊ ego disposui vo/
bis regnũ vt edatis ⁊ bibatis sup ꝑ mẽsam
meã in regno meo. Luc. xxij. Ad quẽ can
tum rñdent apostoli illud Joh. vj. Domi
ne ad quẽ ibim⁹. verba vite eterne habes.
Quasi dicãt. Merito tecũ debuim⁹ ꝑma
nere. quia nõ erat alius ad quem ire posse
mus ꝓ vite eterne refectione Cantat insu
per xp̃s sanctis martyrib⁹ illud Math. v
Beati q̇ ꝑsecutiõem patiunẗ ꝓpter iusticiã
qm̃ ipsoꝝ est regnum celoꝝ. Quasi dicat.
Graue fuit vobis martyrũ pond⁹. quia ꝑ
secutionẽ passi estis. sed dign⁹ fuit marty/
rij titulus q2 ꝓpter iusticiã nõ ꝓpter culpã
sustinuistis. ⁊ ideo magn⁹ est martyrij fru
ctus quia regnũ celoruz possidebitis. Ad
hunc cantũ rñdent sancti ⁊ gloriosi mar/
tyres illud. ij. ad Thimo. vj. Si mortui
sumus ⁊ cõuiuem⁹. si sustinuim⁹ ⁊ conre/
gnabim⁹. Ac si dicãt. Modic⁹ ẽ labor no
stre passionis respectu diuine retributõis
quia nõ sunt cõdigne passiones hui⁹ tꝑis
ad futurã gloriam que reuelabiẗ in nobis
Roꝝ. viij. Cantat iteꝝ xp̃s sanctis cõfesso
ribus illud. j. Petri. vlt'. Uos estis genus
electũ regale sacerdotiũ. gens sancta. ꝑpl's
acquisitionis Ad hũc cantũ rñdent illud
psalmi. Beati quos elegisti dñe habitabũt
in atrijs tuis. etenim clamabũt ⁊ hymnuz
dicent. Transiuim⁹ ꝑ ignẽ ⁊ aquã ⁊ indu
xisti nos in refrigeriũ. Transiuim⁹ inqui
unt ꝑ ignẽ fortes in aduersis. ⁊ ꝑ aquã hu
miles in ꝓsperis. ⁊ induxisti nos ĩ refrige/
rium eterne felicitatis. Cantat postremo
xp̃s sanctis virginib⁹ illđ Sapie quarto
O q̃; pulcra est casta generatio cũ chari/
tate. Ad hũc cantũ respõdent illud Cañ.
p̓mo. Oleũ effusum nomẽ tuũ. ideo adole
scentule dilexerũt te nimis. Cãtat deniq;
xp̃s sanctis omnib⁹ illud Math. xxv. Ue
nite benedicti patris mei possidete regnũ
quod vobis paratũ est ab origine mundi
At illi simul rñdent omnes cantãtes illđ
p̓ma ad Thimo. j. c. Regi secl'oꝝ immorta
li inuisibili soli deo honor ⁊ gloria in secu
la seculoꝝ. Ipi quoq; pariter cantãt alter
ad alteꝝ hymnũ illũ deo gratissimũ. Sã
ctus. Sanct⁹. Sanct⁹ domin⁹ de⁹ saba/
oth. pleni sunt celi ⁊ terra gloria ei⁹. Isa.
vj. c. Cui⁹ tanta est virt⁹ ẜm Damascenũ.
ꝙ q̇ dicit illum a morte subita ⁊ fulgure. ⁊
omnib⁹ tribulationib⁹ est secur⁹. Propter
qđ vt idem ait sancta synod⁹ calcedonenẜ
quarta statuit hoc trisagiũ sancte trinita
tis a fidelib⁹ dici cõtra omnes stellionat⁹
id est. minas diuinas. Audiuim⁹ ğ canti/
cum nouũ dei ⁊ sanctoꝝ. de quo dictũ est
verbũ ꝓpositũ. Cantabãt canticũ nouum
Et hec de tertio

Acten⁹ igiẗ de celesti musica Mũ
h dana quedã ad moꝝ edificatõem
loquamur. Sicut em̃ sanctos ĩ ce
lo ad dei laudẽ cantare p̃diximus. sic nos ĩ
mũdo ad dei ⁊ sanctoꝝ honorẽ in hac p̃ci
pue solẽnitate cantare debem⁹. Ex cantu
nãq; vt quidã elegãter inq̃t dulcedo mul
ta ⁊ sepe vtilis ac sancta ꝯcipiẗ. Unde nõ

151

sine causa diuini plato vir ingenij musicã arbitrat⁹ est ad mores ⁊ statũ reipublice ꝑtinere Sꝫ notandũ est ꝙ ꝓut idẽ plato ait. cu⁹iam dictũ memini. Est indubie in animis hoim generosis potẽtissima musica. ſꝫ effect⁹ supra fidẽ varij. Utqꝫ omittã quibꝫ res nõ eget. hos ad leticiã inanem. hos ad planctũ ⁊ deuotũ gaudiuꝫ. plaſqꝫ nõnunqꝫ lacrimas mouet. q̃ varietas ĩ diuersas sñias magna traxit ingenia. Nepe Athanasi⁹ vanitatẽ fugitãs canẽdi vsum in ecclesijs interdixit. Ambrosi⁹ pietatem appetens vt canereẝ instituit. Augustinus vtrũqꝫ se passum. ⁊ difficile hinc sibi negocium dubietatꝫ exortũ inter ꝯfessiões suas pie meminit. Uñ li. x. ita diĉ. Cantãdi ꝯsuetudo iõ approbata est ĩ eccĩa. vt ꝑ oblectamẽta auriũ infirmoꝝ anim⁹ ĩ affectũ pietatis ꝯsurgat. Cũ aũt mihi accidit. vt me ampli⁹ cãtus ꝙ̃ res q̃ caniẝ moueat penaliter me peccare fateor. Cantemus ğ frẽs charissimi. cantem⁹ nõ voluptatꝫ aut vanitatis causa. ſꝫ pietatꝫ ⁊ charitatꝫ affectu. Sunt eñ q̃dã cantãtes canticũ voluptatꝫ. q̃ ſcꝫ cãtilenis amoris venerei oblectãtur. de q̃bꝫ beat⁹ Aug⁹. li. de decẽ cordis ita loquiẝ Quare inq̃t delectamur vanis canticis nulli rei ꝓfuturis. ad tps dulcibꝫ. in posteꝝ amaris. O ꝙ̃ meli⁹ esset lacrimis atqꝫ suspirijs delectari. Quãto ꝓstanti⁹ est flendo ad gaudiũ. ꝙ̃ gaudendo ad gemitũ ꝑuenire. Caueam⁹ ğ q̃d scptũ est. Extrema gaudij luct⁹ occupat. Et rursus. Ante ruinã exaltabiẝ spũs. Naꝫ sicut aranea vt aiũt anteqꝫ mordeat. ⁊ scorpio linit anteqꝫ feriat. ⁊ auceps ⁊ mulier queꝫ fallere vult delinit. sic voluptas. vt senece placet. ad hoc nos amplectiẝ vt strãguilet. Sunt ⁊ alij q̃ cantãt canticũ vanitatꝫ qui ſcꝫ nõ ad honorẽ dei. ſꝫ vanã gloriam mũdi. aut ad rei alicu⁹ tpalis cõmodũ alte intonãt. Hi sunt q̃ cantãt vt placeãt populo magis ꝙ̃ deo. Qui sicut q̃dã sapiens ait. Nõ cantãt in choro cum maria sorore moysi. ſꝫ in palatio cũ herodiade vt placeant herodi. Hi pterea nõ cantãt cum xp̃o ſꝫ cũ lucifero. quia cant⁹ xp̃i est humilis ⁊ pia charitas. ip̃o docente. Discite a me q꞉ mitis sum ⁊ humilis corde. Math. xi. ca. Cant⁹ aũt luciferi est sublimis ⁊ superba vanitas. Ascendã inq̃t in celũ ⁊ ero simil' altissimo. Isaie. xiiij. Cant⁹ igiẝ xp̃i a bassso in altũ ꝓcedit. ſꝫ cant⁹ luciferi ab alto ĩ bassum. i. de celo in infernũ descendit. Et hi sicut delectãt alios altitudine vocis. sic delectãtur elatione mẽtis. Nemo tñ alti⁹ cantat ꝙ̃ quẽ dñs audire ꝯsueuit de monte sancto suo. Nemo dulci⁹ ꝙ̃ cui inclinat aurẽ suã. Cantem⁹ ğ fratres vt de⁹ nostrꝫ cantibꝫ inclineẝ. cantem⁹ itaqꝫ nõ canticũ voluptatis aut vanitatꝫ. ſꝫ canticũ charitatis de quo beat⁹ Berñ. ait. Tale canticuꝫ huiuscemodi sola vnctio. i. charitas docꝫ sola discit experiẽtia. q꞉ qui non amat frustra ad cantandũ amoris carmẽ accedit. q̃niam oĩno cape nõ potest ignitũ eloquiũ frigidũ pect⁹. Sicut eñ grece loquenteꝫ nõ intelligit q̃ grecũ non nouit. nec latine loquentẽ qui latin⁹ nõ est. sic lingua amoris ei q̃ nõ amat barbara est. Amem⁹ igiẝ nec voluptuoso amore aut vano amore mũdo adheream⁹. ſꝫ deo charitate iungamur vt cũ oĩbꝫ sanctis canticũ nouum digne cantare valeam⁹. hic ꝑ ğrãm. ⁊ ĩ futuro ꝑ gloriã. Q̃d nobis cõcedat q̃ sine fine viuit ⁊ regnat Amen.

Explicit sermo de omnibꝫ sanctis

Sequiẝ sermo fact⁹ in synodo ꝑ reuerendissimũ in xp̃o patrẽ ac dñm dñm Petrum de aillyaco cameracẽsem epm ac sacre theologie doctorem.

Obsecro uos ut

digne ambuletis vocatione q̃ vocati estis. Ephe. iiij. Uerba hec ap̃lica reuerẽdi patres ⁊ in xp̃o frẽs charissimi q̃ ab ip̃o summo ꝓdicatore plata ⁊ nũc a me indigno pctore ꝓposita sunt si diligẽti ꝯsideratiõe penseẝ ꝓñti nostre intẽtioni instructiõiqꝫ salutari ꝯgruũt aptissimeqꝫ ꝯueniũt. Qua in re illud nobis in ꝓmis notandũ est ꝙ in sacriſ eloquijs diuinisqꝫ scripturꝫ triplex legitur vocatio. Prima est ad beatificã retributõnem. Secũda est ad gratificã iustificationem. Tertia ẽ ad ecclesiasticã administrationẽ. Tertia vocatio bona. Secũda melior. Prima optima ẽ. Q꞉ tertia sine scd̃a. aut secũda sine ꝓma mime ꝑficit ad salutẽ Prima ğ vocatio est eternal' ꝑdestinationis. de qua diĉ ap̃ls. Quos ꝑdestinauit hos ⁊ vocauit. ⁊ q̃s vocauit hos ⁊ iustifi-

cauit. Roꝝ. viij. Et rurſus. Elegit nos in
quit añ mũdi ↄſtitutiõem vt eſſemꝰ ſancti
⁊ immaculati i ↄſpectu eiꝰ. Eph. j. Se
cunda eſt vocatio tp̄alis ſanctificationis
De q̄ xp̄s ait. Multi vocati pauci ꝟo ele/
cti. Math. xx. Multi ſiq̄dẽ tp̄aliter ad p̄/
ſentẽ grẽ ⁊ iuſticie ſanctificatoꝛ̃ vocanꝭ. q̄
tñ eternalit̃ reprobanꝭ. qđ etiã in ipſo ſan
ctiſſimo apl'oꝝ collegio demõſtraꝭ. q̄bus
a dño dꝛ. Nõne ego vos duodecim elegi.
⁊ vnꝰ ex vobis dyabolꝰ eſt. Joh. vj. O du
rum ac terribile ꝟbũ. ſʒ pch pudoꝛ iã du/
rius ac incõparabilit̃ terribiliꝰ eſt ꝙ forte
hodie inter duodecim q̄ ad fidei ſanctifi/
cationẽ p̱ baptiſmalem grãm vocati ſiũt.
q̄ñqʒ nõ vnꝰ tm̃ ſʒ vndecim dyaboli ſunt.
Q̃đ Gregoriꝰ lamẽtabilit̃ cõqueriꝭ. Ad fi
dem inq̄t plures veniũt. ad celeſtẽ regnũ
pauci p̱ducunꝭ. Tertia eſt vocatio pa/
ſtoꝛalis p̄latiõis. De qua dñs inq̄t. Non
vos me elegiſtis ſʒ ego elegi vos. Jo. xv.
vbi ↄſequẽter hꝰ diuine electõis ſeu voca
tionis ad paſtoꝛalẽ curã vel adminiſtrati
onem ecc̄iaſticã ſignũ oñdit. cum ſubdit.
Ut fructũ afferatis ⁊ fructꝰ veſter maneat
Jn cuiꝰ rei figurã dicebat dñs. quẽ ex hiſ
elegero germinabit ꝟga eiꝰ. Nũeri. xvij.
Uirga em̃ illa ꝓphetica q̄ in ſignũ diuine
electiõis germinauit ecc̄iaſticã p̄lationeʒ
figurãs flores ſimul ⁊ fructꝰ habuit. Sic
virga euãgelica. i. p̄latoꝝ auctoꝛitas paſto
ralis flores vere doctrine ⁊ fructꝰ bone vi
te. vel flores ꝟtutũ ⁊ fructꝰ ſanctoꝝ operũ
debet p̱ducere ⁊ abũdanter afferre. Sed
heu nobis hodie timendũ eſt ne quoꝛũdã
p̄latoꝝ virge nõ vt miſtroꝝ dei. ſʒ vt ma/
goꝝ dyaboli. nõ flores ꝟtutũ ſʒ dracones
vicioꝝ p̱ducãt. Sic de magis pharaoniſ
⁊ eoꝝ virgis figuralit̃ legiꝭ Exod. vij.

Hec eſt ḡ diuine vocationis tripartita
diſtinctio. quã idcirco ꝓponere dignũ du
xi. q² p̄ma ⁊ ſecũda vocatões. ſ. eternal' p̄/
deſtinatõis ⁊ tp̄alis ſanctificatõis om̃i ſta
tui hoĩm cõmunes ſunt. Pauca q̄ p̄miſi/
mus de eis dicta ſufficiant. Sʒ q² tertia
vocatio. i. paſtoꝛalis p̄latiõis ſtatui eccle/
ſiaſticoꝝ miniſtroꝝ ꝓpria eſt. diutiꝰ de ea lo
qui ad ꝓpoſitũ nr̃i p̄ñtis ſmonis pertinet.
Jõ reuerẽdi p̄res ⁊ in xp̄o frẽs chariſſimi
vobis in hac ſctã ſynodo ↄgregatꝭ. vobis
ad ecc̄iaſticã adminiſtratiõem vocatꝭ. vo
bis dño vocãte ad curã paſtoꝛal' p̄latiõis
electis. nõ immerito ſpecialiter dirigũtur
verba p̱ me veſtris p̄libata reuerẽtijs O b
ſecro vos vt digne ambuletꝭ vocatõe q̄ ⁊c̄
Jn q̄bꝫ verbis tria valde ↄſiderãda notã
tur. Primo humilis exhoꝛtatio Obſecro
vos. Secũdo vtilis infoꝛmatio. vt digne
ambuletꝭ. Tertio nobilis exaltatio. Uo/
catione q̄ vocati eſtis. Primo ḡ notaꝭ ĩ
verbis ꝓpoſitis humil' exhoꝛtatio. q² dicit
apl's. Obſecro vos. Nõ em̃ ait p̄cipio. q̄ſi
auctoꝛitatiua dñatiõe imperãs. ſed obſe/
cro q̄ſi charitatiua dilectõe inuitãs. ĩ quo
nobis paſtoꝛibꝫ ⁊ p̄latꝭ. ceteriſqʒ miniſtriſ
eccleſiaſticꝭ daꝭ imitatõis exemplũ vt ſub
iectos nobis nõ ſicut ſup̱bi dñi dura ⁊ au
ſtera correctõe p̄mamꝰ. ſed ſicut humiles
ↄſerui dulci mãſuetudine. mãſueta beni/
gnitate benignaqʒ monitiõe ⁊ obſecratõe
p̄ueniamꝰ. Sic em̃ docuit apl'oꝝ p̄latoꝝ
qʒ oĩm p̄nceps dicẽs. Obſecro paſcite eũ
qui in vobis eſt gregẽ dei. nõ coacte ſʒ ſpõ
tanee. neqʒ turpis lucri grã ſʒ voluntarie.
neqʒ vt dñantes ĩ clero ſʒ foꝛma facti gre/
gis. j. Pe. v. Ecõtra ꝟo malis ſup̱biſqʒ pa
ſtoꝛibꝫ p̱ ꝓpham dꝛ. Uos aũt cũ auſterita
te imperabatꝭ eis ⁊ cũ potẽtia. Ezechiel'
xxxiiij. Ad inſtructiõem ḡ ⁊ correctiõeʒ
gregꝭ dñici nõ auſteri paſtoꝛes aut poten
tia ſup̱bi. ſʒ hũiles ac potẽtia mãſueti. ido
nei ſunt dicẽte apl'o. Frẽs ſi p̄occupatꝰ fu
erit hõ in aliquo delicto vos q̄ ſpirituales
eſtis hm̃õi inſtruite in ſpũ lenitatꝭ. Gal'. v
Et iteꝝ. vbi thema. Cũ om̃i humilitate ⁊
mãſuetudine. cũ patiẽtia ſupportãtes inui
cem ĩ charitate. Jn ſpũ lenitatꝭ debʒ fieri
correctio delinquẽtis. q² hʒ p̱cedere ex ra
dice charitatis. ideoqʒ mag̃ dulcedo hũi/
litatis ⁊ mãſuetudinis eſſe dʒ in oꝛe p̄lati
corrigẽtis. qđ ſignificaꝭ cũ dꝛ. Mel ⁊ lac
ſub lingua tua. Cañ. iiij. Jn cuiꝰ etiã figu
ram legiꝭꝙ in archa teſtamẽti erat virga
cũ mãna. q² ſcʒ cũ virga paſtoꝛal' correcti
onis eſſe dʒ mãna mãſuetudinis. Sed h̄
valde notãda ſunt apl'i ꝟba. q² nõ ſolũ di
cens cũ hũilitate ⁊ mãſuetudine. ſʒ cũ om
ni hũilitate p̱ h̄ ſignificãs ꝙ p̄latis neceſ/
ſaria eſt oĩs hũilitas ⁊ mãſuetudo. nõ ſo/
lum exterior ſʒ ĩterioꝛ. nõ ſolũ in oꝛe ſed ĩ
coꝛde. nõ ſolũ in lingua ſʒ ĩ ↄſcia exemplo
xp̄i q̄ ait. Diſcite a me q² mitis ſum ⁊ hũil'
coꝛde. Math. xj. Alioq̄n nõ eſſet hũilitas
ꝟa ſʒ ficta. De q̄ ſcriptũ eſt p̱ ſapientẽ. Eſt

152

qui se nequiter humiliat ꝛ iteriora ei⁹ plena
sunt dolo Ecci. xix. Sʒ illud q̃ʒ nobis ad
uertendū est qđ ibidē subdit apl's. Cū pa
tientia supportātes inuicē. Ad patient' q̄p
pe supportandū aliena pctā cogimur si no
stra q̃ʒ cognoscim⁹ supportāda. Ideo cuʒ
supra de instructōe delinquētis ageret cō
tinuo addidit. Cōsiderans teip̄m ne et tu
tēpteris. Ad qđ ꝓpositū dicit beat⁹ Aug⁹.
Nihil ad mi̾icordiā sic ꝓuocat sicut ꝓprij
periculi cogitatio. Iō nāq̄ꝫ dñs p̄ncipem
eccl'e cadere ꝑmisit vt i semetip̄o addisce-
ret q̄liter his misereri deberet. Vñ scp̄tuʒ
est. Intellige que sunt ꝓximi ex teipso. Ec
clesiastici. xxxi. Et hec de p̄mo nostri ſmo
nis articulo

S Ecūdo notat' in ɣbis ꝓpositis vtil'
informatio Quia vt digne ambu
letis Nulla em̄ informatio vtilior
nulla vobis instructio fructuosior esse p̄t
q̄ꝫ vt digne ambuletꝭ in via scʒ dñi bñ in-
cipiētes. meli⁹ ꝑficiētes. optime ꝑficiētes
ꝛ sic de ɣtute in ɣtutē vsq̄ꝫ in finē ꝑseuerā
do salubrit' gradientes. qꝛ vt egregie dici
solet. In via dei nō ꝓgredi: regredi est.
Sʒ hic diligenter aduertat charitas vr̄a
q̄ꝑ vt digne ambuletis tria p̄cipue vob̄ sūt
necessaria. Primo vt ambuletꝭ caute. per
clarā ꝛ circūspectā cognitionē. Secūdo
vt ambuletis recte. ꝑ iustā ꝛ ɣtuosaʒ opa
tionem Tertio vt ambuletis mūde. ꝑ san
ctam ꝛ honestā ꝯuersatiōem. Propter p̄-
mum in vobis debet esse veritas sapiētie
Propter secunduʒ in vobis dʒ esse boni-
tas ꝯscie. Propter tertiū in vobis dʒ esse
puritas castimonie. Et de his tribus ali-
qua breuit' dicēda sunt Primo g̃ vt di-
gne ambuletis. necesse est vobis ambula-
re caute ꝑ clarā ꝛ circūspectā cognitioneʒ
Propter qđ in vobis dʒ esse ɣitas sapien
tie. dicēte aplo. Videte quō caute ambu-
letis. Eph. v. Ecce frēs charissimi vt non
digne ambuletꝭ sʒ incaute oberretis ī via
dñi vndiq̄ꝫ pedib⁹ vestris. i. cogitationib⁹
ꝛ affectionib⁹ p̄parant' laquei. ecce em̄ sur
sum ꝛ deorsum añ ꝛ retro. ad dextrū et ad
sinistꝝ laqueos tēdit mūdus. laqueos ca
ro. laqueos dyabol⁹. Hinc ꝑ sapiētem dꝛ
Qui cauet laqueos secur⁹ est. Prouer. xi.
Vt g̃ a tot laqueis caueatꝭ necesse est vo-
bis vt caute ambuletꝭ. clare scʒ circūspici
endo ꝛ circūspecte ꝯsiderādo vr̄a vestro-
rumq̄ꝫ subditoꝝ ꝑicula. ne ꝑ defectum co
gnitiōis ꝛ ignorātie cecitatē in p̄cipicium
ꝛ foueā damnatōis vos cū eis q̄s regere
debetis ꝛ ducere miserabilit' incidatꝭ. iu-
xta illud euangelicū cōmune tritūq̄ꝫ ꝓuer
bium. Si cec⁹ cecū ducat ambo in foueā
cadūt. Math. xv. Ideoq̄ꝫ ad hāc dānabi
lem cecitatē fugandā in vobis debet esse
ꝛ tanq̄ꝫ supra candelabra oīb⁹ q̄ in domo
dei sunt relucere ɣitas sapie. i. ɣa cognitō
diuine scripture. Hec est em̄ lucerna pe-
des a lapsu custodiēs ꝛ in via dei caute di
rigens gressus vestros dicente ꝓpha. Lu-
cerna pedib⁹ meis ɣbū tuū ꝛ lumē semitis
meis. in psal. cxviij. Secūdo vt digne
ambuletis necessario vobis est ambulare
recte ꝛ ꝑ iustā ꝛ ɣtuosam opationē. ꝓpter
qđ in vobis debet esse bonitas cōscientie
Certe via q̄ xp̄o duce vobis ad ambulan
dum ꝓponit'. ip̄o teste artissima est. ꝛ ab ea
faciliter oberrat' Arta inq̄t est via q̄ ducit
ad vitā. ꝛ pauci ingrediunt' ꝑ eā. Math.
vij. Ideoq̄ꝫ ab hui⁹ vie rectitudine nec ad
dextrā nec ad sinistrā declinandū. sed me
dio itinere gradiendū est. Qđ vtiq̄ꝫ nō ali
ter fieri potest q̄ꝫ ꝑ rectitudinē bone ꝯscie
ꝛ ꝓcedētis ab ea opationis iuste ꝛ ɣtuose
que sꝑ inter extrema viciosa mediū tenet.
qꝛ vt p̄hus ait. virt⁹ semꝑ in medietate cō
sistit. ꝓpter qđ de viciosis q̄ a recto medio
ɣtutis aberrant. ꝑ ꝓpham dꝛ. In circuitu
impij ambulāt Ecōtra vero de iustꝭ ꝛ spe
cialiter euāgelistis ꝛ euāgelicis viris. qua
les vos ꝛ singuli ministri ecclesiastici esse
debetis figuraliter scriptū est. Pedes eo-
rum pedes recti. i. ad recte ambulandum
dispositi. Ezech. j. Tertio vt digne am
buletis necesse est vobis ambulare mūde
ꝑ sanctā ꝛ honestā cōuersationē. ꝓpter qđ ī
vobis debet esse puritas castimonie Sci
tis em̄ dilectissimi ꝛ experiētia docēte co-
gnoscitis. q̄ꝑ hi q̄ ꝑ luti immūdiciā ambu
lant cito corruunt ꝛ difficult' pedes suos
a lapsu custodiūt. Hꝫ aūt nō solū corꝑaliter
sed etiā spūaliter veꝝ esse dinoscit' Ideoq̄ꝫ
de his q̄ in spūali via dñice legis mundis
pedib⁹ gradiunt' ꝑ ꝓpham dꝛ. Beati ima-
culati ī via q̄ ambulāt in lege dñi. Hec āt
verba licet ad oēs ꝑtineāt generalit' xp̄ia-
nos. tñ specialiter ad vos eccl'iasticos vi-
ros q̄b⁹ singularit' illud ꝓpheticū dirigit'.
Mūdamini q̄ fertis vasa dñi Isa. lij. Si

enim mūdi esse debeāt ministri leg' mosai
ce. quāto magis ꝛ vos ministri legis euā/
gelice. quibꝫ nō solū vasa dn̄i ferre. ſʒ ipm
dn̄icum corp⁹ offerre cōmittiꝛ. In cuius
figuram xp̄s dū corp⁹ suū sacramētaliter
cōsecrauit ꝛ cōsecrandū cōmisit discipl'o/
rum suoꝝ pedes lauit. hoc etiā exemplo si
gnificans. ꝙ ipi suiqꝫ successores. tanti tā
qꝫ inestimabilis sacramēti ministri habe/
re debebāt nō solū interiorē sed exteriorē
mundiciā. vt nō solū essent mūdi interius
in conscientia ꝑ iustam ꝛ virtuosam ope/
ratione sed etiā exteri⁹ in fama ꝑ sanctam
ꝛ honestā ɔuersationē. Prima quippe mū
dicia eis intus necessaria est ꝓpter seipsos
Secūda vero foris propter proximos et
subiectos. Prima em̄ latet. secūda lucet.
Unde scriptū est. Sic luceant opera ve/
stra bona corā hominibꝫ vt glorificent pa
trem vestꝝ qui in celis est. Math. v. Sʒ
hic quoqꝫ illud qđ ꝑterigi rememorāduʒ
esse reor ꝙ scʒ ad p̄dictā mundiciam fame
sancteqꝫ ac honeste ɔuersationis vr̄e stabi
liter ɔseruandā i vobis p̄cipue dʒ esse pu
ritas castimonie. Quippe cū clericorū fa/
mam maxime soleat deturpare macula lu
xurie. ideoqꝫ cōmuni ac generali doctorū
omniū sentētia. mulieꝝ suspecta cōsortia
cleric' ꝓhibita legimus. Unde vt de his
taceam audiam⁹ pauca ex his multis que
in epistola ad nepocianū ad hoc ꝓposituʒ
scribit egregi⁹ doctor Hieronym⁹. Ho/
spiciolum tuū inquit aut raro aut nunqꝫ
mulieꝝ pedes terāt. Omnes puellas ꝛ v/
gines xp̄i aut equaliter ignora aut equali
ter dilige. Nec cū eis sub eodē tecto māse
ris. nec in ꝑterita castitate cōfidas. nec da
uid sanctior. nec salomone potes esse sapi
entior. Memēto semꝑ ꝙ paradisi colonū
de possessione sua mulier eiecerit. Et iteꝝ
Si ꝓpter officiū clericat⁹ aut vidua visita
tur aut virgo. nunqꝫ domū sol⁹ introeas.
talesqꝫ habeto socios quoꝝ ɔtubernio nō
infameris. Et post multa h⁹mōi ɔcludit.
Caueto omnes suspitiōes ꝛ quidqđ ꝓba
biliter fingi potest ne fingatur an̄ deuita.
Hec ille. Audistis fr̄es dilectissimi q̄li
ter vt digne ambuletis in vobis requiriꝛ
veritas sapiētie. bonitas ɔsciētie. puritas
castimonie. sed timeo ne in pluribꝫ ministris
ecclesiasticis vtinā nō in nobis ecōtrario
reperiaꝛ. Pro sapiētie veritate ignorantie
cecitas. Pro cōscientie bonitate malicie ꝑ
uersitas. Pro castimonie puritate immū
dicie vilitas. Nā hodie ꝓh dolor ecclesia
sticus stat⁹ sic ad vicia quelibet ꝓlapsus ē
vt inter clericos ꝛ laycos. inter sacerdotes
ꝛ populares vix vlla mox differētia vide
atur adeo vt iā maxime illud improperiū
ꝓpheticū impleaꝛ. Et erit sic popul⁹ sic sa/
cerdos. Isa. xxiiij Et hec de secūdo p̄n
cipali nostri sermonis articulo

Tertio notaꝛ in verbis ꝓpositis nō
bilis exaltatio. s. in vocatiōe q̄ vo/
cati estis. Hec em̄ vocatio sacer/
dotalis honor ꝛ pastoralis dignitas est q̄
nulla in terris nobilior sublimatio. nulla
sublimior exaltatio esse potest. In qua nō
terrena sed celesti auctoritate electi estis.
Nō humana ſʒ diuina vocati electōne iu
xta illud apl'i. Nemo assumit sibi honoreʒ
ſʒ qui vocat⁹ est a dn̄o tanqꝫ aaron. Heb.
v. Un̄ hui⁹ vocationis vestre tam nobilis
sublimitas. ꝛ sublimis nobilitas vob ostē
ditur cū diciꝛ. Uos estis gen⁹ electū rega
le sacerdotiū. gens sancta. popul⁹ acq̄siti
onis. p̄ma Pet. ij. c. Uos inqꝫ gen⁹ electuʒ
suꝑnali vocatione. Regale sacerdotiū. sa
cramentali vnctione. Gens sancta sp̄uali
ꝑfectione. Popul⁹ acquisitionis filiali et
speciali adoptione De quibꝫ q̄ttuor no
bilibꝫ ɔditionibꝫ sic breuiter trāseo. q2 lon
gum nimis esset de singulis dicere. ſʒ hic
vnū finaliter ɔcludere ac diligēter nota/
re sufficiat. ꝙ scʒ in hac tam nobili vocati
one vestra. nō quasi đ vana nobilitate car
nali. sed quasi de vera nobilitate spiritua
li gloriandū est. dicēte apl'o. Uidete voca
tionē vestrā fr̄es. q2 nō multi sapiētes ꝯm
carnē. nō multi potētes. nō multi nobiles
sed q̄ stulta sunt mūdi elegit de⁹ vt cōfun
dat sapiētes ꝛ infirma mūdi elegit de⁹. vt
ɔfundat fortia ꝛ ignobilia mūdi ꝛ cōtem
ptibilia elegit de⁹. vt nō glorietur oīs ca/
ro in ɔspectu ei⁹. p̄ma Cor. j. Ecce fra
tres dilectissimi vt vana sapiā. vana potē
tia. vana nobilitas. ꝛ generaliter vana car
nis gloria ɔfundatur. iuxta hāc sn̄iaʒ apl'i
nō sapiētes sapiētia seculari sed spirituali
nō potētes viribꝫ ſʒ v̄tutibꝫ. n̄ nobiles car
ne sed mēte. ad altitudinē ecclesiastici mi/
nisterij diuina electōe vocanꝛ. Audiāt igi
tur hanc doctrinā. audiāt ꝛ erubescāt su/
perbi quidam ꝛ ambiciosi ac vana gloria

153

turgidi. qui blandis obsequ͞ijs ⁊ simulati
onib⁹ vendicāt sibi magnatū ⁊ potentum
suffragia. nūc ↄsanguinitate ꝓpinquis. nūc
nobilitate generis vt sic quoquomodo se
ingerāt in patrimoniū crucifixi. Tales ñ
digne ambulāt. sed indigne ambiūt. Ta/
les nō diuina vocatōe sꝫ humana vsurpa
tione seu poti⁹ lupina violētia. ī ouile dñi
ci gregis ascendūt. Idcoq̄ non rectores
sꝫ raptores. nō duces aut pastores. sed fu/
res ⁊ latrones nominādi sunt dicēte xp̄o.
Qui nō intrat ꝑ ostiū in ouile ouium. sed
ascēdit aliūde ille fur est ⁊ latro. Johā. x.
Certe ꝑ hostiū nō intrāt qui ideo ascēdūt
nō vt pascant sꝫ vt pascant̄. nō vt prosint.
sed vt p̄sint. nō vt ministrēt sꝫ vt dominēt̄
Cōtra quos in euāgelio dicit̄. Reges gē/
tiuꝫ dñantur eoꝝ. nō sic aūt erit inter vos
sed q̄ maior est in vobis fiat sicut iunior. ⁊
q̄ p̄cessor est sicut ministrator. Luce. xxij.
Nō sic ergo charissimi nō sic. sed iuxta ea
que superi⁹ notata sunt in verbis ꝓpositis
Obsecro vos vt digne ambuletis vocati
one qua vocati estis. Qđ ille cōcedat qui
vos sua grā vocare dignat⁹ est Jhs xp̄us
Qui cū patre ⁊ spūsctō viuit ⁊ regnat ī se/
cula seculoꝝ Amen.

Explicit sermo factus in synodo per
dominum Petrū de aillyaco cameracen
sem episcopum

Sequit̄ sermo eiusdem de eodem

ſ Olliciti seruare
vnitatē spūs in vinculo pacꝭ
Scriptū est Ephe. iiij. c. Et
ī epistola dominice nūc cur/
rentis. Venerabiles p̄res
⁊ vos in xp̄o fratres charissimi. Verba h̄
apostolica paulisper suspēsiua sunt. et a p̄
cedentib⁹ dependēt verbis. alias ꝑ me ī sy
nodali quodā sermone deductis. quibus
ꝑ apostolū dr̄. Obsecro vos vt digne am
buletis vocatione qua vocati estis. Nam
paucis interpositis idē apostol⁹ quasi vi/
am nobis insinuās ꝑ quā maxime in ipsa
vocatiōe nostra digne ambulare valem⁹
verba que nūc vestre charitati proposui/
mus: subiūxit. Solliciti īquit seruare vni
tatem spūs ī vinculo pacis In quibus
verbis circa hāc vnitatē quā tātopere no
bis cōmendat apostol⁹. Tria diligent̄ no
tare notātesq̄ ↄsiderare debem⁹. Primo
quantū. i. quāta cura vnitas sit seruanda.
Quia dicit. Solliciti seruare. Secūdo q̄
lis vnitas sit seruāda. Quia dicit Vnitas
spūs. Tertio qualiter ⁊ in quo vnitas sit
seruāda. Quia dicit. In vinculo pacis.
Quantū ad primū seruāda est vnitas cor
dialit̄ ⁊ studiose. Quia Solliciti s̄uare ⁊c̄
Quantū ad secundū seruanda est vnitas
spūaliter ⁊ virtuose. Quia vnitas spiritus
Quantū ad tertiū seruāda est vnitas fra/
ternaliter ⁊ amorose. Quia In vinculo
pacis. His itaq̄ trib⁹ articulis cōsideratꝭ
his trib⁹ ↄsiderationib⁹ declaratis sermo
nem nostꝝ breui ↄgruoq̄ fine claudem⁹

p Rimo ḡ in verbis ꝓpositis nob̄ cō
siderandū est quantū. i. q̄ꝫ magna
solicitudinis ⁊ diligētie cura. vni
tas sit seruāda. Quia dicit̄. Solliciti s̄ua
re vnitatē spūs Vbi patet q̄ seruanda est
vnitas cordialiter ⁊ studiose. i. cū vehemē
ti cordis ⁊ animi applicatōe. qđ vobis pa/
tenter insinuat apl's. Nā cū dixisset. Obse
cro vos vt digne ambuletis vocatione q̄
vocati estis. statim q̄bus hoc effici possit
virtutib⁹. subdidit. Cū omni inq̄t humili
tate ⁊ māsuetudine cū patiētia supportan/
tes inuicē cū charitate. Vbi q̄ttuor enu/
merat virtutes humilitatē scꝫ mansuetu/
dinē. patiam. ⁊ charitatē. tanq̄ oīb⁹ xp̄ia/
nis. ⁊ maxime viris ecclesiasticis necessa/
rias. ⁊ ad digne ambulandū in sua voca/
tione precipue obseruādas. Nullā tamen
earū sed solā vnitatē solicite seruandā exp̄
mit dicēs. Solliciti s̄uare vnitatē. Sꝫ q̄/
re hoc fratres charissimi. Nunq̄d em̄ soli
cite seruanda nobis est humilitas. Nūq̄d
mansuetudo. Nunq̄d patiētia. Quas sū/
mus magister noster xp̄s verbo pariter ⁊
exemplo singularit̄ edocuit. Vnde et ipse
ait. Discite a me quia mitis sum ⁊ humil̄
corde. Math. xj. Nunq̄d etiā solicite ser/
uanda est charitas. Quā summ⁹ post xp̄ꝫ
doctor noster Paul⁹ apostol⁹. ceteris vir
tutibus etiā theologicis anteponit. Nūc
inquit manent fides spes charitas tria h̄
Maior autē hoꝝ est charitas. p̄ma Coꝝ.
xiij. Nunq̄d postremo solicite seruāde sūt
alie morales virtutes ⁊ ille precipue quas
philosophi principales seu cardinales vo
cant. prudētia scꝫ. iusticia. fortitudo ⁊ tem

perantia. Quas etiā diuina scriptura no
bis specialiter cōmendauit. Sobrietatēꝫ
em̄. id est. tempantiā ꝛ prudentiā docꝫ in/
gnit sapiens. ꝛ iusticiā atqꝫ virtutē. id est.
fortitudinē. quibꝫ vtilius nihil est in vita
hominibꝫ. Sapie. viij. Cur ergo fratres
charissimi cur de nulla predictaꝝ virtutū
quas proculdubio nobis solicite seruare
necesse est. cur inquā de nulla earum aut
quauis alia. sed de sola vnitate specialiter
ꝛ expresse dicit apostolꝰ. Soliciti seruare
vnitatē. Sane n̄ hoc frustra vel ociose. sꝫ
fructuose ꝛ vtiliter a tanto doctore expres
sum est. Ad hoc videlicet vt nobis osten/
deret. ꝙ licet virtutes om̄es solicite sint ẜ
uande. specialiter tamē vnitas catholica.
quia sine ea virtutes singule nō subsistūt.
sed in eam tanqꝫ in finē tendūt. atqꝫ ꝑ eam
in illum qui vere vnus deus est. ꝛ ħc vnꝰ
finis omniū. ꝛ in quem nostre intentionis
nostreqꝫ vocationis esse debet spes vnica
finaliter ordinātur. Unde postqꝫ per apo
stolum dictū ē. Soliciti seruare vnita. ꝛc̄
Statim sequitur. Unuꝫ corpus et vnus
spiritus sicut vocati estis in vna spe vo/
cationis vestre. vnus dominꝰ. vna fides.
vnum baptisma. vnus deꝰ ꝛ pater omni/
um ꝛc̄. Ecce ergo quid sit vnitas christia
na. Unū corpus ꝛ vnus spiritꝰ. id est. vnū
christi corpus mysticū ex multis membris
spiritualiter cōgregatum. Ecce insuper ī
quo consistit vnitas xp̄iana. vna spes vo/
cis. vna fides. vnum baptisma. Ecce po/
stremo ex quo consistit ꝛ in quem tendit
vnitas christiana. Unus dominꝰ vnꝰ de/
us ꝛ pater omniū ꝛc̄. Et hanc vnitatē nō
hic solum sed in plerisqꝫ scripture sue locꝭ
nobis cōmendauit apostolꝰ. Uñ est illud
Sicut inquit in vno corpe multa mem/
bra habemꝰ. omnia autē mēbra nō eundē
actum habēt. ita ꝛ multi vnū corpꝰ sumꝰ ī
xp̄o. singuli aūt alter alterius mēbra. Ro/
manoꝝ. xij. Multa quoqꝫ huic ꝯcordāt
sententie. ꝑma Coꝝ. xij. Et iterum. Om/
nes inquit vos vnū estis in christo ihesu.
Gal. iij. Ex predictis igitur perspicuū est
quantuꝫ. id est. quanta diligentia. quanta
solicitudineꝫ qꝫ cordialiter ꝛ studiose vni
tas sit seruanda. ꝙobrem non imerito di
cit apostolꝰ. Soliciti ser. ꝛc̄. Et hec de ꝑ
ma parte ꝛ ꝑma nostri sermonis cōsidera
tione sufficiat

Sequitꝛ de secunda

s Ecundo in verbis propositis no/
bis ꝯsiderandū est qualis vnitas
sit seruanda. Quia dicit vnitatem
spiritus. Ubi patet ꝙ seruanda est vnitas
spūaliter ꝛ virtuose. Absit inquā a nobis
absit etiā a cogitatōe nostra. absit longeqꝫ
diffugiat vnitas illa si sic debeat nomiari
qua pleriqꝫ ad mala ꝑagenda carnaliter
ꝛ viciose reperiuntꝛ vnanimes. De qua
in moralibus dicit Gregoriꝰ. Sicut esse
noxium solet si vnitas desit bonis ita per
niciosum est si nō desit malis. Nō est hec il
la quā hic loquitꝛ apostolus. sed vnitas spi
ritualis ꝛ virtuosa. de qua cuꝫ ipe postea
monuisset vt essemus inuicē vnū corpus
statim addidit. Et vnꝰ spiritus vt per hoc
clarū fieret ꝙ huiꝰ corporis vnitas n̄ car/
naliter sed spūaliter deberꝫ intelligi Qua
liter aūt hoc sit ipe apertiꝰ alibi oñdit Si
cut inquit corpꝰ vnū est ꝛ membra habet
multa. omia aūt membra corꝑis cum sint
multa vnū corpꝰ sunt. ita ꝛ christꝰ. Etenī
in vno spiritu omnes nos in vnū corpus
baptizati sumꝰ. ꝑma Coꝝ. xij. Ubi conse
quenter agēs de vnitate corꝑis xp̄i mysti
ci per similitudinē corꝑis humani quinqꝫ
notauit cōditiōes q̄ ad eā specialiter req̇/
rūtur. Prima est beniuola maiorū hu/
miliatio ad exclusionē iurgij. De qua ipse
ait Nō potest oculꝰ dicere manui. opa tua
nō indigeo. aut iteꝝ caput pedibꝫ. nō estis
mihi necessarij. sꝫ multo magis q̄ videtur
mēbra corꝑis infirmiora esse necessariora
sunt ꝛc̄. Secūda est charitatiua inferi
orum cōfortatio ad euitationē tedij. Uñ
subdit. Et que putamꝰ ignobiliora. id est
minora ꝛ inferiora mēbra esse corporis. ꝛ
que inhonesta sunt mēbra. id est. infirmio
ra. abūdātiorem honestateꝫ habēt. ꝛc̄. Jō
nō ꝯfundēda sed cōfortāda. Tertia est
mutua membroꝝ solicitudo ad impēsio/
nem bn̄ficij. Ideo paulo post sequitur vt
nō sit scisma in corpore. sed ī idipsum pro
īuicem solicita sint membra. scꝫ ad bn̄fi/
cia vnanimiter impēdēda. Quarta est
dolorosa afflictoꝝ cōpassio ad augmēta/
tionē meriti. Et si q̇dē inq̇t patitꝛ vnū mē
brꝫ cōpatiātur oia mēbra. Quīta est iocū
da bonoꝝ cōgratulatio ad cōmunicatiōꝫ
gaudij. ꝓpt quā ꝯcludit. Si glīatꝛ vnū mē
brū ꝯgaudēt oia membra. Uos aūt estis

154

corpus xp̄i ⁊ membꝛū de membꝛo. Hec il
le. Hanc etiā sp̄ualem fideliū vnitatē pꝛin/
ceps apostoloꝝ petrꝰ cōmendās ait. In fi
de aūt omnes vnanimes in oratōe estote.
pꝛima Pet. iij. Et ibi qnqꝫ ꝯditiones enu/
merat que ad hāc vnitatē ꝑtinent. Pꝛima
est pietatis cōpassio respectu infirmoꝛum
Secūda fraternitatꝭ dilectio respectu bo
noꝛum. Tertia miserie subuētio respectu
paupeꝝ. Quarta modestie humiliatio re
spectu extraneoꝝ. Quinta omnis rancoꝛꝭ
⁊ querimonie depositio respectu aduersa
rioꝛum quas ꝑ oꝛdinē tangit dicēs. Cō/
patientes. fraternitatis amatoꝛes. miseri/
coꝛdes. modesti. humiles. non reddentes
malū pꝛo malo. nec maledictū pꝛo male/
dicto. sed ecōtrario benedicētes. quia in h̄
vocati estis vt benedictionem hereditate
possideatis O vtinā fratres charissimi
vtinam hec apostolica documēta ecclesia
stici viri maxime apostoloꝝ successoꝛes p̄
lati scꝫ eccl'ie. ⁊ illi pꝛecipue q̄ a cardinib
ecclesie cardinaliū sibi nomē appꝛopꝛiant
ceteriqꝫ p̄lati qui se apl'oꝝ successoꝛes esse
gloꝛiātur. vtinā inquā hec que de vnitate
sp̄uali p̄diximꝰ solicite obseruassent. vl' iā
saltē licet tarde seruare satagerent. Pꝛofe
cto nō tam diu ꝑseuerasset. nec de die ī di/
em deteriꝰ ꝯualesceret. hoc tam mirabile.
tamqꝫ miserabile scisma. Non sic turpiter
scissa esset incōsutilis xp̄i tunica. n̄ sic enoꝛ
miter diuisa xp̄iana eccl'a. Non sic postre
mo crudeliter seuirēt in se inuicē ⁊ ī caput
suū imo in totū coꝛpus xp̄i mysticū eccle/
siastica mēbꝛa. De qua re multa loqui
possem. sꝫ cogitāti mihi hāc nostri tempis
extremā miseriā flere magis libet q̄ aliqd
dicere. Ex p̄dictis itaqꝫ ac ex innumerabi
libus malis que tp̄e huiꝰ scismatis ex defe
ctu vnitatis quotidie ꝓuenire cernimus.
satis supqꝫ satis manifestū est qualis vni
tas sit seruanda. qꝛ scꝫ sp̄ualis ⁊ virtuosa.
quā vocat apostolꝰ vnitatē sp̄ūs. Et h̄ de
secūda parte ⁊ secūda nostri sermonis cō/
sideratione sufficiant

Sequitur de tertia.

t Ertio in v̄bis ꝓpositis nobis cōsi/
derandū est qualiter ⁊ in quo vni/
tas sit seruāda. Quia dicit In vin
culo pacis. Ubi patet q̄ seruāda est vni/
tas fraternalit' ⁊ amoꝛose. Nihil em̄ aliud
est pacis vinculum q̄ fraterna charitas ⁊
charitatiuꝰ amoꝛ quo sp̄ualis vnitas coꝛ
poꝛis xp̄i mystici solidat'. Un̄ ꝑ apostolū
dicit'. Sup oīa charitatē habete. qd̄ ē vin
culum ꝑfectionis ⁊ pax xp̄i exultet in coꝛ/
dibus vestris ī qua vocati estis ī vno coꝛ
poꝛe. Colo. iij. Ideoqꝫ mihi expedire vi/
detur vt de multis ac magnis huiꝰ pacis
laudib quas scriptura sacra cōmemoꝛat
aliquas referam. Hec est em̄ que homīes
filios dei ꝯstituit. Beati inquit pacifici. q̄
niam filij dei vocabūtur. Matth. v. Hec
est que in nobis habitaculū dei facit dicē
te psalmista. In pace factus est locus eiꝰ.
Et iteꝝ. In pace in idipsum doꝛmiam et
requiescam. Hec est que bonoꝝ spiritua/
lium abundantiā tribuit. Unde idem ꝓ/
pheta. Fiat inquit pax in virtute tua ⁊ ab
undantia in turrib tuis. Hec est postre/
mo quā xp̄s nō immerito in omnib suis
operib singulariter cōmendauit. Hanc
quippe nobis obtulit in sua natiuitate di/
centib tūc angelis. Et in terra pax homi
nibus bone volūtatis. Luc. ij. Quod per
pꝛophetā pꝛedictū fuerat. Oꝛietur inquit
in dieb eius iusticia ⁊ abundantia pacis.
p̄s. Hanc docuit in sua p̄dicatione. Und̄
apostolꝰ. Ueniēs inq̄t euāgelizauit paceꝫ
Eph. ij. Quod etiā idem ꝓpheta p̄nuncia/
uerat dicēs. Audiā quid loquat' in me do
minus deꝰ. quoniā loquet' pacē in plebem
suā. Hanc tenuit in sua ꝯuersatiōe ip̄o di
cente ꝑ eundē ꝓphetam. Cum his q̄ ode/
runt pacē eram pacificus. Hāc suis disci
pulis indixit in secreta monitione. pacem
inquit habete inter vos. Matth. ix. Hāc
exhibuit in sua resurrectione. Pax vobis
ego sum. Joh. xx. Hanc p̄terea ꝓ summo
dono eis dereliquit in sua ascensione. Pa
cem meā do vobis. pacē relinquo vobis.
Joh. xiiij. Quod quidē donū q̄ magnuꝫ
q̄qꝫ magnificandū a nobis sit ostēdit Au
gustinus. xix. de ciuitate dei vbi ait. Tan
tum est pacis bonū vt in reb terrenis atqꝫ
moꝛtalib nihil gratius soleat audiri. ni/
hil delectabiliꝰ cōcupisci. Ue ergo nobis
fratres charissimi ve nobis. qꝛ tꝑibus no
stris pessimis hoc tantū bonū tantūqꝫ do
num xp̄i nō vt dignū est magnificāt. sꝫ ꝑ/
uipendūt imo despiciunt xp̄iani. Iā em̄
pꝛochdoloꝛ spreta hac bona ⁊ vera pace
ad malam ⁊ falsam pacē ei cōtrariā. pluri
mi etiā viri eccl'astici dānabilit' se ꝯuertūt

ſmo veriꝰ ſe ꝑuertūt. Eſt aūt hec pax tri/
plex que xp̄ianoꝝ ꝑuertit aīos. ⁊ a ṽa pa/
ce ⁊ pacifica vnitate diuertit. Pri̅a pax
eſt cū delicijs carnalibꝫ. de qua ꝓpha. In
pace inquit amaritudo mea amariſſima.
Iſa. xxxviij. Secūda pax eſt cū diuitijſ
t̄palibꝫ. de q̄ ſapiēs ait. O mors q̄ꝫ amara
eſt memoria tua hoī iniuſto ⁊ pacē habēti
in ſubſtātijs ſuis. Ecci. xlj. Tertia pax
eſt cū terrenis amicitijſ ⁊ ꝯſanguineitati/
bus. de q̄ xp̄s. Nō veni pacē mittere ī ter/
ram ſꝫ gladiū. Ueni em̄ ſeparē hominez
aduerſus patrē ſuū. ⁊ filiā aduerſus m̄rez
ſuā. Math. x. c. Heu heu q̄ꝫ multi in his
hodie pacē ſuā ꝯſtituūt ac ideo veram cū
xp̄o pacē deſerūt. ⁊ falſam cū dyabolo pa
cem agūt. In quoꝝ ꝑſonā ꝑ ꝓphetā dicit̄.
Cū inferno fecimꝰ pactū. i. pacis actum.
Iſa. xxviij. c. De quibꝫ etiā apl̄s loquitur
Cū dixerint inq̄t pax ⁊ ſecuritas. tunc re/
pentinꝰ eis ſuꝑueniet interitꝰ. j. Theſſa. v
Hanc igit̄ fugiamꝰ frēs chariſſimi. ⁊ illaz
quā ſupra diximꝰ queramꝰ pacē. Cuiꝰ pre
conia beatꝰ Augꝰ. breuiter exp̄mit dicenſ
Pax eſt ſerenitas mētis. tranquillitas aī.
ſimplicitas cordis. amoris vinculū. ꝯſor
tium charitatis. Nec ad hereditatem xp̄i
poterit ꝑuenire q̄ teſtamentū pacis nolue
rit obſ̄uare. Ex p̄dictis ḡ abūdanter oſtē
ſuz eſt q̄liter ⁊ in q̄ vnitas ſit ſ̄uāda. Quia
ſcꝫ in vinculo pacis. Et hec de tertia p̄te.
⁊ tertia nr̄i ſ̄monis ꝯſideratōe ſufficiāt

Ex qua ⁊ alijs p̄cedētibꝫ poſſum nō im
merito monēdo ꝯcludere. vt ſoliciti ſitis
ſeruare vnitatē ſpūs in vinculo paciſ. que
fuerūt ṽba p̄mo veſtre propoſita caritati.

Sꝫ iam frēs chariſſimi iā diligent̄ illa
nobis inueſtigāda ſunt q̄ hanc vnitatē ſpi
ritus ⁊ hoc vinculū pacis diuidūt et diſ/
ſoluūt. Ubi notandū eſt q̄ in ſacra ſcri
ptura diuerſa legimꝰ vincula culpe ⁊ iniq̄
tatis. vinculo xp̄iane pacis ⁊ pacifice vni
tatis aduerſa. Sunt eteni p̄mo vincu/
la carnalitatis ⁊ luxurie. De qua ſapiens.
Inueni inq̄t amariorē morte mulierez. id
eſt. carnalē voluptatē. Que laqueꝰ vena/
toris eſt ⁊ ſagena cor eiꝰ ⁊ vincula ſūt ma/
nus eiꝰ. Ecci. vij. Sunt etiā vincula va/
nitatis ⁊ ſuꝑbie. Un̄ de ſuꝑſticioſis ⁊ ſuꝑ
bis egyptijs ſcriptū eſt. Dū em̄ ꝑſuaſū ha
bent iniq̄ dn̄ari poſſe nationi ſancte vin/
culis tenebraꝝ ⁊ lōge noctis cōpediti ſūt.
Sapie. xvij. c. Sunt inſuꝑ vincula cupi
ditatis ⁊ auaricie. Propter qd̄ dicit apl̄s.
Qui volūt diuites fieri incidūt in tēptati
onem ⁊ in laqueū dyaboli ⁊ deſideria mł
ta inutilia ⁊ nociua. que mergūt homineſ
in interitū ⁊ ꝑditionē. p̄ma ad Thimo. vl.
Hec ſunt ergo tria vinculoꝝ genera nos
ad peccatū trahētia Sed ſūt ⁊ alia tria
nos in pctō tenētia ⁊ eo periculoſiora. q̄a
precedētibꝫ fortiora. Eſt em̄ vinculū pra/
ue ꝯſuetudinis. de quo figuraliter a chri/
ſto dictū eſt. Hāc filiā abrae quaz alliga/
uit ſathanas decē⁊ octo annis. nōne opor
tuit ſolui a vinculo iſto die ſabbati. Luce
xiij. Hec q̄ppe mulier q̄ tot annis habue/
rat. vt ibi dr̄ ſpūm infirmitatis. ⁊ erat icli
nata. nec oīno poterat ſurſum reſpicere ſi
gnificat aīam lōga pcti ꝯſuetudine īcur/
natā. quā die ſabbati id eſt. t̄pe grē xp̄s oñ
dit ſpeciali eiꝰ auxilio a tā forti vinculo eē
ſoluendā. Eſt p̄terea vinculū ꝑuerſe ob/
ſtinatiōis. Un̄ ſub figura ſcriptū legit̄ q̄
nabuchodonoſor ioachim vinctū cathe/
nis duabꝫ duxit ī babilonē. ij. Paral̄. vlt.
Nabuchodonoſor eī dyabolū. Ioachim
obſtinatū pctōrē. cathene due pctā carna
lia ⁊ ſpūalia. Babylon aūt ꝯfuſionē figu
raliter ſignificāt. De h̄ vero pctōꝝ vincu
lo ibidē ſubdit̄. Multiplicate ſunt iniq̄/
tates mee ⁊ incuruatꝰ ſum multo vinculo
ferri. Vinculū quippe ferri obſtinatio eſt
duri ⁊ ꝑuerſi animi. Eſt poſtremo vincu/
lum indurate excecatōis. ꝓpter qd̄ de exce
catore pctōre ī perſona nabuchodonoſor
dr̄ Alliget̄ vinculo ferreo ⁊ ereo. cor eiꝰ ab
humano cōmutet̄ ⁊ cor fere det̄ ei. Daniel̄
iiij. c. Indurata em̄ excecatio vinculū fer
reum noīat̄ ꝓpter indomabilē pctī obſti/
nationē. vinculū ṽo ereū ꝓpt̄ inflexibilem
pctī excuſatiōꝫ. ſꝫ q̄ ꝑ hoc cor humanum
in cor fere mutat̄ ad excecatā humani cor
dis ꝑtinet beſtialitatē. Hec ſunt ḡ vincu/
la culpe ⁊ iniq̄tatiſ. de q̄bꝫ ꝑ ꝓpham dictū ē
Ve q̄ trahitiſ iniq̄tatē ī funicul̄ vanitatiſ. ⁊
q̄ſi vinculū plauſtri pctm̄. Iſa. v. Ve igit̄
nob̄ frēs cariſſimi ve nob̄ q̄r vicul̄ his ho
die p̄ch dolor ligāt̄. opp̄mūt̄. icuruāt̄. ⁊ ad
pctā q̄libꝫ ꝑtrahūt̄ fere vniuerſalit̄ xp̄iani
⁊ qd̄ maxie dolendū eſt ſceleſtiꝰ viri eccle
ſiaſtici. ⁊ ſcandaloſiꝰ paſtores ⁊ p̄lati. Un̄
factū eſt vt his peccatiſ exigētibꝫ iā fere in
vniuerſa xp̄ianitate diſſoluat̄ vnitas ſpi/

155

ritus ⁊ rumpat vinculũ pacis. nihilq́ȝ vbi
libet supesse videat nisi diuisio inimicicia
discordia atq́ȝ ꝯtẽtio. Ideoq́ȝ q̃ȝ bonum ⁊
q̃ȝ iocundũ sit pacis vinculũ iã p eiꝰ ꝯtra
ria docẽte nobis experientia cognoscimus
iam eñ illud Tullij sensibilit esse veꝝ pci
pimus. Quãta inq̇t vis amicicie ꝯcordie
q́ȝ sit ex odijs atq́ȝ dissidijs pcipi pt. Que
eñ domꝰ tam stabilis. que tã firma ciui/
tas q̃ nõ ex his possit euerti. Iã ⁊ illud sa
lustij nisi nimiuȝ ceci fuerimꝰ corporalibꝫ
oculis intuemur. Cõcordia inquit parue
res crescũt. discordia maxime dilabuntur
Iam etiã illud xp̄i lamẽtabiliter experimur
Omne inq̇t regnũ in se diuisum desolabi
tur. Math. xij. Iam q̇ppe vt de spũali re/
gno eccie qđ nũc scismatica diuisione de
solabiliter laceratur. vt inq́ȝ de eiꝰ lachry/
mosa desolatõe taceam. qꝛ nobis etiã tacẽ
tibꝫ res loquunt. iam in eiꝰ tpali impio. ⁊ ĩ
omni fere xp̄ianoꝝ regno ꝯmotio fit guer
rarum. p̄lioꝝq́ȝ sedio. quãobrem dum no
stri reges ⁊ p̄ncipes ꝑpter solas q̃s amant
diuitias aut delicias litigãt dũ p explen/
da cupidine aut vlciscẽda iniuria certant
⁊ aduersus se inuicẽ insaniũt. dũ inq́ȝ hec
agunt ⁊ que agere debuerãt negligunt. in
terim xp̄i hereditas a suis ⁊ a nostr̄ȝ hosti
bus lacrimabiliter ꝯculcat. Uñ fit vt xp̄i
anitas olim p orbem terraꝝ adeo lõge la/
teq́ȝ diffusa. ⁊ de qua beatꝰ Augꝰ. in li. ve/
re religionis asserit. q̄ p om̄es terrarum p
tes quas homĩes incolũt sacra xp̄iana co
lerent. iã intantũ diminuta ⁊ artata sit. et
de die in diẽ ab hostibꝫ fidei coartet vt in
maxima illaꝝ terraꝝ portione nomẽ fides
q́ȝ xp̄i penitꝰ ignoret. Quid plura. Ip̄a ci
uitas hierl'm totaq́ȝ terra sancta terra sin
gulariter xp̄o dedicata. terra maioribꝫ no
stris ꝑmissa. terra nobis. si tñ veri xp̄iani
sumꝰ debita. iã a nobis turpiter erepta ab
infidelibꝫ possidet. Et qđ auditu horren/
dum ẽ. cũ machometus scelleratꝰ ille ⁊ infa
mis p̄do in medio gẽtis sue summo cultu
summo honore ac sũma reuerẽtia ꝑrsus
indigna sepultꝰ iaceat. iã tñ xp̄i sepulcruȝ
irreuerẽter ab hoste possessum nõ sine pe/
riculo graui ⁊ infami tributo raro a fidelibꝫ
venerat. Heu pudet tedetq́ȝ de tãt̄ȝ xp̄i
sueq́ȝ xp̄ianitatis ꝯtumelijs vltra loq̇. Sȝ
vñ hec frẽs charissimi vñ hec. aliaq́ȝ innu
merabilia xp̄ianoꝝ mala nisi qꝛ p pctõruȝ

vincula dissoluit ĩ eis vinculũ xp̄iane pa/
cis ⁊ pacifice vnitat̄ȝ. Ideoq́ȝ merito nos
ammonet apl's vt soliciti simꝰ s̄uare vnita
tem spũs ĩ vinculo pac̄ȝ. Hoc igit apl'i do
cumẽtũ nullatenꝰ adimplere valemꝰ. nisi
etiã soliciti simꝰ dirũpere ea q̃ sup̄ diximꝰ
vincula pctõꝝ. Ad qđ nos hortat ꝓpha di
cens. Disrũpamꝰ vincula coꝝ. ⁊ ꝓijciamꝰ
a nob iugũ ipsoꝝ. ĩ p̄s. ij. Qđ vtiq́ȝ deo au
xiliante facere possumꝰ partialit ⁊ disposi
tiue. sȝ solꝰ deꝰ hoc põt p̄ncipalit ⁊ effecti/
ue. ⁊ illđ ab eo debemꝰ bonoꝝ opeꝝ sacri
ficio deuote ⁊ hũilit postulare. eodẽ ꝓpha
dicẽte. Disrupisti dñe vincula mea tibi sa
crificabo hostiã laudis. Qđ nobis p̄stare
dignet auctor ip̄e vnitat̄ȝ ⁊ pac̄ȝ. Qui vi/
uit ⁊ regnat in secula seculoꝝ. Amen

Explicit s̄mo factꝰ ĩ synodo p reueren/
dũ in xp̄o patrẽ dñm Petꝝ cameracẽsem

Sequitur omelia eiusdẽ facta in syno
do sup illo euãgelio s̄m lucã. Designauit
dñs ⁊ alios septuagintaduos. Et reliq̃.

L Ectionem san

cti euãgelij s̄m lucã quã mo/
do cũ legeret audist̄. Iõ p̄res
⁊ in xp̄o frẽs charissimi expo/
nẽdã suscepimꝰ qꝛ ñ solũ nũc sȝ annuatim
in sacra synodo solẽnit recitat. Nec ĩmeri
to. Nã ĩ ea sũmꝰ doctor ⁊ mgr̄ nr̄ dñs ih̄s
xp̄s discipl'os suos ⁊ nos ĩ eis sapiẽt edo/
cuit. ⁊ mĩstris eccie tãq́ȝ operarijs messis
dñice triplicẽ ꝯsideratõeȝ notant ꝓposuit.
Primã đ eoꝝ institutõe. scđam đ eoꝝ ĩfor
matõe. tertiã đ eoꝝ retributõe. Per p̄maȝ
dat auctas ⁊ potẽtia. p scđam dat sagaci/
tas ⁊ ꝓuidẽtia. p tertiã dat stabilitas ⁊ p̄/
minẽtia. Hec ḡ tria iuxta euãgelici textus
decursũ. ordine debito ad nostrã edificati
onẽ đo adiuuãte ꝓseq̃mur. In p̄mis ita
q́ȝ ꝯsiderãda nob ẽ mĩstroꝝ ecciasticoꝝ in
stitutio. p quã dat eis auctas siue potẽtia.
Circa h̄ aũt ĩ v̄bis euãgelic̄ȝ triplex notat
eoꝝ ꝯditio. P̄rio dñt ĩstitui ⁊ ordinari di
uina electõe. Scđo dñt vniri ⁊ copulari
mutua dilectõe. Tertio dñt muniri ⁊ ro/
borari deuota orõe. Quantũ ḡ ad p̄mũ
audiamꝰ q̇d euãgeliũ loquit. Designauit
inq̇t ⁊ alios ⁊c̃. Priꝰ eñi vt ĩ matheo legit
xp̄s duodecim apostolos elegerat. postea

vero hos alios discipulos designuit Quos
septuagintaduos ↄstituit in signũ ⁊ figu/
ram. ꝙ post futurã ei⁹ ascensionẽ ꝑ eos se/
ptuagĩtaduo genera linguaꝝ vẽtura erãt
ad sue fidei vnitatẽ. Quos ideo merito de
signauit. i. signãter elegit. ⁊ q̃s ad hoc op⁹
eternaliter p̄destinauerat tp̃ali electione:
tũc specialiꝰ instituit. vt ꝑ h̄ oñderȝ ꝙ nul
lus ꝓpria auctoritate intrusus ſȝ solũ diui
na approbatõe vocat⁹ ecclesiasticũ officiũ
assumere debeat dicẽte aplo. Nemo assu/
mat sibi honorẽ. ſȝ q̇ vocat⁹ est a dño tãq̃
aaron. Ve ḡ illis q̇ vel symoniaca p̄ui/
tate vł tyrãnica potestate honores ecclesi
asticos vsurpare p̄sumũt. q̄ q̇ nõ intrant
ꝑ ostiũ in ouile. ſȝ ascendũt aliũde. illi pro
fecto nõ sunt veri pastores. ſȝ veritatꝭ testi
monio fures sunt ⁊ latrones. Et h̄ d̄ p̄mo
Quantũ aũt ad secundũ audiam⁹ q̇d
sequiꝰ. Et misit illos binos añ faciẽ suam
in oẽm ciuitatẽ ⁊ locũ q̇ erat ip̄e vẽturus.
Hoc nõ solũ intelligendũ esse puto de ei⁹
aduẽtu ꝑ p̄ñtiam corpalẽ ſȝ etiã de aduen
tu ei⁹ in mentẽ ꝑ influentiã spũalem. O q̃
rect⁹ ordo Aduentũ mg̃ri p̄cedũt discipu
li. Aduentũ dñi p̄cedũt serui. p̄cedũt in/
struẽdo. sequiꝰ inspirãdo. p̄cedunt per do
ctrinã. sequiꝰ ꝑ grãm. Nec imerito eos
añ se binos misit. Nã hoc ↄueniẽter face/
re voluit triplici rõe. Primo ꝓpter mu/
tuam ↄsolatiõȝ. ⁊ fraterni auxilij ↄfortatõ
nem. q̄ sapiẽs ait. frater q̇ iuuaꝰ a fratre q̃
si ciuitas fortis Secũdo ꝓpter veritatꝭ
ab eis p̄dicãde ↄfirmatiõem. vt iuxta legꝭ
p̄ceptũ. in ore duoꝝ testiũ staret verbum
Tertio ꝓpter charitatiue dilectõnis si/
gnificationẽ. Nã vt ait Grego. ꝑ hoc taci
te innuiꝰ. ꝙ q̇ erga alteꝝ caritatẽ nõ habet
p̄dicatõis officiũ nullaten⁹ suscipe debet.
Jõ ergo specialiꝰ missi sunt bini. in signũ
ꝙ ministri ecclesiastici sibi inuiceȝ ⁊ alijs
debẽt charitatiue dilectõis vinculo copu
lari. ⁊ bine dilectõis d̄i scȝ ⁊ p̄ximi vnitate
ↄiungi. vt iuxta doctrinã apl̄i soliciti sint
seruare vnitatẽ spũs ĩ vinculo pacis Ve
ergo illis q̇ ↄtra charitatꝭ vnitatẽ in eccl̃ia
xp̄i scismata ⁊ diuisiones seminãt. vel iam
seminata scismatũ zizania hodie ꝓch do/
lor nimiũ crescẽtia solicite non extirpant.
Heu q̃ reprobi sunt hi nephãdi operarij.
quoꝝ malicia vł negligẽtia messis ecclesi
astica optate pacis fructu ꝓuata sterił effi

citur ⁊ aduersantiũ pedib⁊ ↄculcaꝰ. ↄcul/
cata deprimitur. depressa sperniꝰ. De q̇b⁊
ip̄e ꝑ ꝓpham ↄqueriꝰ. Filios enutriui ⁊ ex
altaui. ip̄i autẽ spreuerũt me. Et h̄ d̄ scd̄o.
Quantũ ṽo ad tertiũ audiam⁹ q̇d po
stea subdiꝰ. Et dicebat illis. Messis q̇dẽ
multa. operarij aũt pauci. Rogate ḡ dñm
messis vt mittat oꝑarios in messem suaȝ.
Hoc in loco messis intelligitur ecclesia. i.
cõgregatio fideliũ. que iã tũc multa erat.
quantũ ad p̄parationẽ. q̄ multi prepara/
ti vt ꝑ verã fidem collecti in horreum po
nerẽtur eccl̃ie. Operarij vero pauci. id est.
doctores ⁊ p̄dicatores alijq̃ spũales mini
stri ad hãc fideliũ collectiõem idonei. pau
ci sunt respectu tãte multitudinis congre
gãde. Sane sicut tũc hoc veꝝ erat. sic mo
do nõ min⁹ veꝝ ẽ. Nã sicut h̄ ait Gregori⁹
Ecce iã mund⁹ sacerdotib⁊ plen⁹ est. et tñ
in messe dñi rar⁹ valde inueniꝰ operarius
q̄ officiũ quideȝ sacerdotale suscipim⁹. ſȝ
opus officij nõ implem⁹. Cur ita. Q̄ cer
te opus sacerdotalis officij est ꝑ sanã do/
ctrinã ⁊ sanctã vitã verbo ⁊ oꝑe xp̄ianum
ꝓplm erudire. ad q̇d ꝓch pudor inter tot ec
clesie mĩstros. hodie pauci reperiũꝰ oꝑa/
rij. Quid ḡ supest remediũ. Rogate ĩquit
dñm messis. xp̄m scȝ q̇ sol⁹ dñs est populi
xp̄iani. ceteri solũ sub eo sũt mĩstri. ip̄o di
cente. Principes gentiũ dñanꝰ coꝝ. nõ sic
aũt inter vos. ſȝ q̇ maior est fiat sic mĩster.
Vos ḡ ministri rogate dñm vestꝝ Jesum
xp̄m vt mittat oꝑarios ĩ messem Sȝ q̃
re xp̄s cũ iã mitterre disposuisset tñ roga/
ri voluit vt mitterȝ. Sane h̄ ideo Primo
q̇dẽ vt oñderet ꝙ licet de⁹ eternaliꝰ aliq̇d
voluerit facere. vult tñ illud fieri mediãti
bus orõib⁊ creature. Scd̄o nõ ab vno so
lum ſȝ a multꝭ rogari voluit vt h̄ exemplo
demõstraret q̃nte apd̄ deũ sit efficacie orõ
multitudis. ⁊ p̄cipue ↄgregatõis eccl̃ie xp̄i
ane Tertio h̄ specialiꝰ a discipulł vult ora
ri. oñdens ꝙ null⁹ sit apt⁹ ad hãc euãgeli/
cã missionẽ. nisi ꝑ diuinã grãm specialem
quã nõ mereꝰ humana ꝑfectõ ſȝ impetrat
deuota orõ. Ac si apte dicat Null⁹ d̄ se aut
sua ṽtute. null⁹ de sua sciã. d̄ sua industria
de sua excellẽtia aut dignitate p̄sumat sed
deuota orõe ac hũilitate munit⁹ atq̃ robo
ratus. de sola dei grã ⁊ bonitate ↄfidat. et
iõ rogate dñȝ messis vt ĩ messẽ suã oꝑarios
mittat. ⁊ eos ad h̄ aptos ⁊ idoneos efficiat

156

Nec immerito spūales operarij.i. ecclesie
ministri de hoc rogare tenenꝛ. si diligēter
attendāt quantū est onꝰ officij ad qḋ mit/
tuntur. Quippe mittunꝛ em̄ ad pdicandū
credenda.ad docendū facienda.ad venā/
dum peccatoꝝ occulta.ad absoluendum
penitentiū delicta. Mittunꝛ ad reducen/
dum errātes.ad corrigendū ptinaces.ad
ꝯsolandū pusillanimes.ad reficiendū in/
digentes. Mittūtur deniqꝫ ad fructū fa/
ciendū in omnes homīes xp̄o dicēte. ego
misi vos metere Et iteꝝ Posui vos vt ea
tis ⁊ fructū afferatis. Ut aūt ex messe ec/
clesie fructū virtutū afferant.necesse est vt
in se ⁊ in alijs infructuosam peccatorum
messem destruāt.de qua p ꝓpham dicitur
Arastis in impietate.iniquitatē messuistꝭ.
Ad hanc nāqꝫ messem solicite destruēdaꝫ
mittūtur messores ecclesiastici.qui proptꝛ
hoc figurātur in seruis absalon.de q̇bus
in secūdo regū legitur.ꝙ cōbusserūt agrū
ioab habentē messem ordei. In agro Jo
ab significatur corpus ⁊ anima peccatorꝭ
in quo nō crescit frumentū virtutū sed or
deum vicioꝝ.qḋ p seruos absolon.id est.
ministros dei debet igne charitatꝭ cōburi
O felicē messoreꝫ q̇ hoc diligenter facere
studuerit.quia de illo verificabitur qḋ p
sapientē dr̄. Si impiger fueris veniet vt
fons messis tua.id est. virtutū ⁊ bonorum
spūalium abūdantia.de qua intelligi pōt
illud ꝓphete verbū. Colligite vindemiam
⁊ messem ⁊ oleū. Ex abūdantia em̄ virtu
tum ecclesiasticoꝝ ministroꝝ debet popu
lus colligere nō solū messem seu panē bo/
ne operatiōis.sed etiā vindemiā seu vinū
sancte deuotōis ⁊ oleū pie compassionis.
⁊ generaliter omnē fructū virtuose perfe
ctionis. Ue ergo illis operarijs in messe
eccīe.a quibꝫ populꝰ dei nō virtutū sed vi
ciorum fructꝰ.nec bonoꝝ sed maloꝝ ope/
rum exempla colligit. Ue inquā illis q̄rū
exempla sunt opa carnalitatis ⁊ immūdi
cie.de quibꝫ ait apostolꝰ. q̇ tradiderunt se
metipsos impudicicie in opationē immū
dicie. Ue iteꝝ illis quorū exēpla sunt opa
iniquitatis ⁊ iniusticie.quibꝫ a domino p
ꝓpham dicitꝛ. Discedite a me omnes q̇ ope
ramini iniquitatē. Ue iteꝝ atqꝫ iteꝝ illis.
quoꝝ exempla sunt opa erroris atqꝫ mali
cie. Hi sunt vt dicit apostolꝰ operarij sub
doli transfigurātes se in apostolos christi

Nō sic fratres charissimi nō sic.sed vnus/
quisqꝫ vestꝝ iuxta apostoli documentum
solicite curet seipsum probabilē deo exhi/
bere operariū incōfusibilem recte tractan
tem verbū veritatis Et hec de pͥma euā
gelij parte ⁊ pͥma nostri ꝓpositi considera/
tione sufficiant

Sequitur de secunda

p Ost hec ergo ꝯsiderāda nobis est
ministroꝝ ecclesiasticoꝝ informa
tio.p quā datur eis sagacitas et p
uidentia Ubi diligēter aduertendū est
ꝙ xp̄s eos specialiter de tribus informat
⁊ instruit. Primo ꝙ nō debent terreri ab
aduersitate. Secūdo ꝙ nō debēt moueri
a cupiditate. Tertio ꝙ nō debent turbari
ab iniquitate. De pͥmo dicitur. Ite.ecce
ego mitto vos sicut agnos inter lupos.
Mittit ergo dn̄s suos operarios. mittit
ministros ecclesiasticos in messeꝫ suā. nō
ad colligendū ex ea delicias ⁊ voluptates
sed ad tolerandū p ea molestias et aduer
sitates. Mittit eos nō ad adulandū diui/
tibus.nō ad nocendū pauperibꝫ.sꝫ ad de
bellandū malos.vt Josue missus est ꝯtra
amalech ⁊ ad liberandū oppressos.vt mo
yses ad pharaonē missus est Et ideo ne fa
ciliter aduersitatibꝫ terreanꝛ.pͥmunit eos
dicens. Ecce ego mitto vos sicut oues vł
agnos inter lupos. Hoc est Sicut humi
les inter supbos.sicut patiētes intꝛ aduer
sarios.sicut pios inter crudeles. sicut be/
nignos inter feroces.sicut simplices inter
fraudulētos.sicut inermes inter armatos
Ite ergo securi.nō tamē ꝯfidētes ī armis
seculi.sed induētes vos armatura spūali.
hoc est scuto fidei.galea spei. lorica iusti/
cie.⁊ gladio spūs qḋ est verbuꝫ dei. His
itaqꝫ armis muniti nolite terreri.quia vt
Chrysostomꝰ ait. Ecclīam vincere nulla
vis poterit.dei est eccīa q̇ est oīum fortior
Ip̄e est q̇ dicit. Tu es petrꝰ ⁊ super hanc
petrā edificabo eccīam meā. Et porte in/
feri nō pͥualebūt aduersus eam.q̇d si non
crederenꝛ verbis.tamē rebꝫ ipsis ⁊ operibꝫ
credere necesse est. Quanti em̄ tyrāni ag/
gressi sunt impugnare eccīam dei. Quan
ta tormēta quantas cruces adhibuerunt.
ignes.fornaces.feras.gladios intēdentes
⁊ nihil agere potuerūt. Ubi nūc sunt illi
qui hec fecerūt. Et vbi illi q̇ hec fortiter p
tulerunt Nūc illi eternis penis pͥmuntur

ꝛ isti eternis gaudijs erigūť. Et h̄ ꝺ̄ pmo

De secundo sequiť

Nolite portare sacculū neq̄ȝ perā. neq̄ȝ
calciamēta. ꝛ neminē ꝑ viam salutaueritis
Hoc ē. Nolite p̄dicare aut ecc̄iasticū offi/
ciū exercere ꝓpť cupiditatꝭ aut auaricie q̄/
stū. ſȝ paupꝑtatē ꝛ hūilitatē exēplo mgr̄i vr̄i
sequētes. neq̄ȝ sacculū portetꝭ neq̄ȝ perā. i.
repositoria ciboꝝ aut pecuniaꝝ n̄ deferatꝭ
in via ꝓpť necessaria vite. neq̄ȝ calciamēta.
qꝺ̄ de ītegris calciamētꝭ ꝺȝ ītelligi. qꝛ sic̄ ī
euāgelio marci legiť. apl̄i sandalijs vtebāť
In his aūt ꝟbis nihil aliud oñdiť nisi ꝙ p̄
dicator ꝺȝ esse absolut⁹ a cupiditate. super
fluitate. ꝛ solicitudine tꝑali. ne ī his īpedia
tur aut q̄modolibȝ retardeť a p̄dicatōne ꝟ
bi. qꝺ̄ etiā sequētia ꝟba īdicāt. Neminē in
q̄t ꝑ viā salutaueritꝭ Licȝ ei q̄dā h̄ ita expo
nāt. i. neminē saluū in p̄nti vita dixeritꝭ. qꝛ
q̄libet nisi diuīa reuelatōe certificat⁹ fuerit
incert⁹ est ꝺ̄ salute sua. dicēte scp̄tura. Ne/
mo scit an amore vl̄ odio dign⁹ sit. Hec tn̄
expositio nō tā l̄ralis q̄ȝ spūalis ꝛ moral̄ eē
videť. Iō illꝺ̄ ꝯueniēti⁹ ītelligiť vt ex h̄ dili
gētia ꝛ festiatio euāgelice p̄dicatōis tāta eē
īnuať. ꝙ nec ex familiaritate colloq̄i aut sa
lutatōis. seu alia q̄uis occasione debeat re
tardari. Hoc loquēdi mō vsus ē heliseus.
q̄rto regū dicēs ꝑuo suo. Si occurrerit ti
bi hō ne salutes eū. volēs ꝑ h̄ excludere ꝟ/
ba retardatiua itinerꝭ Ex p̄missis euāge
lij ꝟbis ꝛ alijs q̄ in matheo legūť. q̄bꝫ apl̄is
ꝺꝛ. Nolite possidere auꝝ neq̄ȝ argētū neq̄ȝ
pecuniā ī zonis vestrꝭ. voluerūt aliq̄ ꝯclu
dere ꝙ viri ecc̄iastici ꝛ maxīe epi q̄ in ecc̄ia
apl̄oꝝ locū tenēt nō p̄nt licite aliq̄d ꝓpriū
possidere. Quibꝫ ꝯcordare videť hieroni/
mi ꝟba ī epl̄a ad nepocianū vbi ait. cleros
grece latine sors appellať. ꝓpterea clerici di
cūť. qꝛ de sorte dn̄i sūt. vl̄ qꝛ ipe dn̄s sors. i.
ꝑs eoꝝ ē. q̄ aūt dn̄m possidet nihil extra de
um hr̄e p̄t. Si āt auꝝ. si argētū. si possessio
nes hȝ. cū istis ꝑtibꝫ nō dignať dn̄s fieri ꝑs
ei⁹ Sȝ huic opinioni sacri canones ad/
uersanť. in q̄bꝫ ꝺꝛ ꝙ epi ꝺ̄ rebꝫ ꝓprijs vl̄ acq̄
sitis heredibꝫ suis derelinq̄nt Un̄ p̄dicta
ꝟba xp̄i tripl̄r p̄nt ītelligi. Uno mō mysti/
ce sic̄ exponit ipemet hiero. vt n̄ possideam⁹
auꝝ neq̄ȝ argētū. i. vt p̄dicatores n̄ innitāť
p̄ncipaliť sapie ꝛ eloq̄ntie tꝑali. Alio mō
sic̄ intelligit Aug⁹. li. ꝺ̄ ꝯsensu euāgelistaꝝ
vt ītelligať xp̄m h̄ nō p̄cipiēdo. ſȝ magis ꝑ
mittēdo dixisse. ꝑmisit ei eis vt absq̄ȝ auro
vl̄ argēto ꝛ alijs sūptibꝫ irēt. accepturi sum
pt⁹ vite ab his q̄bꝫ p̄dicarēt. Un̄ subdit. di
gn⁹ est ei opari⁹ cibo suo. Ita tn̄ ꝙ si aliq̄s
ꝓprijs sūptibꝫ vtereť in p̄dicatōe euangelij
ad superogatōȝ ꝑtineret. sic̄ Paul⁹ ī epl̄a. j.
ad Co. se fecisse testať Tertio mō ꝑm qꝺ̄
exponit Chryso. vt ītelligať h̄ dn̄m disci/
pulis p̄cepisse q̄ȝtū ad illā missionē q̄ mitte
banť ad p̄dicādū iudeis. vt ꝑ h̄ exercerenť
ad ꝯfidēdū de ꝟtute ipi⁹ q̄ eis absq̄ȝ sūpti/
bus ꝓuideret. Ex q̄ tn̄ nō obligabāť ipi vl̄
successores eoꝝ vt absq̄ȝ ꝓprijs sūptibꝫ euā
geliū p̄dicarēt. qꝛ ꝛ de paulo ī scꝺ̄a epl̄a ad
Corin. legiť ꝙ ab alijs ecc̄l̄ijs stipēdiū ca/
piebat ad p̄dicādū corinthijs Ex q̄ patȝ. ꝙ
aliq̄d possidebat ab alijs sibi missum. Un̄
sic̄ ꝯcludit sanct⁹ Tho. stultū videreť dice
re ꝙ tot scti pōtifices sic̄ athanasi⁹. ambro
si⁹. augustin⁹. illa p̄cepta trāsgressi fuissent
si ad ea ꝑuāda se credidissent obligari Iō
rn̄dȝ ad p̄dictā autoritatē hieronimi. ꝙ cū
oīs ꝑs sit minor toto. ille cū deo alias ꝑtes
hr̄e ītelligiť. cui⁹ studiū dū nimis intendit
his q̄ sūt mūdi circa ea q̄ dei sūt diminuiť
Et sic nō dn̄t clerici ꝓpriū possidere vt sic
curēt ꝓpriū ꝙ ī his defectū faciāt. q̄ ad di/
uinū ꝑtinēt cultū. Hec ꝺ̄ scꝺ̄o De tertio
in euāgelicꝭ xp̄i ꝟbis subiūgiť. In quācū/
q̄ȝ domū ītraueritis p̄mū dicite. pax huic
domui. Et si ibi fuerit fili⁹ pacꝭ req̄escet su
per illū pax vr̄a. sin autē ad vos reuertetur
q̄si diceret. Dū ad publicatōȝ euāgelij pa/
cis ꝓceditꝭ. pacē diligite. pacē optate. pacē
si fieri p̄t cū oībꝫ hoībꝫ etiā iniq̄s. etiā ꝑuer
sis. etiā pacꝭ inimicꝭ obꝟuate. vt possitꝭ cū
ꝓpha dicere. Cū his q̄ oderūt pacē erā pa
cific⁹. Et iō nolite ꝯturbari ab iniq̄tate. no
lite cōmoueri a ꝑuersitate malignitate aut
neq̄cia q̄rūlibet hoīm ſȝ in quācūq̄ȝ domū
intraueritꝭ. p̄ma ꝟba vr̄a sint pacꝭ ꝛ carita
tis. ꝛ p̄mū dicite. Pax huic domui. i. habi
tātibꝫ ī ea. Et si ibi fuerit fili⁹ pacꝭ p̄destia/
tus. s. ad pacē eťnā. req̄escet sup illū pax ve
stra. Hoc ē. orō vr̄a ꝛ p̄dicatō euāgelica in
eū optatū habebit effectū Sin aūt ad vos
reuerteť. qꝛ dato ꝙ effectū nō habeat q̄ ad
illū. tn̄ inde mercedē habebitꝭ apud deum
O igiť magnū pacꝭ euāgelice bonū. cui⁹ p̄
dicatio infructuosa esse n̄ p̄t. Et cui⁹ exhor
tatio toti⁹ apl̄ice ꝛ xp̄iane doctrīe p̄mū fū/
damētū est. O vtinā h̄ saperēt ꝛ ītelligerēt

L

157

nostri p̄lati ꝛ ꝑncipes xp̄iani. vtinā hāc pa
cē zelarēt specialit̄ viri ap̄lici. vtinā nō fal
laciter ſʒ ꝟe ꝛ efficacit̄ dicerēt eccie di. pax
huic domui. ꝛ n̄ sic dānose ac dānabilit̄ si
nerēt ꝑnicioso scimate hāc dei domū iā pe
ne fundit⁹ euersaʒ desolari. sic̄ ab eo q̄ ip̄aʒ
in pace fundauerat dictū ē. Om̄e regnū i se
diuisū desolabit̄ Et h̄ de scd̄a euangelij
ꝑte. ꝛ scd̄a ꝯsideratiōe sufficiant.

Sequitur de tertia.

Postremo ḡ ꝯsiderāda nob̄ est mi̅stroꝝ
eccīasticoꝝ retributio. ꝑ quā dat̄ eis subli
mitas ꝛ p̄minētia. Qua i re sciēdū ē ꝙ coꝝ
retributio triplex assig̃ri p̄t. P̄ria ē corꝑal̄
sustētatiōis. Scd̄a ē sp̄ūalis honoratiōis.
Tertia ē eternal̄ coronatōis De p̄ma h̄ dr̄
In eadē aūt domo manete. edētes ꝛ bibē/
tes q̄ apd̄ illos sūt. Dign⁹ ē em̄ oꝑari⁹ mer
cede sua. Ubi os̄ndit xp̄s ꝙ mi̅stri eccīastici
q̄ ꝑp̄lo xp̄iano i sp̄ūalib⁊ seruiūt. de iure di
uino ꝛ hūano dn̄t ab eo ī corꝑalib⁊ seu tꝑa
lib⁊ sustētari De hac āt retributōe ꝛ sil̄ de
scd̄a dic̄ ap̄l's ad Thim̄. scribēs. q̄ bn̄ p̄sūt
p̄sbyteri. duplici honore digni habeantur
Prim⁹ honor est sustētatio vite. Secūd⁹
rexhibitio reuerētie. Et d̄ vtroq̄ʒ honore i/
telligit̄ illd̄ leg̃ ꝑceptū. honora p̄rem tuū.
qd̄ nō solū de corꝑali sed etiā de sp̄ūali p̄re
accipiēdū ē. De tertia ꝟo retributōe seu
mercede dic̄ xp̄s ap̄l'is. Gaudete ꝛ exultate
qꝛ merces v̄ra co. est ē ce. Et h̄ sp̄ēalit̄ dabi
tur euāgelizātib⁊. Un̄ in p̄ma ad Corint̄.
scribit ap̄l'us. Ue mihi si n̄ euāgelisauero.
Si āt h̄ ago mercedē accipio. Sic̄ ḡ boni
oꝑarij eccīastici accipiēt mercedē gl'ie. sic
ecōtra mali mercedē pene. de q̄ ꝑ ꝓpham dr̄
Om̄s mercedes eoꝝ ꝯburēt̄ igne. Ue ḡ ill̄
q̄ eccīasticū officiū assumūt. si qd̄ ꝓfitent̄ fi
delit̄ nō ꝑficiūt. qꝛ tales p̄uaricatores ꝛ i/
obediētes oꝑarij iuste dānatōis mercedeʒ
finalit̄ ꝑcipiūt. dicēte ap̄l'o. Om̄is p̄uarica/
tio ꝛ inobediētia recipit iustā retributionē
mercedis Et h̄ d̄ tertia ꝑte euāgelij ꝛ ter
tia ꝯsideratōe sufficiāt. De q̄ pl'a dicenda
erāt. nisi ad alia ꝓperaret intētio. Audi
uim⁹ igit̄ ex hac expositōe euāgelica de in/
stitutōe. d̄ informatōe. ꝛ d̄ retributōe ap̄l'o
rū ac discipl'oꝝ xp̄i. Audiuim⁹ q̄ fuerint p̄
mitiui oꝑarij. q̄b⁊ succedūt mi̅stri eccīasti
ci. Ap̄l'is ei succedūt ep̄i. discipul̄ ꝟo mio/
res p̄sbyteri ꝛ ꝑrochiales curati. Naʒ vt h̄
dic̄ glosa. sic̄ in ap̄l'is forma ē ep̄oꝝ. sic in se

ptuaginta duob⁊ discipul̄ forma est p̄sbite
roꝝ secūdi ordīs. Nec ꝯ hāc sn̄iam mo/
uere dn̄t ꝟba hiero. suꝑ ep̄l'am ad tytū. vbi
postq̄ʒ dixerat Olim idē p̄sbyt̄ q̄ ꝛ ep̄s. po
stea subdit Sic̄ ḡ p̄sbyteri sciūt se eccie cō/
suetudīe ei q̄ sibi p̄posit⁹ fuerit eē subiectos
ita ep̄i nouerīt se mag̃ ꝯsuetudīe q̄ʒ dispē
satiōis dn̄ice ꝟitate p̄sbyter̃ esse maiores.
ꝛ i cōi debere eccīaʒ regere. Sciēdū q̄p
pe est ꝙ olim q̄ʒtū ad nom̄ nō distinguebā
tur ep̄i ꝛ p̄sbyteri. nā ep̄i dicūt̄ ex eo ꝙ suꝑ
intēdūt. vt dic̄ Aug⁹. p̄sbyteri aūt grece di
cunt̄ q̄si seniores. Un̄ ꝛ ap̄l's h̄ noie q̄ntuʒ
ad vtrosq̄ʒ vtit̄. vbi ait. Qui bn̄ p̄sunt p̄sby
teri duplici honore digni habeāt̄ Sil̄r eti
am noie ep̄oꝝ. vbi i actib⁊ ap̄l'oꝝ loquens
p̄sbyter̃ eccie ephesine dic̄. Attēdite vob̄
ꝛ vniuerso gregi. in q̄ vos sp̄ūsc̄tūs posuit
ep̄os regere eccīam dei. Sʒ sꝑ ꝃm rē inter
ep̄os ꝛ p̄sbyteros fuit distinctio. etiam tꝑe
ap̄l'oꝝ. vt pʒ ꝑ Dyonisiū. v. c. eccīastice. hie
rarchie Un̄ postea ad vitādū scisma. neces
se fuit vt etiā noia distinguerēt̄. vt. s. maio
res dicerēt̄ ep̄i. miores aūt vocarēt̄ p̄sbyte
ri. Id̄o p̄sbyteros ab ep̄is n̄ differre Aug⁹.
li. d̄ heresib⁊ int̄ dogmata heretica ꝯnume
rat. Ecce ḡ q̄ q̄les ꝛ q̄nti fuerūt p̄decesso/
res n̄ri. ap̄l'i scʒ ꝛ discipl'i xp̄i. q̄ꝝ ꝟtutes si
veri successores sum⁹ dēm⁹ imitari. vt q̄b⁊
succedim⁹ i officio. succedam⁹ i merito. q̄/
bus succedim⁹ i dignitate. succedam⁹ etiā
in ꝟtute. ꝛ si n̄ in ꝯsūmata ꝑfectiōe. saltē in
studiosa imitatōe. dicēte ap̄l'o Imitatores
mei estote. sic̄ ꝛ ego xp̄i Sed ꝓch pudor
hodie pl'es sūt eccie mi̅stri q̄ nō ap̄l'icas ꝟ
tutes. sʒ mag̃ apostaticas ꝯrioꝝ vicioꝝ sor
des tā publice ꝛ notorie sectāt̄. vt ex h̄ stat⁹
eccīastic⁹ a secularib⁊ ꝛ popularib⁊ ꝯtēnat̄
ꝛ q̄si pedib⁊ ꝯculcet̄. Et vt mō de alijs inu
merabilib⁊ vicijs taceam⁹. iā tā ml'tos pu
blicos fornicarios ꝛ ꝯcubinarios p̄sbyte/
ros cernim⁹. vt dignitas sacerdotij ex eoꝝ
indignitate ꝯtēptibil̄ habeat̄. qꝛ cū eoꝝ vi
ta despicit̄. restat vt ip̄oꝝ stat⁹ atq̄ʒ doctrīa
ꝛ ꝑ ꝯn̄s lex diuia ꝛ eccie sac̄ra ab eis mini/
strata vilipēdāt̄ Aduersus h̄ horrēdū et
abomīabile mōstꝝ. multa i ꝃmonib⁊ ml'ta
i statut̃ synodalib⁊ latrauim⁹. nec tn̄ hm̄oi
scandalū ab hac dyocesi effugare valuim⁹
vt vellem⁹. Sūt aūt q̄dā i ꝑp̄lo p̄dicātes. q̄
dū h̄ tollere moliūt̄ in alid̄ scandalū icidūt
dū h̄ crimē acri⁹ iꝓbādo ꝑp̄l'm subiectū

ĩn irreuerẽtiã ⁊ ĩobediẽtiã suoꝝ sacerdotũ
inducũt. Cõtra q̃s nũc aliq̃lit̃ instare ⁊ ad
uersus ĩdiscretũ zelũ discretiõis modera/
mẽ opponere vtile iudicamꝰ Hi g̃ int̃ mł
tas ꝯclusiões q̃ magis iuridicũ rigorez q̃z
dulcorẽ euãgelicũ sapiũt. tres p̃cipuas et
aliaꝝ fundamẽtales assert Pr̃ia ẽ ꝙ no/
toriꝰ fornicator p euidẽtiã facti q̃ nulla ter
giuersatõe celari p̃t. eo ip̃o q̃ fornicatõ sua
est notoria. suspẽsus ẽ q̃ ad se ⁊ q̃ ad alios. ⁊
iõ eiꝰ missa ⁊ eiꝰ diuĩa dñt euitari. Uñ ꝯse
quẽter infert̃ ꝙ sacr̃a eccĩastica ab eo sumi
nõ dñt nisi ĩ casu necessitatis. Et h̃ ꝑbant
p. c. vr̃a. extra. ꝺ coha. cle. ⁊ mu. vbi dr̃. Si
ne dubio teneatᷣ ꝙ a clericᷣ ⁊ p̃sbyterᷣ q̃z q̃z
fornicarijs q̃zdiu tolerãt̃ nec hñt op̃is eui
dẽtiã. licite diuĩa audiãt̃ ⁊ alia accipiãt̃ ec
clesiastica sacr̃a. Igit̃ a ꝯ̃rio sensu. si vł nõ
tolerant̃ ab eccĩa vł euidẽtiã op̃is hñt. nec
licite diuĩa audiũt̃. nec sacr̃a recipiũt̃. Qꝺ
ꝯfirmãt p. c. q̃sitũ. eo. ti. vbi determiat Gre
goriꝰ nonꝰ. ꝙ fornicator aut aliꝰ pctõr ñ dz
in officijs diuĩs euitari. q2 nõ est suspẽsus
q̃ ad alios nisi sit notoriũ p sñiaz aut ꝯfessi
onẽ factã in iure. aut p euidẽtiã rei. q̃ tergi
uersatõe aliq̃ celari ñ possit. g̃ si p talẽ eui/
dẽtiã notoriũ fuerit suspẽsus ẽ q̃ ad alios. ⁊
dz in diuĩs euitari. Et ad h̃ inducũt om̃s
doctores q̃ fuer̃t a t̃pe gregorij noni. q̃ cõit̃
in h̃ ꝯueniũt Scd̃a ꝯclusio ẽ ꝙ ille mor
talit̃ peccat q̃ scient̃ notorij fornicatorᷣ mis
sam audierit. ⁊ hãc dicũt scm̃ Tho. de aq̃/
no q̃dlibeto. ix. q. viij. mãifeste determiasse
Et idẽ ꝯcludit ex. §. veꝝ. xxxij. dis. q̃ztũ ad
susceptõz sacr̃oꝝ. nisi ĩ casu necessitatᷣ. nõ
q2 malicia sacerdotᷣ sacr̃a coinq̃net vł pol
luat. sz eo ꝙ ea a tłi fornicario suscipiẽs nõ
obedit sz repugñt p̃ceptᷣ eccĩe ⁊ sctõꝝ patrũ
canonibꝫ. ac sctẽ synodo. q̃ sub excõicatiõe
h̃ statuit ⁊ mãdãdo p̃cepit ꝙ nullꝰ coꝝ di/
uina audiat. vt ĩ. c. nullꝰ. ⁊. c. p̃ter. xxxij. dis.
Tertia ꝯclusio ẽ ꝙ licz p̃lati eccĩe tales
sustineãt adhuc sũt vitãdi. Uñ ꝭm Tho.
nõ ꝑpt̃ h̃ subditi excusant̃ vt eos vitare nõ
debeãt. Et idẽ dic̃ Innocẽtiꝰ ⁊ alij pꝰ eũ ĩ
ca. tãta. extra ꝺ symo. Et sic dic̃ Aug. Eps
q̃ taliũ crimĩa nõ corrigit. magᷣ dicẽdꝰ est
canis ĩpudicꝰ q̃z eps. Iõ ꝯcludũt ꝙ ꝑpt̃ ta
liũ p̃latoꝝ ĩpudẽtiã aut negligẽtiã subditi
a debita caritatᷣ medicina fr̃ibꝫ exhibẽda.
nec ab obs̃uatõe p̃ceptoꝝ eccĩe excusantur
Ex his mł̃ta subinfer̃t. vt ꝙ tales notorij

fornicarij a canone suspẽsi ĩ eccĩa diuĩa of
ficia celebrauerint vł mĩstrauerint. irregu
lares efficiũt̃. Et ꝙ cũ talibꝫ eps nõ p̃t dis/
pẽsare. sz cũ sint excõicati ip̃o fctõ q̃ sũt no
torij etiã si denũciati ñ fuerint. sũt ĩ cõione
⁊ societate vitãdi. His ãt nõ obstãtibꝫ sal/
uo meliori iudicio dicimꝰ ꝙ nullꝰ ꝑrochia
nus vł sp̃ũał subditꝰ dz euitare curatũ su/
um aut p̃latũ. a suis se mĩsterijs vł officijs
eccĩasticᷣ publice sep̱ando. nisi p̃uia sui su
periorᷣ sñia vł denũciatõe fuerit publica/
tus In hac ãt ꝯclusiõe ⁊ eiꝰ ãnexis infe/
riꝰ dicẽdis. ñ ego solꝰ sz venerabił doctor
iohes cãcellariꝰ p̱isien̄ carissimꝰ sociꝰ meꝰ
habito sił collatõe parit̃ ꝯcordamꝰ Et hãc
ex triplici radice declaramꝰ. nã oppositũ di
cere ẽ dare subditᷣ occasionẽ triplicᷣ scan/
dali. Pr̃io q̃dẽ inobediẽtie ⁊ rebellionis.
Scd̃o discordie ⁊ diuisiõis. Tertio teme
rarie diiudicatõis. Hec ãt tria q̃ztũ possu/
mꝰ demꝰ tollere. ⁊ coꝝ occasiões excludere
cũ sint maxĩe turbatiua eccĩastice policie.
Quãtũ ad p̃mũ. Cũ exp̱iẽtia doceat ꝙ
laici clericᷣ opido sũt infesti. si generalit̃ et
ꝯfuse dat̃ eis p̃ceptũ vł licẽtia vitãdi cura
tũ suũ sine sup̱iorᷣ sñia vł autoritate pote/
rũt leuit̃ ei rebellãdo dicere ꝙ ñ ẽ sibi obe/
diendũ. ⁊ allegare ꝙ ẽ fornicator publicꝰ.
q2 forte colloquiũ vł ꝯsortiũ modicũ vi/
derũt eũ hr̃e cũ młieribꝫ Quãtũ ad secũ
dũ manifeste p̃tz hãc licẽtiã eẽ fomitẽ scis/
matũ discordiaꝝ ac ꝯtẽtionũ int̃ subditos
alijs dicẽtibꝫ ꝺ curato q2 bonꝰ ẽ. alijs ꝙ nõ
sz vitãdꝰ. qm̃ nõ est oĩm eq̃lis discretio vel
affectio. nec int̃ ea q̃ iurᷣ ⁊ facti sunt equał
cognitio Quãtũ ad tertiũ ꝯstat ꝙ si cu/
ratꝰ heri fuerit publicꝰ fornicator. potuit
tñ penitere. ⁊ ꝭm iudiciũ sui ꝯfessorᷣ aut su
periorᷣ obtulit se dimissuꝝ ꝯcubinã suã tẽ
pore ⁊ loco. q2 ñ subito tenet̃ sp̱ h̃ facere. sz
in certo casu possz h̃ rõnabilit̃ differre. sic
nec penitẽs astringit̃ remouere a se subito
q̃cq̃d fuit aut ẽ sui pcti occasio. Tũc g̃ p̱ro
chianꝰ vitando istũ ꝑe absolutũ peccabit.
Nõ ei dz leuit̃ suspicari aut temerarie iudi
care nũc vł alias ꝙ ip̃e q̃ se diuĩs ĩgerit of
ficijs careat bñficio absolutõis nisi dũ au
toritate iudicᷣ fuerit publicatꝰ. ⁊ tũc tãdiu
vitabit̃ q̃usq3 fuerit publica absolutõe no
uit̃ absolutꝰ. Alias securiꝰ ẽ ꝙ subditꝰ pos
sit ⁊ debeat iudicare curatũ vł p̃latũ suuz
penitẽtẽ ⁊ bonũ q̃z oppositũ. cũ subito po/

158

tuerit a spũsctõ visitari ⁊ penitere. ac ↄfessi
onẽ suã actu aut voto ꝑficere. ⁊ ꝑ ↄñs pia ĩ
tentõe ⁊ sana ↄſcia pt eũ nõ vitare. Et ad
ħ põt sumi ↄfirmatio ex his q̃ ĩ expositõne
euãgelij p̃diximꝰ. Jõ ei xp̃s apl'os ⁊ disci/
pulos designuit. i. signãt elegit. ⁊ electos in
messez eccĩe misit. vt oñderz ꝙ nullꝰ nisi ele
ctus ⁊ missꝰ dz officiũ eccĩasticũ assumere
iuxta illõ apl'i. quõ p̃dicabũt nisi mittãt. et
ꝑ ↄñs ab illis q̃ electi ⁊ missi sũt. nullꝰ sub
ditꝰ nisi autoritate ⁊ sñia declaratoria supi
oris mittẽtꝫ dz se subtrahere. l' ea ad q̃ ele/
cti sũt officia deuitare. Sic ei mĩstri eccĩa
stici non dñt a ppl'o recipi. sic nec ab eo dñt
reijci seu vitari sine spãli mittẽtꝫ autorita/
te. Ad ea ãt q̃ in ↄ̃riũ sugiꝰ ĩducta sũt. ⁊ spe
cialit ad decretalẽ q̃sitũ. cũ suis ãnexis du
plicit rñdere possumꝰ. Uno mõ ꝙ ↄsuetu
do opposita ⁊ sũmoꝝ põtificũ tolerantia q̃
hmõi rigorẽ iurꝫ nõ executa ẽ. interp̃tãt il/
la iura ĩ illo rigore nõ esse fuãda. Multa
eñ iura ꝑ vsum ↄ̃riũ abrogãt. sic in multꝫ
videre facile ẽ Alio mõ dici pt ꝙ añ sñiam
vl' denũciationẽ supiorꝫ nihil ꝓprie debz a
subditꝫ ita notoriũ crimẽ reputari. q̃n aliq̃
possit tergiuersatõe negari. ⁊ ħ rõnabiliter
aut ꝓpt inspiratẽ grãm vt dictũ est. q̃ vt ait
Grego. nescit ĩ visitando tarda molimina
aut q2 nescit operãtꝫ intẽtio aut ↄſcia. Ꝗ
si q̃sierit aliq̃s. Ad q̃d g̃ valebit illa famo/
sa distinctio. de fornicatore notorio ⁊ ñ no
torio. dicimꝰ ꝙ ad ħ valet. q2 notoriꝰ ꝑ eui
dentiã facti pt stati absq3 alio iurꝫ ordine
ↄdẽnari. al's nõ. nisi vl' testibꝫ ↄuictꝰ. vel in
iure seu iudicio ↄfessus. ⁊ ita intelligi pt ꝙ
dz notoriꝰ fornicariꝰ tal' euitari: q2 dz stati
ꝓ euitãdo iudicari. Judicari. s. nõ a subdi
tis sz p̃latꝫ. Et ꝑ hac ĩterp̃tatõe moralis
rõ. ↄsuetudo ⁊ vtilitas publica videt mili
tare. ⁊ eidẽ ↄcordãt glose ordinarie Augꝫ.
⁊ Ambrosij sup illo v̄bo p̃me ad Corint.
Si q̃s frat noĩat in vob fornicator. cũ hu
iusmodi nec cibũ sumere. Ubi apl's noto
riũ fornicatorẽ excõicat. Et si iterũ q̃rit
q̃d tal' excõicatio a iure diuio vl' hũano la
ta opet. sane dici pt ꝙ tales excõicatões la
te sñie hũc effectũ hñt. ꝙ absq3 ꝓcessu alio
iudiciali pt iudex stati ꝓbato facto vl' ↄfes
sato vl' ipo existẽte ꝑ euidẽtiã notorio ferre
excõicatiõis sñiam. seu eã latã declarare ⁊
publicare. Nõ sic ãt vbi canones essent so
lũ ferẽde sñie. qm̃ tũc monitões ⁊ ꝓcessus

iuridici p̃req̃rerent. Nulle tñ excõicatiões
a canone siue late siue ferẽde sñie opant vt
ꝓpt eas sine iudicꝫ p̃uia publicatiõe q̃s de/
beat euitari. Cõsimilit etiã dicimꝰ d̃ sen
tẽtijs ꝑ eccl'ias generalit ꝓmulgatꝫ. vt di/
cẽdo. excõicamꝰ oẽs sortilegos. oẽs ĩpediẽ
tes iurisdictõz eccĩasticã. oẽs q̃ talẽ vl' talẽ
rẽ surripuerint. oẽs vsurarios ⁊ hmõi Nõ
eñ videt ꝙ tal' modꝰ loq̃ndi general' ⁊ cõ/
fusus liget audiẽtes ad euitãdũ illos. q̃s ĩ
ꝑticulari tales eẽ cognouerint nisi ꝑ iudi/
ciũ noĩatim ꝓmulgẽt. Et ħ ↄsonare videt v̄
bũ apl'i. Si q̃s frat noĩat. ⁊c̃. Nõ eñ paris
efficacie sũt general' modꝰ loq̃ndi ⁊ spãlis
sic sacerdos l'ratꝰ pt dicere. ꝙ oĩs fur est su
spẽdendꝰ vl' homicida. nec ex ħ irregulari
tatẽ ĩcurreret q̃ tñ innodaret si ĩ ꝑticulari
diceret. ħ homicida ẽ occidẽdꝰ. Rõ autẽ
ad ħ põt trahi ex p̃dictꝫ. ⁊ addi pt rõ spãlis
q2 magnũ essz discrimẽ ↄſciaꝝ apõ innocẽ
tes si ꝓpt alioꝝ delicta ĩpi passim ⁊ absq3 iu
dicio tenerent excõicati ĩ casibꝫ supradictis.
Ex p̃missis etiã pt apparere rñsio ad q̃/
dã dicta doctoꝝ. vt scti thome ⁊ alioꝝ di/
centiũ eos peccare. q̃ a fornicarijs notorijs
missas audiũt. nec excusari eos ꝓpt negli/
gẽtiã p̃latoꝝ q̃ eos nõ denũciãt euitãdos.
Tũc ei sic ⁊ tpe gregorij noni. maior rigor
discipline xp̃iane vigebat. ita vt possz leui
ter tal' lex ⁊ ↄstitutio exeq̃. nũc aũt ñ sic. Et
iõ si illi doctores exꝑti fuissent maliciã p̃/
sentiũ tẽpoꝝ ⁊ radicatõz ac ĩcorrigibilita/
tẽ maloꝝ moꝝ. mutassent sñiam. ⁊ locuti
fuissent ñ sic stricta iurꝫ regula dictarz. sed
sic ꝺm exigẽtiã tẽpoꝝ fieri expediret. Jõq3
dixissent ꝙ magꝫ q̃ñq3 expedit talia mala ꝓ
pter peccãtiũ ml'titudinẽ. licz cũ displicen
tia ⁊ amaritudine aĩ tolerare. q̃3 cũ ꝑiculo
deteriori ea velle ꝑ excõicatiões ⁊ cẽsuras
rigidas extirpare. Hec itaq3 dixeri nõ ĩ
fauorẽ fornicarioꝝ aut negligẽtiã p̃latoꝝ
eos ñ corrigẽtia. sz aduersus q̃sdã q̃ in hac
nr̃a diocesi ĩ q̃busdã p̃dicatõibꝫ ita ħ vicia
acrit rep̃hendũt. vt ppl'm ↄ̃ sacerdotes su/
os ad seditiõz ꝓuocẽt. ⁊ ↄ̃ statũ eccĩasticuz
nũc ꝓch dolor satꝫ supq3 satꝫ afflictũ. ad cõ
tumelias excitẽt. nõ satꝫ pie attẽdẽtes pabo
lã xp̃i. q̃ docuit dimittẽda eẽ zizania ne era
dicaret sil' ⁊ triticũ. Nos g̃ vtrosq3 carita
tiue ĩ dñõ exhortamur ⁊ monemꝰ istos vt
ab hac temeraria rep̃hẽsiõe desistãt. illos
v̄o vt ab his fornicatõibꝫ ⁊ immũdicijs.

aliisq; criminib⁹ se irreꝓhēsibiles exhibeāt ⁊ deo ⁊ ꝑplo ab eo sibi cōmisso se accepta-biles reddāt Ut āt h fiat vos iuxta doctrinā euāgelii Rogate dñm messis vt mittat operarios ī messē suā. Et ñ solū mittat s; iā missos nos ⁊ vos dignos ⁊ idoneos operarios efficiat. Qđ ipe ꝑstare dignet̃. q̄ sine fine viuit in secula seculoꝝ Amen.

Explicit ſmo sermo synodalis sup euāgeliū luce Designauit dñs ⁊c̃. fact⁹ p reuerendissimū dñm petꝝ epm cameracēsem

Sermo dñi Petri de aillyaco epi cameracens̃ de beato Dñico ꝯfessore

N On potest ciuitas abscōdi sup̄ montē posita. Scriptū ē Math. v. c. ⁊ ī pñtis festiuitatꝫ euāgelio recitatū Reuerēdi p̄res ac ꝑstātissimi dñi. ego sensu puer ⁊ modic⁹ ītellectu. paup ⁊ mendic⁹. defectū meū ītelligēs ⁊ meū sentiēs ī ꝑfectū. dū corā senatorib⁹ terre corā cardinib⁹ eccie pñs assum tremūt labia. herent fauces. balbutit lingua. ⁊ oīa vocꝫ organa penit⁹ obmutescūt. Itaq; dū loq ꝓhibeor ⁊ tacere vereor fugā q̄ro. O vtinā pateat fuge loc⁹. s; ñ est q̄ fugiā nisi ad ciuitatē q̄ nō p̄t abscōdi sup̄ montē posita. ad ciuitatē refugii q̄ nō p̄t abscōdi sup̄ montē celi. s̄ firmamēti v̄ticē ꝯstituta. ad mariā. s. q̄ v̄e ē ciuitas p̄ris et̃ni ciuitas Ihu xpi. ciuitas spūsscti. mōs p̄sidii. mōs gaudii. mōs solacii. mōs dei. mōs pinguis. mōs ī q̄ bñplacitū est dño habitare ī eo. Curram⁹ igit̃ ad hāc ciuitatē vnanimit̃ ⁊ ad hūc mōtē pariter fugiam⁹. Curuem⁹ genua. soluam⁹ g̃titudinis holocausta. ⁊ añ soliū ei⁹ p̄ces fundam⁹ ⁊ vota dicētes Aue maria. Nō p̄t ciuitas abscōdi. ⁊c̃. scribit̃ vbi sup̄. Magn⁹ catholicoꝝ doctor Aug⁹. ī li. quē de ciuitate dī ad marcellinū discipulū suū scripsit. duas describit ciuitates diuersas pit̃ ⁊ aduersas. Una ē ciuitas hierl'm. alia ē ciuitas babylon. Una ciuitas dei. alia ciuitas diaboli Una eccia sctōꝝ. alia eccia malignātiū. Una quā edificat amor dei vsq; ad ꝯtēptū sui. alia quā edificat amor sui vsq; ad ꝯtēptū dei. Una ē igit̃ in monte. imo sup̄ mōtē posita. quā ꝓpha dauid admirās alloquit̃. Gl'iosa inq̄t dicta sūt đ te ciuitas dei. Et iteꝝ. Sic audiuim⁹ ita ⁊ vidim⁹ in ciuitate dñi v̄tutū. ī ciuitate dei nr̄i de⁹ fūdauit eā in eternū. Alia ē in valle ⁊ subtus mōtē ꝯstituta. quā idē psalmista vidēs abominat̃. Uidi inq̄t iniq̄tatē ⁊ ꝯtradictōz ī ciuitate. Et iteꝝ. Sup muros ei⁹ iniq̄tas ⁊ labor ī medio ei⁹ ⁊ īiusticia. ⁊ nō deficiūt de plateis ei⁹ vsura ⁊ dol⁹. O q̄ʒta duaꝝ ciuitatū ꝯrietas. q̄ʒ ꝯria moꝝ disparitas. q̄ʒ dispar ciuiū cōitas. In vna siq̄dē nullum malū s; oē penit⁹ bonū. Ibi ꝯcordia est in ciuib⁹. in p̄ncipib⁹ iusticia. mīa in iudicib⁹ in laborātib⁹ patiā. ī dñis pietas. ī s̃uis fidelitas. ī doctorib⁹ v̄itas. postremo ī oīb⁹ caritas. Tales sūt ciues ⁊ incole illi⁹ ciuitatꝫ dei. quā hierl'm. i. visionē pacꝫ noīaui⁹ In alia v̄o nullū bonū. s; oē ꝑsus maluz. Ibi lux⁹ ē diuitib⁹. defect⁹ paupib⁹. vulgarib⁹ īuidia. nobilib⁹ supbia. fraus curialibus. scel⁹ sacerdotib⁹. voluptas militibus deniq; cupiditas oīb⁹. T'les sūt ciues ⁊ incole illi⁹ ciuitatis diaboli quā babilonē. i. ꝯfusionē ꝑdixim⁹ Hee sūt igit̃ ciuitates due diuerse plurimū ⁊ aduerse. q̄ cū iter se ꝯtinua bella gerāt nec cessēt crudelissimos agere ꝯgressus. tñ nec vinci nec euelli nec destrui. s; nec abscōdi p̄t ciuitas dī. Iō de ipā ē dicta euāgelica v̄itas vr̄is reuerētiis ꝓposita. Nō p̄t abscōdi ciuitas sup̄ mōtem posita Hec āt ꝑstātissimi dñi vr̄e caritati ꝓmittere dignū duxi. qm̄ videre mihi videor beatissimū p̄rem nostꝝ. illū. s. de q̄ festū agim⁹ dñicū. aduersus ciuitatē diaboli p ciuitatꝫ dei defensiōe certātē belligerātē triūphātē atq; vincentē. s; ⁊ bellatores ciuitatꝫ dī ꝯfortātē. ⁊ ad sui imitatiōez exhortādo v̄ba ꝓposita ꝓferētē. Qua đ re haꝝ duaꝝ ciuitatū speciali⁹ nob̄ vidēda sūt certamina. numerāda bella ꝯsiderādi triūphi. ꝑpēsande victorie. Igit̃ vt ab vrbe ꝯdita h est a fundatōe ciuitatꝫ dī ⁊ ab exordio nascētis eccie sumam⁹ exordiū. Ecce p̄nceps mūdi. dux inferni. actor scādali. p̄r mēdacii aduersus ciuitatē dei erigit machinas. tēdit insidias. parat bella. mouet p̄lia. Et ī p̄ma belli acie ponit idolatrās sacrilegos. pl'es deos atq; deas ī ꝯtēptū vni⁹ veri dei colētes. aduersus q̄s pugnāt p̄triarche. pugnāt ꝓphe. pugnāt apl'i. pugnāt martyres. Ex q̄b⁹ alii artāt̃ vincul' ⁊ v̄berib⁹ ꝯfringūtur. Alii detrudūt̃ carcerib⁹ ⁊ ieiuniis macerāt̃. Alii cedūt̃ fustib⁹. vl' gladiis iugulāt̃

159

Aliȷ̃ cremāť flāmis ľ lapidib⁊ obruūť. Aliȷ̃
liganť laq̄is ac scorpionib⁊ flagellāť. Aliȷ̃
suspēdunť patibuľ ⁊ tormētꝫ variȷs pimūť
Sꝫ inť h̄ tormētoꝝ genera scti p̱ fidē vice
rūt regna. Nā vt ait doctor veridic⁹ Aug⁹
li. xviiȷ. de ciui. dei. ca. l. Inť horrēdas p̱se
cutōes ⁊ varios cruciat⁹ ac funera marty
rū. p̄dicatū est toto orbe euāgeliū. ꝯtestāte
deo signis ⁊ ostētꝫ. ⁊ variȷs ṽtutib⁊ ac spūs
sancti munerib⁊. ita vt ppľi gētiū credētes
in eū q̇ p̱ coꝝ redēptiōe crucifix⁹ ē. xp̄iano
amore venerareť sanguinē martyꝝ. quem
diabolico furore fuderāt. ipiq̄ꝫ reges q̄ꝝ le
gib⁊ vastabať eccia. ei noī salubriť subderē
tur. qȯ de ťra crudeliť auferre conati sunt
⁊ falsos deos īciperēt p̱seq̄. q̄ꝝ causa cult̄o
res dei veri fuerāt antea p̱secuti. Hec Au
gustin⁹. Prospiciēs itaq̄ꝫ dyabolic⁹ ille
p̄nceps victā eē p̄mā belli sui aciē. secūdaꝫ
parat. s. hereticoꝝ cohortē. ⁊ vt ṽbis vtar
p̄memorati doctorꝫ eiusdē libri ca. lȷ. Vi
dēs dyabol⁹ tēpla demonū deseri. ⁊ in no
mē liberātis mediatorꝫ currere gen⁹ huma
nū. hereticos mouit. q̇ sub vocabulo xp̄ia
no doctrine resisterēt xp̄iane. hi fuerť ma
nicheī. arriani. sabelliani. pelagiani. aliȷ̃q̄ꝫ
īnumeri q̇ variȷs timoꝝ stimuľ. doloꝝ tor
mētis. laboꝝ molestiȷs. ⁊ tēptationū p̱icuľ
xp̄i ecciaꝫ infestarūt. ⁊ eo p̱iculosiores fue
rūt ciuitati dei q̄ familiares īimici Aduer
sus q̄s pugnauerť scti eccie dei doctores ⁊
xp̄iane fidei ꝯfessores. Ex q̄b⁊ vt alios tace
am vn⁹ nec minim⁹ ille. s. de q̄ nob̄ est ṡmo
vir dei dn̄ic⁹. spū replet⁹ dn̄ico. cū in terra
albigēsiū aduersus fidē catholicā erroruꝫ
pullularēt venena. ab hereticꝫ p̱ noīe Jhu
ꝯtumeliā passus. irrisus. subsannat⁹ ⁊ con
sput⁹. sꝫ ad sustinēdū martiriū spōtane⁹ ob
tulit. ⁊ tn̄ inť h̄ de aduersariȷs triūphauit

Sꝫ q̄b⁊ armis. Sane nō ī currib⁊. nō ī
eq̄s. nō in mľtitudie exercit⁹. nō ī pōpa re
giȷ̃ apparat⁹. sꝫ lācea p̱seuerātie. balista sa
piētie. lorica iustície. galea spei. scuto fidei.
⁊ gladio spūs qȯ est ṽbū dei Hec sunt ar
ma dn̄ica q̄b⁊ noster dn̄ic⁹ aduersus here
ticoꝝ cuneos cū triūpho cū victoria decer
tauit. Sꝫ esto victi sint heretici. nūq̄d idō
pax ē eccie dei. Est forte aliq̄s q̇ in deliciȷs
gľieť ⁊ sibiȷ̃psi mētiēs dicat. pax. pax. sꝫ ṽe
nō ē pax. Ecce iā insurgūt scismatici. ꝯsur
gūt acephali ⁊ ꝯ xp̄i vicariū. ꝯ eccie spon
sū parāt bella. mouēt p̄lia. Aduers⁹ q̄s nr̄

dn̄ic⁹ ī ceľ pugnat. ⁊ ī terrꝫ sue sacre religio
nis frēs ad pugnā ꝓuocat. vt sua p̄dicatio
ne feriāť scismatici. p̱cutiāť acephali. p̱cus
si quassenť. q̄ssati cōminuanť. cōminuti in
puluerē ꝯuertāť. ī puluerē ꝯuersi totaliter
dispergāť Sꝫ esto victi sint aut ad ꝯcor
diā reducti scismatici. ⁊ ad obediētiaꝫ ace
phali. qȯ q̄n erit nescio de⁹ scit. nūq̄d ideo
cessabūt p̱secutōes ciuitatꝫ dei. Sane q̇ h̄
credit decipiť. Nā vt ī p̄allegato libro dif
finit Aug⁹. nō ē diffinied⁹ numer⁹ p̱secutō
nū q̄b⁊ exerceri optet ecciaꝫ. Et si forte ab
his q̇ forꝫ sūt nō seuiētib⁊ videreť eē trāq̄l
litas. tn̄ seuit mūd⁹. fremit dyabol⁹. et ad
uersus spm̄ pugnat carnis stimul⁹. nec vn
q̄ꝫ desinit q̇ cordib⁊ pie viuētiū suis p̱ditis
morib⁊ inferāt cruciat⁹ ꝓpť qȯ apľica tuba
xp̄i ciues excitat. d. Oēs q̇ pie volūt viue
re ī xp̄o p̱secutōꝫ patieť. iȷ. Thi. iiȷ. Ad q̄m
voceꝫ beatissim⁹ pr̄ dn̄ic⁹ aduersus ciues
dyaboli ꝯsurgit itrepid⁹. ⁊ cū oīni fiducia
astruit nec vinci nec euelli nec destrui. sed
nec abscōdi posse ciuitatē dī dicēs euāgeli
ca ṽba vr̄is reuerētiȷs ꝓposita. Nō pōt ab
scōdi ci. ⁊c̄. Sꝫ q̄r nō timem⁹ ferulas g̃
maticoꝝ. obmittam⁹ audacť dictionum ri
chmos ludosq̄ꝫ pueroꝝ. ⁊ imitemur vtcū
q̄ꝫ possum⁹ stilū patꝝ antiq̄ꝝ. inq̄rentes si
placet q̄s aut q̄lis sit mōs iste. ⁊ q̇ sūt huius
mōtꝫ incole. vt inť eos nostꝝ dn̄icū īueni
re possim⁹ Audiam⁹ itaq̄ꝫ Chrysostomū
p̄dictū euāgeliȷ locū exponētē ꝯformiť ad
p̄missa. Hec ciuitas inq̄t eccia sctōꝝ est. d̄
q̄ dr̄. Gľiosa dicta sūt d̄ te ciuitas dei. Ci
ues ei⁹ sūt veri fideles. d̄ q̄b⁊ apľus. Vos
estꝫ ciues sctōꝝ. Hec g̃ ciuitas posita ē sup̄
mōtē xp̄m. De q̄ daniel. Lapis abscisus si
ne manib⁊ fact⁹ ē mōs magn⁹. Nō p̄t g̃ ci
uitas abscōdi sup̄ mōtē ꝯstituta. etiā si ipa
voluerit. Mōs ei q̇ eā portat fac̄ eā oīb⁊
manifestā. Hec ille. Licet āt ṡm Chryso.
mōs iste xp̄m. ṡm Augꝫ. iusticie magnitu
dinē. ṡm ṽo Grego. altitudinē ṽtutū signi
ficet. q̄r tn̄ nulla res ē ꝯformior xp̄o. nulla
verior iusticie magnitudo. nulla p̱fectior
ṽtutū altitudo q̄ꝫ xp̄iana religio. idcirco p̱
montē istū religionē xp̄ianā significanim⁹
in q̄ licet sint variȷ rit⁹. ē tn̄ vni⁹ religionis
vn⁹ dn̄s. vna fides. vna spes. vn⁹ vltim⁹ fi
nis. Hic ē g̃ mōs insignis. mons celebris.
mōs salutꝫ. de q̄ dictū ē. In mōte saluū te
fac. Gen̄. xix. Hic ē mōs alt⁹ p̱ quē ascēdiť

in celū.cuiꝰ tāta ē celsitudo vt q̄ ascēdūt in
eū etiā si velint nō possint abscōdi. Ibi in
deserta fugit xp̄s.i carcere recludit petrus
antra petit iohes.ꝛ aliꝰ iohes in pathmos
insulā relegat ꝛ tn̄ nō pn̄t abscōdi.ſ3 reue/
lant.manifestāt.p̄dicāt.ꝛ toto diuulgāt in
orbe.De h̄ ḡ mōte pn̄t itelligi ꝟba ꝓposita.
Nō pt abscōdi ciuitas sup̄ montē posita.
Nūc ꝟo inq̄rendū nob ē.q̄ sunt hꝰ mōtꝫ
incole.vt int eos nostꝝ dn̄icū valeamꝰ re/
perire.S3 q̄s aut q̄lis sum ego vt ascēda3
in montē dn̄i.q̄ nec sū innocēs manibꝫ nec
mūdo corde.q̄cꝫ i hac valle miserie ꝯstitu
tus.ad ima deiectꝰ.ꝛ meoꝝ pōdere pctōꝝ
ꝓiectꝰ ad infima.pedes malaꝝ affectionu3
ḡuitate dep̄ssos.ad huiꝰ mōtꝫ celsitudinē
nec leuare q̄dē sufficio.ſ3 q̄ nō pn̄t ascēde/
re pedes leuabūt oculi. leuabo igit ocl'os
meos i mōtē.ꝛ videbo in q̄ ordine positꝰ q̄
ve i loco sitꝰ sit nr̄ dn̄icꝰ Uideo itacꝫ ꝑ/
miꝰ i pede mōtꝫ hꝰ numerosam phoꝝ gēti
lium ml'titudinē.q̄ tāta pollēt ꝟtutꝫ alacri
tate vt i montē ascēdere videāt Uideo ibi
zenocratꝫ seueritatē. dyogenis patiētiam.
frontonis ḡuitatē.socratꝫ ꝯtinētiā.catonis
pietatē.pudiciciā scipionis. Uideo ex his
phis aliq̄s q̄ tantā cordis ac corpis mūdi
ciā habuisse narrāt vt sublimiū ac btōꝝ3
spirituū ꝯsortia ꝛ familiaritatē adepti sint
sic plato de socrate mgr̄o suo testatꝰ est.di.
q2 ob egregiā vitā ꝛ castimoniā ab ifantia
numē habuit comes.siq̄dē pura purꝫ.sin/
cera sinceris.misceri atcꝫ ꝯtiguari fas est.
Hinc apuleiꝰ platonice scole phs d̄ d̄o so
cratꝫ libꝝ sc̄psit. Uideo denicꝫ sacerdotes
egyptios.q̄ vt plato asserit i thimeo.sepati
a cetero ꝑplo manēt.ne ꝯtagione aliq̄ ꝓpha
na castitas polluat.d̄ q̄ꝝ vita vt hieronimꝰ
vnꝰ ex sacerdotibꝫ nr̄is ait. theremon stoy
cus vir eloquētissimꝰ narrat.ꝙ oibꝫ mūdi
negocijs curiscꝫ postpositꝫ sp̄ i tēplo fuerit
ꝛ reꝝ naťas causascꝫ ac rōem sydeꝝ ꝯtēpla
ti sint.nūq̄ꝫ ml'ieribꝫ se cōmiscuerit. nunq̄ꝫ
cognatos q̄dē nec ꝓpinq̄s nec liberos q̄dē
viderint.ex eo tp̄e q̄ cepissent diuio cultui
deſuire.carnibꝫ ꝛ vino se abstinuerit. ad/
dit ad h̄ ꝙ biduana ac triduana iedia hūo
res corpoꝝ ex ocio ꝛ imobilitate nascētes.
acerrime cōpmere ac castigare sint solliciti
Tl'es erāt infideles phi.tl'es sacerdotes pa
gani.O vtinā tl'es eēnt phi fideles.vtina3
tales essent xp̄iani nr̄i tp̄is sacerdotes.q̄ tn̄
si oīno tl'es essent.nec meliores essent.cer/
te nō ascēderēt in mōtē q2 nec isti ascēdunt
in mōtē. Mira res. Isti cateruati sese co/
mitāt vt ascēdāt faciliꝰ ꝛ vt currāt velociꝰ
alter alteriꝰ seq̄t vestigia.plato socratē in/
sequit.aristotiles platonē.luciliꝰ senecā. se
neca ꝟo paulū seq̄ cupiēs. ſ3 deficiēs post
eū clamitat.d.O mi paule carissime opta
rē eiꝰ eē loci apd̄ meos.cꝰ tu es apd̄ xp̄iāos
Uerba sūt senece ad paulū.ep̄l'a.xij. Cur/
rūt ḡ velocit.currūt pit.ꝛ tn̄ q2 viā fidei n̄
tenēt i montē ascēdere n̄ valēt Nā vt q̄da3
in loco d̄ ip̄is asserit Augꝰ.bn̄ currūt ſ3 n̄
in via currūt.ꝛ iō q̄to plꝰ currūt tāto plus
errāt. His itacꝫ dimissis i hūc modum
currētibꝫ atcꝫ errātibꝫ ocl'os mētꝫ erigo sb
limiꝰ. Et ecce video antiq̄s p̄res vete.test.
p̄riarchas.s.ꝛ ꝓphas.currētes siq̄dē ꝛ licet
nō i via plana.tn̄ sb vmbra tenebrosa ascē
dētes i mōtē. Ibi erat ille p̄riarchaꝝ maxi
mꝰ iacob.qn̄ scalā illā celotenꝰ erectā.ascē
dētescꝫ ac descēdētes angl'os ꝛ initū scale
dn̄m vidit Ibi erat ille familiarissimꝰ deo
moyses.qn̄ legē colloquiumcꝫ d̄i obtinere
meruit. Ibi helyas qn̄ clarioribꝫ portētis
emicuit.vbi tādē ad celū flāmāte vehicl'o
raptꝰ ē. Ibi denicꝫ ꝓphe singuli.qn̄ tā cer/
tis ꝛ tā p̄sagꝫ visionibꝫ illustrati sūt.vt pro
cul absentia tācꝫ ꝓpinq̄.ꝛ futura tācꝫ pn̄tia
loq̄rent.De q̄bꝫ sigillati nūc agere lōgū fo
ret His igit obmissis i mōtꝫ ꝟtice ocl'os
verto.ꝛ ecce video alios eminētiorꝫ vite vi
ros. Ibi ille int natos mulieꝝ maximꝰ io
hānes sctūs ab vtero.q̄ue e sūmo celi fasti
gio vēturꝰ ad terrā xp̄s vt rex nūciū.vt p̄co
nē iudex.vt aurorā dies.ꝛ vt luciferꝝ sol p̄
misit.ad antra deſti sub etate tenera fugit
Ibi ip̄emet saluator fons oīm salutariu3
exēploꝝ i mōtē oraturꝰ ascēdit.tēptātē ad
uersariū vincit.turbas instruit.btitudīes
distinguit.ꝛ i mōtꝫ excelso trāsfigurat. vbi
sup̄ eū vox etn̄i p̄ris audit. Ibi petrꝰ iaco/
bus ꝛ iohes hāc xp̄i trāsfiguratō3 vidēt et
pauēt.ꝛ vt inumerā scōꝝ turbā breui ſmo
ne p̄stringā.ibi euāgelizāt apl'i.annūciant
discipuli.triūphāt martyres .exultāt ꝯfes/
sores.doctores p̄dicant.sacerdotes orant
psallūt claustrales.canūt ꝟgīes.ac vniuer
si sctōꝝ chori illō psalmigraphi personant
Exaltate dn̄m deū nostꝝ ꝛ adorate i mōte
sctō eiꝰ.qm̄ sanctꝰ dn̄s deꝰ nr̄. In hac ḡ sā
ctoꝝ turba hincinde circināns ocl'os attētꝰ

160

circũſpicio ĩ q̃ ordĩe poſit⁹. q̃ vel ĩ loco ſit⁹
ſit nr̃ dñic⁹. Et ecce iuxta mõtꝫ cacumẽ ipe
meis occurrit ꝯſpectibuſ. vir vtiq̃ꝫ aſpectu
venerabil'. vultu ğuis. greſſu tard⁹. inceſſu
matur⁹. diſcret⁹ ĩ ſilẽtio. fructuoſus ĩ ỽbo.
mũd⁹ ĩ cogitatõe. ỽtuoſus ĩ ope. ĩ ꝯuerſatõ
ne hũilis. ĩ ꝯtẽplatõe ſubtil'. ĩ miracul' cla/
rus. ⁊ ĩ moribꝫ ſingul' ꝯſpicu⁹. Uere talis
erat nr̃ dñic⁹. imo vltra q̃ꝫ dicere valeã me
lior erat. ſanctior erat. ꝑfectior erat. Sed
forte q̃rit aliq̃s. Quid agebat Sane huic
rñdeo. q2 nõ q̃ſt⁹ q̃rebat. nõ diuitias ꝯgre
gabat. nõ lites fouebat. ñ delitias ꝑq̃rebat
Nã q̃ h̄ agũt nõ aſcẽdũt ĩ montẽ dñi. ſꝫ de
ſcẽdũt ĩ vallẽ dyaboli. Quid ğ. Certe ſpar
gebat diuitias. ſpernebat delicias. dilige/
bat pauꝑtatẽ. ſ̄uabat caſtitatẽ. vigilias ſu/
ſtinebat. lacrimas fũdebat. orõibꝫ vacabat
lectiõibꝫ inſudabat. Deniq̃ꝫ ĩ mõte dñi ſa/
crũ ordinẽ p̄dicatoꝝ fundabat. ex q̃ꝝ ſalu/
taribꝫ monitꝫ obſeſſus ignorãtia mũdus:
ſplẽdidiſſimo ỽitatꝫ radio refulgebat. ⁊ q̃ꝝ
validioribꝫ auxilijs ciuitatẽ dei ſup̄ montẽ
poſitã ſolidabat. ⁊ aduerſ⁹ ciuitatẽ diabo
li ĩ valle ſituatã ꝓtegere ac defendere ſata/
gebat. ſepe ⁊ ſepi⁹ ỽba replicãs a p̄ncipio ꝓ
poſita. Nõ p̄t abſcõ. ci. ⁊c. Poſt h̄ ego iã
mẽte feſſus ex ꝯſideratõe ꝑſecutionum ci/
uitatꝫ dĩ. feſſuſq̃ꝫ ocul' ex inſpectõe montis
dñi. recreat⁹ tñ ex ĩuẽtiõe nr̃i dñici. alacri/
or reſurgo Sꝫ ipi⁹ adhuc alloq̃o cupiens
recreari vt vñ nob̄ ſ̄mõis ĩitiũ fuit. fiat fi/
nis. De ꝑſecutõibꝫ mutuis haꝝ duaꝝ ciui
tatũ q̃s ſepe meminim⁹: paucas cũ q̃ſtiun
culas ĩterrogo. O ĩnq̃m ꝯſiderãtiſſime pr̃
q2 ꝯcupiſcit ⁊ defic̃ aĩa mea. ⁊ ſic̃ ceru⁹ ad
fontes aq̃ꝝ. ſic anhelat ad ſapĩe tue fonteꝫ
iõ ſonet vox tua ĩ auribꝫ meis. ⁊ egrediat̄ ꝺ
vẽtre tuo fons aq̃ viue. fons ſapĩe ſalutarꝫ
de cui⁹ plenitudĩe accipiã ego. nec ſol⁹ ego
ſꝫ accipiãt vniuerſi. Tu igit̄ q̇ defenſor es
ciuitatꝫ dei nõ ignoras ꝑſecutões q̃s ei in/
fert ciuitas dyaboli. Dic ğ mihi. Nũq̃d
maiores p̄ſſuras ĩ futuꝝ paſſura ſit q̃ꝫ vel
nũc patiat̄ vl' olim paſſa ſit. At ille Audi ĩ
quit mgr̄m ỽitatꝫ ĩ ſcola euãgelica ſuos di
ſcipl'os informãtẽ. Cũ audieritꝫ p̄lia ⁊ ſe/
ditiões nolite terreri. oꝑtet p̄mũ h̄ fieri ſed
nõdũ ſtatĩ finis. Ex q̇bꝫ verbis dat̄ ĩtelligi
circa finẽ mũdi maiores ꝑſecutões debe
re fieri. Nã ſic̃ ait venerabil' Jſiđ. li. j. de ſũ
mo bono. Quãto ꝓpinqui⁹ finẽ mũdi dya
bol⁹ videt. tãto crudeli⁹ ꝑſecutões exercet
vt q̃ ſe ꝯtinuo dãnãdũ ꝯſpicit. ſocios ſibi
ml'tiplicet cũ q̇bꝫ gehẽne ignibꝫ addicetur
Sꝫ dic adhuc. Nũq̃d ciuitas dei ſub q̇
eta pace aliq̃n triũphabit aduerſus ciuita
tẽ diaboli. At ille. Audi ĩnq̇t aureliũ au/
guſtinũ. q̇ in. xv. de ciui. dei. c. iiij. de ciuita
te diaboli loq̃ns int̄ cetera h̄ q̃ꝫ dic̃. q2 ipſa
ſempit̄na ñ erit. q2 cum ĩ extremo ſupplicio
dãnata fuerit. nec iã ciuitas erit. tũc igit̄ ci
uitas dĩ q̇etã pacẽ habebit. Sꝫ dic q̃ſo
te. dic ⁊ ap̄i mihi q̃ñ h̄ erit. At ille eiuſdem
doctorꝫ ſnĩam ⁊ ỽba ſecut⁹ libri. xviij. c. liij.
q̃ſtionẽ illã meã hũc ĩ modũ abſoluit. Im
portuno ĩnq̇t ac oĩno ſuꝑſticioſa q̃ſtio eſt.
Si enĩ nob̄ h̄ noſſe ꝓdeſſet. a q̃ meli⁹ q̃ꝫ ab
ipõ xp̄o mgr̄o ĩterrogãtibꝫ diſcipul' dicere
tur. Nõ em̃ ſiluer̃t inde apđ eũ. ſꝫ a p̄ñte q̃/
ſierũt dicentes. Dñe ſi ĩ tp̄e h̄ reſtitues re/
gnũ iſrael. At ille. Nõ eſt ĩnq̇t veſtꝝ ſcire tẽ
pora q̃ pr̃ poſuit ĩ ſua p̄tãte. Nõ vtiq̃ꝫ illi ꝺ
hora vl' die vl' ãno. ſꝫ de tp̄e ĩterrogauerũt
q̃ñ illđ acceper̃t rñſum. Fruſtra igit̄ ãnos
q̇ remanẽt huic ſecl'o cõputare ac diffini/
re conamur. cũ h̄ ſcire ñ eẽ noſtꝝ ex ore ve
ritatꝫ audiam⁹. Quos tñ vt ibidẽ teſtatur
Aug⁹. alij q̃dringẽtos. alij q̇ngentos. alij
etiã mille ab aſcẽſiõe dñi vſq̃ꝫ ad e⁹ vltimũ
aduẽtũ cõpleri poſſe dixer̃t. q̃ꝝ ğ iã ex ma/
iorꝫ tp̄is lapſu manifeſta exꝑiẽtia reprobat̄
Alij ỽo vt recitat vuilhelm⁹ pariſieñ epuſ
libri ſui ꝺ vniuerſo tractatu tertio. Ab ipa
mđi creatõe vſq̃ꝫ ad ꝯſũmatõꝫ ſecl'i. vij. M
ãnoꝝ aſſerere p̄ſũpſer̃t q̃ꝝ ſuꝑſtitio refellit̄
q2 ab eis nihil certũ ꝺ ſcp̄ture canonice au
ctoritate ꝓfert̄. Oĩm ğ ꝺ hac re calculãtiũ
digitos reſoluit ⁊ q̇eſcere iubet ille q̃ dicit.
nõ eſt veſtꝝ ſcire tp̄a q̃ pr̃ poſuit ĩ ſua p̄tãte
Hec ĩnq̇t ille ñ mea ſꝫ Augꝫ. ꝯcluſio vera
ſnĩa ẽ. Tũc ego. Si h̄ ĩnq̃m ỽa ſũt q̃ tu
pr̃ aſſerꝫ. q̇ nõ niſi ỽa dicere ꝓhiberꝫ. q̇d ğ
facturi ſũt ciues xp̄i. q̇s vſq̃ꝫ ad ꝯſũmatiõꝫ
ſeculi varij ꝑſecutionũ aculei pũgunt. nec
tñ ſue ꝑſecutõnis terminũ agnoſcere pñt.
At ille. Patĩa ĩnq̇t muniẽdi ſũt. Ad quam
vt excitet̄ eis ꝓ ſuo certamĩe corona glorie
pollicet̄. dicẽte apl'o. Nõ coronabit̄ niſi q̇
legit. cer. ij. ad Thi. ij. Licꝫ ğ mõ poſiti ſint
fideles int̄ malleũ ⁊ ĩcudẽ. vt ſup̄ dorſũ eo
rũ fabricẽt pctõres. tollet tñ dñs ỽgã pctõ
rũ deſuꝑ ſortẽ iuſtoꝝ. ⁊ ſi ñ mẽtit̄ veritas.
imo q2 ỽitas ñ mẽtit̄, btĩ erũt hi q̇ ꝑſecutõ

nes ꝓpť iusticiā patiūť. O igiť grāde patiē
spectaculū Ecce ꝑ breui certamiē corona
glľie. ꝛ ꝑ tꝑali ꝑsecutōe ītermīabiľ btītudo
ciuitati dei ꝛ ciuib𝔬 xp̄i infallibiliť ꝓparāť.
Dis itaq3 audit3 ad pedes scti p̄ris dn̄i
ci ꝓuolut⁹. eidē obnixi⁹ supplico. ꝛ ip̄m q̄so
rogitem⁹ oēs. vt vn⁹ ꝓ omib𝔬 dign⁹ ꝓ indi
gnis xp̄m exoret q̄ten⁹ nos ascēdere faciat
in mōtē dn̄i ꝛ ī ciuitatē dei sup̄ montē posi
tā introducat. vt ꝯsortes effecti ciuiu3 xp̄i
ita ī h⁹ mūdi area ꝑsecutōes ciuitat3 dya/
boli ꝑ patiam tolerem⁹. vt coronam glľie ꝛ
beatitudinē īterminabilē mereamur. Qđ
ille ꝯcedere digneť q̄ est bn̄dictus ī secula
seculoꝝ Amen.

Explicit ſmo de beato dn̄ico ꝯfessore ꝑ
reuerēdissimū dn̄m Petrū de aillyaco ca/
meracensem ep̄m.

Sermo eiusdem de beato Francisco
confessore

q Wicunq3 hanc
regulā secuti fuerint pax super
illos. Scriptū ē ad Gal. vj. c.
ꝛ ī ep̄la hodierna. Uerba h̄
reuerēdi p̄res ꝛ ī xp̄o frēs carissimi ꝟba sūt
apľi pauli hodie ī ꝑsona bti frācisci ab ec/
clesia recitata. ꝛ nūc vestre ꝓposita caritati
Quib𝔬 ꝟbis pax illa q̄ olim ꝓphica voce le
gis diuīe zelatorib𝔬 ꝓmissa legiť. ꝓpha di/
cēte. pax mľta diligētib𝔬 legē tuā dn̄e. p̄s. c.
xviij. nūc apľica ꝟitate euāgelice regľe se/
ctatorib𝔬 exhibēda firmať. attestāte paulo.
ꝛ vniuersos alloq̄nte xp̄ianos ac infallibi
liť asserēte. q̄ q̄cūq3 hāc re. secu. ꝛc. S3
vt sciam⁹ q̄3 bonū ꝛ q̄3 iocūdū sit pac3 do/
nū. nob̄ ī his ꝟbis apľic3 ꝓpositū. audiam⁹
q̄nt3 laudū p̄coniis. audiam⁹ q̄nt3 p̄conio
rū testimoniis h̄ bonū pac3 cūct3 aliis effe
rať Sciēdū ē igiť qđ sic ait doctor exími⁹
Aug⁹. li. xix. đ ci. dei. Tľe ē bonū pac3 vt ī
reb𝔬 creat3 nihil ḡtiosi⁹ soleat audiri. nihil
delectabili⁹ ꝯcupisci. nihil vtili⁹ possideri.
Ex q̄ dicto bti Aug3. tria pac3 notať p̄co/
nia. q̄ ꝑ tria euāgelice leg3 correspōdētia te
stimonia nob̄ p̄nt luculētissime declarari.
Prio nāq3 q̄ nihil ḡtiosi⁹ soleat audiri.
P3 ex eo q2 pax ē vocaľ iubilatio āgeloru3
celi. Un̄ xp̄o nato cātatū est ab āgel Glia ī
excel. đo ꝛ ī ter. pax ho. bo. volū. Luc. ij. c.

Scđo q̄ nihil delectabili⁹ debeat ꝯcu/
pisci. P3 ex eo. q2 pax ē sp̄ual adoptio filio
rū dei. Un̄ scribiť. Bti pacifici. q̄m filii đi
vocabūť. Mat. v. c. Tertio q̄ nihil vti
lius valeat possideri. P3 ex eo. q2 pax ē spe
cialis dotatio amicorum xp̄i. Un̄ dicebat
apľis. Pacē meā do vob̄. pa. re. vob̄. Joh.
xiiij. c. Hāc ḡ ḡtissimā xp̄i pacē angelicis
vocib𝔬 nūciatā. hāc delectabilissimā pacis
vnitatē filiis sp̄ualib𝔬 copulatā. hāc vtilis/
simā vnitat3 hereditatē amic3 specialib𝔬 cō
mēdatā. Hāc inq3 quā mūd⁹ dare nō pōt
pacē. offert beatissim⁹ p̄r frācisc⁹ oīb𝔬 seq̄n
tib𝔬 euāgelicā regulā. affirmās cū Augu.
libro đ ꝟbis dn̄i q̄ h̄ est serenitas mēt3. vin
culū amor3. cōsortiū charitat3. Hec ē q̄ bel
la cōpescit. iras cōp̄mit. suꝑbos calcat. hu
miles amat. discordes sedat. inimicos cō/
cordat. Hanc ḡ q̄ accepit teneat. q̄ ꝑdidit
repetat. q̄ amisit exq̄rat. Hāc ꝟo q̄liť tenea
mus acceptā. qualiť repetam⁹ ꝑditā. quali
ter exquiram⁹ amissam. ip̄e nobis patēter
ostēdit. euāgelicā ꝓponens regulā quā secu
tus fuit ꝛ sequēdā esse mōstrauit. Ad quā
vtiq3 ꝑ apľica verba vestre charitati p̄mis
sa. suos hortať discipľos dicēs. Quicūq3
hāc regulā secuti fuerint. pax super illos.
Jn quib𝔬 ꝟbis si diligēter notētur ip̄e nos
ad hāc regulā tripliciter exhortatur. Pri/
mo ad eā singulariter cōtemplandā. Se/
cundo ad eā exemplariter insequendam.
Tertio ad eam salubriter amplectendā
Primū facit ꝓponendo normā singľaris
eruditiōis. q2 hanc regulā. Hec est eīn re/
gula que doctrix ē discipline dei ꝛ electrix
opeꝝ illi⁹. Sapie. viij. Secundū facit
exhibēdo formā exēplar3 imitatōis. q̄cūq3
inq̄t secuti fuerint. vt possit cū xp̄o dice/
re. q̄ sequiť me nō ambulat ī tenebris s3 ha
bebit lumē vite. Joh. viij. Tertiū facit
ꝯcludēdo sūmam salutaris retributōnis.
q2 pax suꝑ illos. pax. s. dei q̄ exuꝑat omne3
sensū. ad Phiľ. iiij. c. Ecce ḡ normā sin/
gularē. hāc regulā Ecce formā exemplarē
his q̄ eā secuti fuerint. Ecce summā salu/
tare3. pax suꝑ illos Hec est itaq3 norma
veritatis. singulariť cōtemplāda. Hec est
forma sanctitatis exemplariter insequēda
Hec est summa bonitat3 salubriter ample
ctenda. Ad quā pius p̄r Francisc⁹ ꝑ ver/
ba prelibata suos allicit filiolos dicens.
Quicunq3 hāc regulam secuti fuerint. ꝛc.

Hec igiꝛ reuerēdi p̄res ⁊ i xp̄o frēs charissimi tāq̄ꝫ q̄dā nr̄i ꝭmonis p̄ludia vestris reuerentijs ꝓponere dignū duxi. vt postea declareꝛ plenꝰ ꝙ q̄cūq̄ꝫ hāc regulā .i. euangelicā xp̄i ⁊ eiꝰ discipuli frācisci doctrinā ꝭuauerint. ⁊ eā nō solū nudis pedibꝫ. verꝫ etiā purꝭ mētibꝫ secuti fuerīt pacē illā tātis superiꝰ laudū p̄conijs ⁊ p̄coniorꝫ testimonijs approbatā infallibiliꝛ assequēꝛ. Ad cuiꝰ rei declaratōꝫ tres articuli ꝑ ordinem tractabunꝛ. Prīo nāq̄ꝫ tria bellorꝫ genera xp̄iane paci ꝯria distinguēꝛ. Scd̄o ex hac euāgelica regl'a ꝯ p̄dicta bella tria pacꝭ remedia opponētur. Tertio q2 eccl'iastici viri hāc regulā xp̄i iā diu mīme secuti fuerīt. sꝫ ab ea plurimū oberrarūt. diuersa ꝑsecutōnū mala q̄ ob h̄ ꝯ xp̄ianā pacē patiꝛ eccl'ia incidētaliꝛ narrabūꝛ. Quātū ḡ ad p̄mū articulū sciēdū ē ꝙ tria sūt bellorꝫ genera. xp̄iane paci ꝯria. de q̄bꝫ gemēs canit eccl'ia Mūdꝰ caro demonia diuersa mouēt p̄lia

Est itaq̄ꝫ bellū exteriꝰ mūdi debachātꝭ. de q̄ xp̄s. Cū audieritꝭ inq̄t p̄lia ⁊ seditōes nolite timere ⁊c̄. Luc. xxj. c. Est etiā bellum īteriꝰ carnis rebellātꝭ. de q̄ Paulꝰ Caro inq̄t ꝯcupiscit aduersus spm̄. spūs aūt aduersus carnē. ad Gal. v. c. Est insuꝑ bellū deteriꝰ demonis tēptantꝭ. de q̄ petrꝰ Aduersariꝰ inq̄t vester diabolꝰ tāq̄ꝫ leo rugiēs circuit q̄rens quē deuoret. j. Pet. v. c.

Hec aūt bella spēaliꝛ faciūt tria mala q̄ in mūdo sunt. Primū bellū facꝭ auara cupiditas. Scd̄m bellū facꝭ imūda voluptas Tertiū bellū facꝭ suꝑba vanitas Hec em̄ sunt tria illa mala xp̄iane paci īimica. q̄ in h̄ mūdo odiēda eē diuīa docet auctas scriptura dicēte Nolite diligere mūdm neq̄ꝫ ea q̄ in mūdo sūt. qm̄ oē qd̄ est ī mūdo. aut est ꝯcupiscētia oculorꝫ. aut ꝯcupiscētia carnis aut suꝑbia vite. j. Joh. ij. c. In ꝯcupiscentia siq̄dē oclorꝫ notaꝛ cupiditatꝭ ceca stulticia. In ꝯcupiscētia carnis voluptatꝭ feda spurcicia Sꝫ ī suꝑbia vite vanitatꝭ blāda fallacia In q̄bꝫ si cū mūdo pacē aut amiciciā hr̄e cupimꝰ. cū deo bellū ⁊ inimiciciam ꝯtrahimꝰ. Vn̄ ꝑ apl'm dr̄. Nescitis q̄a amicicia hꝰ mūdi īimica ē deo. Quicūq̄ꝫ ḡ voluerit amicꝰ eē seculi hꝰ. inimicꝰ dei ꝯstituiꝛ. Jac. iiij. c. Hec sūt igiꝛ illa q̄ aduersus xp̄ianā pacē. neq̄ssima mouēt p̄lia. ⁊ inq̄etissima fouēt bella. interq̄ꝫ aduersantiū p̄liorū ꝯflictꝰ ⁊ seuiētiū bellorꝫ tumultꝰ fortissimꝰ pacꝭ ad leta frāciscꝰ tāq̄ꝫ prudens ductor xp̄iane exercitꝰ ꝯfortat pugiles. hortatur timidos. roborat debiles. ꝯsolaꝛ pusillos dicēs. Quicūq̄ꝫ hāc regulā ⁊c̄. ⁊c̄. Et h̄ de p̄mo articulo Quātū ad secūdū articulū sciēdū est ꝙ iste beatissimꝰ xp̄i ꝯfessor frāciscꝰ cuiꝰ hodie celebrē memoriam agimꝰ. tāq̄ꝫ nūciꝰ celestꝭ a xp̄o missus ad dirigēdos pedes nr̄os ī viā pacꝭ. Per hāc regulā h̄ est ꝑ euāgelicā xp̄i doctrinā quam ip̄e secutꝰ fuit. ⁊ sequēduꝫ esse mōstrauit ꝯ p̄missa bella tria pacꝭ r̄media opponere docuit Prīo nāq̄ꝫ ꝯ mūdi cupiditatē ⁊ cecā auariciā docuit volūtariā pauꝑtatem.

Scd̄o ꝯ carnis voluptatē ⁊ fedā imundiciā. docuit abstinētiā ⁊ castitatē Tertio ꝯ demonis vanitatē ⁊ blandā suꝑbiam docuit obediētiā ac hūilitatē. Per pauꝑtatē abiecit mūdi auariciā ⁊ eiꝰ diuitias tēporales. Per castitatē subiecit carnis imūdiciā. ⁊ eiꝰ delicias corꝑales. Per hūilitatē vicit demonis suꝑbiā ⁊ eiꝰ insidias spūales Et sic ꝑ h̄ tria euāgelice legꝭ cōsilia. ꝓut ex sue vite historia ⁊ sue doctrīe regl'a clare patꝫ. mūdū ⁊ oīa q̄ in mūdo sūt vere paci ꝯtraria debellauit vt merito illud qd̄ legiꝛ in epl'a hodierna dicere possit cū apostolo. Mihi mūdꝰ crucifixꝰ ē ⁊ ego mūdo. Et iterꝫ In signū tāte pugne. ⁊ indiciū obtēte victorie ip̄e dn̄ice crucꝭ portans insignia. dicat illd̄ qd̄ ibidē sequiꝛ. Ego ei stigmata dn̄i ih̄u ī corꝑe meo porto. ad Gal. vj. ca. Sꝫ videamꝰ a q̄ magistro. videamus in q̄ scola. hꝰ pugne tyrociniū. huiꝰ q̄ꝫ victorie magisterium didicerit Sane a mgr̄o xp̄o. in scola euāgelica. Xp̄s namq̄ꝫ mgr̄ optimꝰ ip̄am bt̄i frācisci regulā. q̄ tria superiꝰ memorata pauꝑtatꝭ castitatis ⁊ humilitatis consilia ꝯtra tria p̄missa. mundi carnis ⁊ demonis aduersantia bella. quasi tria pacis ꝯtinet remedia. in euangelica scola verbo docuit ⁊ exemplo firmauit. ꝓut summorꝫ pontificū Gregorij noni. Innocentij quarti. ⁊ Nicolai tertij. declarāt canonice sanctiones. Hec sunt itaq̄ꝫ huius regule secreta cōsilia. Hec sunt euāgelice legis archana que xp̄us a patre suo. et frāciscꝰ a xp̄o diuīa reuelatōe suscepit. de quibꝫ in ꝑsona ipsiꝰ hodie legiꝛ ī euāgelio. Confiteor tibi dn̄e pater celi ⁊ terre. quia abscondisti hec a sapientibus ⁊ prudentibus ⁊ reuelasti ea paruulis Matth. xj. ca.

Hec siq̇dez euãgelicoꝝ ꝯsilioꝝ secreta. ab
scõsa sũt a sapiẽtibꝫ ⁊ prudẽtibꝫ hꝰ mõi. q̇ꝛ
sapiã ẽ cupiditatẽ voluptatẽ ⁊ vanitatem
scrutari. de q̃ dĩc apl's. Sapia hꝰ mõi stul
ticia ẽ apõ deũ. j. ad Coꝝ. iij. c. ſʒ reuelata
sũt puulis. i. fribꝫ minoribꝫ hꝰ sacratissimi
ordĩs. q̇ꝛ sapia ẽ iuxta btĩ frãcisci regulã le
gis euãgelice pfectõz sectari. de q̃ sapia idẽ
apl's ait. Sapiam loq̇mur int̃ pfectos. sa/
piẽtiã ṽo ñ hꝰ seculi ſʒ dei sapiam q̃ abscõ/
dita ẽ. ⁊ quã nob reuelauit p spm̃ sanctum
pma Co. ij. c. Ad hꝰ g̊ sapie scolã. in q̃ p
hãc regulã euãgelicoꝝ ꝯsilioꝝ reuelãt̃ ar/
chana. vocat nos piꝰ pr̃ ⁊ benignꝰ mgr̃ frã
ciscꝰ. ⁊ a scola mũdi ⁊ eiꝰ falsa sapia nos re
uocat i euãgelio hodierno. Uenite inquit
oẽs q̇ laborat̃ ⁊ onerati estis: ⁊ ego reficiã
vos. Tollite iugũ meũ sup vos ⁊ discite a
me q̇ꝛ mit̃ sũ ⁊ hũil' corde. ⁊ iueniet̃ req̇ez
aĩabꝫ vr̃is. Ac si apte dicat. Uenite mũdi
amatores. venite inquã q̇ laborat̃ labore
cupiditat̃. Uenite carnis zelatores veni/
te inquã q̇ onerati est̃ ex onere voluptat̃.
Uenite demonũ sectatores. venite inquã
⁊ ego reficiã vos ab esurie vanitat̃. Tolli
te g̊ iugũ meũ sup vos. Jugũ. s. pauptatis
ꝯ iugũ mũdi blãdiẽt̃. Jugũ castitat̃ ꝯ iu/
gũ carnis pruriẽt̃. Jugũ hũilitat̃ ꝯ iugũ
demonis fallẽt̃. Sʒ vos q̇ h̃ facere nesci
tis. aut nescire dissimulat̃. audite hũc do/
ctorẽ q̇d dicat. audite hũc mgr̃m q̇d doce/
at. Discite inq̇t a me q̇ꝛ mi. sũ ⁊ hu. cor. No
lite g̊ tardare. q̇ꝛ ecce magistꝝ patũ ad do/
cẽdũ. discite inq̇t a me Nolite timere. q̇ꝛ ec
ce mgr̃m piũ ad corrigẽdũ. Mit̃ sũ. Noli
te aliũ q̃rere q̇ꝛ ecce mgr̃m aptũ ad instruẽ
dũ. hũil' corde. Audite itaq̃ hũc mgr̃m se/
nes ⁊ puuli. audite oẽs ⁊ singl'i. audite inq̃
eũ docẽtẽ. ñ mõi diuitias ꝯgregare. vt cau
sidici. nõ carnis delicias obſuare sic̃ medi
ci. nõ demonũ insidias p̃pare vt malefici.
Sʒ audite eũ p euãgelicã regulã ihu xpi.
hoꝝ oĩum docẽtẽ fallacias supare. cuiꝰ re/
gule doctrinã breui ꝯphẽdit ſmõe dicens
Discite a me q̇ꝛ mitis sũ ⁊ hũilis corde. O
igit̃ totiꝰ theorice sapie breuis sũma. O to
tiꝰ practice scie vtil' regl'a. p quã aduersan/
tiũ belloꝝ mala vitant̃. ⁊ quiete pac̃ reme
dia possident̃. Uñ sequit̃. Et iueniet̃ req̇/
em aĩabꝫ vr̃is. requiẽ. s. ṽe pac̃. Ad quã q̇/
rendã p hꝰ regule obſuantiã tãq̃ p rectissi
mã pac̃ viã. mgr̃ iste tenẽs euãgelice scole
cathedrã incitat pigros. excitat somnolẽn
tos. reuocat deuios. vocat deniq̃ genera/
liter singl'os. ⁊ singularit̃ eccl'iasticos viros
dicẽs. Quicũq̃ hãc regulã secuti fuerint:
pax sup illos. Et h̃ de scõo articulo

Quãtũ ad tertiũ articulũ sciendũ est. q̇
viri eccl'iastici hãc euãgelicã regulam ihu
xpi iã diu mĩme secuti fuerũt. ſʒ ab eiꝰ obſ
uãtia plurimũ oberrarũt. iõ diuersa psecu
tionũ mala xpiane paci ꝯria his tpibꝫ pati
tur eccl'ia. Ad cuiꝰ declaratõz ꝯsiderãdum
nob est q̇ septẽ legũt̃ psecutões eccl'ie Qua
rũ tres vt opinor p̃cesserũt. ⁊ tres i pxime
futura sũt. ſʒ q̃rta ẽ ⁊ media pch dolor que
nũc viget. Uñ has psecutões beatꝰ euãge
lista iohes phetice se vidisse phibet dicẽs.
Et vidi septẽ angl'os stãtes i ꝯspectu dei ⁊
date sũt ill' septẽ tube. ⁊ parauerũt se vt tu
ba canerẽt. Apoc. viij. c. Septẽ siq̇dẽ ãgl'i
septẽ sũt ordies doctoꝝ. Septẽ ṽo tube se
ptẽ sũt p̃dicatões eoꝝ. q̇bꝫ clamaturi sunt
int̃ psecutões septẽ tẽpoꝝ incipiẽtiũ a p̃di/
catõe xpi. ⁊ desinẽtiũ in ꝯsũmatione seculi
Nã vt ibidẽ sequit̃. Jn diebꝫ voc̃ septimi
angeli tps ãpliꝰ non erit. ſʒ cũ tuba canere
cepit ꝯsũmabit̃ mysteriũ dei Apocalip. ix.

De his itaq̃ septẽ tubis. h̃ ẽ de p̃missis
septẽ tpibꝫ ⁊ psecutõibꝫ ipis correspõdenti
bus. l' saltẽ de aliq̇bꝫ eaꝝ pauca inferiꝰ di/
cere pposui Pria g̊ tuba cecinerũt xps et
eiꝰ apl'i ꝯ psecutõz iudeoꝝ. Scõa ãt tuba
cecinerũt martyres iclìti ꝯ psecutõez paga/
noꝝ. Tertia ṽo tuba cecinerũt ꝯfessores sci
ꝯ psecutiõz hereticoꝝ. Pria nãq̃ tuba cõ/
uertit iudeos. Scõa tuba cõuertit paga/
nos. Tertia tuba ꝯuertit hereticos. Xps
eñ ⁊ eiꝰ discipl'i pꝰ p̃dicauerũt iudeis. postea
paganis. iuxta illõ. Uob optebat pmũ p̃/
dicari ṽbũ di. ſʒ q̇ꝛ repulist̃ illõ ecce ꝯuer/
timur ad gẽtes. Act. xiij. Demũ ṽo p̃dica/
uerũt heretic̃. q̇ꝛ tpe ꝯstãtini cũ plena pax
reddita fuissʒ eccl'ijs. pꝰ p̃dicatões apl'oꝝ ⁊
martyꝝ. Tertia tuba. i. p̃dicatõ ꝯfessoꝝ ce
cinit. ñ sic̃ due pores õ pfidia iudeoꝝ ⁊ ido
latria paganoꝝ. ſʒ õ fide falsa ⁊ ptinacia he
reticoꝝ. Hec itaq̃ tria tpa a p̃dicatõe xpi
sũpserũt exordiũ. ⁊ durauit pmũ tps vsq̃
ad euersionẽ hierl'm q̃ fctã fuit p tytũ ⁊ ve
spasianũ. Secũdũ aũt vsq̃ ad ꝯstãtinum
Tertiũ ṽo sm pphiaz btẽ hildegardis vs/
q̃ ad annũ dominice incarnatiõis. M. c.
Tũc eñ sic̃ ipa dĩc apl'oꝝ doctria ⁊ ardẽs

162

insticia. quã i xpianis ꝛ spũalibꝫ ꝯstituerat
de⁹. tardare ꝛ i hesitatõꝫ ꝟti cepit Nã li/
cet tribꝫ ꝑoribꝫ tpibꝫ mltas ꝑsecutões passa
fuerit eccia a iudeis paganis ꝛ hereticꝫ. tñ
pacẽ habuit cũ vicijs. qꝛ euãgelicã xpi re/
gulã seq̃ns ꝛ ꝑ viã ꝯsilioꝝ euãgelicoꝝ. id ẽ
pauꝑtatꝫ. castitatꝫ. ꝛ humilitatꝫ incedẽs. sꝑ
ad excelsa scitatꝫ ascẽdit ꝛ ꝑ arma ꝟtutꝫ. bel
la cupiditatꝫ voluptatꝫ ꝛ vanitatꝫ ꝓstrauit
sꝫ postq̃ꝫ a ꝑsecutõibꝫ iudoꝝ paganoꝝ ꝛ he
reticoꝝ pacẽ vbiq̃ꝫ hũit eccia. ecce in pace
facta ẽ amaritudo ei⁹ amarissima. qꝛ ꝑ bel
la vicioꝝ facta ẽ ꝑsecutio ꝟtutũ seuissima.
Uerbi grã. Cõtra pauꝑtatẽ surrexit cupi
ditas. ꝯ castitatẽ obtinuit voluptas. ꝯ hu/
militatẽ itumuit vanitas Et vt pl'a breuit
cõp̃hendã oẽm euãgelicoꝝ ꝯsilioꝝ ꝟtutez
eccIasticoꝝ mĩstroꝝ opp̃ssit iniq̃tas. Nam
adeo q̃dẽ oim vicioꝝ pestꝫ i virꝫ ecciasticis
ꝓcessisse videt. vt vix synagoga iudeorum
aut secta aliq̃ paganoꝝ l' hereticoꝝ ab euã
gelica xpi regl'a tm̃ vnq̃ꝫ i moribꝫ aberras/
se credat. q̃ꝫtũ hodie malignatiũ eccia cle/
ricoꝝ. Propt' hec g̃ mala sic dic̃ hyldegar/
dis. ꝛ put iã ꝓ ch dolor corporeis cernimus
ocul' in h̃ q̃rto muliebri ꝛ infami tꝑe omĩa
eccIastica instituta siue spũalia siue secula
ria i deteri⁹ descẽderũt. ꝛ q̃busdã tenebris
iniusticie obtenebrata sunt. Et h̃ est qd̃ in
apocalipsi btĩ Johis dꝛ. Et q̃rt⁹ angel⁹ tu
ba cecinit ꝛ ꝑcussa est tertia ꝑs sol'. ꝛ t'tia ꝑs
lune. ꝛ tertia ꝑs stellarũ. ita vt obscuraret'
tertia ꝑs eaꝝ ꝛ diei ñ luceret ꝑs tertia ꝛ no
cti sil'r. Apoc̃. viij. c. In firmamẽto siq̃dez
eccIe fec̃ de⁹ duo lumiaria mag̃. sacerdotiũ
scꝫ ꝛ regnũ. sacerdotiũ vt p̃esset diei. i. spũ/
alibꝫ. regnũ ꝟo vt p̃esset nocti. i. secularibꝫ
Sꝫ cũ q̃rt⁹ angel⁹ canere cepissꝫ. Hoc est.
Cũ illa ꝑora felicia tꝑa ꝑtrãsissent. ꝛ h̃ q̃r/
tũ muliebre ac infelicissimũ tꝑs aduenissꝫ
ꝑcussa ẽ iusto dei iudicio t'tia ꝑs sol'. i. p̃la/
ti ꝛ pastores spũales. ꝛ tertia ꝑs lune. i. p̃po
siti ꝛ rectores secl'ares. ꝛ tertia ꝑs stellaꝝ. i.
clerici ꝛ spiritales inferiores. ita vt obscu/
raret' tertia ꝑs eaꝝ. Nã si ꝯsiderẽ⁹ q̃les ali/
q̃n fuerũt põtifices ꝛ spũales p̃lati. quales
ꝑncipes ꝛ secl'ares p̃positi. q̃les etiã sacer/
dotes ꝛ inferiores clerici. ꝛ si inspiciam⁹ q̃
les hodie sint isti q̃ eis solo noie successert'.
tũc i ꝟitate dicere poterim⁹ q̃d obscurati ꝛ
obtenebrati sũt. ita vt diei nõ luceãt ꝛ no/
cti ñ splẽdeãt Sꝫ audiam⁹ q̃so q̃d in eo

dẽ capl'o sbseq̃t'. Et vidi iq̃t ꝛ audiui vocẽ
vni⁹ aq̃le volãtꝫ ꝑ mediũ celi dicẽtis voce
mag̃ ve. ve. ve. habitãtibꝫ i terra. De ceterꝫ
vocibꝫ triũ ãgeloꝝ q̃ erãt tuba canturi. in/
uestigem⁹ itaq̃ꝫ q̃d velit beat⁹ euãgelista io
hãnes ꝑ h̃ ꝟba notari. Nũq̃d g̃ aliq̃s scõꝝ
in h̃ q̃rto tẽꝑe floruit. q̃ aq̃le merito valeat
cõꝑari. Qui etiã tria ve triũ ãgeloꝝ q̃ can/
turi sũt. i. tres plagas seu ꝑsecutões triũ fu
turoꝝ tẽpoꝝ. s. q̃nti sexti ꝛ septimi p̃dixerit
Quãuis ei h̃ q̃rtũ tꝑs miseꝝ sit ꝛ vile. tam̃
aliq̃s sctõꝝ iuenim⁹ i eo floruisse. Uerbi g̃
tia. Floruit i frãcia sanct⁹ bernard⁹ clare/
uallẽsis Floruit i anglia sanct⁹ thomas cã
tuariẽsis. Floruit i almania sctã hyldegar
dis q̃ d futurꝫ tꝑibꝫ mlta i suis libris legit'
ꝓphetasse. Floruit i calabria ioachim ab/
bas venerabil'. q̃ etiã spm̃ ꝓphie dꝛ habuis/
se. Floruit q̃ꝫ i hispania beat⁹ Dñic⁹ Flo/
ruit i italia beat⁹ frãciscus. q̃ q̃si due oliue
fructifere duos fecũdissimos ordĩes p̃di/
[illegible] p̃dixisse cernũt'. de q̃bus
memorat⁹ abbas ioachim i expositõe Hie
remie p̃dixisse credit'. q̃ sic̃ olim ꝑ moysen ꝛ
iosue dñs chananeos israelitꝫ subiec̃. ꝛ per
paulũ ꝛ barnabã idolatras strauit. sic etiã
ꝑ hos duos ordĩes i ill' p̃signatos icredu/
las gẽtes ꝯuertere disposuit. Hi sũt g̃ ro/
sei flores q̃s i h̃ hiemali ac tenebroso tꝑe re
perio ꝟtutũ radijs splẽduisse Sꝫ int' hos
nullũ iuenio q̃ tã ꝓprie aq̃le ꝯꝑari valeat si
cut iste beatissim⁹ xpi cõfessor frãcisc⁹. de q̃
nob ẽ ꝟmo. Nã sic̃ beat⁹ euãgelista iohes ꝑ
aq̃lã figurat'. qꝛ euãgeliũ d diuĩitate ꝟbi sb
limi⁹ volãdo edidit. sic iste ꝯueniẽt' aq̃le cõ
parat'. qꝛ euãgelice regl'e ꝑfectõꝫ p̃ ceteris
sui tꝑis arti⁹ obꟙuauit. ꝛ sic̃ iohes i path/
mos insula relegat⁹ apocalipsim. i. diuias
reuelatões ꝛ ꝓphicas visiões descripsit. sic
iste dina ꝯtẽplatõe rapt⁹ vidit vnũ ex sera/
phin crucifixi gestãtẽ effigiẽ. ꝛ i corꝑe suo
vulneꝝ xpi effigiãtẽ insignia. In q̃ q̃dẽ vi/
siõe mira ꝓrsus ꝛ a retroactꝫ secul' iaudita
mlta secreta celestꝫ ei inspiratõ reuelauit. h̃
est g̃ aq̃la sublimi ꝛ admirabili vita a terre
nis suspẽsa. q̃ ꝑ mediũ celũ. i. ꝑ ecciam vo/
litãs. xpi pauꝑtatẽ castitatẽ ꝛ hũilitatẽ ꟙm
euãgelicã regulã sublimi⁹ p̃dicauit. ꝛ ꝯ cle
ri cupiditatẽ voluptatẽ ꝛ vanitatẽ euãgeli
ce regl'e ꝯriã. triplex ve habitatoribꝫ terre.
id est. trinã ꝑsecutõꝫ triũ futuroꝝ temꝑoꝝ
ꝑ ꝓphetie spũm altius intonando predixit.

Nā sic in ei⁹ veteri legēda narrat̄.oñsa fu/
it ei a deo futura ꝑsecutio.⁊ ꝓpinq̄ turbatō
eccl̄e ꝓpt̄ trāsgressionē euāgelice regule. A
cui⁹ ꝑsecutōis plaga ī morte sua illos libe
rādos eē ꝓmisit q̄ hāc regulā secuti fuerīt.
⁊ eā voluerint pure ⁊ inuiolabilit̄ obſuare.
Propt̄ qđ ad l̄ram poterat asserere v̄ba a ꝓn
cipio ꝓposita. ⁊ ꝑ ea ꝯ futura mala suos cō
fortare discipl'os.di. Quicūq; hāc regulā
⁊c. Nūc v̄o reuerēdi p̄res ⁊ ī xp̄o frēs ca
rissimi. licet iuxta sniam xp̄i ñ sit nostꝝ nos
se tpa vl' momēta q̄ p̄r posuit in sua ptāte.
Act.j. Propt̄ qđ de trib⁹ nouissimis tꝑib⁹
⁊ đ triplici ve.i. de trib⁹ ꝑiculoꝝ ꝑsecutōib⁹
eis correspōdētib⁹. ꝑticularit̄ diffinire nō
debem⁹. cū đ eis solū generalit̄ dicat apl's.
ꝙ ī nouissimis dieb⁹ instabūt tpa ꝑiculo/
sa. ⁊c. ij. Thim. iij. c. tñ ex scripturꝭ sanctꝭ et
dictꝭ ꝓpheticꝭ. ac etiā ex his mal'q̄ expimen
talit̄ videm⁹. ⁊ verisil'r ꝓuenire speram⁹ ex
turbatōe p̄ntꝭ scismatꝭ. ꝓmū ve h̄ est ꝑsecu
tionē iminētis tēpis ꝯuenieter ꝯiecturare
possum⁹. Nā ſm ꝓphiam btē hyldegardis
in fine illi⁹ muliebris tꝑis. qđ sup̄ quartu̅
esse meminim⁹ grauissimi scismatꝭ ⁊ ꝯfusiōis
laque⁹ sup oēm cleꝝ ⁊ ordinē eccl'asticum
extēdet̄. durabitq; illđ sordidū tps vsq; ad
magnū scisma. q̄ epi ⁊ clerici a suis locis ⁊
ciuitatib⁹ expellent̄. Ex q̄ satꝭ itelligi dat̄ ꝙ il
lud q̄ntū tps cui ꝓmū ve correspōdꝫ. vl' iā
inceptū ē. vl' de ꝓpinq̄ inchoādū iminet. de
q̄ tpe sanct⁹ ꝓphauit petr⁹ apl's. d. Tps ē vt
incipiat iudiciū đ domo di. j. Pe. iiij. Hoc
est g̊ ꝓmū ve. i. ꝓma ꝑsecutio triu̅ nouissi/
moꝝ tēpoꝝ q̄ occasiōe p̄ntꝭ scismatꝭ exercē
da est ꝯ cleꝝ. de q̄ intelligēdū videt̄ illđ qđ
p̄dixit dn̄s ꝑ ꝓphā. Ve gēti peccatrici po/
pulo graui iniq̄tate. semini neq̄m. filijs scele/
ratis. ⁊ reliq̄ que legūt̄ Isa. j. c. In q̄ ꝓphia
tria nob̄ ꝑ ordinē ondunt̄ diligēter notan
da. Primo q̄dē qualit̄ eccl'a ꝓpt̄ pctā varia
sit culpabilit̄ accusanda. Scđo v̄o qualit̄
ipa ꝑ p̄ns nephādū scisma sit crudelit̄ affli
gēda. Tertio ⁊ vltimo q̄lit̄ postea dei fauē
te grā sit salubrit̄ ꝯsolāda Primo g̊ tāgi
tur viroꝝ eccl'asticoꝝ accusatio. q⁊ đr. de/
reliquerūt dn̄m: blasphemauerūt sanctu̅
israel. alienati sūt retrorsum. ⁊c. Nūq̄d em̄
ipsi dereliquerūt dn̄m. spernēdo xp̄i paup
tatē. ⁊ sectādo mūdi cupiditatē. ⁊ questuo
sam auariciā. Que v̄e est dei ꝯtēpt⁹ cū ipsa
sit idoloꝝ seruit⁹. vt ait apl'us ad Col. iij.

ca. Nūq̄d etiā blasphemauerūt sanctum
israel. polluēdo xp̄i castitatē ⁊ querēdo car
nis voluptatē ⁊ luxuriosam immūdiciam
dicētes cū luxuriosis. Fruamur bonis q̄
sunt ⁊ nō ꝑtrāseat nos flos tꝑis ⁊c. Sapie
ij. ca. Nūq̄d p̄terea ⁊ ipi alienati sunt re/
trorsum. relinquēdo xp̄i humilitatē. et se/
quēdo demonis vanitatē ⁊ pōposam sup/
biam. Propter qđ ꝓpheta clamat ad dn̄m
Leua man⁹ tuas in superbias coꝝ. ⁊c. p̄s.
lxxiij. Sane experiētia docēte viri eccle/
siastici ⁊ specialiter pseudo pastores ⁊ p̄la/
ti in omnib⁹ his peccauerūt ⁊ alia pl'a fla/
gicia perpetrarūt. Et ideo secūdo subiūgi
tur eoꝝ afflictio. q⁊ dicit̄. Terra vestra de
serta. ciuitates vestre succēse igni. regionē
vestrā corā vobis alieni deuorāt. ⁊ desola/
bitur sicut in vastitate hostili. ⁊ derelinq̄/
tur filia syon vt vmbraculū in vinea et si/
cut tuguriū in cucumerario. sicut ciuitas
que vastat̄. ⁊c. Ad litterā plane veꝝ esse vi
detur ꝙ terre. ciuitates. ⁊ regiones ecclesie
subdite ꝓpter p̄sens scisma ab alienis. hoc
est a secularib⁹ hostiliter vastabunt̄. ⁊ sicut
vmbraculū vinee vel tuguriū orti post ra/
cemoꝝ ⁊ fructuū collectionē sine habit to
re dimittit̄. sic filia syon. i. ecclesia postq̄ȝ fu
erit quasi ciuitas que vastat̄. suis tꝑalibus
diuitijs spoliata. a mercenarijs ⁊ pseudo
pastorib⁹ lupis deuorāda inhumaniter re
linquet̄ Sꝫ q⁊ parū esset si isti soluꝫ bo/
nis suis tꝑalib⁹ ꝓuarent̄. nisi etiā ī ꝑsonis
punirent̄. ideo tertio ꝯcludit̄. iustoꝝ cōso/
latio. quia sequit̄. Hec dicit dn̄s exercituū
heu cōsolabor sup hostib⁹ meis. ⁊ vindica
bor de inimicis meis. ⁊ ꝯuertā manū meā
ad te. ⁊ excoquā ad purū scoriā tuā. ⁊ aufe
ram omne stannū tuū. ⁊ restituaꝫ iudices
tuos vt fuerūt ꝓus. ⁊ ꝯsiliarios tuos sicut
antiquit⁹. Post hec vocaberis ciuitas iu/
sti vrbs fidelis. ⁊c. Punient̄ ergo teste deo
pastores mali. corrigent̄ ꝑuersi. ꝯfundent̄
iniqui. ⁊ vt ibidē subiungit̄ qui dereliqu/
runt dominū cōsument̄. ꝯfundent̄ em̄ ab
idolis quib⁹ sacrificauerūt. id est. a princi/
pibus secularibus. quos sepe pl⁹ q̄ȝ deum
honorantes quasi idola coluerūt. His ita
q; repulsis cōsolabūtur iusti. exaltabūtur
honesti. ⁊ instituentur iudices noui. per
quos ecclesia ad antiquam euangelice re/
gule iusticiam dei gratia reducetur. Hij
namq; ſm sniam abbatis ioachim super

163

hieremiā.erūt fideles ī doctrīa.spūales in
vita.obediētes ī pssura.electi scʒ ad pdicā
dū euāgeliū regni plat; adulterātib₉ ꝟbuʒ
dei. Tales ei vt idē ait ipsaʒ ruinā eccīe ne
cesse erit pdicare ꝛ plāgere q in future tri/
bulatōis aculeis n̄ solū inferiores hoīes sʒ
etiā ipsos pōtifices ꝛ platos fulgurēt et n̄
palpēt.q terrena carnaliaqꝫ corda oī pla/
ga pcutiāt.ꝛ supbis ac tumidis mgr̄is silē
tiū suis studijs ponāt. Huic āt ꝓphie mi
hi saluo meliori iudicio ꝯcordare videt il
la btī io his visio.quā sub tuba qnti āgeli.
id ē.sub psecutōne tpis qnti ī apocalipsi se
vidisse testat. Et qnt⁹ āgel⁹ inqt tuba ceci
nit.ꝛ vidi stellā d celo cecidisse ī terrā.ꝛ ce/
tera q legūt Apoc.ix.c. Ubi correspōdent
ad pmissa tria tāgunt. Nā pmo ondit qlit
eccīa lapsa ē culpabilit.qꝛ ipsa ē stella q p⁹
lucebat ī celo p ꝟtut; excellētiā.ꝛ nūc ceci/
dit ī terrā p iniqtat; ruinā. Nā q pus cele/
stia qsiuit.nūc terrena sapit.ꝛ spret; spūali
bus vir; ac celest; sapīe ꝯsilijs. pncipibus
terrenis ꝛ terrene prudētie fraudulētijs ac
qeuit. Un̄ seqt. Et data est ei clauis putei
abyssi.ꝛ ascēdit fum⁹ putei sic fum⁹ forna/
cis magne.ꝛ obscurat⁹ ē sol ꝛ aer de fumo
putei Data nāqꝫ fuerat eccīe clauis celest;
regni.sʒ p abusū facta ē clauis putei abissi
.i.abissalis pfundidat; oīs malicie vel pctī
quē puteū iniqtat; aperuit clauis eccīasti/
ce ptātis absoluēdo nocētes ꝛ inocētes cō
dēnando.repellēdo dignos ꝛ īdignos pro
mouēdo.abijciēdo pfectos ꝛ sapiētes.pu
eros ꝟo ꝛ ignorātes eligēdo.exaltādo ini/
qs ꝛ supbos.iustos āt ꝛ hūiles depmēdo.
ꝛ ī de ascendit fum⁹ putei.i.infamia pctī.sic
fum⁹ fornac; magne.i.tribulatōis horren
de.q ex pn̄tis scismat; abomīatiōe pcedit.
Ex q fumo obscurat⁹ ē sol.i.sublimitas pō
tifical.ꝛ aer.i.reliq dignitas spūal.adeo q
dē vt ꝓpt abomīatōes pctoꝝ nulla ī eis vir
tut; claritas iā supsit.dn̄o p ꝓpham dicēte.
Fecerūt abomīatōes ꝛ repleuerūt terrā in
iqtate. Ezech.viij. Scdo tāgit qlit eccīa
puniēda ē crudelit.qꝛ seqt. Et d fumo pu/
tei exierūt locuste ī terrā.ꝛ data ē eis ptās si
cut ptātē hn̄t scorpiōes tre. Ex fumo ei pu
tei.i.ex infamia pctī ꝛ abomīabili iniqtate
cleri.exibūt locuste ī terrā.i. terreni hoīes
populares.s.ꝛ pncipes tpales eccīe diuiti
as corrodētes.ꝛ dabit eis ptās scorpionū
terre. Nā sic dicūt hiero.ꝛ grego.ꝛ docto/
res sacre scptūre.scorpio blād⁹ ē in facie ꝛ
cauda pūgit.ꝛ cū pupugerit venenū effun
dit.sic mlti pncipes ꝛ terreni hoīes q pus
tpe psperitat; blādiebāt eccīe.eā postea ve
nenosis aculeis pseqnt. Un̄ eccīe recte cō
sulit cū p ꝓpham dr.bonū ē sperare ī dn̄o qꝫ
sperare ī pncipib₉.ps.cxvij. Tertio sub
iūgit qlit eccīa pseruāda ē salubrit.qa dr.
Et pceptū ē illis ne lederēt nisi tm̄ hoīes
q nō hn̄t signū dei ī frōtib₉ suis.h ē signuʒ
de q in ezechiele scribit. Transi p mediā ci
uitatē hierlm.ꝛ sig thau sup frōtes viroꝝ
gemētiū ꝛ dolētiū sup cūct; abomīatiōib₉
q fiūt ī medio ei⁹. Signū ei thau ē signuʒ
dei q signt fideles ꝛ deuoti.sup abomīatōi
bus eccīe dolētes ꝛ afflicti.ac eccīastice pa
cis zelatores auidi.q vtiqꝫ int furias psecu
tiōes eccīasticoꝝ mistroꝝ soli illesi pꟊuari
credūt.vn̄ d eis subdit. Oēm āt sup quē vi
derit; thau ne occidat;. Ezech.ix.c. Hec
sūt igit reuerēdi pr̄es ꝛ ī xpo fr̄es carissimi
h sunt sacre scpture testimonia qb₉ futura
psecutionū mala mistris eccīe hodie mlti
plicit oberrātib₉ ab euāgelica regla infal/
libilit cōmināt. Sʒ ne forte nr̄a expositōr
scpturaꝝ applicatio a sapiētib₉ mūdi teme
raria iudicet.qsi ex meo sensu pcedere vi/
deat.nouerit charitas vr̄a qꝫ pmissa oīa q
circa eccīaʒ dicta sūt eē futura.btā hylde/
gardis his tpib₉ iplēda eē aptissime ꝓpha/
uit.sic pʒ ex libro suo diuioꝝ opeꝝ.ex epla
ad cōradū regē frederisi ipatoris añcessorē.
Ex eplis qʒ ad coloniēses ꝛ treuerēses.ac
etiā ex plib₉ alijs ei⁹ dict; ꝛ scpt;.q allegare
dimitto gr̄a breuitat;. C⁹ scte mlier; mltū
dʒ auctas venerari.cū ei⁹ libri ī treuerēsi
ꝯcilio sub eugenio pp pn̄te btō bern̄.ꝛ ali/
orū sapiētū cetu notabili celebrato solēnit
fuerīt approbati. Hec ꝗ pauca supi⁹ p me
dicta tāte autoritat; ꝛ tā autētice appbatō
nis robore ꝯfirmata.iō vr̄e caritati ꝓposui.
vt p ea ꝯ puisa psecutōnū iacula cautiores
reddamur.ꝛ int futura pturbatōnū mala
p euāgelice regle obꟊuātiā.pacē xpi verā fi
nalit ꝯseqmur.h p gr̄aʒ ꝛ tādē p glaʒ. Qd
nob ꝯcedat q ī pac; eternitate sine fine vi/
uit ꝛ regnat amen

Explicit ꟊmo de btō frācisco fact⁹ ī vni/
uersitate parisiēsi p mgr̄m petꝝ d aillyaco
Anno dn̄i. M.ccclxxxij.

Finiūt tractat⁹ ꝛ ꟊmones petri d aillya
co Impssi argētine anno dn̄i. M.ccccxc.

